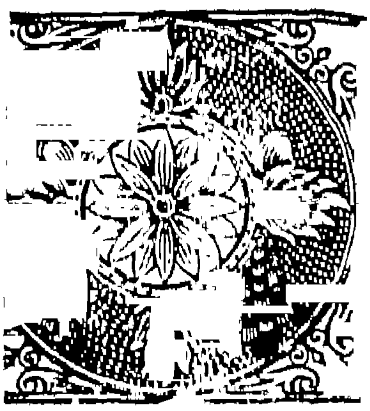
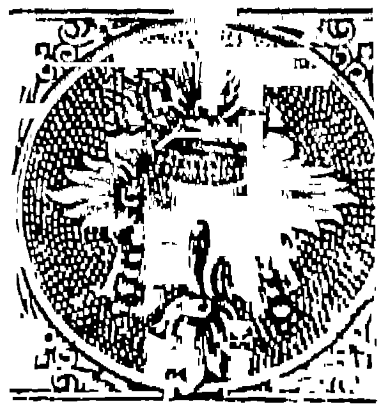

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

ఆనందాశ్రమ గ్రంథరత్నమాల.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము.

కర్ణ శల్య సౌప్తిక స్త్రీ పర్వములు.

(పంచమసంపుటము.)

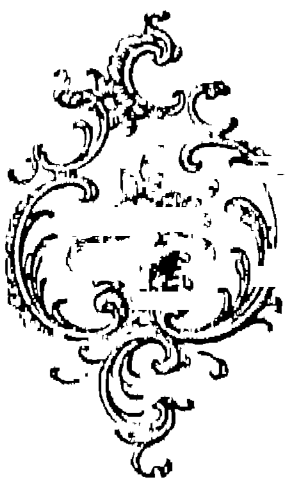

తిం. వేదవ్యాసశాస్త్రుల

గారిచేఁ

పరిశోధితము.

రెండవ కూర్పు.

మద్రాస్

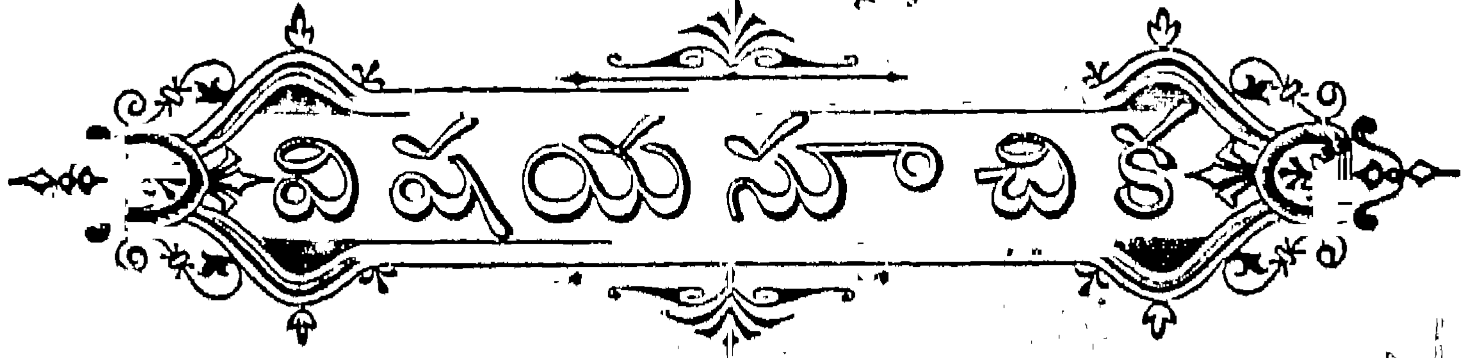
శ్రీ ఆనందముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

వేమూరి - వేంకటకృష్ణమశెట్టి అండ్ సన్సువారిచేఁ

ప్రకటితము.

1910

Price: Rs. 1-12-0.

ఆంధ్రమహాభారతము.

కర్ణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

కర్ణపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

కర్ణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

శల్యపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

శల్యపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

సౌప్తికపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

సౌప్తికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

స్త్రీపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

స్త్రీపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ పరిణామస్థితివి
ద్యాపారీణత్వకారితానిరతాపాం
గా పరమనైష్ఠికత్వ
వ్యాపారప[1]రానుషక్తి హరిహరనాథా. 1

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణుని తెగుటం జెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు మహాప్రాజ్ఞుం డగుసంజ
యుండు దండుననుండి హాస్తిపురంబున కరుగుదెంచి ధృతరాష్ట్రుమందిరంబు
ప్రవేశించి యంతఃపురంబున నున్నయన్నరనాథుం గనుంగొని కృతప్రణాముం
డగుటయు నతం డాదరించిన నాసీనుం డై. 2

క. బలవిక్రమములు వినుతం, బులుగా మనమొనలుఁ బాండుపుత్రానీకం
బులు రెండునాళ్లు పోరుట, దెలియంగాఁ జూచి వచ్చితిం గురునాథా. 3

వ. అని పలికి కర్ణునిం బ్రశంసించి. 4

చ. నరకుఁగొనండు పాండుసుతసైన్యనికాయము నించుకేనియుం
గరులు రథంబులున్ హరులుఁ గాల్బలముల్ దనవీఁక విచ్చియున్
మరలియుఁ దూలియుం బిలుకుమాటియు నల్గడఁ బాఱియున్ వియ
చ్చరులకు వేడ్క సేయ భుజసారము శౌర్యముఁ జూపె నేపునన్. 5

వ. చూపి యక్కౌంతేయులం గలంచి యాజి పడంపడి. 6

తే. తనకు [2]బిమ్మిటి యైనయర్జునునిబాహు, లీల సెమ్మెయిఁ ద్రోవంగలేక తెగియె
నధిప యాంబోతు బెబ్బులికగ్గ మైన, పగిది [3]యై పాండవులకును బగ యడంగె.

వ. అనుచు శోకోపహతుం డై సూతసూనుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తిక వెట్టి
యి ట్లనియె. 8

చ. అది యొకఁ డేల కౌరవచమూంబుజయాళి యడంగిపోవ బె
ట్టిదుఁ డగుభీమసేనుఁడు గడిందిమగంటిమి దుస్ససేనుదు

1 పానురక్తి. 2 బిమ్మట యైన-మిక్కుటమైన. 3 యయ్యెఁ బాండవులకుఁ బగ.

ర్మద మడఁగించి పేరురము వ్రచ్చి మహోగ్రతఁ ద్రావె నెత్తు[1]ర
య్యది దుది నింత పుట్టు నని యా ప్రజనంబులు మున్న చెప్పరే. 9

తే. కొడుకు లంతరాజ్యంబును గొనఁగశక్తు, లనుదురాశను వారలయవినయములు
నీ వుపేక్షింతు మాను నే యావిరుద్ధ, కర్మమున ఫల మొందక కౌరవేంద్ర.

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు దుర్యోధనుండును దెగినయెనకాఁ దలంచి విహ్వలించి మూర్ఛిల్లినం దల్లడిల్లి యార్తనాదంబులతో వివశంబు లయి వనితాజనంబులు గన్నీరు గ్రమ్మ వసుంధర నొఱగిన నంతకు మున్న వచ్చి యున్నవిదురుండును నా సూతనందనుండును జేరి చేసేత శీతలజలసేచనమృదువ్యజనవీజనంబుల సన్నర నాథుని నారీసముదయంబును సేదదేర్చిన నాసీనుం డై యతండు దీర్ఘనిశ్వాసంబు లడరం జింతిల్లి యంతర్గతంబున దైవంబు గర్హించి పాండవుల సగ్గించి తనబుద్ధి యు శకునివెరవును నిందించి తన్నుం దాన యుపశమించుకొని ధైర్యంబు సిక్కఁబట్టి. 11

క. తెలియ విన నీవు సెప్పిన, పలుకులు దుర్యోధనుండు వడఁడు గదా నై
రులవిక్రమమున సంజయ, కలరూ పెఱుఁగంగఁ జెప్పు క్రమ్మఱ నాకున్. 12

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్లనియె నమ్మనుజేంద్రున కాజిఁ గర్ణుఁడుం
దనయులుఁ దమ్ములుం బడిరి దారుణవిక్రమకేలి సల్పి నె
ట్టన బలు పారఁ బట్టి వికటంబుగ వక్షము వ్రచ్చి దుస్ససే
ననిరుధిరంబు మారుతతనూజుఁడు ద్రావె మదం బెలర్పఁగన్. 13

క. అనిన విని [2]యంత కేమియు, నన కూరక యుండు సంజయా నీమాటల్
విన నేరదు విభ్రాంతిని, మునిఁగినయది చిత్త మని విమూఢాత్మకుఁ డై. 14

వ. ధృతరాష్ట్రుండు మ్రానుపడి యుండి కొండొకనేపునకు సేద దేఱి యాసూతి నందనున కిట్లనియె. 15

క. నాదుర్నయమునఁ జేసియు, నాదుర్యోధనునిబుద్ధిహానివలనను
గాదె యిటు లగుట మర్త్యవి, భేదన మగుశోక మింత పెల్లయి యున్నే. 16

వ. దుఃఖంబు నిస్తరింప నోపుదునొకో యని తలంచుచున్న నాదుసంశయంబు వాయ నింతకు మున్ను కయ్యంబునం గడచనినమనవారిని వారివారిని నేర్పడం జెప్పు మనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను మనయందు భీష్మద్రోణకర్ణవికర్ణవృషసేన దుశ్శాసనలక్ష్మణాదులును వారలలోన విరాటశంఖోత్తరద్రుపదఘటోత్కచాభి మన్యుపాండ్యప్రముఖులును [3]వేరువేర నిట్టిట్టివారిచేత నిట్టిట్టివారు దెగి రని యే ర్పడ నెఱింగించిన నమ్మహీపతి గురుసేన నింక నెవ్వరు గల రని యడుగుటయు నతం డశ్వత్థామకృతవర్మశల్యశకునికృపాచార్యులం బేర్కొని బ్రదికినకురుకుమా

1 రెయ్యది. 2 యంతకేనియు 3 వేఱువేఱ యిట్టిట్టి.

రులను గర్ణుకొడుకులలో నున్నవారలను మఱియుం గలయోధులను జెప్పి
వీరలం గొని యనికి నుత్సహించి పొనుఁగువడ్డయగ్గివేఁడిమి వ్రోనివాఁడిమితో
దుర్యోధనుండు ధైర్యం బవలంబించి జయార్థి యై యున్నవాఁ డనిన విని కొడుకు
కడిమికి వెడవెడ యూఱడిల్లినయుల్లంబునం దనవారు పెక్కండ్రు వ్రలిసిన
యలమట మునింగి యొక్కింత ప్రొద్దూర కుండి రాధేయు దెగుట దలపోసి య
మ్మనుజనాథుండు. 17

తే. ఆలలోనియూఁబోతును బోలె నొప్పుఁ, గురుబలంబులో నున్నదద్విరదమూర్తి
సింహసంహననుండు నిస్సీమవిక్ర, మాభిరాముండు వ్రాయెనే యక్కటకట.

వ. అని తొడంగి హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేయుచు. 19

క. సంజయ మురభంజనుని ధ, నంజయునిం జీరికిం గొనఁడు కర్ణుం డిం
ద్రుం జెనకియైన గెలుతు న, నుం జచ్చెనె యట్టివాఁడునుం గయ్యమునన్. 20

ధృతరాష్ట్రుఁడు గర్ణమరణంబు విని పలవించుట.

సీ. పాండుసూనులతోడి పగ కోర్చె నెవ్వని, యుత్సాహ మూఁది సుయోధనుండు
వైదేహపాండ్రాదివసుధేశు లెవ్వని, కడిమిసొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనమూఁక లెవ్వని వెనుఁబ్రాపు గాంచి గ, ర్వితము లై సంగరక్రీడ సలుపు
నద్భుతం బొనరించు నమరుల కెవ్వని, యసమానవివిధదివ్యాస్త్రమహిమ
ఆ. యట్టికర్ణుఁ డీల్గె [1]నట్టి యిం కెక్కడి, బ్రదుకు మనకు నేటిభండనంబు
దీని వినియు నాదుమానసం బేమియుఁ, గాదు వజ్రమయము గాఁగ నోపు. 21

వ. అని [2]విలాపించి మఱియును. 22

క. పోరి బంధుపుత్రమిత్రుల, పరిభవములు వించు నిట్లు ప్రాణముతో నె
వ్వరు నుండుదురే యే నొ, క్కరుఁడను దక్కంగ నింత కష్టం బగునే. 23

వ. అని పలికి మరణోద్యుక్తుం డై జలాగ్నివిషప్రాయోపవేశాదు లుగ్గడించిన విని
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 24

చ. కులమును శ్రీయుఁ దేజము నకుంఠితకీర్తియుఁ జూడఁ దొంటిరా
జుల కెనవత్తు నీ విటులు శోకసమాకులచిత్తవృత్తి వైఁ
గలఁగుట యొప్పునే శ్రుతము గౌరవముం బొగ డొందునట్లుగా
నిలుపుము ధీరతాతిశయనిష్ఠఁ జలింపక యుండ భూవరా. 25

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 26

తే. శోకవారిధిపారంబు నాకుఁ బొంద, నేల వచ్చుఁ జిత్తంబునఁ గీలుకొని య
సహ్య మై కర్ణమరణోపజనిత మైన, పరిభవం బనుశల్య మాతురతఁ జేయ.

క. పౌరుష మేటికి దైవం, బేరూపునఁ జూడ ఫలద మే మందము దో
స్సారనితాంతోజ్జ్వలుఁ డగు, నారాధేయుండు సచ్చె [3]నర్జునుచేతన్. 28

1 నంటి యిం కెక్కడి, భండనంబు దీనిఁ • బరఁగ వినియు. 2 పలవించి. 3 నటె యర్జునుచేన్.

క. అలఘుతరాయువు నాకుం,గల దది యెట్లనినఁ బోరఁ గర్ణుని పాటిం
దెలియ వినఁగ నాఁడెందము, పలువఱియలు గాక యున్న భంగి నెఱిఁగితిన్. 29

క. మును లోకముచే సత్కృతి, గని నెగడెడువాఁడ నాకుఁ గలవా రెల్లం
జన శోచ్యుఁడ నై దుర్దశ, నునికి మనికి యగునె దీని కోర్వఁగ వశమే. 30

సీ. దుఃఖపరంపర ద్రొక్కఁ బెట్టె నా, చిత్తంబు ననిమిష సింధుతనయు
పడుటయు ద్రోణుండు పరలోకము కేఁగు,టయు సూతజుని తెగుటయును వినియు
నందుఁ గర్ణుఁడు లేమి యత్యంతదుఃఖంబు, సేసె దుర్యోధను నాస మాన
నతఁ డేడుగడయును నై యుండు నతనికి, నెవ్వరు గలరు దిక్కింకఁ జెపుము

ఆ. మనబలంబు చేవయును వైరిసైన్యంబు, భయముఁ జెడఁగ రాధపట్టి గొంతి
పట్టిచేత సమసి పడి యున్న వాఁడె వా, సవునికడిమిఁ బడిన జంభునట్లు. 31

క. విను [2]పిచ్చుకకుం టతిరయ, మునఁ బోకకుఁ బడుట పేద ముదుకఁడు వేశ్యా
జనముం గోరుట దుర్యో,ధనుఁ డింక జయంబు గోనఁగఁ దలఁచుట యనియన్.

క. మనలోఁ గయ్యం బేటికి, నని ధర్మసుతుండు సెప్పె నది మీపతి గా
కొనఁ డయ్యె రోగి పథ్యా, శనమునకుం జొరనిభంగి సంజయ యెట్లున్. 33

సీ. శరతల్పమున నుండి శాంతనవుండు బీ,భత్సుదివ్యాస్త్ర వైభవము దెలుపఁ
దివిరి జలం బట్లు దెప్పించికొని యప్డు, పాండుసూనులతోడి బాంధవంబు
నడపుము సిరి పంచికుడుచుట మేలింత,తోఁ గయ్యముడిగి శాంతుఁడవు గమ్ము
బ్రదుకుము నీ వన్న పనుపు సేయఁడు సుయో,ధనుఁ డిప్డు శోకాబ్ధి మునుఁగకున్న

ఆ. పడుచు లేఁక లూఁచి పట్టి యాడెడునట్టి, పులుఁగుచంద మయ్యెఁ దలఁప నాయ
వస్థ యెందుఁ జొచ్చువాఁడ నీయలమట, దీర్ప నెవ్వ రింక దిక్కు గలరు. 34

వ. అని పెక్కుభంగుల నివ్వటిలు నెవ్వగలు బయలుపడం బలుమాటలాడి రాధేయు
తెగిన తెఱంగు తెలియ వినం దలంచి యిట్లనియె. 35

మ. విజయుం దాఁకి పెనంగుచో నతనిదోర్వీర్యంబు సైరించెనో
భుజదర్పోద్ధతిఁ జూప నోపెనో చలంబుం జేవయుఙ్ సైన్యయు
గ్మజనంబుల్ వినుతింపఁ జేర్చెనో తొలంగం బాఱెనో పేరు న
క్కజపుంబెంపును దీఱ డింపఁడు గదా కర్ణుండు దీనాకృతిన్. 36

క. తక్కటిసైనికు లని న,య్యొక్కని దిగ విడిచి పాఱిరో లావుం జే
రుక్కును మెఱయఁగఁ దోడ్పడి, పెక్కండ్రురు వడిరొ బెరసుఁ బీనుంగులు గాన్.

వ. అని మఱియును. 38

క. ముందర శిఖండి నిడి సం,క్రందన నందనుఁడు సేరి గంగాతనయున్
మ్రందించెఁ గపటమున నా, చంద మొకటి కర్ణునందుఁ జర్చించిరొకో. 39

క. సామజము వడిన నశ్వ,త్థామ వడియె ననఁడె ధర్మతనయుఁడు గురునిం

1 త్రొక్కనఁ-త్రొక్కుడు-బెట్టు. 2 పిచ్చగుంటి। యతిరయ. 3 లాఁతని, నొక్కని.

దా మడియించుటకై యు, ట్టేమేని యొనర్చిరొక్కొ యితఁడు పడుటకున్. 40

క. మాయోపాయంబుల గాం, గేయుండును గురుఁడు ననిం దెగిర కాక రణ
న్యాయంబు దప్ప కుండఁగ, నాయిరువుర నోర్వ నెవరికైనను వశమే. 41

సీ. పరశురామునిచేతఁ బడసినవాఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సర్వముఖాస్త్ర మలంతిఁ
బోవునె దివ్యాస్త్రములు పెక్కు మఱియును, గలవు రాధేయునకలవు మెఱసి
యభిమన్యువిల్ దునుమాడఁడె నాగాయు, తప్రాణు ననిలనందనుని బాడు
దలఁ బట్టి సహదేవుఁ జులుకన మర్దించి, మందల విడువఁడే మాయలాని

తే. మేటిమగని ఘటోత్కచు గీటడఁపఁడె, యట్టిజెట్టికిఁ బోరఁ జా వెట్టిభంగి
నయ్యెఁ దేరికి సూతునకంచితాస్త్రములకుదైవోపహతిఁ జేటుమూఁడెనొక్కొ.

క. రథ మవితథమైనను సా, రథిపని నెఱసిన మహాస్త్రరాజి విధికృతిఁ
వృథగా కున్నను గర్ణునిఁ, బ్రథనంబున గెల్వ దేవపతికిఁ వశమే. 43

ఉ. సారథి యెవ్వఁ డాతనికి శల్యుఁడు ద్రోణతనూభవుండు గాం
ధారవిభుండునుం గృపుఁడుఁ దత్సమయంబున నేమిభంగిఁ దో
డై రి సుయోధనుండు హృదయంబునఁ దాఁ గృతవర్మ దర్పము
స్వీరము నచ్చి యుండుఁ దగ నెయ్యము సూపెనె యాతఁ డత్తఱిన్. 44

క. వారలు గెలఁకుల నడవఁగ, రారాజు పిఱుందఁ గదిసి రా నబ్బంగిం
గారణము లేదు చావఁగ, నారాధేయునకుఁ జోద్య మయ్యెడుఁ దలఁపన్. 45

ఉ. పాండవకోటి సూతసుతుపై నడ తెంచినచంద మెట్టు లా
ఖండలసూతి సర్వముఖకాండముతాఁకున రూపుమాసి పో
కుండుట యెట్లు గల్గె సమరోద్ధతి దక్కటినల్వురందు నె
ట్లుండె బలద్వయంబు నెటు లోపి పెనంగె దినద్వయంబునన్. 46

వ. అనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియెఁ గయ్యంబు తెఱంగు మొదలుకొని చెప్పెద నాకర్ణింపుము ద్రోణుండు దెగిన నశ్వత్థామ దనయోపినంతసమరంబు సేసి చాలించి సేనలఁ దివియించి మరలి వచ్చిన దుర్యోధనుం డప్పుడు గొలువిచ్చి యుండి యశ్వత్థామ లోనగుదొరలం గలయం గనుంగొని మనకు నిటమీఁదఁ జేయం గలపని యెయ్యది యని యడుగుటయు నగ్గురుసుతుండు. 47

క. విను మాదర ముత్సాహం, బనూనధార్ష్ట్యంబు నీతి యనుసద్గుణముల్
పని సఫలం బగునట్లుగ, జననాథ యొనర్చు దైవసాహాయ్యమునన్. 48

చ. తలఁపగ సద్గుణంబులకుఁ దావలమై పెను పొందునుజ్జ్వలా
త్ములు సని రైన [1]చేభరను దోఁపఁగ నీ దగుతొంటిశౌర్యముం
దలకొని నిర్వహింపు ముచితంబుగ దైవముతోడుపాటునుం

1. నేభరముఁ • దోఁపఁగ నీక దొడంగి కార్యముల.

గలిగెడుఁ గాక యున్నరథికప్రవరుల్ దలపోయ నల్పులే. 49
క. మనము బలశౌర్యఘనుఁ గ, ర్ణుని సేనాముఖము సేసి నూల్కొని యగిమ
ర్దన మొనరింత మితనియం, దనూనతం బొల్చు సద్గుణావలియు నృపా. 50
క. వైవస్వతుచందంబున, నీవీరుఁడు రిపుబలంబు నెల్ల నడంపం
గా వలఁతి దివ్యశరశి, క్షావైభవపరమనిష్ఠకలిమి నరేంద్రా. 51
వ. అని సూతపుత్త్రుం జూపిన భవత్పుత్త్రుండు ప్రీతుం డయి యతనిమనంబునఁ
జయించు ననునాస యగ్గలం బై నయంతరంగంబుతో నయ్యంగపతి కిట్లనియె. 52
శా. నీవిక్రాంతియు నాపయిం గలయతిస్నేహంబుఁ బ్రఖ్యాతముల్
గావే భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడుం దెగుట నీకౌరవ్యసైన్యంబులం
గావంగాఁ దగు నీకు వారలయుపేక్షం గాక యున్నాళ్లు తే
లా వైరం బడఁగింప నీ వయిన లీలం గెల్తు కౌంతేయులన్. 53
వ. నీవు ప్రాజ్ఞుండవు ప్రబలుండవు విశేషించి నా కేడుగడయు నీవ కావున నీకును
మదీయహితం బవశ్యకర్తవ్యం బట్లుం గాక మన మాభీష్మద్రోణుల ననమానిం
తుము వారలు భండనంబునం బడిన నొదిఁగి యుండ నేర్తుమే కడంగుము నగంబుకు
నీకడంకచీఁకటికి సూర్యునుదయం బెట్టి దట్టి దయ్యెడుం గాక బృందారకసేన
సేనాని నడపినకైవడిం గౌరవసైన్యంబు నడపి నన్ను గెలిపింపుము నిన్ను నీన
సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టెదో మ్మనినం బ్రీతుం డయి రాధేయుండు
గాంధారేయునకుం బ్రహర్షంబు గా భూవల్లభు లెల్ల నాకర్ణింప నిట్లనియె. 54
మ. విను నీ కిచ్చినబాస యే మఱతునే వీరంబు బాహాబలం
బును ధైర్యంబును నస్త్రవీర్యమును నీభూలోకసంచారు లె
ల్లను గీర్తింపఁగఁ బాండుపుత్త్రులమదోల్లాసంబు మర్దింతు నీ
వనుమానింపక నిల్చి చూడుము మదీయం బైనసంగ్రామమున్. 55

దుర్యోధనుఁడు గర్ణునకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట.

వ. నన్ను సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టు మనవుడుఁ బొంగి దారాజు నగు
రాజులుం దానును శాతకుంభకుంభంబులం బవిత్రజలంబులు దెప్పించి మహనీయ
మణికుసుమౌషధిగంధాక్షతమంత్రకలనం బాచరించి సమున్నతౌదుంబరపీఠంబు
నం బరమాస్తరణం బొనర్చి యంగపతి నందు నిలిపి పుణ్యాహఘోషంబులుఁ
దూర్యనినదంబులు వందిజనస్తుతులును జెలంగ నభిషేకించి యలంకరించి పట్టంబు
గట్టిన నతండు [1]భూసురోత్తములకు నర్థిజనంబులకును వివిధార్థంబులు దాన
త్యాగరూపంబున నొసంగుచు వెలింగె నప్పు డుబ్బినశూరయోధులజయజయ
శబ్దంబులును భూపతులయభినందనవాక్యంబులును గృష్ణసమేతు లగుపాండవుల
గెలువు మని దీవన లిచ్చుమాగధులమెలుంగులును నింగి ముట్టి [2]నభ్రోదితుం

1. భూసురార్థులకు వందిమాగధజనంబులకు 2. నభోదీధితుఁ.

డైన భానుండునుంబోలె శోభిల్లునాకర్ణుండు సముదీర్ణుండై యక్కురుపతియా
ననం బాలోకించి. 56

తే. బంధుమిత్త్రయుతంబుగఁ బార్థు రూపు, మాపి యే నిత్తు నీకు సామ్రాజ్యలక్ష్మి
ధాత్రిఁ బాలింపు సుస్థితిఁ బుత్త్రపౌత్త్ర, గాఢభోగార్హ మగునట్లు గాంగ నధిప.

క. విను సత్యధర్మరతుఁ డగు,మనుజునకుం గార్యసిద్ధి మసలక యగుచా
ద్పున శౌర్యబాహువిక్రమ,ఘనుఁ డగునా కాజి జయము గలుగుం జులుకన్.

వ. అని పలికె నిత్తెఱంగున రాధేయు సర్వసైన్యముఖ్యుం జేసి యతనిమందిరంబునకు
మహావిభవసమేతంబుగాఁ బుచ్చి సమస్తపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం బోవం
బనిచి సంతోషం బంతరంగంబు నిండి వదనంబున వెల్లిగొన నీకొడుకభ్యంత
రావాసంబున కరిగె నారాత్త్రి యే నిట వచ్చి ద్రోణువృత్తాంతం బంతయు నీకుం
జెప్పి నీ వనుప మగిడి చని సూర్యోదయసమయంబున మనశిబిరంబు ప్రవే
శించితి నయ్యవసరంబున. 59

సీ. తళతళ మనియెడు[2]దంతప్రభలతోడ, ఘనకేతువున హస్తికక్ష్య మెఱయ
హంసవర్ణము లైనహయములపటుగతి, నర్కప్రభం బగునరద మొప్ప
దీప్తకాంచనరసలిప్త మై చెలువొందు, సజ్యకార్ముకము హస్తమున వెలుఁగ
వీటికి సమరసమాటోప మొదవ నా, భీలశంఖము దనమ్రోల మ్రోయ

తే. రణసముత్సాహలక్ష్మి వక్త్రమున వింత,చెన్ను వెలయింప నాప్తులు సేరి రెండు
పక్కియలయందు బవరంపుఁబలుకు లెసఁగ,నడవ సొంపారి కర్ణుండు వెడలెనధిప.

వ. అతండు పడవాళ్లం బనిచి వెడల నియమించిన నెల్లదొరలును దురంబునకు వెడలి
రిట్లు సకలబలంబులు నడవం దొడంగిన. 61

సీ. తురగరింఖాముఖో[3]ద్ధూతధూళీపట, లములు నల్దిక్కు లలంకరించె
మాతంగకటగళన్మదజలబహుళప్ర, వాహవిలాసంబు వాని నడఁచె
బహువిధవాదిత్రభైరవారావంబు, వెల్లంబరము పిక్కటిల్లఁ జేసె
శింజినీటంకారసింహనాదంబుల, పెక్కువ యామ్రోఁతఁ [4]బిలుచుకొనియె

ఆ. రథికభూషణములరశ్ములఁ గేతన, చ్ఛత్త్రచామరోపసక్తమణుల
రుచుల సుభటహేతిరోచులఁ బవలింటి, దివియచంద మయ్యె దినకరుండు. 62

వ. అట్టియెడ. 63

క. జనములు భీష్మద్రోణులు, సనినవగలు డిగ్గఁ ద్రావి సంతోషము నె
క్కొనియెడు[5]మనములతోఁ గ, ర్ణునిఁ గనుఁగొని రతివికాసరుచిరనయను లై.

కర్ణుని మొదటినాఁటియుద్ధము.

వ. ఇవ్విధంబున బలంబులకుం బ్రమోదం బెసంగ నడచి రాధేయుండు దుస్సహం

1 మాతిథ్యరతుం డగు, 2. ధవళప్రభల. 3. ద్ధుతధూళిపటలంబు,కలయంగ దిక్కులఁ గప్పె
మత్త, మాతంగ, 4 బీల్చికొనియె. 5 మనములఁ గర్ణునిఁ, గనుఁగొని రతిరుచిరమదవిలాసనయను లై.

బుగా మకరవ్యూహంబు సమకట్టునెడ నందుఁ దుండంబునఁ దా ... చి
నయనంబుల శకునియు నులూకుండును శిరంబున నశ్వత్థామయుఁ గంఠంబున
దుర్యోధనానుజులును నుదరంబున దుర్యోధనుండును ముందట వామపాదంబున
నారాయణగోపాలయుతుం డై కృతవర్మయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదాక్షిణాత్య
సంవృతుం డై కృపాచార్యుండును వెనుక డాకాల నానాదేశసేనలతోఁ శల్యుం
డును వలకాల ననేకరథకరితురగసమేతుం డై సుషేణజననాథుండును బుచ్ఛం
బున మహాసైన్యసమగ్రుం డయి చిత్రుండును నతనితమ్ముం డగుచిత్రసేనుండును
నిలుచున ట్లొనర్చి తక్కినవారల [1]నెడ నెడం బన్నించె నట మున్న యుధి
ష్ఠిరుం డుద్దామసామజాదిచతురంగోల్లాసభాసితుం డయి నడతెంచ నట్లు నడ
తెంచి యమ్మనుజవిభుండు మనమొనం జూచి సవ్యసాచి కి ట్లనియె. 65

చ. కనుఁగొనఁ జుల్క నై నయది కౌరవసైన్యము గంటె సూతనం
దనుఁ డొకయొడ్డుగా నిలిపి తాను ముఖంబున నిల్చి కయ్య మి
ల్లను దనమీఁదఁ బెట్టికొని లావును బీరముఁ జూపఁ బూని యే
పున నతిమేఁటి భవద్విశిఖపుంజములం దెగటార్చు మీతనిన్. 66

క. వనమునఁ బండ్రెండేఁడులు, మన [2]ముత్కటదుఃఖవార్ధిమగ్నుల మై యు
ట్లునికికిఁ దగ నితని భవ,త్సునిశితబాణాబ్ధి ముంపు దుర్ధమలీలన్. 67

ఉ. వీఁ డొకరుండె యింక బలవిక్రమసంపద గల్గి పోరిలో
వాఁడిమిసొంపు సూపఁ గలవాఁడు సుయోధనుపాలఁ బేర్చు నీ
వేఁడిమి సూపి రూ పడఁపు వీనిఁ బురందరపుత్ర యంతతోఁ
బోఁడిమి మాలు నాతఁడు ప్రభూతజయోన్నతి నిల్చు నీకడన్. 68

వ. నీకుం బోలినమొగ్గరంబు గావింపు మనవుడు నర్జునుం డర్ధచంద్రవ్యూ[4]హ
విధానంబున యోహరించి తాను మధ్యప్రదేశస్థుం డై వామదక్షిణశృంగంబుల
భీమధృష్టద్యుమ్నుల నిలిపి యుధిష్ఠిరనకులసహదేవులం బింగలిగా నొనర్చి
నతనిచక్రరక్షకు లగుయుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండునుం గయ్యంపు
వేడుక మొగంబులం జిగురొత్తఁ బొలిచిరి తక్కినయోధులుం దగినచోట్ల నిలిచి
రి ట్లిరువాఁగును బన్ని యున్నసమయంబున. 69

చ. హరియును బాండునందనులు నాజి నవశ్యము నేఁడు సూడఁ బో
దురు జము నంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందె భవత్తనూజుఁడున్
దురమునఁ గర్ణయుక్తముగఁ ద్రుంగు సుయోధనుఁ డన్తలంపుతోఁ
బరమసముద్యమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యుఁ డెలర్చె భూవరా. 70

ఆ. ఒకటి కొకటికంటె నుబ్బుచు వర్తించు,చాడ్పు దోఁప రెండుసైన్యములును

1 నెడనెడలం-గలయఁ-బన్నించె నంత నక్కడ యుధి. 2 మొక్కటి; మాదట. 3 వీఁడొకరుం డు దక్క....సుయోధనుపాల లేమి. 4 హాభిధానంబున.

[1]బొలిచె నపుడు సెలఁగె భూరిభేరీముఖ, తూర్యములు నభంబు దూఁటుకట్ట.

వ. చిందంబుల మ్రోఁతకు నిందు నందునుం దమకించి భటులు గెలంకులం దాఁకఁ దోడ్తో నెఱసినయగ్గలిక నొండొంటి బెరయ మొగ్గరంబు లువరడించిన. 72

సీ. నిబిడఘంటావళీనిక్వణంబులతోడ, భీషణబృంహితఘోషములును
ఘననేమినిష్ఠురధ్వనుల[2] పొందునఁ గేతు, నిర్భరకింకిణీనినదములును
జటులఖురవ్రాతపటురవంబులతోడ, నాభీలహేషామహాస్వనములు
భూరిభుజాస్ఫాలనారావములతోడ, మేదురతరసింహనాదములును

ఆ. బరఁగి దిక్తటములఁ బగిలింప ననిమిష, ఖచరసిద్ధయక్షగరుడగణము
లంతరంగములు నితాంతకౌతుకభరితములు గాఁగఁ జూడ్కి[3]గనులు వఱపె.

వ. ఇట్లు దలపడి యిరువాఁగును [4]బేరువాఁడిఁ బోరునెడ గరుడప్రహారంబుల నొచ్చిన పంచాస్యపన్నగంబులంబోని బాహుజులను గాంతత్వరుచిసౌరభంబుల పెంపున సంపూర్ణచంద్రార్కకమలంబులం ద్రేణి సేయునాననంబులను సంగ్రామరంగం బలంకృతం బయ్యె వాహనంబులమీఁద నుండి భూషణకిరణంబులు మెఱయ సైనికులు నేలం గూలునప్పుడు పుణ్యావసానకాలంబున నాకలోకపరిభ్రష్టం బగు మహాత్మలోకంబు చందంబు దోఁచెఁ జతురంగంబులునుం దమతమజాతిచేతం బడుటయు నేనుంగు లడరిన నరదంబులు నదియుటయు నాశ్వికులు వ్రదివినం గరులు ధరం దొరంగుటయు భటు లురవడించినం దురంగంబులు గడికండంబు లగుటయు రథంబులు గవిసినం గాల్వురు దుము రగుటయుఁ గ్రందున నెల్ల తెఱంగులు నన్ని దెఱంగులం గలయ బడలువఱుచుటయు రౌద్రరసంబుఁ [5]బెనిచె నాసమయంబున సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న చేకితాన ద్రౌపదేయులు ప్రభద్రక చేది పాండ్య చోళ మగధ వంగాదిదేశంబులబలంబులతోడ బరవసంబు సేసి తఱిమి రట్టియెడ. 74

ఉ. దంతిఘటల్ మహోగ్రసముదగ్రతతో నడతేర దర్పదు
ర్దాంతగజాధిరోహణనితాంతసముజ్జ్వలభంగిఁ బ్రౌఢవి
క్రాంతివిలాస మొప్పఁగ నఖండితపౌరుషుఁ డైనభీముఁ డ
త్యంతసముద్ధతిం గవిసె నస్మదనీకము సంచలింపఁగన్. 75

క. ఉదయాచలమున రుచిసం, పదఁ బొలుచుపతంగుపగిదిఁ బ్రసరత్త్రిస్ర
ప్రదరములు నెఱయ మెఱయఁగ, మదావళముమీఁద వెలిఁగె మారుతి యధిపా.

క్షేమధూర్తి యనురాజు భీముతో యుద్ధము సేసి చచ్చుట.

వ. అమ్మహావీరు నాలోకించి కులూతదేశాధీశుం డయిన క్షేమధూర్తి నిజబలంబులం బురికొల్పికొని యేచి త్రోచి యాహ్వానంబు సేసి తనకరటిం గొలిపిన నది గిరి

1 బొదలినట్లు సెలఁగెఁ • జదల భేరీముఖ. 2 తోఁ దొడఁగెడు కేతు. 3 తగులుపఱిచె. 4 బేరు వాడి-బేరువాడ-బేరువాడుచు-పంచాస్య. 5 బెరసె; పేర్చె.

గిరిం దాఁకు తెఱంగున నతనిమాతంగంబునకు మార్కొనియె నయ్యిరువురు
నొండొరులపైఁ దోమరస్తోమంబు లడరించి యార్చుచు నుద్దండపరాక్రమంబు
లగు వేదండంబులపటుప్రచారంబులు చారుభీషణంబులుగా నొకళ్లొకళ్లం జొట్టు
కొని వచ్చుచుం బెనంగి. 77

క. కోదండంబులు గొని బా, హాదర్పము లెసఁగఁ బోరి యన్యోన్యధను
శ్ఛేదంబులఁ బోరిఁ బోరి నా, పాదించిరి [1]రయము జనులు ప్రస్తుతి సేయన్.

వ. దానం గోపం బగ్గలించి. 79

తే. శక్తులను దోమరంబుల సరభసముగఁ, బోరుచో భీమసేనుని సీగునవుని
క్షేమధూర్తి సముజ్జ్వలతోమరంబు, [2]లేడు నాటించె దర్పంబు యూప కక్క.

చ. అనిలతనూభవుండు దపనాంశునిభం బగుతోమరంబు నై
చిన నడుమం గరూశపతి చిత్రముగాఁ దునుమాడి వీఁక నా
తనిఁ బటుమష్టికాండపరితాడితదేహునిఁ జేయ మేటివిల్
గొని యతఁ డక్కులూతపతికుంజరముం వెసఁ గప్పె నమ్ములన్. 81

వ. అట్లు భీమసేనుండు గరూశపతివిక్రమంబు సరకుసేయక యతనిదిక్కునుం జూపక క్షేమధూర్తిసామజంబును సాయకమయంబుఁ జేసిన నది మొగతిరిగి పఱచినం బోవ నీక యప్పావని వెనుకొనుటయు నక్కులూతపతి ప్రయత్నంబున సమ్మాతంగంబు మరల్చి యతనియంగంబునను దద్గజంబుశరీరంబునను నిశాతశరంపరలు వఱపిన. 82

చ. ఉఱక సమీరసూనుఁడు దదుగ్రధనుర్దళనం బొనర్చి యే
డ్తెఱఁ గరి నొంప నాతఁడు గడిందిమగంటిమి నొండువింట ను
న్నెఱుఁగులు [3]గ్రమ్ముకోల నతనిం గడు నొంచి తదీయహస్తి పా
ల్పఱి మహి మ్రొగ్గ నేసిన ధరాధిప నీబల మార్చె నుబ్బునన్. 83

మ. గద సేతం గొని దంతి డిగ్గి చని యాకౌంతేయుఁ డవ్వీరు ను
న్మదమాతంగముఁ గూల నేసినఁ గృపాణస్ఫారదోర్దండుఁ డై
కదియన్ వచ్చి యతండు నిష్ఠురగదాఘాతంబునం గూల్చె నే
పు దలిర్పన్ వెస నామరుత్తనయుఁ డాభూమీశు భూమీశ్వరా. 84

వ. ఇవ్విధంబున నేనుంగుపీనుంగుకడన పడిన క్షేమధూర్తి వజ్రప్రహారంబునం గూలిన కులశైలంబుసమీపంబున నిర్ఘాతపాతపతితం బయిన కంఠీరవంబుకరణి నొప్పె నతనిం గనుంగొని మన మొన వెఱచఱచినం బాండవబలంబులు వెనుకొనుటయు.

మ. పటుబాణప్రకరంబు లంబరముఁ గప్పం గర్ణుఁ డాసేనఁ దాఁ
కుటయున్ సైన్యము దైన్యముం దొఱఁగి మార్కొన్నన్ భుజాసంపదు
త్కటగర్వోద్ధురభంగిఁ బాండుసుతులున్ దర్పంబు సొం పేర్పడం

1 రణము. 2 రెండు... రెట్టిగాఁగ; లేడు... వేడు కక్క; మాడి కక్క; 3 గ్రమ్ముకొనతని నొంచ గడు.

చుటకుం జొచ్చినఁ జేర్చెఁ బో రనిమిష।స్తోమాద్భుతాపాది యై. 86

వ. అందు. 87

క. సూతతనయనారాచ, వ్రాతము లై వారణంబు । లొఱలును సొగయున్
భూతలమునఁ బొరలుఁ దెరలు,వే తూలును జిఱ్ఱఁ దిరుగు । విచ్చుం జచ్చున్. 88

వ. అప్పుడు నకులుం డతని మార్కొనియె భీమసేనుం డశ్వత్థామను సాత్యకి కై
కేయు లగువిందానువిందులను జిత్రసేనుం డనురాజు శ్రుతకర్మను బ్రతివింధ్యుండు
చిత్రుం డనుమనుజనాథుని ధర్మపుత్రుండు దుర్యోధనుని ధనంజయుండు సంశప్త
కులను ధృష్టద్యుమ్నుండు గృపాచార్యుని శిఖండి గృతవర్మను శ్రుతకీర్తి
శల్యుని సహదేవుండు దుశ్శాసనునిం దలపడి రట్టియెడ. 89

సీ. శైనేయుతోడ విం।దానువిందులు మహాహవము సేయంగ న।య్యాదవప్రోత్త
ముఁడు వేర్చి వారికా।ర్ముకములు రెంటెని,దునిమి యంగంబుల । నినిచెఁ దూపు
లవ్వీరు లన్యశ।రాస[1]నోద్ధారు లై, యతనిపైఁ బఱపిరి । శితశరంబు
లతఁడును వారు న।న్యోన్యచాపచ్ఛిదా, వైచిత్రి నొప్పారి । రేచి దొడ్డ

తే. విల్లు గొని యతిరయమున।భల్లనిహతి,నాతఁ డనువిందుతల ద్రుంప।నది ప్రదీప్త
రత్నకుండలశోభాభి।రామ[1]పతన, భంగిఁ దదనీకశోకసం।పాది యయ్యె. 90

మ. కని విందుండు ప్రదీప్తచాపధరుఁ డై । కాండప్రసారంబులన్
శినివీరుం గుసుమాఢ్యకింశుకసముం । జేయంగ నయ్యోధుఁ డా
తనియంగంబులఁ బంచవింశతిశితా।స్త్రంబుల్ వడిం గ్రుచ్చి నే
పున వా రొండొరుసూతులం దునిమి ని।ప్పుల్ రాలుకన్దోయితోన్. 91

తే. ఒకళు లొకళులహయముల । నుర్విఁ గూల్చి
యొండొరులకార్ముకమ్ములు । ఖండితములు
సేసి తేరులు డిగ్గి రుద్భాసితాసి
చర్మశోభితహస్తులై । సరభసముగ. 92

వ. ఇట్లు పాదచారు లై మండలప్రచారంబుల మెఱయుచు. 93

క. చేరి బహుచిత్రగతులం, బోరంగా నొడ్డనములఁ । బొలిసెం బలకల్
నేరిమిమై [3]గొళవున శిని,వీరుం డిరువఱియ గాఁగ । విందుని వ్రేసెన్. 94

వ. ఇత్తెఱంగున నయ్యిరువురం జంపి సాత్యకి యుధామన్యుతే రెక్కి యుక్కున
వేఱొక్కరథంబు సన్నద్ధంబు గావించుకొని కైకేయబలంబులం బఱపెఁ జిత్ర
సేనుండును నీమనుమం డగుశ్రుతకర్మయుం బెనంగునెడ [4]నాశ్రుతకర్ముఁడు. 95

క. ఆరాజు నైదువాలిక, నారసముల నొంప నతఁడు । నవశరముల న
క్కౌరవుని నేసి నొంచెను, సారథి నైదింట నధిక।సంరంభమునన్. 96

1 నోదారులై; నధారులై 2 భంగి, బడియెఁ దదనీకశోకసంపాది యగుచు 3 గొళువున; గొడవున.
4 నాశ్రుతవర్మఁడు

సీ. శ్రుతకర్మ గోపించి క్రూరనారాచ మ, జ్జననాథుజత్రుదేశమున నాటఁ
బడి మూర్ఛవోయినఁ బైపయి వెండియు, నేయఁ దెప్పిఱి యతం డేసిన మొసఁగ
నుక్కునఁ దునుమాడె నక్కుమారునిశరా, సన మతఁ డొండొకచాప మెత్తి
తఱచుటమ్ముల నేదు వెఱిగినచందంబు, సేసె రయంబునఁ జిత్రసేను
తే. నాతఁ డాతనియురమున శాతశరము
దూఱ నేయ నబ్బాలుండు దోఁచె వివిధ
బాణజాల మన్నరపతిశోణితమున
భల్ల మొక్కటఁ దల నేల డొల్ల నేసె. 97

ప్రతివింధ్యుఁడు చిత్రుఁ డనురాజుం జంపుట.

ఉ. ఏలినవానిపాటు గని యేడ్తెఱఁ దద్బల మొక్కపెట్ట యా
భీలతఁ జుట్టు ముట్టుటయుఁ బేర్చినయుద్ధతిఁ దీవ్రసాయక
జ్వాలల నేర్చి యుద్భటభుజావిభవం బలరంగ నల్గడం
దోలె నుదాత్తవిక్రమకుతూహలి నీనునుండు భూవరా. 98
సీ. అప్పుడు ప్రతివింధ్యుఁ డైదుబాణములఁ జిత్రునిమేను నొంచి తత్తనుత్రాణవిట
మునఁ గ్రూరశరములు మూఁడు నాటించి యొ,క్కమ్మునఁ గేతు నల్లార్చి నేర్చి
యతఁడు దన్నుగ్రనవాస్త్రపీడితుఁ జేయ, విలు ద్రుంచి వెసఁ బంచవిశిఖనిహతిఁ
గావించి శక్తి యుగ్రమ్ముగ వైచినఁ, బెలుచ నాలుగుదునియలు గాఁ జేసె
తే. నలిగి యాతండు గద వైచి యక్కుమారు
ఘోటకంబుల సూతునిఁ గూల్చె నదియ
పట్టుకొని వైచె మగుడ నప్పాండుపౌత్రు
చేయి వడి నుచ్చి పోవ నచ్చిత్రుఁ డధిప. 99
ఉ. బాహువు నొచ్చినం గినిసి భాసురతోమర మెత్తి కారవ
వ్యూహము సంచలింప నతఁ డుగ్రత వైచినఁ గంకటంబుఁ ద
ద్దేహము నుచ్చి పోవుటయుఁ ద్రెళ్లె నరేశ్వర యవ్విభుండు వ
జ్రాహతిఁ గూలుపర్వతము నాకృతి నుత్కటవైకృతంబుగన్. 100
వ. ఇట్లు చిత్రుండు దెగటాఱినం గనుంగొని మనయోధులు ప్రతివింధ్యుపై నడరి యనేకాస్త్రశస్త్రంబులం బొదివినం బొలివోనికలితనంబున నేల కుఱికి యక్కుమారుండు కోదండటంకారంబున నంబరంబు పూరించుచు బాణాసారంబు వఱఁగింపఁ బాండవసైనికులు బెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి యతనికిం దోడ్పడుటయు మనవారలు వెన్నిచ్చి పఱచి రప్పు డశ్వత్థామభీమసేనులసంగ్రామంబు భీమంబయి చెల్లె నందు. 101
క. గురుపుత్రుఁడు దొంబదిశిత, శరములఁ బావనిరథంబు సంవృతముగఁ జే

*1 తాడితుఁ జేయ.

సెరయం బాఱఁగ సాయక, పరంపరలు వఱపె నతనిపై నతఁ డలుకన్.

వ. వాని మగిడించి. 103

క. అనిలజుఫాలము గురునం, దనుఁడు పటుప్రదరకీలితము సేయుడు నా
తనినిటలంబున నతఁ డే, పున బాణత్రయము నాటె భూవరముఖ్యా. 104

వ. మఱియును. 105

చ. గురుసుతభీమసేను లతిఘోరవిధంబులఁ బోరి యొండొరుం
దెరలుప లేనిసామ్యమున దీపితులై లయకాలవిస్ఫుర
త్తరణియుగంబుఁ బోలె శరధామసమగ్రతఁ బ్రజ్వరిల్లి మె
ప్పిరి [1]రథచిత్రచారులఘుభీషణసంచరణంబు లొప్పఁగన్. 106

తే. వారి వీక్షించి ఖచరులు వ్రేరు లెందుఁ,జూడమే దీని కెన యని యాడఁగల ద
కలుగ వింకను వీగలబలముఁ జలము,నలవు వెరవు నిట్లుండునే యనుచు నుండ.

ఉ. ఒండొరుకేతువుల్ దునిమి యొండొరుసూతుల నొంచి యేపుమై
నొండొరుతేరివాహములయు బ్బడఁగించి నిశాతవిస్ఫుర
త్కాండచయంబు లొండొరులకాయములన్ వడిఁ గ్రుచ్చి వ్రాలి ర
ప్పాండుసుతుండుఁ గుంభజునిపట్టియు మూర్ఛలు దమ్ముఁ గ్రమ్మినన్. 108

వ. ఇట్లు రథంబులపై నొఱగి మూర్ఛిల్లిన. 109

క. అనిలజుసారథియును గురు, తనయునిరథచోదకుఁడు నతని నాతనినిం
[2]గొని యుల్లంబుల బలితపుఁ, దునుకు సారఁగ ననికిఁ దొలఁగఁ దోలిరి రథముల్.

ఉ. క్రీడితనూజుఁ డైన శ్రుతకీర్తియు శల్యుఁడు నేచి దిక్కు ల
ల్లాడఁగఁ బోరుచో శరములా అయిదుల్ శ్రుతకీర్తి శల్యుమైఁ
గాడఁగ నేయ మూఁడుపటుకాండము లాతనిమేనఁ గ్రుచ్చి సం
తాడితుఁ జేసె సూతు నిశితప్రదరంబున నాతఁ డుద్ధతిన్. 111

చ. నరతనయుండు దత్తనువు నాటఁగఁ దొమ్మిదియమ్ము లేసి స
త్వరముగ సూతునంగమున వాలికతూపులు మూఁడు నాటి ని
ష్ఠురశరపంచకస్ఫురణ సూపినఁ గోప మెలర్ప నమ్మహీ
శ్వరుఁడు గడంగి విల్ దునిమి సప్తశరంబుల నొంచె నాతనిన్. 112

వ. అట్టియెడ. 113

సీ. వేఱొక్కవిల్లెత్తి వివ్వచ్చుకొడు కఱు,వదినాలుగమ్ములు వఱపె మద్ర
పతిమేన నతఁడు దొంబదితూపు లడరించి, యేసె నవ్వీరుశరాసనంబు
ఖండంబులుగ వాఁడు గం డడంగక గద, వైచినఁ బొడిసేసి యేచి శక్తి
నిగిడింపఁ దునుమాడె నిశితభల్లంబునఁ, ద్రుంచెఁ దదీయసూతునిశిరంబు

ఆ. వాయుజవము లైనవాహంబు లప్పుడు,గలఁగి యరద మనికిఁ దొలఁగ నీడ్చెఁ

1 లఘుచిత్రచారపటు•బాణవిభీషణభైరవంబు గన్. 2 గనుఁగొని యుల్లంబుల బలు, దునుకు

దెఱపిఁగాంచి శల్యుఁ డతిముదిఁ జొచ్చి క, లంచెఁ బాండుసుతుబలంబు నధిప.

సీ. కమలాకరములీలఁ గలఁచి యాడెడుగంధ, దంతావళముసముద్దండతయును
దర మిడి మృగసముత్కరము ఘోరంబుగా, వధియించుకంఠీరవంబు నేపు
నీరసారణ్యంబు నిర్భరాటోపతఁ, గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబుఁ
బ్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమ, యించుఫాలాక్షునియేడ్తెఱయును

ఆ. బోల్పఁ[1]బట్టు లయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్ర, తాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య, హననకేలి సల్పెనవసరమున. 115

దుశ్శాసనుఁడు సహదేవునితో యుద్ధంబు సేసి మూర్ఛిల్లుట.

ఉ. ధీరజనోత్తముండు సహదేవుఁడు [2]శూరుఁడు దుస్ససేనుఁడుర్
వీరులు పిచ్చలింపఁ బ్రజవిన్నద్రవం బొరి నార్వఁ బోరుచో
వారక సాయకత్రయము వాఁడిమి నయ్యువరాజు నొంచె వి
స్తారమనోజ్ఞహారలసితం బగునాఘనబాహువక్షమున్. 116

చ. ధృతి వెగడొంద నేచి సహదేవుఁడు నీసుతు శాతదీప్తస
త్ప్రతిశరవిద్ధుఁ జేసి వడిఁ దద్రథచోదకు మార్గణత్రయా
హతుఁడుగఁ జేయ నల్గి వెస నాతనిచాపము ద్రుంచి యాతఁ డు
ద్ధతి యలరంగ డెబ్బదిశితప్రదరంబుల మేను నొంచినన్. 117

సీ. నకులానుజుఁడు కృపాణంబున వైచిన, దుస్ససేనునివిల్లు దునియ లన్యో
నెడ గని యవ్వీరుఁ డేచి బల్వింట మంటలు గ్రమ్మన మ్రోయుటయు నతండు
గడువెస నెత్తినకరవాలమునఁ ద్రుంచి, యతనిపై లక్షించి యదియ వైవ
నడుమన యాతండు నఱికినఁ బ్రస్ఫీత, చాపంబు గొని చతుష్షష్టినిశిత

ఆ. కంకపత్త్రములను గడఁక నయ్యువరాజు, వరఁగఁ జేయుటయును బాండుతనయుఁ
డడఁచె నొక్కటొకటి నైదైదుతీవ్రశి, లీముఖముల బాహులీల మెఱయ.

వ. ఇట్లు విక్రమవిజృంభితుం డై సహదేవుండు శతశాతశిలీముఖంబు లడరించిన. 119

చ. రయమున వాని నన్నిటి శరత్రితయంబునఁ ద్రుంచి సాయక
ద్వయమున నాతనిం బటునవప్రదరంబుల సారథిన్ భవ
త్ప్రియతనయుండు నొంచి దివి దీటుకొనంగఁ జెలంగి యార్చె న
త్యయసమవర్తిచాడ్పున నతం డుదితభ్రుకుటీవిలాసుఁ డై. 120

మ. పటునారాచముదీప్తిజాలము నభోభాగంబునం బర్వ ను
త్కటవేగంబున నేయఁ గంకటము వక్షఃపీఠముం దూఱి నె
త్తుటిపాం దేమియు లేక యుచ్చి చనినం దూఁగాడి యాతండు వ్రా
లుటయుం దేరు దొలంగ సూతుఁడు భయాలోలాకృతిం దోలినన్. 121

. అమ్మాద్రీపుత్త్రుఁడు వా, లమ్ముల దుశ్శాసనునిమహాసైన్యము రా

1 బడియె నపుడు. 2 మైగలి- మైగరి- మైగని- మైగమి- నగ్గలి- దుస్ససేనుఁడుర్.

ద్రమ్ముగఁ గలంచె దివిజగణమ్ము వినుతి సేయఁ దమమొగినలు నలి నార్వన్. 122

చ. నకులుఁడు సూతపుత్త్రుఁడుఁ బెనంగునెడన్ నకులుండు సూతపు
త్త్రకునకు నిట్లనుం దలఁచి దైవము నేఁడు నిజప్రసన్నదృ
ష్టికి ననుఁ బాత్త్రభూతుఁడుగఁ జేయుట గానఁగ వచ్చె నాదుచూ
డ్కికి నిను గోచరంబుగ ఘటించినయాచతురత్వసంపదన్. 123

క. కౌరవపాండవులకు నీ, వైరము నీవలనఁ గాదె వచ్చెను నిను మ
ద్ఘోరశరనిహతిఁ బడఁగ, న్నారఁ గనుంగొనక కోప మాఱునె యొంటన్. 124

చ. అనవుడు రాజసూతివి మహాస్త్రవిదుండవు నైన నీకు ని
ట్లనుట దలంప నర్హమగు నైనను జెన్నఁటిపల్కులేల నె
ట్టన భుజశక్తి మార్తురకడంక యడఁచిన బల్కుటొప్పుఁ గా
క నిలిచి చూపు నీచలముకల్మియుఁ జేతులబల్మియుం దగన్. 125

వ. అని పలికి కర్ణుండు. 126

సీ. ఉబ్బి మాద్రీసుతు డెబ్బదిమూఁడుదూపులఁ గప్పటయు నతఁ డలిగి యతని
[1]పైని శతనిశాతబాణంబు లేసిన, నాసూతనందనుఁ డక్కుమారు
ధనువు నుగ్గుగఁ జేసి తనువున ముప్పది, కాండముల్ సొనిపిన నొండువిల్లు
గొని డెబ్బదింట నాతని నొంచి మూఁడుమార్గణములు సూతునంగమునఁ బఱపి

తే. భల్లమున విల్లు దునుమాడి యెల్లజనులు, నద్భుతం బందఁ ద్రిశతసాయకపరీతుఁ
జేసి నకులుండు నిష్ఠురహాసభాసి, తాననాంభోజుఁ డై పొలు పారె నధిప. 127

క. సూతసుతుఁడు బలువిలు గొని, [2]యాతనివక్షమున నాఱు నైదమ్ములు ని
ర్ఘాతసమసప్తశరముల, నాతఁ డతని నొంచి విల్లు నఱిముఱిఁ ద్రుంచెన్. 128

వ. మఱియు నొక్కమహనీయకార్ముకంబు గొని కర్ణుండు గడంగె నప్పు డయ్యిరువురు నొండొరులతూపులు ద్రుంచుచు నిజమార్గణంబుల నొకళ్లొకళ్ల నెత్తుట ముంచుచుం బేర్చి వివిధవిశిఖజాలంబు లడరించిన నంబరంబు శలభపటలసంవృతంబునుంబోలె నుండె నాసమయంబున నకులునగ్రభాగంబునకు నచ్చిన సోమకబలంబులు గర్ణక్రూరనారాచాదిబహుళబాణపాతంబులఁ బలాయితంబు లయ్యెఁ గర్ణునకు బాసటయై తఱిమినకౌరవసైనికులు మాద్రేయురౌద్రవిజృంభణంబున దూరవిఘటితులై రట్టిరువాఁగును నెడ గలిగి చూచుచుండ నారథికోత్తము లుదారఘోరాకారంబుల నుల్లసిల్లి భల్లప్రముఖప్రదరంబులఁ బరస్పరాంగంబులం బొదివి యంబుదపిహితమూర్తు లగుమార్తాండశశాంకులచందంబు నొంది యన్యోన్యదివ్యాస్త్రతేజోవిలాసంబుల నయ్యయ్యస్త్రంబుల వారించుచుం బోరి రట్టియెడ. 129

క. అలుక వొడమి కర్ణుండు న, కులుచాపము ద్రుంచి సూతుఁ గూల్చి తురంగం

1 పై నశీతినిశిత - పై నవతినిశాత. 2 'యాతని యశ్వముల' అ. ప్ర.

బులఁ జంపి చక్రరక్షుల, తలలు నఱికి సిడము ద్రుంచి దరహాసముతోన్. 130

వ. మెఱసినం గుపితచిత్తుం డై. 131

చ. పలకయు వాలునుం గొనియెఁ బాండుకుమారుఁడు పెక్కుచెక్కులై
యిలఁ దొరఁగంగ నేసె గద యెత్తినఁ ద్రుంచె రథంబు డిగ్గి యు
జ్జ్వలపరిఘాభిరాముఁ డయి వచ్చిన నప్పరిఘంబు రూపుమా
పి లసితలాఘవస్ఫురణపెంపునఁ గర్ణుఁడు నొంచె నాతనిన్. 132

ఆ. మర్మభేదు లైనమార్గణంబుల కోహ, టించి సిగ్గుఁ జలము డిగ్గఁ ద్రావి
యెల్లజనులుఁ జూడఁ బొల్లఁదనంబున, కోర్చి యక్కుమారుఁ డోడి పాఱె.

కర్ణుఁడు నకులుని విరథుం జేసి యవమానించుట.

క. వెనుకొని రాధేయుఁడు నిజ, ధను వాతనికంధరమునఁ దగిలిచి వలఁ బ
ట్టిన నింద్రచాప[1]పరిగత, ఘనాకృతిని బొలిచె నతఁడు కాంననాథా. 134

వ. ఇట్లు పాండుతనయుబాడుదలఁ బట్టి మందస్మితసుందరాననుం డై. 135

క. పలుకులు వృథగా నన్నుం, బలికితి మున్నింక నెన్ని వలుక వలసినం
బలుకుము నీకేఁ దగ నా, యలవుఁ జలము నీ వెఱింగి తంతియ చాలున్. 136

క. అల వెఱఁగి పెనఁగు పెనఁగం, దలఁచిన నది గాక సిగ్గు దలకొని యనికిం
దొలఁగుట యిం కిట దగు వి, చ్చలవిడి నర్జునునికడకుఁ జనుము కుమారా.

క. అని విడిచె నకులుఁ గుంతివ, చనములు దృఢవృత్తి చిత్తసంకలితము లై
యునికిం గర్ణుం డతఁడును, జని ధర్మజునరద మెక్కె సవ్రీడముగన్. 188

వ. ఎక్కి నిట్టూర్పు నిగుడం గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున నుండె నివ్విధంబున మాద్రీపుత్రమానమథనవిజృంభితుం డగునవ్వీరుం డప్పుడు మధ్యందినగతం బైనమార్తాండబింబంబునకుం బ్రతిబింబంబునుంబోలెఁ బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలిమావులును వెలిపడగయు నుల్లసిల్ల శోభిల్లుతనరథంబు రయంబున దర్శనీయంబుగాఁ బాంచాలబలంబు దఱిసి పెక్కుతెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ములగములు గదియించి. 139

సీ. సూతులఁ దెగటార్చి కేతనంబుల వీట, [2]తాటంబు సేసి రథ్యములఁ గూల్చి
చామరచ్ఛత్త్రభూషణములు పొడిసేసి, [3]రథికజనములశిరములు ద్రుంచి
కొమ్ములు నఱికి యంకుశములు దునిమి తొం, డములుఖండించికుంభములు వ్రచ్చి
జోదులతనువులు భేదించి మోరలు, [4]గళ్యాలతోడఁ జెక్కలుగఁ జేసి

ఆ. కందములు వగిల్చి కాళ్లులు ద్రెంచి యా, శ్వికులఁ జంపి చర్మవిశిఖకుంత
ముసలముద్గరప్రముఖసాధనములు భ, గ్నములు సేసి భటులసమయఁ జూచి.

వ. బాహువిలాసంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచె భవత్సుతుం డగుయుయుత్సుండు

1 పరివృత. 2 తాటనంబులుగ ర♦థ్య. 3 రథికశిరంబులఁ ♦ బృథివిఁ గూల్చి. 4 గళ్లెలుగూడఁ జె♦క్కలుగ-గళ్లెలు చెక్కలు♦గాఁగఁ-గళ్యాలు చెక్కలు♦గాఁగ.

పర్వతప్రతిముం డగునులూకుపయిం గవిసి కులిశనిభం బగువిశిఖంబున నొంచినఁ
గోపించి యాబల్లిదుండు విల్లు విఱుగ నేయుటయు నక్కుమారుండు. 141

తే. మేలువిలు గొని యిఱువదినాలుగమ్ము
లతనిమెయిఁ గ్రుచ్చి సాయకత్రితయనిహతి
సూతు నొప్పించి మఱియు నిశాతశరచ
యమ్ము వరఁగించె నధికరయమ్ము మెఱయ. 142

వ. దానం గనలి. 143

క. బలువిడి నులూకుఁ డిరువది, శిలీముఖము లొడలఁ జొనిపి సిడము రయమున మై
నిలఁ గూల్చిన నీసుతుఁ డు,జ్జ్వలవిశిఖము లయిదు నాటె వానియురమునన్.

వ. నొచ్చి యాసౌబలనందనుండు రౌద్రంబు రూపంబు దాల్చినవిధంబున విజృం
భించి. 145

శా. భల్లం బొక్కటఁ ద్రుంచె సూతునిఁ జతుర్బాణాహతిన్ వాజులన్
డొల్లం జేసె నిశాతపంచవిశిఖాటోపంబునం జించె నీ
దోల్లాసంబు వికాసముం బొరయ మే[1]నుక్కడి నీనందనుం
డెల్లం జూడఁగఁ బాఱె నొండొకరథం బెక్కెం గురుగ్రామణీ. 146

క. గెలుపున మెయి పొదలఁగ సౌ, బలసూనుఁడు రథము వఱపి పాంచాలబలం
బలుగులపడఁ బలుదెఱఁగుల, యలవుల విహరించె నుద్భటాటోపమునన్.

సీ. శ్రుతకర్ము నకులునిసుతుని శతానీకుఁ, దాఁకి యశ్వంబుల ధరణిఁ గూల్చి
సూతునిఁ బరిమార్చె నాతఁడు గద వైచి, రథవాహనముల సారథిని గేత
నముఁ బొలియించె భూరమణ యిమ్మెయి నీదు, తనయుండు నకులనందనుఁడు విరథు
లై యొండుదేరుల కరిగిరి [2]సుతసోముఁ, డలపడి కడిమి గాంధారనాథుఁ

తే. డతనియడరించువివిధసాయకము లెల్లఁ
దునిమి బాణత్రయంబునఁ [3]దనువు నొంచి
తురగముల నరదమ్ముఁ గేతువుఁ దిలప్ర
మాణశకలంబులుగఁ జేసె మద మెలర్ప. 148

మ. విరథుం డై పొలివోనిబీరమునఁ బృథ్వీభాగసంచారి యై
శరజాలంబుల భీమసేనసుతుఁ డాశ్చర్యంబుగా నీమఱిం
దిరథం బేడ్తెఱఁ గప్పినం దునిమె నత్యుగ్రుఁ డై యమ్మహీ
వరుఁ డబ్బాలునిచాపదండము భుజావష్టంభ మేపారఁగన్. 149

చ. అతఁడు ప్రదీప్తఖడ్గము రయంబు మెయిం గొని యానృపాలుఁ డు
ద్ధతిఁ బరఁగించుసాయకశతంబులు ద్రుంచుచు నుల్లసిల్ల న
ప్పతి పటుభల్లఖండితకృపాణునిఁ జేసిన నీడఁ బోక చే

---

1 నుక్కఱి. 2 శ్రుతసోము. 3 ధనువు.

తితునియ బెట్టు వైచె జగతీవర యాతనివిల్లు రెండు గన్. 150

వ. ఇట్లు కోదండంబు దుండంబులు సేసి తొలంగి యక్కుమారుండు శ్రుతకీర్తి స్యందనం బెక్కె సౌబలుండు వేఱొక్కవిల్లెత్తియత్తెఱపి నురవణించి పాండవ రథికులం గలంచెఁ గృపాచార్యధృష్టద్యుమ్నులు పెనంగునెడ గౌతముండు పాంచాలవరుం బొదువునాటోపం బాలోకించి యక్కాంతేయసైనికులు దమలోన.

—•—◆ ధృష్టద్యుమ్నుఁడు గృపాచార్యునితోఁ దలపడి యోడి పోవుట. ◆—•—

ఉ. ద్రోణుపరాభవం బధికరోషము సేయఁగ నున్నయీతఁ డ
క్షీణపరాక్రమంబు విలసిల్లఁగ నీద్రుపదాత్మజుఁ గత
ప్రాణునిఁ జేయ కేలుడుగుఁ బైకొను నంతటఁ బోక విస్ఫుర
ద్బాణవిలాసముల్ నెఱపుఁ దా మనసైన్యము దల్లడిల్లఁగన్. 152

వ. అని వెండియు. 153

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుబలగర్వశ్లేషనిర్వాహకుం
డరులం జీరికిఁ జేకొనం డితఁడు [1]క్రోధాత్ముఁడై నేఁడు ని
ర్భరశౌర్యంబు నుదాత్తధైర్యము నుదగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
స్తరదర్పోద్ధతిఁ దేక యున్నె మనలం దా నేలకుం గోలకున్. 154

వ. ధృష్టద్యుమ్నుండును బెండువడి యున్నవాఁ డనుచు నుండి రట్టియెడ [2]బెట్టిదంబులగుగృపాచార్యతూపులయేపు రథ్యంబులనొంచి సారథిఁగ్రొవ్వడంచి యాద్రుపదనందనుతనువు నెత్తుటం దోఁచి యుల్లంబు గలంచె నప్పు డాతనిసూతుం డతనితో ని ట్లనియె. 155

చ. వినుము కుమార విప్రభుజవీర్య మవార్యతఁ దేజరిల్లెడుం
జనవు భవత్సమగ్రశరజాలము లీతనిమీఁద దైవసం
జనితము సువ్వె యివ్వెడరు సంగర మిట్టిద తొల్లి యెందు నా
కనినది లేదు తేరు దొలఁగం గొని పోవుట కార్య మిత్తఱిన్. 156

వ. నీయట్టివానివిక్రమంబునుం దిట్టినయట్లు సనుయుటం జేసి యిమ్మహాత్ముం డవధ్యుం డని నిశ్చయించితి నామాట కియ్యకొను మనవుడు నా పృషతపౌత్రుం డిది యట్టిద యని నిశ్చయించి పలికి మఱియు హీనస్వరంబున ని ట్లనియె. 157

చ. చరణములుం గరంబులును సంచలభావము నొందఁ జొచ్చె మేన్
విరవిరఁ బోవు చున్నయది విహ్వల మయ్యె మనంబు నీతలం
పరయఁగ మేలు మారుతసురాధిపసూనులలోన నల్ల నొ
క్కరుదెసకై రథంబు దొలఁగం గొని పొమ్మడిబీర మేటికిన్. 158

చ. అనవుడు సూతుఁ డంతయు రయంబునఁ దేరు వృకోదరాంతికం
బున కెగవంగ శంఖరవముల్ గుణనిస్వనముల్ నిగిడ్చి యే

[1] క్రోధావిష్టుఁడై. [2] బెట్టిదంబు గాఁ గృపాచార్యుం డేపు సూపి రథ్యం.

పునఁ గృపుఁ డుజ్జ్వలప్రదరపుంజములం బరఁగంగఁ జేయుచున్
వెనుకొని పొల్చి నిల్చె గిరి వెన్కొని నిల్చినవజ్రికై వడిన్. 159
తే. కడఁగి కృతవర్మతోడ శిఖండి పెనఁగు, చుండి శరపంచకంబున నురము నొంప
నతని నయ్యాదవోత్తముఁ డలఘుషష్టి, విశిఖవిద్ధునిఁ జేసి విల్ విఱుగ నేసె.
క. ఒండుశరాసన మెత్తి శి,ఖండి గురియునవతిసాయకమ్ములు పెలుచన్
ఖండించె నతఁడు తత్కో,దండం బాద్రుపదనృపతితనయుఁడు నఱకెన్. 161
క. ధనువు దునిమి కొమ్ములు మురి,సినవృషభముచంద మగుడుఁ శీఘ్రస్ఫురణం
దనువున శితశరములు వడిఁ, జొనిపి యతం డతని గళితశోణితుఁ జేసెన్. 162
చ. అలుక మనంబునం గదిరి యాదవసత్తముఁ డొండువింట దో
ర్బల మెసఁగంగ డెబ్బదిశరంబుల[1] వాఁడిమి మేన రక్తధా
రలు దొరఁగించి పెక్కుప్రదరంబులు పైపయి నేయుచుండ న
గ్గలికఁ బెనంగె వెండియు శిఖండి విచిత్రరథప్రచారుఁడై. 163
వ. ఆద్రుపదనందనుండు జత్రుదేశంబున నంబకత్రయంబు నాటించిన. 164
శా. క్రూరోల్లాసము పల్లవింపఁ గృతవర్మం డుగ్రదీప్తిస్ఫుర
న్నారాచంబులు పెక్కు లొక్కమొగి మేనం గ్రువ్వ మూర్ఛిల్లె న
వ్వీరాగ్రేసరుఁ డప్డు సారథి భయావిర్భావదీనాత్ముఁడై
తే రచ్చోటు దొలంగఁ దోలుటయు భీతిం బాఱెఁ దత్సేనయున్. 165
వ. వివ్వచ్చువిక్రమవిహారంబున కోర్చి శిబిత్రిగర్తసాల్వసంశప్తకసైన్యనారాయణ గోపాలోపేతుండై సత్యసేన చంద్రదేవ మిత్త్రదేవ మిత్త్రవర్మ సౌశ్రుతి సువర్మ సుశర్మాదు లగుసోదరసుతులు బాసటగాఁ ద్రిగర్తపతి పెనంగునప్పుడు. 166
సీ. సత్యసేనుఁడు మూఁడుసాయకంబుల మిత్త్ర, దేవుండు షష్టిసందీప్తమార్గ
ణంబులఁ గ్రూరబాణంబులు మూఁటను, జంద్రదేవుఁడు శరసప్తకమున
మిత్త్రవర్ముఁడు గంకపత్త్రత్రిసప్తతి, [2] సౌశ్రుతి యేడునిశాతవిశిఖ
ములను శత్రుంజయుఁ డలఘువింశతికాండ,ములను సుశర్ముఁ డుజ్జ్వలనవాస్త్ర
తే. ములను గప్పి రప్పార్థు నాబలియుఁ డంబు,దములధారలు పొదువ నుదాత్తరేఖ
గరము పొలుపారు మేదినీధరముభంగిఁ, దలఁపఁ బట్టగుధీరతఁ బొలిచె నధిప.
వ. ఇట్లు సుస్థిరుండై మిత్త్రదేవునంగంబునఁ గంకపత్త్రశతంబును సత్యసేనుతనువున మార్గణత్రయంబును సుశర్మమిత్త్రవర్మలశరీరంబుల శిలీముఖాష్టకనవకంబులను బఱపి శత్రుంజయు శిలాశితశరంబులం బడ వైచి సౌశ్రుతిం బంచవింశతికాండంబుల గీ టడంగించియుఁ జంద్రదేవుని నెనిమిదియమ్ములం దునిమి యుల్లసిల్లిన.
చ. కనకపుఁగామతోమరము గర్వ మెలర్పఁగ నెత్తి పద్మనా
భునిభుజశాఖ యుచ్చి చన భూరిబలుం డగుసత్యసేనుఁ డు

1 నాతని మేన. 2 'సౌశ్రుతి'కి మాఱుగా 'సామస్వుఁ' డని యొకప్రతి.

క్కన నిగిడింపఁ జేతిమునికోలయుఁ బగ్గములుఁ మహీతలం
బున నొగలందునుం బడిన భూవర పార్థుఁడు గ్రోధదీప్తుఁ డై. 169

క. హరిదెసఁ గన్గొని యాతని, యరదముఁ గదియంగ నడపు మరద మనుఁడుఁ జె
చ్చెర నొండొకమునికోలం, గర ముద్ధతి నడపె ఘోటకంబుల నతఁడున్. 170

క. తే రతనియరదమునకుం, జేరువ యగుటయును గ్రీడి శితబహుభల్ల
స్ఫారగతుల గాత్రశిరో,దారణ మొనరించి యొప్పె దరహాసముతోన్. 171

వ. ఇట్లు సత్యసేనునిఁ జిత్రవధంబు సేసి. 172

చ. ఘనతరవత్సదంతశరఘాతమునం బడ వైచి మిత్త్రవ
ర్మని రథసూతు [1]నట్టి దొకక్రూరపుఁదూపున నుర్విఁ గూల్చి నా
తని సముదీర్ణ మై వెలుచఁ దాఁకి త్రిగర్తబలంబు నుట్టు ము
ట్టిన వివిధోగ్రసాయకపరిష్కృత నొప్పి కలంచె నేపునన్. 173

వ. వెండియు సుశర్మనిజ్ఞాతులు వ్రేక వెనంగిన. 174

ఆ. వెండిపింజఁ బోలుచు వెడఁదయమ్మున మిత్త్ర, సేన ధరణినాథుశిరముఁ ద్రుంచి
వాఁడినారసము [2]సువర్మునికునికిట, నాటె నయ్యమర్త్యనాథసుతుఁడు. 175

వ. అట్టియెడ నంశప్తకగణంబు లన్నియు నార్పులు నింగి ముట్ట నలుదిక్కులం గిట్టి
చుట్టిదంబు లగునస్త్రశస్త్రపరంపరలు గురిసిన నమ్మేటివిలుకాఁ డలుక నూనిన
యలంతినవ్వుచెలువంబు మొగంబునకు వింతచెన్నొసంగ విజృంభించి దైవం
ద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది ప్రదీప్తభల్లాంజలిక ప్రముఖంబులం బగఁగు
టయు. 176

సీ. తేరులచెక్కలు వారణంబులఖండ, ములు భూషణంబులపొడియు ఘోట
కంబులతునియలుఁ గరవాలతోమర, శరపరిఘాదులశకలములును
రథికజనంబులవ్రయ్యలుఁ జామర, చ్ఛత్త్రకేతువులయంశములు భటుల
తుమురును [3]రౌతులతుండంబులునుగంక, టములభాగములుఁ జందములనుఖముఁ

తే. గలసినెత్తుట మునిఁగిప్రేవులఁ బెనంగి, మెదటఁ బ్రుంగివియచ్చరవ్యాదయములకు
నద్భుతంబు బీభత్సంబు నావహింప, సంగరాంగణ మతిఘోరభంగి యయ్యె.

వ. అప్పుడు. 178

క. కరిహయశవముల విఱిగిన, యరదంబుల విషమ మైనయాజిక్షితి నె
త్తురురొంపిలోన రథ్య, స్ఫురణకతనఁ దవులఁబడక శోభితగతి నై. 179

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజునితో యుద్ధంబు సేసి విరథుఁ డగుట.

తే. నరుఁడు దీవ్రశరార్చులు వరఁగఁ జేయఁ
గలఁగి హతశేషసంశప్తకవ్రజంబు
పలుగడల విచ్చుటయుఁ బొంగ వాసి మెఱయు

1 బి ట్టదురఁ గ్రూరపు. 2 సువర్మని-నఱుకిట-కుత్తుక. 3 రావుతుతుండ.

నగ్నియునుఁబోలె వెలుఁ గొందె నాతఁ డధిప. 180

ఉ. కౌరవరాజు ధర్మజుఁడుఁ గయ్యము సేయునెడం గడంకమైఁ
గౌరవరాజు ధర్మజుని కాయమునన్ నవసాయకంబులన్
సారథిమేన నొక్కపటుసాయకమున్ నిగిడింప నాతఁడు
న్ఘోరతరాత్ముఁడై యతని నొంచెఁ ద్రయోదశసాయకాహతిన్. 181

వ. నొంచి తోడన. 182

తే. తునియలుగఁ జేసె హరులఁ జతుశ్శరముల
సూతుఁ బంచమమున ఘనకేతుయష్టి
షష్ఠమునఁ జాపదండంబు సప్తమమున
నలిగి మెత్తినకరవాల మష్టమమున. 183

క. ఆలోనన యజ్జనపతి, వాలికనారసము లైదు వక్షమున వడిం
గీలించి ధైర్యసారము, దూలించినఁ దొలఁగి నీసుతుం డిల కుతికెన్. 184

చ. వికలరథప్రయత్నుఁ బృథివీపతిఁ గన్గొని ద్రోణపుత్త్రక
ర్ణకృపులుఁ దక్కునుం గలుగునాయకులున్ రయ మూఁగ వచ్చి కూ
డికొనుట సూచి యెంతయు వడిం జనుదెంచిరి ధర్మసూనుపొం
తకు సముదగ్రులై యతనితమ్ములు సంగరకౌతుకంబునన్. 185

వ. ఇత్తెఱంగున నపరాహ్ణంబున దొరలమొత్తంబు లొక్కదెసకుం దార్కొనిన నుభయబలంబులు నురవడించి కలయన్ బెరసినం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందుఁ జిందంబులమ్రోఁతయు నార్పులయులివును బాణకృపాణాదిహేతిసంఘట్టనంబునం బుట్టురణనంబును రథావయవాస్థికపాలభంజనంబున నెసంగునినదంబునుం గూడి పరఁగిన దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ గరులకొమ్ములం జిక్కి ప్రేలుతురంగంబులును సందుకొని చొచ్చినసుభటులు [1]సెరివిన నొఱగి కూలుశుండాలంబులును నాశ్వికులమొగంబునం బడి లులాయంబులు సొచ్చినసరోవరంబులచందం బగుకాల్బలంబులును రథికులు వ్రేక వెనంగిన నఱవఱ లయిన యరదంబులును నెత్తురుకాలువలును గండలతిట్టలును బ్రేవులప్రోవులును నస్థులరాసులును నత్యంతరౌద్రంబు నావహించె ననుటయు నాంబికేయుండు. 186

చ. సమరము [2]వెంపు సెప్పెదవు సంజయ చెప్పవు నీవు నీమహీ
రమణునిభంగి ధర్మజుశరంబులచే విరథత్వ మొంది మా
నముఁ జలముం దెగం దొలఁగెనా మగుడం బురికొంట లేదె ని
క్కము సెపుమా తనూజుభుజగర్వవిహీనత నొంచెఁ జిత్తమున్. 187

వ. అనిన నాసూతనందనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 188

తే. విరథుఁ డయ్యెన కాని యవ్వీరుఁ డాహ, వంబు దక్కక యొండురథంబు నన్ని

1 వొదివిన. 2 సొంపు.

కొని సముద్ధతి వచ్చి సక్రోధ మైన,మనముతో సూతునకు నిట్టు లనియె నధిప.
ఆ. [1]తెల్లసీవిరులును వెల్లనిగొడుగు నై, యల్లవాఁడె పాండవాగ్రజుండు
మెఱసియున్నవాఁడు వఱపు మచ్చోటికి,రథము ఘోటకములరయము మెఱయ.
వ. అనుటయు నతండు నట్లచేయ నయ్యుధిష్ఠిరుండు నిజసారథి నాలోకించి యహి
కేతుమహితం బై వచ్చుచున్నధృతరాష్ట్రనందనస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా
మనరథంబు నడపు మనుటయు నాతం డవ్విధం బాచరింప నయ్యిరువు రతిరథి
కులకుఁ బ్రకటప్రధనం బయ్యె నట్టియెడ. 191
సీ. పాండవుచాపంబు ఖండించె నీకొడు, కొండొకధను వెత్తి యుఱక యాతఁ
డక్కురునాథువి ల్గ్రక్కునఁ దునుమాడె, నతఁడు వేఱొకవింట నతని నేయ
నయ్యుధిష్ఠిరుఁడు నానాస్త్రంబు లేసిన, నాచ్ఛాదితం బయ్యె నంబరంబు
వా రొండొరుల రక్తధారాప్లుతులఁ జేసి, ఫుల్లకింశుకభంగిఁ బొలిచి రేచి
ఆ. ఘోరశక్తి వైచెఁ గౌరవపతి యది, నడుమఁ దునిమి ధర్మనందనుఁడు
నొంచె నిశితవిశిఖపంచకమ్మున నమ్మ,హీశునురము దర్ప మెసక మెసఁగ.
వ. ఇట్లు కౌంతేయముఖ్యుచేత నొచ్చియు గాంధారీనందనుండు. 193
చ. బరవస మొప్పఁ గ్రూరనవభల్లవిదారితుఁ జేసె నమ్మహీ
శ్వరు నతఁ డల్గి బల్విడుగుచాడ్పుశిలీముఖ ముచ్చి పోవ న
క్కురుపతి నేయఁ గయ్యమునకుం దుది యప్పుడ చేయువాఁడు గా
నరదము డిగ్గె నాతఁడు గదాకలనోద్భటబాహుదండుఁ డై. 194
క. డిగి రయమునఁ గదిసిన నా, జగతీపతి యేచి యుగ్రశక్తి నురము బె
ట్టుగ వైచిన నీతనయుఁడు, మగుడఁగ రథ మెక్కె వింట మార్కొనువాఁ డై.

—దుర్యోధనుఁడు ధర్మజుతో యుద్ధము నేసి మూర్ఛిల్లుట.—

క. అత్తఱిఁ గడుఁబెల్లుగఁ గ్రొ, న్నెత్తురు వడియుటయు నతఁడు నిర్భరమూర్ఛా
యత్తుఁ డగుడుఁ గృతవర్ముఁ డు, దాత్తత నెడసొచ్చె బాహుదర్పము నెఱయన్.
ఉ. ఆతనిఁ దాఁకె వీఁక ననిలాత్మజుఁ డప్డు బలంబు మారుతో
ద్ధూతపయోధిపోలె వడిఁ దోడ్పడియెం గృతవర్మ కంత ను
ద్ద్యోతితభంగి వచ్చి విజయుండు వెసం దునుమాడె లీలమైఁ
జేతులతీఁట వోవ రథసింధురవాజిభటోత్కరంబులన్. 197
వ. అంత. 198
క. కురుపతి దెప్పిఱిబాహు, స్ఫురణంబు దలిర్ప నింద్రజుని మార్కొని ని
ష్ఠురవివిధవిశిఖవినిహత, శరీరుఁ జేయుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై. 199
తే. కార్ముకముఁ గేతువును ఘోటకముల సూతు
వెడఁదబలుతూపు లేడింటఁ బుడమిఁ గూల్చి

1 తెల్ల నైనసిడము ♦ తెల్లనిగొడుగు నై.

భల్ల మొక్కట నతనిపేర్విల్లు దునిమి
ప్రాణముల్ గొనఁ జాలెడుబాణ మేసె. 200

క. కని యాఱమ్ముల నెడ నడి, దునియలు గావించె గురుసుతుం డాతనివి
ల్లునుహరులఁ దునిమిపార్థుఁడు, దను మాఱ్కొనుకృపునిచాపదండము ద్రుంచెన్.

చ. వడిఁ గృతవర్మ దాఁకిన నవారణఁ దద్ధనువున్ హయంబులన్
సిడమును రూపుమాపి విలసిల్లి యెదిర్చినదుస్ససేనువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచి గాండివగుణధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్ల నె
క్కుడుమద మొప్పఁ గర్ణుదెసకుం జన నారథికుం డుదగ్రుఁ డై. 202

క. అన్నరుని మూఁడుశరముల, వెన్నుని నిరువదినిశాతవిశిఖముల వెసన్
భిన్నాంగులఁ జేసి విజయు, ము న్నేసినయన్ని బాణముల బి ట్టేసెన్. 203

వ. అంతకు మున్ను సాత్యకితోడం బోరి పోరి యారాధేయుండు దనదెస కడరిన కవ్వడిం గని యక్కడ మొగం బయి యిటు పరాక్రమించినం జూచి యేచి యా సవ్యసాచి కడ్డపడి యక్కేశవానుజుండు. 204

తే. నవతిశరముల నవమార్గణముల శతశి, లీముఖంబుల నేసి దోర్లీల మెఱయ
సారథిధ్వజహయరథసహితముగ ను, దీర్ణదర్పుఁ డై కప్పె నక్కర్ణుఁ డధిప.

వ. అప్పుడు యుధామన్యుండును శిఖండియు ద్రౌపదేయులు నుత్తమౌజుండును యుయుత్సుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును బ్రభద్రక చేది కరూశ మాత్స్య కేకయ వత్సబలసమేతంబుగా ధర్మనందనోత్సాహదీపితాటోపశోభితు లయి కవిసి వివిధాస్త్రశస్త్రవ్రాతము లాసూతసూనుపయి నడరించిన నవ్వీరుండు. 206

మ. అవి వేగంబ మరల్చి భూరిపవనవ్యాపారనిర్ధూతా
టవులం బోలఁగఁ జేసి దంతిభటఘోటస్యందనశ్రేణులన్
దివిజవ్రాతము పిచ్చలింప రభసోద్రేకంబు రౌద్రంబుఁ బెం
ప విజృంభించె ధనుర్గుణధ్వని నభోభాగంబు భేదింపఁగన్. 207

మ. కని గాండీవధరుండు దర్ప మెసఁగం గర్ణాస్త్రజాలంబు నీ
సున వారించి శిలీముఖార్చులు పరిస్ఫూర్జత్ప్రభం బర్వఁ జే
ర్చినఁ గార్చిచ్చడరన్ మృగంబులు భయోద్రేకంబునం బాఱుచా
డ్పున నీమూఁకలు నల్గడం బఱచె [1]సుద్ధ్యాతభ్రమార్తంబు లై. 208

వ. అంత నంశుమంతుం డపరగిరియవులకుం జనుటయు ధరాధూళికిఁ దోడు సంధ్యారాగమిళితం బై నతిమిరంబు గవిసిన నెద్దియుం గాన రామిం జిత్తంబులు గలంగ రాత్రియుద్ధంబునకు నోహటించుటం జేసి మనదొరలఁ బాండవసైనికులు దఱిమినం దాల్మి వాటింపక తిరిగి పోయిరి జయంబు సేకొని వీరి నవ్వుచు వారు

1 నిష్ఠ్యూతాంబుదాభంబు లై.

గవ్వాడిం గమలనాభునిం బ్రశంసించుచుం జని రివ్విధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజశిబిరంబుల కరిగి విశ్రామంబు నొందె నని చెప్పుటయు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 209

ఉ. తెల్లము మిమ్ము నందఱ వధింపఁగ నయ్యమరేంద్రనందనుం
[1]డొల్లక పోక వాఁడు దనయుగ్రత సూపెద నన్న మా నృపీ
వల్లభు[2]వారికేల యమవహ్నుల కైనను రూపుతోడఁ బోఁ
[3]జెల్లదు గాన తద్భుజవిశేషము రూఢము గాదె సంజయా. 210

సీ. యాదవవీరచయంబునాటోపస,ముద్రేక ముడిపి సుభద్రఁ దెచ్చె
ఖాండవం బాహుతిగా లీల నొనరించి, సప్తార్చి నత్యంతతృప్తుఁ జేసె
శబరవేషముఁదాల్చి చను దెంచి తొడరిన, శివునితోఁ బెనఁగి మెచ్చించె నతని
గంధర్వుచేపడ్డ కౌరవసత్తము, విడిపించె లావును వెరవు మెఱయఁ
ఆ. గాలకేయకులముఁ గాలుని ప్రోలికి, ననిచె నఖిలనృపుల ననికి నియ్యొ
కొలిచెఁ గ్రీడి [4]జగము గొనియాడ నేకకో, దండచండవిలసితమునఁగా ద. 211

వ. కావున మనవారికి నోటమి యక్కిరీటివలనం గలిగె ననుకలుచ వారి గర్వంపం దగ దట్టిజెట్టితోడం బెనంగుటఁ బ్రశంసకుం దగుదురు పదంపడి వారేమి సేసి రనిన ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె. 212

ఆ. [5]అట్లు దివిసి పోయి యాటుఁ బోటు నొడళ్లఁ,గలయఁ గలిగి డప్పిగదిరి సురియు
దొరలుఁ దాను నపుడు దుర్యోధనుఁడు విచా,రాభియుక్తి నున్నయవసరమున.

వ. పార్థుదెసఁ బలుకు పుట్టినం గ్రోధంబున నూర్పులు సందడింపఁ గర్ణుండు [6](భగ్నదంష్ట్రం బయి విషంబు లేనిభుజంగంబునుం బోల్పం దగి పరాజయంబు నొంది దీనదశకు వచ్చి యున్నయారథికవరులం గలయం గనుంగొని కౌరవేశ్వరున కి)ట్లనియె. 214

ఆ. అలవు వెరవుఁ దలఁపఁ గలఁ డితం డన వాసి, కెక్కినట్టిరథికుఁ డక్కిరీటి
వలయునెడల నతని వాసుదేవుండు బోధించు నెల్లతెఱఁగుఁ దేటపడఁగ.

క. అనిమిషనాథుం డిచ్చిన,ఘనశక్తికి నసుర నొడ్డి గాండివిఁ దొలఁగిం
చినహరివంచన పదపడి, మన మెల్లను దెలియ వినమె మనుజాధీశా. 216

క. అగుఁ గాక యతని నాతని, మగఁటిమియును నేర్పు నెల్లి మాన్చెద నీకుం
బగ యనియెడుమాటయు ని, జ్జగమునఁ గలుగంగ నీను జగతీనాథా. 217

కర్ణుని రెండవ నాఁటి యుద్ధము.

వ. అనినం బ్రియం బాది నీనందనుం డతనిం దగువారలను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి తానును నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి

1 డొల్లక పోయె-డొల్లఁడు గాక. 2 వారికే శమనవహ్ని-(డే యెదిర్చు యమ. 3 జెల్లునె. 4 గుణము. 5 ఇట్లు... యేటుఁ బోటు లాడఁజెల్ల. (6) ఇది పెక్కిటఁ గానరాదు.

రేపకడ సమస్తజనంబులు సంగ్రామంబునకు నడచి రంత నక్కడ నుక్కుమిగిలి పాండవబలంబులుం దోఁతెంచె ధర్మనందనుండు బృహస్పతిమతం బైనదుర్జయ వ్యూహంబు వన్నించినం జూచి మనవారును దానికిం బ్రతిగా మోహరించుట కై రాధేయు రాకకు నెదురుచూచుచు నొకభంగిం బన్ని రనిన విని యాంబికేయుండు.

క. శీతార్తజనంబులు ప్ర, ద్యోతనునుదయంబు గోరుచున్నకరణి తా
నే తేరఁ గోరుజనులకు, నాతఁడు నిజతేజమునఁ బ్రియం బొసఁగనొకో. 219

ఉ. అమ్మెయి ధర్మనందనునియగ్గలికం దొలునాఁడు రాజు బ
న్నమ్ములపాటు సూచుచు రణంబుకడంక డొఱంగి చన్నబం
టెమ్మెయి నద్దినంబున నహీనపరాక్రమలీల సూపెనో
తమ్ము నెఱుంగ రేమియు నతండును నాఁతడు నేమి సేయుదున్. 220

తే. కర్ణుఁ డట్టి కలనఁ గౌంతేయవర్గంబుఁ, గృష్ణయుతముగాఁగ గెలువఁ జాలు
నేమి సెప్పఁగలదు మీమానవేంద్రుని, చిత్తమాంద్య మతనిఁ జెఱుప కున్నె.

క. సౌబలునీతియుఁ గర్ణుభు, జాబలమును గూడి తనకు సామ్రాజ్యం బీఁ
గా బలసి వెలయువాఁడై, యాబే లూఱడు మనంబునం దేప్రొద్దున్. 222

క. జూదంబునాఁడు మొలచిన, యాదుర్దశ వెరిఁగి సంజయా నిర్భరదుః
ఖోదయపరంపరాసం, పాదిని యై మనసు నిట్లు పఱిగొనియెడి నే. 223

క. దుర్యోధనుచేసినయవ, కార్యంబున వచ్చినట్టికష్టంబులు దా
త్పర్యంబున వినియెదఁ బ్రతి, కార్యంబులు[1] గామి మనసు గందుచు నుండన్.

క. పాండునృపసుతులలో నొ, క్కం డైనను నొవ్వఁ డింతకును మును వనితా
మండలిచేరువ మెలఁగెడు, గండున మొఱసెదరు కురునికాయము [2]నడుమన్.

వ. దైవంబు బలవంతం బనిన విని సంజయుం డజ్జననాథునితో దేవా వినుము వగచినం గృతపడినకార్యంబు గ్రమ్మఱం బొడమునే డెందము గుందు నంతియ కాక యట్లుంగాక నీవు సేసినయదియ చూవె ఫలించె భండనంబు వలదని యెన్నిభంగులం జెప్పినం బాండవులకుం గీడు దలంచి యప్పలుకులు గొనవైతివి వారలవలన మున్ననేకపాపంబు లాచరించితి నీవలన జనక్షయంబు వాటిల్లెం గావునఁ గడవంబడినదానికి వగవం బనిలేదు దారుణంబైన రణంబు విను నునుటయు నతండు కర్ణుం డట్లు దడసినకారణంబుఁ దొడంగి యెఱింగింపు మనుటయు నమ్మానవేశ్వరునకు నాసూతసూనుం డిట్లనియె. 226

క. రేపకడ సకలబలములు, భూపాలురు వెడలి నడవఁ బోరికిఁ బిదపన్
నీపుత్త్రుఁడు వెడలెను సా, టోపతఁ దమ్ములును గర్ణుఁడును దో నడవన్. 227

వ. అయ్యవసరంబున. 228

సీ. రథము రథమ్ముఁ జేరఁగఁ దెచ్చి యమ్మేది, నీశ్వరుతోఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియె

1 గనమి మనసు. 2 నెదురన్; మునుమున్.

నాకుఁ గృత్యంబు లనేకముల్ గలిగె ము, న్నాధనంజయునకు నట్ల కాన
యారసంబున మాకు నిద్దఱ కొండొరు,విడువక పెనఁగఁ జొప్పడద యింకఁ
[1]గలహ మొక్క మొగంబుగావున నేఁ డేము, దలపడి పోరుదు మలవుఁ జలము
ఆ. నల్లసిల్ల నొక్క రొకరుని నొంపను, జంపఁ జూతు మానిలింపనాథు
వలనఁ గన్నశక్తి వ్రేలియుట నామీఁద, నలుకు లేక తఱుము నాతఁ డధిప.
వ. అప్పుడు చేసెత్తురు గా కుండ నక్కిరీటి గీ టడంగించువిధం బూహింపుము. 230
చ. సరి యగు నాకు దివ్యశరజాలములం దలపోసి చూడ న
న్నరుఁడు దృఢత్వలాఘవగుణంబులఁ దక్కువ దూరపాతవి
స్ఫురణఁ గరంబు[2]వట్రువడు భూవర సౌష్ఠవరేఖ నేమియున్
దొరయఁడు ధైర్యశౌర్యపటుదోర్విభవంబుల హీనుఁ డెంతయున్. 231
క. మును విశ్వకర్మ దేవేం, ద్రునకై నిర్మించె మహితరూపము విజయం
బనుచాపము దానన బహు, దనుజుల మర్దించె నతఁ డుదగ్రస్ఫూర్తిన్. 232
చ. పరిచయసక్తచిత్తుఁ డయి భార్గవరాముని కాతఁ డిచ్చినం
బరుషపరాక్రమమ్మున నృపాలుర నెల్లను నిమ్మహాభుజుం
డిరువదియొక్కమాఱు సమయించెఁ దదీయనితాంతశక్తి న
ప్పరమదయాపరుం డొసఁగెఁ బార్థివ నా కది గూర్మి పెంపునన్. 233
ఉ. ఆమహనీయచాపమున నర్జునుదర్ప మడంచి నేఁడు సం
గ్రామము నుజ్జగించెద నకంటకసుస్థితి గల్గ మేటి నై
భూమి [3]యమర్చెదం గొనుము భూవర నీ దగుపుత్రపౌత్రులన్
శ్రీమహిమన్ సమస్తజనసేవ్యమహోన్నతిఁ బొందునట్లుగన్. 234
వ. అని పలికి వెండియు నిట్లను నావిజయంబును విజయుగాండీవంబును నొక్క
రూప యతనికి నక్షయతూణీరంబులు నగ్నిదేవుం డిచ్చినయభేద్యరథంబును నవ
ధ్యరథ్యంబులుం గల వవి యెక్కు డయినను దాని కంతఁ జింతింప. 235
క. నారాచము లాదిగఁ గల, ఘోరప్రదరములు బండ్లఁ గొని వచ్చెద బల్
తేరులు దృఢవాజులు నా, తేరి వెనుకఁ బెక్కు మర్చి తెచ్చెద నధిపా. 236
వ. మఱియు నొక్కండు డాకర్ణింపుము భువనప్రవర్తకుం డయినకృష్ణుండు సారథ్యంబు
సేయుట నప్పార్థుపరాక్రమం బసాధ్యం బై యుండు నట్లగుటం జేసి. 237
తే. భండనమునేర్పు మెయిఁ గృష్ణుపాటి యనఁగ,మహిఁ బొగడ్తకునెక్కినమద్రనాథు
నాకు సారథి గాఁగ నొనర్పవలయు, గెలుతు నట్లైన నన్నరు నలవు మెఱయ.
క. హరి కెక్కు డరయ మద్రే, శ్వరుఁ డశ్వజ్ఞానమున నసంశయ మే న
న్నరునకు మిక్కిలి బలవి, స్ఫురణంబునఁ గర్మకుశలబుద్ధిఁ దలంపన్. 239
క. కావున నవ్వర మి మ్మటు, గావించుట యెల్లహితముఁ గావించినయ

1 గలహమైన మొగియదు గావున. 2 ద్రొటువడు. 3 యొనర్చెదం.

శ్లై వెలయు నింత సేసి మ, హీవర ననుఁ జూడు పోరనె త్లోచెదనో. 240
క. విను మిత్త్రెఱుఁగున నే న, య్యనిమిషవర్గంబు నైన నాజి జయింతుఁ
మనుజులు పాండుతనూజులు, జననాయక నాకు నొక్కకనరకే తలఁపన్. 241
వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు ప్రీతుండయి రాధేయు నగ్గించి నీ కెల్లభంగిని శల్యు
సారథిం గావించెద నని పలికి యుత్సాహదీప్తుం డై. 242
క. అమ్ములబండ్లును రథర, థ్యమ్ములునుం బెక్కు దెత్తు నవనీశులు నా
తమ్ములు నేనును నీపా, ర్శ్వమ్మున నడచెదము [1]బరవసం బుగ్రముగన్. 243
క. అని చెప్పి ప్రీతుఁ డగునా, తనిఁ దోడ్కొని నడచి సముచితంబుగ శల్యుం
గని భక్తిఁ బ్రణతుఁ డై యి, ట్లను దుర్యోధనుఁడు సవినయమునుగ నతనితోన్.

దుర్యోధనుఁడు శల్యునిఁ గర్ణునకు సారథ్యంబు సేయు మని ప్రార్థించుట.

సీ. సత్యవ్రతంబును శాత్త్రవదుర్దశా, పాదనంబును మహాభాగతయును
నీకు నైజంబులు నాకుఁ బెద్దయుఁ గూర్తు, గావున ని న్నేను గానవించి
వినతుండ నై వేడికొనియెద రాజుల, నడుమ నీ దగుసామనస్య మొసఁగి
యర్జును ననిఁ దెగటార్పఁగ వలయుట, యూహించి సంభృతోత్సాహులిఁ
ఆ. గావు మితని ననుచుఁ గర్ణునిఁ జూపి యీ, తని రథంబు గడపు మనఘ యుట్లు
లైన నితఁడు వగఱఁ బో నీక పొదివి య, స్థలితగతుల నొంపఁ జంపఁ జాలు.
చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం జనినఁ గొంచెపుమూఁకలతోడ నేను సం
గరవిజయంబు గోరి భుజగర్వమునన్ నడి సన్న పాండుభూ
వరసుతవర్గముం దొడరువాఁడన కా మది నిశ్చయించు టె
వ్వరిఁ గొని యింత నీ వెఱుఁగవా నినుఁ గర్ణునిఁ గాద నమ్మితిన్. 246
క. ఇమ్మిన్వర [2]మ్ము సార, థ్య మ్మితనికిఁ జేయు మినుస కరుణుఁడు సాహా
య్య మ్మొనరిచినట్లుగఁ దిమి, రమ్ముక్రియన్ రూపు సెడి యరాతు లడంగన్.
క. అనిన విని కెంపుసొంపునఁ, గనుఁగవ యుగ్రముగ బొమలు గిడయుఁగ ఫాల
మ్మునఁ జెమట వ్రేడమ నీసుతుఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె సతఁడుకటమును లదరఁగన్.
సీ. నను నింతనీచపుఁబనికిఁ బంపఁగ నీకుఁ, దగునె భూవర వర్ణధర్మవిధము
లెఱుఁగవే శూద్రుల కేనాఁటఁ బరిచర్య, సేసిరి మూర్ధాభిషిక్తు లైన
రాజులు సూతజు రాధేయు దొరఁ జేసి,కొని యేను సారథ్యమునకుఁ బోఁగఁ
జాల నీతని బలశాలిఁగాఁ దలఁచెదు, [3]నాకంటె నిట్టిబన్నంబుఁ గలదె
ఆ. పగఱలోన నొకనిఁ బాల్పెట్టు మెట్టివాఁ, డైన సమయఁజూచి యురుగువాఁడె
నట్టిభంగి సాల దంతేనిఁ [4]దరవాయి, గొని వధింతు శత్త్రుకోటి నెల్ల. 249

---

1 బరవసన ముదగ్రముగన్. 2 మితనికి నహా,జమ్ముగ నినునకు ననూరుసారథ్యసహా, యు మ్మొందవి; మ్ము సార, థ్యమ్మితనికిఁ జేయు వినతతనయునహాయ,త్వమ్మొందవినరవిగతి.3 నాకంటెకం టె బన్నంబు
4 దరవాయి-అరవాయి.

క. విను మేను విక్రమింపఁగఁ, గనుఁగొనియెడు నంతవాఁడుఁ గలఁడే కులశై
లనికాయంబు వగలుతు, వననిధులు గలంతు ధరణి వ్రత్తుం గలయన్. 250

చ. నరవర చూడవే తెలియ నా దగుబాహులు మద్బలంబు నీ
వరయక పల్కితే నొకని కక్కట సారథి నై రథిత్వవి
స్ఫురణము దక్క నోపుదునె సూతతనూజుఁడు షోడశాంశమున్
దొరయఁడు నాకు వాసవసుతున్ మురమర్దనుఁ జీరికిం గొనన్. 251

వ. ఇట్లుగు రెఱుంగక చెప్పితి వెఱెంగియుం గర్ణపక్షపాతంబున నవమానించెదేని మాభూమికిం బోయి వచ్చెద నని పలికి రాజమధ్యంబున నుండి వెడలి పోవం జూచినం గురుపతి సప్రణయబహుమానంబునం జని నిలువరించి సాంత్వనస్వరంబున మధురాక్షరవిన్యాసంబుగా నతనితోఁ [1]గర్ణుండ యేల తక్క నీ కెక్కుడయిన రథికులుం గలరే కడిందిపగఱకు హృదయశల్యం బగుటం గాదె నీకు శల్యుం డను నభిధానం బయ్యె నాయభిప్రాయంబు వినుము ధనంజయునకు రథికగుణంబులం గర్ణుండు మిక్కిలి కృష్ణునకు నశ్వహృదయజ్ఞానంబున నీ వధికుండవు ధనంజయునకుఁ బ్రతివీరుంగా మనము కర్ణుం జాలించితి మది కృష్ణుండు సెల్ల నీ కునికిం జేసి కృష్ణువర్తనంబునకుఁ బ్రతివిధానం బాచరింప నిన్నుం గోరితి నింతపని నీకుం దక్క నొరులకు శక్యం బగునే యనిన విని ముదితహృదయుం డయి మద్రేశ్వరుండు.

క. ననుఁ గృష్ణుకంటె నధికుం, డని యిమ్మనుజేంద్రకోటి యాకర్ణింపం
గొనియాడితి విమలయశో, ఘనుఁ డగుకర్ణునకు రథము గడపెద నధిపా. 253

వ. అని యాసూతనందను నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె. 254

క. జనవల్లభ యొకసమయము, విను మీతనితోడ నేను విచ్చలవిడిఁ దోఁ
చినమాట లెల్ల నాడుదు, నను నెగ్గులు వట్ట కుండినం బోం దొనరున్. 255

క. అనుటయుఁ గౌరవమున నీతనయుఁడు రాధేయుఁ జూచి తగు నిట్లగుఁ గా
కని పలికి శల్యునిం గనుఁ, గొని యిది గడు లెస్స యనియెఁ గురువంశనిధీ.

వ. ఇట్లభినందించి యున్నయన్నరేంద్రుం డమ్మద్రపతినునం బురియాడునో యని శంకించి యతనితో మఱియు నిట్లను నివ్విధం బాచరించుటకు విచారంబు వల వదు తొల్లింటిపెద్దలవృత్తాంతంబు వినుము మార్కండేయమహాముని మా తండ్రి కేను విను చుండఁ జెప్పినయది నీకుం జెప్పెద సురలతోడిదురంబున నసుర వరుం డగుతారకుండు దెగినపిదపఁ దదీయతనయులు విద్యున్మాలియుఁ దారకాక్షుండును గమలాక్షుండును ననువారలు వారిజాసను నుద్దేశించి. 257

దుర్యోధనుఁడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబు చెప్పుట.

క. దమమున నియమంబున ను, త్తమమును ఘోరంబు నై నతప మతినిష్ఠం
బ్రముదితు లై చేయఁగ న, క్కమలభవుఁడు దోఁచి పరమకారుణ్యమునన్.

[1] గర్ణుండ యేల తక్క నీకెక్కుడురథికులుం.

వ. వరంబులు గోరికొం డనవుడు వా రందఱు నొక్కమాటయకా సకలభూతంబుల వలనను సర్వకాలంబులయందును నవధ్యత్వంబు మాకు నీ వలయు ననియడు గుటయు నయ్యజుండు. 259

క. ఆచంద మెందుఁ గల దది, గోచరమే [1]యిచ్చుటకును గోనుటకుఁ దగుపై నూచి యడుగుండు [2]శుభదం, బై చెల్లెడునట్లుగాఁ బ్రియంబున నిత్తున్. 260

వ. అనవుడు నయ్యసుర లట్లేని మాకు ముప్పురకు మూఁడుపురంబు లెల్లసుఖం బులుం గలిగి కామగమనంబు లై దేవదానవయక్షోరగాదిజాతులకుం జెలువు రాక విలసిల్లునట్లుగా నొసంగు మేము భవత్ప్రసాదంబుసొంపున నిర్భయుల మై పెంపొంది సంచరించెద మనుటయుఁ బద్మభవుం డిది లెస్స దీనికం దుట యిట్టిద యని నుడివి యట్టిదిగా కుండ నప్రమత్తుల రై పర్తిలుం డనిన నద్దను జేంద్రు లప్పురంబు లెప్పు డొక్కెడం గూడె నప్పుడు బలియుం డగువాఁడు సెలుపం దలంచినం జెడునదిగా నొడంబడితిమి త్రిపురంబులు సంగితంబులు గా కున్న నసాధ్యంబు లై వెలయ వలయు నని పల్కిన నద్దేవుండు మిగుల పుర త్రయంబును సంపాదించుకొనుం డే నమ్మహానుభావంబులం బొందునట్లు గా నిచ్చితి నని నిజస్థానంబునకుం జనియె ని త్తెఱంగున. 261

తే. వరము వడసినయాదైత్యవరులు దమకుఁ
బురము లొనరింప దానవపూజ్యు మయుని
వేఁడికొనుటయు నాతఁడు విపులతపము
కలిమి నొప్పారుపురవరమ్ములు ఘటించె. 262

వ. అవియుం బ్రాకారగోపురప్రాసాదప్రముఖవివిధావయవంబులు పసింపియు నట్టి యు నినుమును నై నాల్గుదిక్కులు నూఱేసియోజనంబులు గలిగి యుపు నందుఁ బసిండిం జేసినయది దివంబునను వెండి నొసరించినయది యంతరిక్షంబునను నినుమునం గావించినయది భూమిని సంచరింపను వరుసస వానికం దారకా క్షుండును గమలాక్షుండును విద్యున్మాలియు రాజు లయి దివ్యంబు లగునంబ రంబులను నాభరణంబులను మాల్యానులేపనంబులను మఱియు ననేకవిధవం బుల నుజ్జ్వలు లై [3]నెగడుదు రిట్లు పురత్రయవిహారంబున జగత్త్రయంబును నాక్రమించి యసురత్రయం బప్రతిహతవిభూతిమై వర్తించు నసున్నువ్వురుం దన్ను నాశ్రయించుటం జేసి వారలయోగక్షేమంబు లరసికొని యెవ్వరికి నెయ్యది యిష్టం బయ్యది యెల్లం దనమాయాబలంబున మయుం డొదవించుచుండు నవ్విధం బునఁ బరమసౌఖ్యంబు లనుభవించు చుండ బహుకోటిసంవత్సరంబులు సనినను నట్టియెడ. 263

సీ. తారకాక్షున కొక్కతనయుండు హరి యన,జనియించి వారిజాసనుగుఱించి

1 నిచ్చువరము గొనుఁడు దగవుమై. 2 సుఖదం బై. 3 నెగడి రట్లు.

తపము సేయంగఁ బ్రత్యక్షమై యద్దేవుఁడడుగుము వర మన్న నతఁడు త్రిపుర
ములవార లాయుధంబులు దాఁకి చచ్చినఁ, బీనుఁగుల్ నీరిలోఁ బెట్టి తడుప
నొక్కఁడు పదుగు రై యెక్కుడులావును, బీరంబు మెఱయ సంప్రీతి నుల్ల

ఆ. సిల్లునట్టిబావి చిరతరతోయ మై, మాపురములఁ జిత్రమహిమ వెలయ
నావహిల్ల వలయు ననిన నిచ్చితి నని, యమ్మహాత్ముఁ డరిగె నదియుఁ గలిగె.

వ. ఇట్లు మహాప్రభావం బైన [1]యబ్బావి వడసి యప్పురంబులవారు పోరికి శంకింపక
నిర్జరభయంకరు లగుచు భువనంబు లన్నియు బాధించుచుం బెఱిగి లోభ మోహ
వశతం బొంది విచ్చలవిడిం దిరుగం దొడంగిన దేవపితృమునిజనస్థానంబులకు
హాని పుట్టినం బురందరుం డఖిలబృందారకులుఁ బరివేష్టింప నప్పురంబులపై
నెత్తి చని పెనంగి భేదింపం జాలక విషణ్ణుం డయ్యె నంత నతండు దివిజులుం
దాను సంయమిసహితుం డై చతురాననుపాలికిం బోయి ప్రణామపూర్వకంబు
గా నద్దానవుల తెఱం గెఱింగించి తద్వధోపాయం బడిగిన నతండు వారల
కి ట్లనియె. 265

ఉ. ఏచినయాపురత్రయము నేకశరంబున రూపు మాపఁగాఁ
జూచినఁ బోవుఁ గాని పెఱచొప్పునఁ బోవదు సంగరోన్ముఖుం
డై చను దెంచెనేని మదనాంతకుచే నది సెల్లు నొండ్లకు
న్గోచర[2]మట్టె యింతలు పనుల్ సనుఁ డమ్మహితాత్ముపాలికిన్. 266

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని దివ్యవర్షస, హస్రకంబు వార లధికనిష్ఠ
నతులతపము సేసి యత్యంతశుద్ధాత్ము, లై మహేశుకడకు నరుగునపుడు. 267

వ. అవ్విరించిం బ్రార్థించి పురస్సరుం జేసికొని యరిగి. 268

క. వరదు శరణ్యు శశాంక, స్ఫురితశిరోభాగు సర్వభూతేశ్వరు శం
కరు సాంఖ్యయోగనిష్ఠా, పరసులభు ననంగదమనుఁ బరమాత్ము శివున్. 269

—•—• త్రిపురసంహారముకొఱకు బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట. •—•—

వ. కని ఫాలంబులు భూమి సోఁకం బ్రణమిల్లిన నద్దేవుండు మీ రాకకుం గారణం
బేమి యనవుడు లేచి నిలిచి వారు కరకమలంబులు భక్తి మొగిడ్చి. 270

క. స్తుత్యానుభావ నిర్మల, చిత్యానందస్వరూప నిగమవిరోధి
స్థిత్యపనయనోన్ముఖ చి, [3]త్సత్యాత్మక భక్తలోకదార్గత్యహరా. 271

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై భవుం డాద
రించి మీకు భయంబు వలవదు మీ చెప్పినయట్ల చేసెద వలయుకార్యం
బెయ్యది యనిన దేవమునిసంఘంబులు ప్రహర్షంబు నొందె నరవిందభవుం
డప్పరమేశ్వరున కి ట్లనియె. 272

1 యప్పురంబుననడసి. 2 మెట్టు లింతలు పనుల్ సనుఁ డమ్మ హె మ్లగుం జనుఁడుగొల్చిన నమ్మ.

సీ. ప్రజలకుఁ బతి గాఁగఁ బనిచితి నీవు న, న్నట్లు పదస్థుండ నగుటఁ జేసి
విచ్చలవిడి వరం బిచ్చితి నసురత్ర, యమునకు దుర్గత్రయంబు గలిగి
యమ్మువ్వురును దారుణాక్రమమున భువ, [1]నత్రయసంబాధనం బొనర్చు
చున్నారు వారల నోరులకు నడుప శ,క్యము గాదు నీవ శీఘ్రంబ చెఱుప

ఆ. వలయు మునులు దేవతలు నేను శరణుచొ,చ్చితిమి నిన్నుఁ గగుణ జేకొనంగ
వలదె మమ్ము నొరులు గలరె జగంబులు, గాన భూతనాథ నీవు దక్క. 273

వ. అనవుడు నద్దేవుం డయ్యసురులు సెఱుప వలయునాగగుదుగు వారలు బలవంతు
లే నొంటిమై నాపనికి నుత్సహింప నేర మదీయంబు లయిన తేజోబలంబులం
దర్ధంబు పుచ్చికొని మీరందఱుం గూడి యాదుష్టదైత్యుల మర్దించుట కొఱకుఁ
బనిన నద్దివిజులు మా కందఱకుం గల తేజోబలంబులకు నద్దనుజుల తేజోబలంబులు
రెట్టి యయి యుండు నట్లగుటం జేసి మాచేతం జెడగు భవదీయ తేజోబలంబులు
భరియింప మేము శక్తులము గాము మాయందఱ తేజోబలంబులలో సగంబు
పుచ్చికొని నీవ యాశత్రుల నమయింపు మెల్లభంగిని నీకు గతులేయుల మగు
మమ్ము రక్షింపు మనుటయు నజ్జగన్నాథుండు. 274

క. అమరులకు నసురులకు నే, నమువఁడ శినం బఖిలభూతజాలంబులకున్
సమత నొనరింప శివనా, మము నాకుం జెల్లు లోకమాన్యం బగుచున్. 275

వ. అయినను. 276

చ. అనయముఁ గ్రూరకర్ములగునట్టివిమూఢులఁ బిల్కుమార్పఁ బూ
నన తగు ధర్మవర్తను లనం జనుమీయెడ ద్రోహులై నయ
ద్దనుజులఁ ద్రుంచి మీకుఁ బ్రమదం బొనరించెదఁ దేజమున్ బలం
బును సగపాలు పెట్టి నను బొందఁగఁ జేయుఁడు మీరలందఱున్. 277

వ. అని మఱియు నొక్కటి సెప్పెద లోకంబుల కెల్లను బశుత్వంబును నాకుం బశు
పతిత్వంబునుం గా వలయు నట్లయినఁ బశుమాననంబునం బాపంబు లే కుండు.

క. ఒనరింపుఁడు దివ్యరథం, బును దచ్చోదకుని నశ్వములఁ విల్లును న
మ్మును నాకు నట్లు లైనను, దనుజులదుర్గములు వినిహతములు లగు నాచేన. 279

ఆ. అనిన విని పశుత్వమునకు శంకించి వి, షణ్ణులైనసురల జంద మెఱిఁగి
భయముగొనఁగ వలదు పశుభావమోక్షణ,విధియుఁ గలదు దాని వినుఁడు మీరు.

వ. అని పలికి హరుండు వారలతోఁ బాశుపతవ్రతానుష్ఠానంబునం బశుత్వమో
క్షణం బగు నదియును ద్వాదశాబ్దంబులు నడప వలయు నిష్ఠానురూపంబుగా
సంవత్సరంబునఁ దదర్ధంబున ఋతువున మాసంబునఁ బండ్రెండుదినంబుల
మాత్రను ఫలించు ననుటయు నట్ల కాక యని వార లందఱును లోకంబు

[1] నత్రయంబును బాధనలఁచుచున్న, వారలనుడుప నెవ్వారికి శక్యంబు, తఱిగాదు శీఘ్రంబు చెఱుప నిపుడ.

లకు లోకేశ్వరునకుఁ బశుత్వంబుఁ బశుపతిత్వంబుఁ గలుగుటకు నోడంబడి యమ్మహాత్మునిఁ బశుపతి వని పేర్కొని నిజతేజోబలార్ధంబులు సమర్పించినం గైకొని యత్యధికబలుం డై తొల్లింటికంటె వెలింగె నప్పు డద్దేవునకు దేవతలు విభవం బెసఁగఁ బురహననంబునకయి యభిషేకంబు సేసి త్వష్ట నాలోకించి మహాదేవునకు దివ్యరథంబును దగియెడుసాధనంబులను గల్పింపు మనవుడుఁ దపఃప్రభావమహనీయుం డగువిశ్వకర్మ యవహితుం డై. 281

సీ. సామర్థ్య మొప్ప విశ్వంభరాచక్రంబు, రథము గాఁ జేసి చంద్రముని నుష్ణ
కరునిఁ జక్రంబులు గాఁ బెట్టి వారిధి, నఖి మొనర్చి హిమావనీధ
[1]రంబున వింధ్యనగంబున నస్తాచ, లంబున నుదయశైలమున బలుపు
టవయవంబులు దీర్చి యగ్నుల మూఁటఁ ద్రి, వేణుకరచనఁ గావించి మేరు
ఆ. పర్వతమున నాతపత్రంబుఁ గల్పించి, హరులు వేదములు శరాసనంబు
వత్సరంబు శరము [2]వాసుదేవుండును, గాఁగ సంఘటించె గౌరవమున. 282

వ. ఇట్లు చరాచరాత్మకం బై తేజరిల్లునత్తేరు వీక్షించి ఫాలాక్షుండు గ్రహమండిత వ్యోమమండలం బుపాదానకారణంబుగా విశ్వకర్మ గావించినకవచంబు దొడిగి శరాసనంబు[3]ధరియించి శరంబు వుచ్చికొని దానవసంత్రాసనోత్సాహుం డగుచు నారోహణంబు సేసి వృషభధ్వజంబునం బొలు పొందె. 283

ఆ. అప్సరోగణంబు లాడుచుఁ బాడుచు, సంతసమునఁ జెలఁగ సకలమునులు
బహువిధములఁ దన్నుఁ బ్రస్తుతి సేయంగ, నమరవరులఁ జూచి యల్ల నగుచు.

క. సారథి యెవ్వం డనుటయు, వారలు నీచిత్తమునకు వచ్చినవానిం
గారుణ్యంబునఁ గైకొని, తేరు నడపఁ బనుపు మనిరి ధీరవిచారా. 285

వ. అనవుడు నద్దేవుండు. 286

తే. అరయ నెవ్వాఁడు నాకంటె నధికుఁ డతని
మీఱ మెఱిఁగి యొనర్పఁడు సారథిత్వ
మునకు నని చెప్పుటయు మహామునులఁ గూర్చి
కొని యమర్త్యులు సంభృతవినయు లగుచు. 287

వ. కమలాసనుకట్టెదిరికిం జని భక్తిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవలన నీలగ్రీవుండు ప్రసన్నుం డయ్యె భవదాజ్ఞ నే మితనికి రథంబుం దగుసాధనంబులు సమకట్టితిమి సారథి దొరక కున్నవాఁ డది యెట్లనిన సారథ్యం బాచరించుపురుషుండు బల సత్త్వంబుల రథికునకు నధికుండు గావలసి యుండు రథంబు పృథ్వి రథ్యంబులు వేదంబులు రథికుండు రుద్రుండు రథచోదకుండు సులభుం డగునే గుణాధికుండ వగుని [redacted]

1 'నవయ, వంబులు దీరిచి • వర్గత్రయమునఁ ద్రి' అ. ప్ర 2 'వాసుసోమాగ్నులుఁ' అ. ప్ర 3 ధరియించి విష్ణుసోమాగ్నిసంభవం బై వెలుంగుశరంబు.

మా కేడుగడయు నీవ భవదీయప్రసాదంబున బ్రదికెద మని చాఁగిలి మ్రొక్కిన
బరమాదరంబున నెత్తి యప్పరమేష్ఠి వారలఁ గారుణ్యంబునం గనుంగొని. 288

ఉ. మీరు నిజంబ చెప్పితిరి మిక్కిలి నేర్పును లావు గల్గినన్
సారథి వీరులన్ రథికసత్త్వముఁ దా గెలిపించు బుద్ధిదో
స్సారవిలాసభంగులకు శర్వుఁడు మెచ్చఁగ నాగమాత్మకో
దారహయంబులన్ నడపెదన్ దనుజుల్ వెఱఁ గందునట్లుగన్. 289

వ. అని పలికి సురగణంబు ముదంబునం బొదలఁ దనచేతికమండలు వుక్కనిడి జడ
ముడి బిగియించి యజినపరిధానంబు దృఢంబుగా బంధించి ప్రణవంబునం దద్వస్త్ర ఘు
నర్చినమునికోల పుచ్చికొని నొగ లెక్కె నిట్లు లోకపితామహుండు శంకరు
సారథ్యంబు సేయించి రని చెప్పి దుర్యోధనుండు వెండియు నిట్లనియె. 290

క. హరు లమ్మహాత్ము లిరువుర, భరియించుట కోర్వ లేక పడుటయు నత్తో
వెరవున లావున వాగెలు, ధరియించుచుఁ బద్మభవుఁడు ధరణీనాథా. 291

వ. ఎత్తి యత్తురంగంబులకు వీర్యశౌర్యంబులు గలుగ ననుగ్రహించి రథంబు గడ
పం దత్కౌశలంబు గొనియాడి కాముదమనుం డాదనుజులదుర్గంబులకుఁ జను
దంబు వఱపుము నేఁడు జగంబులయులజడి మాన్పెద నాచేతిబలువు చూడు మని
పలికిన నప్పరమసారథి మనోమారుతజవసత్త్వంబులు గలుగునన్వేదాశ్వంబులం
బఱప నథర్వాంగిరసులు చక్రరక్షకు లయి [1]చనుదేర నత్తేరు పురంబుల కడ
రిన నయ్యాదిమరథికుండు. 292

రుద్రుఁడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట.

సీ. కోపసందీప్తుఁ డై చాపంబు సజ్యంబు, గావించి పూర్వ మార్గణముఁ గూర్చి
పాశుపతాస్త్రసంబద్ధంబుగాఁ జేసి, పురములు మూఁటని బుద్ధి నిలుప
నవి యొక్కచోటికి నప్పుడ కూడిన, మునులును సురలును ముదముఁ బొంది
గెలు గెలు మంచు నర్గింప నయ్యుగ్రుండు, దగ వాపి యేసిన [2]దితిజయుతము

ఆ. గాఁ బురత్రయంబు గాలి నీఱై పర్వి, మాన్పఁ దొరఁగ సముద్రహాగ్ని లోక
ములు దహింపఁ జొచ్చెఁ బురహరుఁ డది మాన్చి, సంతసిల్లె సకలజగంబులును.

వ. అప్పు డనిమిషమునిజనంబులు గృతకృత్యు లయి భూతనాథుం బ్రణుతించియా
డనుమతి సేయ నంబుజాసనుండు లోనుగా నందఱు నిజస్థానంబులకుం జని రివ్విధం
బున లోకహితార్థంబుగా నప్పరమేష్ఠి శివునకు సారథ్యం బనుష్ఠించె నీవు నట్లపోలెఁ
గౌరవరక్షణార్థంబుగా రాధేయురథంబు గడపు మిక్కర్ణునకు నక్కిరీటికిఁ గృష్ణు
నకున్ బలశౌర్యంబుల నెక్కుడయినవాఁడవు మదీయజీవితంబును రాజ్యంబు
ను భవదధీనంబులు వాని గలిగింపను జయంబును సుఖంబును గావింపను నీవ
యొడయుండ విక్కార్యం బాచరించి నన్ను రక్షింపు మని ప్రార్థించి సివుత్రుండు

1 నడతేర. 2 దివిజరిపుయు, తంబు గాఁ బురత్రయంబు నీఱై.

మద్రపతికి మఱియు ని ట్లనియె. 294

సీ. ఇది యొక్క యితిహాస మే నొద్ద నుండ ధర్మప్రవీణుం డగు బ్రాహ్మణుండు
ధృతరాష్ట్రవసుమతీపతికిఁ జెప్పినయది, వినుము భార్గవవంశమునఁ బ్రసిద్ధుఁ
డగుజమదగ్నికి నత్యంతనిర్మల,మతి రాముఁ డుదయించె నతనిచేయు
తపమున హరుఁడు ప్రత్యక్షుఁ డై నిలిచిన, నతఁడు దివ్యాస్త్రంబు లడుగుటయును

ఆ. నమ్మహాత్ముఁ డశుచు లైనవారల నవి, నిర్దహించుఁ గాన నీవు పరమ
శుచివి గమ్ము నీకుఁ జొప్పడు నఖిలమ, హాస్త్రవీర్య మనియె నాదరమున. 295

వ. అనిన విని జామదగ్న్యుండు వినతుం డై నా కెప్పుడు పాత్రత్వంబు గలిగె [1] నప్పుడు నీవ తలంచి దయసేతువు గాక నీకు శుశ్రూష సేయు చుండునట్లుగాఁ బ్రసాదింపవలయు నని విన్నవించిన విని కరుణాయత్తచిత్తుం డగుభవుం డవ్వరం బిచ్చిన నమ్మహాత్ముండు [2]నియమనిష్ఠాపరుం డై పూజోపహారప్రముఖవిధానంబుల నద్దేవు నారాధించు చుండ ననేకసంవత్సరంబులు సన నొక్కనాఁడు పరమేశ్వరుండు ప్రసాదలసితాననుం డై గౌరీదేవికి నతనిం జూపుచు. 296

క. రాముఁడు విమలవ్రతచ, ర్యామహితుఁడు నాకు భక్తుఁ డని పలుమాఱుం
దా ముద్దు సేసి మృదువచ, నామృతసంసిక్తుఁ జేయు నానాసమయమునన్. 297

వ. బలవంతు లగుదనుజులచేత బాధితు లయి బృందారకు లయ్యిందుధరుపాలికి భయసంభ్రమంబులతో నరుగుదెంచి తమయలజడి యెఱింగించిన. 298

ఆ. జామదగ్న్యుఁ జూచి చయ్యనఁ జని దాన, వుల వధించి దేవతలకుఁ బ్రీతి
యాచరింపు మనియె హరుఁడు దానికి నుది,ముదముఁ బొంది కేలు మొగిచి యతఁడు.

క. అకృతాస్త్రుఁడ నగునాకుం, బ్రకటభుజాబలులు నస్త్రపారీణులు నై
సకలసురనికరసంబా,ధకు లగుదానవుల గెలువ దరమే యనుడున్. 300

తే. అంబికానాథుఁ డిట్లను నతనితోడఁ
దలఁపు నీ దెస నిలిపెద దానఁ జేసి
పగఱ నిర్జింప నగుఁ బదంపడి మనోర
థంబు సిద్ధించు నరుగుము దడయ కనఘ. 301

చ. అనవుడు నట్ల కాక యని యాజమదగ్నిసుతుండు ధీరతం
జని సముదగ్రు లైనసురశత్రులఁ దీవ్రత[3] రాయుధోత్కరం
బున వధియించి వారి బలుపోటుల నొచ్చినమేనితోడ వ
చ్చినఁ బురవైరి నిర్వ్రణునిఁ జేసెఁ గరంబున నంటి యాతనిన్. 302

వ. ఇవ్విధంబునం [redacted] డాభార్గవుపయిం బ్రీతిశీతలం బగు నాలోకనం బొలయ నాతని కిట్లనియె. 303

నప్పుడ నీతలంచినట్ల దయ సేసెదవు గాక. 2 యమనియమానుష్ఠానపరత్వంబు గలిగి పూజో. 3 రాశుశోత్కరం. 4 బ్రదీప్తశరీ.

క. అనివర్తనమతిఁ గవయఁగ, నని నీ దగుతనువు సునిశితాయుధములు [1]దాఁ
కిన నొవ్వదు శత్రులు వ, న్నిన నుడుపుము గర్వ మడఁచి నిర్మలచరితా. 304
వ. కావున వరప్రతిగ్రహంబునకు నిదియ సమయంబు. 305
క. కొను మని దివ్యం బగున, స్త్రనికాయము శస్త్రచయముఁ దద్దయు దయ ని
చ్చిన నవి యాతఁడు సాష్టాం, గనమస్కారంబు సేసి కైకొనియె నృపా. 306
వ. తదనంతరంబ లోకగురుం డగు నాహరునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై యతండు నిజ
స్థానంబునకుం జనియె నయ్యితిహాసప్రకారం బిట్టిది యివ్విధంబున వివిధదుష్కర
సత్కర్మానుష్ఠానఫలంబు లై వచ్చిన సర్వదివ్యాస్త్రంబులు నా రాముండు రాధేయు
నకుఁ బ్రీతచేతస్కుం డై యొసంగె నట్టిమహాత్ములు హీనకులజాతుల నాదరింతు రే
యప్పుణ్యపురుషుండు గయికొనుటఁ గర్ణుం డుత్కృష్టయోనిజాతుం డని తలంచ
చెద వదనవక్షోబాహుప్రముఖాంగకంబులు సూడ దేవకుమారుండుం బోలె ను
న్నవాఁడు ప్రకృతికాంత కుండలవజ్రకవచంబులతోడ నాదిత్యసన్నిభుం డగుకొడు
కుం గాంచునే సింగంబు లేడి కెట్లు పుట్టు నితనికి సూతసంవర్ధితుం డై సకలము దొర
రె నింతియ కా నోపు రుద్రశిష్యత్వంబున విశ్రుతుం డగు భార్గవరామునకుఁ బ్రి
యశిష్యుం డగు నంగరాజు ననంగదమనుం బరిగ్రహించిన విరించి భంగిఁ బరిగ్రహిం
చి నీవు సారథ్యం బాచరింపు మఖిలగుణంబులను సారథి రథికున కధికుండు గావలె
యు ననునీతి నీవు ప్రసన్నుండ వగుటం జేసి నాకు సిద్ధించె ననుటయు. 307
తే. క్రుచ్చి మద్రవిభుండు నీకొడుకుఁ గౌఁగి
లించి ప్రియ మాననమునఁ దలిర్ప నృపకు
మార నీవు నాకొలఁది యి ట్లరయ నెఱుఁగు
దేని యిది లెస్స నీకోర్కి యేను దీర్తు. 308
వ. అని మఱియును. 309

శల్యుఁడు కర్ణునకు సారథ్యంబు సేయ నొడంబడుట.

క. వినులకుం బలుకులు సేఁ, దైనను జెప్పుదు హితంబు లగుకార్యంబుల్
దానికి నోర్వఁగ వలయుం, గాని యలుక వలదు నీకుఁ గర్ణున కధిపా. 310
ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు లను మద్రపతితోడ, హరున కజుఁడు నరున కచ్యుతుండుఁ
బోలె హితుఁడ వగుము బుద్ధిపరాక్రమ, శాలి నాకు నీవు సంగరమున. 311
వ. అనవుడు నట్ల కాక యని శల్యుండు వెండియు. 312
క. తగువార లొరులు దెగడుట, పొగడుట యగుపలుకు పొంతఁ బోనరు హితకా
ర్యగతులు సెప్పఁగఁ [2]దెగ డగుఁ, బొగ డగు నెదు రోర్వ వలయు బుద్ధిగలిగనన్.
తే. శక్రుతే నైన నడపంగఁ జాలువాఁడ, [3]నుఱవు సెప్పుదు రథికు నోరమఱఁగ [4]సేను

1 దాఁకిన నొవ్వ కుండఁ జేసెద, విను మానుషకర్మ మడఁచి విమలచరిత్రా. 2 దెగడఁగఁ, బొగడఁగ నెదు. 3 నొఱవు; నొఱపు. 4 నీక.

గృష్ణసారథ్యఘనుఁ డగుకిరీటి గెలువఁ, దలఁచునీ కేను గడపుట యగు రథంబు.

చ. అన విని భూవిభుండు ప్రియ మారఁగఁ గర్ణునిఁ జూచి దేవకీ
తనయుఁడు మద్రనాథునకుఁ దక్కువ మాతలియుం దలంప నీ
తని కెన రాఁడు భాగ్యముకతంబున సారథి యయ్యె నీకు నీ
యనఁ గొని నీవు పార్థునియహంకృతి మాన్పుము ధీరమానసా. 315

క. అని యతఁడు శల్యుఁ గనుఁగొని, వినతుం డై నీవు లావు వెరవును మెఱయం
దనుఁ గావ నంగపతి యర్జునుఁ గలన జయించువాఁడు యూథిగ ననుడున్. 316

వ. అట్లయ్యెడుం గాక యని పలికి మద్రేశ్వరుండు సారథ్యంబున కనురూపం బగు సన్నాహంబు వాటించినం బ్రీతుం డగుచు సూతనందనుండు దనసూతు నాలోకించి తగురథంబునకుం గల్పన యొనర్పు మని సత్వరంబుగాఁ బనిచిన వాఁడును రయంబున దృఢసుందరం బగుస్యందనంబు సుకల్పితంబు సేసి తెచ్చి దీవించి యిచ్చిన నయ్యరదంబుఁ బూజింపం బురోహితు నియమించి తదీయమంగళవిధానానంతరంబ తాను నర్చించి కృతప్రదక్షిణుం డై ప్రణమిల్లి భాస్కరోపస్థానం బాచరించి సవినయంబున శల్యు నారోహణంబు సేయు మనుటయు నతం డచలతటంబునకు లంఘించుసింగంబుచందంబున నొగ లెక్కిన. 317

ఆ. మెఱుఁగుతోడిలలితమేఘంబుమీఁదికిఁ,బోయి వెలుఁగుభానుపోలుపు దోఁప
మద్రరాజసహితమహిత మై యొప్పన, తేరు కర్ణుఁ డెక్కి తేజరిల్లె. 318

వ. అని యిట్లు కర్ణసారథిత్వంబునకు శల్యుండు మెయికొనుట సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె ననిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు. 319

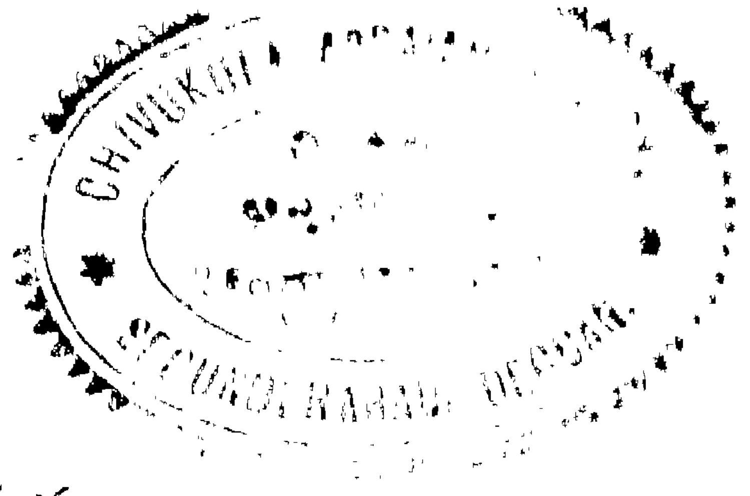
చ. అవిరళదర్శనస్థిరమహామునిమానస[1]వాసఖేలనో
త్సవరసికా రసాత్మక నితాంతకృపాకరదివ్యచిత్త స
త్త్వవిభవసంభృతైక్యసుఖతామయదేహ నిరామయా పున
ర్భవపరిహా[2]రహారిపదపద్మయుగ స్తవహృద్యసంస్తవా. 320

క. కమలవనసదృశదృగ్రుచి, సముదయశమితార్తిభక్త[3]సంఘా లక్ష్మీ
రమణత్వశివాప్రియతా, సమవా[4]యాలంబ్యమానసౌందర్యనిధీ. 321

మాలిని. అనుభవశమరమ్యా హంసభావైకగమ్యా
వినమదఘవిదారీ విశ్వలోకోపకారీ
దినకరశశినేత్రా [5]ధీపరిస్పందచిత్రా
దనుజమథనలీలా ధర్మతత్త్వానుకూలా. 322

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునం బ్రథమాశ్వాసము. 323

1 ఖేలనోజ్జ్వలోత్సవ. 2 రసారపద. 3 సంభృతలక్ష్మీ. 4 యాలంబ్యమాన. 5 దీపరిష్వంగ.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీనిష్పాదననిపుణకృ
పానిరతిశయార్ద్రభావ భావాశ్రితా
భానుసహస్రప్రభ ర
మ్యానంతవపుఃప్రకాశ హరిహరనాథా. 1

శల్యుఁడు కర్ణునుత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యంబులు సెప్పుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనసుతుండు సూతనూజు కోర్కి దీర్పం బూని యతిప్రయత్నంబు సేయుటయాకర్ణించి యాంబికేయుండు.

ఆ. ఎట్లు ప్రియ మొనర్చె నట్లు సంప్రార్థితుఁ, డైనమద్రనాథుఁ [1]డంతఁ గోరి
తేరు గడప నతనిఁ దెచ్చికొన్నట్టియ, వ్వీరుఁ డేమిభంగి విక్రమించె. 3

వ. అని యడిగిన సంజయుం డిట్లనియె నట్లు రథికసారథులు విలసిల్లి వందిమాగధప్రస్తూయమాను లగుచుఁ దనవలనను గౌరవంబునం గనుంగొనుటయుఁ గురురా జయ్యంగరాజు నుద్దేశించి. 4

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం నరునకుం బకవైరికి నగ్గలంబు వీ
రిరువురు వారి నిద్దఱ నహీనపరాక్రమలీల గీటడం
తురు ధ్రువ మంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందుదు నట్లు [2]గాఢని
ర్భరబలశౌర్యముల్ మెఱయ గ్రక్కున నాపని నిర్వహింపుమీ. 5

తే. బాడుదల నొండెఁ బట్టుము పాండుతనయ
ముఖ్యు వీరు వారన నేల మునుము వట్టి
వైరివర్గంబు నెల్లను బారి సమరి

1 నంత గోరి తేరు నడప. 2 గాద నిర్భర.

సైన్యయుతముగ నద్భుతజయము గొనుము. 6

వ. నడవు మనుటయు నమ్మాటఁ గైకొని కర్ణుండు శల్యునిం దేరు నడపు మనిన
నతం డట్ల చేసె నప్పుడు శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు రోదసీగహ్వరంబు
విహ్వలంబు గావించె నివ్విధంబునం జని చని గర్వాగ్రహావిధేయుం డగురాధే
యుం డమ్మద్రపతి కి ట్లనియె. 7

శా. నారాచాదిమహోగ్రబాణపటలీనానావిధోల్లాసముల్
సైరింపన్ ధృతి లేక పాండుతనయుల్ సంభ్రాంతి నొందంగ వి
స్మేరం బై ఖచరవ్రజంబు ప్రెగడన్ మెచ్చంగ నీచూడ్కి దు
ర్వారోదగ్రత నేఁడు సూపెద భుజావష్టంభసంరంభి నై. 8

సీ. అన విని మద్రరా జాతని కి ట్లను, సత్యపరాక్రముల్ శౌర్యఘనులు
భుజవీర్యమహితులు భూరితేజోధను, లఖిలాస్త్రవిత్తము లార్యు లమర
పతి కైన రణమున భయము వుట్టింపంగ, నోపుదు రప్పాండుభూపతనయు
లేల వారల నింత దూలపోఁ బలికెద, విప్పుడు వల్క రా దెట్లు నీకు

తే. గాండివజ్యానినాదమ్ము గ్రమ్మి కర్ణ
విదళనము సేసినను భీముగదమెఱుంగు
లోలసి చూడ్కులు మిఱుమిట్లు గొలిపినను భ
యంబు వెల్లున నపుడు వా యడఁగుఁ గాక. 9

వ. అని వెండియు. 10

చ. నరునిశరంబులన్ రథగణంబులు గూలఁగ భీమునుల్లస
త్పరిఘమునన్ గజవ్రజము భగ్నము గాఁ బెఱతమ్ములన్ యుధి
ష్ఠిరుఁడును దాఁకినం జలము డించి దొరల్ గలఁగంగఁ జూచియుం
దిర మయి నీవు నాలుకకుఁ దెచ్చినమాట గదా వినం దగున్. 11

క. అనుపలుకులు వినియుం దా, వినని చెవులు సేసి మద్రవిభుతో రాధా
[1]తనయుఁడు నాచేతిబరువు, గనుఁగొనియెద విపుడ యనియె గం డమరంగన్.

వ. ఇట్లు సంగరోత్సాహదీప్తుం డై నడ తెంచునతని నుపలక్షించి. 13

చ. కురుబల మబ్బి యార్చెఁ బటుఘోటకహేషితనిస్వనంబులుం
గరివరబృంహితధ్వనులు గాఢము లై విలసిల్లె నెత్తురుల్
గురిసె నభంబు మ్రోయఁ బిడుగుల్ మొరసెం బొరి నుల్క లెల్లెడం
దొరఁగెఁ బ్రదీప్తమారుతము ధూళిఁ గడున్ వడిఁ జల్లె భూవరా. 14

వ. [redacted]ంబులు గౌరవులకు నాశం బగుటం దెలుపుచుం ద[redacted]
దోఁచిన నవి యెల్ల సరకుగొనక వారు దైవమోహితులు గావున శల్యసహితుం
డై నకర్ణుం గనుంగొని కుంతీనందను లతనిచే నిర్జింపఁబడుదుర కాఁ దలంచి

1 తనయుండు మాట లేటికిఁ.

సంతోషించి రతండు భీష్మద్రోణులదోర్వీర్యంబులు పాండుతనయులచేతం గోలు
పోయె నని మనంబున వారల మెచ్చక ముంగలి యై మెఱసి నడచు చుండి పార్థ
పరాక్రమస్మరణంబునం గ్రోధంబు జనియించి యూర్పులు నందడింప మానస
రోష్మాదంబున మద్రపతి కిట్లనియె. 15

మ. అరదం బెక్కి శరాసనంబు గొని తెంపార నే నేచి సం
గరసంక్రీడకుఁ జొచ్చినం దృణసముంగాఁ గొందు నద్దేవతా
వరు నైనన్ గురు నాపగాతనయుఁ జావం జూచుటల్ వైరు[1]లే
తురు చెండాడెద నుగ్రతం దలలు నాదోర్దర్పముం జూడుమీ. 16

వ. అని పలికి యనంతరంబ గాంగేయకుంభసంభవు లంతటిమానిసులు నిట్లు రిత్త
సావు సత్తురే యని యుగ్గడించి మఱియు నిట్లనియె. 17

ఉ. వారల లోకవీరుల నవధ్యుల గీటడఁగించి పల్వురన్
వారలయట్ల యెందు ననివార్యు లనం జనుమేదినీశులం
బోర వధించి రౌద్రమునఁ బొంగి క్రమాగతమృత్యువుక్రొవ్వు నాఁ
గా రణకేళికిం గడఁగుగాండివి నేన యెదిర్చి యోర్చెదన్. 18

ఉ. పాండునృపాగ్రనందనుఁడు పావనియుం గవలుం జలంబుమై
నొండొరు మూదలించుకొని యొక్కటఁ దాఁకినఁ దీవ్రవిస్ఫుర
త్కాండవిదారితాంగకులఁ గా నొనరించి యలంచి లీలమై
గం డడఁగింతుఁ బోక వెనకం గలచంద మెఱింగి చెండుదున్. 19

వ. [2]అని వెండియు నిట్లను భీష్ముఁడు దెగినను ద్రోణుదోర్విలాసంబునాస గలిగియుండు.

సీ. ద్రోణుండు బహుదివ్యబాణదీప్తుఁడు భుజాబలశాలి శౌర్యసంపన్నహృదయుఁ
డక్షీణవిక్రముఁ డతిరథశ్రేష్ఠుఁడ, వీరుండు పార్థుచేఁ బోరఁ బడిన
ధార్తరాష్ట్రులయేపు దఱిఁగెఁ దదాప్తసై, నికులు గం డడఁగిరి నీ యెఱుంగ
నైనను రాముకృపాతిశయంబునఁ, గనినయారథమును గార్ముకాద
ఆ. దారుణాస్త్రశస్త్రతతులును గలిమి నే, నతనిఁ దొడరి దివిజులక్షపడినఁ
గూల్తు నెల్లభంగిఁ గురురాజుమన్నన, యప్పు దీర్తుఁ బ్రాణ మాసపడక. 21

శల్యుఁ డర్జునుపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బలుకుట.

వ. అనిన విని శల్యుండు గర్ణున కిట్లనియె. 22

చ. వినినజనంబు లీతఁ డవివేకి యనన్ వల దింతరజ్జు ల
ర్జునుబలశౌర్యసంపదలు సూచి యెఱుంగమె మున్ను నిన్ను నా
తనిఁ గలనన్ జగం బెఱుఁగదా యతఁ డద్భుతవిక్రమోజ్జ్వలుం
డనయుఁడె నీవు పౌరుషవిహీనుఁడ వద్దివిజేంద్రనందనున్. 23

1 లేఁతురు. 2 'క. అని పలికి వెండియును నిట్లను భీష్ముఁడు దెగిన ద్రోణుఁ డతులితదివ్యా, స్త్రనిచయము దోర్విలాసం, బును జాలం గలిగి యుండెం బూనుత మగుచున్' అ. ప్ర.

సీ. రాత్రిమైఁ దాఁకి క్రూరతఁ బోరి మగఁటిమి, వాసినయంగారపర్ణుకంటె
ఘోషయాత్రావిధిఁ గురురాజుఁ జెఱవట్టి, మాన మేదినచిత్రసేనుకంటె
ఖాండవోద్యానంబుఁ గావ నేరక సిగ్గు, వడి చన్న నిర్జరప్రభునికంటెఁ
గ్రీడాకిరాతుఁడై క్రోడంబునకుఁ గాఁగఁ, బెనఁగి చిక్కినత్రిలోచనునికంటె
ఆ. నెక్కుడైనవీరుఁడే నర్జునునితోడఁ, బోడుతు నోడుతు ననినఁ బోలుఁ గాక
వినుము సూతతనయ మనబోఁటు లాతనిఁ, జెఱుతు మనుట నోరిచేటు గాదె.
చ. నృపుఁడును భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నీవు గురుండును దత్సుతుండు ను
గ్రపుబల మేచితో నడవఁగా [1]బెనుదాడిగఁ బోయి మత్స్యనా
థుపసులఁ బట్టి యద్దొరలతోఁ జెడి పాఱితి కర్ణ యప్పు డ
య్యపుబలు పాడె [2]దిప్డు మనయర్జునునమ్ములు దుప్పవట్టెనే. 25
ఉ. ముందరియట్లు గాదు జనముల్ దెగడక వెఱఁ బాఱ నేఁడు సం
క్రందనసూతి మార్కొని తిరం బయి పోరెద డాఁపఁ బ్రాణముల్
నిందకుఁ జాల నింక ననునిక్కపుఁబల్కులు వల్కు టొప్పు దా
నం దుసిఁ జచ్చినం జను మొనర్క నరుఁ డాఁకుట రిత్త పోవునే. 26
వ. అనవుడు నలుక ప్రేషమిన నడంచికొని రాధేయుండు మద్రపతి కిట్లనియె. 27
చ నరునకుఁ బూని పల్కితి వినం జవి మాలినదొడ్డపల్కు లే
[3]నరగలి లేక బెట్టడరినప్పుడు సూడుము నన్ను నాతనిం
దిర మయి బాహుశక్తియును ధీరతయుఁ వెరవుం జలంబు నె
వ్వరిదెసఁ గాంచి తెక్కుడుగ వారి నుతింపుము మాను మాతకున్. 28
వ. అనుటయు నట్ల చేసెద నని పలికి శల్యుం డూరకుండెఁ దేరు వోని మ్మని రాధేయుండు దఱిమి పలికిన నమ్మద్రేశ్వరుండును దురంగంబుల సత్వరంబుగా నడపె నివ్విధంబునం జని మనమొన సొచ్చి సైనికులు సంతసిల్ల వారలం గలయం గనుంగొని కర్ణుం డిట్లనియె.
సీ. వలను శోభిల్ల నెవ్వాఁడైన వీఁడె యర్జునుఁ డని నా కిప్డు సూపెనేనిఁ
బసదనం బే నిచ్చుభంగి యందఱకును, వివరించి చెప్పెద వినుఁడు మీరు
వొగడంగఁ దగురథ్యములతోడి సౌవర్ణ, రథములు వలసిన రయము లావుఁ
బొలుపును గలుగుకాంభోజహయంబుల, వలసినఁ [4]బేర్చుసత్త్వంబునందుఁ
తే. బరిణతము లగుసుందరకరివరముల, వలసినను జారులావణ్యవతుల వలసి
నను మహాగ్రామములు వలసినను గోర్కి, కెక్కుడమ్మేటిమగని కేనిచ్చువాఁడ.
క. మఱి యొక్క సహోద ని,ద్దలు కృష్ణులఁ జంపి వారిధనములు నా కి
త్తఱిఁ దద్రథ మిదియే యని, యెఱిఁగించినయతని కిత్తు నేను ముదమునన్.
వ. అని పలికి శంఖం బొత్తిన దుర్యోధనుం డనుజసహితంబుగాఁ బ్రమోదంబు

1. వెన్నదాడిగ. 2. దీవు. 3. నరవయి లేక 4. బెక్కుశ్రవంబులందు.

నొండె నప్పుడు నిస్సాణాదితూర్యనిస్వనంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్లె మనయోధ
వరులును వరూథినియు నుబ్బునఁ జేర్చి యార్చిననినదంబులు నింగి ముట్టె
నయ్యెడఁ బ్రహసభాసురముఖుం డై మద్రవిభుండు రాధేయున కిట్లనియె. 32

ఉ. ఎవ్వరు సూప నేల నరు నిప్పుడ కాంచెదు రిత్తవారికిం
గ్రొవ్వున నుజ్జ్వలార్థములు గొం డని యీవల దిట్టులిచ్చినన్
నవ్వ జనంబు మిక్కిలి ధనంబులు గల్గినఁ జేయ రాదె నీ
కెవ్విధి నైన [1]సద్వ్యయము లెందు నపాత్రపుటీవి యొప్పునే. 33

వ. అని యంత నిలువక. 34

క. కొలఁది యెఱుంగక కృష్ణులఁ, గలన గెలుతు ననియె దీవు గంటిమి సింగం
బుల నెత్తఱి నైనను [2]నేఁ, ఖాలమున నేనియును నక్క పోరి గెలువఁగనే. 35

ఉ. అగ్ని సొరం దలంచునటు లర్జును నెక్కటి దాఁకఁ గోర్కి నీ
కెగ్గిది మాను [3]మీపలుకు లెవ్వరుఁ జెప్పఁగ లేరు రూపఱ
న్నిగ్గఁగఁ గాల మయ్యెనొకొ నావచనంబు లొకింత కర్ణము
ల్లగ్గఱ నిచ్చి యోధులు బలంబులుఁ దోడుగఁ బోరు [4]టొప్పగున్. 36

ఆ. ఏను ధార్తరాష్ట్రహిత మాచరించుట, కై పెనంగి చెవుల కప్రియంబు
లైన నిన్ని మాట లాడితి నాబుద్ధి, విని దురాగ్రహంబు విడువ వలయు. 37

చ. అనవుడు నల్గి సూతసుతుఁ డాతని కిట్లను మద్బలంబు న
మ్మిన నను నిత్తెఱంగునకు మేకొన కుండఁగ మాన్ప వజ్రహ
స్తునకు వశంబు గా దనినఁ జొప్పడునే నినుబోఁటి [5]కాస్తిఁ జె
ప్పినక్రియఁ జెప్పి నీవు వెఱపించిన నే వెఱ పెక్కువాఁడనే. 38

వ. అనుటయు నతని నగ్గలంబు కోపింపం జేయుట కై శల్యుండు మఱియు ని
ట్లనియె. 39

తే. ఇప్పుడే నీకు బుద్ధులు సెప్ప నేల, నరుఁడు గాండీవగుణనిక్వణంబు సెలఁగఁ
గదిసి నీమెయి బలుతూపుగములు నిగుడఁ, జేసి నిను బుద్ధిమంతునిఁ జేయుఁగాక.

వ. అని యంతం దనిపోక యతండు. 41

సీ. రోషమహాటోపభీషణహరితోడ, సమరంబునకు హరిణము గడంగి
దానధారాభీలదంతావళముతోడ, సంగ్రామమునకు శశంబు గడఁగి
చండస్వభావోగ్రపుండరీకముతోడ, నాజికి సారమేయంబు గడఁగి
దారుణతుండాతిఘోరగృధ్రముతోడఁ, గలహంబునకు నురగంబు గడఁగి

ఆ. యడరునట్లు గాదె యస్త్రకళాసము, జ్జ్వలుఁడు పార్థుతోడ సంగరమున
కీవు గడఁగి యడరు టెల్ల రాధేయ నీ, కేటిబలము నమ్మ నెందుఁ గలదు. 42

1 'సద్వ్యయము' లసియే వ్రా. ప్ర. 2 బెబ్బులి నేనియు నెదిరి నక్కపోరు గెలువఁగన్.
3 మన్పలుకు. 4 మొప్పగున్ - మెప్పుడున్. 5 'కాపు చెప్పిన' అ. ప్ర.

వ. అనియె నివ్విధంబున నధిక్షేపింపంబడి కర్ణుండు గోపించి కెంపారుకన్నుల నా
శల్యు నాలోకించి. 43

క. గుణవంతులగుణములు ని, ర్గుణుఁ డెఱుఁగమి దెల్ల మీవు । గుణహీనుఁడ వీ
గుణ మితనియందుఁ గల దని, గణుతింపఁగ [1]నైపుణంబు । గలదే నీకున్. 44

సీ. అర్జును నస్త్రవిద్యాప్రమాణంబు నా, యెఱింగినయంత నీ । వెఱుఁగ వతని
కోలఁదియు వనమాలికోలఁదియుఁగాంచి నా, కోలఁదియు నెఱిఁగి వారలమదీయ
దివ్యాస్త్రబలమునఁ । దెగటార్ప నగు నని, యే నిశ్చయించితి । నెట్టు లనినఁ
గడుఁబెద్దకాలంబు । గంధపుష్పాదుల, నర్చించుచున్నాఁడ । ననుదినంబు

ఆ. దోనఁ గరంబు భక్తి । నునిచిన నున్నది, యహిమయంబు దారుణాస్త్ర మింత
యంత యనక యెదిరి । నాహుతి గొను దాన, జిష్ణు నోర్తు నొండెఁ గృష్ణు [2]నోర్తు.

వ. భార్గవాస్త్రంబున నొక్కనిం బొరివుత్తు నట్లుఁగాక యాదవపాండవనివహంబు
లోనం గృష్ణార్జునులయందు లక్ష్మీవిజయంబులు సుప్రతిష్ఠితంబులై యుండు
నయ్యిరువురం బొదివి పెనంగం గనుటకంటె మేలునుం గలదే వారల గరుడ
కపిధ్వజంబులుఁ జక్రగాండీవంబులు పెండుమానుసులకు భీషణంబులు నాకుఁ
బరితోషణంబులు వేవురుగోవిందులుఁ బదివేవురుపార్థులుఁ బన్నినం బోరెద నీవు
మహాయుద్ధకోవిదుండవు గామిం జేసి వెఱచఱచి కాఱులఱచెద వక్కడిపతన
పాతంబునఁ బ్రేలెదవో యెఱుంగ నింక నిట్టిమాట లాడితేని ప్రాణంబుల
కొఱయెల్ల వని పలికి వెండియు. 46

కర్ణుఁడు శల్యునిపైఁ గోపించి యతనిదురాచారంబు లుగ్గడించుట.

సీ. విను పాపదేశసంజనితుండ[3]వగు నీకు, దుర్బుద్ధి గాక సద్బుద్ధి గలదె
క్షత్త్రియాధమ నీవ । కలదు లోకంబున, నాబాలగోపాల । మైనవాక్య
మతికుటిలుండు సంగతుఁడు గాఁ డేమిటఁ, జెలికిఁ గీడొనరించుఁ । జెట్ట వలుకు
దుష్టాత్మకుఁడుఁ గడుఁ । గష్టుఁడు మద్రకుం, డనునంతవట్టుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె

ఆ. వావి లేక యెల్లవనితలుఁ బురుషులుఁ, గలయ మీకు నెగ్గు । గాక యుండు
మున్ను గల్లు పిదపఁ । జన్నుఁబాలై పెరుఁ, గుదురు సెప్ప నేల । గుణములింక.

క. పలువురకుఁ బుట్టినిచ్చలుఁ, గలు ద్రావుచుఁ బెరిఁగి [4]యెట్లు । గఱతురు శీలం
బులు నుచితము లగుభాషణ, ములు నీ విమ్మాట లుడిగి । పొదపొద మనికిన్. 48

చ. మఱియొకఁ డేను జెప్పెద నమానుషవిక్రమలీల నల్లడం
బఱపియుఁ జంపియుం రిపునృపాలకసైన్యము రూపడంచి మై
దొఱఁగుట యొప్ప [redacted] కో

1 నైనగుణము. 2 దీర్తు. 3 వగుట దుర్బుద్ధియ కాక సద్బుద్ధి గలదె. 4 'యిట్లు గడుదుశ్శీలం' బులుననుచితభాషణములుఁ, బలుమఱుఁ బలుకంగ నేల పద పద మనికిన్'. పెక్కుప్రతులు. 5 బెరవారి-బేరువాడి - బల్లపారి - కెలువారి - గెల్వఁగా.

లుఱ దోఁకొ నాదుపెం పుడుప నోపుదురే నినుబోఁటు లెమ్మెయిన్. 49

వ. కినియించి గదం దలవగుల వ్రేటువడక యూరక తేరు వ్రో నిమ్మనవుడు మద్రపతి యతని నవలోకించి. 50

ఆ. హితము సెప్పఁ దగనె యే నీకు నదియును, గాక నీరథంబు గడపు చుండి
కౌరవాధినాథకార్యార్థి నగునాకు, నున్నరూపు సెప్పకుండ నగునె. 51

ఉ. సారథి దక్షుఁడై రథికసారము రథ్యబలంబు నాయుధో
దారత మానముం రణవిధంబు నిమిత్తశుభాశుభత్వని
ర్ధారణముం మదిం గని హితం బెఱిఁగించుట నీతి గాన నీ
వీరస మెత్తి నోఁ బలికి తేనియుఁ జెప్పుదు సూతనందనా. 52

వ. ఏ నేమితప్పు సేసిన గదం దలవగుల వ్రేసెదవు నీ విట్లంటేని గదా యని హితోపదేశంబు మాన నేర్తునే యిది యొకదృష్టాంతంబు వివరించెద వినుము విని నీవు నాచెప్పినట్లు చేసి తేనియు మేలు సేయ కుండినం గడుసు లని యిట్లనియె. 53

సీ. అంబుధిలో నొక్కయలఘుతరద్వీప, మున ధర్మవర్తి నాఁ జనునగేంద్ర
పురమున నొకవైశ్యవరుఁ డధ్వరాదిస,త్కర్మకుఁడును శాంతిదాంతియుతుఁడుఁ
గరుణాపరుఁడు దాననిరతుండు ధనధాన్య,శోభియు బహుపుత్రలాభవిలసి
తుండు నై వర్తించుచుండఁగ నిలు సేరె, నొకకాకి యతనిపుత్రకులు దాని

తే. కెంగిళులు వెట్టి కొనియాడ నెలమిఁ బెరిఁగి
క్రొవ్వి కడు మీఱి యెట్టిపక్షులును దన్నుఁ
బోల వనియెడుదుర్మానమునఁ దృణీక
రించి యది పెక్కుభంగులఁ గ్రీడ సలుపు. 54

వ. ఇట్లు విహరించుచుండ నొక్కనాఁడు గొన్నిహంసంబులు పక్షబలంబున సుపర్ణుతో [1]సరిసేయం దగునట్టివి సముద్రంబుచేరువఁ జనం గని యాకోమటికొడుకు లక్కాకంబునకు వానిం జూపి యిట్లనిరి. 55

క. పులుఁగులలో నీ వెక్కుడు, విలసద్గతి నంచ లిట్లు వినువీథిఁ గరం
బెలమిం జనియెడు వీనిం, గలసి పఱచి గెలువ వలదె [2]గతులబహుళతన్. 56

వ. అని తారతమ్యజ్ఞానహీను లగునయ్యల్పబుద్ధులు సెప్పిన నుచ్ఛిష్టదర్పితం బగు నదియును మౌర్ఖ్యంబునం దా నంతటిదాన నని తలంచి వానిదెసకుం జని మనంబున వీనిలో మేటి యెయ్యదియో యనుచుం జేరి తనచూడ్కికి వచ్చిన యంచం బురుడించి పఱతము ర మ్మని పిలిచిన నయ్యంచ లన్నియు నిలిచి బెలుచ నవ్వి యవ్వాయసంబున కిట్లనియె. 57

క. మానససరసి వసింతుమ, హీనబలము జవముఁ బక్షతెల్లను బొగడం

1 నొరయునట్టివి. 2 గతిబహుగతులన్.

గా నెందుఁ దిరుగుదుము ద, వ్వైనను ఖేదంబు లేదు హంసల మగుటన్. 58

వ. ఇట్టిమాయందును. 59

క. బలశాలి యైనహంసముఁ, బిలిచితి పురుడించి పాఱ [1]వేలతనమునన్
గలవే యింతకు మును హం, సలతోఁ బురుడించువాయసంబులు జగతిన్. 60

సీ. అనుటయుఁ గాక మి ట్లను హంసములతోడ, గతులు నూటొక్కటిగలవు వాన
నొక్కటొక్కట శతయోజనవ్యాప్తి నే, మెఱయుదుఁ బొడవుగా మీఁది కెగసి
చనుట యచ్చటనుండి చక్క నేలకుఁ జోడు, వట్టి డిగ్గుట దూరపాతభంగి
సంగతి పరువడి చారులీలాగతి, వక్రయానము వలయక్రమంబు

ఆ. లోనుగాఁగ నెట్టు లైనను మీఱోరి, నట్లు పఱచి మేటియంచ యైన
దాని నిపుడ గెలుతుఁ దక్కటియంచలు, భయము వొందఁ గాకి పదువు వాఁగ.

కాకము హంసముతో సముద్రముమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట.

వ. అనుటయు విని మన్నావాతం బైనహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. 62

ఆ. నూఱుగతుల నీవు వాఱు దే నన్నియు, నెఱుఁగఁ బులుఁగు లెల్ల నెట్లు వాఱు
నడరి యాకసమున [3]నిడుబాట నట్లు పా, ఱుదము రమ్ము జలధిచదల ననిన. 63

వ. అయ్యెడం గూడినకాకంబు లపహసించి శతప్రకారగతి యగుదీనితో నేక యానపర్యవసానహీనసముత్సాహదోహలి వగుసీ వెట్లు మచ్చరించెదవు పఱచి భంగపడియెదవు గాక యనుటయు నమ్మరాళం బాగమిం బాసి పఱవఁ దొడంగినం దోన యవ్వాయసంబునుం బఱచె నిట్లు రెండును మున్నీటిపై మిన్ను దటిసి పాఱునట్టియెడ. 64

క. రాయంచ మందగతిఁ జను, వాయస మతితీవ్రభంగి వలను మెఱసి లీ
[4]లాయితము లొప్ప బహుగమ, నాయాసము నొంది పఱచు నగ్గలికమెయిన్.

ఆ. ఎలమిఁ గడఁచి పోవుఁ బిలుచుఁ గ్రమ్మఱి వచ్చి
ముక్కు ముక్కుమీఁద మోపుఁ జుట్టు
నేచి తిరుగు నీఁక లీఁకలతో రాయుఁ
నొరయుఁ జిత్రగతుల మఱియు నవ్వు. 66

వ. ఇవ్విధంబునం గాకం బనేకప్రకారప్రసరణచతురం బై సంచరించుటం జూచి ముదితంబు లైనవాయసంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు హంసంబుల గేలి గొని నవ్వుచుఁ దరువులపయిం ద్రుళ్లి త్రుళ్లి యాడుచు మరాళంబు పరాభవంబుఁ బొం [redacted] బాలించి హంసంబు భరితోత్సాహం బై. 67

క. పొడవునకు నెగసి యెప్పటి, పడమటిదెస నిగిడి వెలుచఁ బఱచినఁ గూడం

1 కులుఁదనమునన్. 2 సంగడిఁ బరువిడి. 3 నిడుబాఱు 4 లాయతము నొప్ప.

గడురయమునఁ జని యంచం, [1]గడవం గా [2]కీలకఱచి । కాకము పాఱున్. 68

వ. పాఱి పాఱి డయ్యుటయు నయ్యంచ యుదంచితత్వరితగమనకళావైదగ్ధ్యంబు మెఱయం బఱచిన [3]బీరువడి కాకం బాకులాంతరంగంబును వికలాంగంబును నై యిట్లని వితర్కించు. 69

క. నేరక తొడరితిఁ గాల్కొన, భూరుహములు లతలు గిరులుఁ । బోద లేమియు నే
వారయ బహుళసత్త్వమయము, వారిధి డిగి సోఁకినపుడ । వలయుం బొలియన్.

వ. అనుచు దీనమానసం బయి భయంబునం గలంగి డప్పి సొగసి యవశత నంత కంతకు డిగుచు చున్నయక్కాకిం గనుంగొని కలహంసం బిట్లనియె. 71

ఆ. నీ వనేకగతులు । నేర్తిది యేగతిఁ, జనుట చెపుమ వాయసంబ । యేను
గడవ నరిగి పిలువఁ । గా నేల తడసెద, వెఱక లేటి కిట్టు । లెడల విసువ. 72

వ. అనియె నట్టియెడ. 73

క. తలకొని జలములు పక్షం,బులు దుండము దోఁక సోఁక । బొరిఁబొరి నెగయన్
బల మఱి మెయి దిగఁబడఁగా,సొలసి యెగయ లేక వాయసుఁడు వెగ డొందెన్.

వ. ఇట్లు మున్నీటినీటిపయిం బడి [4]నగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గలంబు నొందు కాకంబు నాలోకించి పలుక నగుం గాక పలికినట్ల యెవ్వరికిఁ జేయఁ దీఱుఁ బని తీఱం గదా యనిన రాయంచకు నక్కాకం బిట్లనియె. 75

క. ఎంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వునఁ, బొంగినమెయితోడ గర్వమునఁ దిరుగుచు నా
కుం గలదె యెందు నెదురు వి,హంగమపతి నైన గెలుతు । నని మును దలఁతున్.

క. నాకొలఁది యిప్పు డెఱిఁగితి నీకరుణాలోకనంబు । నిగిడించి శర
ణ్యా కావు నన్ను మగుడం, గాకులలోఁ గలుపఁ [5]దగవు । గాదే నీకున్. 77

వ. అని యిత్తెఱంగున. 78

క. ఆకులతఁ బొంది పలుకుచుఁ, గా కా యని చంచు [6]దెఱప । గా నఱచుచు నీ
రాకరమున మునిఁగెడున,క్కాకిం గలహంస పరమ । కారుణ్యమునన్. 79

క. వెరవునఁ దత్తనువుం దన, చరణంబుల నిఱికి యెత్తి । చా వుడిపి బల
స్ఫురణంబు మెఱయ వీఁపున, ధరియించుచు వచ్చెఁ బక్షి । తతులు నుతింపన్. 80

వ. ఇవ్విధంబునం దెచ్చి యెప్పటినెలవున డించి రాయంచ యక్కాకి దప్పి తీఱిన దానితో నచ్చటికాకులు విన నింక నిట్టియవినయంబు లెన్నండును జేయకు మని పలికి నిజసహచరంబు లగుమరాళంబులుం దానును వలయుచోటికిం జనియె నీవు నాకొమటికొడుకులయెంగిలికూటం బెరిఁగినయక్కాకంబుచందంబునఁ గురుకుమారులయెంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వి యెక్కుడువారల ధిక్కరించెదవు నీకొలఁది యెఱుంగవు దీనం జేటు వాటిల్లుఁ గాన తేటపడ నెఱింగించెద

1 గడవఁగఁ జనుకినుక సేచి. 2 'కీలుకఱచి' అనియే వ్రా. ప్ర. 3 బీఱువడి. 4 యగ్గలం బగు దురవస్థకు బెగ్గడిలునక్కాకంబు 5 దరము గాదే. 3 దెఱవఁగా నఱచుచు.

నాకర్ణింపుము. 81

చ. విరటునిగోవులన్ మరల వెళ్చి మదంబున నీదుతమ్మునిం
బొరిగొనఁ బార్థుఁ డాఁక కెట పోయితి నాఁ డలఘోషయాత్రలో
గురుపతి డించి క్రీడి కృపకుం దగుపాత్రము సేసి యెక్కడన్
సురిఁగితి చెప్పుమా నిజము సూతతనూభవ నాకు నేర్పడన్. 82

వ. అని వెండియు. 83

చ. పనివడి జామదగ్న్యుఁడు సభన్ వినిపింపఁడె మాకు నెల్ల న
ర్జునుభుజవైభవంబు మధుసూదను పెంపును నాఁడ ద్రోణశాం
తనవులుఁ జెప్పరే బహువిధంబుల వారల గెల్వ రామి [1]మున్
వినమె యెఱింగియున్ మఱియు వీఁడిమాటలు వేయు నేటికిన్. 84

క. ఒంటిమెయిఁ దాఁక నాము,క్కంటికి వశ మగునె కృష్ణగాండీవుల ని
ట్లంట యుడిగి తగురథికుల, జంటగొని రణమ్ము సలుపు శత్రులు దలఁకన్. 85

తే. గొంతికొడుకును దేవకికొడుకు మనము
గనియెదము దినకరనిశాకరులుఁ బోలె
వెలుఁగ నయ్యెడ ఖద్యోతవిలసితంబు
తోడి దగుఁ గాక నీపెంపు దోఁపఁ గలదె. 86

వ. అనిన విని కర్ణుండు గమలనాభుని పెంపును బార్థుబలిమియు నెఱుంగక యే నేల వారిఁ దొడరెద నెట్లు సెప్పినను దొడరుదుఁ దొడరి వా రొండె నే నొండె నగుదు నింతియ నీవు వెడమాట లాడక యుడుగు మని పలికి యచ్చటి మహీపతులు విన నమ్మద్రపతి కిట్లనియె. 87

కర్ణుఁడు శల్యునితోఁ దనకుఁ గలిగినశాపంబుల తెఱంగు సెప్పుట.

సీ. తలఁచిన నెదకు సంతాపంబుఁ జేయంగఁ, జాలెడునట్టివి జామదగ్న్య
కోపంబు బ్రాహ్మణశాపంబుఁ గాక యే, నరకు గొందునె మురహరుఁ గిరీటిఁ
జెప్పెద విను మస్త్రశిక్షార్థి నై మహేం,ద్రనగంబునకు జమదగ్నిసుతునిఁ
గోరి పోయినఁ గృపాంభోరాశి యగున,మ్మహాముని గులము నన్నడుగుటయును

తే. బొంకునకు నోర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునకుఁ గాఁగ
బ్రాహ్మణుఁడ నని చెప్పి తత్పాదభక్తి
గలిగి మెలఁగంగ శిక్షించె నలఘుబహువి
ధాస్త్రశస్త్రసంవేదిఁ గా నతఁడు నన్ను. 88

వ. [illegible] వా[illegible]ధానం బగుమహాస్త్రంబు ల[illegible]న నేక దివ్యాస్త్రంబు లి[illegible]ఁ బడం పడి బ్రాహ్మం బగునస్త్రంబు నొసంగె నొసంగి సమరంబున నాపత్సమయంబున దీనిం బ్రయోగింపు మని యానతిచ్చె మఱునాఁ డత్తపోధనసత్తముండు మదీ

1 మా, వినమి యెఱుంగుదుర్-యెఱుంగుచుర్ ... మాటలు బుద్ధి-జెప్పెదన్-జెప్పుచున్.

యాంకతలంబున నొఱగి నిద్రించు చుండ నొక్కజంతువు నాక్రిందితొడఁ దొలిచిన నామహాత్మునకు నిద్రాభంగం బయ్యెడు నని కదల కుండితిఁ దద నంతరంబ మేలుకని యతండు నెత్తుటి నెల్లువఁ గని తత్ప్రకారం బడిగి యేను జెప్ప విని మద్ధైర్యంబున కచ్చెరువడి నీవు బ్రాహ్మణుండవు గా వెవ్వండ వని యొత్తి యడుగుటయు వెఱచి సూతసుతుండ నని చెప్పితిఁ జెప్పనప్పు డక్కీటకంబు నాలోకించిన నది యదృష్టపూర్వవికృతాకారం బై యుండె నర్జునహితంబు గోరి యింద్రుం డమ్మునీంద్రునకు నన్నుఁ దేటపఱిచి యతనిం గోపింపం జేయువాఁ డై కీటతనువు దాల్చి యట్లు సేసెం గానోపు నాసంయమి గోపించి కపటంబున బ్రహ్మాస్త్రంబుఁ బరిగ్రహించి తది నీకు నలయుకాలంబున దోఁపమియు మృత్యు వాసన్నం బైనం దోఁచుటయు నాపన మ్ముట్టినయెడ భార్గవాస్త్రంబు దోఁప కుండుటయుం గలిగెడు మని శపించె నిది జామదగ్న్య కోపంబు తెఱంగు బ్రాహ్మణశాపంబు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 89

వ. [1]శ్రమమునకై యేను [2]సకలాంబకములు నెక్కుడు వెస నేయ నరిగ్యెడకు నొక్క యాఁబెయ్య యుఱికి నాయజ్ఞానమున నంపతాఁకునఁ గూలుడు దానిఁ గలుగు బ్రాహ్మణుం డధికకోపంబున నిది హోమ, [3]ధేనువత్సం బిట్లు దీని శల్య నిహతంబుఁ జేసితి నీవు నానచనశల్యంబున నిహతుండ వగుము నీకు

తే. సమర మేకాగ్రనిర్భరోత్సాహవృత్తి, నడన నరదంబు చక్రంబు పుడమిఁ గ్రుంగ వలయు నెవ్వీరు మార్కొని గెలువఁ గోరి, శ్రమము సేసెద వతని చేఁ జావు మీవు.

వ. అనుటయు భీతి వేఁడికొని యావులు వేయును నెడ్ల నాఱునూ ఱును రథముల్ శతంబును మొఱుంగుల మొత్తముఁ బోనియంగనా జనశతకంబు దంతిశతసప్తకముం గొని శాంతిఁ బొందవే యనినను మాన దయ్యె వసుధామరుకోపము తీవ్రరూప మై. 91

. మానక యున్న మఱియును. 92

. నాకుఁ గలసొమ్ము లెల్లను, నీకిచ్చెద ననుఁ బ్రసాదనిరతకటాక్షా లోకితుఁ జేయు మనుడు నతఁ, డీకాఱులు మాను మనుచు నేఁగెం బెలుచన్.

. ఇట్లరుగుచు నలుక పెంపునం గన్నుల నిప్పులు రాల మరలి కనుంగొని నా పలుకులకు బొంకునుం గలదే నీ కీదుష్కర్మంబు పరలోకంబునకు బాధకంబు గాకుండ నిదియ ప్రాయశ్చిత్తం బయ్యెడుం గాక పొమ్ము సూతనందనా యే నెట్లంటి న ట్లగుట దప్ప దరుగు మనియెం గావున నాజామదగ్న్య బ్రాహ్మణులశాపంబు లకు వెఱతు సత్యంబ పలికితి నీయున్న రాజులును నాతోడి సుఖదుఃఖంబుల కుం గలవా రగుటం జేసి కృష్ణార్జునులకు నే వెఱవ నింద్రయమవరుణులకు బేరులు

1 'శ్రమమునకై యేను వివిధాంబకంబుల' ననియే పెక్కుప్రతులు. 2 వివిధాంబకంబుల, నెక్కుడు న నేయ నొక్కచిఱుత,యాఁబెయ్య. 3 ధేనువువత్సంబు దీని నిట్లు, నిహతంబు,

వజ్రదండపాశగదాహస్తులై బెట్టు ముట్టినను బెదర నని యుండుదుఁ దక్కిన
వారిం జెప్పనేల యిప్పుడు బ్రహ్మాస్త్రంబునుం దోఁచుచున్నది యన్నరునియు
న్నెడకు మనరథంబు నడపుము పుడమిజనంబులు మదీయకోదండపాండిత్యం
బొండొరులకుం జెప్పికొని యచ్చెరు వందుచుండునట్లు సేసెద నమ్మేటిమగని
మృత్యునివాసంబు నొందించెద. 94

సీ. కాండమహాతరంగకముల వైరుల ముంచు,విజయాంబురాశికి వేల నగుదు
బాణరశ్ములఁ బరిపంథులఁ బొదివెడు, నర్జునాదిత్యున కభ్ర మగుదు
విశిఖోగ్రశిఖల విద్విషుల నేర్చుకిరీటి,ఘోరదావాగ్నికి కాసార మగుదుఁ
బ్రదరవేగమున నరాతులఁ గూల్చుపా,ర్థాతివాయువునకు నచల మగుదు
తే. విల్లు వట్టెడువారికి నెల్ల నెక్కు, డనఁగ నెగడినగాండీవి నాహవమునఁ
దొడరఁ బ్రాణంబులకు నాసపడులఘుప్ర,కారులకు వచ్చునే నాకుఁ గాక శల్య.

వ. అని పలికిన విని యమ్మద్రపతి వీనియంతరంగంబు గలంగఁ దా నర్జును చేతం
జచ్చుట నిర్ణయించె నె ట్లనిన నిట్టియప్పుడు జనులు దనమీఁదం జాలమి వెట్ట
కుండుటకుం గాదె జామదగ్న్య(బ్రాహ్మణులశాపంబులు భూపాలురు విన నుగ్గ
డించె నిక్కలంక యే నీరజ్జులానికి నర్జునుగుణవిశేషంబు లెఱింగించి మదం
బడంచినకతంబునం గలిగెఁ గొంతేయాగ్రజునకు నాయిచ్చినవరంబు సఫలం
బయ్యె నని మనంబునం దలంచె మనుజేశ్వర విను మాశల్యుండు సెప్పిన
యాఖ్యానంబునం జిత్తం బెరియు చులికింజేసి యాసూతనందనుం డతనితో
మఱియు ని ట్లనియె. 96

కర్ణుఁడు హంసకాకీయోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట.

క. దృష్టాంతము సెప్పెద నని, కష్టాత్మా నీవు నన్నుఁ గాకము నరు ను
త్కృష్టమరాళము గాఁగ ని, కృష్టపుఁగథఁ జెప్పి తిది సఖిత్వము తెఱఁగే. 97

ఆ. నీచులకు బలంబు నెట్టన పరుసని;కాఱు లఱచు చున్కి గాన యిట్లు
వలికి తింతఁజేసి భయ మయ్యెనే నాకు, నట్టిమాట లింక నాడ కుడుగు. 98

క. అడిగితినే నిను నాక, వ్వడిభుజబల మెట్టి దని యకారణ నీ వి
ప్పుడు నృపు లెల్లను విన వా, విడిచి పొగడె దిట్లు వందివిధమున నతనిన్. 99

చ. అనిమొన శత్రులం బొగడు టారయ మూర్ఖత గాదె యిట్టిదు
ర్జనుని సహింతురే పెలుచఁ జంపక సైరణ సేయుకాల మై
నినుఁ దెగఁ జూడ నైతి ధర [redacted]
గొనకొని సూతకృత్యమునకుం దగఁ బంచినవాఁడు గావునన్. 100

వ. అని వెండియు. 101

తే. అకుటిలుం డగునాకు నత్యంతకుటిల
వృత్తి సహితంబు సేసెద విత్తెఱంగు

మిత్త్రవంచన నూరయు మైత్త్రి సప్త
పదకృతోద్ఘ్యాతి యనియెడు పలుకు వినవె. 102

క. జను లెట్టిది మిత్త్రవిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మఖిలము దుర్యో
ధనునందుఁ గలదు నాయెడ, మన మూఱడి యుండు నాక మందప్రీతిన్. 103

క. జను లెట్టిది శత్త్రువిధం, బని చెప్పుదు రట్టిచంద మారయఁగా దు
ర్జనుఁడ వగు నీకు నాయెడ, వినుము కలిగె దీన మనను విచ్చెం గుటిలా. 104

ఉ. కావున నీకు నప్రియముఁ గౌరవరాజునకుం బ్రియంబునుం
గా విధి మెచ్చ బాహుబలగర్వ మఖర్వము గాఁగ లక్ష్మికిం
జేవయుఁ గీర్తి కున్నతవిజృంభణముం గలుగంగ ముకుందగాం
డీవులఁ దాఁకి గెల్చెదఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగన్. 105

వ. అని పలికి మఱియును. 106

తే. భండనంబునఁ బార్థుచేఁ బడక [1]నేఁడు, మేలుచే నైతి నేనియు మృత్యువునకు
నెన్నఁడును నగపడ నాకు నివ్విధంబు, సందియము లేక చిత్తంబునందుఁ దోఁచె.

చ. వినుతమహాస్త్రముల్ వఱపి విక్రమసంపద నాకుఁ జూపున
ర్జునుభుజలీల కోర్చెద వసుంధరఁ జక్రము గ్రుంగి నారథం
బునకు నవార్యమై యెడరు పుట్టక తక్కిన శల్య చూడుమీ
నను విశిఖావలీవిలసనంబున నాతని మేపు మాపెదన్. 108

వ. నీకు వెఱపింప నయ్యెడు కొలందివారిని వెఱపింపుము కర్ణుండు విక్రమంబునకుం
గీర్తికి నాస్పదం బగుటకు జనియించినవాఁడు గాని భయంబు గొనుటకుం గాదు
కురుపతిసన్నిధి నీవు సారథ్యంబునకుం బూను చుండి పలికికొన్న బాసకతంబున
బ్రదికి పోయి తనిన విని శల్యుం డీయనర్థప్రలాపంబులం బ్రయోజనం బేమి
వినుము కర్ణ కర్ణులు వేవురైనం గిరీటిని గెలువం జాలుదురే యనుటయు నతండు
గినుక నెట్టనై సకన్నుంగవతోడి నవ్వు నవ్వుచు నిట్లను ధృతరాష్ట్రుసన్నిధి నుత్తమద్వి
జులగోష్ఠి నఖిలదేశాచారవిదుం డై నవృద్ధబ్రాహ్మణుండు సెప్ప వింటి బాహ్లీకదేశం
బునవారు గోమాంసంబు నంజికొని మద్యపానంబు సేసి నగ్నులై యసంగతదురా
లాపంబులతోఁ దిరుగుదు రని తొడంగి యనేకప్రకారంబుల బాహ్లీకదేశనిందోప
న్యాసంబు సేసె నట్టిబాహ్లీకుల కొడయుండవు తత్కృతంబు లగుపుణ్య
పాపంబుల నాఱవపాలు నిన్నుం జేరు నట్లుం గాక వారియనాచారంబులు వా
రింపమింజేసి యాకల్మషంబు లెల్లను నిన్నుం బొందు బాహ్లీకులకంటె మద్ర
దేశజాతు లవినీతు లని యార్యులు సెప్పుదురు నిన్నేమి సెప్పం గల దింతవట్టు
నెఱింగి నాలుక యడంచి యుండుము మనవుడు నమ్మద్రేశ్వరుండు. 109

క. లావులు [2]రథ్యతిరథసం, ఖ్యావేళం దెలియఁజెప్పెఁ గాదె భీష్ముం

1 నేను. 2 రథాతిరథసంఖ్యా.

డావచనమ్ములు మనమున, భావింపుము క్రోధమేల ♦ బలియుఁడ నీకున్. 110

తే. వినుతు రాష్ట్రుల బంధుల ♦ వెలలు గన్న, నమ్ముదురు కులకాంతల ♦ నంగదేశ
జనితు లగువారు విభుఁడ వర్జ్జనుల [1]కిట్టు, లేలొకో నొడ్ల చరితంబు ♦ లెన్న నీకు.

క. పరదోషము సెప్పఁగ నేర్తురు గా కాత్మీయ మైన ♦ దోషంబు మదిం
బరికింపఁగ నధములు నేర్తురె తలఁపక యుంటి వలుక ♦ తో నుండకుమీ. 112

వ. అని యుల్లసం బాడి మఱియును. 113

ఆ. సకలదేశములను ♦ సన్మార్గవర్తులుఁ, గలరు దుష్టతతియుఁ ♦ గలిగి యుండు
మది నెఱుంగ నేర్చి ♦ మధ్యస్థు లదియును, నదియు నుగ్గడింతు ♦ రెదుగు మెచ్చ.

వ. ఒకదేశంబు దాఁగీడ యగుట కలుగునే యట్లుం గాక సదాచారదురాచారంబులు దైవం బెఱింగెడు [2]నీ వనాత్మజ్ఞుండ వ్రూర కుండు మనియె నట్లయ్యిరువురు వివాదంబు సేయుట యాలించి చేరి కౌరవపతి సఖభావం బుపన్యసించి రాధేయు రాజత్వగౌరవంబు గొనియాడి మద్రవిభుని వారించిన నాసూతనందనుండు నగుచు శల్యు నుద్దేశించి పొద పొద రథమ్ము పో నిమ్ము పో నిమ్మని పలికె నట్లరిగి శల్యుండు సస్మితుం డగుచు వెండియు నర్జును [3]నుగ్గడించి కృష్ణుండు సారథి యును గాండీవంబు సాధనంబును నై యప్రతిహతమనోరథుం డగునారథికు తోడం బెనంగ నోపితేని నీవ మా కెల్లను రాజ వమ్మేటిమగనియురదంబు మన మొగ్గరంబు సొచ్చి చిక్కువఱుచుట గలుగు నని యెఱుంగ నయ్యేడు మన మేమఱక యుండ వలయు నీతోఁ జుదుర్నిమిత్తంబు లనుసంధింపుము. 115

శల్యుఁడు గర్ణునితో నప్పుడు దోఁచునుత్పాతంబులు సెప్పుట.

క. వఱపులు మనచేరువఁ బెల్లఱచుట బెట్టెదురు గాలి ♦ యడరుట గద్దల్
తఱచు చయి యాడుట వికృతపు, టఱపులతో రేఁగి కాకు ♦ లఱచుట గంటే.

వ. అని వెండియు. 117

ఆ. సిడము కామ సూడు ♦ వడఁకెడు మనతేరు, చుట్టు మెఱయఁ గట్టి ♦ నట్టిచిఱుత
పడగలందుఁ గంటె ♦ వెడలెడు మంట లు,గ్రంబు గాఁగ నోపు ♦ రణము నేఁడు.

వ. అనియె నప్పుడు రాధేయుండు ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బయినధర్మతనయ వ్యూహంబు గనుంగొని రథికవరులం దగినయెడల నమర్చి తన మాహారం బాయితంబు సేసికొని యురవడింప నమ్మద్రపతి యత్తెఱంగు యాలోకించి. 119

ఉ. అల్లదె యర్జున ధ్వజవి ♦ హారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునన్ మెఱసి ♦ యుద్భటులైన త్రిగర్తు లేపు శో
[redacted] రుని [redacted]
న్వొల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె ♦ సింగి గుణధ్వని వ్రెంగ వారలన్. 120

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు ♦ లనియె సంశప్తక, బలము చేతఁ బొదువఁ ♦ బడి కిరీటి

1 కెల్ల నొడ్ల చరితంబు లెన్న నీ ♦ కుచిత మగునె. 2 నీవు నాత్మజ్ఞుండవు. 3 నగ్గించి.

మేఘపిహితుఁడై నమిహిరునిచాడ్పున, వాఁడి లేక యున్న వాఁడు గంటె.
వ. అనుటయు శల్యుండు. 122
చ. వరుణుఁడు నీళ్లచేఁ జెడునె వాయుసఖుండు మహేంధనోత్కర
స్ఫురణ నడంగునే నరుఁడు క్రూరుల నేపఱుటేల కల్లు నె
వ్వరికిని వానిఁ గీడ్పఱుప వచ్చునె గాలిఁ బరాభవింపఁగా
[1]దొరకొనినం జలంబుమెయిఁ దోయధి యంతయుఁ ద్రావ వచ్చినన్. 123
ఆ. దేవతలకు నైన దేవేంద్రపుత్త్రుని, నాహవమున గెలువ నలవి గాదు
మనము గెలుతు మిట్టిమాట లాతనిఁ జేరఁ, జనక యాఁడి దీని సంతసిలుపు.
ఉ. మేరువుఁ బ్రాలె నొప్పిననమీరణపుత్త్రుని పేర్మియుఁ మహో
దారుఁడు ధర్మనందనునుదాత్తతయుఁ విజయానుజన్ము లే
పారఁగ నున్నసొంపును నహంకృతి యేర్పడ ద్రౌపదీనుతు
[2]ల్వీరల మీఱి పొల్పెసఁగు లీలయుఁ జూడుము సూతినందనా. 125
వ. పాండవులు ధర్మపరు లెవ్వలన ధర్మంబు గలుగు నవ్వలనిక జయంబు గలుగుట
దప్ప దనుసమయంబున సంశప్తకకులంబుం గనుంగొని మనసైన్యంబును సవ్య
సాచిం జూచి వారిసేనయును గడంగి యొండొంటితోఁ దాఁకను గంగాయమునల
సంపాతంబు చందంబు దోఁచె నట్టియెడం గురురాజు రాధేయుని మద్రరాజు
దగురాజులను సాదరావలోకనంబున సంభావించి యిట్లనియె. 126
ఆ. ఎద్ది ప్రియము సేయ నేపారుశూరుల
చిత్తములకు నది యనుదాత్తభంగి
నొదవె మీకు బాహుమదమునఁ గొనియాడుఁ
డుగ్రశౌర్యమహిమ యుల్లసిల్ల. 127
క. బలు వెసఁగఁ బాండుపుత్త్రులఁ, బొలియించిన నతులరాజ్యభోగంబును వా
రలచేతం బొలిసిన నుజ్జ్వలనాకసుఖంబుఁ గలుగు వాలుఁడు పోరన్. 128
వ. అనిన వార లందఱు నుబ్బి సింహనాదంబులు సేయఁ దూర్యనినదంబులు సెలఁగ
సైన్యంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పు డశ్వత్థామ రథికజనంబులనుసంబులం
బ్రమదం బెసంగ నిట్లనియె. 129
క. ఆయుధము విడిచి యుండఁగ, సాయకగురు మీరు సూడఁ జంపినకష్టా
పాయుని ధృష్టద్యుమ్నుని, మాయించియ కాని తొడిన మఱి వే నుడ్వన్.
క. కడువడి వడముడియును గ, వ్వడియు నతనిఁ గావఁ బూని వచ్చిర యేనిం
జెడుదురు మచ్చాపంబున, వెడలువివిధవిశిఖశిఖల వేఁడిమిచేతన్. 131
చ. అన విని యవ్వరిష్ఠరథికావలి వెల్లుగఁ బాండుపుత్త్రయో
ధనులపయిఁ వెసం గవియు దర్పము వార లుదగ్రవృత్తి మా

1 దొరకొనునే చలం...ద్రావ వచ్చునే. 2 ల్వీరుల.

ర్కొనినమహోగ్రభంగియును ఘోరపులీలల విస్మయంబు గ్రా
ర్చనిమిషాంతరంగములఁ జెల్లె రణంబు నుదగ్రరౌద్రమై. 183

క. జనసంక్షయంబు పేర్లే, మన వచ్చుం బ్రళయకాలము నుమ్మోవ నా
దును నిట్టివి గలవే యని, మనమునఁ దలపోయ నాఁడు నమరులకున్

వ. అట్టియెడ. 184

ఉ. [redacted] వీరుల వరించుటకుం జనుదెంచి యప్సరో
వ్రాతము గంధపుష్పపరి[redacted] యొనర్చు సౌరభం
బౌతఱి సంచరించులలితానిలుఁ డెక్కుడు సేసి నీరసం
జాతనవీనఘర్మజలజాలకసైనికలాలనీయుఁడై. 185

ఉ. ఆసమయంబునం గురుకులాగ్రణి భీమునిఁ దాఁకె వృకోదరుం
త్రాసనమత్తవారణకదంబసముద్భటుఁడై యతివేగమున్
జేసె రణంబు దత్ప్రబలసేన దలంకెమనట్లుగా సము
ద్భాసితదుర్నివార్యబహుబాణవిసారణదారుణాకృతిన్. 186

క. పదపడి రాధేయుం డు, న్మదవృత్తిం గవిసె గుణనినాదంబును జే
ట్టిద మగురథనిస్వనముం, జదల నిగుడఁ బాండవాగ్రజన్మునిపనకున్. 187

వ. ఇట్లు గవిసిన మనసైనికులిట్లని రివ్విధంబున సన్నద్ధుండగుచు నడరిన
నరుండు వచ్చి యడ్డంబు సొచ్చునపుడు. 188

చ. నరునకు సూతసూతికి రణం బగు నేఁ డతిఘోరభంగి సుం
దరయ నితండు గీటడఁచు నాతని నన్నటు లున్నవాఁడు దు
ర్భరరిపుబాధ దక్కి కురురాజు సుఖత్వముఁ బొందు నిప్పు గం
డరదము సేరి యాతనిమహాస్త్రవిలాసము సూడ నొప్పెడిన్. 189

క. గెలు వెల్లభంగి నితనికిఁ, గలుగు ననుతలంపు వృద్ధిఁ గా నిపుడు మనం
బుల జనియించు మనోరథ, మలవడుటయుఁ బెన నెంతుఁ గనవచ్చెడు నదియున్.

వ. అనుచుఁ గూడుకొని రథకరితురగసమ్మర్దనిర్దళితభూభాగంబు గా నురవడింప రాధే
యుం డతిభీషణం బగురణంబున. 141

తే. మిగిలి యప్పాండవాగ్రజుకమగఁటిమియును
జలముఁ గోల్పుచ్చి తూలఁ బోఁ బలికి పెంచి
నధిప యతనికి వీఁకమై నడ్డపడఁగఁ
గడఁగునద్దెసయోధులగర్వ మడఁచి. 142

కర్ణుఁడు ధర్మజుపైఁ గవిసి విజృంభించుట.

వ. అనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియెఁ గర్ణుండు దనమొనయె
ట్లాయితంబు సేసెఁ గౌంతేయముఖ్యసైన్యసన్నాహం బెట్టిదతం దరిని
బొదివినయప్పుడు గవ్వడి యెవ్వలన నుండె నవ్వీరుం డన్నకడ నున్ననాఁటి

నందనున కట్లు సేయ వశం బగునే వాసవుండు సకలసురగణంబులతోఁ బన్ని
యన్నరునిపై వచ్చి ఖాండవంబు గాల్పకుండఁ గావం జాలెనే బ్రదుకున కాస
పడుమగలకతని మార్కొన వచ్చునే రాధేయునకు వచ్చుం గాక యనుటయు.

తే. ఇట్టులను సంజయుం డమ్మహీశ్వరునకు
నంగపతిమోహరంబు తెఱంగు ధర్మ
సుతునియొద్దువిధంబు నర్జునుఁడు వారి
పోరునెడ లేమియును మీఁదిపోరు వినుము. 144

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మాగధులు వలపట శకునియు నులూకుం
డును గుఱ్ఱపుదడంబులతో వారికెలనను సంశప్తకగణం బిరువదినాలుగువేలు
ముఖ్యరథంబు లగ్గలికఁ నుల్లసిల్లి దాపటను నీకొడుకులందుఁ గొందఱు కాంభోజ
శకయవనసైన్యసమేతంబుగా వారియవులను బహుబలభాసితుం డై దుశ్శాస
నుండు వెనుకనుం గతిపయసోదరపరివృతుం డై కురురాజు పిఱుందను నశ్వ
త్థామప్రముఖయోధులు గరినికరకృతసన్నాహు లై యన్నరపతి నియోగింప
నతనిపజ్జ నిలువ నిజపుత్త్రులుఁ దనచుట్టునుం గదిసి యెసక మెసఁగుబరనసంబున
మెఱయ సూతసూనుండు సేనాముఖంబునకుం దిలకం బై నిలిచి పొలిచె నట్లు
మోహరించి మదకలమాతంగంబులతఱచుకతంబున మొయిళ్లమొత్తంబుల
కైవడిం గాలుకొనునమ్మొన నురవడి నడపించునాకర్ణునిం గనుంగొని కౌంతే
యాగ్రజుండు గాండీవి రావించి యి ట్లనియె. 145

ఉ. సూతతనూజుమోహరము సూచితె యెంతయు గట్టి యై సను
ద్ధూతితభంగిఁ దోఁచె నది యుక్కునఁ బై పడి యుబ్బలంబు ని
ర్ఘాతము సేయ కుండఁగ నెదుర్కొని యెమ్మెయి నిల్వరింత మ
న్నీతి విధింపుమా బలుపు నేర్పును దజ్జ్ఞులు పిచ్చలింపఁగన్. 146

వ. అనుటయు సంక్రందననందనుండు. 147

తే. సారవంత మై కర్ణునిసైన్య మురవ
ణించుఁ గాకేమి దీనికి నృపవరేణ్య
పూని చేయంగ వలయుఁ బ్రధానకార్య
మతని సమయించుటయ నాకు నది భరంబె. 148

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతి యతని కిట్లను నల్లని నీవు రాధేయుని గెలువుము
భీమసేనుండు సుయోధనుని నకులుండు వృషసేనుని సహదేవుండు సౌబలుని
శతానీకుండు దుశ్శాసనుని సాత్యకి గృతవర్మను ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణ
పుత్త్రుని ద్రౌపదేయులు శిఖండియుం దారును దక్కటిధార్తరాష్ట్రులం దల
పడువా రేను గృపునితోడం బెనంగెద ననుటయు నట్ల కాక యని యతండు

[redacted] దన[redacted]రుపనుపు తెఱంగు వార లంద
ఱకు నెఱింగించె నతండు నలపటివలన సైన్యాగ్రవర్తి యయ్యెను వృకోదరుండు
వామపార్శ్వవర్తి యయ్యెను శైనేయద్రౌపదేయసమేతంబుగా నప్పాండవాగ్ర
జుండు మధ్యభాగస్థుం డయ్యె నున్నయమ్మోహరం బాసూతనందను మొనయు
రవణి సరకుగొనక మాఱ్కొనియె నవుడు నాంబికేయుండు. 149

మ. నరుఁ డమ్మై విని వచ్చె నన్నరునకున్ సంశప్తకశ్రేణికి
న్దుర మత్యుద్భటభంగిఁ జెల్లుటయు ము న్సూచించి తీ వయ్యుధి
ష్ఠిరునిం గర్ణుఁడు దాఁకి యోర్చె ననియుం జెప్పంగ వింటిన్ రణం
బరయం జిత్రము సెప్ప మత్తెఱఁగు సువ్యక్తంబుగా సంజయా. 150

వ. అని యడిగిన సంజయుం డమ్మానవపతి కి ట్లను నట్లు ధర్మజుండు సెప్పిన
కాని యయ్యిరువాఁగుం గదిసినప్పు డన్నియమంబు నడవక [1]కయ్యంపుఁబొచి
త్యంబున నొండుదెఱంగు సెల్లె నది యెఱింగించెద నవధరింపు మవ్విధంబున
మొనలు రెండును నొండొంటిం దాఱ్కొనుసమయంబున సవ్యసాచి గర్ణు నడచు
చక్కటికి నడరం గడంగినఁ గ్రాలుకపికేతనంబు గనుంగొని తెంపుపెంపునఁ
బొంపిరివోవుచుఁ ద్రిగర్తాదిసంశప్తకులు సరభసంబుగా నడ్డపడి పైకొని తఱిమి
పొంగినపయోనిధిం బోలిన నబ్బలియుండు సెలియలికట్టం బోలి నిలువరించి
మాతంగప్రముఖసేనాంగసకలాంగశకలంబుల నిలాతలంబు గప్పు చుండ నొం
డొండ పేర్చి యాబలం బాబలమర్దననందనునరదంబు ముంచికొనిన నవ్వీరుండు
విజృంభితవిక్రముం డై బడబాగ్నికీలాకలాపంబు చందం బగుసాయకనికాయంబు
నిగిడించుచు నెక్కుడుమదంబున నమ్మూఁకలం ద్రెక్కొను చుండఁ దత్ప్రకారం
బాలోకించి రాధేయునకు శల్యుండు. 151

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపిం
ద్రోల్లసనంబునన్ మెఱసి యుద్భటు లైనత్రిగర్తు లేపు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపపె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె నింగి గుణధ్వని వ్రేఁగ వారలన్. 152

వ. అని చెప్పి చూపెఁ బదంపడి భారద్వాజపుత్త్రునిబరవసంపుమాటల నాటోపంబు
మిగిలి మనరథికులు గవిసిన దారుణరణం బయ్యె నని యాకర్ణించి తది యేర్పడ
వినుము వివరించెద. 153

సీ. కృపుఁడు సౌబలుఁడును గృతవర్మయును నలిఁ
జెలఁగుమూఁకలతోడఁ బెలుచఁ గవిసి
కాశకైకయామాత్స్యకౌసలపాండ్యాది
బలములఁ దాఁకి రగ్గలిక మెఱయ

1. 'కయ్యంపుటుచితంబున' అనియే వ్రా. ప్ర.

నారెండువాఁగుల । నాయుధంబుల[1] యెడ
మంటలుఁ బొల్లును । మింటఁ బుడమిఁ
జూడ నక్కజము గ । శోణిత[2]ధానము
ప్రచురధూళీతిమి । రముల నడఁప
తే. భగ్నరథములు సపతి తే । భములు నిహత
హయములును మృతభటులును । రయమునకు వి
ఘాత మొనరింప నున్మద । గమనభంగు
లందు బలు పెర వ్రేలయఁ బో । రాడి రధిప. 154
వ. ఆల్లోన. 155

కర్ణుఁడు పాంచాలకుమారుల నేకులం జంపుట.

ఉ. మేలిమదావళంబులును । మేటిహయంబులుఁ దమ్ముపిండు నా
భీలతఁ జుట్టి రాఁగ రథ । బృందముతోఁ గురురాజు కర్ణుఁడో
ర్లీలకుఁ దోడ్పడం గడఁగె । రేణు వుదీర్ణముగా నతండు పాం
చాలబలంబుపై నడరె । శౌర్యసముద్భటబాహువీర్యుఁడై. 156

వ. అబ్బలంబునకు బాసటయై చేదిసైన్యంబును బెనుఁబ్రాపై పాండవానీకంబునుం దఱిమినఁ బెఱిఁగినదర్పంబునం బ్రదీప్తుం డగు యక్కర్ణుం డాఁగట్టిమూఁకలం దఱిసి మెఱుంగువాలమ్ములు వఱప నవి పీనుంగుపెంటలగుచుండ నుఱక యుక్కునం బొదివినబలుమగలకుం గీర్తియు స్వర్గంబును నొసంగి తమవారి కంటెఁ బ్రమోదభరితులం జేయుచు సాయకాసారంబులు నరఁగించుచు బహువిధరథప్రచారంబు లుల్లసిల్ల నాసేనలును గృపకృతవర్మాదియోధబృందంబులతోఁ బెనంగు మొనలును నొక్కటిగాఁ గలంచి యందు శోణితజలంబులను మాంసమజ్జామస్తిష్కకర్దమంబులను బఱితాతపత్రహంసంబులనుం బొలుచునట్టినదీప్రవాహంబులు వఱపె ననుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుం గర్ణుండు గదియునప్పు డతని కక్కడ నడ్డపడుట కెవ్వరు గడంగి రిక్కడ నిలిచిరిఁ దోడ్పడ నెవ్వారు గలిగి రనుటయు సంజయుం డవ్విభున కిట్లనియె. 157

తే. ఇవ్విధంబున సేనల । క్రొవ్వడంచి
సూతసూనుండు ధర్మజు । కేతనంబు
దెసకు నడర ధృష్టద్యుమ్నుఁ । డెసక మెసఁగ
బంధులును దాను వడి నడ్డ । పడియె నధిప. 158
క. వారలఁ గడచి ప్రభద్రకు, లారాధేయుపయిఁ గవియ । నాతండు మహో
దారుల నేడ్వుర భద్రా, కారుల నారాచసప్త । కంబునఁ గూల్చెన్. 159
క. కని పాంచాలురు కోపం, బును దర్పము నెఱయ మొఱయఁ । బొదివిన రాధా

1. రొమ్మంటలుఁ బోగలును. 2 ధారలు.

తనయుం డిరువది యేవురఁ, దునిమె నిరువదేను వెడఁద తూపులఁ బెలుచన్. 160

క. వెండియు నేపునఁ బైకొని, చండశరప్రకరములు వేసం గురియఁగ ను
ద్దండతఁ బాంచాలురఁ గ, ర్ణుం డేవురఁ జంపె నైదు క్రూరాస్త్రములన్. 161

వ. ఇట్లు భానుదేవ చిత్రసేన సేనాబిందు తపన శూరసేనులం గీటడంచి యాటోప దీపితుం డయి చక్రరక్షకు లగు సుషేణసత్యసేనులును వెనుక బలసి వచ్చు వృషసేనుండు నిమ్ముగ్వురుఁ గొడుకులఁ గడిమి రూఢి కెక్కం దనకు రణక్రీడకుం దోడు పడియెడునుల్లాసంబున నుల్లంబు పల్లవింప బాండవబలంబులం గలంచునయ్యంగపతిమీఁద ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి జనమేజయప్రముఖపాంచాలకుమారులును సాత్యకి నకులసహదేవద్రౌపదేయులును గేకయమాత్స్యయోధవీరవ్రాతంబును భీమసేనపురస్సరంబు గాఁ దోఁతెంచిన బహుళజలధరంబులు ధరణీధరంబుపయిం గురియు పెనుసోనచందంబు దోఁప వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లతనిపయిం దొరఁగింపం గనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు దుశ్శాసనశకునితదీయ తనయులు దన కెలంకులం దఱుమం గరిఘటలతోడం గడంగి యవ్వడముడిని మార్కొని. 162

క. తానును వారును దూపుల, వాన పయిం గురియ నతఁడు వారించి గళ
ద్దానాంబులోలమధుకర, మైనగజవ్రజముఁ బటుశరార్చులఁ బొదివెన్. 163

క. పొదివెడునప్పుడు శౌర్యో, న్నదుఁ డగునయ్యనిలతనయు మార్గణములు బె
ట్టిదముగఁ గవియుడు నోటిచె, యెదురుప లేరైరి కురుకులేంద్రుఁడు వారున్.

మ. బలుగాలిం దలుదిక్కులం జెదరునభ్రశ్రేణి [1]మాడ్కిన్ సము
జ్జ్వలసూర్యాంశులచేత విచ్చునిబిడధ్వాంతంబుచందంబుఁ జూ
డ్కులకుం దోఁచెఁ బ్రచండసంగరపటిష్ఠుం డైనయాభీముతూ
పులమొత్తం బడరం గరిప్రకర ముద్భ్రాతార్తి మై తూలినన్. 165

వ. అట్టియెడం గృపప్రముఖరథికులు రాధానందనభవన్నందనులకుం దలకడచి పవననందను పార్శ్వంబులం దఱుము ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులం దలపడిరి దుశ్శాసనప్రభృతులును వారిం గూడికొనిరి కర్ణనందను లక్కిమ్మీరమర్దనుం దాఁకి రందు సుషేణుండు. 166

క. ఖరభల్లంబున నాతని, శరాసనము ద్రుంచి నారసములు రయమునై
నురమున నేడు సొనిపి ని, ష్ఠురనిసదం బెసఁగ నార్చె సురలు నుతింపన్. 167

భీమసేనుఁడు గర్ణనందనుఁ డగుసత్యసేనుం జంపి విజృంభించుట.

సీ. కనలి యొండొకవిల్లు గొని కీచకాంతకుఁ, డక్కుమారునిచాపయష్టి విఱుగ
[redacted] దొడరు రా[redacted]
నుబ్బు వాలమ్ములు డెబ్బదిమూఁట వా, రించి తత్సుతుఁడు దోర్లీల మెఱయఁ
జేరిన నాసత్యసేనురథ్యంబుల, సూతుఁ గార్ముకమును గేతనంబు

1 'మాడ్కిన్' అనియే వ్రా. ప్ర.

తే. నేడు దూపులఁ దునుమాడి యేచి మూఁడు
నారసము లంగమునఁ గ్రుచ్చి నాళమునకు
వికసితాంభోరుహముఁ బోపు వెరవు దోఁపఁ
దునిమె వెసఁ గత్తివాతియమ్మున శిరంబు. 168

వ. తునిమి దోస్సారంబు దుర్వారంబుగా నుక్కునం దక్కటిరథికజనంబులపయి నడరి [1]కృపకృతవర్మాదిరథికవరులకోదండంబులు దుండంబులు సేసి వారిం గ్రూరమార్గణంబుల మర్దించి దుశ్శాసనుని సాయకత్రయంబునను సౌబలునిఁ దద్ద్విగుణబాణంబులను స్రుక్కించి యులూకుని నతనితమ్ముని నొక్కుమ్మడి విరథులం గావించి కర్ణుకొడుకుం గని యోరి సుషేణా పొలిసితి పొమ్మనుచు బలునారసంబు నిగిడించిన నది నడుమన కర్ణుండు నఱకి మెఱుంగుటమ్ములు మూఁడు మేనఁ బఱప నుఱక మఱియు నట్టిమార్గణం బక్కుమారు నుపలక్షించి యేసిన నా సూతనందనుం డదియునుం ద్రుంచి యవ్వాడముడిమీఁద ద్రిసప్తతిప్రదరంబులు నరఁగించె నప్పుడు నకులుండు గవిసిన. 169

ఆ. చిత్రచాపముక్త శితశరపంచకా, హతశరీరుఁ జేసె నా సుషేణుఁ
డేచి నకులుఁ డతని నిరువదియమ్ముల, నొంచి కర్ణుమనము నొవ్వ నార్చె.

చ. అలిగి సుషేణుఁ డెంతయు రయంబునఁ దొమ్మిదిదొడ్డవాఁడితూ
పులు మెయిఁ జొన్పి విల్ దునిమి పొంగిన నొండొకదీప్తచాప మ
గ్గలిక దలిర్ప నెత్తి వెసఁ గార్ముకదండము ద్రుంచి నొంచె దో
ర్బలవిభవం బుదాత్తము గఁ బార్థునితమ్ముఁడు సూతు నాతనిన్. 171

ఆ. అన్యచాపలసితహస్తుఁ డై కడఁగి సు, షేణుఁ డతనిషష్టిబాణగాఢ
నిహతదేహుఁ జేసె సహదేవుఁ డడరిన, మేటితూపు లేడు మేనఁ గ్రుచ్చె. 172

క. అయ్యిరువుర యబ్బాలుని, కయ్య మమరదైత్యరణముకరణి మహోగ్రం
బయ్యె వృషసేనుఁ డత్తఱి, నియ్యని సాత్యకి నెదిర్చె నిషుచయ మడరన్. 173

సీ. సాత్యకి వృషసేను సప్తసప్తతిమార్గ, ణంబులఁ బొదివి బాణత్రయంబు
సూతుమైఁ బఱపిన నాతఁ డాతని పెనుఁ, [2]గడఁత వాలికయమ్ము గాఁడ నేయఁ
గోపించి మూఁడుబల్తూపుల సారథి, నొకభల్లమున విల్లు నుజ్జ్వలాస్త్ర
సప్తకనిహతి నశ్వంబుల నేకకాం, డస్ఫూర్తిఁ గేతుదండంబుఁ దునిమి

ఆ. శినివరుండు వక్షమున మూఁడుశరములు, నాట సొగసి కర్ణనందనుండు
దెలిసి కనలి వాలుఁ బలకయుఁ గొని తేరు, [3]డిగ్గ నవియు నతఁడు నుగ్గుసేసె.

వ. ఇవ్విధంబున విరథుండును నిరాయుధుండును నగునక్కుమారుం గనుంగొని దుశ్శాసనుండు రయంబున నెయిది నిజరథంబుమీఁదికిం దిగిచికొని తొలంగం గొనిపోయిన నతండు వేఱొక్కయరదం బెక్కి యెప్పటియట్ల తండ్రితేరి వెనుక

1. 'కృపకృతవర్మలకోదం' వ్రా. ప్ర. 2. గడఁత వాలమ్మున. 3. డిగ్గి కవియ నవియుఁ నుగ్గె.

వర్తించె నయ్యంగపతి దొమ్మిదియమ్ము లడరించి శైనేయుసూతాశ్వచాపంబులు రూపడంచి యతనిఫాలమ్మున మూఁడువాలికయమ్ములు నాటించె నాసత్యక నందన[redacted]స్యందనశూరుఁ డయి కవిసి కర్ణునకుఁ దోడుపడుబలంబులం గలంచి యతనితనువున నేడునారసంబులు నిగిడించెఁ గూడికొని శతానీకుం డన్నియశరంబు లేసె నప్పుడురవడించి లక్కటిద్రౌపదేయులు డెబ్బదిమూఁడును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం బదిపదియు భీమసేనుం డఱువదినాల్గును సహదేవుం డేడును నకులుండు ముప్పదియును [1](యుయుధానుం డేడును) బాండవాగ్రజుండు నూఱును బాణంబు లాసూతపుత్రుపయిం గుప్పించి నొప్పించిన.

క. మదమున నతఁ డందఱఁ బది, పదితూపుల నేపడంచి బహువిధగతులం దదనీకంబునఁ దేరొ, ప్పిదముగ వడి సంచరింపఁ బెద్దయు మెఱసెన్. 176

శా. శైనేయుండును భీమసేనుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడున్ ద్రౌపదీ
సూనుల్ మున్నడరంగఁ గిట్టి విశిఖస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిన్
మేనం గ్రువ్వ శిఖండియున్ భుజబలోన్మేషంబు సూపన్ వెసం
దానయోధుల సూతసూతి [2]విరథత్వ స్తబ్ధులం జేసినన్. 177

వ. వియచ్చరులు వెఱఁ గందిరి వెండియు నవ్వీరుండు వారల నందఱ నస్త్రధారలం బొదువుచు నేత్తెఱం బెఱవారిని బాణాంధకారంబునం గప్పినం ద్రిప్పికొనియును దొలంగియుఁ దెరలియు మరలియు నారథికసంఘంబు దైన్యంబు నొందె నంత ధర్మనందనుని బాధింపఁ [3]దలం పెద్దిన. 178

క. ఆరాధేయుం డాతని, పై రయమునఁ గవియు ఘోరభంగిఁ గని మహో
దారంబుగఁ జేదిబలము, బోరన నెడసొచ్చెఁ దూర్యములు మొరయంగన్.

ఉ. సూతతనూజుఁ డబ్బలముసొచ్చి శతత్రయయోధవీరులం
జేతులతీఁట వ్రోనుఱుము సేసి విశృంఖలదర్పదుర్దముం
డై తఱుమంగఁ గల్పితరథాక్రమ మొప్పఁగ వచ్చి ధర్మజుం
బ్రీతునిఁ జేయుచుం గడిమిఁ బేర్చిరి సాత్యకియున్ శిఖండియున్. 180

క. వారికిఁ దోడ్పడి యక్కడి, వీరులు గొందఱు గడంగి వివిధోగ్రశరా
సారము లంగాధీశ్వరు, పై రయమునఁ గురిసి రుగ్రభంగిఁ జెలఁగుచున్. 181

క. కురుపతియోధులును స, త్వరులై యారథికవరులఁ దాఁకి భుజావి
స్ఫురణము సూపిన నద్భుత, కర మయ్యెఁ దదవసరంబునకయ్యం బధిపా. 182

వ. ఆసంకులసమరంబునందు. 183

శా. బాణజ్వాలలు బెట్టు పర్వ గగనప్రక్షోభణజ్యాలతా
క్వాణస్ఫూర్తి ఛటచ్ఛటారవముగాఁ గర్ణోగ్రదావాగ్ని యా
క్షీణోదగ్రత వైరిసైన్యవనభస్మీభావనిర్వాహపా

(1.) ఇది వ్రాఁతప్రతుల లేదు. 2. విరథధ్వస్తాంగులం. 3. దలఁపెత్తిన.

రీణంబై వెలుఁగొందె నిర్జరులు వర్ణింపంగ నే ముబ్బఁగన్. 184
వ. అమ్మహోగ్రవిజృంభణంబున. 185
క. ఆటోప[1] మడఁగి యచ్చటి, మేటిమగలు తిచ్చవడిరి [2]మెయిగలి గర్ణుం
డేటులవికిఁ గవిసె ధను, ర్జ్యాటంకృతి సెలఁగఁ బాండవాగ్రజుఁ బెలుచన్. 186
వ. ఇత్తెఱంగునం గవిసిన నతనిమీఁద నమ్మేదినీనాయకుండు సాయకజాలంబులు వఱఁ
గించిన నతం డుఱక యతిరయంబున నవి వారించి. 187
సీ. నవ్వచుఁ జాపంబు నడిమికిఁ ద్రుంచినై, మఱువుఁ దొంబదిశితమార్గణముల
భేదింప రత్నప్రభాదీప్త మగునది, సౌదామనీచారుజలద మంబు
జా పుత్తనితనువున కడ్డ మై యుండి వా, తాహతం బై సాయునట్లువ్రాలెఁ
బడుటయు మణిమయాభరణసుందర మైన, యతనిగాత్రము సతారాంబరంబుఁ
తే. బోలి యప్పుడ యాసూతపుత్రుచేత, రక్తమయ మైనపల్లవోద్రిక్తకల్ప
తరువుచందంబు నొందె నతండు రాజ, ధర్మ మూఁది చలింప కదల్చె నధిప.
వ. ఇట్లదల్చుచు. 189
క. చదల మెఱుంగులు పర్వం, గొదమపిడుగునట్లు నిగుడఁ గుంతీసుతుఁ డు
బ్బు దలిర్ప శక్తి వైచిన, నది కర్ణుఁడు సప్తభల్లహతి నడఁ దునిమెన్. 190
సీ. పాండవాగ్రజుఁడు దర్పంబును వేగంబు, నొప్ప నవ్వీరునియురమునందుఁ
గరముల ఫాలభాగంబున నాల్గుతో, మరములు సొనిపి నెత్తురులు వఱపి
యార్చినఁ బేర్చినయగ్గలికంబున, నాసూతనందనుఁ డతనిసూతుఁ
జంపి కేతువుఁ ద్రుంచి శాతశరంబుల, నంగంబు నొప్పించె నపుడు సాత్య
తే. కియు శిఖండియు నెడ సొచ్చి రయము బలువు
మెఱయ రాధాతనూజునిమేన నమ్ము
లొక్క మొగి నింప నయ్యోధుఁ డుఱక వారి
విరథులుగఁ జేసి విండులు విఱుగ నేసి. 191
క. తనువులఁ బటుబాణంబులు, నినిచి వెగడుపఱిచి కడచి నిరతిశయరయం
బునఁ గదిసి ధర్మనందను, ననేకసాయకపరిక్షతాంగుం జేసెన్. 192
వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు నొప్పించినం దదీయసంరంభంబు సైరింపం జాలక
యమ్మహీపతి హతసారథికం బగురథంబు దొలంగం దోలుకొని పోయినం దోడన
తవిలి నిలువరించి హాసభాసితుం డగుచు నయ్యంగపతి యతనితో ని ట్లనియె.

కర్ణుండు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట.

సీ. క్షత్త్రియకులమున జన్మించి యిది ధర్మ, మిది యధర్మం బని యెల్ల నెఱిఁగి
నట్టినీ [3]కిట్టిమహాహవమునఁ బ్రాణ, ములు డాఁచికొన శాత్రవులకుఁ దొలఁగి
పోవుట దగునె నీబుద్ధి గానఁగ నయ్యె, నృపనీతి యెఱుఁగవు నీవు బ్రాహ్మ

1. ముడిగి యక్కడి. 2 మేగలి-మేగరి. 3 కిట్లు మహా.

ణాచారవేదివి యాగాధ్యయనముల, వర్తింపు కయ్యంబు వలవ దుడుగు
తే. మింక ననుఁ బోటిఁ దొడరిన నింత కంటె, నెడరు వాటిల్లు వేగ పొమ్మింటికడకు
హరియుఁ బార్థుఁడు నున్నెడ కైన నరుగు, మేను దెగ నీదుప్రాణాన కింత నిజము.
వ. అని పలికి కౌంతివచనంబులు మనంబున నునికిం జేసి వధియింప నొల్లనివాఁడై
యప్పాండవాగ్రజు విడిచి యాపురుషసత్తముండు తదీయసేనాసముదయంబు
నానాస్త్రనిహతంబు సేసె లజ్జాకులమానసుం డగునమ్మానవపతియును దత్ప్రదే
శంబున నిలువక తొలంగి పోయెం బోవుటయు. 195
క. విను మతనియోధజనములు, మొనయుఁ దిరిగె నట్లు సమరమున విముఖుం బై
చనునబ్బలముం గని వెను,కొనియెం గర్ణుండు నీదుకొడుకులుఁ దానున్. 196
క. పటుసింహనాదతూర్యో, త్కటరవగుణనిస్వనములు గలసి యఖిలది
క్తటదారణకేలిసము, ద్భటము లగుచుఁ గురుబలమునఁ బరఁగె నరేంద్రా. 197
ఉ. ఇమ్మెయి సూతనందనుని యెత్తిఱ కోడినయోధవీరసం
ఘమ్ములఁ బాండవాగ్రజుఁడు గన్గొని పేర్కొని పేరెలుంగునం
గ్రమ్మఱ దెంచు కౌరవనికాయముగర్వ మడంపుఁ డన్న ధై
ర్యమ్మిగురొత్త వే తిరిగి రారథికుల్ మరలెన్ బలంబులున్. 198
వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరపురస్సరంబుగాఁ బాండవబలంబులు మార్కొనిన మన
మూఁకలుం గూడికొని తిరంబై [1]త్రోచి తలపడుటయు నయ్యిరువాఁగునందు.
మ. కరిబృందంబులు ద్రెళ్లెఁ బెల్లుగఁ దురంగస్తోమముల్ పెక్కు గూ
లె రథానీకము లగ్గలంబు గెడసెన్ లెక్కింపఁ బెక్కైనకా
ల్వీరమొత్తంబులు రూపడంగె సిడముల్ నుగ్గయ్యె నన్నేల నె
త్తురు వెల్లిన్ మునిఁగెన్ మరుత్ఖచరపంక్తుల్ వెక్కసం బందఁగన్. 200
వ. అట్టిసందడిగయ్యంబున భీమసేనుండును శైనేయుండును బెట్టిదంపుటురవడిం గవి
సిన ధృష్టద్యుమ్నాదిరథికప్రకరంబును బరవసంబు సేయం గురుబలంబు వెఱచ
ఱచి పఱచినఁ గర్ణుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని పలికిన నవ్వ్యాహా
రంబు నిలువ దయ్యె నవష్టంభవిజృంభితుం డైన యాసూతసూనుండు వెండియుం
గౌరవుల [2]వేఱువేఱ పురికొల్పి మరల్చిన నమ్మొనయును మొగకట్టి నిలిచె నంతం
బవమానసూనుం దాను మార్కొన నగ్గలించె నతం డతని నాలోకించి యంతకు
మున్న శ్రుతకీర్తి స్యందనంబెక్కి యున్నతమయన్నవలను సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను
లకుం జూపి వారలతో ని ట్లనియె. 201
ఉ. ఈతఁడు దుర్దశం బొరసె నేను గనుంగొనఁ గర్ణుఁ డేచి దు
ర్నీతిపరున్ సుయోధనునిఁ బ్రీతునిఁ జేయుటకై కడంగె మీ
చేతికి నిచ్చి [3]యిట్లురువు సేసెద నిన్నరనాథు నాకు నా

1. త్రోడంబడుటయు 2. పేరువాఱి. 3 యుల్లడము; యి ట్లిరవు.

సూతతనూభవుఁ డసమయంబుఁ జూడక పోదు విషాద మెమ్మెయిన్. 202

క. ఏనొండె నతనిచే నా, చే నొండె నతండు దెగుట సిద్ధముగ మదిం
బూని కడంగెద మీరీ, భూనాథునిఁ గాచికొనియ పోరు నడపుఁడీ. 203

చ. అని పటుసింహనాదమున నంబరముం బగిలించి తేరు క
ర్ణుని దెసఁ బోవ నిచ్చినఁ గనుంగొని శల్యుఁడు కర్ణుతోడ ని
ట్లను మనమీఁద వచ్చు ననిలాత్మజుఁ జూచితె యంతరంగ మే
ర్చునలుక కామిషం [1]బిడఁగఁ జూచినచందము గాన నయ్యెడున్. 204

చ. అలిగిన మూఁడు లోకముల నైనను జీరికిఁ జేకొనం డితం
డలఘుపరాక్రమస్ఫురణుఁ డర్జునసూనుఁడు నాత్మపుత్త్రుఁడుం
బొలిసిర కాని కోపమునఁ బొంగఁడు [2]నాఁడును నాఁడు నింత దో
ర్బలమును శౌర్యసారముఁ దిరంబయి చూపఁడు మెచ్చఁ జూపుమీ. 205

చ. అనవుడు భీముఁ జూచి యతఁ డాతని కిట్లను నట్టివాఁడ కా
కనిలజుఁ డల్పుఁ డెట్లు సమరాగ్రమునన్ భవదుక్తియట్లు [3]యిం
తను వగునే కిరీటిఁ దెగ టార్పఁగ నీతని నొంపఁ జంపఁ [4]దాఁ
గని వెస వచ్చునాతఁ డధికం బగుమద్బల మప్డు సూడుమీ. 206

చ. తర మిడి చంపెఁ గీచకశతంబు నితం డది యేల యొల్లెడన్
బిరు దనఁగా బలాఢ్యుఁ డనఁ బెద్దయుఁ జేర్చినవాఁ డగున్ వృకో
దరుఁ డటులైన నీతనిమదం బడఁగించుటలీల నాకు నీ
వరదము సమ్ముఖంబుగ రయంబునఁ బోవఁగ నిమ్ము భూవరా. 207

ఉ. నావుడు దేరు మద్రనరనాథుఁడు భీమునిపై క్కుదగ్రతం
బోవఁగ నిచ్చెఁ దూర్యరవముల్ సెలఁగెన్ దివి పిక్కటిల్ల స
ప్పావని నవ్వుచున్ బలము వాయ వడంగ డుబెట్టు గిట్టినం
జేవ దలిర్ప నారథికసింహునిఁ గర్ణుఁడు గప్పెఁ దూపులన్. 208

వ. కప్పి యాలోన. 209

క. వెస నతని యురము బలునా, రసమున నొంచుటయు నతఁడు రాధేయతను
ప్రసరన్నవనారాచో, ల్లసితుండై మెఱసెఁ గురుబలంబు దలంకన్. 210

ఉ. సూతతనూభవుం డనిలసూనునిచాపము ద్రుంచి యేచి యు
ద్ద్యోతితమార్గణంబు మెయి నుచ్చి చనన్ నిగిడింప నొండువి
ల్లాతఁడు ధైర్యసారము రయంబును జూపఁడు మెచ్చ నెత్తి సం
స్ఫీతశరోత్కరం బతనిపేరుర మాడఁగ నేసి యార్చినన్. 211

తే. ఈడఁబోక రాధాసుతుఁ డేసె నిరువ, దేను నారాచములు పవమానతనయు
కత్తళము దూఱి యంగంబు గాఁడి పాఱి, నిలువ కట చని మేదినీతలమునుసారఁగ.

1. బడుగఁ. 2. నాఁడు నితండు నింత. 3 యిం,తనఁ దగునే. 4. గాఁ గని.

మ. అలుకం గెంపు గనుంగవం గదురఁ గా నప్పాండవుం డేసినం
కులిశంబో యనఁ బ్రజ్వరిల్లి నిగిడెన్ ఘోరంపుభల్లం బుర
స్స్థలి భేదిల్లఁగఁ దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛం బొంది కర్ణుండు ని
శ్చలతం జచ్చినయట్టు లుండె వెఱఁ దత్సైన్యంబుఁ దూలెం గడున్. 213

భీముండు గర్ణుని మూర్ఛితుం జేసి నాలుక గోయం బూనుట.

వ. అప్పు డయ్యనిలతనయుండు దనయరదంబు గదియం దెచ్చి యా సూతనందనుం గనుంగొని యిస్సీచు నాలుక గోసెద ననుచుం గట్టినయలుఁగు వెఱికి యతనియరదంబుమీఁది కరుగ నుత్సహించినం జూచి మద్రవిభుండు వారించి యిది మూర్ఛ గాని మరణంబు గా దీయవస్థ నాలుక గోసినం జచ్చు నితనిం జంపుటకుఁ బార్థుండు ప్రతిన వట్టినవాఁడు నీవు సంపిన నతండు నెవ్వగం బొందు ననిన విని యవ్వీరుండు వీఁ డిప్పుడు పాండవాగ్రజుని బాధించినం గ్రోధాంధుండ నై యది మఱచితిం గాని చావు గామియు నిట్టియెడ నాలుక గోయం [1]దడవఁ జచ్చుటయు నెఱుంగుదు నిత్తెఱంగు నీవు దలంపించి లెస్స చేసితి ద్దురాత్ముండు సభలోన నసభ్యంబు లగుమాటలు ద్రౌపది నుద్దేశించి యాడిన నుద్దీపించినకోపం బజాతశత్రునకుఁ బ్రియంబుగా నడంచికొని యుండితి నేఁడు తద్వేదన వేలార్పం జూచితి నట్ల చేసితి నేని మానధనుం డైనధనంజయుండు దనచేసిన పూనిక నెఱపం గానక మనంబునం [2]గుంది మఱియుఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు నాతని తోడివార యింతప్రమాదంబు నీవు గలిమిం దెలిసితి మే లయ్యె మాతులా నీయాజ్ఞ యుల్లంఘింప నని పలికి నిలిచె శల్యుండును సంతసిల్లి తేరు దొలంగించె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 214

క. పాండవుల నాజి నోర్చు నితం డని మీరాజు సూతతనయునిఁ బొగడుం
గం దడఁచె భీముఁ డిట్టిమ, గండుఁ గలఁడె పిదప నెట్లు గయ్యము సెల్లెన్.

భీముఁడు శ్రుతవర్మాదికురుకుమారులఁ బెక్కండ్రఁ జంపుట.

వ. అనవుడు సంజయుం డాంబికేయున కిట్లను నట్లు బాధితుం డయినరాధేయుం గనుంగొని కురుపతి దమ్ములతో భీమసేనుచేత సూతసూనుండు గడు నొచ్చెం గావలయు వేగం బెయిదుఁ డనుటయు శ్రుతవర్మాదికుమారులు గొందఱు పటుగతిం గవిసి యక్కౌంతేయుం జుట్టు ముట్టిన నతండుఁ దదనుచరుల నేనూటయేఁబండ్రు వీరరథికులం బిలుకుమార్చి శ్రుతవర్మశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచిన నది ముఖకాంతి మెఱయం జంద్రమండలంబు మహిఁ గెఱఁగుతెఱంగు దోఁపం బడియెఁ బటుబాణద్వయంబున వికటుని సముని బెట్టేసిన బెడిదంపుగాలిం దూలుతరువుల కరణి ధరణిం ద్రెళ్లిరి తదనంతరంబ తీవ్రనారాచంబునఁ గ్రాథుం గూల్చి నందోపనందుల నొక్కపెట్ట పెక్కమ్ములం బొరివుచ్చె నిట్ల నీ కొడుకు లార్వురుం

1. రామియు నెఱుంగుదు. 2. గుందు మఱియు.

దెగినఁ దక్కటివారు విచ్చి దైన్యంబు నొందిన సైన్యంబు గలంగ నంతకుఁ దెప్పిఱి యెప్పటిబరవసంబు శోభిల్లం గర్ణుండు గడంగి డగ్గఱి. 216

చ. అనిలజుమీఁద నేయ నతఁ డాశరముల్ దునుమాడి సప్తకాం
డనిహతుఁ జేసె నాతని దృఢప్రదరంబులఁ గప్పె నాతఁడున్
వినుము సముజ్జ్వలప్రదరవిద్ధునిఁ గా నొనరించి యమ్మరు
త్తనయుఁడు వేర్చి యార్వ వసుధావర యారథికుం డుదగ్రుఁడై. 217

మ. పదిబాణంబుల నొంచి విల్లు దునుమం బ్రస్ఫీతదీప్త్యుజ్జ్వల
ద్గద వైచెం బవనాత్మజుం డది యెడన్ ఖండించె నవ్వీరుఁ డు
న్మదుఁడై పాండవుఁ డొండువిల్లు గొని నానాకంకపత్త్రంబులం
బొదువం గర్ణుఁడు నొంచెఁ దత్తను నతిస్ఫూర్జద్దశాస్త్రంబులన్. 218

వ. దానం గోపించి. 219

చ. పటుతర మైననారసము పాండునృపాత్మజుఁ డుగ్రుఁడై యుర
స్తటమున బెట్టు గ్రువ్వ నుగతం బయి వీఁపున నుచ్చి పోవ ను
త్కటధరణీప్రకంపచలితం బగుశైలముఁ బోలి తాల్మి మి
క్కుటముగ రోషరంజితముఖుం డయి కర్ణుఁడు ఘూర్ణితాకృతిన్. 220

చ. రయమునఁ బంచవింశతిశరంబులు మేన నిగిడ్చి భల్లసం
చయహతి విల్లు నక్కడఁచి సస్మితవక్త్ర సహస్రపత్త్రల
క్ష్మి యతిశయిల్ల రథ్యములఁ జెండిన మారుతి యేచి విద్విష
ద్భయదగదారుచిస్ఫురితబాహువిలాసవిభాసమానుఁడై. 221

వ. అరదంబు డిగ్గ నుఱికి కర్ణునిదెసం గవియం గురుపతి సేనం గలయేనుంగులం బదియేడింటం బురికొల్పిన నవి దివాకరుఁ బొదువునంబుదంబులచందంబున నాజెట్టిమగనిం గిట్టిన నతండు జోదులతోడం గూడ నగ్గజంబులం జదుపుటయు సౌబలుని ఘోటకంబు లాటోపంబున మూఁడువే లొక్కట నుగ్గడించిన వాని ప్రాపున నరదంబులుం గాలుబలంబులుం గవిసి కూడికొని పొదివిన మదం బొదవి యమ్మహాబలనందనుండు దారుణరణవిహారంబున నొండొండ పేర్చినయుబ్బలం బుజ్జ్వలానలంబున వైచినచర్మంబుచాడ్పున ముడింగి యొదిఁగె నప్పు డాశకుని యోధులు పంచశతరథికులు రభసంబున నడరిన వారల సూతాశ్వకేతుస్యందన సమేతంబుగా నఱిముఱి నుఱుమాడి యగ్గలిక మెఱసినం గని యగ్గాంధారరాజు వనుపం గడంగినయవనదేశీయు లగునాశ్వికులం ద్రిసహస్రసంఖ్యుల నవ్వడముడి పొడిసేయుచప్పుళ్లు గార్చిచ్చు వెదురుటడవి నేర్చుతెఱంగునం దోఁచె నిట్లు గద పండువు సేసి యొండురథం బెక్కి యక్కౌంతేయుండు భండనంబు సేయ రాధేయుండు పాండవేయాగ్రజుం దాఁకి తీవ్రప్రకాండంబులం గప్పి సారథి

సమయించినఁ దేరు తురంగంబులు దోలంగ నీడ్చికొని పాఱిన వెనుకొను
నయ్యంగపతిం గనుంగొని. 222

ఉ. భీముఁ డదల్చుచుఁ రథము భీమగతిం గవియింప నాతఁడు
ద్రౌమత మాఱుకొన్న వివిధస్ఫురదస్త్రపరంపరాద్వయ
శ్రీ మొన లప్పు డచ్చెరువుఁ జెంది నుతించె మురాంతకానుజుం
డామరుదాత్మజుం గడచి యంగపతిన్ వెసఁ దాఁకెఁ దాఁకినన్. 223

క. ఆయిరువురనిబిడకనత్సాయకపటలములు నిగుడ సరి మధ్యాహ్న
స్థాయత్వ భాధ్యుఁ డయ్యుం,దోయజబాంధవుఁడు మింటఁ దోఁపకయుండెన్.

వ. వా రొండొరులశరపరంపర లడఁగించి రాసమయంబున. 225

చ. తనకరముల్ నిగిడ్చి [1]యుచితంపుమెయిం గొనియాడి యంతటం
దనియక లీలఁ జేరి సముదంబుగఁ బద్మినిఁ బొందె భాస్కరుం
డనుటకుఁ దావలం బయి జనాధిప చూడ శమంతపంచకం
బున విరిదమ్మితేనియలఁ బొల్పెసఁగెం బ్రతిబింబ మెంతయున్. 226

వ. అప్పుడు కృప సౌబల కృతవర్మాశ్వత్థామలయుద్దామ [2]సాహాయ్యంబున సమధి
కోత్సాహుం డగునానూతనందనుని సంరంభంబునం గౌరవానీకంబు దర్పో
ద్రేకంబునం గడంగినం బాండవబలంబునుం బొంగి నిర్విరోధంబున నిరు
వాఁగును గలయఁ బెరసిన నార్పుల నదల్పులం బొగడుటలం దెగడుటల
నెసఁగునులివు తూర్యరవంబుల గెలువ నమ్మేదిని నెత్తుటఁ జొత్తిల్లి కెంజాయ
రంజిల్లుపుట్టంబు ముసుంగు వెట్టినయంగనచందంబు నొందె మస్తకప్రము
ఖావయవంబులును గోదండాద్యాయుధంబులును మకుటప్రభృతిభూషణంబు
లును నాతపత్రధ్వజచామరంబులుం దునిసి పడి భీమాభిరామంబులుగాఁ గరి
హయనరసమూహంబులు రక్తసిక్తంబు లైన నకాలబాలాతపలీల యావహిల్లం
దక్కినసేనాంగంబుల మిగిలినమాతంగంబులు వెనంగినకనకలిప్తకాండంబు
[3]లూడుకొనం దాఁకిన నెరగళ్లు వ్రాఁపుకొండలకై వడిం బొలుచునవియును నస్త్ర
శస్త్రపాతంబులం గ్రమ్మురుధిరమ్ముల గైరికనిర్ఝరంబులతోడి ధరాధరంబుల
ననుకరించునవియును మెయిమఱుపు లఱువుళ్లై నానానిశితశరంబులు నో
నాటినం జేష్టలు దక్కి తెక్కలు దెగియున్నశైలంబులం బోలునవియును నగు
చుండఁ జెలంగి చతురంగంబులును బెరయఁ బెనంగునుల్లాసంబున శోణితం
బడంగ మట్టవిసి రేణువు లెగసినం జూక్కులు నిగుడ కున్ననుం దఱియ
నుఱికి నిజాభిధానంబులను జననీజనకనామంబుల బిరుదాంకంబులం దమ్మెఱిం
గించికొనుచు వీరులు వ్రారుచక్కటికిం జొచ్చి ప్రాపై [4]పేరువాడు తదీయబంధు
మిత్త్రులం బొగడునమరులమెలుంగులు నింగి నిండం బెల్లు దొరఁగుకీలాలం

1. యుచితంబు మెయిం. 2. సహాయంబున. 3. లూఁదికొనం. 4. పేరువాడి.

బాధూళి నడంచినఁగొలంది నిలువక యేఱు లయి పాఱ నుబ్బి భూతబేతాళ
క్రవ్యాదంబు లోలలాడుచుం ద్రావుచు మదించి నృత్తంబులు సేయ నంబ
రంబున నట్టు లాడ వెక్కసపా టొనర్పం జాలునాసమయంబున మనంబు
లెప్పటితమకంబున ననిం దనివి సనమిం గవిసి కయ్యంబు సేయుసైనికోత్త
ములసింహనాదంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్ల నాకలని కెలన నట మున్న తన్నుఁ బొ
దివిన త్రిగర్తకోసల నారాయణ గోపాలబలంబుల నబ్బలసూదనసూనుండు గాం
డీవారావం బాకసంబు వగిలింప నొప్పించి. 227

చ. తఱిమి సుశర్మఁ దాఁకిన న♦తండుఁ దదంగమునన్ దశాస్త్రముల్
వఱపి మురాసురాంతకుని♦బాహువునం బటుమార్గణత్రయం
బఱిముఱిఁ జొన్పి బల్విడఁద♦యమ్మున నుజ్జ్వలకేతుదండ మే
డ్తెఱఁ జలియింప నేసిన ను♦దీర్ణతఁ దక్కపి యార్చె నార్చినన్. 228

సంశప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునరథంబుపైఁ బడి యాఁగుట.

సీ. వెగడునఁ [1]జెయ్వోది♦వేగంబ తేఱి సంశప్తకు లర్జును♦సాయకముల
కోహటింపక సము♦త్సాహంబు వదలకం దఱు నొక్కపెట్ట త♦ద్రథము పొదివి
హరులతో గాడియు♦హరికేలు నొగలును, [2]బలుగాఁడియునుగండ్లు♦బట్టి మొలఁగ
మిడుక రాకుండ న♦మ్మేటివిల్కాని మే, నును నిగ్రహించుట♦గనుఁగొనంగ
తే. నద్భుతం బయ్యె నపుడు సే♦యార్చె శౌరి
లీలఁ గొందఱ మత్తశుం♦డాలభంగి
మెఱయఁ దూలించెఁ గాలను♦గుఱుచతూపు
గములఁ బార్థుండు పలువుర♦సమయఁ జేసె. 229

వ. అంతఁ గొంతయూరుపు పోయినం జిఱునవ్వు నవ్వి కవ్వడి కమలనాభున
కిట్లనియె. 230

ఆ. తేరు గదల నీక♦వైరులు బలువిడిఁ, బొదివి పట్ట రాచ♦పొల్లనైన
యేను దక్క నృపతి♦సూనుఁడి ట్లోరుఁడు సహించు నెట్లు వి♦క్రమించుఁగాక.

క. అని పలికి చూడుమీ న, న్ననుచు భుజంగాస్త్ర మేయ♦నది యరులకు గ్ర
క్కునఁ బాదబంధ మొనరిం, చిన ముంచె నతండు వారి♦శితవిశిఖములన్. 232

వ. ఇవ్విధంబున. 233

ఆ. నాగపాశబంధ♦నంబుల గుదివడి, వారు వివిధబాణ♦దారితాంగు
లై రథంబు విడిచి♦రప్పు డాసంశప్త, కవ్రజంబు గని త్రి♦గర్తవిభుఁడు. 234

క. గరుడాస్త్రం బేసిన న, చ్చెరువుగ గరుడములు గవిసి♦చీరెం జంచు
స్ఫురణము మెఱయఁగ వెస న, య్యురగాత్మకబంధ మూడ♦నుర్వీనాథా. 235

క. తనకడిమి బంధమోక్షము, గనినరథికకోటి గడఁగి♦గాండివిపయి నే

1 జేవ్వడి. 2 బలుబండి కండ్లును ♦ బట్టి తొలఁగ.

పునఁ దూపులు దొరఁగింపఁగ, ఘనభుజుఁడు సుశర్ముఁ జేసెఁ గనదస్త్రమునన్

చ. అది [1]నరు డెంద మాడుటయు నాతఁడు మూర్ఛ మునింగి తేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డ నుబ్బి యదె చచ్చె సుశర్మనియేటు దాఁకి బ
ల్లిదుఁ డగుపార్థుఁ డంచు మదలీలల నార్చిరి నీదుసైనికుల్
సదలను దిక్కులం బరఁగె శంఖముఖోద్భటతూర్యనాదముల్. 237

సీ. అంతఁ దెప్పిఱి విలయాంతకుకైవడిఁ, గవ్వడి యేచి మార్గణచయంబు
వెల్లడరించిన బీఱువోయె సుశర్మ, యాసేనమీఁద నైంద్రాస్త్ర మక్కి
రీటి నవ్వుచు నేయ నాటోపమున నది, వివిధబాణాకృతిఁ గవిసి నుఱుము
గావింపఁగాఁ బదివేవురు సంశప్త, కాగ్రేసరులు దెగటాఱి రప్ప

ఆ. డుక్కు దక్కి తలరి తక్కటియోధులు, చేష్టితంబు లెడలఁ జిత్రరూపు
లట్టులైరి ధూమ మడఁగిన వెలుఁగొందు, ననలుచంద మయ్యె నన్నరుండు.

వ. హత శేషులైన సంశప్తకులు చతుర్దశసహస్రయోధముఖ్యు లవ్విజయువిజయంబు సహింపక యొండొరులం బురికొల్పికొని బలంబులతోడం గడంగిన నతం డతిదారుణం బగురణంబు సేయఁ దక్కటిపాండవుల బెనఁ బోరుకౌరవబలంబు దద్బలశౌర్యంబు లోర్వక భీతిం గలంగి పఱచినం గృతవర్మకృపగురుపుత్రకర్ణులు నులూకసౌబలసుయోధనులును దుశ్శాసనాదికుమారులును బరవసంబు సేసి యాసైన్యంబు దైన్యంబు వాయ విక్రమించి రట్టియెడఁ గృపునియపరిమితశరజాలంబు పాంచాలపుంజంబుం బొదివినం గనలి శిఖండి యమ్మహీసురవరుని మార్కొనియె నయ్యిరువురసమరంబు రామరావణులరణంబుకరణి నొప్పె నట్లు వోరి పోరి శారద్వతుండు. 239

చ. హరులను సూతుఁ జంపిన నుదగ్రత నాద్రుపదాత్మజుండు వి
స్ఫురితకృపాణచర్మపరిశోభితుఁడై యరదంబు డిగ్గి స
త్వరముగ నేఁగుదేర శరవాహిని పై నిగిడించె నాతఁ [2]డ
య్యరి వెఱఁ గందుచుఁ నిలుచునట్టుగ జోదులు పిచ్చలింపఁగన్. 240

వ. అ ట్లేచినకృపాచార్యుపై నురవడించినధృష్టద్యుమ్నుం గృతవర్మయు ధర్మతనయద్రౌపదేయుల నశ్వత్థామయుఁ గవలం గురుపతియును వృకోదరుం గర్ణుండునుం దలపడి నిలువరించి రగ్గాతముండు శిఖండిపలక పఱియలు సేసిన నతండు దెరలక కేవలకరవాలంబున విక్రమింపం గడంగిన నయ్యాతిరథుండు. 241

క. వాలికతూపులు మేనం, గీలుకొలిపి నొంపఁ గని సుకేతుఁడు బాణ
[redacted] నడరి యా, [redacted] పునిత[redacted]

తే. తనకు నెడ సొచ్చి యిట్టు లతండు వెనఁగ
ద్రుపదనందనుఁ డల్లన తొలఁగి పోయె

1 నరు మేన నాటుటయు. 2 డయ్యర.

నా సుకేతుండు గృపునిపై నాడ నిరువ
దాఱుశరములు వఱపి రయంబు మెఱయ. 243

వ. ధనువు దునిమి యొండుకోదండం బెత్తిన నదియును ఖండించి. 244

క. తోడన హయసూతుల [1]నొంఁ, గాడఁగ నేయుటయు నతఁడు గనలుచు బలువిల్
క్రీడయపోలెం గొనిమే, న్గాడఁగ నిగిడించెఁ ద్రిదశనారాచంబుల్. 245

కృపాచార్యుండు సుకేతుం డనుపాంచాలకుమారునిం జంపుట.

తే. అట్లు నొప్పింపఁ దూఁగాడు నాసుకేతు
కంధరము మెఱుఁగారెడు కత్తివాతి
దొడ్డతూపున నేపునఁ ద్రుంచుటయును
శిరము ధర డొల్లెఁ గుండలస్ఫురణ మెఱయ. 246

వ. ఇట్లు సుకేతుండు నచ్చిన నతనిమూఁకలు విచ్చె ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్మయుం బోరునెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్మవక్షస్స్థలంబు విశిఖనవకంబున నొప్పించుటయు నప్పాంచాలవరు నతండు సూతకేతుహయస్యందనసమేతంబుగా నిబిడశరజాలంబునం బొదివిన నవ్వీరుండు బలాహకపిహితమూర్తి యగు మార్తాండు ననుకరించి తాను సైంధవవధదినంబునం బారాపతవర్ణంబు లగురథ్యంబు లగ్గురునరుణాశ్వంబులఁ బెరయం బఱపిన తెఱంగున. 247

తే. అలిగి నొగ నొగతోఁ దాఁక నతిరయమునఁ
దేరు వఱపి కృపాణప్రదీప్తపాణి
యగుడు గద వుచ్చికొనియును నఱుము లేక
చలము డిగఁ ద్రావి కృతవర్మ యిలకు దాఁటె. 248

వ. అక్కుంభసంభవుచందంబు గాక వంచకుం డై యప్పరుసున నబ్బలుమగండు దొలంగిన నయ్యరదంబుమీఁదికి లంఘించి యాధృష్టద్యుమ్నుండు. 249

క. ఆరథికు నచటఁ గానక, సారథితల దునుముటయును సంతసమునఁ బొం
గారి [2]తనశబ్ద మిచ్చి మ, హారవమున నిక్క డిక్క డనియె నతండున్. 250

చ. విని కృతవర్మఁ గాంచి పటువిక్రమకేలి యొనర్ప నాత్మవా
హనమున కేఁగి యేచి ద్రుపదాత్మజుఁ డాతఁడు లోను గాఁగ న
మ్మొనఁ గలమేటిజోదులసముద్ధతి యేడ్తెఱ నిల్వరింప వి
ల్గొనెఁ బటుశౌర్యశోభితబలుం డగునయ్యదుముఖ్యుఁ డొక్కఁడున్. 251

వ. అట్టియెడ నొక్కరథికుండు రయంబున నిజరథంబుమీఁదికిఁ గృతవర్మం దిగిచికొని యునికిం దొలంగం గొనిపోయెఁ బాంచాలోత్తముండును దనమునుము బలంబు గలంగం బరాక్రమించు చుండె. 252

సీ. ధర్మపుత్త్రుఁడు గురుతనయుతోఁ బెనఁగుచోఁ, బొనట యై శినిపౌత్త్రుఁ డడరి

1 మైఁ, గాఁడఁగ. 2 తలశబ్ద.

నాయిద్దఱును ద్రౌపదేయులు వెఱఁగందు,నట్లు వారలను సైన్యంబుఁ బొ
బహుళాంధకార మాపాదించి యమ్మేటి, విలుకానిసాయకవితతి నింగి
ఘనమయంబుగఁ బర్వ జననాథ వారల్లి, యొక్కొక్కరుం డనేకోగ్రబా
ఆ. నిహతుఁ జేయ నతఁడు ప్రహసితవదనుఁ డై,యొకని నొకని బహుసముజ్జ్వలా
విద్ధుఁ జేసి కడఁగి విచ్చ్వచ్చు కొడుకుచా, పంబు దునిమెఁ గ్రూరభల్లనిహతి.2
క. ధృతి నొండువిల్లు గొని యా,శ్రుతకీర్తి దదీయతనువు సొనిపెం బ్రదర
త్రితయంబుఁ గనలి యాతం, డతనిం దత్పార్శ్వచరుల నమ్ముల ముంచెన్.2
క. ముంచుమహోద్ధతి యాలో, కించి తనదుచూడ్కి దట్టకెం పెసఁగం గో
పించి శరనికరములు గు, ప్పించుచు ధర్మజుఁడు గవిసె భీమణాభంగిన్. 25
చ. కదిసిన నమ్మహాభుజుఁడు గార్ముకముం దును మాడి మూఁడుబె
ట్టిదపుమెఱుంగుతూపులఁ బకటెష్టత సూపిన నాన్నృపాలుఁ డు
న్మదుఁ డయి మేటివింట బలుమార్గణముల్ వెస నేసె మూఁడు స
ర్వదియును నద్ధరామరునిపై శినివంశవరుండు దోడ్పడన్. 25
వ. ఇట్లు ప్రాపై కడంగి. 25
ఆ. అర్ధచంద్రబాణహతి గురుపుత్రుని, ధనువు శినివరుండు దునుముటయును
శక్తి వైచి యతఁడు సారథిఁ గూల్చి బల్,వింటఁ గురిసె బహువిశిఖవృష్టి. 25
క. సారథి లేమిని సాత్యకి, తే రీడ్చుఁ దురంగమములు దే రటు వాఱ
భూరమణ ధర్మనందను, వారు వ్రేదివి రంపగముల వడి గురుతనయున్. 259
క. భీమాస్త్రశిఖల నశ్వ, త్థామాగ్ని దహించె ధర్మతనయానుచర
స్తోమాటవి నొకవ్రేల్మిడి, నామెయి జనవిస్మయావహం బయ్యె నృపా. 260
వ. అప్పుడు కురురాజు పాండవుల నాచార్యనందనుచేతం దెగినవారలంగాఁ దలంచె
నంతఁ దటిమి యుధిష్ఠిరుండు ప్రచండకాండంబుల నవ్విప్రవరుం బీడితుం జేసి.
సీ. అలవును వెరవును గలవు కృతాస్త్రుండ, వని నిన్ను నెఱుఁగుదు నైన నెల్ల
సొంపు పార్థునకుఁజూప నోపినఁ దెల్ల, మగు నది య ట్లుండె నరయ నీకు
నెయ్యంబు వాటించునేర్పు కృతజ్ఞత, యనునివి లేవు బ్రాహ్మణుఁడ దపము
దమమును గల్గువర్తనమున నుండుఁ గా, కని సేయునే యెంతయడిచిపడినఁ
ఆ. బడితి గాని యడ్డపడ లేవు కౌరవ, కులము నెల్లఁ బంగి గెలుతు మేము
నీవ చూడ ననుడు నావీరుఁ డేమియు, ననక నగుచుఁ బఱపె నంపవెల్లి.262
వ. ఆవెల్లికి నోర్వలేక యాభూవిభుండు దొలంగె న ట్లంతటిమానిసిం గెలిచినవాఁ డై
నిలిచి నిజపార్శ్వంబులమూఁకలం గనుంగొని గురుపుత్రుండు గ్రూరవిహారం
బునకు నమరి మెఱసె మారుతితోడం బోరుకర్ణుండు దదనుచరంబు లగుకరూశ
చేది సృంజయపుంజంబులుం దన్నుం బొదివిన నబ్బలంబునకు బాహుబలంబు
సూపు చుండ నతని విడిచి యాభీమసేనుండు గౌరవసేనపయిం గవిసి కనుపుగొ

ట్టై నారాధేయవృకోదరులమునుములు ధనంజయుమునుముభంగిం బ్రజాక్షయం
బగుచుండె నీదుర్మంత్రంబున ననేకులకుం బొలియ వలసె నయ్యవసరంబున. 263
సీ. కవలతోఁ బెనఁగెడు కౌరవనాథుఁ డ, న్నకులునంగంబున నవశరములు
నానిపి యాసహదేవు కనకపుసిడము ద్రుంచిన వార లిరువురు నెనిమిదింటఁ
బదితూపులను నొంపఁ బతి రెండువిందులుఁ, దునుమాడుటయు నన్యధనువు లెత్తి
యన్నయుఁ దమ్ముండుఁ [1]దన్నుఁ బెక్కమ్ములఁ, బొదివినఁ గనలి యాభూవిభుండు
తే. వారి దివ్యాస్త్రములఁ గప్పి ఘోరభంగి
గాంచి జను లక్కుమారులు గాలవశతఁ
బొందుదుర కాఁ దలంప నప్పుడు గడంగి
యడ్డపడియె ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిరయమున. 264
వ. ఇట్లు పాండవసేనాపతి భూనాథుం దాఁకి యేసిన నతండు. 265

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు దుర్యోధనుం దాఁకి విరథునిఁ జేయుట.

ఆ. ఇరువదేనునిశితశరముల నొప్పింప, నలిగి యాతఁ డతనియంగకముల
నఱువదేనుతూపు లడరింప నఱకె న, క్కురవేశ్వరుండు కార్ముకంబు. 266
మ. బలువి ల్లుగ్రత నెత్తి యొక్కమొగి నప్పాంచాలవర్యుండు [2]దీ
ప్తులు గ్రమ్మం బదియేనుమార్గణము లాభూమీశుపై నేసినం
గలయం బూచినకింశుకంబు చెలువంగం బొందఁ దచ్చాపముం
జెలుచం ద్రుంచి యతండు ఫాలమున గుప్పించెన్ దశోగ్రాస్త్రముల్. 267
క. కాలాయసనారాచము, లోలి నుదుట నాటి యున్న నొప్పారెం బాం
చాలవరుముఖము మధుకర, మాలికచేఁ బొలుచుతమ్మిమాడ్కిం జూడన్. 268
సీ. కనలి యవ్వీరుండు కార్ముకాంతరమునఁ, గ్రూరభల్లంబుల ఘోటకముల
సారథిఁ జాపంబుఁ జేరును గొడుగును, దునుమాడఁగాఁ భవత్పుత్రుఁ డేపు
గుందక శక్తి [2]నిగుడ్పఁగఁ ద్రుంచె నే, త్తెఱఁ గృపాణము గొనియుఱుము సేసి
గద యెత్తఁ బఱియలు గావించె నుబ్బి ర, త్నమయాహికేతువు నఱకి వైచె
తే. నిట్లు హాయసూతకోదండహీను దళిత, రథుని విగతాతపత్త్రు నిర్భగ్నశక్తి
ఖడ్గముద్గరకేతు విఖండితాపి, ధానుఁ జేసె నప్పార్షతుం డానరేంద్రు. 269
తే. వికలసాధనుఁ డైనయవ్విభుని నతని
తమ్ముఁ డగుదండధారుండు దనదు తేరి
మీఁద నిడుకొని శత్రుసమీపభూమి
వాయఁ గొనిపోయెఁ జూచి రాధేయుఁ డపుడు. 270
క. శినివంశవరునితోడం, బెనఁగి పెనఁగి యతని విడిచి వెలుచ ద్రుపదనం
దనునిరథమునకు నెదురుగఁ, దనయరదము సనఁగ నిచ్చె ధరణీనాథా. 271

1 నెన్నఁ బెక్కు. 2 'నిగుడ్చిన' అనియే వ్రా.ప్ర.

వ. సాత్యకియును శరంబులు గురియుచుఁ దోన తవిలె నుభయసేనాపతు లగు నాసూతనందనధృష్టద్యుమ్ను లట్లు దాఁకొనిన నయ్యిరువాగునందు నొక్కరుం డైన నోల మానఁగొనక కడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడఁ బాంచాల కుమారులు వ్యాఘ్రకేతు సుశర్మ శుక్ల చిత్రోగ్రాయుధులును జయ రోచ మాన సింహసేనులును బలు దేరుల మొత్తంబులతోఁ దన్నుం గవిసినం గర్ణుం డయ్యేనమండ్రు వీరుల నెనిమిదిభల్లంబులం దునిమి తత్సహచరుల బహు సహస్రరథికుల సమయించినం జేదిరథికప్రవరులు జిష్ణు జిష్ణుకర్మ దేవాపి భద్రులును దండ చిత్ర చిత్రాయుధులును హరి సింహకేతు రోచమాన శలభులును సబలంబుగాఁ దలపడిన [1]నాపదునొక్కండ్ర నొక్కపెట్ట బెట్టిదంపుటంపఱపాలు చేసి మఱియును బిరుదు లయి పయిం బడినదొరలను వారిపరివారంబులను వసుధం గూల్చియు నలంచియుఁ గలంచియుం గడిమి మెఱయుచు నిట్టిచందంబు భీష్మద్రోణులయందుఁ జూడ మని జనంబులు వెక్కసపడ వివిధసమరవిహారంబు సలిపి వెండియు. 272

సీ. సింహంబుబారిఁ జొచ్చినగజంబులభంగిఁ, బులి కగ్గమైనజింకలవిధమున
జ్వలనంబుఁ గిట్టినశలభంబులట్లుఁ బాం, చాలయోధులుఁ జేదిసైనికులును
దనుఁ దాఁకి పొలియ రాధాతనూభవుఁ డనిఁ, దని వ్రేక ధర్మనందనునియున్న
చక్కటి కడర ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీపుత్రులును సహదేవుఁడును శి

తే. ఖండియును సాత్యకియు నకులుండుఁ జేయఁ
గలమహీశులుఁ బొదివి రక్కర్ణు నతఁడు
వెక్కసములు వ్రేదివినఁ బెనఁగు గరుడు
నను వు దోఁపఁగఁ బో రాడె మనుజనాథ. 273

వ. ఆసమయంబున భీమసేనుబారిం బడినకౌరవసైన్యంబునం బ్రబలచతురంగంబు లొక్క మొగిఁ బడలువడి రణాంగణంబు [2]మూసికొనియెం బెఱమూఁకలు వెఱఁగునం జె ద్వేది కర ళ్లడంగినమున్నిటియ ట్లుండె గాండీవి సంశప్తకుల ననేకుల మేటిమగల గీటడంచి హతశేషం బగుబలంబు విచ్చుటయు వాసుదేవు నాలోకించి. 274

తే. అమరులకు నజయ్యు లగునట్టసంశప్తకులు మదీయబాణ ఘోరభంగి
కోహటించి పాఱుచున్నారు భీముఁ ని,మునుము కౌరవులును మొనయ లేరు.

[redacted]డును సము, [redacted]
ఘూర్ణితము సేసె మనస్సై, న్యార్ణవమున మంథనగమునననమరంగన్. 276

చ. అరదము వ్రేవ నిమ్ము రయ మారఁగ నాతనిదిక్కు నాపుడు

1 నాపదునొక్కళ్ల. 2 ముసురుకొనియె; ముసుంగువడియె.

స్దరహసితంబుతో నలిననాభుఁడు భీముని చేతఁ బోదు నీ
శరములవేఁడిఁ గౌరవులసంగరవాంఛ యడంపు మన్న న
న్నరుఁడును నియ్యకొన్నఁ గురునాథునియోధులు బెగ్గడిల్లఁగన్. 277

ఆ. అమ్మురారిధవళహయములు మెఱయ న, ద్దిక్కు సత్వరముగఁ దేరు ఫ్రోవ
నిచ్చుటయును జూచివిచ్చె నబ్బలము సిం, గంబుఁ గనిన లేడిగమియుఁ బోలె.

వ. అప్పుడు నీకొడుకు సంశప్తకులం బురికొల్పిన రెండువేలురథంబులును మున్నూ
ఱేనుంగులును జతుర్దశసహస్రతురంగంబులును లక్షద్వయపదాతులును నప్పార్థు
పయిం గవిసిన నతండు శింజినీటంకారంబునం బటుశరాసారంబున నింగి నించి
పదివేవు రుద్భటక్షత్త్రియులం బొలియించి యక్కెలనం గాంభోజబలంబు
దోఁచిన నందుఱికి తదీయసైనికులకరంబులు శిరంబులు నఱికిన నది [1]మహా
వాతనిహతవిటపం బైనయారామంబుచందం బయ్యె నట్టియెడ. 279

క. అడరి సుదక్షిణుతమ్ముఁడు, గడువడి నేయుటయు నతనికరశాఖలు గ 280
వ్వడి యర్ధచంద్రశరముల, వెడందతూపున శిరంబు వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచెన్.

క. యవనశకసైన్యములు పైఁ, గవిసినఁ దద్రుధిరజలము గాలువలై పా
ఱ వెసం బఱపెను వివిధా, స్త్రవితానము లక్కిరీటి ధరణీనాథా. 281

మ. కని సంశప్తకు లేచి యొక్కుమొగి నాకౌంతేయునిం జుట్టు ము
ట్టిన సేనాంగచతుష్టయాంగములు ఖండీభూతముల్ సేసె నా
తనిబాణోత్కరవేగ ముత్కటమరుత్సంక్రీడజీమూతపా
టనముం జేసినభంగిఁ జిత్రబలగాఢస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 282

క. హరి వెరవున ధవళాశ్వ, స్ఫురణమున రథంబు మెఱయఁ బోలు పారెడున
న్నరునత్యద్భుతవిక్రమ, పరిణతి సూడఁ గనుదోయి పదివేల్ వలయున్. 283

క. ననుబోఁటులమనములు మెచ్చునఁ గరఁగె ననంగ నేల సురతతి కృష్ణా
ర్జునులం గని దుందుభిని, స్వనములతోఁ గురిసె విరులవాన ఫొగడుచున్. 284

వ. అయ్యవసరంబున నశరీరవాణి యయ్యిరువుర నుద్దేశించి యఖిలజనంబులు నాకర్ణింప
వీరు చంద్రార్కులం గడచినకాంతి నేపుల నుల్లసిల్లెదరు తొల్లి యేకరథస్థులైన
బ్రహ్మేశానులవిధంబున వెలింగెదరు గంటిరే వీరలు పరమమునులగు [1]నారా
యణుండును నరుండును జుండీ యనియె నిట్లు మహనీయాశ్చర్యంబులు గనియు
ను వినియును మాత్సర్యధుర్యుం డగునాచార్యనందనుం డరిగి యమ్మహాత్ముల
మార్కొని మార్గణోజ్జ్వలం బగుదక్షిణకరంబున నాఫల్గునుఁ బిలిచి హాసభాసి
తముఖుం డగుచుఁ గుపితుం డగునతని కిట్లనియె. 285

అశ్వత్థామ యర్జునుం జేరఁ్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు సేయుట.

క. ననుఁ దగియెడునతిథిం గా, మనంబునఁ దలంచి నీవు మన్నించెదవే

1 మహాశనిపాతవిహతవిటపం.

నిని వచ్చెద నీపాలికి, ననఘా సంగ్రామ మొసఁగు మాతిథ్యము గన్. 286

ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ జూచి యర్జునుఁ డాచార్య, తనయు గెలువ కునికి దైన్య మిపుడు
సమయుఁ జూడ వలయు సంశప్తకులను నీ, మనను వచ్చు పనికిఁ బనుపు మనుడు.

ఉ. తేరు మురారి [redacted]దిక్కునకుం జన నిచ్చి మే[redacted]
పోరు ఋణంబు దీర్పు కురుభూపతికిన్ నరుబ హా[redacted]
నై న్నరణ గల్గి నిల్వ మని నన్విని యట్టుల కాక యంచు న
వ్వీరుఁడు షష్టిబాణముల వెన్నుని నేసె నుదగ్రుఁ డై వెసన్. 288

ఉ. అమ్ములు మూఁడు పార్థతను వాడఁగ నేసినఁ ద్రుంచి వైచెఁ జా
ప మ్మతఁ డమ్మహాద్విజుఁడు భారవహ మ్మగు నొండువిల్లు శీ
ఘ్రమ్మున నెత్తి చేతులను గాళ్లను మోమున వింటికొమ్మునం
గ్రమ్మినభంగి గా శితశరప్రతతుల్ వడి నించెఁ బైపయిన్. 289

క. కడుఁ బెక్కువేలు దూపుల, వడిఁ గృష్ణార్జునుల సరథవాహంబుగ నె
క్కుడుమదమునఁ బొదివినఁ జె, య్యెడలి వెఱఁగుపడిరి వారలిద్దఱు నధిపా. 290

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవిశిఖజాలంబులఁ గాలు సే యార్ప రా కుండఁ గప్పి యార్చిన నప్పార్థుం డతనిచేతఁ దనవిక్రమం బపహృతం బయ్యె నని తలంపఁ దత్సైన్యంబున హాహాకారంబు లెసంగెం జారణసిద్ధగణంబు లట్లు నిశ్చేష్టితు లైనయాలోకరక్షకుల నాలోకించి లోకంబులకు బ్రదుకు గలుగునో యని పలుక నప్పద్మనాభుండు గనలి యక్కవ్వడి నుద్దేశించి. 291

క. గురుసుతుఁడు నిన్ను మిగులుట, గర మాశ్చర్యంబు ముష్టి గాండీవము దాఁ
దిర మయి యుండదొ బాహుల, వెరవుబలువు గుందెనో వివేకింపు మెడన్. 292

క. గురునికొడు కనుతలంపునఁ, బరుసఁదనంబునకుఁ జొరక భంగపడితొ యు
ద్ధురతఁ గడుఁ జెడితె ననవుడు, సరోషసరంభుఁ డై విజయుఁ డాతనితోన్. 293

క. వెసఁ బెక్కమ్ములు మనపై, ముసుఁగువడం బఱపి యతఁడు మురభంజన సం
తస మందెదు నింతన యేఁ, గసి మసఁగెదఁ జూడు నన్ను గాండీవంబున్. 294

మ. అని భల్లప్రకరంబులన్ గురుతనూజాస్త్రప్రతానంబుఁ ద
ద్ధనువుం గేతువు నాతపత్రమును జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి గ్ర
క్కున నవ్విప్రుఁడు శక్తియున్ గదయు నుక్కుం దాల్మియుం దోఁప నె
త్తినఁ దోడ్తో నవి ద్రుంచి వైచె సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్. 295

ఆ. ఇట్లు ద్రోణసుతుని యేపు పార్థుఁడు దుహి, నంబుఁ జెఱచునిను విధంబు మెఱయఁ
జెఱచె నంతఁ బొదివె నుఱక యారథికు సం, శప్తకవ్రజంబు సరభసముగ.

క. ఎందఱు ఫ్రుదివిరి వారల, కందఱకును దమక తమక యర్జునచటుల
స్యందన మెదు రైనట్లు మ, దిం దోఁచెఁ దదీయబాణతీవ్రబహులతన్. 297

క. అప్పుడు గురుతనయాద్రిం, గప్పఁగ వజ్రోపమానకాండములు వెసం
గుప్పనఁగూర నఱప నరుఁ, [1]డప్పురుసఁదనమున కోర్చి యతఁడుఁ బెనఁగెన్.
వ. అట్లశ్వత్థామ వెనంగుచుండ సంశప్తకవ్రజంబునందు. 299
క. చేతులు దలలును బహువిధ, హేతులుఁ దునియలుగఁ జేసి యిలఁ దొరఁగించెం
జేతులకసి ఫ్రోవంగ న, రాతులు బెగ్గిలఁగఁ గ్రీడి ప్రకటస్ఫురణన్. 300
క. తురగద్విపరథతూర్యా, భరణధ్వజచామరాతపత్రశకలముల్
వైరిఁ బోరి ధరఁ గప్పఁగ నెత్తురుటేఱులు వానిఁ దొలఁగఁ ద్రోచుచు నచ్చెన్.
వ. అట్టియెడ. 302
తే. అంగవంగనిషాదకళింగబలము, లర్జునునిమీఁదఁ బెల్లుగ నడరుటయును
గురుతనూభవుఁ డతనిని మురవిరోధి, సంపఁబెను వెల్లి ముంచి బెట్టార్చి పేర్చి.
వ. అవ్విక్రమవిశేషంబునకు రోషంబు నొంది. 304
క. అవ్వీరుం డవ్విప్రుని, క్రొవ్వును నాసైన్యసమితి క్రూరోద్ధతియున్
నివ్వటిల నీక ఖచరులు, నివ్వెఱపడ సమరకేళి నిపుణత మెఱసెన్. 305
వ. మెఱసిన నెఱసినరోషంబున మఱియును. 306
మ. గురుపుత్త్రుం డసురాంతకున్ విజయునిం గ్రూరాస్త్రసంతానని
ష్ఠురపాతంబున నొంప నాహరి దదాటోపంబు సైరింప క
న్నరుతో నౌషధ మీఁది చేసి తెవులు న్మర్దింప కున్నం దుది
న్నర సై యుండవె యే పడంపుము రిపు స్సంరంభివై నావుడున్. 307
వ. అతండు విజృంభించి గుణంబు సారించి. 308
చ. శిరమునఁ గంఠదేశమునఁ జేతులయందు నురస్స్థలంబునం
జరణములన్ శరంబులు వెసన్ నిబిడంబుగఁ గీలుకొల్పుచున్
వెరవునఁ బగ్గముల్ దునుము వేగమ యీఁడ్చెఁ దురంగమంబు లు
గ్గురుసుతు తేరు గయ్యమునకుం గడుదవ్వు దొలంగ భూవరా. 309
వ. ఆభూదేవుండును భగ్నోత్సాహుండై యల్లన సూతనందనుసమీపంబునకుం జనియె నప్పుడు శౌరి సంశప్తకసైన్యంబు దెసకుం దేరు నడపుచుం దమసేన దిక్కు కోలాహలం బాకర్ణించి చూడ్కి యట నిగిడించి యర్జును నుద్దేశించి వేదండారూఢుం డైనదండధారుండు మనబలంబులం గలంచుచున్నవాఁ డమ్మగధోత్తముండు భగదత్తునంతవాఁడ యతని మడియించి మఱి చేయం గలపని సూచికొంద మని పలికిన నక్కవ్వడి యొడంబడ నక్కడ కరదంబు ప్రోవ నిచ్చె నట్టియెడ. 310

దండధారుం డనురాజు వేదండంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట.

క. పాండవసైన్యంబుల వే, దండంబుల ఘోటముల రథంబుల భటులం

1 డప్పరుసన కోర్చి యప్పు డతఁడు.

జండగతి మగధపతి నిజ, శుండాలముఁ బఱపి యేపుఁ జూపి తెరల్చెన్. 311

వ. అవ్విక్రమవిహారంబు వీక్షించి. 312

తే. మాగధునికోల్తలకుఁ గాక మనబలంబు
విఱిగెఁ బోద పోద మని తాను దఱిమెఁ దేరు
హరియుఁ బఱపంగ నర్జునుం డడ్డపడియెఁ
జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 313

క. అగ్గలిక దండధారుఁడు, దిగ్గజనిభనిజగజంబుఁ దీవ్ర[1]త మెఱయన్
డగ్గఱఁగఁ బఱపి హయముల, నగ్గరుడధ్వజుని నరుని నమ్ములఁ గప్పెన్. 314

చ. అలిగి కిరీటి మాగధధరాధిపుబాహులు ద్రెంచి గ్రక్కునం
దలయును ద్రుంచి యేనుఁగు నుదగ్రతఁ బీనుఁగుఁ జేసె నప్డు గొం
దల మొకయింత లేక తనితమ్ముఁడు దండుఁడు దాఁకి తోమరం
బులు వఱఁగింపఁ గేలు శిరమునుం గరటిం దునుమాడె నుగ్రతన్. 315

క. తదనీకంబుగజంబులు, వొదివిన బలుగాలి మేఘములఁ దీవ్రగతిం
జెదరించుపగిది నరుఁ డు, న్మదుఁ డై నలుదెసలఁ దోలె మనుజాధీశా. 316

వ. ఇవ్విధంబున మగధసైన్యంబు మర్దించి సంశప్తకసైన్యంబుపైఁ గవిసి కపికేతనంబు మెఱుంగులు మెఱయ మధుమథను వెరవున వెలిమావులగతు లక్కజంబుగా నుక్కునఁ బార్థుండు భల్లనారాచప్రముఖ ప్రదరపరంపరలసొంపును బాహువీర్యధైర్యంబుల పెంపును నిలింపనికరంబు వర్ణింప నందు మహార్ణవంబునం దిరుగుమందరనగంబుచందంబున నిజస్యందనం బొప్ప నప్పటప్పటి కెక్కు డొదవుమదంబునం ద్రిగర్తాదు లగునమ్మార్తురు పైపయిం గ్రమ్మి కురియునస్త్రశస్త్రంబులు విదళితచ్ఛిన్నచూర్ణితంబులు సేయుచుఁ దదీయగాత్రంబులుం గరటిఘోటకతనువులుం దునియ లయ్యును నుగ్గు లయ్యును బఱియ లయ్యును గుదు లయ్యును ధరం దొరఁగఁ దామరబావిం గేలి సల్పుసామజంబుచాడ్పున విహరించి యవిహతధృతివ్రతమహితు లగునహితుల నత్యుత్తమలోకంబులకుం బుచ్చినం గొంచెపుమూఁక విచ్చినం బెద్ద వెనుకొనక యరదంబు మరల్చి వచ్చునెడ నచ్యుతుం డర్జును నుద్దేశించి భవద్విక్రమవిహారస్థలంబు సూచితే యని పలికి వివిధాయుధఖండంబులను వేదండాశ్వరథపదాతిశకలంబులను భూషణాతపత్రకేతుచామరాంశంబులను జక్షుశ్చమత్కరణపరిణతం బగురణస్థలంబు సూపె నప్పుడు గొఱప్రాణంబులతో నొఱలునరతురగద్విరదంబులను గొందఱు దమవారిం గానక [2]కన్నీళ్లు నించుచు నాలింగనరోదనప్రముఖంబు లైనకరుణాభాషణంబు లగునవస్థావిశేషంబులం బొందువారలం గృపాళు రై యాలోకించుచు నయ్యిరువురుఁ దమమోహరంబున నెసంగుకలకలంబు విని యుదీర్ణగమనంబు

1. రయమునన్. 2 నీళ్లిచ్చుచు.

నం జనుదెంచు చుండి రట మున్న కౌరవ్యులమొనయును గర్ణునిమొగ్గరంబు నురెండుముఖంబులం బెనంగు చుండె కయ్యంపు[1]టుచితత్వంబునం గలసె నట్టియెడ రారాజు పురికొల్ప రాధేయునకుఁ బ్రాపయి పుళిందబాహ్లికసేంధవ గాంధర్వభోజానీకంబు గవిసినం గాంతేయబలంబునకు భరం బగుటయు. 317

మలయధ్వజుం డనుపాండ్యమహారాజు అశ్వత్థామచేతఁ జచ్చుట.

సీ. పాండ్యుఁ డాసేనలపై బెట్టిదంబుగ, నదరి బాహాబల మక్కజముగ
[2]వెరిచి పీనుంగుపెంటగాఁ జతురంగ,ముల రూపుమాపె నయ్యలఘుభుజుఁడు
ద్రోణభీష్ములు దనతోఁ బాటి యనుపలు,కున కోర్వఁ డచ్యుతాశ్వత్థాములు నెనకు
నెక్కుడు నా విన్న సేవగించుచు నుండు, నవ్వీరుఁ డమ్మెయి నాక్రమింప
ఆ. గని కడంగి యెదురు చని గురుతనయుండు
నగుచుఁ బగఱ నీవు మృగకులంబు
గలఁచుహరియుఁబోలెఁ గలఁచెదు నాదిక్కు
మొగము సేసి యనికి మొనయు మనియె. 318
చ. అన విని మేను పొంగ మలయధ్వజుఁ డుగ్రపునారసంబుఁ ద
త్తనువునఁ గ్రుచ్చి మార్వినదంబు నభంబునఁ బర్వ సంపవె
ల్లి నిగుడఁ జేయఁ దోమ్మిదిశిలీముఖముల్ వెన సమ్మహోత్సుపై
ననిమిషవర్ణనీయగతి నగ్గురునందనుఁ డేసె నేసినన్. 319
వ. అల్తొమ్మిదింటిలోన. 320
క. ప్రతిశరములు పాండ్యనుహీం, పతియును [3]బరఁగింప నైదు భగ్నము లద్యో
గతి సెడక నిగిడి రథ్య, ప్రతతి ధరం గూల్చె నాల్గుబాణము లధిపా. 321
తే. మఱియు గురుపుత్త్రుఁ డేయ నమ్ములయ కేతుఁ
డాశరంబులుఁ దద్ధనుర్జ్యాలత యును
దునిమెఁ దునిమిన నతిరయంబున నతండు
నారి సంధించి యమ్ముల నభముఁ గప్పె. 322
వ. అప్పాండ్యమహీపతి పరివారసామర్థ్యంబున రథ్యసంతతుం డయి వాయవ్యాస్త్రంబున నయ్యంపపరంపరఁ బ్రతిహతంబు సేసి తదీయచక్రరక్షకులం దెగ టార్చి యార్చినం గెరలి యగ్గురునందనుండు దత్సహచరుల నుఱుమాడి దిగ్వి మయాగురుచందనసుందరం బైనమలయగిరి ప్రకారంబునం బొలుచు కేతనంబు గూల్చి గుఱ్ఱంబుల గీటడంగించి సూతుప్రాణంబులు గొని చాపంబు ద్రుంచి తేరు దుమురు సేసి యతండు వ్రేలి వ్రోనిపౌరుషంబునం బ్రయోగించుశస్త్ర శస్త్రంబుల నుఱుక నఱికి యగ్గ మై యున్నను గయ్యంబువలని వేడుక నతని సమయింప నొల్లక యరవాయి గొనినయాలోనఁ బతితయోధం బైనసుకల్పిత

1 టుచితంబునం. 2 వేర్చినఁ బీనుంగు పెంట లై... రూపుమాసె. 3 నడరింప సేను.

మాతంగంబు నెక్కి గిరిశిఖరంబు నలంకరించు కేసరియ ట్లొప్పి యాద్రవిడే
శ్వరుండు సామజంబు నుద్దామగతిం దఱిమి భీమాభిరామం బైనతోమరంబు
వైచిన మణిగణోజ్జ్వలం బైనయాప్రాణిశిరోభూషణంబు ధరణింబడినఁ ద్రొక్కఁ
బడినభుజంగంబుపోలికం గనలి యబ్బలుమగండు తత్పార్శ్వవర్తుల నార్వుర
రథికవరులఁ దద్వేదండంబుతుండంబును జరణచతుష్టయంబును నమ్మేదినీపతి
పాదంబులుఁ గరంబులు శిరంబును నతితీవ్రభల్లంబులం దునుమాడిన నద్దిక్కు
మూఁకలు విచ్చెం గురుభూవరుం డమ్మహీసురవరుం జేరం జని యగ్గించె నప్పుడు.

క. నిలు నిలు మని తమమూఁకల, నిలిపి వృకోదరుఁడు గవిసె నీబలములపైఁ
దలకొని ధృష్టద్యుమ్నా, దులు సంరంభోద్భటముగఁ దోడ్పడి రధిపా. 324

క.[1] వారలవడి కోర్వక యు, క్కౌరవసైన్యంబు చెరలఁ గర్ణుఁడు దర్ప
స్ఫారత నదల్చి నిల్చి యు, దారగతిన్ వైరిరథికతతి మూర్కొనియెన్. 325

వ. అతనికి బాసట యై యడరినయశ్వత్థామచేతం బలువురు పాంచాలురు వ్రేలిసిరి కృష్ణుండు కిరీటికిం బాండ్యమహీపతి సమయుట సూపి సమీరనందనకర్ణాదు లగునిరువాఁగురథికులపరాక్రమంబును వేఱువేఱ నిరూపించి చూపిన నతండును రథంబు మనసేనలోనికిం బోవ ని మ్మనిన నతం డట్ల చేయ నుబ్బినపాండ వానీకంబునకును రాధేయగురుపుత్త్రులరభసంబునం బేర్చినమనమొనకును సంకులసమరం బయ్యె నం దాకర్ణునకు ధృష్టద్యుమ్నునకుం బరస్పరశరకర్త నంబును నితరేతరచ్ఛత్త్రకేతుఖండనంబును నన్యోన్యవర్మవిదారణంబును మిథ శ్శరీర[2]పాతనంబును నగుసంగ్రామంబు సెల్లె నట్టియెడ నాసూతనందనునకుం దలకడచి గురునందనుండు ద్రుపదనందనుం గవిసి బ్రహ్మఘ్న నిలు నిలు మేను గలుగ నెట్లు బ్రదికెద వని పలికి వెండియు. 326

క. మాతండ్రి యెడం జేసిన, పాతకము గతంబు గాఁగఁ బాంచాలనికృ
ష్టా తుని మెద నిను నరుఁ డిట, యేతేరక యున్నఁ బాఱ కీవు నిలిచినన్. 327

వ. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కి ట్లనియె. 328

క. మీతండ్రి [3]కుఱికి నఱికిన, [4]హేతియ నీకొఱకు నునిచి తిపుడ నఱుకుదుర్
నీతులువపలుకులకు నీ, డై తోఁచినయుత్తరంబు నదియె దురాత్మా. 329

వ. అని యంత నిలువక. 330

తే. వినుము బ్రహ్మఘ్నుఁ డన నీకుఁ జనునె బ్రాహ్మ
ణాబ్రువఘ్నుఁడ నై సమున్నతి వహించు
నన్నుఁ గిల్బిషపరుఁ డను నిన్ను జనకు
కడకుఁ బుచ్చెద వేగిరపడక నిలుము. 331

1. వారలయురవడి కోర్వక, కౌరవ. 2. శాతనంబును. 3. కోర్కి నఱికిన. 4. హేతియ నీకోరికియును నిప్పుడ నఱుకుదుర్; హేతిన నీదైనకోర్కి నిపుడ నఱుకుదుర్.

వ. అనియె న ట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుషంబులు వలికి తలపడి వియ
త్తలంబు విశిఖశిఖాకలాపంబులం గప్పిరి రాధేయుండు యుధామన్యు నుత్త
మౌజో ద్రౌపదేయశైనేయులను మఱియుం జేయం గలపాండవపాంచాలయో
ధులను బొదివి ఖండనంబు సేయుచుండె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రు కోదం
డంబు దుండంబులు సేసినం గుపితుం డై యొండువిల్లు గొని యవ్వీరుండు. 332

క. సూతతురంగస్యందన, కేతనచాపములు నఱకి కేలిమెయిన్ ను
గ్గై తొరఁగ నేసెఁ దోడ్తోఁ, నాతతశక్తియును గదయు నతఁ డత్తంగన్. 333

వ. అప్పాంచాలోత్తముండు వాలునుం బలకయుం గొని కవియం గడంగిన నవి
యును దుమురు సేసి తెల్లేసి పడకున్న నశ్వత్థామ [1]వేగిరపడి వెఱఁ గందుచు
చేతిబాణాసనంబు విడిచి కృపాణంబు గొని భుజంగంబు పైన కడఁగువిహంగపతి
విధంబునఁ జనుట సూచి సవ్యసాచితోఁ శౌరి ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రు బా
రిం బడియెం గావ వలయు ననుచు నద్దిక్కు సూపిన నతండు సత్వరుం డై యుర్వీ
రుం డాద్రుపదపుత్త్రుం గవిసినకొలందిఁ గ్రూరంబు లగునారాచంబులు గుప్పిం
చుచు నొప్పించిన నమ్మహీసురవరుం డయ్యుత్సాహంబు వదలి మరలి యరదం
బున కరుగ సహదేవుండు దన తేరిపైకి నప్పార్షతుం దిగిచికొని తొలంగం గొని
పోయె నక్కుంభసంభవసంభవుం డగ్గాండీవి మాఱ్కొని పెనంగి బెట్టిదంబుగాఁ
గనుకనిం దాఁకి యతండు నాటినసునిశితశరంబుల సోలె సారథి రథం బొందునం
లనికిం దోలె నర్జునుం డట్లు నిజసేనానాథు రక్షించి ద్రోణిమదం బడంగించుట
గనుంగొని కౌంతేయసైనికులు సింహనాదంబులు సేయ నక్కడ నిస్సాణాదుల
నాదం బెసంగి నింగి నిండిన. 334

తే. సూతసుతుఁడు ధనంజయుఁ జూచి రోష
కలుషితాత్ముఁ డై తలపడఁ దలఁచె నపుడు
తత్క్షణమున సంశప్తకతతియుఁ దోఁచె
రెండుఁ గని యిట్టు లనియె నాక్రీడి హరికి. 335

వ. కర్ణుండు మనల నూర్కొనం గడంగెడు సంశప్తకులు గ్రమ్మఱం [2]బొదివిరి కర్ణు
చేతం దగులువడితి మేని సంశప్తకుల కోహటించినవార మగుదుము వారలదిక్కు
దేరు వ్రోవ నిమ్ము. 336

చ. అన విని యట్ల చేసె నతఁ డర్జునుఁ డారిపుకోటి ముట్టి యే
పున నుఱుమాడుచుండెఁ గురుభూవర యప్పుడు ధర్మసూతనం
దనులు సముద్ధతిం గడఁగ దండడి గ్రొత్తగ వారిసేనయున్
మన మొనయుం బెనంగె నుపమారహితం బగువిక్రమంబునన్. 337

ఉ. సంగర మేను బెక్కుదివసంబులు సూచితిఁ గాని యెప్డు నా

1 వెఱఁగుపడి చేతి. 2 ననికిఁ బొడమిరి కర్ణ.

భంగి మునుంగ దచ్చెరువుపాటునఁ జిత్తము వ్రూరుచున్కియో
త్రుంగుచు నున్కియో [1]యెఱుఁగఁ దూలక పైపయిఁ గ్రమ్ముఁ గూలు సే
నాంగము లందు నిందుఁ గలహంబుమహోగ్రత యేమి సెప్పుదున్. 339

కర్ణుఁడు పాంచాలసైన్యంబు దైన్యంబు నొందించి విజృంభించుట.

తే. అందుఁ బాంచాలవీరుల నశ్వసూత, రథసమేతంబుగా నంగరాజు దర్ప
మెసఁగ నేవురఁ బదువుర నేడ్వురను మ, హాస్త్రమార్గణములఁ దునుమాడె నధిప.

క. పదపడి పాండవయోధు, ల్వాదివినఁ బెనుఁదుంగమడువులో గజపతి యు
న్మదవృత్తిఁ గేలి సలుపుప, గిది నాతఁడు [2]వ్రాలె సురలు గీర్తన సేయన్. 340

వ. అట్టియెడ. 341

చ. ద్రుపదతనూజులుం గవలు ద్రోవదిపుత్రులు శౌరితమ్ముఁడుం
గుపితమనస్కులై బలువుఁగోల్లలఁ దాఁకి రతం డదల్చి యు
గ్రపురభసంబునన్ శరపరంపరలం బరఁగించెఁ గౌరవా
ధిపుహృదయంబు మోదమునఁ దేలఁగ నందఱయంగకంబులన్. 342

వ. వారలపై నక్కురుభూనాథుం డేనుఁగుకయ్యంబునకు వెరవు గలకళింగవంగాంగ
మగధసుహ్మపౌండ్రాదిదేశంబులబలంబులం గవియించిన నవి తదీయచతురంగ
బలంబుల మట్టి మల్లాడి చిత్రవధవిహారంబు సలుప నగ్గజప్రధానసేన లగ్గలికం
జించి చెండాడుచు నాదండిమగలును జేకితానప్రభద్రకులును రౌద్రరసంబునం
బెనఁచినం గనుంగొని మదంబునం బొదలి యుత్తరించి యురవడించిన. 343

శా. వంగాధీశుఁ గరీంద్రుతో [3]నడఁగ గర్వస్ఫూర్తి శైనేయుఁ డే
యం గేలీగతి మాద్రిలేఁగొడుకు పౌండ్రాధీశ్వరుం గిట్టి యా
భంగిం గూల్పఁ దదగ్రజుం డటుల దర్పం బొప్ప సుహ్మాధినా
థుం గోపంబునఁ ద్రుంప నేచెఁ గరటిస్తోమంబు లంతంతకున్. 344

క. విను మ ప్లేచి నకులుఁ బొది, వె నుదగ్రధ్వని ననేకవేదండము లం
దెనిమిదిటిఁ గూల్చె బాణము, లెనిమిదియెనిమిదులఁ దమ్ముఁ జేర్చెఱ నధిపా.

క. ఆధృష్టద్యుమ్నాదులు, గ్రోధాంధత నడరి యేనుఁగుల నస్త్రహతిన్
వ్యాఘాతములుగఁ జేయుచు, రాధేయుం గదియ సంగరము వేర్చె నృపా. 346

వ. ఆసమయంబున శోణితంబు వెల్లునముస్నగసినరేణు వడంగిన నిరువాఁగు
సైనికులును దమతమయడియాలంబులతోడిగొడుగులును సిడంబులును బెద్ద
యు మెఱసి పెనంగుచుండ సంశప్తకసంచయంబు గించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు
సేసిన సవ్యసాచికి శౌరి యక్కౌరవపాండవబలంబులపోరు సూపి యప్పుడు దు
ర్యోధనుండు దనయందుఁ జేయంగలవారును దానును ధర్మనందనుం బట్టుతలం
పున బెట్టు పొదువుటయు నమ్మృతంబున కాసపడి యడరునసురుల మరల్చు

1 యనఁగఁ. 2 దోలె. 3 నడవ.

శక్రాగ్నులచందంబున భీమసేనుండును సాత్యకియుం బ్రతిహతులం జేయుట యు నంత నిలువక యక్కురువిభుండును గర్ణకృపాశ్వత్థామలును నుద్దామగతి నయ్యురువురశరజాలంబుల నమ్ముల జడియుచుం గదిసి యక్కౌంతేయాగ్రజుకంకటంబు ద్రుంచివైచుటయుఁ గర్ణునుత్సాహంబునం గడంగుధార్తరాష్ట్రులసింహనాదంబులకుం దెరలక మరుత్సుతుండు మండలప్రచారుం డగుటయు నాసూతనందనుండు మొదలగునమ్మేటినుగలమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతి పైఁ బఱఁగుటయు నకులసహదేవసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నద్రౌపదేయప్రభృతు లైన పాండవేయపాంచాలాదియోధులం గలంచి యక్కర్ణుండు కమలాకరంబునం గేలి సలుపుశుండాలంబులీల నటించుటయు నవ్వీరుం డగ్గలికం నక్కవ్వడిరాకఁ గోరి కపికేతనం బాలోకించుటయుం గలిగినయప్పరిపాటి యంతయు నేర్పడం జెప్పి యారాధేయురభసం బుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె. 347

క. నినుఁ దలపడఁ జూచినయీ, తనియేత్తెఱ మంట సొరఁగఁ దలఁచుమిడుతయు
బ్బున కెన యైయె నాకుం దోఁ, చినయది మ్రందింపు మితని శితవిశిఖములన్.

వ. అని పలికి యతని కప్పుడు దోడ్పడ నుత్సహించుభవత్సుతు నుపలక్షించి బీభత్సునకుం జూపి. 349

ఉ. ఇత్తఱిఁ ద్రుళ్లు సూపి నిను నేపున మార్కొని గెల్తు నన్తలం
పెత్తి సుయోధనుం డదె యహీనబలంబులఁ గూర్చెఁ గర్ణుతో
మత్తగజంబు లీల నెలమామిడిఁ గూల్చినభంగిఁ బాండుపు
త్రోత్తమ వీనిఁ గూల్పు మతఁ డొంటిగ రాజ్యము నీకుఁ జేకురున్. 350

వ. అనునవసరంబున. 351

మ. సముదాటోపత వాయునందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడై నేయు తే
కమనోవృత్తిఁ గడంగి తో నడర దోర్గర్వంబు శోభిల్ల శౌ
ర్యము సొంపార నిలింపకోటి పొగడన్ రారాజుసైన్యంబు లో
క్కొ మొగిం బెల్లగిలంగ బెట్టడరె సక్రోధాంతరంగంబుతోన్. 352

క. అదరి పటుబాణజాలం, బదరింపఁగ వారిబలము లధికరయమునఁ జె
క్కుడుమదము నొలయఁ బైకొని, బడలువడఁగఁ జేసె నీదుబలముల నధిపా.

క. వడిఁ బొదివి భీముఁ డార్చినఁ, జెడ విఱిగినసేన నేమి సెప్పుదుఁ దనదాం
దడిఁ దాన చదిసె వెనుకొను, కడిఁదిమగలచేత గాసి గాదె నరేంద్రా. 354

ఉ. మ్రొగ్గెడువాహనంబులును మోములు వాడఁగ వాహనంబుల
న్డిగ్గి తలంగుసైనికులు నేలకుఁ[1] గష్టపుఁజొప్పు సొప్పడం
ద్రగ్గుసిడంబులుం గులముఁ దన్నుఁ దలంచి మొదిర్చి యొంటిమై
మ్రగ్గెడువాఁడు నై కురుధరావరుసైన్యము రూపు మాయఁగన్. 355

1 గష్టపుటొప్పు.

ఆ. పావనికి నిషాదపతినందనుఁడు మాఱు, కొనిన నాతఁ డతనికుంజరంబు
కరముతోఁ దదీయకరములు శిరమును, నఱకె శితశరములు నాలుగింట. 356
క. మూఁ డక్షౌహిణు లిమ్మెయిఁ, బోఁడిమి సెడి పాఱఁ బవనపుత్రునియెదురన్
వేఁడిమి సూపఁగ నొకఁడు, న్వాఁడిమగఁడు లేఁడ యే మహీసం గల దధిపా. 357
వ. ఇవ్విధంబున విక్రమించినభీమసేనుబరవసంబును దదీయసైనికులసంరంభంబును బద్మనాభుండు ఫల్గుననకుం జూపి చెప్పె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 358
క. నీచెప్పెడుమెయి సూడఁగ, నీచత వాటిల్లె మనయనీకమునకుఁ దా
రేచేటు సెడిరొ కౌరవు, లాచరిత ముపన్యసింపు మంతయుఁ దెలియన్. 359
క. అనవుడు నతఁ డి ట్లను న, మ్మనుజపతికి హితులు సెప్ప మానక నీచే
సినదుర్నయమునఁ జే టొం, దెను నగవక రణము వినుము ధీరవిచారా. 360
వ. ఇట్లు భీముకడంక గని కవ్వడి దనమనున నుఁ కొంచెపుమూఁకలం దోలి మగిడి మనసేనల మర్దించుటకుం దమవారిఁ జేరం జనఁ గౌరవపతి యమ్మారుతి మాఱొ్క ని. 361

దుర్యోధనుఁడు భీమసేనుం దలపడి పోరుట.

తే. ఎందు వచ్చెదు నిలు నిలు మేను గలుగఁ, గడిమి సెల్లునె నీకు నీక్షణము నిన్ను
నంతకునిపాలి కనిచెద ననుచు రోష, రక్తలోచనరుచుల శరములు వఱపె. 362
క. రాధేయుండు నుదీర్ణ. క్రోధుం డై గర్జతోడిగుణరవము నభో
*బాధం బొనర్పఁగా నిజ, యోధులఁ బురికొల్పికొని సముద్ధతిఁ గడఁగెన్.
వ. అ ట్లియ్యిరువురు నుత్సాహంబు వాటించి నిజానీకంబు నిలువరించిన నది పురికొని పోరికి నమరుటయుఁ బాండవబలంబును దిరం బయి పెనంగం దొడంగె నట్టియెడ నక్కడ నిక్కడఁ జేయం గలదొరలు దలపడి యుక్కున నక్కజం బగుసమరక్రీడ సలిపి రందు. 364
సీ. కర్ణుఁ డేపారి శిఖండిరథ్యముల సా, రథిఁ గేతువును గూల్చి రయము మెఱయ
విగతాయుధుఁడు బాణవిహతాంగుఁడును గా ను, దగ్రుఁ డై తఱుమనతండుదోలఁగ
బాఱె దుశ్శాసనపార్షతు లొండొరు, తనువులు నొంచుచు ననిమిషులకు
నచ్చెరు వగునట్టియని సేయ వారల, యనుచరు లెడసొచ్చి పెనఁగి రంగ
తే. రాజుసూడఁదత్పుత్రుసారథిశిరంబు, నకులుఁడొకభల్లమునఁ ద్రుంపఁజకితమై క
లంగునచ్చటిమూఁకఁ జలంబు మెఱయ, నిలిపె నాసూతసూనుండు నృపవరేణ్య.
వ. అట్లు సారథిరహితుం డై నవృషసేనుండు వేఱొక్కసూతు నమర్చికొని తండ్రికిం జక్రరక్షకుం డై నిలిచె నకులుండు నొంఘుదెస కడరె సహదేవుం డులూకుని విరథుం జేసి పఱపె సాత్యకిసౌబలు లన్యోన్యకేతుపాతనంబును బరస్పర

* వేధి యగుచు నిగుడఁగ నిజ; వీధిఁ బొలుపారఁగా.

కంకటకర్తనంబునుం జేసి రాశైనేయుండు దురంగంబులం జదిపిన నరదంబు
డిగ్గనుఱికి యోసరించు నగ్గాంధారవిభుం గని యులూకుండు. 366

క. మును సహదేవుం డగవం, జనినప్పుడ యొండుదేరు నవరించుకొనం
గనుట నది సేర్చి యతనిం, గొనిపోయెను సంగరమునకుం దొలఁగంగన్. 367

ఉ. అచ్చటిమూఁక నల్గడల నాతురతం జెడి పాఱ భీముచేఁ
జచ్చెఁ గురుక్షితీశ్వరుని సారథి గూలె హయాళి నుగ్గు గాఁ
జొచ్చె రథం బతండు వెఱ నొచ్చి ధరిత్రికి దాఁటి పోయి వె
న్నిచ్చిన నీదుయోధవరు లెత్తెఱ మార్కొని రమ్మరుత్సుతున్. 368

వ. యుధామన్యుండు గృపాచార్యుధనువు దునిమిన నమ్మహాత్ముండు వేఱొక్కవిల్లెత్తి.

ఆ. కేతనంబు గూల్చి యాతపత్త్రము దును,మాడి సూతుఁ జంప నధికభయము
గదిరి తేరు డాన కయ్యంబునకుఁ దొలఁ,గంగఁ దోలె నతఁడు కౌరవేంద్ర.

క. శితశరము లుత్తమౌజుఁడు, గృతవర్మనిమేన నింపఁ గినుక గదిరి మూ
ర్ఛితుఁడుగఁ జేసె నతఁడు వెస, నతనిం దత్సూతుఁ డగచె నరదముఁ దొలఁగన్.

అశ్వత్థామ యర్జునుం దలపడి మహాహవంబు సేయుట.

చ. గురుతనయుం డనేకరథికుల్ దనపార్శ్వములం దుదగ్రులై
దురముకడంకమైఁ దఱుమ దోర్బలశౌర్యము లుల్లసిల్ల ని
ష్ఠురశరవృష్టి ముంచె మధుసూదను మధ్యమపాండవున్ వియ
చ్చరులు ప్రశంస సేయఁగ నిజధ్వజినీనయనోత్సవంబు గన్. 372

క. అలిగి నరుఁ డైంద్ర మాదిగఁ, గలదివ్యాస్త్రంబు లేయఁ గా నద్యోయు
జ్జ్వలమార్గణంబులను న, క్కలశభవసుతుండు మాన్చెఁ గౌరవముఖ్యా. 373

వ. ఇవ్విధంబున వివిధాస్త్రంబులం బోరి పోరి. 374

సీ. ఉఱక యశ్వత్థాము యుగ్రబాణంబులు, విజయునిదక్షిణభుజము దూఱ
మూఁ డేయ నొచ్చియుఁ బోఁడిమి సెడక య,బ్బలియుం డదల్చెఁ దత్పార్శ్వవర్తు
లగుపెనుమూఁకల నమ్ములవెల్లిఁ బే,రల్క నక్కుంభజు నాత్మజుండు
రథ్యచయంబు నారాయణు వానర, ధ్వజము నవ్వీరుగాత్రమును బొదివె

తే. మెఱుఁగువాలంపగముల నమ్మెయి నరుండు, ద్రౌణితోడ భరంపడి రణ మొనర్చు
చుండ నట మున్న ధర్మజుఁ డురవడించి, చిత్రసేనుని నమ్ములఁ జిక్కువఱచి. 375

క. తఱిమి తనమునుము సైన్యము,నుఱుమాడఁగఁ గని సుయోధనుఁడు మున్నుగ నే
త్తెఱ నీయోధులు మార్కొని,యుఱిమిఱి నొప్పించి పట్టు [1]సమరి పొదివిసన్.

ఉ. పావని మున్నుగాఁ గవలుఁ బార్షతుఁడున్ వెస వారిఁ దాఁకినం
జేవ దలిర్ప నచ్చటికిఁ జెచ్చెరఁ గర్ణుఁడు వచ్చి తీవ్రబా
ణావృతమూర్తిఁ జేసె మనుజాధిప యారథికావలిన్ ధను

1 నఱిమి.

[1]జ్యావితతస్వనంబున వియద్వివరంబు ప్రపూరితంబు గన్. 377

క. అట్టియెడ [2]మాద్రిపిదపటి, పట్టి గురునృపాలు రెండు పదు లమ్ములు దా
బెట్టుగ నేసిన వేదన, ముట్టుడుఁ జేడ్పడియె నతఁడు మొనయును దలఁకెన్. 378

మ. కని రాధేయుఁడు దివ్యబాణనిహతిం గౌంతేయసైన్యంబు నె
ల్లను నొప్పించిన బీఱువోయె నది యుల్లాసోగ్రుఁడై ధర్మనం
దను నమ్మేటిమగండు గిట్టుటయు నాతం డల్గి పై లేసినన్
విను మందస్మితసుందరుం డగుచు నవ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్. 379

వ. అనేకచండకాండంబు లంగంబునం గీలించి. 380

ఆ. వలుఁదనారసంబు వక్షంబు దూఱంగ, నేయుటయును బాండవేయుఁ డార్తిఁ
గూరి నిలువ లేక కూర్చుండఁబడి సూతు, నరద మెగవు తొలఁగనని యెనధిప.

వ. అనుటయు వాఁ డట్లు చేయం గౌరవులు గడంగి పోనీక పొదువుం డను నెలుం
గులతో నక్కౌంతేయాగ్రజువెన్నాడి కవిసినం గేకయపాంచాలబలంబు లడ్డ
పడి పెనంగె భీమసేనుండు సుయోధను నిలు నిలు మని యదల్చి యమ్ములం
గప్పె నప్పుడు రాధేయుండు రభసంబున. 382

క. పాంచాలురఁ గేకయుల ను, దంచితగర్వమున వాలుశరమ్ముల వెల్లిన్
ముంచిన నోటఱి యరికరి, పంచాననమూర్తి భీముపజ్జ కొదిఁగినన్. 383

వ. అక్కర్ణుండు నిజరథంబు మెఱయ ధర్మనందను వెనుకొనియె నతండు విశిఖవేదనం
జేడ్పడినచిత్తంబుతో శిబిరంబున కల్లనల్లన పోవు చుండియుఁ దన్ను నాసూత
నందనుండు మూఁడుదూపుల నేసిన మరలి యమ్మేటిమగసిమేనం బలుమార్గణం
బులు సొనిపి తత్సారథి సాయకత్రయంబునను హయంబుల శరచతుష్టయంబు
నను గ్రుక్కించె నట్టియెడ. 384

క. ఇరుదెసల నున్నకవ ల, న్నరపతిదురవస్థ సూచి నారాచపరం
పరలు వరఁగించుచును జె, చ్చెరఁ గర్ణునిఁ దాఁకి రతఁడు చిఱున వ్వొలయన్.

తే. వార లిరువుర నుగ్రంపునారసములఁ
గప్పి దంతవర్ణములును [3]గాలవాల
సుందరంబులు నగుధర్మనందనునితు
రంగమంబులఁ బడ నేసి రయము మెఱయ. 386

క. అతనిశిరస్త్రాణంబును, శితవిశిఖనిపాతితంబు సేసి యుదారో
ద్ధతి నకులుకార్ముకము హయ, తతియుం దునుమాడుటయు నతండును నతఁడున్.

క. సహదేవుని తే రెక్కిన, నహితాంతకుఁ డై నకర్ణుఁ డమ్మువ్వుర సం
పిహితశరీరులఁ జేసెను, బహువిధబాణములఁ జలము బలమును మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని శల్యుఁ డిట్లని సమ్మోఁ గర్ణునితో నిది యేల ధర్మనం

1 జ్యావిలసత్స్వనంబున. 2 మాద్రిపదపటి. 3 గాళవాల.

దనుపయి నాగ్రహించెదు హితం బగుకార్యమె యిమ్మహీశు నీ
వని దెగటార్చిన ట్లయిన నర్జునుఁ డుత్కటశోకరోషముల్
వెసఁగొన నిన్నుఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు సేయ కుండునే. 389

తే. ఇతఁడు దెగటాఱె నేనియు నేమిఫలము, గలదు నరుఁ బొలియించుట యలఘుశౌర్య
మది కురుక్షితిపాలున కఖిలరాజ్యసిద్ధియును జేయు నింక నా బుద్ధి వినుము.

వ. అదియునుం గాక. 391

క. వాఁడె కురుక్షితిపాలుఁడు, వోఁడిమి సెడి భీముచేతఁ బొదువఁ బడియె న
వ్వాఁడిమగని కడ్డము నీ, వేఁడిమి దక్కంగఁ గలదె వే యూఁకఁ దగయన్. 392

క. పవనసుతుచేత నాభూ, ధవుఁ డీల్గెనయేని నీవు ధర్మతనయునిం
గవలన్ సమయించుట దలఁప వృథాస్ఫురణంబు గాదె పరబలభేదీ. 393

క. అన విని యత్త్రిభవ, త్తనయుని దెసఁ జూచి వాయుతనయునిచే నా
తనిపొదువఁబడుట యేర్పడఁ,గని రాధాతనయుఁ డతనిఁ గావఁగఁ జనియెన్.

క. చనుటయు నజాతశత్రుఁడు, దనశిబిరంబునకుఁ బిన్నతమ్ముని యరదం
బున నతని నతనియన్నను, గొని చనియెను సత్వరముగఁ గురుకులముఖ్యా.

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మనందనుపలాయనం బెఱిం
గించె ననుటయు. 396

ఆ. మొదలిరాజు సభయముగ నిట్లు సమరంబు,దొలఁగి చనియె నట్టిసేనబలంబు
దొరలు నిలిచి పోరు టరిది యనంతర, వర్తనంబు విప్రవర్య చెపుము. 397

వ. అని యడుగుటయు. 398

చ. అనిమిషవంద్యమాన ఘనసాదరశీలసుధాయమాన స
త్త్వనలినగంధరూప విబుధద్విపదంతకరప్రతాప సం
జనితనిరస్తకామ మునిసంఘమహార్ణవపూర్ణసోమ వే
దనికరసంవిధేయనిజతత్త్వపరిష్క్రియ నిత్యనిష్క్రియా. 399

క. ప్రమితివిదూరా సుమన, స్సమితిసమారాధనప్రసన్నాకారా
గమనాగమననిరసనా, శమనదమనసాధ్యపరమసాదోల్లసనా. 400

మాలిని. ద్విజపతివృషభాంకోదీర్ణ కారుణ్యపూర్ణా
భజననిరతరక్షాప్రౌఢ నిర్భేదరూఢా
గజదురితసముత్సేకఘ్న హృత్పద్మనిఘ్నా
యజనవిధిఫలత్వవ్యాప్త నిత్యప్రదీప్తా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము. 402

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

మచ్చరణాంబుజయుగ
ళీమధుమూర్తిప్రభావిలీనవిమలచే
తోమత్తభృంగభక్తజ
నామృతసరసీస్వరూప హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు గౌంతేయాగ్రజు విడిచి దుర్యోధనసంరక్షణంబునకుం జనుట విని ధృతరాష్ట్రుండు దన మనంబున. 2

క. అనిలజునకుఁ జాలఁడె నా,తనయుఁడు మోసంబు గాక ధర్మజుఁ డట్ల
బ్బినఁ బో నిచ్చుట రాధా,తనయునకుం బుద్ధి యగునె తప్పెం దప్పెన్. 3

వ. అని వగచి యుధిష్ఠిరుండు సనినపిదప నెత్తెఱంగున సంగరంబు సెల్లె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె నట్లు సని యాధర్మతనయుండు రథావతరణంబు సేసి మందిరంబు ప్రవేశించి సెజ్జ నొడలు సేర్చి నాఁటి యున్నయమ్ములు వెఱికించుకొని హృదయంబున నమ్మెయి నున్నపరిభవంబు పీడ యొనర్ప విషాదవివర్ణుం డగుచుఁ గవలం గనుంగొని మీరు సమీరనందనుకడకుం జనుం డని చెప్పి నట మున్న నకులుం డొక్కయరదం బాయితంబు [1]సేసికొని యుండుట నయ్యిరువురుఁ ద్వరితగతిం జని యంబుదంబుచందంబున గర్జిల్లుచుఁ గౌరవులతోడం గయ్యంబు సేయుచున్నభీమసేనుఁ [2]జేరం జని యవష్టంభవిజృంభణంబునం బొలిచి రంత నప్పాండవాగ్రజు తెఱం గేమియు నెఱుంగక నరుండు ద్రౌణితోడ భరంపడి రణం బొనర్చు చుండె. 4

క. నెఱి దగఁ దేజితహైగమి, మెఱుఁగు లడరు నారసమున మిక్కిలివడి నే

1 సేసికొనియు నయ్యిరువురుఁ. 2 సేనం జొచ్చి.

ట్టెఱ మెఱయ నురము నొంచిన,నుఱ కవ్విప్రుండు వైచె నుగ్రంపుగదన్. 5

వ. వైచిన నవ్వీరుండు. 6

చ. అది దునుమాడి మేనఁ బదియమ్ములు గ్రమ్మఱఁ గ్రుచ్చి సూతు బె
ట్టిద మగుకోలఁ గూల్చినఁ గడిందిమగంటిమిఁ దాన రథ్యసం
పదయును నాలుకొల్పికొని పార్థునిఁ గృష్ణుని నొంచె విస్మయం
బొదవఁగ దేవకోటికి నృపోత్తమ యగ్గురుపుత్త్రుఁ డుగ్రుఁడై. 7

వ. అట్లద్భుతవిక్రమంబున నశ్వత్థామ విజృంభించిన సహింపక. 8

చ. హయములు పగ్గముల్ వెడఁదయమ్మున నుగ్గుగఁ గ్రీడి యేయుడున్
రయమున నీడ్చెఁ దే రటు దురంబునకుం దొలఁగంగ నంతయున్
భరమున నీమొనల్ గలఁగి పాఱె నరేశ్వర వారిసైన్యసం
చయ మెగవన్ మహీతలము సంభృతకంపము గాఁగ నల్లడన్. 9

ఉ. పాఱినఁ జూచి కౌరవనృపాలుఁడు సూతతనూజుతోడ నీ
కాఱియ మద్బలంబునకుఁ గాఁ దగునే వివిధాస్త్రసంపదన్
మీఱిన నీవె సూడఁగ నమేయపరాక్రమ నీకుఁ బాండవు
ల్మాఱె తలంప నీ దగుబలంబును జేవయుఁ జూపు మిత్తఱిన్. 10

వ. అనిన విని యబ్బలుమగండు మదోద్రేకంబున మద్రపతి నాలోకించి యిట్లనియె.

చ. కనుఁగొను మిప్డు దేను మురఘస్మరుఁ బార్థుని భీమసేనునిం
దునిమెద నస్త్రసంపదయు దోర్విభవంబును శౌర్యసారము
న్జనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగుపూనిక పార మెయ్ది మే
దినిఁ గురునాథుఁ డొక్కఁడ యతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్. 12

వ. రథరథ్యగతులు నెఱయ మెఱయ వలయుం జుమ్మీ యని పలికి విజయంబు వీక్షించి గుణంబు సారించి గాండీవంబు నీ కెదురే యని యగ్గించి యప్పుడు పైపయి నురవడించుపరసైనికులం జే యెత్తి యదల్చి భార్గవాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నమ్మహనీయసాధనంబు. 13

శా. ఘోరానేకశరాకృతిం బరఁగి సంక్షోభంబు గావించుచుం
దేరుల్ ద్రుంగఁగ వారణంబులు ధరం ద్రెళ్ళంగ నశ్వాలి న
స్రైరక్తంబునఁ దేలఁగా భటచయం బత్యంతచూర్ణీకృతా
కారత్వంబు భజింపఁ గేళి సలిపెం గౌంతేయసైన్యంబునన్. 14

వ. ఇప్పరుసున భార్గవాస్త్రబాధితం బై యప్పాండవబలంబు వెఱచఱచి మరలి పఱచిన మనమూఁకలు వెన్నడిం దఱుము నాసూతనందనుం డట్లేచి యార్చి యంటం దాఁకి విశిఖశిఖలు నిగిడించుచుఁ. బొగ లేనిమంటపగిదిఁ బ్రదీప్తుం డయినఁ దదుత్సాహంబున కోటువడి యాసైన్యంబుజనంబులు హాహాకారంబు లెసంగ దీనదశం బొంది ముకుందపురందరనందనులం జేర్కొని యాక్రందించి

రట్టియెడ. 15

ఉ. గాండివి శౌరి కిట్టు లనుఁ గర్ణునిఁ జూచితె యేకవిక్రమో
ద్దండతఁ దెంపు సేసి పటుదర్పము సూపుచుఁ దేఱి చూడ రా
కుండెడునట్లుగా నలుక నుగ్రత మండెడు నిప్డు నేర్పుమై
నుండక నీసునం దొడరి యోటమి దెచ్చికొనంగ నేటికిన్. 16

క. చచ్చిన మఱి గెల్పు గొనఁగ, వచ్చునె తనయొడలు గలుగ వైరుల గెలువఁగ
వచ్చుం దఱి వచ్చిన నది, మెచ్చు జయార్థులకు [1]మరుదమిత్రధ్వంసీ. 17

తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిదిఁగర్ణుఁ, డుగ్రమూర్తి యై వెలుఁగుచు నున్నవాఁడు
మనరథం బిప్డు మాధవ మరల నిమ్ము, బ్రదికియుండిన శుభములు వడయవచ్చు.

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు వడముడిదిక్కు విలోకించునెడ నతండు కర్ణునకు మార్కొని పరాక్రమించి పాండవసైన్యంబు నిలువరించి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండి సాత్యకిద్రౌపదేయాదిరథికు లారథికునిం దలపడఁ దానును గౌరవులపయిం గడంగె నట్లమ్మేటిమగనియాటోపం బప్పటికి వైరినివారణంబునకుఁ జాలి యునికి యనుసంధించి రాధేయుం డొరులతో డయ్యం బోరుటయుఁ బార్థుండు డప్పి దీర్చికొనుటయు మేల కాక యని యూహించి యమ్మురారి దే రక్కురుసేనాధిపతి సంగ్రామంబు సేయుచక్కటి కెడ గలుగం గొని చని యన్నరునితో మన మశ్వత్థామతోడి పెనంకువం జిక్కినసమయంబున ధర్మనందనుండు సూతనందనున కగ్గమై యుండె నాతం డతనియమ్ముల నొచ్చెనో యని తలంచెద నయ్యవనీశునవస్థ యెఱింగి మఱి నీ వయ్యంగరాజు సమయింపం గలవాఁడ వనుటయు. 19

ఆ. అన్న నొచ్చె నన్నయమ్మాట చిత్తంబు, గలఁప నిజబలంబుఁ గలయఁ జూచి
యన్నరేంద్రుఁ గానకనిలనందనుకడ, కేఁగి యడిగె నతఁడు నిట్టు లనియె. 20

ఉ. కౌరవకోటి నేఁ బొదివి క్రందుగఁ గయ్యము సేయఁ గర్ణుఁ డా
భూరమణుఁ వడిం గదిసి భూరిశరంబులు మేన నింప నో
వ్వారుటయుం దొలంగె నతఁ డాహవరంగమునందు లేఁడు నీ
వారయు మింత కెట్లగునొ యచ్యుతుఁ డుండఁగ నట్టు లేలగున్. 21

వ. అనిన విని వివ్వచ్చుండు వృకోదరున కిట్లనియె. 22

క. క్రూరము లగుసూతసుతుని, నారాచము లొడలఁ బెక్కునాటినఁ జేత
స్సారము సెడి శిబిరమునకు, నారాజేఁగెనొకొ యకట యుటు గానోపున్.

క. ద్రోణాచార్యునియుగ్రపు, బాణంబుల కోర్చి యతఁడు వడునంతకు న
క్షీణధృతి ననుసమర, క్షోణి నిలిచి కర్ణుచేతఁ గోల్పోవుమెఁ గదే. 24

వ. అని పలికి యనిలనందను నాలోకించి యన్నరుం డాన్నృపాలు తెఱం గెఱుంగు

1 నంద్రమిత్రధ్వంసీ.

టకు నీ వరుగు మేను సేనమొగంబున నిలిచెద ననిన విని యవ్వీరుం డవ్వి
ధంబునడవడి నీకుఁ జనుం గాని జనంబులు న న్నయినం బోరి కోపాటించి
పోయె నని యాడుదు రని చెప్పిన నప్పార్థుండు. 25

ఆ. సరభసముగ నన్ను । సంశప్తకులు వీరె,తొడరు చున్నవారు । దొలఁగి నాకు
నరుగ నెట్లు వచ్చు । నని చూపె నతనికి, నపుడు గడఁగి వచ్చు । నబ్బలములు. 26

క. చూపుటయు నగ్గలం బగు, నేపునఁ గిమ్మ్యాగనైరి । యేన కలఁచెదఁ
రూపు సెడఁగ నిమ్మొనలను, భూపతి నరయంగ నీవ । పొమ్మనియె నృపా. 27

కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజు సేమం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట.

వ. అనిన నట్లు కాక యని యర్జునుం డచ్యుతు నాలోకించి యామహీపాలుం
గనునంతకు నామనంబు గలంగెడు రథంబు రయంబునం బోవ నిమ్మని పలుకు
టయు నతండు భీమునిం జూచి యేను మీయన్న సేమం బరయుట వలయు
నని గావునం జనియెదను నీవు కురుసైన్యంబుల జయించుట యరుదె గెలువు
గొను మని యగ్గించు తెఱంగున దీనన లిచ్చి తురంగమంబులం ద్వరితగతి
నడపె నివ్విధంబున నామాధవధనంజయులు సమరంబునకు సమీరనందనుం
జాలించి శిబిరంబున కరిగి ధర్మనందనుమందిరంబు ప్రవేశించి యేకతంబ
శయ్యాతలంబున నున్న యన్నరపతిం గని యాతండు కుశలి యగుట యునికికి
ముదంబు నొందుచుం దదీయచరణంబులకుఁ బ్రణతు లయి రాధగణీనాథుండు
వారలు రాధేయు వధించి వచ్చిరకాఁ దలంచి డెందం బలర మందస్మితంబు
తో నభినందించి వారలవదనంబులు వీక్షించి యి ట్లనియె. 28

మ. సుర లైనం జల మొత్తి కర్ణుని రణక్షోణిన్ జయింపంగ నే
ర్తురె యవ్వీరుఁడు జామదగ్న్యకలితాస్త్రుం డిద్ధతేజంబునన్
దొర సప్తార్చికి లావునం బవనుతోఁ । దుల్యుం [1]డగణ్యుండు సం
గరసంక్రీడలయందుఁ బేర్కొనఁ దగున్ । గాంభీర్యధైర్యంబులన్. 29

తే. అట్టిబల్లిదు ననిఁ దెగటార్చి మీఱ, లేమియును గాక వచ్చితి । రింతసంత
సంబు దొరకొను నే నామనంబుచింత, నంత యెల్లను జెడ నరవర్యులార.

ఉ. అతనికి నాకునుం గలిగె । నాహవ మింతకు ముంద రందుఁ బా
ర్షతుఁడును సత్యకాత్మజుఁడు । శాంతనవాంతకరుండు ద్రౌపదీ
సుతులును జూడఁగా నతఁడు । సూతవహాయధ్వజపాతనంబు సే
సి తనువు దీవ్రకాండములఁ । జెండఁగ నే వెగ డందితిం గడున్. 31

. అప్పుడు దుర్యోధనప్రభృతిధార్తరాష్ట్రులకు భీమసేనుప్రభావంబున బ్రదుక
రానియంత వుట్టిన నన్ను విడిచి యాతం డట బోవ నే నిట వచ్చితి నని చెప్పి వెం
డియు గాండీవి నుద్దేశించి. 32

1 డకల్యుండు-దుశల్యుండు.

సీ. పదుమూఁడువర్షముల్ । పగలును రేలును, గర్ణుదర్పం బెట్లు । గడతు నొక్కొ
యనుచింతఁ జేసి యా । హారనిద్రలు లేక, పరితాప మందితిఁ । బశువుఁ జేయ
విప్రులు పట్ట రా । వెఱ సొచ్చి యొదిఁగెడు, గవయంబుచాడ్పునఁ । గర్ణభీతి
నుల్లల నుడుకుచు । నుండుదుఁ[1] గర్ణుండు, విడువక మోమున । వ్రేలు నాకు
తే. సురనదీసుతుచేతను । గురునిచేతఁ, బడనిపరిభవమున వాఁడు । వఱిచె నన్ను
నంతయును నేఁగఁ గాంచి నీ । యట్టియనుజు,వలనఁ దేజంబువడసితి । నలఘుచరిత. 33

చ. వెరవును లావు దివ్యశర । వీర్యము శౌర్యముఁ గల్గుకర్ణు నె
ప్పరుసునఁ జంపి తీ వతని । బంధులు మిత్త్రులుఁ బుత్త్రులున్ సము
ద్ధురబలు లాజికేలినిర । తుల్ ధృతరాష్ట్రునిపుత్త్రు లెల్లఁ ద
త్పరిజను లెట్టు లట్టు లనిఁ । బ్రాణము లిత్తురు వాని కడ్డమై. 34

చ. అరు దిది నీవు నొవ్వక మ । హాబలుఁ గర్ణు వధించి తాతఁ డ
క్కురుపతి సంతసింప నరుఁ । గూల్చెద సంగరభూమి నేన యొ
క్కరుఁడను వీఁకఁ దాఁకి యను । గర్వపుమాట సనంగ నీక నేఁ
టిరణములోన నిట్లు ప్రక । టింతె భవద్భుజవీర్యశౌర్యముల్. 35

చ. పలికిన నేమి బీరములు । వల్కుట సేవకనీతి యాసభం
బలుకునె యట్లు జూదపునె । పంబున ద్రౌపది నింతకాల మ
ప్పలుకు లలంచు చుండె మదిఁ । బాయవు గీఱినయమ్ము లట్ల దో
ర్బలదృఢలీల నిప్పు డవి । వాపితి తీర్చి తలంత యంతయున్. 36

క. అతిగర్వ[2]సమున్నత మగు, నతనిశిరము వానివార । లందఱు బాష్పో
ద్గతితోఁ జూడఁగ సమర, క్షితి డొల్లెనె విజయ నీదు । శితభల్లమునన్. 37

క. ఈరసమునఁ గదిసి శరా, సారము పైఁ గురియ నీవు । సక్రోధుఁడ వై
పేరురమున వెస నాటిన,తోరం బగునారసమునఁ । ద్రుళ్లి కెడసెనే. 38

వ. అనిన ధర్మనందనునకుఁ బురందరనందనుం డిట్లను నేను సంశప్తకులతోడఁ బెనంగు చుండ ననేకరథసమూహసమేతుం డయి యశ్వత్థామ వచ్చి నన్నుం బొదివిన. 39

క. ఏనూఱురథంబులు వెసఁ, బీనుఁగుపెంటలుగఁ జేసి । పేర్చినఁ గుపితుం
డై నిప్పు లురులుకన్నుల, తో నక్కోదండగురుసుతుఁడు నామీఁదన్. 40

క. ఉఱక యడరి మెఱసినయే, త్తెఱ నెఱయఁగ గుడుసువడి య । తిస్ఫురితరుచిన్
మెఱసి ధను వనలవలయము, తెఱఁగునఁ జక్షుర్గతిప్ర । తిహతిం జేసెన్. 41

క. స్వాతిగతుం డగుశుక్రుం, డేతెఱఁగునఁ బరఁగఁ జేయు । నెసకపువర్షం
బాతెఱఁగున సాయకవ, ర్షాతిశయం బావహించె । నతఁడు నరేంద్రా. 42

క. తనయరదం బెద్దెసఁ జూ, చిన మొగమున వ్రేల దీ ప్తశితవిశిఖములన్

1 దన్మూర్తి. 2 సముున్నతుఁ డగు.

నను గృష్ణుం గప్పిన నే, ననఘా కెల నరయఁ జాల నైతి వెగడునన్. 43

క. పదపడి యొకభంగి నతని, మద మడఁచినఁ దొలఁగఁ బాఱె మానము దూలం
దదనంతరంబ నిన్ను, న్వెదకితి నరనాథ మనయనీకములోనన్. 44

క. ఆలోఁ గర్ణునిచేతం, దూలనిచతురంగములను దొరలను ధరణీ
పాల మన మొనలఁ గానను, వ్రాలినదర్పమున మెఱయువడముడిఁ దక్కన్. 45

క. ఆతనిచే నీ విక్కడ, [1]కేతెంచుట వింటి నేను మెఱుఁగుతలఁపుమై
నే తెంచితి నవ్వీరుని, చేతులలా వన్నదియ సేన నిలుపుటన్. 46

క. మనుజేంద్ర కుశలి నగునినుఁ, గని నామనమూఱడిల్లెఁ గావున మగుడం
జనియెదఁ గొనియెద రాధా,తనయునితల నలము నెఱయ దర్పము మెఱయన్.

క. ననుఁ జూడుము వేడుకకుం, జను దెంచి భవద్బలంబు సంతస మందం
దునిమెదఁ గర్ణుని దుర్యో, ధనుకోర్కియు నీమనంబు తాపముఁ దీఱన్. 48

మ. ధనురాచార్యునిచావు సూచి తగ రాధానందనుం డానుదో
ధనునిం దమ్ముల వారిసైన్యములనుం దాఁ గాచువాఁ డై రణం
బునకుం బూనుట నింత సేయ వలదే భూపాల యే పారి మం
డునె యాఱిం గలదీపము ట్లతఁడు మండుం గాక యే నార్చెదన్. 49

చ. నరవర పంపు మేను బ్రథమంబున కేఁగిన సూతసూనుఁ డు
ద్ధరత నెదిర్చె నేనిఁ దల ద్రుంపక తక్కిన విప్రుతోడ ని
ప్పరుసున నిచ్చువాఁడ నని పల్కి పదంపడి యూక తక్కుదు
ష్పురుషునిఁ జూచుమాడ్కి ననుఁ జూడుఁడు నీవును వాసుదేవుఁడున్. 50

వ. భీమసేనునకు సేనాముఖంబునఁ దాన నిలుచుట భరం బయి యుండు నేనునుం దడయుట గర్జంబు గాదు పోయెద ననిన విని యమ్మనుజపతి గర్ణుండు కుశలి యై యుండుట యెఱింగి యతనిబాణంబుల నొచ్చినవాఁ డగుట నలుక గదిరి యక్కిరీటితో ని ట్లనియె. 51

ధర్మరాజు కర్ణుండు బ్రదికియున్నవాఁ డని విని యర్జునుం గినిసి పలుకుట.

క. అనిలోఁ బెరలుట దొలఁగుట, యనునివి ననుఁ గాక నొచ్చియైనను గల [2]నె
ల్లను వెడలఁ జను నె యేన, ట్లును గాకిట వచ్చుటం జులుక నైతిఁ గడున్. 52

క. విను కర్ణున కే నోడితి, నన నేటికి నీవు నోడి తనిలజమాద్రీ
తనయులు మున్నే యోడిరి, మనతోఁ గూడంగఁ గంస [3]మర్దియు నోడెన్. 53

క. కావున మన మింక ననికిం, బోవం బని లేదు విపినభూమికిఁ జని య
చ్చో వెఱపు దక్కి తపసుల, మై విచ్చలవిడిఁ జరింత మందఱముఁ దగన్. 54

క. కాదేని బిరుదు లాడక, సాదుల మై వినయ మొప్పఁ జని కురునాథుం
డేది పనిచినను జేసి ద, యాదృష్టి నతండు సూచునట్లుండఁ దగున్. 55

1 'యేతెంచుట' అనియే వ్రా. ప్ర. 2 నెల్లను. 3 మర్దనుఁ డోడెన్.

వ. అని కెంజాయ రంజిల్లుకన్నుల నన్నరు నాలోకించి. 56

ఉ. నీతెఱఁగిట్టిదేని రణనిష్ఠురుఁ బూనక కార్యవాది వై
ద్వైతవనంబునందు సముదగ్రభుజాబలదుర్జయుండు రా
ధాతనయుండు వాని ననిఁ దాఁక నశక్యము నాకు నన్న నే
నీ తెరు వేల వత్తు మహి యేల నశక్తుఁడు గాంక్ష సేయునే. 57

తే. అని వధించెదఁ గర్ణు నే నని ప్రతిజ్ఞ, సేసి యిటు దెచ్చి నన్నిట్లు సేసితింత
కెట్లు నేర్చితి పాడవుగా నెత్తి [1]నేల, వైవ నోర్చితి ననుఁ బగవారినడుమ. 58

ఉ. పంకజనాభుఁడుర్ వినఁగఁ బల్కినయప్పలు కిమ్మెయిం దుదిర్
బొంకగు టోర్చి తిట్టినినుఁ బుట్టినయప్డు నుతించెఁ బోరికిర్
శంక గొనండు గెల్చుఁ గురుసంఘము నీతఁడు పుణ్యుఁ డన్నయా
బొంకరి దివ్యవాణియుఁ దపోధనులుర్ మము నిట్లలంతురే. 59

క. విను మప్పలుకులు పాటెగఁ, గొని దుర్యోధనునితోడఁ గొంటెని బగ ము
న్ను నిజంబుగ నెఱుఁగను వీఁ, డని రాధేయునకు వెఱచు నని యే నిన్నన్. 60

సీ. దేవత లిచ్చినతేరు నశ్వంబులుఁ, గపికేతనంబును గలవు దైవి
కంబుచే నున్నది గాండీవ మనఁ దాటి, యంతవి ల్లది గాక హరిరథంబు
గడపెడు నటె పరికర మిట్టిదై యుండ, నెట్లు కర్ణున కోడితి యిట్టు వలియఁ
బాఱు తెంచితి నీవు భండనంబునఁ గర్ణుఁ, గని పాఱు దని సుయోధనుఁడు సెప్పె

తే. నది నిజంబుగఁ గొనక చేసైతి నాదు, [2]బేలతనమునఁ గాదె పాంచాలమాత్స్య
పాండ్యులాదిగఁ గలిగినబంధుమిత్ర, జనులు దెగటాఱి రప్రయోజనము గాఁగ.

వ. అని పలికి కృష్ణునాననం బాలోకించి కర్ణు నిగ్రహించుట యశక్యం బయ్యె సుయోధనాదికౌరవులు గనుంగొన వానిచేతం బరిభవింపఁబడి యేను జీవంబుతో నునికిం గడచినకష్టంబునుం గలదే యది యట్లుండె నేను జావు దప్పి వచ్చుట వడముడికతంబునం గలిగె నతం డొక్కరుండును బ్రాణంబులు డాఁపక పరబలంబులు బడలువడం బోరు చున్నవాఁడు. 62

క. అని పార్థుఁ జూచి యతఁ డి, ట్లను నేఁ డభిమన్యుఁ డొండె హైడింబుం డొం
డెను గలిగిన నిట్లగునే, విను మును చేసినది యనుభవింపఁగ వలదే. 63

ఆ. నిన్నుఁ దృణముఁ జేసిన న్నాదురాత్ముండు, బంధుహీనుఁబోలెఁ బఱుప నెదురు
దోఁచి నష్టుఁ డౌదవి తొలఁగించువానిఁ గా, కన్య నేల బంధుఁ డంద్రు జనులు.

చ. హరి గలుగంగ నేటికి భయంబున వచ్చితి నీదుగాండివం
బెరవుగ నిచ్చి నీవు నొగ లెక్కి హరిర్ రథిఁ జేయఁ గన్న ని
ష్ఠురభుజవిక్రమోగ్రుఁ డగుసూతతనూభవుఁ దత్సహాయులం
బొరిగొనఁడే సుయోధనునిపోడిమి దూలఁగ నొక్కమాత్రలోన్. 65

1 బయలవైవ నేర్చితి. 2 బేలుఁదనమున.

ఆ. గొంతికడుపునందుఁ గొడుకులై నీవు, దోఁప కుండ నైతి తోఁచినట్టి
పిండ మెడలి యైనఁ బిదప దిగంబడ, దయ్యె నింత వృష్టి దట్టులైన. 66

{అర్జునుఁడు దన్ను ధర్మజుఁ డాడినపలుకులకుఁ
గోపించి యాతనితల నఱుక వాలు వెఱికికొనుట.}

సీ. అనినఁ గృపాణంబుఁ గొని సవ్యసాచి య, వ్విభు నేయఁ దలఁచినవిష్ణుఁ డెఱిఁగి
వాలు గేల నమర్పఁ వలసినకత మేమి, కౌరవు లియ్యెడ లేరు మనము
ధరణీశ్వరునిసేమ మరయంగ వచ్చితి, మీతనికుశల మిట్లేర్పడంగఁ
గంటిమి సంతోషకాలంబు గా కిది, క్రోధకాలమె సధ్యకోటి యుచట
ఆ. నేడి గాఁగ నలిగి తీ వని పలికిన, యూతభంగి యగుకటాక్షదృష్టి
యానరేంద్రుమీఁద నడరంగ నర్జునుఁ, డమ్మురారి కిట్టు లనియె నధిప. 67
క. విను మొరులకు గాండీవ మి, మ్మని యన్నెవ్వాఁడు వలికె నతనిశిరము గ్ర
క్కునఁ బగుల వ్రేయుటకుఁ జే, సినవాఁడఁ బ్రతిజ్ఞ నాదుచిత్తములోనన్. 68
తే. ఇట్టికష్టపుఁగేలి కై యిట్లు సేయఁ
బ్రతిన వట్టుట దగదె యిప్పలుకు నీవు
వినఁగ నితఁ డాడ నిమ్మహీవిభుఁడు ధర్మ
వంతుఁ డగుఁ గాక చంపనవలయుఁ గృష్ణ. 69
వ. చంపి పాలితప్రతిజ్ఞుండ నైననాకు నసత్యంబు రాకుండఁ బరిహరించెద దీనికి
నీ వేమి సెప్పెదవు సెప్పుము జగత్కృత్యసాకల్యవేదివి నీ చెప్పినట్లు చేయం గల
వాఁడ ననుటయు నచ్యుతుండు పో పో మ్మెక్కడివాఁడ వని యనల్పి వెండియు
ని ట్లనియె. 70
ఆ. నీకు వృద్ధసేవ లేకున్కి నెఱుఁగంగ, నయ్యె రిత్త యిట్టు లడిచిపడుటఁ
బట్టి ధర్మవిధివిభాగజ్ఞులైనవా, రేల చేయఁ జొత్తు రిట్టిదాని. 71
క. చేయంగ వలయువానిం, జేయుట యిట్టిదియె కొన్ని చేయ కునికి ధ
ర్మాయత్తచిత్తుఁ డైనా, నాయోగ్యస్థలము లెఱిఁగి నడవంగ వలదే. 72
క. సత్యంబు నహింసయు నను, నత్యుత్తమధర్మయుగళ మందు నహింసా
సత్యము గాచుట ధర్మ, మ, సత్యమున నహింసఁ గావఁ జను నండ్రు బుధుల్.
ఆ. కర్మసూక్ష్మభంగి గానక యిమ్మెయి, సత్యరక్షణంబు సలుపుపాంసు
భ్రాంత ధర్మపరుఁడు రా జిమ్మహాత్ముఁ, జంపఁగఁ దలఁచుట ధర్మపథము గాదు.
క. విను పిన్ననాఁడు నీ వీ, యనుచిత మగువ్రతము వట్టి తది గాకయు నె
ట్టనృతము సూనృతమును నీ, కనియెడు చందంబు బుధులు గయికొనరెందున్.
వ. అది యె ట్లంటేని. 76
ఆ. ప్రాణహాని వచ్చుపట్టున సర్వధ, నాపహారవేళయందు నడపు
సత్య మనృత మండ్రు సత్యంబు సూనృత, మని పరిగ్రహింతు రార్యజనులు. 77

వ. విను పెద్దయు వినికి లేనివాఁడు కౌశికుం డనునొక్కవిప్రుం డొక్కవిశిష్ట గ్రామంబున కనతిదూరంబున సరిత్సంగమపుణ్యక్షేత్రంబున వసియించి సత్యంబ పలుకువాఁడ నని వ్రతంబు వట్టి సత్యవాది యనం బ్రసిద్ధుం డయి తపంబు సేయు చుండ నొక్కనాఁడు ముచ్చులం గని వెఱచఱచి పఱతెంచినజనులు గొంద ఱయ్యాశ్రమంబుచేరువఁ బొదలఁ దూఱి రంత వెనుతగిలి వచ్చుముచ్చు లత్తపోధనునికడ కేతెంచి యిప్పు డిట వచ్చినవార లెట వోయి రని యడిగిన నతండు సత్యవిభాగవిధిజ్ఞుండు గామింజేసి తన కసత్యంబు వాటిల్లు ననుశంక నీగుల్మలతాగహనంబు సొచ్చి రని చూపి చెప్పిన నత్తెక్కలికాఱు వారలం జంపి ధనమ్ము గొని రమ్ముని తద్వచనదోషంబున నరకప్రాప్తుం డయ్యె నను నితిహాసంబు విందుము హింసాకరం బగుసత్యంబు ధర్మంబు గాదు తొలుత వినిన దానిన పట్టి మూఢుండు పెద్దల నడగి తెలిసికొనక వర్తించి దుర్గతిం బొందు నింతవట్టు విచారించి యజాతశత్రుండు వధ్యుం డవుం గాఁ డని నిశ్చయింపు మనుటయు నర్జునుం డి ట్లనియె. 78

[redacted]లమాడ్కి హి[redacted] న[redacted]ంబు | నరుఁ డొలంగఁ
ద్రోచితివి లోకమున నీకు | గోచరంబు, గానిధర్మనిబోధంబు | గలదె కృష్ణ.

క. జనములు వృథాప్రతిజ్ఞుం, డని నను నిందింప కుండ | నగ్రజుఁడు సుఖం
బునికియుఁ గలిగెడునట్లుగ, ననుగ్రహముఁ జేసి చేయు | నది పనుపు దగన్. 80

వ. అనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 81

కృష్ణుఁ డర్జునుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు దూఱు మని చెప్పుట.

చ. అతిశితకర్ణబాణహతి | నంగము నొచ్చినదాన నల్గి యి
ప్పతి నిను నొవ్వఁ బల్కు టిది | ప్రాభవ మింతియె కాక నీమెడఁ
మతిఁ బటుకోపముం గలదె | మారుతసూనుఁడు నీవుఁ దమ్ములుం
జతురవినీతి నీతనివ|శంబునఁ గాదె చరింతు రెప్పుడున్. 82

క. కావునఁ బ్రభుత్వసంపద, నీవిభుఁ డాడినది యెల్ల | నెగ్గు గొనక నా
చే వినుము నీదుప్రతినకు, నేవిధి సేయ నగు దాని | నేర్పడ ననఘా. 83

క. నీ విట్టివాఁడ వని ధర,ణీవిభునిం బలుకు మదియ | నీచంపుట సం
భావించి పిదపఁ బ్రణతుఁడ,వై వినయము సేయు చిత్త | మలర నతనికిన్. 84

వ. అట్లయిన నసత్యదోషంబునకును గురువధపాతకంబునకుం దొలంగి సమాహితుండ వగుదు తదనంతరంబ కర్ణుని నమయింపఁ జనుటకు నిమ్మనుజపతియను మతి వడయుద మనుటయు నప్పలుకుల కభినందించి పురందరనందనుండు ధర్మనందను నుద్దేశించి. 85

మ. కనదస్త్రంబుల నుజ్జ్వలోద్భటగదా|ఘాతంబులం గాలఁ గే
లను విద్విట్పతురంగసంఘములు గూ|లం గేలి సల్పంగఁ జా

లినయాభీముఁడు నల్కఁ గాక నను దోఽర్గ్లీలాసమగ్రుండ వై
యనిలో నిల్వఁగ లేనినీవిటులకీఽడాడంగ నర్హుండవే. 86

క. నన్నెఱేఁగి యెఱేఁగి యిట్లనఁ, జన్నే నీజిహ్వ వెక్కఽశకలము లై పో
కున్నది యే లోకో రణమున, నెన్నఁడు నీ వేమి సేసిఽతింత యనుటకున్. 87

క. నకులుఁడు సహదేవుండును, బ్రకటభుజాస్ఫురణమున నఽరాతిబలము నే
లకుఁ గోలకుఁ దెత్తురు నో, రికి వచ్చినయట్టు లాడిఽతే యిబ్భంగిన్. 88

సీ. నీవు జూదం బాడఁఽగా వైరబంధంబు, గౌరవజాతితోఁఽగలిగె మనకు
రాజ్యనాశంబు నఽరణ్యావాసంబును, దాస్యదైన్యంబు నఽత్యంతదుఃఖ
ములుఁ దెచ్చికొంటి సిఽగ్గొలయదు నీమనం, బున నించుకేనియుఽననికిఁ జాల
కున్న వానికిఁ దాల్మిఽయొప్పగుఁ గాక ప్రల్లదములు పలికినఽలాఘవంబు

తే. సెందు మున్నేమి సేసినఁఽజేసి తింక
నైన దుర్బుద్ధితనములుఽనూని తగిన
పౌరుషము లేము సేయఁగఽనూర కుండు
మిడుమ వడువారు సైఁతురేఽయింతవట్టు. 89

వ. అని యగ్రజు నప్రియంబులు వలికి యంతరంగంబు సంతాపంబు నొంద ని
ట్టూర్పు నిగిడించి యంతకము న్నాఱఁబెట్టినవాలు వెఱికినం గనుంగొని పద్మ
నాభుండు గ్రమ్మఱ నిది యేమి యని యడిగిన నతం డే నిన్నరనాథు నో నాడిన
పలుకులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు దలద్రెంచుకొనుటయ కా నిశ్చయించితి ననుటయు
నమ్మహాత్ముఁ డాత్మప్రశంస సేయు మది మరణం బని పెద్దలు సెప్పుదు రను
టయు నీచెప్పినట్ల చేయ కునికికిం గడచినయధర్మంబును గలదె యట్లు సేయువాఁ
డన కాక యని యాధనంజయుండు ధనుర్ధరుండై ధర్మనందనున కిట్లనియె. 90

ఆ. హరుఁడు దక్కఁ జాపఽధరుఁ డొరుఁ డెన నాకుఁ
ద్రిభువనముల లేఁడుఽదిశలు గెలిచి
తెచ్చి నీకుఁ బ్రీతిఽనిచ్చితిఁ బెనుపారు
ధనము రాజసూయఽదక్షిణలకు. 91

వ. దీప్తప్రతాపం బగుసంశప్తకసంచయంబు నడఁగించి కించిదవశిష్టంబుగా నష్టం
బు సేసితి గురుసేన నాచేతం గూలి యె ట్లున్నదియో యటు సూడు మని పలికి
మొగంబు బిగువుడిపికొని సవినయంబుగా దండప్రణామంబు సేసి నిలిచి చేతులు
మొగిడ్చి యజాతశత్రున కప్పురుహూతపుత్త్రుం డి ట్లనియె. 92

క. ననుసుప్రసాదదృష్టిం, గనుఁగొను మే నిపుడు గొన్నిఽకాఱులు లఱచితిఁగా
మనుజేంద్ర వానిఁ బెడచెవు, లను బెట్టుము వేఱుగాఁ దఽలంపక దయతోన్. 93

తే. వినుము సత్యంబ పలికెదఁఽదనువుఁ బ్రాణ
ములును నీసొమ్ముగా మదిఁఽదలఁతు నేను

నాదువృత్తంబు భవదధీనం బనంగ
నేల పనుపుము నను భీము । పాలి కధిప. 94

క. ఓపి యతనిరణభారము, వాపెదఁ గౌరవ్యసేన । బడలువఱిచి సా
టోపతఁ గర్ణునిఁ దునిమెద, మాపెదఁ గురురాజుదురభి । మానము బలమున్. 95

వ. ఎల్లభంగుల నేఁడు రాధం బుత్త్రరహితం జేసెదఁ గాదేని గొంతి యైన నట్టిద
యగుం గాక. 96

చ. అన విని యిమ్మహీరమణుఁ । డాతని కిట్లను మీకు నాకతం
బున బహుదుఃఖముల్ గలిగె । భూరికులంబున కప్రియం బొన
ర్చినయవినీతుఁ బాపపరు । వ్రేయఁ దగుం దల ద్రెవ్వ నీమనం
బునఁ గృప పుట్టి కాచినను । బోయెద నిప్పుడ యేను గానకున్. 97

క. ననుఁ దొఱఁగి నీవు సౌఖ్యం, బున నుండుము సమరభీతు । భుజబలహీనుఁ
జనపతిఁ గాఁ జేయుట యొ, ప్పనె కట్టుము పట్ట మనిల । పుత్త్రునిఁ బ్రీతిన్. 98

వ. అని పలికి సెజ్జ డిగ్గి వనవాసగమనోన్ముఖుం డయినం గనుంగొని కమలనాభుం
డాభూపతిచరణంబులకుం బ్రణతుం డై యి ట్లనియె. 99

సీ. నరుని ప్రతిజ్ఞ భూ । వర మున్నెఱుంగని, యింతియ [1]కాదను । నితఁడు నిప్పు
డాడినమాటలు । నంతరంగంబునఁ, బట్టవు పేర్చుకో । పమున నీకుఁ
దను నెవ్వఁ డుఱక యన్యునకు గాండీవ మి, మ్మని ధిక్కరించె నా । తని వధింప
బ్రతిన [2]వట్టినవాఁడు । భావ్యంబు గానియ, ప్పలు కీవు వలికితి । పరమధర్మ

ఆ. మైనసత్యనిష్ఠ । హానిఁ బొందుట కోర్వ, కునికిఁ జూచి యేన । యుల్లమునఁ ద
లంచి యట్లు వలుకఁ । బంచితి గురునిఁ గీ, డాడుటయ వధించు । టగుటఁ జేసి.

క. శరణము వేఁడెదను భవ, చ్చరణంబులు వట్టికొని ని । సర్గదయాని
ర్భరబుద్ధిని గావుము మ, మ్మిరువుర నీతప్పు సైఁపు । మెల్లవిధములన్. 101

క. సూతసుతునిమెడ నెత్తురు, భూతలమున నివురు నేఁడు । భూనాయక నీ
వాతనికి నలిగినప్పుడ, చూ తెగియెం బూని[3]యేన । చుమ్ము పలికెదన్. 102

క. విను సత్యం బాడెదఁ బా, ర్థునిచే నేఁ డెల్లభంగిఁ । దునుమం బడుక
ర్ణునిదెసఁ జింతయు వంతయు, మనుజేశ్వర విడువు పంపు । మమ్ముఁ దెలివితోన్.

ధర్మరాజు కృష్ణునివాక్యంబులం గలంక దేఱి ప్రసన్నుఁ డగుట.

వ. అనుటయు ధర్మసూనుండు ససంభ్రమంబుగాఁ గృష్ణు నెత్తి యతండు ప్రాంజలి
యై యుండ నతని కిట్లనియె. 104

క. ఇది యట్టిద మోసంబునఁ, బదిలుఁడఁ గా కేను మున్ను । పదిరినకతనన్
హృదయము గలఁగిన నా కె, య్యదియును దోఁపమి వికారి । నైతి మహాత్మా.

ఆ. ఇట్టి నన్ను ననునయించి బోధించితి, కరుణపేర్మిఁ జేసి । గారవమున

1 కాదు నిం నీతఁ డిప్పు. 2 పట్టినవాని 3 'యేను సుమ్ము' వ్రా. ప్ర.

నజ్ఞులైనమమ్ము నాపత్పయోనిధి, మునుఁగకుండఁ గాచి తనఘమూర్తి.

వ. అనియె నప్పుడు వివర్ణం బగువదనంబు వాంచి యున్నవాసవిం జూచి నారాయణ దేవుండు నీ విట్లు విషణ్ణుండ వగుట గర్జంబు గాదిమ్మేదినీపతిముఖప్రసాదం బభినందించి యనుమతి వడసి చని రాధేయవధవిహారంబున నితనికిం బ్రియం బాపాదింతు గాక యింకఁ దడయ నేల యని పల్కి వెండియు. 107

ఉ. ఈతని నొవ్వఁ బల్కుటన యీదురవస్థకు వచ్చి తక్కటా
శాతమహాసి నీనృపతిఁ జంపిన నెట్లగుదో విపత్తికిం
బాతకఘోరవృత్తికిని బాసితి దైవ మనుగ్రహించుటం
జీతెలి వాప్తబంధుజనకీర్తితపుణ్యవిపాక మర్జునా. 108

వ. అనిన నతండు గన్నీరొలుక నన్నపాదంబులపైఁ బడిన నప్పాండవాగ్రజుండు ను బాష్పాప్లావితముఖుం డగుచు నతనిమీఁద నొఱగె నిట్లియ్యిరువురు నొండొరులం బట్టికొని యేడ్చి రచ్యుతుం డుడుప నుడిగి తత్కాలోపగతసముచిత పరిజనానీతజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసికొనిరి తదనంతరంబ ధర్మనందనుండు దమ్ముని గౌఁగిలించుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి చిఱునవ్వుతో మనల నింత వఱుచునే కర్ణుం డని పలికి మఱియును.

ఆ. ఎల్లఁ జూడ సిడము విల్లు సశ్వంబుల, సూతుఁ దునిమి నన్ను నాతఁ డలన్ప
నెఱయ గెలిచె నతని నీ విప్డు సంపక, యున్న నాకు బ్రదికి యుండఁ దగునె.

చ. అనవుడు నమ్మహీపతికి సర్జునుఁ డిట్లను నేఁడు కర్ణు నే
ననిఁ బడవైతు నీయడుగులాన తదీయసుహృద్గణంబుతో
విను మటు సేయకే మగిడి వెల్వెలఁబాఱెడుమోముతోడ వ
త్తునె యిట కృష్ణసారథియుఁ దూలునె మానవిహీనవృత్తినై. 111

వ. అని గోపాలదేవు నాలోకించి నీమనంబునం గర్ణుండు దెగటాఱ నలయు నని యించుక దలంపుము దాన నే నతని వధియింతు ననిన నమ్మహాత్ముం డట్టిపని కిం జాలుదు వని యుత్సాహదీప్తుం డై పలుకుటయుఁ బార్థుండు నిజరథంబు సవిశేషకల్పితంబు సేయించి రథ్యంబుల జలపానఖాద్య[1]ఖాదనంబులం బ్రబలంబులఁ గావించి పూన్పించి యగ్రజు వీడ్కొని గమనోన్ముఖుం డగుటయు నచ్యుతుం డవ్విభు నీక్షించి నీతమ్మునిం గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబుల నిరీక్షింపుము దీవన యిచ్చి పనుపు మని చెప్పిన నన్నరవరుండు గిరీటిం దిగిచి బిగియారు కౌఁగిటం జేర్చి నీవు కృష్ణపనుపునం దగుమాట లాడి తత్తెఱంగు నేనునుం దెలిసితి నాయెఱుంగమి నిన్నుం బలికినపలుకులకు నుమ్మలింపకుమీ యనుటయు నతండు వికసితవదనుం డగుచుఁ దత్పాదద్వయంబు ఫాలంబు సోఁకం బ్రణతుం డయిన నమ్మానవపతి యెత్తి పునఃపునరాలింగనంబు సేసి కర్ణు

1 ఖాణంబులం.

గెలువు విజయ నీకు విజయంబు శాశ్వతం బయ్యెడు మని దీవించిన నమ్మేటి
మగండు నాటోపంబుగా దేవ నిన్ను నొప్పించినయప్పాపకర్ము మత్కార్ముక
ముక్తశిలీముఖంబులం బొలివుచ్చి యిదె వచ్చెద ననుచు నంజలిపుటంబు
నిటలంబునఁ గదియించి వీడ్కొనియెఁ దదనంతరంబ దామోదరుండును న
న్నరుండును నరదం బెక్కి యలరునుల్లంబులతో నరిగి శుభప్రదంబు లగు
నిమిత్తంబులకుం బ్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి రాధేయవధప్రకారచింతా
క్రాంతుం డై నగాండీవితనువునం బ్రస్వేదకణమ్ములు గ్రమ్మినం గనుంగొని
కమలనాభుం డతని కిట్లనియె. 112

ఆ. అసురులకు నజయ్యు లగువారిఁ బెక్కండ్రఁ, గెలిచి తీవు నీకుఁ గలయుదాత్త
దివ్యబాణములు నుదీర్ణధనుర్వేద, కౌశలంబు బలముఁ గలదె యెందు. 113

చ. అమరనదీతనూభవుఁడు నస్త్రగురుండు భవన్మహాస్త్రది
వ్యమహిమలో నడంగిరి జయద్రథుచా వధికాద్భుతంబు మ
ర్త్యమునన కాదు లోకములనన్నిట నీ కెదు రెవ్వ రేల చి
త్తమునఁ గలంక యూఁడుము దర్పము నెక్కుడు నంతకంతకున్. 114

క. బలమును శౌర్యముఁ దేజముఁ, గలఁ డని కౌరవులు నమ్మి కర్ణుని నీతోఁ
దలపెట్టిరి నీబాణం, బులఁ గూలెడు నతఁడు కీర్తి వొందెదు నిన్నున్. 115

క. కురుపతి యాశలు మాలఁగ, దురమున రాధాతనూజుఁ దునుమాడి జయ
స్ఫురణంబునఁ గృతకృత్యతఁ, బొరయుము నీవారు మోదమునఁ దేలంగన్.

వ. అని వెండియు. 117

ఉ. కౌరవసైన్య మగ్గలము గాదె కడున్ భవదీయసేన క
వ్వారణకోటు లాతురగవర్గము లారథసంచయంబు లా
వీరభటావళుల్ బహుళవిక్రమకౌతుకి వై న నీశరా
సారములన్ బడల్పడఁ గృశం బగు టిప్పుడు నీకుఁ దోఁపదే. 118

క. కురుసేనలకుం బతి యై, సరిత్సుతుఁడు పదిదినములు సమరము సేసెన్
శరమహిమ నతఁడు నీచేఁ, బరిరక్షితుఁ డై న సైన్యపాలు మిగిలెనే. 119

చ. అతని శిఖండిబాణములకు క్లైర సేసితి ద్రోణునిం జమూ
పతియుఁగఁ జేసెఁ గౌరవనృపాలకుఁ డగ్గురుఁడున్ భవచ్చమూ
పతి నడఁగించె నే దివసపంచక మమ్మెయిఁ బోరి తావకా
ప్రతిహతబాహురక్ష యిరువాఁగును జూడదె పాండవోత్తమా. 120

క. భీమునిరథవిహరణ ముద్దామం బగు టెల్ల నీకు దర్పంబునఁ గా
దే మాఱు లేనిభవద, స్త్రామేయబలంబు దెలియు నంతయు నాకున్. 121

వ. కృపాశ్వత్థామకృతవర్మకర్ణశల్యులు నీచేతం బోయెడువారు కృపాశ్వత్థామల
దెసం గృప సేసితేనియుం జంపక గెలిచి విడుము చుట్టం బని యరవాయి

గొనుట కర్జంబు గాదు కృతవర్మను సమయింపుము శల్యుండు మేనమామ యై
నను బగవారిం గూడి పరాక్రమించు చున్నవాఁడు గావున నతని వధియించుట
పాపం బని తలంప వలవదు కర్ణుండు జతుగృహదాహంబును గపటద్యూతోత్సా
హంబును లోనుగాఁ గలదుర్యోధనుదుర్నయంబులకు మూలం బట్లుఁ గాక జూ
దంబునప్పు డాసభలోన ద్రౌపది నుద్దేశించి యప్పాపాత్ముండు. 122

క. తేరిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి విడిచిరి నిన్నుఁ
వారిజలోచన నీ పైఁ, గూరిమి గలనుగని వెదకికొను మొరు ననఁడే. 123

తే. ఏను సంధికిఁ బోయినఁ దాను ధార్త, రాష్ట్రమానసములఁ బగ రాఁజఁ బెట్టి
నన్నుఁ బట్టింపఁ జూచెఁ దా నెన్నఁడైన, నాదికారణ మతఁడ మీయాపదలకు.

చ. వినుము సుభద్రపట్టి బలువిల్ మును వంచన వాఁడు డాసి త్రుం
చిన మతి కాచె యందఱును జేరి వధించుట యాపరాభవం
బనలముపోలె నున్నది యహర్నిశముం బరితాపకారి యై
మనమున నస్త్రవృష్టి సతి మాన్పుము బంధులు మోద మందఁగన్. 125

క. ఆసభ నాదుష్టాత్ముఁడు, నీసిసదుర్నయము సూచి చిత్తమునఁ గడుఁ
[1]నోసినబంధులు వానిని, గాసిగ గ్రద్దగని దోలువఁ గనుఁగొన వలదే. 126

వ. వాఁడు వడినం దక్కటిరాజులుం గౌరవులు నీకు మొనకట్టరని చెప్పె నిట్లు సెప్పు
చు సమరస్థలంబున కనతిదూరంబుగాఁ జని యత్తెత్తి చూచి కర్ణుండు సంగ
రంబు సేయుసంరంభం బుగ్గడించి యగ్గాండీవికిం జూపి పుండరీకాక్షుండు. 127

క. కేతనము రథముఁ దునుగ, బ్రాణముఁ బొడిచేసి నీశరంబులఁ గర్ణున్
వే తునిమినఁ గని శల్యుఁడు, నాతెఱ యొండంగఁ బొలవలదె కిరీటీ. 128

వ. పూనిక నెఱపి శోకం బుజ్జగించి లోకంబు సంస్తుతింప సుఖివి గమ్మనినం బ్రము
దితహృదయుం డై. 129

శా. నీతోడ్పాటున నేఁ ద్రివిష్టపములకు న్నల్వంగ నూఁకింతు నా
చేతం గర్ణుఁడు రూపు మాలి చను మెచ్చింతుఁ జిమ్ముం జూడుమీ
దైతేయాంతక యంచు శేషనిభహస్తం బుద్ధతిం [2]జాఁచి ని
ర్ధూతారాతిబలుండు పుచ్చికొనియెన్ దుర్దాంతకోదండమున్. 130

అర్జునుఁడు కృష్ణునివాక్యంబులచేఁ గర్ణునివధ కుత్సహించుట.

వ. ఇట్లు గాండీవం బెత్తి మొక్కపెట్ట యున్నరుండు నేఁడు నాబాణంబులు బాణాస
నంబును సగదంబునుం జూచి సుయోధనుండు శకునియడ్డసాళ్లను బలకయు నమ్మం
డపంబును దలంప వలయుఁ దననమ్మినబలం బైనకర్ణుండు నే నేయుతూపులతాఁకున
రూపడంగినం గని యవ్వెంగలి దాను విదురుబుద్ధి వినమికి వగం బొందవలయు
ధృతరాష్ట్రుండు దనకుం గార్యదర్శనంబు లేమి యుగ్గడించి తన్ను నిందించికొన

1 మోసిన; ప్రోసిన. 2 జూఁచి.

వలయు నతండు గొడుకులదెసను వారు రాజ్యంబుదెసను విగతాశులు గావ
లయు నని పలికి మఱియును. 131

ఆ. రాజరాజుఁ బాసి | రాజ్యసంపద ధర్మ,తనయుఁ జేరుపెంపు | దారు దెలియఁ
గాంచి సాత్యకియును | గవలును భీముండు, గారవించువారు | గాక నన్ను. 132

క. సురగరుడోరగవిద్యా,ధరాదిభూతములు సూత|తనయుని నేఁ డేఁ
బోరి పుచ్చిన ననుఁ బొగడుచు, నరుగుం గా కునికిపట్ల | కంబుజనాభా. 133

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు సేయుచుం గృష్ణార్జునులు నిజసేనఁ జేరి రంతకు మున్న
యిరువాఁగునం జేయం గలదొరలు దలపడినం బోరు ఘోరం బయ్యె నందు. 134

సీ. కర్ణసూనులలో నొ|కం డుత్తమౌజుని, చేతఁ జచ్చుటయు శో|కాతురుండుఁ
గ్రోధదీప్తుండు న|గుచుఁ గర్ణుఁ డాతని, తురగకేతనములఁ | దునుమ నాతఁ
డడిదంబు సేకొని | యరదంబు డిగి కృపా,చార్యురథ్యంబులఁ | జంపి భీష్మ
వైరితే రెక్కె నా|శారద్వతుం డట్లు, విరథుఁ డయ్యును బలు|విడిఁ గడంగ

ఆ. నతఁడు పాదచారి | యని యాశిఖండి య,వ్విప్రు సేయఁ డయ్యె | వేగ మెద్ది
ద్రౌణి యతనిఁ దనర|థంబుపై నిడికొని,యనికిఁ దొలఁగి చనియె|మనుజనాథ. 135

వ. అట్టియెడ. 136

చ. అనిలసుతుండు దీవ్రవిశి|ఖంబులు పర్వఁగ నేచి యంబరం
బునడుమఁ దేజరిల్లురవిఁ|బోలెడువేఁడిమి కోహటించి నీ
మొన దెరలంగ నారథిక|ముఖ్యుఁడు పార్థుఁ దలంచి సారథిం
గనుఁగొని మానసంబు దలఁ|కంగ రణోగ్రత దక్కి యిట్లనున్. 137

క. నరుఁ డన్నవర్తనము తెఱఁ,గరయుట కై మదిగలంగ | నట చనినాఁ డ
న్నరపతిదుర్దశ గని దు,స్తరశోకం బడరి తాను | దదవస్థుఁ డగున్. 138

తే. అయ్యిరువురకు నొకటి యై|నట్టిదైన, మనము కౌరవసంఘంబు | వ్యగ్రఁ జేసి
గెలుపుగొంటిమయేని యు|ఫలము దాన,నేమి గలదనువగఁ జిత్త|మెరియఁజొచ్చె.

భీముఁ డర్జునురాక గోరి విశోకునితో విచారించుట.

క. ఐనను నిప్పటిదుఃఖము, మానింపఁగ మనకు నొండు|మం దెయ్యది యీ
సేనల దొరలను గౌరవ,భూనాథుని సమయఁ జూచి | పోవుట దక్కన్. 140

వ. అని పలికి యవ్విశోకునకు మనదిక్కుసిడంబులు సూపి యవి యెవ్వ రెవ్వరి
చిహ్నంబు లేర్పడం జూచికొనుము మనశరంబులకొలంది యెట్లున్న దరయు
మనవుడు నతండు వీ రెవ్వ రై రేమి నీ వలిగినఁ బడక పాఱక నిలువం జాలువాఁ
డిం దెవ్వం డస్త్రశస్త్రంబులసంపద యడుగ వలదు నేఁడు దెచ్చినవానిలోన
నా తెడ్లు వ్రేఁగుపడి పూని వచ్చుబండి యొక్కటి యించుకయు వెలితి గాక యున్న
యది గాక యున్న నేమి భవద్బాహుదండంబునకు మూలధనం బైనగదా
దండం బెల్లపనికిఁ జాలు నని చెప్పినఁ బవమానసూతి యాసూతు చేసేత

నప్పళించి. 141

ఉ. వేడుకఁ జూడు మేను బటు। విక్రమకౌతుకలీలఁ బేర్చి చెం
డాడెద వైరులన్ విదురుఁ। డప్పుడు సెప్పఁడె జూదమిట్లు గా
నాడెను రాజరాజ కట। యా ప్రతినల్ గడతేర్చుఁ గాక బొం
కాడునె ధర్మజావరజుఁ। డంచుఁ దదాప్తులు సంతఁ బొందఁగన్. 142

వ. అని వెండియు. 143

ఉ. ఉత్తమకర్ణు మిట్టెదని। యొక్కరుఁడుం దగఁ జెప్ప[1] లేఁడ నా
కిత్తఱి నేన పోలుతెఱఁ। గెల్లను జేసెద నట్లుఁ గాక నా
చిత్తము మార్గణార్తియుఁగ। శిక్షకమయ్యెడు నైన నంచు న
త్రాత్తి భవద్బలంబుపయి। నెల్లను జూపడగించె నేపునన్. 144

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని యద్దిక్కు గలగుండు గొనుట యెఱింగి విశోకునితోఁ గౌరవసైన్యంబు మనము దఱుమకయ తాన కలంగెఁ గెలనం గవ్వడి గదిసెనొ కాక యనుటయు వాఁడు నిపుణంబుగా నిరూపించి ముదంబునం బొదలుచు. 145

క. నరుఁ డదె కంటె కౌరవ, కరిసేనం గవిసెఁ గేతు। కపిరుచు లంభో
ధరబృందముపైఁ గలయం, బరఁగు తటిల్లతలఁ దలఁపఁ। బట్టయి నిగుడన్. 146

క. హరిమేనికాంతియును నరు, కిరీటరత్నాంశువులును। గిఱిగొన రథర
థ్యరుచులు బెరసి విచిత్ర, స్ఫురణంబునఁ దేజరిల్లెఁ। జూడు కుమారా. 147

వ. అనిన విని యంతరంగంబు సంతోషమయంబుగా నంగంబు పొంగ నేర్పడ నాలోకించి విశోకునకు వృకోదరుం డిట్లనియె. 148

తే. వరపుడుల నూర్వుగను మేలి। వాజు లిరువదింటి నూఱులు పదునాల్గు। నిత్తు నీకుఁ
బసదనము నీవు నాకు బీ। భత్సురాక, సూపి ముద మొనరించితి। సూతవర్య.

వ. అనియె నప్పుడు వారణఘటావిదారణంబు సేసి వాసవి వాసుదేవుతో మన తేరు భీమసేనుఁ జేరం బోవ నిమ్మనుటయు. 150

క. అతఁడు హరులఁ దఱుమఁగ నుద్ధతిఁ జనునెడ మనబలంబు। దర్పమహోగ్రా
కృతిఁ బొదివినఁ జతురంగ, ప్రతతుల నన్నరుఁడు నేల। పాలుగఁ జేసెన్. 151

ఆ. మందరంబుచేత। మథితమై తిరుగుసా, గరమునులివు గెలిచె। ధరణినాథ
పార్థుఁ డురవణింప। బలువడిఁ[2] గలఁగెడు, కౌరవేంద్రుసేన।[3] కలకలంబు. 152

వ. కేతుచామరాతపత్రభూషణశకలంబుల నాశౌర్యభూషణుండు రణక్షోణికి విభూషణం బాచరించె నట్లు కర్ణువధంబునకు వేగిరపడి తఱుమ నుఱక మన మొన వెండియు నొండొండ పయిం గ్రమ్మిన నమ్మేటిమగండు. 153

క. పేరు గలరథికముఖ్యుల, సారథిరథరథ్యకేతు। సహితంబుగ దు
ర్వారవిశిఖ[4]విస్ఫురణవి, హారంబున శతచతుష్ట। యము పొడి చేసెన్. 154

1 లైరి; నేల. 2 గడఁగెడు. 3 కళవళంబు. 4 'విస్తరణ' అనియే. వ్రా. ప్ర.

వ. అవ్వేఁడిమికి వెఱచఱచి యచ్చటిమూఁక విచ్చుటయుఁ గర్ణుముందటిమోహరం బుత్సాహతీవ్రం బయి యురవణించినం గని యన్నరుం డురగనికరంబునకుఁ గవియుగరుడునికైవడి నద్దెస కడరె నట్లడరుట యాలోకించి తనకట్టెదుటిమొన బెట్టు దాఁకి. 155

తే. వాయుసత్త్వుండు వాయుజవప్ర[redacted] తనుఁడు వాయుత[redacted]దగవృత్తి । నేచి బాహాసముల్లాస । మెసక మెసఁగఁ, గనుపు గొట్టె వాలమ్ములఁ । గౌరవేంద్ర.

వ. అవ్వీరునాటోపంబు సూచి కురుభూపతి ప్రధానసైనికులకుం జూపి యితండు సమసిన నక్కడ సకలంబు సమయు మీ రొక్కుమ్మడిం బొదివి పొరివుచ్చుం డనిన వారును వారణాదిచతురంగంబులయగ్గలిక మెఱయ నతనిం జుట్టు ముట్టి యస్త్రశస్త్రంబులం బొ[redacted]టయు నతండు. 157

ఆ. వానినెల్లఁ ద్రుంచి । వల వ్రచ్చికొని లీల, నిగుడుచోఁ జప్పొఁ ఱెరలె । వెగడువడక తఱిమి రక్తనదులు । వఱపె మస్తకకూర్మ, హస్తభుజగతతుల । నతిశయిల్ల. 158

క. కురువిభుఁడు సూచి శకునిం, బురికొల్పిన నాతఁ డుగ్ర । ముగ మార్కొని పే రురమున నారాచంబులు, గురిసినఁ బవనజుఁడు సరకు । గొనక శారథికున్. 159

క. బలునారసమున నేసిన, నలఘులఘుత మెఱయ నాతఁ । డదియిరుమూఁడ మ్ములఁ దునియలు సేయుడు నతఁ, డలిగి యతనిధనువు దుని మొ । నల్లన నగుచున్.

ఉ. ఒండొకవిల్లు పుచ్చికొని । యుజ్జ్వలషోడశభల్లముల్ సము ద్దండత నేసె నీమఱఁది । తత్తను వాడఁగఁ జాపకేతువుల్ ఖండములై పడంగఁ దుర । గంబులు నొవ్వఁగ సూతుమేనఁ బెం గండలు నెత్తురుల్ దొరఁగఁ । గౌరవపుంగవుఁ డిచ్చ మెచ్చఁగన్. 161

తే. అలిగి జము నాలుకయుఁబోని । యతులశక్తి, వాయుపుత్రుఁ డారథికుపై । వైచె నతఁడు వెరవుమైఁ బట్టి దాన న । వ్వీరుబాహు, వుచ్చిపోవైవ మన మొన । యుబ్బి యార్చె.

శకుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుం డై తనరథంబుమీఁదఁ గూలుట.

చ. అనిలజుఁ డట్లు పెల్లెసఁగు । నార్పులు సైఁపక మేటివిల్లు వే కొని కనుదోయి గెంపుగ న । కుంఠితవిక్రమ మొప్పఁ ద్రుంచె నా తనిఘనకార్ముకంబు నిశి । తప్రదరంబులు మేన నించె నిం చిన నతఁ డుర్విఁ గూలెఁ గురు । సేనకు బెగ్గల మగ్గలంబు గన్. 163

తే. కూలి మూర్ఛ మునింగినఁ । గురువిభుండు
దనరథంబుపై నిడికొని । యనికిఁ దొలఁగఁ
బోవుటయుఁ జూచి తమతమ । పోరు మాని
దొరలు దెరలిన మూఁకలు । మరలి పఱచె. 164

వ. ఇట్లు వెఱచఱచి యవిసినకలంబుజనంబులు దీవి సేరినయట్లు కర్ణుం జేరి కాలు దన్ని నిలిచె నన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 165

తే. అట్టియెడఁ గృతవర్మ ద్రోణాత్మజుండుఁ
గృపుఁడు నృపతియుఁ గర్ణుండుఁ గినియఁ జాల
రయిరె కిమ్మీరవైరికయ్యంబుకడఁక
యిట్టు లుండునె పదపడి యెట్టు లయ్యె. 166

వ. అనిన సంజయుం డమ్మహీపతి కి ట్లనియె నప్పుడు కరూశపాంచాలచేదిసైన్యంబులఁ దఱుముటయుం గని కర్ణుండు గడంగిన మనమూఁకలుం బురికొని పవనతనయుతోడం బోరె నప్పాండవసేనాసముదయంబు రభసంబున నారాధేయుం బొదివిన. 167

క. అతఁడు వివిధోగ్రవిశిఖ, ప్రతతులు నిగిడించి ఘోరభంగి సుదారో
ద్ధతి సూపినఁ జెడ్పడి త, చ్చతురంగంబులును గలఁగె జగతీనాథా. 168

చ. కనుఁగొని భీమసేనుఁడు శిఖండియు సైన్యవిభుండు ద్రౌపదీ
తనయులుఁ గేశవానుజుఁడుఁ దాఁకిన నందఱు నిన్నిరూపులై
తనువులు సించుచున్ హయవిత్రాసము నొంచుచుఁ గేతుదండఖం
డన మొనరించుచుం బెనఁగె డయ్యక క్రుయ్యక కతఁడు గండనన్. 169

క. నకులసహదేవులును నా, రికిఁ దోడ్పడి నిశితశరపరీతునిఁ జేయం
బ్రకటితబలశౌర్యుఁడు సూ, తకులోద్వహుఁ డేచి వారిఁ దలఁకం జేసెన్. 170

క. పెక్కండ్రతోడఁ గర్ణుం, డొక్కఁడ పోరాడి యెక్కుడుసుక్కున వారిం
జిక్కువడం జేయుట గడు, నక్కజమై యుండెఁ గౌరవాధిప చూడన్. 171

వ. ఇవ్విధంబున నద్దెసఁ జేయంగలమగల నెగడంటించినం బోక పొదువుపాంచాలచేదిమాత్స్యాదివర్గంబులపై సతతం డనర్గళప్రసారంబు లగుశరాసారంబులు నిగిడించినం గరిరథఘోటకభటానయవఖండంబులును వివిధాస్త్రశస్త్రశకలంబులును జామరచ్ఛత్త్రకేతుభూషణభాగంబులును భూభాగంబునం దొరంగఁ బెరిఁగి నెత్తురుటేఱులు వాఱ మఱియుం బాండవయోధవరులు వరుసం బోరి పోరి యంత కంతకు నివ్వటిల్లునాకర్ణుక్రొవ్వున నివ్వెఱపడిన నవ్వీరుండు గోవులం దోలుకోల్పులికైవడిఁ గౌంతేయబలంబులం బఱపఁ బాంచాలురు వెండియు దండితనంబున నతనిం దలపడిన నాతండు పంచవింశతిరథికులం దునిమి వైవస్వతుచందంబునం జేర్చినం దూర్యరవంబులు సెలంగం దత్పుత్త్రులును దుర్యోధనకృపదుశ్శాసనులు నశ్వత్థామశకునికృతవర్ములుం బైకొని యాధర్మనందనుసైన్యంబు సమయింప నది విచ్చిన నెలుంగిచ్చి పోసీక నిలిపి భీమనకుల సహదేవ ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ద్రౌపదేయులు గడంగి కౌరవసైనికులం గనుపుగొట్టం దొడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నిత్తెఱంగున రెండుదెఱంగుల మూఁకలు దెగటాఱుచుండ గాండీవి దమమోహారంబున నుత్సాహం బెసంగ నొక్కవలన మనమొనల నెత్తుటం దోఁచుచుం గదిసి తల యెత్తి చూచి శౌరి

నుద్దేశించి. 172

సీ. కర్ణుని కేతువు గ్రాలెడుఁ జూచితే, భీమాదు లైనయుద్ధామరథిక
జనులు వెక్కండ్రతోఁ బనిసేయుచున్నవాఁ, డితని ప్రాపునఁ గురుసుతుఁడుఁ గృపుఁడుఁ
కృతవర్మ యను గురుపతి సురక్షితుఁ జేసి, కొని వీఁకఁ బాంచాలకోటి బడలు
వఱిచెద రురవడిఁ దఱిమి యూరాధేయు, [redacted]ఁగింతము [redacted]లఁ

తే. బటురయమునఁ బోని మ్మని పలుకుటయును, శౌరియట్టులు సేయంగ శల్యుఁడమ్మ
హోగ్రరథవేగమును నరుసుజ్జ్వలంపు, చేవుఁ గని సూతపుత్త్రుతో నిట్టు లనియె.

క. కేతనకపిభయదం బై, తోఁ తేరఁ ద్రుఁ జక్రధర చతురసారథ్య
ద్యోతితవల్గనచారు, శ్వేతహరులు మెఱయ వచ్చు వీరునిఁ గంటే. 174

వ. అని మఱియును. 175

సీ. నవ్వేడుతలలను గ్రొవ్వారుచేతుల, బిరుదులు వెట్టిన చరణములను
వాతులు దెఱచిన వాజిమస్తకముల, గిరిశృంగములఁ బోని కరిశిరముల
నవయవభేదంబు లడఁగెడునట్లుగఁ, దుమురైనబహుగాత్రసముదయముల
భయదంబు లై మహిఁ బడువిమానములట్ల, యఱనఱ లైనట్టి యరదములను

తే. నేలఁ గప్పుచుఁ దన బాణజాల మడర, నెవ్వ రడ్డము సొచ్చిన నించుకయును
దవులఁబడక సముద్ధతిఁ దివిరి మనలఁ, దేఱి చూచుచుఁ బార్థుఁ డీదిక్కు గవిసె.

క. తోడై డాపట వలపటఁ, గూడి తఱుము వారు లేరు కోపంబున నీ
తోడిబవరమున కడరెడుఁ, గ్రీడి మనతలంపు గూడె గెలువుము గడఁకన్. 177

ఆ. పాయ వడియె సేన బరవస మలరంగ, మార్కొనంగ మేటి మగఁ డొకండుఁ
గలుగ నోపఁ డేపు దలకొన మనమయి, బ్బలియుఁ దలపడంగ వలయుఁ గర్ణ. 178

వ. అనిన విని కర్ణుండు గవ్వడిబాహుబలంబును శౌర్యసారంబును దపఃప్రభావంబును ముక్కంటితోడ నెక్కటి పోరుటయును పాశుపతాదిదివ్యాస్త్రంబులు వడయుటయును బురందరప్రముఖబృందారకులకు నజయ్యు లగుకాలకేయుల నిర్జించుటయు విరాటుపసుల మట్టించుకొనుటయు లోనుగాఁ గలవిశేషంబు లుగ్గడించి కృష్ణుమహాత్మ్యంబు వొగడి యిట్టివారల నే నొక్కరుండన మార్కొని మదం బడఁగించెద మద్రనాయక మన తేరు వారియరదంబునకు సమ్ముఖంబుగాఁ జన నిమ్మనిన నతం డట్ల చేయఁ గనుంగొని కురుపతి పురికొలుపఁ గృప కృతవర్మ గురుపుత్త్ర గాంధారవిభులును గొందఱు కుమారులును విక్రమాటోపంబు దీపింప నయ్యంగరాజుం గడచి యడరి యాఫల్గునుం బొదివిన నమ్మహాభుజుండు వారణకులంబు గనిన సింగంబువిధమున విజృంభించి యారథికులపైఁ గలయ వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించి ధనువులు దునిమియు ఘోటకంబులఁ గూల్చియు సారథుల సమయించియుఁ దత్సేనాచతురంగంబుల బడలువఱిచియు నబ్బలుమగలం దెరల్చి యొత్తరించి కెలనన దురంబు సేయునమ్మరుత్తనయుం జేరం

జని బహువిరోధిజనపయోధినుగ్నుం డగు చున్నయతని నుద్ధరించి సంప్రీతుం డగు
నతనికి నగ్రజుకుశలం బెఱింగించి సంతోషసాగరంబునం దేల్చి నీ వింక డప్పి
యార్చి కొమ్మని పలికి రాధేయరథసోత్సాహసహితం బగునీబలంబు మీఁదం గవి
సిన. 179

కురుకుమారులు పదుగు రర్జునుం దాఁకి మృతు లగుట.

చ. తొడరి భవత్తనూజులు పదుండ్రు సముద్భటసింహనాదులై
వడిఁ దనుఁ జుట్టుముట్టుటయు వారలసూతహయధ్వజంబులం
బొడి పొడి సేసి యాతఁడు రిపుల్ వెగడంద నెడందతూపులన్
మెడలు వగంగ నేసి రణమేదినికిన్ బలి సేసె నత్తలల్. 180

వ. అట్టియెడ. 181

తే. నవతికౌరవరథికులు గవిసి కడిమిఁ
బొదువుటయు నన్నిశరముల భూరిరయము
మెఱయ నందఱఁ బగటార్చి తెఱుఁగునతనిఁ
దాఁకె వేయునున్నాఱుదంతావళములు. 182

వ. ఇట్లు దాఁకినయాభీరాదిమ్లేచ్ఛనికరంబుల నతం డనేకవిధవిశిఖంబుల విరియిం
పం బైపైఁ గిరితురగసుభటరథసమూహమ్ములు గ్రమ్మినం గని కడంగి నవడ
ముడితోడ్పాటునం జేష్టడియు నవి వ్రాఁక పోదివి వెనంగిన గద గొని య
రదంబు డిగ్గి యగ్గలిక నప్పవనతనయుండు దారుణరణవిహారంబున నెఱయ
మెఱయం దఱచుగా మెఱుంగువాలంపగములు గాండీవి గుప్పింప నప్పు డ
మ్ముఖంబుచతురంగంబులయుం దొక్కఁ డేనియు రక్తంబునం దోఁగనియట్టిది
లేక యుండె నట్లు గార్చిచ్చు పునివిన కాననంబు చందం బయి యాసైన్యంబు రూ
పఱ విఱిగి కర్ణ కర్ణ కావు కావు మనునెలుంగులతో నతని వెనుక కొదిఁగిన
నీకొడుకు లబ్బలుమగని బలసి నిలువ నావీరుండు దీవికై వడి సమరార్ణవంబున
మునుంగ నీక యమ్మహాహవంబు నుద్ధరించి మార్వుఁ దాటించి కిరీటిదెసకు నడరె
నంతకు మున్న యగదం బెక్కి యనిలతనయుం డాధనంజయునిం గూడుకొనిన
నయ్యిరువురకుం దలకడచి పాంచాలు రానూతనందనుం దలపడుటయు. 183

తే. ద్రౌపదీనందనులును సాత్యకియు లోను
గాఁగ బాండవసైనికోత్కరము గవిసి
కూడికొనిమెఁ బాంచాలురఁ గురువరేణ్య
యందఱకు నన్నిరూపులై యతఁడు వెనఁగె. 184

వ. అప్పుడు. 185

సీ. జనమేజయునిసూతుఁ దునిమి రథ్యంబుల, నో సేసి భీమతనూజనకుల
సుతులచాపములు ఖండితములు సేసి ధృష్టద్యుమ్నమావుల సమయఁ జూచి

మొయి వెంచి సాత్యకి।హయములఁగూల్చి కేకయకుమారునిజము।కడకునసుపఁ
దజ్జనకుం డల్గి । తన్ను నొప్పించి [1] ప్రసేనునిఁ దాఁ జూడఁ । జెలఁగి చంపు

తే. టయును బుత్రశోకంబుఁ గి।న్కయు మనంబు
నందుఁ బిరిగొన రాధేయుఁ । డతని నఱకె
శినివరుం డొండువాజులఁ । దనరథమునఁ
బూన్చికొని వచ్చి తత్సుతుఁ । బొదివె నధిప. 186

వ. ఇట్లు సూతపౌత్రుం డగుసుషేణుం బొదివి శినిపౌత్రుండు. 187

చ. హయములఁ జంపి ముప్పదిశి।తాస్త్రములం దెగటార్పఁ జూచి తం
డ్రి యమునిచంద మై [2] తెగితి।రే శినివీరుఁడ యంచు నేయుడు
న్భయదమహోగ్రత। నిగుడు।నారసముల్ నడుమల్ శిలీముఖ
త్రయమునఁ ద్రుంచి మేనఁ బ్రద।రత్రితయంబు శిఖండి గ్రుచ్చినన్. 188

తే. కనలి యాసూతపుత్రుఁ డా।తనిసిడంబు
ధనువుఁ దును మాడ్కి పార్షత।తనయుఁ డగుసు
దేవుఁ దండ్రులు గనుఁగొనం। గా వధించి
యేసె సుతసోముఁ డడరిన। నేపు దఱుఁగ. 189

వ. వెండియుఁ బాంచాలరథికసంఘంబులు రాధేయుమీఁద నురవణింప సమీరణసుతసహాయుం డగుసవ్యసాచి వానిం గడచి యక్కర్ణునరదంబున కడరె నట్టియెడ నుత్తమౌజుండును జనమేజయుండును యుధామన్యుండును శిఖండియు ధృష్టద్యుమ్నుండును నతనిం దలమిగిలి యబ్బలుమగనిం బొదివి యింద్రియంబులు దృఢాత్మునిం గలంపం జాలనిచందంబున నాసూతనందనుఁ [3] దెరల్పం జాలరైరి వారలకేతుచ్ఛత్రసూతతురగధనుస్తూణీరంబులు రేణువులు సేసి బహుబాణంబులఁ దనువులు నో నేసి సింహనాదంబు సేసినయయ్యంగపతిపై సుసంగతులై ద్రౌపదికొడుకులు గవిసిరి వారిం గూడికొని శినివరుం డాసేనాపతి వారి నేయుసాయకంబులు ద్రుంచి యాతనికిం దోడ్పడుటకుం గడంగినకౌరవపతియంగంబున నెనిమిదిసునిశితవిశిఖంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన. 190

క. అలిగినయన్నరనాథుని, కెలఁకుల వెసఁ దఱిమి కర్ణ।కృపకృతవర్మల్
బలుతూపుల నేయఁగ న, న్నలువుర స్రుక్కించె నతఁడు। నారాచములన్. 191

తే. దొరలఁ గడచి బలంబు లు।ద్ధురత నిగుడ
వారి మొనలు నెదిర్చిన। ఘోరతముల
సంగరం బయ్యె నయ్యవ।సరమునందుఁ
దాఁకె దుశ్శాసనుఁడు వాయు।తనయుతోడ. 192

---

1 'సు, దేవునిఁ దాఁ జూడఁ గా వధించు' వ్రా. ప్ర. 2 'తెగితెఱే' అ.ప్ర. 3 గదల్పలేరైరి.

—•—◆ దుశ్శాసనుఁడు భీమసేనునితోఁ బోరి చచ్చుట. ◆—•—

తే. సారథులయుబ్బు వాజుల చటులతయును, మెఱయ నొప్పారు తేరుల మీఁదఁ బొలిచి
రపుడు గయ్యంపువేడుక నాతఁడును న,తండుఁ జూపఱకన్నుల పండు వగుచు.
క. ఒండొరులమీఁద నుజ్జ్వల, కాండము లడరించు చట్లు గదిసినయెడ భీ
ముండు ప్రమోదభరితచి, త్తుం డయి తగ నిట్టు లనియె దుశ్శాసనుతోన్. 194
ఉ. ఆసభలోనఁ గొన్న ఋణ మంతయు నీఁగఁగఁ గంటి వడ్డితో
బాస కొకింతయుం దొలఁగఁ బాఱక తీర్చెద నిప్డు నేఁడు నా
చేసినపుణ్య మెవ్వరును జేయరు నిన్నిటు సేరఁ దెచ్చుటం
జేసి విధాత నాకుఁ గృప సేయుట గానఁగ వచ్చెఁ దమ్ముఁడా. 195
వ. అనిన విని యతఁ డతని కిట్లనియె. 196
సీ. ఎఱుఁగుదు మఱచితి వేని లక్కయింటఁ జి, చ్చిడి మిమ్ముఁ బఱచిన యిడుము లవియుఁ
[1]గాకయు నమ్మెయి గాంధారరాజు మీ, యన్నతో నెడఁజూద[2] మార్చి రాజ్య
లక్ష్మిఁ జేకొని కానలకుఁ బోవ నడిచితి, మందుఁ బెక్కాపద లనుభవించి
యజ్ఞాతవాసార్థ మవ్విరాటుని ప్రోలి, కరిగి యత్యంతదైన్యంబు నొంది
ఆ. యట్లు మీర లునికి యప్రసిద్ధమె యివి, యేల రిత్తమాట లేటు పోటు
తలకు వచ్చి యనుడు దరహాసమునఁ గెంపు, గదురఁ బవనసుతుఁడు గడఁగి డాసి.
క. భల్లములు మూఁట సిడమును, విల్లు నఱికి సూతకంఠవిదళనమున శో
భిల్లి నిటలమునఁ బటుద, ర్పోల్లసితుం డగుచు నాటె నొక నారసమున్. 198
వ. దాన బీఱు వోనక దుశ్శాసనుండు. 199
క. తురగములఁ దాన నడపుచు, నెవ్వ రయము మెఱయ నొండువిలు గొని గాఢ
స్ఫురణమున భీముతనువునఁ, బరఁగించె మెఱుంగు లడరఁ బంద్రెం డమ్ముల్.
క. తోడన కోదండము దును, మాడెను సూతు మెయిఁ గ్రుచ్చె నాఱమ్ములు సం
క్రీడయపోలెను ముప్పది, యాడించెను మఱియుఁ దూపు లనిలజు మేనన్. 201
మ. ధను వొం డుగ్రత నెత్తి యేఁబది శితాస్త్రంబుల్ మరుత్సూనుఁ డా
తనిగాత్రంబునఁ గ్రుచ్చినం గినుకమై ధైర్యంబు శౌర్యంబు నొ
ప్ప నతం డుజ్జ్వలభల్లయుగ్మయుగళస్ఫారాహతిన్ వాజులం
దునిమెం జూపఱు పిచ్చలింప విలసద్దోర్గర్వదుర్వారుఁ డై. 202
వ. ఇట్లు విరథుం డై వృకోదరుండు మెయి వెంచి. 203
మ. గద లీలం గొని తేరు డిగ్గి మెఱుఁగుల్ గ్రమ్మంగ సారించి యు
న్మదయానంబునఁ గిట్టి ఘోటకములన్ మ్రందించి బాహాబలం
బు దలిర్పన్ భవదీయసూనునరదంబుం ద్రెళ్లఁ ద్రోవంగ బె
ట్టిదపుం దోమర మెత్తి కొం చతఁడు దాఁకెన్ నేలకున్ గ్రక్కునన్. 204

1 గాక యే మమ్మెయిఁ. 2 మాడి రాజ్య.

వ. అట్లు దాఁటి బెట్టు వైచినయత్తోమరం బురం బాడ నేచి యక్కీచకారాతి పదుమూఁడువత్సరంబులు దమపడినపాట్లును బ్రతినచందంబును డెందమున నావహిల్ల నుద్దండగదాదండంబున దుశ్శాసను వైవ నతండు నెత్తురు దొరఁగ ధరణిం బడిన బెబ్బులి లేడికొదమం బొదువుపోలికం బొదివి మెడ ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున నక్కుమారునితో ని ట్లనియె. 205

క. మును సభఁ బలికినదానం, దని వ్రోవక యిచ్చుటికి వెరదకి వచ్చితి [1] యే
మనియెదు దనుము నీమాటలు, వినుటకు నాకినుక సాల వేడ్కపడియెడున్. 206

వ. అని యమ్మహాబలనందనుండు మహోగ్రలోచనప్రభలు నిగుడ మనబలంబులం జూచిన. 207

క. నిగుడుదవాగ్నిజ్వాలల, వెగ డందినమృగకులంబువిధమున నతిభీ
తి గదిరి నలుగడ విచ్చిన, జగతీశ్వర యతఁడు మెఱసెఁ జక్కనిబయలన్. 208

వ. అప్పుడు నీయందుఁ జేయం గలసైనికులు సూచి తత్తేజోవిశేషంబునం జూడ్కులు మిఱుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యంతంత ఱిచ్చవడి యుండ. 209

శా. లీలం గేల నమర్చి మత్తగజకేళీసుందరోల్లాస మా
భీలత్వం బలరింపఁ ద్రిప్పుఁ జదలం బృథ్వీస్థలిన్ వైచు నుం
గాలం ద్రోచు మొగంబు వ్రేయు దెసలుగ్రస్ఫూర్తి వీక్షించు మోఁ
కా లూఁదుం బయిఁ గ్రమ్మఱంగ మెడ [2]చిక్కం ద్రొక్కి సల్పున్ నగున్. 210

వ. ఇవ్విధంబున ఘోరవిహారంబు సలిపి భీమవిక్రముం డగునాభీమసేనుం డయ్యవరాజునాననం బాలోకించి. 211

క. ఏ నురము వ్రచ్చి నెత్తురు, దేనియ [3]యిదె త్రావెదం గరదిసి ననుఁ గడిమిన్
మానుప దిక్కు గలిగిన, న్రా ని [4]మ్మెలుఁగింపు మీమొనఁ గలవారిన్. 212

వ. అని పెలుచం బలికి కఠారంబు వెఱికి యతనిమొగంబుమీఁద జళిపించి. 212

భీమసేనుఁడు దుశ్శాసనునియురంబు వ్రచ్చి రక్తపానంబు సేయుట.

మ. నరసింహుం డసురేంద్రు వ్రచ్చుకరణి న్రౌద్రం బుదగ్రంబు గా
నుర మత్యుగ్రతఁ జీరి క్రమ్మురుధిర మ్ముల్లాసియై దోయిట
న్వార వారం గొని త్రావు మెచ్చుఁ జవికి న్నేనున్ మొగంబున్ భయం
కరరేఖం బొరయంగఁ జల్లికొను నక్కాకరవ్యుఁ జూచుం బొరెన్. 214

వ. ఇట్లు దారుణభంగిం బ్రతిజ్ఞాకరణపూరణం బాచరించి. 215

తే. తల్లిచన్నులపా లేను ద్రావ నెట్టు, లానసే పలు తెఱఁగుల తేనియలును
ఖండశర్కరతోడిదుగ్ధంబు లనుభవింపఁబడసె యవియు నింత యింపు గావు.

చ. అని యెలుఁ గెత్తి పల్కు నలినాడు మహోద్ధతిఁ ద్రుళ్లు నార్చుఁ బె
ల్చన భుజ మప్పళించుఁ దమసైనికులున్ మనవారు రక్కసుం

1 వే, మనియెద వను. 2 నక్కం ద్రొక్కు 3 వలెఁ ద్రావెదం. 4 మెఱఁగింపు.

డని వెఱఁ గందువారు గళితాయుధు లయ్యెడువారు భీతి మూ
ర్ఛను బడువారు నై రణవిరామముఁ బొంద మదోత్కటాకృతిన్. 217

వ. పదంపడి. 218

మ. గద చేతం గొని యంత్యకాలయమ రేఖం బేర్చి రక్తంబుచా
య దలిర్పం దను వుగ్రసుందరముగా నవ్వీరుఁ డేతెంచి యు
న్మదమాతంగములీల దోఁప మనసేనం బొల్పఱం దోలి వే
షాదివెం గ్రమ్మఱ దుస్ససేను వికటస్ఫూర్తిస్ఫురన్మూర్తి యై. 219

వ. చలంబు నెఱయ నతనికాలు గేల నమర్చి మొగంబు గనుంగొనుచు సక్కి-
మ్మీరవైరి యి ట్లనియె. 220

క. ఏమిర పసు లని యార్చెవు, నీమాటలు నిలువఁబడియెనే పసరమ ని
మ్మేము మగుడ నిదె యార్చెద, మీమాటకు మాఱు పల్కు రెవ్వరుఁ గంటే.

ఉ. నెట్టన యల్గినం దగునె సీళ్లను ద్రోచుటయున్ విషాన్నముం
బెట్టుటయున్ మహాభుజగభీషణదంష్ట్రలపాలు సేతయుం
జుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడ సభన్ నెఱి మాలి యమ్మెయిం
దిట్టున కోర్చు టెందుఁ గలదే విను గెల్వరె జూద మెవ్వరున్. 222

క. అని పలికి క్రమ్మఱఁగ మన, మొనమీఁదన్ భ్రమరివాఱ ముద్గరలలితం
బునఁ గేలు మెఱయఁ జని తన,కిన [1]లడఁగక దుస్ససేనుఁ గనుఁగొని పలుకున్.

ఉ. ప్రైవడి పోయెఁ గాక ధృతరాష్ట్రుఁడు గన్నది యేమి యాసభం
దా వల దన్నఁగీ డుడుగదా పతి లేఁ డనఁబడ్డకాంత నేఁ
డీవు గనుంగొనంగఁ బతియే డ్తెఱ నొప్పెఁ బతుల్ విజృంభిత
శ్రీ విలసిల్లుకామినులు సేడ్పడి రిట్లపతిత్వదీనతన్. 224

క. విను మేను జేయఁ బూనిన, పనులం దొకటి గడ తేఱెఁ బాపాత్ము సురో
ధనుఁ బొరిగొని తల దన్నుదు, నను రెండవపనియుఁ దీర్ప సరిగెద నెలమిన్.

చ. అని యెలుఁ గెత్తి చెప్పి యతఁ డాతనిగీ టడఁగించి యార్చెఁ గ
ర్ణునకును లోను గా మనవరూథినియోధులకున్ మహాభయం
బున మనముల్ గలంగఁబడి పోరికి నాల్కన సీనిఱిచ్చపా
టున సగలాంగకంబులు గడున్ శిథిలంబులు గా మహోగ్రుఁ డై. 226

క. జనపతియుఁ గృపప్రముఖులుఁ,గనుఁగొన ని ట్లసిలసుతుఁడు గ్రొగ్వ మొదల్ గై
కొనినట్లు వేర్చి దుశ్శా,సనుఁ జంపుటఁ జూచి రోషసంరంభమునన్. 227

వ. నీకొడుకులు కవచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రాహుం
డును నలోలుపుండును సహుండును షండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుం
డును గూడి కవిసి వివిధవిశిఖంబుల నతనిం బొదివిన సంతకు మున్న దుశ్శాసనస్ట

1 లడరఁగ.

రక్తపానకౌతుకాధీనమానసుం డై నయాభీమసేనుపై నెవ్వరు గడంగుదురో యని కన్నిడి యుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన దీర్చుటకు [1]ఫల్గునుండు ప్రీతచిత్తుం డై యుండె నంత భీముండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబుశిరంబులు దునుమాడె [2]నట్టిభీమునియాటోపంబున కోటఱి నీసైన్యంబు సమరవిముఖం బయ్యె నాసూతనందనుండును భీతుం డై వదనంబు వెలవెలఁ బాఱ నూరకుండె నప్పుడు శల్యుం డతని నాలోకించి యి ట్లనియె. 228

తే. ఉగ్రుఁ డై దుస్ససేనుని యురము వ్రచ్చి
రుధిర ముగ్రతఁ ద్రావుమరుత్తనూజుఁ
జూచి చేడ్పడి చె య్యేదెఁ జూచితే సు
యోధనుని నీవు న ట్లైన నొప్పు నెట్లు. 229

క. బలియు రగురాజులును గాల్, నిలువక తెరలంగ వీరె నీప్రాపున శ
త్రులఁ దాఁకఁ దలంచి కృపా,దులు నిలిచిరి కూర్చి కొను మతుల ధైర్యమునన్.

చ. కడు వెగ డంది యున్ననినుఁ గన్గొని [3]వీఁడె యుదారధైర్యమే
ర్పడ వృషసేనుఁ డొక్కరుఁడుఁ బాండుతనూజుల మార్కొనంగఁ బో
యెడు నరు నీవు దాఁక వల దే రణభారము నీభుజంబునం
దిడియె సమస్తముం గురునరేంద్రుఁడు దానిఁ దలంపు మిత్తఱిన్. 231

వ. అనిన విని యతండు సముదోన్ముఖుం డయ్యె వృషసేనుండు భీమసేనుపై నురవణింప నకులుం డడ్డపడి యక్కుమారునిసిడంబును గొడుగును గోదండంబును ఖండించిన.

చ. అలిగి యతండు వేఱొకశరాసన మెత్తి రథమ్ము ఘోటక
మ్ములఁ నిలఁ గూల నేయఁ బొలివోవనిధైర్యముపేర్మి వాలునుం
బలకయుఁ గొంచు మాద్రితోలు పట్టి ధరిత్రికి దాఁటి బెట్టుగో
త్తలఁ జని తత్సహాయభటదారణకేలి యొనర్చి పేర్చినన్. 233

ఆ. కర్ణసుతుఁడు పలక ఖండించి కృష్ణస,ర్పంబుఁ బోనిపటుకృపాణ ముఱక
నఱకి నారసములు నాటించె నయ్యర్జు,నానుజన్మ మేన నల్ల నగుచు. 234

వ. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండును యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును శిఖండియు జనమేజయుండును సాత్యకియు ద్రౌపదేయులును రౌద్రంబు శోభిల్ల రుద్రులకైవడి వృషసేనుపయిం గవిసినఁ గృతవర్మకృపద్రోణిదుర్యోధనులును శకునియుఁ దత్సోదరులు గొందఱును గ్రందం దఱిమి దుర్వారవిశిఖవర్షంబుల వారలం గప్పినం గని గజసాధను లగుకళింగు లురవణించి. 235

క. కృతవర్మ సిక్కువడ భూ, పతి సేడ్పడ శకుని వెగడుపడఁ దదవరజ
ద్వితయము ధరఁ బడఁ దీవ్రా, [4]ద్ధతిఁ బోరిరి చాపటంకృతంబులు సెలఁగన్.

1 'బ్రీతచిత్తుం డగుఫల్గునుండు భల్లదశకంబున. 2 నాభీమార్జునులయాటోపంబున' వ్రా.ప్ర.
3 వెండి. 4 ద్ధుతి...టంకృతులు సెలఁగంగన్, అ.ప్ర.

వ. ఇత్తెఱంగునం బోరినం గనలి కడంగి. 237

క. ఆముప్పురుఁ జలమున నుద్దామద్వీపసహితచిత్రకదళనంబున సం
గ్రామతలము రక్తాక్తం, బై మెఱయ బలాధిపత్రయముఁ బోరిగొనినన్. 238

క. తక్కటిరథికజనులు పే, రుక్కున నయ్యిభచయంబు నొందఁగించియునుం
జిక్కువఱిచియుం దునిమియు, నెక్కుడుమద మొప్ప మెఱసి రిభపురనాథా.

వ. మెఱసినం జూచి. 240

ఆ. అరద మెక్కి తఱిమె ననిలతనూజుఁ డ, వ్వీరుతోన పాండవేయసేనఁ
జేయఁ గలుగుదొరలు శితశరాసారంబు, లడర వారిమీఁద నడరుటయును.

వ. రణంబు దారుణం బయ్యె నందు.

సీ. కర్ణునియగ్రభాగంబునఁ గరిఘటల్, దునుమాడునకులనందనుని గిట్టె 242
వృషసేనుఁ డమ్ములవెల్లిపైఁ బరఁగించి, శితభల్లమున సూతుశిరము ద్రుంపఁ
గనుఁగొని యక్కర్ణతనయునిమీఁదఁ బా, ర్థాదులు గవిసిన నతఁడు పార్థు
ననిలజు మూఁడుమూఁ డమ్ముల నొప్పించి, యాశతానీకుని నట్ల చేసె

తే. నకులుతనువున బాణసప్తకము సొనిపి, శార్ఙ్గధరు మేనఁ బండ్రెండుసాయకములు
వఱపి పేర్చినఁ గౌరవప్రతతి మెచ్చి, పార్థువేఁడిమి యూహించి భయముఁ బొందె.

చ. కెలఁకులయోధులం గడచి క్రీడి వడిన్ వృషసేనుమీఁద న
మ్ములు నిగిడింప నారథికముఖ్యునిమూఁపున నక్కుమారుఁ డే
పలరఁగ వాఁడితూపులు రయంబు మెయిం బది చెట్టు గ్రుచ్చి య
గ్గలిక ముకుందు నేసె నవకాండములన్ దివి ముట్ట నార్చుచున్. 244

వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 245

అర్జునుఁడు వృషసేనుని మృతిఁ బొందించుట.

మ. భ్రుకుటిస్ఫూర్జితఫాలభాగుఁ డగుచుం బొంగారి యాసూతపౌ
త్రకుకోదండము బాహుదండములుఁ జిత్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి మ
స్తక ముగ్రోద్ధతిఁ గ్రూరభల్లవిలసద్ధారాహతిం ద్రుంచె బా
ణకళాదుర్దముఁ డన్నరుండు పతియు న్రాధేయుఁడుం జూడఁగన్. 246

వ. ఇవ్విధంబున వృషసేను సమయించుటం జూచి కర్ణుండు శోకవ్యాకులచిత్తుం డై కన్నీ రొలుకం గోపాటోపంబున నుద్భటుం డగుచు నమ్మహారథుని తేరికి సమ్ముఖంబు గాఁ దనయరదంబు వఱపించి యర్జున యర్జున యని యాహ్వానంబు సేసిన నతండును సవిశేషోత్సాహంబునం బొదలి యడరె నట్టియెడ దురంబు దక్కి యిరువాఁగునుం బరమకౌతుకంబునం గనుంగొను చుండ నయ్యిరువురు రామసన్నిభంబులు నాదిత్యసంకాశంబులుఁ ద్రినయనప్రతిమంబులు నగు నాకారంబుల నుల్లసిల్లిరి వారలయెక్కటికయ్యం బాలోకించుకుతూహలంబున సురపితృవిద్యాధరసంయమిసంఘంబులును శచీపతి ప్రజాపతి పశుపతులును

లోనుగా ననేకదివ్యులేతెంచి నభోభాగంబున నిలిచి రప్పుడు బ్రహ్మ రుద్రున కిట్లనియె.

కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మరుద్రేంద్రుల ప్రశ్నోత్తరములు.

క. ఇరువురు నతిరథులు సమ,స్ఫురణులు విక్రాంతిపరులు శూరులు వీరాం
డొరువులతోఁ జెనఁగఁగ న,శ్వర మగు జగ ముడుపరాదె సమరం బనఘా.
క. అన విని యాదేవుం డ, వ్వనజభవున కిట్టు లను నశివారోద్ధతు లీ
ఘనభుజులు వీరిరణ మె, ట్లును జెల్లుం దప్ప దప్పలుకు విడు మింకన్. 249
వ. అని యిట్లమ్మహాత్ములు సల్లాపంబులు సేయ నాకర్ణించి పాకశాసనుండు సప్ర ణయంబు గా బ్రహ్మ కిట్లనియె. 250
చ. తపము నుదాత్తశౌర్యము నుదగ్రబలంబును గల్గుక్రీడిక
య్యపువెర వెక్కుడై గెలుచునట్లుగ నీవు దలంపవే పురా
ణపురుషులైనకృష్ణుల రణంబున శాత్రవు లాక్రమించుటం
గుపితమనస్కులైన నిలకుబ్రదు కెమ్మెయిఁ గల్గ నేర్చునే. 251
వ. నరనారాయణులకు నెందును జయంబు ధ్రువం బని తొల్లియుం జెప్పితి రిమ్మహాత్ములు జయించుట లోకహితంబు గర్ణుండు ద్రోణభీష్మప్రాప్తం బైనపుణ్యాలోకంబు వడయుఁ గిరీటి చిరకాలం బిడుమలం బడినవాఁడు గావున రాజ్యసుఖంబు లనుభవించుం గాక యనిన నప్పరమేష్ఠి వీరలజయాపజయంబులు నిశ్చయించి పలుక నేల యనుటయు నీశానుం డతని నాలోకించి నిశ్చయించుట మేల కాక మె గ్గేమి నిశ్చయింత మని కలిసికొని యతండునుం దానును వాసవువలను విలోకించి కృష్ణార్జునుల నుద్దేశించి. 252
తే. మహితమును లగువీ రెండు మాఱులేక,మెలఁగువా రయి కాదె సృజించినారు
వినుము నీచెప్పినట్టుల వీరి నోరులు, ధిక్కరించుట లోకహితంబు గాదు.
వ. వీరికి జయంబు ధ్రువం బని పలికి యంత నిలువక వీరిజయంబు ధ్రువం బయ్యెడు మనవుడు నయ్యమరవిభుండు సురముని ప్రభృతులం గలయం గనుంగొని దేవదేవు లిరువురు నేకమతంబు గా నిశ్చయించిన లోకహితం బగునానతి యాకర్ణించితిరే మీచిత్తంబు లిత్తెఱంగున కనుకూలంబులు గా వలయు ననిన నందఱు నది యట్టిద కాక యెుం డగునే యని రనిమిషులు గుసుమవర్షంబులు గురియించుచు దివ్యదుందుభిధ్వానంబులు సెలంగించి రయ్యవసరంబున నఖిల భూతంబులును విస్మయోత్ఫుల్లనయనంబు లగుచు నమ్మహాద్వంద్వయుద్ధంబు వీక్షించువేడుక నొండుదలంపులు దక్కి యుండె నట్లు దార్కొనినమహనీయ రథంబులు రెంటియందును సన్నాహసముజ్జ్వలులై యొప్పువాసుదేవార్జును లును గర్ణశల్యులును దమతమశంఖంబు లొత్తి రప్పుడు. 254
తే. రెండుసేనలశంఖభేరీముఖంబు, లైనబహుతూర్యములపటుధ్వాన మడరి

నింగి [1]వ్రెంగారె నత్యంతనిశ్చలంబు, లయ్యె సైనికనికరంబు లద్భుతముగ.

సీ. కపికేతనము హస్తికక్ష్యయు నమ్మహా, బలు లిద్దఱును దపోబలమువలనఁ
గన్నవి యై బుద్ధి గల్గి శోభిల్లు ను, ర్వీశ యప్పుడు కపి యెరఁగి హస్తి
కక్ష్యపై నడరినఁ గయ్య మారెంటికిఁ, గలిగె నం దాహస్తికక్ష్య దెరలె
నంబుజాక్షుండు మద్రాధినాథుండును, దృక్కులహంబునఁ దేజరిల్లి

తే. రర్జునుండును గర్ణుండుఁ దర్జనంబు, లైనచూడ్కు లొండొరువుల యాననములఁ
బఱపి రాకృష్ణపార్థుల బలుపు శల్య, కర్ణచిత్తదౌర్బల్యముల్ గానవచ్చె. 256

వ. అట్టియెడ నాసూతనందనుండు మద్రపతి నాలోకించి. 257

తే. అర్జునుఁడు నన్ను నోర్చిన యట్టులైన, నెట్లు సెప్పుము యనుడు మద్రేశుఁ డేను
గృష్ణు లిద్దఱ నొక్కటఁ గిట్టి తీవ్ర, బహుళశరజాలముల పాలుపఱుతు ననియె.

ఆ. అట్ల సవ్యసాచి యడిగిన మురవైరి, నగుచు నినుఁడు గూలినను ధరిత్రి
పఱియ లైన మేరు వ్రుఱిగినఁ గర్ణుచే, నీవు గోలుపోవు టేల కలుగు. 259

వ. అని వెండియు. 260

ఉ. [2]అట్టిద లోకపర్యసన మాఁదురవస్థకు స్రుక్క నేర్తునే
కిట్టుదుఁ గర్ణశల్యు లను కీటములం గరతాడనంబులం
బెట్టుదు నేలఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు గాఁగ ధర్మజుం
గట్టుదుఁ బట్ట మన్న నగి గాండివి యద్దనుజారి కిట్లనున్.

ఉ. నవ్వుల కంటెఁ గాక యని నాకు నశక్యమె కర్ణశల్యులం
గ్రొవ్వడఁగించు టే ద్రుపదుకూఁతురు గోల్పువఁ బడ్డపాటునన్
నెవ్వగఁ బొందుచున్ సమయనిష్ఠ నడంగితిఁ గాని యింక నా
ముప్పురుఁ బూని వచ్చినను ముట్టెదఁ గర్ణుని నేలఁ బెట్టెదన్. 262

మ. అరదంబున్ సిడమున్ హయవ్రజము శల్యాంగంబులుం జాపమున్
గరకాండంబులుఁ బెక్కుభల్లముల నుగ్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి ని
ష్ఠురభల్లం బొకటన్ సుయోధనునిచూడ్కుల్ నీఱుగా నిష్ఠ యు
ద్ధురగర్వోన్నత మైనకర్ణుతలఁ ద్రుంతుం జూడుమీ వేడుకన్. 263

ఆ. కర్ణమద్రపతులకాంతల విధవలఁ, జేయువాఁడ నీవు సెప్పు మిగిలి
నగుచు నేఁడు ద్రుపదనందనవీనుల, ధర్మసుతునిచెవులఁ దనివు నినుపు. 264

క. సంతసపువార్త వుచ్చును, కుంతికి నే డంతి దరువుఁ గూల్చినక్రియ దు
ర్దాంతగతిఁ గర్ణుఁ గూల్చుట, యంతయుఁ గన్నారఁ జూచి యచ్యుత యెలమిన్.

వ. అని పలికె నాసమయంబున నుభయసైన్యంబులజనంబులకు నంబరంబున
నున్నదివ్యసమూహంబులు నందు గీతనృత్తంబుల నుల్లసిల్లునప్సరోగణంబు
లుం గాన నైన నద్భుతంబున వారు ననిమిషులై యుండి రప్పు డేకనిశ్చయు

1. భోంగారె. 2 'ఇట్టిద లోకపర్యపన మే దురవస్థకు' అని యుండునని తోఁచెడిని.

లగుకర్ణుండును దుర్యోధనుండును నచ్చెరువాటునం బొరయక దురంబుమీఁది భరంబునం బొలిచి రిరువాఁగుసైనికులు గిరీటికిఁ గర్ణునకు నభిముఖంబు గాఁ దల మిగులఁ దగ దనుబుద్ధిని భయంబునను దద్రథంబులు రెంటిని బలసి నిలిచి రమ్మహావీరులు ధనుర్ద్యుతులను బాణప్రభలను దీవ్రతేజంబులను బ్రదీప్తులై కల్పాంతసూర్యులచందం బగుచు నొండొరుల నోర్చుకడంకలఁ బేర్చి రయ్యవసరంబున నశ్వత్థామ గురుపతిఁ జేరం జని కరంబు సేతం దెమల్చి సాంత్వన [1]స్వరంబున ని ట్లనియె. 266

అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట.

చ. కలన గురుండు భీష్ముఁడును శ గాండివిచేఁ బడి రంగరాజు వా
రల కధికుండె యాతని దుశరంబున నోర్వఁ గలండె పూని యే
వల దని బుద్ధి సెప్పిన నశవశ్యము నాతఁడు నిల్చు నీతనిన్
నిలుపుము నీవు ధర్మసుతుశనిం దగుమాటలఁ దేర్పఁ జొప్పడున్. 267

వ. తెలిపిన దామోదరుండునుం దెలివి నొందు. 268

క. భీముఁడుఁ గవలును ధర్మజు, చే మర లెడువార లేను శ జెప్పెడిపలుకుల్
భూమీశ కురుకులమునకు, నీ మెునరాజులకుఁ బ్రజకు శ హిత మూహింపన్. 269

చ. వలవదు నన్నునుం గృపు నశ వధ్యులఁగాఁ గొని క్రీడి గెల్వ శ
క్తు లని తలంప భీష్ముఁడును శ ద్రోణుఁడు లోక మెఱుంగఁగా నవ
ధ్యుల వారికల్మి నారథిశు దోర్బలలీల నడంగి [2]పోరె య
చ్చలమొ ఫలంబొ [3]యింక యిన శ సంధి యొనర్చుట మేలు వారితోన్. 270

చ. హరి సను దెంచినప్డు మన శ మమ్మెయిఁ బల్కితి మింక సంధికి
న్వర వగు వేల గల్గు నని శ నీవు దలంపకు మాంబికేయు భూ
వరుఁడుగఁ జేయు ధర్మజుఁ డశవశ్యముఁ బొందునృపాలువాల యే
పురకు నమర్చుఁ గాని చనశపుల్ వెలిమెచ్చును నొల్లఁ డేమియున్. 272

తే. పాండవులయట్ల రాధాసుశతుండు నాదు
పలుకులకు నియ్యకొను నీవు శ బ్రదుకు తెరువు
వట్టు బ్రదికిన నెల్లశుశభములుఁ గలుగు
నీను మానుము చచ్చిన శ నేమి గలదు. 272

క. వెడతలఁపు లుడిగి సంధికి, నొడఁబడు మిది లెస్స దీని శ కొడఁబడమి గడుం
జెడు తెరు విప్పటిపదనున్, గడవఁబడుట ద్రాటఁ దప్పశకరణియ చుమ్మీ. 273

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ శ డాతని కిట్లను నిప్డు దుస్ససే
నునిపని దీర్చి మారుతతశనూభవుఁ డాడినమాట యేర్పడ
న్వినియును సంధి సేయుటకు శ నీ వభిలాషము సేత యొప్పునే

1 పూర్వంబున. 2 పోవరే చల మొ. 3 యింత టను. 4 పదనం, గడవఁబడుట.

వెనుకవ కర్ణుఁ డే లుడుగు నేఁ బేల వె మానుము ద్రోణనందనా. 274

శా. శ్రాంతిం బొందినవాఁడు పార్థుఁ డపరిశ్రాంతుండు గర్ణుండు దు
ర్దాంతోదగ్రత నేఁడు గీటడఁచు నీకేతం డాతనిన్ వహ్ని య
త్యంతంబుగ శిశిరత్వ మొందినను గోత్రాఖిల్ వడం గాడినం
గుంతీసూనునిచేతఁ గర్ణున కనిం గూల్పాటు వాటిల్లునే. 275

వ. అని పలికి యజ్ఞసపతి తనసైనికుల నాలోకించి సమరసముత్సాహపోషణంబులగుభాషణంబుల ముఖరుం డగుటయు నఖిలతూర్యంబు లొండొండ మ్రోసెఁ బాండవబలంబునను భేరీపణవాదులగణనంబులు నిగిడె నప్పుడు కర్ణుండును నర్జునుండును. 276

క. కరి కరి గిరి గిరి నంభో, ధర మంభోధరముఁ దెలుచఁ దాఁకిన క్రియఁ దాఁ
కిరి కడఁగి గగనతటియును, ధరణియు మ్రోయుచు వడంక ధరణీనాథా. 277

క. మెఱయ వెలిమావులును గడు, మెఱుఁ గారెడునరదములును మింటను మంటల్
వఱపెడు వాలమ్ములుఁ జూ, పఱ నల్లొలుతాఁకు వెఱఁగుపడఁ జేసె నృపా. 278

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వీరోత్తము లుదాత్తభంగిం దలపడి పెనంగం దొడంగిన నుభయసేనలవారలు నార్పులు నింగి ముట్టఁ జెలంగి రట్టియెడ. 279

మ. భరితోత్సాహతఁ బేర్చి దీప్తు లడరన్ భల్లమ్ము లొక్కుమ్మడిం
బరఁగం జేయును కర్ణగాత్రములలోఁ బార్థుండ వే త్రుంపు మి
క్కురుభూపాలకురాజ్యకాంక్ష [1]దోరయే కోదండపాండిత్యవి
స్ఫురణం గర్ణుఁడు నీకు నీబలుపు నేఁపుం జూపు మత్యుగ్రతన్. 280

వ. అని పాంచాలురు పార్థజయార్థసంభాషణంబులు సేసిరి కౌరవులును గర్ణు డగ్గఱి.

చ. కడఁగుము నీదుబాణములఁ గవ్వడి గూలినఁ జాలు నంతతోఁ
జెడుదురు పాండవుల్ రణము సేయునుదగ్రత యెల్లఁ దక్కి పే
రడవుల కేఁగి సాధుమును లై చరియింతురు కౌరవేంద్రుఁ డీ
పుడమి సమస్తముం బొగడు పొంపిరి వోవఁగ నేలు లీలతోన్. 282

వ. అని తఱిమిరి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలెఁ గాలాంతకప్రతిము లగునప్పార్థకర్ణులన్యోన్యజయార్థు లై పెనంగునప్పుడు. 283

కర్ణార్జును లొండొరులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయఁబూనుట.

సీ. కర్ణుండు పదిచండకాండంబు లర్జును, తనువునఁ జొనుప నర్జునుఁడు దీప్త
ఘనబాణములు పదునెనిమిది కర్ణు మైఁ, బరఁగింప నయ్యంగపతి దశోగ్ర
చక్రమార్గణముల సరభసంబున నొంచె, నన్నరు నాతండునట్టి వన్ని
శరములు రాధేయు [2]నురమున నాటించె, నతఁడు దొమ్మిదివాలుశరమ్ము లతని
తే. వక్షమునఁ గ్రుచ్చి సాయకద్వయము శౌరి, మేన నిగిడింప బీభత్సుఁ డేను మెఱుఁగు

1 దొరయుం. 2 నురము నాటించిన.

తూపులా సూతపుత్త్రు నెత్తుట మునుంగ, నేసె బాహాసముల్లాస మెసక మెసఁగ.
చ. అలిగి కడంగి సూతసుతుఁ డచ్యుతపార్థులఁ దీవ్రబాణపం
క్తులఁ బొదువం బరాక్రమకుతూహలి యవ్విజయుండు పిన్నన
వ్వెలసి ముఖాంబుజంబునకు నొప్పఁగఁ దద్రథరథ్యకేతుసూ
తులను దదీయగాత్రమును దూపుల వెల్లి మునుంగఁ జేసినన్. 285
క. ఆతఁడును దురగసారథి, కేతుయుతముగాఁగ ముంచెఁ గ్రీడియపోలెన్
శాతశరవృష్టి నన్నరు, నీతెఱఁగున మఱియుఁ బెనఁగి [1]రిద్దఱుఁ గడఁకన్. 286
శా. ఆయుగ్రాహవకేళి నిట్లు నిపుణుండై యొప్పు నప్పార్థుఁ డా
గ్నేయాస్త్రం బరిఁ బోసి దారుణమహాగ్నిజ్వాలికల్ భీషణా
స్ఫాయద్భంగి నభస్థలిన్ నిగుడ దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్ల రా
ధేయాంగోద్దహనాభిలాష మెడఁదన్ దీపింప బెట్టేసినన్. 287
ఉ. అంతకకోపవహ్ని విపులాకృతి గైకొని వచ్చినట్లు ది
న్నంతయుఁ దానయై కవియు నవ్విశిఖంబు మనంబులోన నా
వంతయు శంక లేక సముదగ్రత వారుణమార్గణాహతిన్
శాంతముఁ జేసె విక్రమవిశాలుఁడు కర్ణుఁడు మాకు నుబ్బఁగన్. 288
ఆ. ఫల్గునుండు మేఘబాణ మేసిన భూన, భోంతరంబు సంభృతాంధకార
మయ్యె సూతసూనుఁ డనిలాస్త్ర మేయుడు, నాతమంబు విరిసె నాక్షణంబ.
ఉ. అర్జునుఁ డైంద్రబాణము సమంచితభక్తి [2]ధరించి నుగ్రవి
స్ఫూర్జితగాండివుం డయి రిపుప్రకరంబులు సంచలింప న
త్యూర్జితశక్తి నేయుడు మహోగ్రబహుప్రదరప్రకాండతా
దుర్జయలీల నిర్మథనదోహలియై యది కర్ణుఁ గిట్టెసన్. 290
క. అతఁ డభిమంత్రితబాణప్రతతిఁ దదుద్రేక మడఁచి ఫాల్గుని మీఁదన్
శితశరములు నినిచిన మా, రుతపుత్త్రుఁడు గనలి యన్నరున కిట్లనియెన్. 291
ఉ. సూతసుతుండు నీయెదుర స్రుక్కక నిల్చుట గాక నీశర
వ్రాతము నిల్వరించి యనివారణ నొంపఁ దొడంగె ఖాండవం
బేతెలి వొంది కాల్చితి మహేంద్రుఁడు నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగా
నాతెలి వాత్మ నూల్కొలిపి యగ్గలికం దెగటార్పు మీతనిన్. 292
చ. తెగి మన కగ్గమై యరుగుదెంచినవాఁ డితఁ [3]డల్క యింక నొం
డుగడకుఁ బోవకుండఁగఁ గడున్ వెస డగ్గఱి యేఁ గపాలముం
బగులుతునో గదాహతిఁ బార్థ భవత్ప్రకటప్రతిజ్ఞకై
తగ దని మాన్చెదేని నిశితప్రదరంబులఁ ద్రుంపు కంఠమున్. 293
వ. అని పలికె నప్పుడు. 294

1 రిద్దఱును దగన్. 2 దలంచి. 3 డన్క.

సీ. పుండరీకాక్షుండు గాండీవితో నీదు, దివ్యబాణములు రాధేయుచేతఁ
దూలిపోవుటయు బలుదూపుల నాతండు, నిను నొంచి యిట్లు పేర్చినవిధంబు
నుత్సాహ మెడలి నీ వునికియుఁ గని కురు, సంతతి యార్వఁ బాంచాలకోటి
పిఱునని పోవంగ నెఱుఁగవో యెఱిఁగియుఁ, దగఁ జేయునది లేక వెగడుపడితొ
తే. చక్ర మిచ్చెద నితనిమస్తకము దునుము, మనిన నగుచుఁ గిరీటి బ్రహ్మాస్త్రమధిక
నిష్ఠమై నేయ నది బహునిష్ఠురప్ర, దీప్తశరమూర్తిఁ గర్ణునిదెసకు నడచె.
క. ఆరథికుఁడు దలఁకక నియ, మారూఢప్రౌఢభావుఁ డగుచుఁ దదస్త్రా
చారతరబలమునన త, ద్దారుణసంరంభ ముడిపె ధరణీనాథా. 296
తే. ఉడిపి తోడన కవ్వడి యొడలఁ గృష్ణు
మేన మూఁడుమూఁ డడరించె మెఱుఁగుఁదూపు
లన్నరుఁడు గర్ణుతనువు శల్యాంగకములుఁ
జించెఁ దొమ్మిదితొమ్మిది శితశరముల. 297
ఆ. మొనసి క్రీడి మఱియు మూఁడు నెనిమిదియు, రెండు నాల్గు పదియుఁ జండమార్గ
ణములు గ్రుచ్చె సూతనందనుమై నతఁ, డుఱక యతనిమౌర్వి యూఁడ నేసె.
వ. ఏసి మఱియు శితశరంబులం బొదువం బొలి వోవక పార్థుం డాగుణంబు సమా
హితంబు సేసి పెల్లేసిన రయంబున రాధేయుం డతనిశింజిని శిథిలంబు గావ
కాక యని తలంచె నాధనంజయుం డతనివింటినారి వికలంబుఁ గాఁ జేసి. 299
క. చిఱునగవుతోడ మైమఱు, వఱువుల్లుగఁ జేసి యతనియంగము దోఁగం
బఱపె రుధిరంబు బెడిదపు, మెఱుఁగు వెడఁదయంపగమి సమిత్రులు దలఁకన్.
చ. తెరలక కర్ణుఁ డవ్విజయుఁ దీవ్రశరత్రయవిద్ధుఁ జేసి మం
దరధరు నస్త్రపంచకనితాంతహతిం గడు నొంచె నాశరో
త్కరము వరప్రభావకలితం బగుటన్ మగుడంగ వచ్చె ని
ష్ఠురరభసం బెలర్ప మధుసూదనుఁ గ్రమ్మఱ నేసె నాతఁడున్. 301
క. అలఘుపటుభల్లపంచక, ముల రెంటం గ్రీడి చిత్రముగ నయ్యస్త్ర
మ్ములు మూఁడు మూఁడు శకల, మ్ములుగాఁ దునుమాడె జనులు పొగడ నరేంద్రా.
క. కర్ణునిమెయి నాలోనన, కర్ణాంతాకృష్టచండకాండము లధికో
దీర్ణక్రోధంబున న, భ్యర్ణగతుం డగుచుఁ గ్రుచ్చె నతఁడే పలరన్. 303
చ. మఱియు నరుండు సూతసుతు మర్మవిభేదన మాచరించిన
న్నెఱుఁగులు గ్రమ్మునమ్ముల వికనిశ్చలధైర్యము పేర్మి నాతఁడు
క్కఱక వెనంగె దానఁ గన లగ్గలమై వెస నమ్మహాభుజుం
డఱిముఱిఁ జీకటుల్ గవియ నట్లుగ రోదసి నించెఁ దూపులన్. 304
తే. వెగడుపడి చక్రరక్షకుల్ వెనుకదిక్కు, గాచు రథికులుఁ బార్శ్వసంగతులుఁ దమ్ము
విడువఁ జాలక లజ్జ వో విడిచి రపుడు, గర్ణువారలు వాఱుట గని విభుండు. 305

క. ఆదిక్కువారు భీముం, డాదిగ నని సేయ కుండు నన్నియతియెడం
దా దైన్య మొంది తప్పం, గా దని యూహింప నీని కలఁకకతమునన్. 306

దుర్యోధనుఁడు తనయోధుల నర్జునుం దలపడఁ బురికొలుపుట.

వ. ఇరుగెలంకులమూఁకలం గలయం గనుంగొని యెలుం గెత్తి. 307

క. తొడరుఁడు పొదువుం డేయుఁడు; పొడువుఁడు బీభత్సుఁ బ్రదిలి పో నీక వెసం
బడ వైవుం డొక్కుమ్మడిఁ, గడఁగి యనుచుఁ జేయి వీచెఁ గౌరవనాథా. 308

క. విను మతఁ డిమ్మెయిఁ బురికొలి,పిన రథకరితురగసుభట బృందములు రయం
బున నురవణించె నయ్యు, ర్జునుపైఁ దగువారు నిలిచి చూచుచు నుండన్. 309

వ. ఎదిరిసైన్యంబు సమరంబు దొఱంగి యుండుట యెఱింగి కడంగుట పాడి గా దని దొరలు దురంబునకుం జొర కుండిరి గాండీవి కోదండగుణరణనభరిత భూనభోంతరుం డగుచు వివిధవిశిఖజ్వాలాకలాపంబులవేఁడిమి సూపిన నే పఱి వెఱచి యమ్మూఁకలు వఱచిన నక్కురునాథుం డద్దొరల నుద్దేశించి. 310

క. బీరమును లావుఁ గల్గిన, మీ రందఱుఁ గర్ణు నొకని మీఁదన యిమ్మెఁ
బో రెల్లఁ ద్రోచి ఫల్గునుఁ, జేర కునికి యాయుధోపజీవుల తెఱఁగే. 311

వ. అనిన నిని యుల్లంబుల లేనియుత్సాహంబు దెచ్చికొని వా రొక్కుమ్మడి నుర వడించిన. 312

మ. భరితక్రోధమహోగ్రవృత్తి సిడముల్ భంజించుచున్ సూతుల
ద్ధరణిం గూల్చుచుఁ జాపముల్ నఱకుచు న్రథ్యంబులం జంపుచున్
నరుఁ డాభీలపరాక్రముం డగుడు దైన్యం బంది వెన్నిచ్చి వి
చ్చిరి వా రందఱు దివ్యసంఘము నుతించెం జూచి యవ్వీరునిన్. 313

చ. కురుపతి వెండియుం దఱుమఁ గొల్తలు సేయర క్రమ్మఱంగ నె
వ్వరు నతిభీతి నిట్లు మనవా రెడ గాఁ జని చూచు చుండి ర
ప్పరుసున నాసమిద్ధరణిభాగము శూన్యతఁ బొందఁ గర్ణుఁ డ
న్నరుఁ దలపడ్డ నప్పటిరణంబు మహాద్భుత మయ్యె భూవరా. 314

చ. శ్రమమున సోలు చుండియుఁ బరాక్రమసంపదసొంపు మీఱ దు
ర్దమవివిధాస్త్రజాలతిమిరంబుల నొండొరుఁ గప్పి కప్పి శౌ
ర్యములును బాహువీర్యములు రాజుల నచ్చెరు వందఁ జేయ ను
గ్రముగఁ బెనంగి రయ్యమరరాజతనూజుఁడు సూతసూనుఁడున్. 315

వ. అట్టియెడఁ దక్షకునపత్యం బై తత్సోదరుం డగు నైరావతుండు పెనిచి యుప లాలింప నుల్లసిల్లినయశ్వసేనాభిధానుం డగునాగకుమారుండు సర్పముఖశరాకారంబు గైకొని తనయొద్ద నుండఁ దాను బసిండియొఱం బెట్టి యనుదినంబును గంధపుష్పంబుల సక్షతంబుల నర్చించుచు నయ్యర్జునుమీఁదం బ్రయోగించువాఁ డై యున్నయట్టియమ్మహనీయాస్త్రంబు రోషావేశవివశుం డగుచుఁ బుచ్చి

కొని తలదెగ వ్రేయుటకై యక్కర్ణుండు సముదీర్ణజ్వాలాజాలంబు లంబరంబు
నం బర్వఁ జూపఱ హాహాకారంబులు సేయం గార్ముకగుణంబున సంధించి తెగ
వాపినం గని [1]యారథికుచూపు కంఠంబుచక్కటికిం గాక తప్పి యుపాంగ
ప్రదేశంబుకొలంది యగుటంజేసి యది నెపంబుగా శల్యుం డతనికిఁ జిత్తవైకల్యం
బాపాదింపం దలంచి యీసంధానంబు మెడ దునుముట కనుగుణంబు గాదు
నిపుణంబుగా నిరూపించి యొండుభంగి సంధింపు మనినఁ గర్ణుండు గనలునఁ
గనుఁగవఁ గెంపు గడలుకొన నమ్మద్రపతిం జఱచుచుం జూచి. 316

క. ననుబోఁటిజోదునుం గా, దని పలుకఁగ నేర్తు నీకు నంతట గలదె యి
ట్లును గాక వినుము కర్ణుఁ, డనుమా యొకశరము దొడుగునె పగలు నగన్.

వ. అని పలికి కలుషం బగుచిత్తంబుతో నెలుంగెత్తి ఫల్గున ఫల్గున పొలిసి తంచు
నేసిన. 318

క. పలుదెస మంటలు ప్రబ్బఁగ, నలఘుస్ఫురణమున నిగుడు నయ్యస్త్రంబుఁ
జలజాక్షుఁడు గని పంచాం, గుళమాత్రము రథము ధరణిఁ గ్రుంగ నదుముడున్.

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరఖేచరు లంబరంబున దార్తధ్వనిసం
భరితముగఁ బొగడి రస్ఫుర, హారు దివ్యప్రసవవిరచితార్చనతోడన్. 320

సర్పముఖశరంబున నర్జునుకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట.

మ. కురువంశోత్తమ వారిదిక్ప్రజ సంక్షోభింప నప్పాఁపతూ
పురయం బుగ్రము గాఁగ బెట్టడరి దంభోళిప్రభగ్నక్షమా
ధరశృంగాకృతి గా హరించె బహురత్నస్ఫీతరశ్మిచ్ఛటా
స్ఫురితం బైనకిరీటముఁ విజయునొప్పం దేజముం గుందఁగన్. 321

తే. జనులు విహ్వలు లగునట్లు ఘనరవంబు, దిశలయందు నాకసమున నిగిడికొనఁగఁ
గర్ణుఁ డట్లు భేదించె దికృప్తులచేత, నైనఁ జెడనికిరీట మయ్యాహిశరమున. 322

క. సురపతి దపంబు సేసినఁ, బరమేష్ఠి ప్రియంబుఁ బొంది బహుమానపుర
స్సరముగ నిచ్చినయది య, క్కిరీట మరిభీషణత్వకీర్తిదము నృపా. 323

ఆ. వనధివాసు లగునివాతకవచు లను, దనుజు లాపురందరున కజయ్యు
లైన నతఁడు పనుప నర్జునుఁ డోర్చిన, మెచ్చి యక్కిరీట మిచ్చె నధిప. 324

చ. వినుము నరేంద్ర చూడ వినవిస్మయ మిట్టిది [2]పాఁపరమ్ము వా
త నెగయుఘోరరూపభయద[3]దప్రథమానవిషాగ్నిజిహ్వికల్
దనికినఁ బెల్చ మండుచు నిలాస్థలి డొల్లె నినుండు పశ్చిమాం
బునిధి నితాంతదృశ్యరుచి పొల్పెసఁగం బడుభంగి దోఁపఁగన్. 325

వ. అప్పుడు. 326

ఉ. శృంగము లేనినీలగిరిచెల్వునఁ గ్రీడి కిరీటహీనుఁ డ

1 యాపాఁపపూపశరంబు. 2 పాముఱమ్ము; పాముటమ్ము. 3 దంష్ట్రాధమాన.

య్యుం గనుపట్టె వెల్లతల యొల్లియ మాళి దృఢంబు గా నమ
ర్చెం గురునాథ పూర్ణశశి చెన్నునఁ బూర్వమహీధరంబు కాం
తిం గడచన్నయందము ప్రతీతము గాఁగ నటించుచాడ్పునన్. 327

వ. అట్లు రాధేయకరప్రముక్తం బై కిరీటంబు నిర్దహించి నేలం గలపినయమ్మహో
రగంబు గ్రమ్మఱం గవిసినం గని కమలనాభుండు గవ్వడితో మనమీఁద మగుడ
నిమ్మహాసర్పంబు సనుదెంచు చున్నయది యనిన నతం డిది యెక్కడిపా
మిట్లు వచ్చుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన దీని నెఱుంగవే ఖాండవం బేర్చు
నప్పుడు దనతల్లిని రక్షించికొని యనలంబునకుఁ దప్పిపోవం బోవ నీవు నీ వేసిన
నన్నాగాంగన మృతిం బొందె నప్పగ వాటించికొని కర్ణుకడ నమ్మెయి నున్న
యశ్వసేనాభిధానభుజంగంబు. 328

తే. అతఁ డేయఁ గిరీటంబు నపహరించి
దానఁ గోపంబు ప్రోవక తాన కడఁగి
నిన్నుఁ బరిమార్పఁ గడఁగెడు నన్న నెఱిఁగి
యాఱుపటుభల్లములఁ దునుమాడె నతఁడు. 329

వ. అత్తెఱంగున. 330

సీ. ఉరగంబుఁ దునిమి వే మరలి కర్ణునిమీఁదఁ, బదియుఁ బండ్రెండును బటుశరములు
నిగిడించి యుజ్జ్వలం బగుదొడ్డనారసం, బేసిన నది రుధిరాసవంబు
పానంబు సేయుచు మే నుచ్చి చనిన దం, డాహతం బైనమహాహిప్రోలె
నాసూతనందనుఁ డత్యుదగ్రుం డయ్యు, నంతకుమును [1]పాఁపరమ్ముచేత
తే. నర్జునుఁడు సావమికి వెఱఁగందె యాతఁ, డటులు గెరలి పండ్రెండు వాలమ్ము లేసి
పద్మనాభుని నొప్పించి పార్థు నొకటి,కొఱఁత గా నూఱుశరములనుఱక నొంచె.

క. వెండియు బలువిడి నయ్యా, ఖండలసుతునురము గ్రూరకాండంబుల నొం
దొండ కడు నొవ్వ నేసి య, తం డుబ్బున నార్చె గగనతల మద్రువంగన్. 332

ఆ. అర్చి వెలుచ నట్టహాసంబు సేసిన, నలిగి యతఁడు భల్లములఁ దదీయ
భూరికంకటంబు పొలుపఱ నఱికి యు, ల్లసితమకుటకుండలములు దులిచె. 333

వ. దులిచిన నబ్బలుమగండు. 334

క. శిరమునఁ గర్ణంబుల నె, త్తురొలుక బరిమేనితోడఁ దూలక బాహు
స్ఫురణంబు మెఱయ సాయక, పరంపరలు నరునిమీఁదఁ బఱపెం బెలుచన్. 335

తే. వానిఁ దును మాడి యాపాండుసూనుఁ డలఘు
శరచతుష్కతిఁ బొదివి నెత్తురులు మేనఁ
బఱప గైరికనిర్ఝరప్రకరశోభి

1 పాముఱమ్ము; పాముటమ్ము.

తాచలము వ్రాలి పొలిచె న।య్యంగరాజు. 336

ఉ. అమ్మెయి నుగ్రుఁడై మఱియు । నర్జునుఁ డుజ్జ్వలవత్సదంతకాం
డమ్ములు పెక్కు సత్వరదృ।ఢస్ఫురణం బలరంగ నేసి ర
థ్యమ్ముల సూతుఁ గేతనము । నాతని తేరును గూడఁ గప్పె మే
ఘమ్ములు గ్రమ్మి భూధరము । గప్పినభంగిఁ దలంపఁ బట్టుగన్. 337

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమకుతూహలి యై విజృంభించె నప్పుడు. 338

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి మేను కమ।నీయరుచిం గొమ రార బాణసం
పత్తి యుదగ్రతన్ మెఱయ । భాస్వరుఁడై యరదంబుమీఁద భూ
పోత్తమ కర్ణుఁ డొప్పె నరు।ణోజ్జ్వలమండలకాంతిపూరము
న్నొత్తపుదీప్తులుం దగ ది।నుం డుదయాద్రి వెలుంగుచాడ్పునన్. 339

వ. ఇట్లు సూతనందనుండు నొచ్చియుఁ బోలివ్రాలిబంటుతనంబున జంటమెఱుం
గులు చదలం బరఁగ శరంబు లడరించుచు బహుబాణంబులు రేణువులు గాఁ
జేయు చుండ సవ్యసాచిదివ్యాస్త్రవిలాసంబు భాసమానం బయ్యె నయ్యవసరం
బునఁ గాలుం డదృశ్యాకారంబున. 340

బ్రాహ్మణశాపంబునఁ గర్ణురథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట.

క. భూసురశాపంబున నిడె, యీసూతజురథముచక్ర । మిలఁ గ్రుంగెడు నీ
తాసుఁ డగు నీతఁ డని నీ, నాసముదయయుగ్మకము వి।శసం బలికె నృపా. 341

వ. పరశురాముద త్తం బయినభార్గవాస్త్రం బను పేరిటిమహనీయసాధనం బప్పుడు
రాధేయునకుం బ్రతిభాసింప కుండె డాపటికల్లు [1]గ్రుంగినఁ దేరు ఘూర్ణిల్లె
నట్లు జామదగ్న్యమహీసురులశాపంబు లస్త్రబలంబునకు రథంబునకు వైకల్యం
బాపాదించి చిక్కువఱచుటయును సర్పముఖశరం బాభంగి నిష్ఫలప్రయత్నం
బగుటయును దనమనంబున నొవ్వడరి యక్కర్ణుండు గరంబులు విదుర్చుచు.

తే. ధర్మవాదులు ధర్మత।త్త్వప్రధాన, చిత్తు లగువారిఁ బూని ర।క్షించు ధర్మ
మందు రది బొంకు గావించె । నతులధర్మ, శీలుఁ డగునన్ను ధర్మవు।సెలవు లేద.

క. అని ధర్మంబును దూఱఁగఁ, దను నర్జునుబాణవితతి । [2]దద్దయునడిఁ దాఁ
కినఁ గర్ణుండు విషాదం, బున వెండియుఁ బెద్ద దూఱు । భూవరముఖ్యా. 344

క. కన లధిక మైన లావె, క్కనయయ్యంగపతి నొంచెఁ । గృష్ణార్జునులన్
సునిశితశరములు మఱియుం, జొనిపెను దనధైర్యమహిమ । సుర[3]లగ్గింపన్. 345

వ. అలిగి యర్జునుం డాశీవిషంబులుం బోనివిశిఖంబు లాఱు కర్ణుమే నుచ్చి చన
నేసినం గ్రోధభాసితుం డై యతండు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నప్పా
ర్థుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 346

క. అమితబలం బగుబ్రహ్మా, స్త్రముచే నయ్యస్త్ర మపహృతం బగుటయుఁ జి

1 డిందిన; డించిన. 2 దాఁకిన నొవ్వారినఁ గర్ణుండు. 3 లు నుతింపన్.

త్తమున విషాదము దనుకఁగఁ, గమలాక్షుఁడు గారవమున ◊ గాండివితోడన్. 347
వ. నీయస్త్రం బిప్పుడు కర్ణాస్త్రంబుచేత విధ్వస్తం బయ్యె నిట్లు గా నేల యన
వుడుఁ గవ్వడి బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మహనీయసాధనంబు బాధితంబు
సేసి రాధేయాంగంబు బాణజాలంబులం బొదివి నొప్పించిన నమ్మేటిమగండు
గాండీవంబు మౌర్వికోటిఁ బాసి పో నేసిన నాసవ్యసాచి నుగుడ నమర్చి మార్గ
ణంబులు నిగిడించిన రయంబున నాసూతపుత్త్రుచూడ్కి కస్త్రాగ్ని యాడుట
దోఁప కుండె నవ్వీరుండు విద్విచ్చువిశిఖంబులు వారించి యతని నొంచిన
వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు సహస్రాక్షునందను నుద్దేశించి. 348

క. నిను నొంచువాఁడె కర్ణుం, డనితరసులభప్రకార ◊ మగుభుజవీర్యం
బున [1]నసమానోజ్జ్వలఖే,లనమునఁ దెగటార్పు శరవి◊లాన[2]నిరూఢా. 349

వ. అనునప్పుడు విషవిస్ఫురద్భుజంగభంగికం బైనబాణంబు రౌద్రమంత్రసహి
తంబు సేసి కర్ణుండు పార్థుప్రాణంబులు గొన నప్పళించి సంధింప మున్న
కొండొకక్రుంగినచక్రంబు [3]కుండ మునుంగం దిగఁబడిన నొడ్డగెడ వై యరదం
బేటునకు నను వీక తక్కిన నుక్కఱి యక్కర్ణుం డప్రతీకారంబు లగురోష
విషాదంబులఁ గన్నీ రొలుక రథంబు డిగ్గి కవ్వడిదెసఁ గనుంగొనుచు ని
ట్లనియె. 350

సీ. అరదంబుచక్రంబు ◊ ధరఁ జాలఁ గ్రుంగిన, నెత్తెద నంతకు ◊ నేయ కుండు
మేను భూమిస్థుఁడ ◊ నీవు రథస్థుండ, వియ్యెడఁ దగ వగు ◊ నేయ కునికి
విరిదలవానిని ◊ విరథుని నాయుధం, బిడినవానిని శూరు ◊ లేయ రెందు
మహిని శూరుఁడ వను◊మాత్రగా దుత్తమ, కులుఁడవు రణధర్మ◊కోవిదుండ

ఆ. విట్టి నీవు దగిన◊యట్టిభంగిన యని, సేయ వలయు నిట్లు ◊ సెప్ప సెల్లఁ
బాడి యేర్పడంగఁ ◊ బలుకుట గాని గో, విందునకు నీకు ◊ వెఱచి కాదు. 351

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 352

క. ఏమీ తగవును ధర్మము, నీమనమున నేఁడ పుట్టె◊నే గర్వము ను
ద్దామదురభిమానము నే, లా మఱచితి కర్ణ యాచ◊లం బెట వోయెన్. 353

ఆ. పరమధర్మపరులు◊పాండుభూవల్లభ, సుతులు వారి నతుల◊శుభము లొందు
ధర్మహీను లైన◊ధార్తరాష్ట్రులకుఁ బా, టిల్లు నివ్విధమున ◊ నెల్లచేటు. 354

వ. దీనికి నీవు కటకటంబడినం బోవునే యని పలికి వెండియు. 355

సీ. గొంతియు నందఱు◊కొడుకులు సుప్తు లై, యుండంగ లక్కయిల్◊మండఁ జేసి
కపటంపుజూదంబు ◊ ఘటియించి ధర్మాత్ముఁ, డగునరసుతుసిరి ◊ యపహరించి
యంతఁ బోవక ద్రుప◊దాత్మజఁ దెచ్చి స, భాస్థలి నమ్మెయి ◊ భంగపఱిచి
యమ్మహాత్ములఁ జంప◊ నడవికి ఘోషయా, త్రావిధినెపమున ◊ దాడివెట్టిరి

1 లనమానో. 2 నిరూఢిన్. 3 కుందు; గుండు.

తే. బాలు నభిమన్యు నొక్కని బహురథికులఁ
బనిచి చంపించె మీసుయోధనుఁడు దలఁపఁ
గాని యిప్పాపముల కాదికర్త వీవ
యిన్నియెడలను నీపాడి యెందుఁ బోయె. 356

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు గర్ణుతో నాడుమాటలఁ దోడ్తోడం బెరిఁగినయర్జునంజయు మనంబురోషానలంబు రోమకూపంబులఁ బటుజ్వాలారూపంబుల వెడలుట యతి విస్మయప్రదం బై యుండె నయ్యుగ్రమూర్తి సముదగ్రపరాక్రమంబునం గురి యుపటుబాణాసారంబు వారించి యవ్వీరునంగంబున నయ్యంగపతి నిశితాస్త్రం బులు నిగిడించుట మహాద్భుతం బయ్యె న త్తెఱంగున నీడంబోక పెనంగునతం డతిరయంబున నన్నరునిం బదిదొడ్డనారసంబుల నొప్పించిన న త్తేజోధనుం డాజ్య ధారాచ్ఛటాసేకంబున నుద్రేకంబు నొందినహుతవహుండునుం బోలె నుండి శత్రుసంత్రాసనంబును మిత్త్రోల్లాసనంబును బ్రగుణమణిజాంబూనదమయంబును జనప్రస్తుతిపాత్రంబును హ స్తికక్ష్యోత్మకంబును నగునతని కేతనంబు గనకపుంఖ ప్రభాభాసితం బైనభల్లంబునఁ బడనేసినం గౌరవులు నిజయశోబలదర్పప్రియం బులమొత్తంబులు వడుటగాఁ దలంచుచు హాహాకారంబులతో నారాధేయుని డెన నిరాశు లై రట్లు ప్రస్ఫీతకేతుపాతనం బాచరించి[1] (న దానం గనలి కర్ణుం డతినిశితక్రూరనారాచజాలంబులు గృష్ణార్జునులమీఁదం గురిసి వెగడుపఱచి యరదంబుపిఱిందికొమ్ముక్రిందికి మూఁపు సొనిపి లావున నెత్తిన రథచక్రంబు విడువక భూమి గులపర్వతకాననసముద్రసహితం బాఱంగుళంబు లెగసె నట్లు కర్ణుండు రథంబు నిలిపి మీఁదికిం జని యెప్పటిబాణంబు సంధింప వెండియుఁ జక్రంబు క్రుంగినఁ గ్రమ్మఱ రథంబు డిగ్గి యెత్త నమరె నయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుపనుపునం) గ్రీడి దోడన. 357

మ. కులిశప్రస్ఫురణాపహాసనవిభాకగుచ్ఛంబులం గల్గి యాఁ
కలిమై వచ్చుకృతాంతవక్త్ర మన నుగ్రం బై మురారాతిరు
ద్రులచక్రంబును శూలముం దెగడుచుం గ్రూరంపు టొప్పారు నం
జలికం బై నమహాస్త్రముం దొడివి కర్షం బుబ్బునం జేయుచున్. 358

క. ఏను దపశ్చరణంబున, దానంబున గురుజనాభితర్పణమున ని
త్యానూనవ్రతశీలుఁడ, నేనియుఁ గర్ణుతలఁ ద్రెంచు నీశర మనియెన్. 359

క. అని తెగ నిండఁ దిగిచి యే, సిన నయ్యస్త్రంబు రోదసీకుహరంబుం
దనమెఱుఁగుల నించుచు నిరు, మొనలజనుల గాఢమూర్ఛ కీముంచుచు నిగిడెన్.

అర్జునప్రయుక్తం బగుఘోరశరంబు గర్ణశిరంబు ద్రుంచుట.

చ. నినదసముద్భటస్ఫురణ నింగి వగుల్పఁగ సర్వభూతకం

(1) ఈ పాఠము పెక్కుప్రతులఁ గానిపింపదు.

E 16

పన మగు చమ్మెయిన్ నిగిడి ఽ పార్థివసత్తమ యేమి సెప్పుదుం
దునిమె శిరంబు రక్తమునఁ ఽ దోఁగుచుఁ గర్ణునియట్ల వజ్రఘో
రనిహతిఁ గూలుగైరికధఽరాధరముం [1]దలఁచింపఁ బట్టు గన్. 361

క. చరమగిరినుండి పడియెడు, తరణికరణి సూతపుత్త్రుఽతల వడఁ గాంతి
స్ఫురణోజ్జ్వలంబు నతిసుం,దరమును నగుకాయ మట్లు ఽ ధరణిం బడియెన్. 362

తే. అధిప యంతన గను విచ్చి ఽ యఖిలజనులు
గనుఁగొనంగ నయ్యుజ్జ్వలఽతనువు విడిచి
చని సముద్దీప్త మైన తేఽజంబు వారి
జాప్తబింబంబు సొచ్చె నఽత్యద్భుతముగ. 363

వ. అట్టియెడ. 364

క. వినుము మహీసురశాపము, మనుజేంద్రా సూతపుత్త్రుఽమరణాంతం బై
యునికినొ రథచక్రము మే, దినిఁ గ్రుంగుట లేక తొంటిఽతెఱఁగున నుండెన్.

తే. దారుణాస్త్రజాలాంశులఽ వైరిసైన్య, తాప మొనరించి యాసూతఽతనయతరణి
పార్థదుస్తరకాలవైఽభవము గడవ, ననువు లేమి నవ్విధమున ఽ నస్తమించె. 366

క. సూతతనూజుఁడు వడినం, బ్రీతిం బాంచాలు రార్వఁ ఽ బెల్లుగఁ దూర్య
వ్రాతంబు సెలఁగ సమ్మో, దాతిశయము వొందెఁ బాండఽవానీకంబుల్. 367

క. నిడుఁగేలున్ బలుతొడలు, న్వెడఁదయురము నై రణావఽనిం గర్ణునొడల్
పడి యున్నఁ గని విషాదం, బడరి తొలఁగుమాడ్కిఁ గ్రుంకె ఽ నర్కుం డంతన్.

తే. నిర్గతప్రాణు రాధేయు ఽ నిజకరములఁ, గరుణ పెంపున నంటుటఽ కారణముగఁ
బావనస్నాన మొనరింపఁ ఽ బోవునట్లు, లపరజలనిధిలోనికి ఽ నరిగె నినుఁడు. 369

వ. అప్పుడు. 370

తే. కామఁ బాసినకమలంబుఽకరణిఁ బొలుచు
కర్ణుతల యిలఁ బడియు నుఽదీర్ణకాంతి
నొప్పునట్టియుఁ జూచి శఽల్యుండు సిడము
ద్రెస్సి మోడై నయరదంబు ఽ ద్రిప్పె నధిప. 371

క. బలితపువెస నాఁబోతుం, బులిగొనినం బసులు వాఱుఽపోలికిఁ గ్రోధో
జ్జ్వలుఁ డగుపార్థుఁడు గర్ణునిఁ,బొలియించిన నీదుసైన్యఽములు వెఱఁ బఱచెన్.

తే. దీనవృత్తి శల్యుండు నీఽసేనజనులు, నట్లు పాంచాలు రుబ్బున ఽ నార్వ సిగ్గు
వడక పాండవమధ్యముఽసిడము మరలి,మరలి చూచుచుఁ బాఱెరిఽమనుజనాథ.

ఉ. గాండివముక్తబాణమునఁ ఽ గర్ణుఁడు గూలుటయుం దలంకి శ
ల్యుం డరదంబు దోలుటయు ఽ నొక్కమొగిన్ భవదీయసేన లొం
డొండ [2]కలంగి పాఱుటయు ఽ నుల్లసితుం డయి చూచి వాయువు

1 దలపించు నట్లుగన్. 2 కలంగఁ బాఱుటయు.

త్రుండు మహావిరావమునఁ గోదసి పిక్కటిలంగ నార్చినన్. 374

క. ఆనినదంబునఁ బాండవ, సైనికహృదయములు సౌఖ్యసంపద నొందెన్
మానవనాథ భవత్సుత, మానసములు శోకఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 375

వ. ఇవ్విధంబున నరదంబు దోలికొని యరిగి యమ్మద్రపతి బాష్పాకులలోచనుం డును దీనాననుండును సుదీర్ఘతరనిశ్వాసుండును నై యున్నకౌరవేశ్వరుం జేరం జని యతనితో ని ట్లనియె. 376

చ. నరవర యెందుఁ జూడమె రణంబులు గర్ణుఁడు నర్జునుండు సం
గర మొనరింతురే యటులు గ్రౌర్యనిరూఢికి దివ్య లొంది ర
చ్చెరు వది యట్టు లుండె విను చెప్పెద నెంతయు భీతిఁ బొంది రా
హరియు నరుండుఁ గర్ణువడి గ[1]కంత విధాత్ఫుఁడు దప్పె వానికిన్. 377

వ. అని వెండియు. 378

మ. ధరణీచక్రము నీవ యేలుటకు నుత్సాహంబు వాటించి పో
రిరి ప్రాణంబులు డాఁపమిం బడిరి వీరిం జూడు మంచుం దురం
గరథేభంబులు చుట్టుఁ గూలి వికటాకారంబు లై యుండ నొ
ప్పి రణోర్విం బడి యున్నభూపతులఁ జూపెం జూపి యారాజుతోన్. 379

వ. మఱియు నమ్మద్రపతి యింద్రయమవరుణకుబేరులఁ బోల్పం దగినయింతలింతలు మేటిమగలు మనకార్యంబున కై శౌర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయించి ధైర్యంబు పగ దొందం బెనంగుట విఫలం బగుట విధికృతంబు దీనికి వగవం బని లేదని చెప్పి ధనుఃఖండంబుల నాయుధశకలంబులఁ గేతనాతపత్రచామరగజ ఘంటాతురంగ కింకిణులతునియలం గంకణకేయూరహారమకుటంబులతుముళ్ల నభిరామభీషణం బగురణాంగణంబు సూపి నీకయి పెనంగి సమసినసైన్యంబు నాలోకింపు మనునప్పు డసురాంతకపార్థులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరిం చిన నింగి వగుల్చునమ్మహారవంబున గుండియ లవిసి కురుబలంబు లత్యంతవిక లంబు లయి వినిపాతితరావణనందనుఁ డగుసుమిత్రానందనుసింహనాదంబున భయం బంది పఱచుదానవసేనలచందంబున నీకొడుకున్న నెలవు విడిచి వలియం బాఱిన వెలువెలం బాఱునక్కురుపతితో నాశల్యుండు సంధ్యాసమయం బయ్యె నేటికిఁ గయ్యంబు సాలింపుము వేగుటయుఁ జేయవలయుకర్జంబు సూచికొంద మనియె నట్టియెడఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మ శకునిసుశర్మప్రభృతు లగువారలు పాండవజయంబునకు దైన్యంబు నొందినయాననంబులతో నిశ్వాసంబులు నిగుడ నక్కురుపతిఁ జేరం జనుదెంచిన నతండు మూఁకల మరల్ప రామియు దొరల యుత్సాహవైకల్యంబును శల్యుమాటలతెఱంగు నూహించి మరలి కర్ణుం బేర్కొని విలాపంబు సేయుచు హాకర్ణ హాకర్ణ యనునెలుంగులతో [2](బలంబులఁ

---

[1] నంత. (2) ఇది కొన్నిటఁ గానరాదు.

దివియ నియమించినం దివిసి) కౌరవులు దోడం జను దేర నిజశిబిరంబునకుం బోయె నప్పోవుట జూదంబున నోడి పాండునృపకుమారులు పురంబు వెడలి యడవికిం బోవునప్పటిభంగి యై యుండె న య్యవసరంబున. 380

చ. తనువులఁ గర్ణబాణము లుదాత్తగతిం జెలువొందఁ గౌరవుల్
కనుకనిఁ బాఱ శౌరియును గవ్వడియుం జెలుఁగొంది రొక్కెడ
న్వినుతమరీచులై పొడిచి నిర్భరసంతమసంబు నల్గడం
జన నభిరామమూర్తు లగుచంద్రుని సూర్యునిఁ బోల్పఁ బట్టుగన్. 381

వ. ఇట్లొప్పియమ్మెఱుంగుటమ్ములు వెఱికి వైచి యొండొరులయాననంబు లాలోకించి రాత్రిముఖం బయ్యె విరోధుల వెనుకొనుటకు సమయంబు గా దని సంభాషణం బులు సేసి తమ సేనలం దివియ నియమించి. 382

తే. బలునిఁ దెగటార్చి మరలుగోపతియు హరియుఁ
బోలెఁ గర్ణుని సమయించి లీల మెఱయ
మరలి రత్యంత మోదసంభరితు లగుచుఁ
గవ్వడియుఁ గృష్ణుఁడును బంధుగణము లలర. 383

వ. అప్పుడు దివ్యు లన్నరనారాయణుల ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించుచు నిజ నివాసంబులకుం జనిరి పాండవసేనాజనంబులు సంతసంబునం దేలుచు ధనం జయుం జెలంగి పొగడుచుం బోయి రివ్విధంబున జయంబునం బొంపిరివోవుచుఁ బాండవులు విడిదల కరిగి ధర్మనందనునగరి మొగసాలఁ జొచ్చి రట్టియెడ. 384

క. చెన్నునఁ బాంచాలురు మును, మున్నానృపుకడకు నేఁగి ముదితాత్ముం డై
యున్నయతనిఁ గని దీవన, ల న్నతులను సమ్మదానులాపములఁ దగన్. 385

వ. గారవించిరి విష్వక్సేనుండు వేగంబ యరదంబు డిగ్గి చని యజ్జనపతిచరణంబులకుఁ బ్రణతుం డైన నతం డెత్తి యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసె భీమన కులసహదేవు లన్నరదేవోత్తమునకుఁ బ్రణమిల్లి పార్థుం గౌఁగిలించిరి కృష్ణసాత్య కు లప్పాండవాగ్రజునకు సవినయప్రణామంబు లాచరించిన నమ్మహీవరుం డభినం దించె నప్పుడు కృష్ణుం డతని కి ట్లనియె. 386

శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతో సరససల్లాపంబు చేయుట.

క. భువనము లన్నియు నొక్కటఁ, గవిసియుఁ గర్ణుఁ బరిమార్పఁగా నోపునె భూ
ధవ భవదీయక్రోధా, గ్ని విహతుఁ డై క్రాఁగెఁ గాక నిక్కం బరయన్. 387

ఆ. రథికవర్యుఁ డైన రాధేయుఁ బొలిసిన, యపుడ[1] యెల్లఁ బొలిసె నని తలంపు
కౌరవుల కడంగె వైరంబు నీ కింక, నెదురు లేదు ప్రీతిఁ బొదలు మధిప. 388

చ. అన విని యమ్మురాంతకున కానృపుఁ డి ట్లను నీవు చక్కఁ జూ
చిన సులభంబు శోభనము శ్రీధర నీదగుకూర్మి కేను భా

1 యడఁగెఁ- రెఱయుఁ- బొలిసె.

జన మటు నాకు దుష్కరమె ♦ శత్రుజయంబు భవత్ప్రసాదజీ
వనులమ మాకు సంపదలు ♦ వచ్చు నవశ్యము నింత నమ్ముదున్. 389

ఆ. అఖిలరక్షకుండ ♦ వగునీకు భక్తుల, మైనమమ్ముఁ గాచు ♦ టరుదె తలఁప
భయము నెవ్వగయును ♦ బాసి నాకంటికి, నిదుర వచ్చు నేఁడు ♦ నీరజాక్ష. 390

వ. అనవుడు నచ్యుతుండు. 391

చ. మనమునఁ గూర్తు గాన తగు♦మాటల నాకుఁ బ్రియం బొనర్చు టొ
ప్పును విను మీజయంబునకు ♦ భూవర యేను నిమిత్తమాత్ర మీ
యనుజులు నీమఱందులు మ♦హాద్భుతవిక్రమశీలు రిట్టిని
న్నొకఁడు పోర మార్కొనఁగ ♦ నూల్కొని రూపఱకుండ నేర్చునే. 392

వ. అని యిట్లు మధురసల్లాపసౌఖ్యంబు నొంది ధర్మనందనుండు పొలికలను చూచు
వేడుక దనకుం బుట్టినఁ గృష్ణునితోడం జెప్పి యతం డనుమతి సేయం గాలనాలం
బులు దంతవర్ణంబులు నగురథ్యంబులఁ దనరథంబునఁ బూన్పించి యారో
హణంబు సేసి కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ సమస్తబంధుమిత్త్రసోదరపరివృ
తుం డై యరుగునప్పుడు కృష్ణు నాలోకించి. 393

ఆ. సకలధరణివలయ♦సామ్రాజ్యమునకు నేఁ, డేను భర్త నైతి ♦ నెల్లపెంపు
గలిగె నీదుకరుణఁ ♦ గడిఁదిమగం డగు,పగతుఁ డశ్రమమునఁ ♦ దెగుటఁ జేసి. 394

క. అని కీర్తించుచు నరుఁ గనుఁ, గొని యగ్గించుచు ముదంబు ♦ గూరినమదితోఁ
జని కర్ణునిశిరమును ద, త్తనయులగాత్రములుఁ జూచె ♦ ధరణీనాథా. 395

వ. చూచి త న్నప్పుడు గ్రమ్మఱ జన్మించినవానిఁ గాఁ దలంచి యాపదలకుం బాసి
సంపదలకు భాజనంబ నైతి నని యాఱడిల్లి యుల్లాసంబున మరలె నిట్లు కర్ణ
సాగరంబు గడవ నీఁది పాండునందనులు పరమానందంబు నొంది రని సంజ
యుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

చ. అనలుఁడు భాస్కరుండును సు♦ధాంశుఁడు నధ్వరసంప్రవర్తకుల్
వినుము నరేంద్ర యాక్రతువు ♦ విష్ణుమయం బిది నిర్వహించి ర
ర్జునుఁడును గర్ణుఁడుం సమర♦రూపమునం దగ నీప్రబంధ మిం
పొనరఁ బఠించినన్ వినిన ♦ నొందు నరుం జిరసౌఖ్యసంపదల్. 397

వ. అనుటయు. 398

చ. ప్రకటమహార్థసౌరభప♦రాశరనందనవాక్యమంజరీ
ప్రకరసమర్చితా పరమ♦పావననామ జగత్త్రయీవిధా
యకపరిరక్షక ప్రతిస♦మాహృతికారక చిత్తవృత్తిభా
వక భవబంధమోచన ది♦వాకరచంద్రకృశానులోచనా. 399

క. వినతదురితనిరసనశుభ, జననకలాకల్య[1]చరణ♦సంభావనపా .

1 దివ్యచరణను సంభా, వినతటినీ.

వనతటినీమాల్య సమ, స్తనిగమసంవేద్య పరమసంయమిహృద్యా. 400

మాలిని. కరణఫలపరిత్యాగ[1] వ్రతోదాత్తచేతః
పరిణత[2]సుఖపీఠభ్రాజమానా నతాంహో
నిరసనచర[3]ణాబ్జోన్నిద్రతారాజమానా
నిరవధిపరిణాహా నిర్భరానందదేహా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధన విరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునఁ గర్ణపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము. 402

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి

కర్ణపర్వము సమాప్తము.

1 వ్రతోపాత్తచేతః. 2 సుఖపీఠ-సుఖదేష్ట-మయపీఠ-భ్రాజమానా ; సుఖపీఠభ్రాజినీమానమాహా.
3 ణాంభోనిమ్నభ్రాజమానా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీగిరిజాసమవాయమ
హాగురుతరశుభగసంపదాలంబనసదా
యోగిజనక్షేమసమీ
హాగర్భితదివ్యచిత్ర హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయధా, త్రీవల్లభుఁ డుత్సుకత్వరేఖాసౌమ్య
శ్రీవిలసితుఁ డై యిట్లనుఁ, దా వైశంపాయనున కుదాత్తవినీతిన్. 2

క. దురమున నమ్మెయిఁ గర్ణుఁడు, పరిమార్పంబడిన నల్పపరిజనుఁ డై య
క్కురుపతి యజయ్యు లగున, య్యరులయెడం బిదప నెట్టు లయ్యె మునీంద్రా.

తే. ఏను మును విన్నయది కౌరవేంద్రపాండు
విభుతనూజులచరితంబు వేడ్కఁ బెంచెఁ
జెవులతియ్యంబు దళుకొత్తఁ జెప్పు మనఘ
వారి కైనయనంతరవర్తనంబు. 4

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డమ్మహీనాయకున కి ట్లనియె నట్లు కర్ణుండు దెగిన దుర్యోధనుండు హతావశిష్టవసుధావరులు పరివేష్టింపఁ గొంచెపుమూఁకల తోడ విడిదలకుం జని సుహృజ్జనంబులు దేర్ప విషాదం బుడిగి సముత్సాహదోహలి యై శల్యునిం దనకు సేనాపతిం గావించి వేగుటయు బలుపును బొలుపును వెలయఁ బోలికలనికి నడచెఁ బాండవేయులును [1](బలంబులతోడం) బన్ని యేతెంచిన[2] (నయ్యిరువాఁగునకు) సురాసురసమరంబునుం బోనిసంగ్రామం బయ్యె నంత మధ్యాహ్నంబున నమ్మద్రపతి యుధిష్ఠిరుపరాక్రమంబునం దెగియెఁ బదంపడి భటులుం జెలులుఁ జుట్టంబులును సమసిన నుక్కు దక్కి యక్కురువిభుం డనిపని సాలించి వెఱఁ బొందెడుడెందంబుతో నొక్కరుండును ద్రోలం

(1) (2) ఇవి వ్రాఁతప్రతుల లేవు.

గం బొటి యొక్క మడువు సొచ్చి దాఁగి యుండె నట గెలుపునుబ్బునం బొంపిరి వోవుపాండవేయు లతం డం దునికి యెఱింగి యయ్యెడకు నరిగి నలిరేఁగి చుట్టు ముట్టి పిలిచిన వెడలి వడముడితోడి పెనంకువం బెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి యా భూనాథుండును బ్రొద్దు సాల వ్రాలినప్పుడు [1]భీముగదాఘాతంబునఁ దొడలు విఱిగి పడియె నంత నిశాసమయంబున నశ్వత్థామ కృపకృతవర్మలు దనకుం దోడుగా ధర్మనందనస్కంధావారంబుఁ బొదివి పాంచాలప్రభద్రకమాత్స్య ప్రభృతి శేషసైన్యంబుల సమయించె మఱునాఁడు సంజయుండు కురుక్షేత్రంబునం దుండి పూర్వాహ్ణంబునఁ గరినగరంబున కరుగుదెంచి. 5

చ. పొరిఁబొరి మోము బొప్పజలపూరము గ్రమ్మఁగ నూర్ధ్వబాహుఁ డై
చరణయుగంబు దొట్రుపడ సంభృతశోకత రాజవీథి నె
వ్వరిఁ గని యైన హామహితవైభవ హాధృతరాష్ట్రపుత్ర హా
కరిపురనాథ యం చెలుఁగు గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచున్. 6

క. జననయనచకోరానం, దనుఁ డగునృపచంద్రుఁ డనుచితం బయినవిధం
బున నస్తమించె నంచుం, [2]దనుడోలనభరితభూరిదైన్యం డగుచున్. 7

వ. చని ధృతరాష్ట్రమందిరంబు ప్రవేశించి లోపలికొలువున గాంధారియుం గోడండ్రును విదురుండును మఱియును దగుచుట్టంబులునుం బరివేష్టింపఁ గర్ణులేమికిఁ బ్రేముడించుపలుకులు సెల్ల నుల్లంబు దురపిల్ల నున్న యన్నరనాథుం గని డగ్గుత్తిక వెట్టుచుఁ దనపేరు సెప్పికొని చేరి పాదప్రణామం బాచరించి యేడ్పు బెరయునెలుంగుతో ని ట్లనియె. 8

సీ. జననాథ శల్యుండు సమసె సౌబలుఁడు గీ,టడఁగె నులూకుండు మడిసె సకల
సంశప్తకులు గడచనిరి కాంభోజశ, తానీకములు దెగటాఱె యవన
పార్వతీయమ్లేచ్ఛబలములు ద్రుంగె నల్, దిక్కులమన్నీలుఁ దక్కుఁ గలుగు
నరనాయకులును జచ్చిరి కుమారులు గల,యందఱుఁ దెగిరి కర్ణాత్మజులును
తే. బొలిసి రయ్యె వృకోదరుపలుకు దప్పఁ, కుండఁ దద్గదాదండప్రచండనిహతి
రెండుదొడలును విఱిగి ధరిత్రిఁ బెలుచఁ,గూలి రూపఱి రారాజు ధూళిఁ బ్రుంగె.

వ. మఱియు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియు నుత్తమౌజుండును యుధామన్యుండును లోనుగాఁ గలపాంచాలురును జేదిమాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులు లోనుగా నవశిష్టజనంబులును నీమనుమ లైన ప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులు ను సకలరథసామజఘోటకసుభటసమేతంబుగా మృతిఁ బొంది రిట్లు కౌరవ శిబిరంబును బాండవస్కంధావారంబును విధివశంబున [3]వనితావశేషంబు లయ్యె నిందుఁ గృపకృతవర్మలు నశ్వత్థామయుఁగా ముప్పురును నందుఁ బాండవు లేవురు ను గృష్ణసాత్యకులుగా నేడ్వురును భవత్సుతుం డయినయుయుత్సుండును

1 తొడలు బఱియె-తొడలు వ్రాలె-నంత. 2 తనలోనన-తనుదోహల-భరిత. 3 నిరవశేషంబులయ్యె.

శేషించి రివ్విధంబునఁ బదునొకండు నేడక్షౌహిణులు నఖిలక్షోణికి దుర్యోధను నధిపుఁ గావింపను జంపనుం బూని కాలం బగుటయు నాలంబున నిశ్శేషత్వంబు నొందె నని చెప్పుటయు నమ్మహీపతి మూర్ఛిల్లె విదురుండును వివశుం డై యొఱగె గాంధారియుఁ గోడండ్రును జెయ్యేది పుడమిం బడిరి తక్కటిచుట్టంబులు మొగంబులు మొగుడం జిత్రరూపంబులచందం బైరి సంజయుప్రయత్నంబున నందఱుం గ్రమంబునం దేఱి రప్పుడు మేను వడంక నమ్మానవనాథుండు నలుదిక్కులకు మొగంబు ద్రిప్పి విదురు నుద్దేశించి పుత్రహీనుండ ననాథుండ నగుట యెఱింగితే తమ్ముండ యిటమీఁద నీవ నాకు గతి యగు మనుచు మగుడ నిగుడుమూర్ఛాతిశయంబునం బరవశుం డయిన నతండును నారీజనంబును శీతాంబుసేచనంబులను లలితవ్యజనవీజనంబులను గొండొకసేపునకు సేద దేర్చినం గూర్చుండి యక్కురువిభుండు గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున నిశ్వాసంబు నిగుడ్చుచు నూరకున్నం గనుంగొని యక్కాంతాసముదయంబును సంజయుండును రోదనంబు సేసిరి పదంపడి యవ్విచిత్రవీర్యనందనుండు. 10

ఆ. అనఘ వశము గాదు • మనసు గోడండ్ర మీ,నదినెఁ జుట్టములను • సదనములకుఁ
బుచ్చు మనియెఁ [1]బలుకు • లచ్చుపాటడఁచుగ,ద్గదిక దైన్య మెసఁగ • విదురుతోడ.

క. అనుటయు నాతం డందఱ, కును మెలపునఁ జెప్ప వగలఁ • గుందుచు నల్ల
ల్లన తమనిలయంబులకును, జనిరి మఱియు నేడ్చుచుండె • సంజయుఁ డలఁతన్.

వ. అమ్మేదినీశ్వరుం డేది గతి యని దుఃఖాతిశయంబునఁ జేతులు విదర్చి యాసూత
నందనుదిక్కు మొగం బయి. 13

క. చావరు నొవ్వరు పాండవు, లేవురు నని నీవు చెప్ప • నిప్పలుకులు దుః
ఖావేశకరము లై చే, తోవృత్తి దహింపఁ జొచ్చె • దుర్భరభంగిన్. 14

క. తనయు లని నందఱుం బడి, రనఁగా విని పెక్కుపఱియ • లై పోవక యి
ట్లునికి యరయ వజ్రమయం,బని తెలంపఁగఁ దగుమదీయ • మగుహృదయంబున్.

ఉ. కన్నులు చీకు లై సుతని • కాయము బాలవిహారలీలలుం
జె న్నగుప్రాయ మొందివిల • సిల్లుతెఱంగును జూడఁ గాన కి
ట్లున్నను బంధుకోటి సమ • యోచితలాలనఁ బల్కుపల్కుల
విన్నవి వీను లిప్డు గొఱ • వింద మఁ జూడినయట్ల శోకెడిన్. 16

వ. అని దుర్యోధను నుద్దేశించి. 17

సీ. ఇట రమ్ము నన్నుఁ గౌఁ • గిటఁ జేర్పు కొడుక మీ,యమ్మ నూఱార్పు రా • వయ్య వృద్ధు
లగుమమ్ము విడుచుట • దగునె యేగతిఁ బోవు, వారము సెప్పుము • కౌరవేంద్ర
యంధత్వవికలుల • నరయక యిట్లుపే,క్షించితి నామీఁదఁ • గృపయుఁ బ్రియము
నెక్కడ వోయె భూ • మీశులు గొలువంగ, నుండు [2]దీ వట్లొంటి • నున్నవాఁడ

---

1 'బలుకు నచ్చుపా' అ. ప్ర. 2 నీ వొంటి యె • ట్లున్న; నీ వె ట్లొంటి నున్న.

తే. వధికబలదుర్నివారుండ వైననీకుఁ, బాండుపుత్త్రులచేత నశ్వాటఁ జావు
వచ్చె నిచ్చలు భక్తిమై వచ్చి కొలిచి, గారవింప నింకెవ్వరు గలరు నాకు. 18
వ. కయ్యంపుమాట పుట్టినయప్పుడు నీవు నాతోడ. 19
శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు నశ్వత్థామయుం గల్గ నా
కీపాండుక్షితిపాలపుత్త్రు లెదు రింకెవ్వాఁడు దృప్యద్భుజా
వ్యాపారుం డనిఁ గర్ణుఁ డొక్కరుఁడు మాకయ్యంబు సేయు మద్బాణవి
ద్యాపారీణత గెల్తు నొక్కఁడన యేనయ్యేవురం బ్రేల్మిడిన్. 20
తే. మున్ను చెప్పినవారు గాకెన్నఁ గలరు, సుమ్ము బాహ్లికభగదత్తసోమదత్త
శకునిభూరిశ్రవశ్శల్యసింధు, రాజవిందానువిందాదిరథికవరులు. 21
క. ఏనును గర్ణుఁడుఁ దమ్ములు, నా నలువురు వీరులైన నటు నూఁడు పృథా
సూనుల నెట్లు జయించెద, నో నమ్ముము నాబలంబు నను గలితనంబున్. 22
క. అని యాజిల్లఁ బలికిన, విని భవదీయానివార్యవిక్రమమునఁ బాం
డునరేంద్రసుతులు దెగుదుర, యని తలఁచితి నీవె తెగితె యవ్వీరులచేన్. 23
క. అమరనదీతనయుఁడు సింహము గాక నరుండె పార్థుఁ డట్టిమహాత్ముం
సమయించె నట్లు జంబుక, సముఁడు శిఖండిఁ గొని విధి కసాధ్యము గలదే. 21
చ. శరగురుఁ డట్టియోధుఁ డటె చచ్చె ననిం దొర గానివానిచే
వెరవున లావునం జనులు వెక్కస మందఁగఁ జేయుసింధుభూ
వరుఁ డటె రిత్త పోయె ననివార్యుల బాహ్లికసోమదత్తులం
బరు లవలీలఁ జంపి రటె పల్కుదు నేమని యేను దైవమున్. 25
క. నీనమ్మినభూరిశ్రవుఁ, డేనికలా వతఁడు నెందు నెన లేనిమగం
డైనభగదత్తుఁడును [1]వ, మ్మైనతెఱంగట్టె యేమి యందుఁ గుమారా. 26
ఉ. నచ్చినకర్ణువిక్రమమునం బరవీరులయం దొకండునుం
జచ్చుట లేదు దుర్దమము శల్యభుజావిభవంబు లోకముల్
మెచ్చినయట్టి దందు నొకమేలు వినంబడ దమ్మహాత్ములం
గ్రుచ్చులఁ జంపినట్టులు పరుల్ దెగటార్చిరి దైవ మిచ్చినన్. 27
తే. కొడుక తమ్ములు దోడ్పడఁగడఁగి శత్త్రువరుల గెలిచెద నంటి వొక్కరుఁడు దక్క
కుండ నీతమ్ములుఁగుఱ్ఱలను నూచముట్టు, గొనియెనే విధి యేగతిం జనుదుఁ జెపుమ.
క. కదిసి పవనజుఁడు బెట్టుగ, గద వ్రేసినఁ దొడలు విఱిగి కయ్యపునేలం
మద మఱి పడినప్పుడు నీ, మది నేమని తలఁచితో కుమార యెఱుంగన్. 29
వ. అని వెక్కుభంగుల విలపించి. 30
చ. తలపఁగ భాగ్యవంతుల కుదాత్తశుభం బగుఁ గాక పుణ్యహీ
నుల కది గల్గ నేర్చునె తనూభవ లాఱడిఁ బోయి రింకఁ గా

1 వమ్మైనతెఱఁగు-లట్టి వేమి-వింటి నేమి.

నలఁ జరియింపఁ బోవుటయ నా కుచితం బటు గాక చండి నై
నిలిచితి నేని మాటల నెనిచ్చలు భీముఁడు చూడు చుండఁడే. 31

క. విను దుర్యోధనదుశ్శా, సనులఁ బలికి పలికి నిచ్చ చావుగ నప్పా
వని యలఁచుఁ గాన యడవికిఁ, జనుటయ మే లైన తెఱఁగు సంజయ నాకున్.

వ. అని పలికి యత్యంతదుఃఖదూషితస్వాంతుం డగుచు నమ్మహీకాంతుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి యాసూతనందనున కిట్లనియె. 33

క. సురసరిదాత్మజుఁడును శర,గురుఁడును గర్ణుండుఁ దెగుటకుం దలఁకక యె
వ్వరిబాహుబలము గొని యే, మరి కోల్తల సేసి రొక్కొ మనవా రనికిన్. 34

వ. అని తనకొడుకుచలం బూహించి. 35

చ. మును విదురుండు సెప్పె నతిమూర్ఖమనోగతి యైనయీసుయో
ధనుచరితంబు గీ డఖిలధాత్రిజనంబులకుం బొనర్చు నా
శన మని దానిఁ గొంద అవిచారులు పాటిగఁ బట్ట రైరి నా
కును మది వారి కెట్లటుల కుత్సిత మయ్యె విధాత త్రిప్పునన్. 36

క. అప్పు డటు లతఁడు సెప్పఁగఁ, దప్పఁ దలంచినఫలంబు దగఁ గుడువక పోఁ
జొప్పడునె సూతనందన, చెప్పు మనికి నెవ్వఁ డమరె సేనాపతి యై. 37

చ. దురమున నర్జునప్రకటదోర్విభవంబు నెదుర్పఁ జాలును
ద్ధురుఁ డొకరుండు గల్గెనె విధూతవిరోధిబలుండు శల్యుఁ డె
వ్వరిభుజశక్తిఁ జిక్కెఁ గురువర్గము సంతసయ మెట్లు సెల్లె దు
స్తరబలభాసిభీమునిగదం బడియెం గురుముఖ్యుఁ డెమ్మెయిన్. 38

వ. కృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లెబ్భంగి బ్రతికిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలురును జేదిమాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులును నామనుమ లైనప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులును దక్కనుం గలుగుయోధవీరులు నెవ్విధంబున మృతిఁ బొందిరి పాండవు లేవురును బద్మనాభసాత్యకులును యుయుత్సుండును నెత్తెఱంగునఁ దెగటారక తప్పి రింతయుఁ బరిపాటిఁ దేటపడం జెప్పు మనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 39

ఉ. సూతసుతుండుఁ జేయఁ గలశూరులు దర్పసమగ్రభూపతి
వ్రాతముఁ బెక్కుదంతిరథవాజిభటావలులుం భుజాబల
స్ఫీతులు పాండునందనులచేఁ దెగటారిన నోడి పీటికిన్
నీతనయుండు హీనరథిసీయుతుఁ డై యటు లేఁగి నెవ్వగన్. 40

కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట.

వ. మందిరంబుఁ బ్రవేశింపక యొక్కబయల నిఖిలబంధుమిత్త్రపరిజనపరివృతుం డై నిలిచె నయ్యవసరంబునఁ గృపార్ద్రచిత్తుం డై కృపాచార్యుం డన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 41

క. సమరము మిముబోంట్లకు ను, త్తమధర్మం బిదియ తొంటి । ధాత్రీశులు కృ
త్యముగఁ గొని యాచరించిరి, తమకు సుగతి గోరి కీర్తి । తతస్ఫురణమెయిన్. 42
క. [1]ఐనను నొకపలు కడ్డము, గా నొడివెద దాని లెస్స । గా విని యది మే
లైనను జేసెదు గాదే, న్నానెద వేర్పడఁగ వినుము । మనుజాధీశా. 43
చ. అమరనదీతనూభవుఁడు । నస్త్రగురుండును గర్ణుఁడుం బరా
క్రమమహనీయు లాహవధు । రంధరు లట్టిర తక్కఁ గల్గుభూ
రమణులు బంధుమిత్రులు దు । రంబున నందఱఁ బాండునందనుల్
సమయఁగఁ జేసి రట్లు భుజ । శక్తియు దైవబలంబు నెక్కుడై. 44
చ. వెరవును లావునుం గలుగు । వీరులు పోరులఁ బడ్డ హీనతం
బొరసితి మస్త్రశస్త్రహతి । భూవర చిక్కినవారు నొల్లఁ బో
యిరి విను పాండురాజసుతు । లేవురు గంటికి రెప్ప చంద మై
హరి తముఁ గావఁ గా వెలసి । రక్షితదేహవిలాససంపదన్. 45
క. శ్వేతాశ్వపాటవం బు, ద్ద్యోతిత మై మెఱయఁగాఁ జ । తుర్గంతరుచి
స్ఫీత మగుగజముక్రియ నరుఁ, డాతతకురుసైన్యసరసి । యందుఁ జరించున్. 46
క. జ్యారవము నాదముగ నతి, ఘోరత వైరు లనుకరటి । కోటికి రయదు
ర్వారం బగునర్జునకం, ఠీరవము శితాస్త్రనఖప । టిష్ఠతఁ జూపున్. 47
తే. అర్జునోదగ్రదవశిఖి । హరిమహాని, లంబు ప్రేరేప వైరిబ । లప్రకీర్ణ
గహనదహనవిహార ము । గ్రముగఁ జలుపఁ, దేఱిచూడను రాకున్కి । దెల్ల మధిప.
ఉ. ద్రోణుఁడు సూతనందనుఁడు । ద్రోణతనూజుఁడు నేను శల్యుఁడుం
ద్రాణపరాయణత్వమున । దర్పము సూపఁగ నీవుఁ దమ్ములుఁ
బాణపరంపరల్ గురియ । ఫల్గునుఁ డందఱ మీఱి సైంధవ
ప్రాణము నాచికొలు నర । పాల తలంపఁగ మర్త్యకృత్యమే. 49
ఉ. ఇంతకమున్న పెల్లెఁ బది । యేడుదినంబులసంగరం బతి
శ్రాంతతఁ గుంది రిందుఁ గల । సైనికు లద్దెసఁ గల్గుయోధు లా
క్రాంతవిరోధిదర్పుఁడు పు । రందరనందనుబల్మికల్మి ని
శ్చింతత నుల్లసిల్లెదరు । చెక్కు చెమర్పక కౌరవేశ్వరా. 50
క. బలవిక్రమఘను లగుదొర, లిలిగిన మనసేన మేది । నీశ్వర విను క
న్నులు సెడిన ట్లున్నది యీ, కొలఁదిం బోరిగొనుట నరున । కుఁ సుకర మగున్.
వ. అని చెప్పి కృతవర్మశల్యగురుపుత్రులను దన్ను నెన్ని. 52
క. దామోదరుతమ్ముండును, భీముఁడు నిరుగెలఁకులందుఁ । జేర్చి తఱుమ ను
ద్దామగతి నడరుకవ్వడి, కే మిందఱుఁ దలఁప నొక్క । యెత్తు కుమారా. 53
చ. అనిలసుతుండు పూన్కి బలు । పారఁగఁ గొండొక దీర్చె నేపు నొం

1. ఏ నొకపలు కడ్డముగా, వే నొడివెద దాని లెస్స ♦ విని మది యది.

దినభుజసంపదం గొఱంత దీర్పఁగ నింకఁ గడంగ కుండునే
మనకు నజాతశత్రు నిస మంచిత మార్దవ మూఁది సంధి సే
య నుచిత మైనకాల మిది యాగ్రహముం జొరనీకు చిత్తమున్. 54

క. సమరము నిష్కారణమై, రమునం బాటిల్లె నెల్ల రాజులు భరతో
త్తములును మడిసిరి విను కో, పము దీర్ఘక్రోధుఁ డైన పతి కీ డొందున్. 55

క. తమకు బలం బెక్కినతఱి, సముచిత మగు విగ్రహంబు శత్రుల కుత్సా
హము మీఱినపుడు గర్త, వ్యము సంధి యనంగ విందు మాన్యులచేతన్. 56

క. కలవా రెల్లను బెగి నీ, తలన నిలిచెఁ గార్య మధిప తగ నొడఁబడు మి
ట్టల మగునాత్మవినాశము, కలుగుట యది విపులపాతకం బండ్రు బుధుల్. 57

క. తనకై కాదే మది నె, ల్లను గోరుట వినుము దాఁ బ్రళయ మొందెనయే
నిని వారనియుద్యోగం, బునకు ఫలం బేమి రాజపుంగవ చెపుమా. 58

క. నినుఁ గాచికొనుము నీ వు, న్నను సర్వము గల్గు ధర్మనందనునిఁ దగం
గను మతఁడు రాజ నని తన, మనమున నెక్కించుకొనఁడు మదగర్వంబుల్.

తే. రాజ్యభాగంబు దగ ధృతరాష్ట్రునకును, నీకు నున్నదమ్ములకు నానృపతి యొసఁగు
నాతఁ డెపుడు శుశ్రూష సేయంగఁ గోరు, గురుజనములకుఁ గావునఁ గూడుట యొప్పు.

చ. హరియును గాదనండు గరుణాన్వితు లై తగ నమ్మహాత్ము లె
ప్పరుసునఁ గార్యనిశ్చయము వల్కినఁ గీచకవైరియుం బురం
దరతనయుండునుం గవలు దానికి మా ర్పలుకంగ నెమ్మియిం
జొర రగు సంధి యెట్లు ననసూయత నూల్కొని చేయు మిత్తఱిన్. 61

ఆ. ఇంత చెప్పు టనికి నే నోడి ప్రాణర, క్షణము సేసికొనుట గాదు నీకుఁ
బథ్య మనియుఁ దఱిమి పల్కితి విను విన, వేని నొచ్చి తలఁచె దిట్టు లగుట.

వ. అని యగ్గౌతముండు శోకాయత్తచిత్తుం డగుచుం దనకు హితోపదేశంబు సేసిన విని దుర్యోధనుండు వేఁడినిట్టూర్పు నిగిడించి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై యూరకుండి వ్రాల్చినకనుదోయి విచ్చి యవ్విప్రవరు మొగంబు సూచి యి ట్లనియె. 63

చ. చెడుటకు నోర్వ కీ విటులు చెప్పితి నాకు హితంబు నెయ్య మె
క్కుడు గలయట్టిచుట్టమునకుఱ్ఱ నయశిక్ష దగుం గదా భరం
పడి బవరంబులం బెనఁగు భంగిని గార్యము దెల్పఁ జాలిన
ప్పుడు నిను రక్షణార్థి వని భూసురసత్తమ యే నెఱుంగుదున్. 64

వ. నీకూర్మిపేర్మిం జేసి కీడు దొలఁగింపం జూచి సంధికర్తవ్యం బని పలికితివి గాని యప్పలుకులు నాకు రుచియింప వె ట్లంటేని. 65

సీ. కపటంపుజూదంబు ఘటియించి రాజ్యంబు, గొని ధర్మజునిమది గుందఁ జేసి
సభ నేకవస్త్ర రజస్వల నమ్మెయిఁ, బాంచాలి ముందల వట్టి యీడ్చి

సంధి సేయఁగఁ బూని శౌరి యేతెంచిన, నవ్విధంబున క్రియం బొనర్చి
పలువురు గూడి సౌభద్రు నొక్కని బాలుఁ, గిట్టి యత్తెఱఁగునఁ గీటడంచి
తే. నేఁడు దుశ్శాసనుని ఱొమ్ము నెత్తురనిల, సుతుఁడు మదమునఁ ద్రావుట సూచి కొఱఁత
ప్రతిన దీర్చునతండని భయముఁ బొంది, పొందు గోరిన నది యేల పొసఁగుఁ జెపుమ.

ఉ. రాజులు భక్తిఁ గొల్వఁగ ధరావలయం బఖిలంబు దర్పని
భ్రాజితవృత్తి నేలి యనురక్తులఁ బ్రోచుచు శత్రుకోటికి
న్దేజము [1]దప్పఁ జేయుచు [2]నతిప్రమదంబున నున్ననాకు నిం
కాజియె కాక యొక్కనిదయం గనురాజ్యసుఖంబు లేటికిన్. 67

వ. నిశ్చయం బిట్టిద యగుటం జేసి. 68

ఆ. పొడుతు నెట్లు పాండుపుత్రులతోఁ గయ్య, మేను నీవు దీని కియ్యకొనుము
పలుకు వినమి గాఁగఁ దలఁపకు ముచితంబు, తెఱఁగు ధీరజనుల కెఱుఁగ రాదె.

చ. విభవమునుం బ్రతాపమును విశ్రుతకీర్తియు మాయ ధర్మపు
త్రభటసమానవృత్తమున దైన్యము నొందుట కోర్వ రాను వీ
తభయతఁ బోరఁ [3]బేర్కొని యుదాత్తపదంబున కేఁగి భీష్మకుం
భభవజమద్రథాదు లగుబంధుల మిత్రులఁ గూడు టొప్పగున్. 70

వ. అంత వలవ దిమ్మాట మగపాడి కాడితిం గాని. 71

ఆ. ఏను దెంపు చేసి యీయున్నరథికజ, నంబుతోడఁ గడఁగి నడవ బెట్టు
దఱిమి పాండురాజతనయుల మర్దింతు, ననఘ నీవు మెచ్చునట్లు గాఁగ. 72

చ. అన విని చుట్టు నున్ననృపు లందఱు సంతస మంది యన్నరేం
ద్రుని వినుతించి యోటమికి రోయుట నొందినచింత వంత యె
ల్లను దిగఁ ద్రోచి నెమ్మనముల రణకౌతుక మావహిల్లు నా
ననములు దోఁప దర్పవచనంబుల సేనకు నుబ్బొనర్చుచున్. 73

దుర్యోధనుఁడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు చేరుట.

వ. చెలంగి కృపకృతవర్మాశ్వత్థామశకునిశల్యులు గార్యంబు విచారించి కౌరవేశ్వరు నాలోకించి మన మీరాత్రి శిబిరంబున నిద్రించుట యొప్ప దెట్లనినఁ గర్ణుం దెగటార్చుటం జేసి పేర్చినయుబ్బునఁ బాండవులు పైకొని పరాక్రమింప నప్పళింపఁ గలుగుఁ బో యని తలంచెదము వినుము వంచనఁ దొలంగి యుండి మనకుం గలచతురంగంబుల నాయితంబు సేసికొని పెనఁకువం బన్ని వారికి వెఱఁ గగునట్టిబెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి రణంబు సేయుద మట్లైన జయంబు గొన వచ్చు నని చెప్పిన నవ్వసుమతీపతి ప్రీతుండై యది లెస్స వెర వట్ల చేయుద మని సముచితభంగిం దగువారల కెఱింగించి కదలి యచటికి రెండామడ యగుసరస్వతిపొంతం బయలికి బలంబులం గొని చని సకలజనవాహన

1 దవ్వు సేయుచు. 2 ననింద్యపరాక్రమలీల నున్ననా కాజియె. 3 మార్కొని.

సహితంబుగా నమ్మహానదియం దిచ్ఛానురూపస్నానపానంబు లాచరించి వలయు తెఱంగున వెనుక నడతెంచినవివిధాహారంబులం దుష్టిం బొంది యిష్టాలాపంబులు సెల్లుచుండ నున్నసమయంబున మున్నాకర్ణంబు నడపినదొరలును జిత్రసేనాది భవత్కుమారులును గర్ణుకొడుకు సత్యసేనుండును లోనైనయాప్తజనంబు లమ్మనుజనాథున కిట్లనిరి. 74

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద సొంపు మీఱి భూ
వర భవదీయ మైనబలవర్గము నొడ్డిన మేర్పు వీఁకమైఁ
బురికొలుపంగ నిర్భయతఁ బోరెదునట్లుగఁ దాను [1]ముందరై
తిరముగఁ జేయఁ జాలు నొకధీరు నొసర్పుము సైన్యనాథుఁ గన్. 75

వ. అనిన విని వృషస్కంధుండును బీనదీర్ఘభుజార్గళుండును భర్గవరలబ్ధజన్ముండును దివ్యాస్త్రవేదియు నవ్యాహతవిక్రమోద్దాముండును నగునశ్వత్థామ నాలోకించి యాదరభరితుం డగుచు నాధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 76

ఆ. అనఘ నీవు నాకు నాచార్యునట్టుల, నేడుగడయుఁ గాన హితము సెప్పఁ
దగు బలాధినాథుఁడుగఁ జేయ నర్హుని, నెల్ల వినఁగ నిశ్చయింప వలయు. 77

చ. అనుటయు నాతఁ డిట్టు లను సజ్జనపాలున కాజినైపుణం
బును మహనీయశౌర్యమును భూరిబలంబును [2]సర్వసత్త్వవే
ధనముఁ బరాక్రమోద్ధతియు ధైర్యసమగ్రతయుం గలండు శ
ల్యుని రథినీపతిత్వమహిమాజ్జ్వలుఁ జేయుము కౌరవేశ్వరా. 78

క. నినుఁబట్టి పాండుపుత్రులఁ, దన మేనల్లురఁ దొఱంగె ధరణీశ్వర యీ
తనిఁ గడచినపరమహితులు, మనకుఁ గలరె యితఁడు లోకమాన్యుఁడు గాఁడే.

తే. కార్త్తికేయుం డక్షీణుఁడుగా నమర్త్య, లెలమిఁ బురికొని దైత్యుల గెలుచుకరణి
మద్రవిభుఁ డగ్రణిగ నేచి మనము నడచి, కడిఁది పగఱ జయింతము కౌరవేంద్ర.

వ. అనిన విని సమస్తజగతీశులును జయజయశబ్దంబులతో శల్యుం బరివేష్టించి సంగరోత్సాహంబునం బొంగిరి కురునాథుండు గద్దియ డిగి సవినయంబున నమ్మద్రవిభున కభిముఖుం డై యిట్లనియె. 81

ఉ. పొచ్చెము లేనినెయ్యమునఁ బూని విపద్దశ నొంద కుండఁగా
నెచ్చెలిఁ గానఁ జూచుమహనీయున కిట్టిద కాల [3]మిప్పు డీ
వచ్చుపడంగ నీభుజబలాతిశయంబున నద్భుతంపుగె
ల్పిచ్చి కృతార్థుఁ జేయు నను నే నినుఁ జెందియుఁ దూలఁ బోదునే. 82

క. పూనుము చమూపతిత్వము, నానమ్మినవారు నేను నరపతిబలసం
తానంబుతోడఁ బరిజన, మై నడచెద మాక్రమింపు మరివర్గంబున్. 83

చ. అన విని శల్యుఁ డిట్లనియె నమ్మనుజేంద్రున కిప్పు డింతప్రా

---

1 ముంగలై. 2 సర్వశస్త్రవేదనము. 3 మిట్టమీఁ వచ్చు.

ర్థన మొనరింప నేల వసుధావర యే నినుఁ జేరినప్డు నా
ధనమును బ్రాణముల్ బలవితానము నీకు సమర్పణంబు సే
సినయవి గావె నీపనుపు సేసెదఁ గౌరవసేనఁ గాచెదన్. 84

మ. భుజవీర్యంబున నచ్యుతార్జునులు నన్ బోలంగ లే రల్క వ
చ్చి జయింపంగఁ గడంగినన్ సురలు నాచే నోర్తు రే నేచి య
క్కజపుం జేవయు లావుఁ జూపువడికిం గాంతేయులే యోర్తు రా
ప్రజయుల్ నీప్రజయుం గలంగఁ జెలఁగం బాటింతు నాటోపమున్. 85

చ. అతిమితి బాణజాలముల నక్కడిసైనికులం దెరల్చెదన్
గుఱుకొని నాకు మాఱుకొని కోర్తలఁ జేసినవీరవర్గముల్
నతికెదఁ జూచు ఖేచరగణంబుల కచ్చెరుపా టొనర్చెదన్
బఱపెదఁ బాండునందనులఁ బాఱక నిల్చిన రూపడంచెదన్. 86

శా. గంగానందనుపోటు మెచ్చక గురుం గాదంచు రాధాతనూ
జుం [1]గీడాడుచు నీతఁ డెవ్వఁ డొకో యంచున్ శల్యుఁడే యిట్టివా
నిం గయ్యంబుల మున్ను గాన మనుచున్ స్వోభంగులం జూప ఱె
ల్లం గీర్తింప ధనుఃకళానిపుణలీ[2]లాఖేలతన్ జూపెదన్. 87

దుర్యోధనుఁడు శల్యుని సేనానాయకుంగాఁ జేయుట.

వ. అని పలికిన నీసుతుండు ప్రీతుండై కనకకలశంబుల సరస్వతీజలంబులు దెప్పించి శాస్త్రోక్తప్రకారంబునఁ దగురాజులుం దానును సేనామధ్యంబున భద్రవిధానోపేతంబుగా నమ్మద్రవిభు నభిషేకించి బలాధిపత్యపట్టబంధంబు నిర్వర్తించిన శంఖభేరీప్రముఖమంగళతూర్యరవంబులు సెలంగ సైనికసింహనాదంబు లుల్లసిల్ల నప్పుడా శల్యు నుద్దేశించి దీవనలం బొగడ్తల నఖిలజనంబులును ముఖరు లయి రిట్లు సంతసిల్లి సపరివారంబుగాఁ గురుభూమీశ్వరుండు విశ్రామంబు నొందె నట్టియెడ మున్ను సమరజయంబునం బ్రమోదభరితుండగుచు నిజశిబిరంబునకుం జనినపాండవాగ్రజుండు బంధుమిత్రపరిజనంబులఁ దమతమవిడిదలకుం బోవం బనుపక యుచితప్రదేశంబునఁ బేరోలగం బుండి మనవారివలనివిశేషంబు లరయఁ జారులం బనిచినవాఁడై వారలు మగిడి వచ్చునంతకు నేమేని వినోదంబులం బ్రొద్దు పుచ్చి యక్కడియుత్సాహంబు తెఱంగంతయు విని యచ్యుతునాననంబు పాలోకించి యి ట్లనియె. 88

చ. కురుపతి మద్రరాజుఁ దనకున్ బలముఖ్యునిఁగా నొనర్చి సం
గరమున కుత్సహించె నధికప్రమదంబున వారిసేనయుం
దిర మయి పేర్చి యున్నయది దీనికి నెయ్యది సేయువార మీ
వరయుము కార్యవృత్తి హృదయంబునఁ బాండవరక్షణోత్సుకా. 89

1 గీటాడుచు. 2 లాశీలతన్-లాభీలతన్.

వ. నీ వెట్లు నిశ్చయించి పలికె దట్ల చేయుదు ననిన నమ్మహీకాంతునకు మురాం
తకుం డిట్లనియె. 90

సీ. శల్యు నెఱుంగుదు శౌర్యధైర్యంబు లగ్గల మాతనికి బాహుబలఘనుండు
గాంగేయకుంభజకర్ణుల మిగిలెడుఁ, గాదేని సముఁ డగుఁ గాని [1]యసదు
గాఁ దలంపఁగరాదు కౌరవపతి మాన్యుఁ, జేయుట నధికవిజృంభణంబుఁ
జూపు భీమునకు నర్జునునకు [2]నెనయంగ, రాదు సాత్యకికోర్వరాదు పార్ష
తే. తునకుఁ దత్సోదరులకు మార్కొని పెనంగి, బ్రదుకరాదు నీవిట నాబల్లిదునకు
నెదురురథికునిఁ గాన ననేక హేతి, నిపుణ శార్దూలవిక్రమ నీవు దక్క. 91

క. ఒరు లయినఁ బెక్కు[3]దినములఁ, బోరిగొను నీబలము నెల్లఁ బోరి వ్రాలవ నతం
డరిభంజన నీవైనం, బరమోత్సాహమున నెల్లి పడవై తతనిన్. 92

ఆ. అతఁడు మేనమామ యనుకృప దక్కుము, రాజధర్మమును బురస్కరించి
యతులవిక్రమక్రియాపాటవంబున, నవ్విరోధినామ మడఁప వలయు. 93

క. గాంగేయుని గుంభజుఁ గ, ర్ణుం గడచితి మింక నుద్ధురుండగు మద్రే
శుం గూల్ప మంతతోడఁ దె, గుం గురుపతిపని జయంబుగొనుము కడంకన్.

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కిట్లనియె. 95

ఆ. అనఘ నీవు చెప్పినట్టులు సేసెద, మున్ను పలికినాఁడ నన్నరేంద్రు
కడిమి నాకుఁ బాలు గాఁ బూని యుద్యోగ, వేళయందు నెల్ల వినుచునుండ.

వ. సదనంబునకుం జని సుఖనిద్ర సేయు మని పలికి పద్మనాభునిఁ దనతమ్ము
లను ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖులను దక్కటిపరిజనంబులను నిజమం
దిరంబులకుం బోవం బనిచి వీతశల్యం బైనమాతంగంబు చందంబున శయ్యాత
లంబు సేరె బలం బంతయు నత్యంతసంతుష్టం బై విశ్రాంతి నొందె నారాత్రి
యే నిట వచ్చి నీకుఁ గర్ణవృత్తాంతంబు సెప్పి నీవు వనుప మగిడి చని తెల
తెల వేగునప్పుడు కౌరవసేనాసన్నివేశంబు సేరితి నాసమయంబున. 97

క. కురుపతి పడవాళ్లం దగు, దొరలకడకు సత్వరముగ దురమునకు భటో
త్కరము ననువు సేయుటకై, బరవసము దలిర్పఁ బనిచెఁ బార్థివముఖ్యా.

వ. పనిచిన నెల్లవారు నుల్లంబుల నుత్సాహంబు లుల్లసిల్లఁ దమతమచతురంగం
బులకు సవరణాలు సంఘటింపం దొడంగినఁ దూర్యంబులు సెలంగ నొండొ
రులఁ బిలుచునెలుంగులు నింగి ముట్ట రథనేమిగజపదతురంగఖురపుటభటచరణ
సంఘట్టితం బగుధరణీతలం బధ్రువ బహుళం బగునులివు చంద్రోదయసమ
ఘూర్ణమానం బగుమహార్ణవంబునినదంబు ననుకరించె నట్లాయితం బై శల్య
శకునికృతవర్మాశ్వత్థామలును దక్కనుం గలయోధవరులును నొక్కెడ ననుజ
సహితుం డై యున్నమనుజపతిసన్నిధిఁ గూడి యతండు వినఁ దమలో నిట్లనిరి.

1 యసుదు. 2 జెనయంగ. 3 విధముల.

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండవులఁ దాఁ, కక సైన్యోపేతగాఢ గతి నందఱు నొ
క్కొకతలఁ గాఁ దలపడి వా, రికడంక యుడుఁపఁగవలయుఁ గ్రీడయ పోలెన్.

వ. మన మొక్కళ్లొక్కళ్లకుఁ బ్రాపగుచు నేపారి పోరినం జుల్కన గెల్పు గొనవచ్చు
నిత్తెఱంగు మనకు సమయంబు సుండీ యట్లు గాక యొంటి పెనంగెడి
వాఁడును బెనఁగెడివానిఁ గని కూడుకొనినవాఁడును బంచవిధపాపంబుల నొందఁ
గలవాఁ డని యొండొరులకుం జెప్పికొని కదలి యుద్దామసామర్థ్యంబున నమ్మ
ద్రపతి ముంగలి యై నడవం జను నప్పుడు. 101

కౌరవసైన్యంబు యుద్ధసన్నద్ధం బై వెడలుట.

సీ. చంచరీకావళి ఝుంకృతుల్[1] గల్పించు, కర్ణఝళంఝళా కలనములును
ధరణీపరాగసం తానంబు గబళించు, కరశీకరచ్ఛటా స్ఫురణములును
ఘంటికాటంకృతి కాంతి సంభావించు, నిర్భరబృంహిత నిస్వనములు
నంబరభాగంబు నల్పంబు గావించు, నున్నతగాత్ర సముద్ధతులును
తే. జారుభీషణరేఖలు భూరిమదభ, రాభిరామయానంబులు నాహవోచి
తోగ్రకల్పనాభంగులు నుల్లసిల్లఁ, గరులు ధాత్రితలంబు గ్ర క్కదల నడచె.

చ. గతిబహుతాలసత్ఖురవిఘట్టితమేదిని జీవితేశక
ల్పితనఖరేఖలం జెలువు పెంపు వహించుపురంధ్రిఁ బోల ను
ద్ధతముఖదృఢబంధురాంగలలితంబులు నూర్జితకింకిణీఝణ
త్కృతిపటుహేషలుం దగ నుదీర్ణము లై నడచెం దురంగముల్. 103

సీ. మీఁటినయుబ్బున [2]మీఁదికిఁ గాళులు, సాఁచురథ్యంబుల చటులతయును
[3]లలి బెండ్లికినిఁ బోవు చెలువున విలసిల్లు, సూతజనంబువిస్ఫూర్జితంబు
జతనంబు మేలిమిఁ జారుఘోరము లగు, నవయవంబులవిభవాతిశయము
బిరుదుల నుద్భట స్ఫురణంబు లై క్రాలు, కేతనంబులసముద్ద్యోతితంబు
తే. సొంపు మిగులంగ జోదుల యంపపొదుల, దీప్తులును లేఁతనవ్వుల దీధితులును
[4]హారిరశ్ములుఁ గీడ్బర సగుచు వెలుఁగఁ, దేరు లరిగె నుద్దామతఁ గౌరవేంద్ర.

చ. కడఁకయు లావునుం గరఁగి గట్టిగఁ గూర్చి యొనర్చినట్టిపే
రొడళులఁ దాల్మియుం గడిమియుం గలయం బరికించి యందు నే
ర్పిడుకొని గాఢభంగి రచియించినచందము నెమ్మనంబులం
గడుఁ జెలు వొంద నుబ్బి వడిఁ గాల్బల మేఁగెఁ గరం బుదగ్రతన్. 105

వ. ఇట్లు కురుబలంబు సమరతలంబు చేరం బోవునంతం బాండవబలంబును జను దెంచె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె.

తే. సురనదీసుతుచావును గురునిచావుఁ, గర్ణుచావును వినినవా కర్ణములకు
శల్యుచావు దుర్యోధనుచావుఁ జెప్పి, యధికతరముగ సంతోష మావహింపు.

1 'లల్పించు' అ. ప్ర. 2 మింటికి. 3 లీలఁ. 4 హారరశ్మ.

క. అస్మద్విభుని ధర్మజుఁ, డిమ్మెయిఁ బరిమార్చెఁ గౌరవేంద్రుని భీముం
డిమ్మెయిఁ గీటడఁచె రణం, బెమ్మెయిఁ బరిపాటిఁ జెల్లెనేర్పడఁ జెపుమా. 108

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లను నగచుకొలంది కడచనియె ధీరుండ
వై వార్త లవధరింపుము. 109

క. గంగాసుతగురుకర్ణుల, సంగరమునఁ బాండుసుతులు సంపుట గన్నా
రం గసియు నీతనయు లా,సం గూరిరి వారిఁ జంపు శల్యుం డనుచున్.

వ. దుర్యోధనుండు దిక్కు మాలి యుండియు నడియాసం జేసి తన్ను సంపన్నునిం గాఁ
దలంచుచు. 111

చ. అనుజులుఁ దాను శల్యునిఁ బ్రియాతిశయంబునఁ జేరఁ బోవ నా
యన మును గర్ణుఁ డర్జునశరాహతిఁ గూలిన నుబ్బి భీముఁ డా
ర్చిన నడ లొంది తల్లడిలుచిత్తము లూఱట నొంద వారలం
గనుఁగొని పల్కులన్ శ్రుతిసుఖం బొనరించె నుదగ్రమూర్తి యై. 112

వ. ఇట్లు సమరోత్సాహసమగ్రుం డయినమద్రపతి సర్వతోభద్రవ్యూహంబు
పన్నించె నందు ముఖంబున మద్రపతి కర్ణపుత్రప్రముఖ పరివృతుం డై
తాను నిలిచె వలపట శకయవనసమేతుం డై కృపాచార్యుండును దాపటఁ
ద్రిగర్తసహితుం డై కృతవర్మయు వెనుకఁ గాంభోజసహాయుం డై యశ్వ
త్థామయు నడుమఁ గురువీరపరిరక్షితుం డయి కౌరవేశ్వరుండును సతనిముం
దటఁ గరిఘటాగ్రభాగవర్తి యై బహులచతురంగంబులతోడ శకునియు నిలుచు
నట్లుగా నొనర్చి పేర్చి యురవణించె నంతకమున్న పాండవులు మూఁడు
మొగంబులుగా మోహరించిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకు లగ్రేసరులు గా
భీమార్జును లగ్రజు నగ్రభాగంబున శోభిల్లి సీతారూపవిద్యోతితం బైనశల్యు
కేతనంబు సూచి త్రోచి నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పటికి మనకుఁ
బాండవులకుం గలసేనాంగంబులకొలంది యెఱింగింపు మనవుడు సంజయుం
డాజనపతి కిట్లను మనకుఁ బదునొకండువేలు రథంబులును బదివేలు నేడు
నూఱు గజంబులును రెండులక్షలు హయంబులును మూఁడుగోట్లు పదాతు
లును వారికి నాఱువేలు రథంబులును మూఁడువే లేనుంగులును లక్షగుఱ్ఱంబు
లును గోటికాల్బంబులును గలిగియుండె నయ్యుద్ధనంబు లొండొంటి గెలుచు
నగ్గలిక డగ్గఱియె నట్టియెడ. 113

ఉ. ఒండొరులన్ జయించుమతి నుద్భటలీలలఁ జాల నొప్పి య
ప్పాండవకౌరవుల్ పెనఁగుభంగిఁ గనుంగొను వేడ్క నొక్క యీ
తండు మహాద్రి నెక్కె ననఁ దద్దయుఁ జెన్నగుబింబకాంతి న
ర్కుం డభిరాముఁ డై పొడుపుఁగొండపయిన్ వెలుఁగొందెఁ జూడఁగన్.

చ. అరసి యనాగతం బెఱుఁగునట్టిమనంబులు గల్గుపాండుభూ

వరసుతబంధుమిత్రకురువర్గసుహృజ్జనకోటు లత్తఱిం
బొరసె నతిప్రమోదమును భూరివిషాదము నాఁగ నంబుజో
త్కరము వికాస మయ్యెఁ గుముదంబులు మీలన మొందె నెంతయున్.
సీ. కుంజరనికురుంబకుంభస్థలీసంగ,సిందూరరుచులతోఁ జెలిమి చేసి
కేతనవ్రాతసంకీలితమాణిక్య,రశ్ములగెడ విహారంబు సలిపి
సైనికనికరవక్షస్స్థలపరిలిప్తకాశ్మీర[1]దీప్తులఁ గాఁగిలించి
దండనాథోత్కరచండభావోద్వృత్త,చక్షుఃప్రభలుఁ దారు సరస మాడి
తే. యంశుజాలంబు లుభయసైన్యంబులందుఁ
బరఁగి బహువిధశస్త్రాస్త్రకిరణతతుల
బెరసి [2]పరభాగలక్ష్మి దీపించి మెఱయ
బాల్యరమణీయుఁ డగుచిత్రభానుఁ డొప్పె. 116

కురుపాండవులపదునెనిమిదవనాఁటియుద్ధప్రారంభము.

వ. ఇట్లు పూర్వసంధ్యాసమయంబునఁ దార్కొని భేరీప్రముఖతూర్యనిస్వనంబులు నింగి వ్రెంగం జెలంగ. 117
క. ఒండొంటిఁ దాఁకి హేతులు, మండఁగఁ దచ్చూర్ణితతులు మహి రాలఁగ ను
ద్దండతఁ గలయం బెరసెను, రెండుమొనలుఁ గ్రూరతరపరిస్ఫురణము లై.
వ. ఇత్తెఱంగునఁ దలపడి. 119
క. అరదంబులు నరదంబులఁ, గరులు గరుల హరులు హరులఁ గాల్వురు మఱి గా
ల్వురఁ దాఁకి [3]పెనఁగెఁ గడుభీ, కరభంగులు మెచ్చు దేర గగనచరులకున్. 120
చ. పెనుపును నాకసం బవియ బృంహితముల్ దము నుగ్రగర్జిత
స్వనములతోడిమేఘములచందము గా నొనరింప మీఁది యో
ధనికర మేయుసాయకవితానము భీషణవృష్టి గా రయం
బునఁ బయికొన్నయేనుఁగులపోరునఁ దేరులు దేల నెత్తుటన్.
తే. కరులగమి వ్రదివి [4]రథముల్ గాలుకొనఁగ, నీక మరలిన ఘోటకానీకములను
బిరుదుమగలమొత్తములు బిండిపిఁచు, సేయుబలితంపునేర్పుల చ్చెరువుఁ బెనుప.
క. పటురయమున నాశ్వికు లొ, క్కటఁ బెక్కం డ్రెక్కి రథనికరములు ఝడితి
త్రుటితాకృతులుగ విహరిం, చుట యెక్కుడు వేడ్క సేయ సురగణమునకున్.
క. పలువుర నొక్కఁడు నొక్కని, బలువురుఁ దెగటార్చుటయును బలుదెఱఁగుల మాఁ
కలు పలుదెఱఁగులఁ దలపడి, బొలియించుట పొలియుటయును బొరి నుగ్రముగన్.
క. చలమునఁ బోక పెనఁగుకా, ల్బలముపయిం దురగమును నిభంబులు నరదం
బులుఁ గూడి కవిసి యింతిం, తలు దునియలు సేఁత యనుచితక్రౌర్యముగాన్.
క. తెల్లనిసవరణ మెఱయ స, ముల్లసితము లగుతురంగముల మొత్తము చం

1 దీధితుల్. 2 ప్రాగ్భాగలక్ష్మి. 3 పెనంగెడుభీక........ మెచ్చుదేరె. 4 రథికుల్.

చల్లలితపక్షముల శో, భిల్లుగతుల నొప్పు నంచ పిండుం బోలన్. 126

వ. అయ్యిరువాఁగును బేరు వాడునప్పుడు. 127

క. గుణనినదము రథనేమి, క్వణనంబుం ఖరగఖురర వముఁ గరిఘంటా
రణనమును హేతిసంఘ, ర్షణనాదముఁ దూర్యఘోష సంపదఁ గడచెన్. 128

సీ. నెత్తుటఁ దోఁగియు నిగిడి పోరెడువీరు, లలరిన నడ[1]మోదు గులవిధంబు
గ్రక్కునఁ దెగిపడి కదలెడుబాహుదం, డములు మహాభుజం గములభంగి
యవని రక్తాక్తంబు లై యున్న [2]యట్టిబల్, దలలు గెందామర కొలనిపగిది
దఱుచుగా నెఱి దప్పి నొఱగినగజములు, గులిశభగ్నాచల కులమునట్లు

తే. దునిసి తొఱఁగినజోదుల తొడలు సామ
జములకరములు నొండొంటి చందములు గ
నుంగొనఁగ వింత లగుటను సంగరాంగ
ణంబు రమణీయమును భీష ణంబు నయ్యె. 129

తే. ఏమి చెప్పుదు [3]రౌద్రంపు టెసక మందుఁ
దఱచుమెదళులు ఱొంపులు నుఱుసు లైన
యెమ్ము లిసుకయు సితచామ రమ్ము లంచ
లయ్యె రుధిరంపుటేఱుల కప్పు డధిప. 130

క. విను మయ్యేఱులలో వా, హనములె యోడలు గఁ జూడ నక్కజ మగును
క్కున నుద్దామవిహారం, బొనరించిరి వీరయోధు లుర్వీనాథా. 131

వ. ఇవ్విధంబునం బోరు ఘోరంబై చెల్లుచుండ నుల్లసితవిక్రమవిజృంభితు
లగుభీమపార్థులు నలిరేఁగి నారాచప్రముఖనానావిశిఖంబుల మనమొనఁ
గనువు గొట్టిన నది బెగడొంది మగిడిన నమ్మేటిమగ లుబ్బి పౌండ్రదేవదత్తంబుల
నొత్తుటయు ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుఁ గౌంతేయాగ్రజుము న్నిడికొని
తఱుమఁ దొడఁగ కవలును గండంగి రట్టాటోపదీపితు లైనపాండవేయులయుర
వడికి నోటఱి నీబలంబు హాహాకారంబులతోఁ బలుదెసలఁ బఱవం దొడంగి
నం గనుంగొని శల్యుండు సారథి కిట్లనియె. 132

ఉ. అల్లదె కంటె పాండుతన యాగ్రణితేరు సితాశ్వయుక్తమై
తెల్లనిమెల్లి నొప్పినది తీవ్రత మార్కొని యానృపాలుశో
భిల్లుట మాన్పఁగా వలయు భీమణభంగి రథంబు ప్రోవని
మ్మెల్లజనంబు నాకడిమి యేర్పడ నేఁ డెఱుఁగంగఁ జేసెదన్. 133

ఆ. సురలనైన గెలుతు దురమున విను నాకుఁ, బాండుపుత్త్రు లెదురె భండనమున
నేర్పుబలుపుఁ జూపి నిన్ను మెప్పింతు నా, చేతిబరువు సూడు సూతవర్య.

వ. అనుటయు వాఁడు పాండవబలంబుల కెదురుగా నరదంబు సముచితరయం

1 మ్రోదువుల. 2 పట్టువుల్ దలలు. 3 'రౌద్రంపునెసక' వ్రా. ప్ర.

బున నడప నమ్మద్రపతి సముద్రసముద్రేకంబుచందం బైనయాస్యైనంబు
సరభసత్వంబు చెలియలికట్టయుం బోలి యుడుపుట యచ్చెరు వై యుండె
నట్లు శౌర్యధైర్యంబుల నుల్లసిల్లుశల్యుం జూచి మనమూఁకలును మగుడ నిగి
డిన సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు నకులుండును గర్ణపుత్రుం డగుచిత్ర
సేనుండును దలపడి యొండొరువులకుఁ గృతాస్త్రత్వంబును సమరవిశారదత్వం
బును జూపుచుం బెనంగునెడ నాసూతపుత్రుండు. 135

కర్ణకొడుకులు చిత్రసేనసత్యసేనసుశర్ములు నకులునిచేతఁ జచ్చుట.

చ. నకులునిచాపదండము ఘనప్రదరంబునఁ దున్మి భాస్వరాం
బకములు మూఁడు దీవ్రగతి ఫాలతలంబున నాటి త్రుంచె ఘో
టకములఁ గేతనం బిలఁ బడఁగ విదళించి వధించె సూతు ఖే
టకమును ఖడ్గముం గొని కడంగఁ బయిం బరఁగించె భల్లముల్. 136

క. ఆనిశితభల్లములు దన,మేనికి రాకుండఁ బలుక మెఱయ జడియుచుఁ గా
వే నిగిడి కదిసె మాద్రీ,సూనుం డాసూతసూతిసూనునరదమున్. 137

తే. కదిసి మీఁదికి లంఘించి మదమెలర్ప,గళము దునిమిన నమ్మస్తకంబు డొల్లెఁ
గర్ణపూరకిరీటసంకలితవివిధ,రత్నరోచులు మెఱయ ధరాతలమున. 138

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు వడిసం గనుంగొని కౌంతేయసైనికు లార్చినం బేర్చినశోక
రోషంబులు మనంబుల ముప్పిరి గొన వానిసోదరులు సత్యసేనుండును సుశర్ముం
డును నప్పాండుపుత్త్రుపైఁ గవిసిన నతండు వేఱొక్కతే రెక్కి బలువి ల్లెత్తి
దండధరప్రచండమూర్తి యై మార్కొనిన నబ్బిరుదుమగ లయ్యరదంబు భల్లం
బులనఱకం దొడంగిన నుఱక చిఱునవ్వు నవ్వి. 139

చ. కడువడి సత్యసేనుతురగంబులఁ గూల్చి శరాసనంబుఁ జ
క్కడిచిన నొండుతేరికి రయంబుమెయిం జని యస్యచాప మె
క్కిడుటయు నక్కుమారునిశితేషుయుగంబున నొంచి నొంచెఁ గ
వ్వడియనుజన్ముఁ డుగ్రుఁ డయి వానిసహోదరు రెండుతూపులన్. 140

తే. అతనిధను వాసుశర్ముఁ డుద్ధతి దలిర్పఁ
ద్రుంచుటయు నొండువింట బలుదూపు లొడలఁ
బఱపి వానిశిరంబును నఱకి సత్య
సేనువిలు ద్రుంచె నాపాండుసూనుఁ డధిప. 141

శా. ఆరాధేయతనూజుఁ డన్యధను వుగ్రాకారుఁ డై యెత్తి దు
ర్వారప్రక్రియ నేసె నావిశిఖముల్ వారించి యాతం డతి
క్రూరస్ఫారశరత్రయం బతనివక్షోభిత్తిఁ గీలించి వే
నారాచంబులు రెండు దమ్మునిమెయిన్ నాటెం గడుం బెట్టుగన్. 142

క. వా రలిగి యొక్కయుమ్మడి, సారథిఁ దెగటార్చి యార్చి చాపము దునియం

దేరు వికలము గ మేను వి, దారితము గ నేసి రథ్యోదగ్రస్ఫురణన్. 143

వ. ఇవ్విధంబున. 144

మ. విరథుండై వినికృత్తచాపుఁడు శరావిద్ధుండునై మేదినీ
వరనీపుత్త్రుఁడు చంచదుగ్రతరజిహ్వాంబైనచండాహి నాఁ
గర మాభీలతఁ బొల్చుశక్తిఁ గొని యక్కాలున్ సత్వరుం డయ్యు ను
స్థిరసంరంభత సత్యసేనుఁ బడవై చెం జూప నగ్గింపఁగన్. 145

ఆ. అన్నపాటు సూచి యనుజుఁ డుల్లంబున, నడలు కనలుఁ గదుర నంపవానఁ
గప్పె నకులునంతఁ గాంచి భీముకుమారుఁ, డెయిదె నతని యురద మెక్కె నతఁడు.

వ. ఇట్లు ద్రౌపదేయుం డగు శ్రుతసోమునియరదం బెక్కి బలువిల్లు గొని యక్కు
మారుండును దోడుపడ నాసుశర్మునిఁ బెను శరపరంపరలం బొదివినఁ బొలి
వోక యతండు. 147

తే. వాఁడితూపులు నకులుమై మూఁడు నాటి
యిరువదింటఁ దత్పుత్త్రుని యురము నొంప
నరచంద్రబాణాహతి నవ్విరోధి
శిరము దునిమె నప్పాండుభూవరసుతుండు. 148

శా. మాద్రీపుత్త్రుని చేతఁ గర్ణసుతుఁ డీమాడ్కిం బడం జూచి వీ
రోద్రేకం బెడలంగ నీసుతుబలం బొక్కుమ్మడిన్ విచ్చిన
న్మద్రాధీశుఁడు సింహనాదము రణోన్మాద్యోగ్రసముల్లాసమున్
రౌద్రప్రక్రమసూచకంబులు గ సంరంభస్ఫురన్మూర్తి యై. 149

తే. హస్తతల మెత్తి నిలు నిలు మని యదల్పఁ, బోక తిరిగి యమ్ముకలు పోరి కమరెఁ
బాండవేయులమొనలు నుద్దండవృత్తి, నురవణించిన సంగర ముగ్ర మయ్యె.

చ. అదరి ధనంజయాదు లగునక్కడివీరులు విక్రమింప ని
క్కడ భవదీయనందనముఖప్రభవప్రోద్భటయోధవర్గము
ల్వడిఁ దఱుమంగ నప్పుడు బలద్వయమున్ విశిఖాగ్ని [1]వేర్చి యె
క్కుడయినభీతి నొందె రణఘోరత భూవర యేమి చెప్పుదున్. 151

వ. ఇట్లు మథితం బయ్యెను బౌరుషంబు పెంపున నిరువాఁగును వేగంబు గుందక వింతచందంబునం బేర్చు క్రందు గగనచరులకుఁ గన్నులపండువు గా బృంహితధ్వనులను ఘంటానినదంబులను నేమినిస్వనంబులను కేతుకింకిణీక్వణనంబులను [2]రింఖారవంబులను హేషాఘోషంబులను భుజాస్ఫాలనంబులను సింహనాదంబులను దిక్తటభేదనం బొనర్ప నద్భుతోత్సాహంబున నాహవక్రీడ సలుపుచుండఁ బుండరీకాక్షరక్షితు లగు పాండుపుత్త్రులబలశౌర్యసంపదలసొంపునం బెంపొదవు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖులైన దండిమగలు గూడికొని తఱు

1 నేర్చి. 2 శంఖారవంబులును.

మ దారుణనై పుణంబున బాహాటోపంబు సూపినఁ గార్చిచ్చు గవిసినం గలు
గుమ్మృగకులంబుకై వడిం గౌరవసైన్యంబు దైన్యంబు నొందిన. 152

క. వెనుకొంపిలోపలను బ్రుం, గిన ధేనువు నెత్తుపోలికిని శల్యుం డ
మ్మొనఁ దనభుజబలమునఁ గలఁ,గనియట్లుగ నిలిపె శౌర్యగర్వము మెఱయన్.

వ. నిలిపి పేర్చినసమయంబున మనదిక్కున నుల్కాపాతప్రముఖంబు లగుదుర్నిమి
త్తంబులు వొడమిన నీకొడుకులు గూడికొని చేయం గలసైనికులం గూర్చికొని
తిరం బయి వెనంగి రట్లు వెనంగునెడఁ గడంగి తలకడచి మిగిలి మద్రపతి
మార్గణాసారంబు వరఁగించుచుఁ బాండవాగ్రజునగ్రభాగంబున నున్నభీమ
సేనసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయులఁ దాఁకి పదిపదిప్రద
రంబుల నొప్పించి కదిసి యన్నరపతికిని బదితూపుల వేఁడిమి సూపి మల
సినఁ బాంచాలప్రభద్రకబలంబు లాజెట్టిబిరుదు చుట్టు ముట్టిన. 154

ఉ. వాలి యతండు బాహువిభవం బలరించినఁ బేర్చి రౌద్రతం
గూలుగజంబులుం గెడయుగుఱ్ఱపుతండముఁ ద్రెళ్లుతేరులుం
గీ లెడలించినట్ల పడుకేతువితానము నుగ్గునూచ మై
రాలుపదాతివర్గములు రక్తపుటేఱులుఁ బ్రేవుప్రోవులున్. 155

వ. మఱియును. 156

క. ఏరూపు లయిన రూ పఱ, ఘోరాశను లట్ల శల్యుక్రూరాస్త్రంబుల్
కౌరవులు వ్రెంగఁ బాండుకు, మారులసేనపయిఁ దొరిఁగె మనుజాధీశా. 157

వ. అట్లు దొరుఁగుదారుణమార్గణాసారంబున వెగడుపడి యాబలంబు పాండ
వాగ్రజువెనుక కొదిఁగిన నమ్మహీపతి పురికొలిపికొని శల్యు మార్కొని నిశిత
విశిఖవర్షంబునం బొదివిన నమ్మద్రవిభుండు ఘోరనారాచం బతనిమే నుచ్చి
పో నేయ నాధర్మనందనునకుఁ దలకడచి యే డమ్ముల నవ్వడముడియు సహ
దేవుం డయిదుతూపులను నకులుండు నవశరంబులను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదే
యులు బహుబాణపరంపరలను నవ్వీరు నేయు నప్పుడు కృపాచార్యుండును గృత
వర్మయు శకునియుఁ దత్సుతుం డులూకుండును నీకొడుకులుం గవిసిరి గురుపు
త్రుండు మందహాసంబుతో నమందగతి వచ్చి వారిఁ గూడికొనియె నక్కడిసైని
కులును రభసంబున నారథికవరులఁ దాఁకి రట్టియెడ. 158

క. కృపుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధంబున బా
హుపటుత్వమ్ములు సూపి ర,థిప యొండొరులకు [1]సమత్వదీప్తాకృతులై. 159

క. ఒకని నొకనిఁ బదిపదిసా, యకముల నొప్పించె వీరు లగుపాండుకుమా
రకు లేవుర నంతట ద్రో,ణకుమారుఁడు మోము చిఱుతనగవున నొప్పన్.

ఆ. వాయుతనయు [2]బుశ్యవర్ణాశ్వముల మద్ర, పతి ధరిత్రిఁ గూల్చెనతఁడు దేరు

1 సమగ్రదీప్తా. 2 చిత్రవర్ణా.

డ్గ్గి నిజగదాపరిటిష్ఠతఁ జూపెఁ గౌ,రవ్యసైన్యమునకు రాజముఖ్య. 161

క. అనిలజునియశ్వములఁ గూ,ల్చినయప్పుడు శల్యుఁ [1]నింగలితనము మెఱయం
దనయంపవెల్లి చే ముం,చె నకులుతమ్ముండు నీదుసేన దలంకన్. 162

తే. అతనిహయములు నమ్మద్రపతిశరములఁ
బడిన నప్పాండవునిఁ దలకడచి బలము
పొదివె నయ్యోధముఖ్యుఁ దత్పుత్త్రుఁ డపుడు
గదిసె నాసహదేవుపైఁ గడిమి మెఱయ. 163

చ. కవిసిన దట్టికెంపడరఁ గన్నులఁ గోడఁ గృపాణపాణియై
యవనికి దాఁటి యాతనిశరావలి ద్రుంచుచుఁ గిట్టి తేరిపై
కి వడిఁ జలంబుమై నరిగి కేళియుపోలె శిరంబు ద్రుంచి పో
యె వెసఁ బొగడ్త కెక్క ధరణీశ్వర యొంటరథంబుమీఁదికిన్. 164

వ. ఇవ్విధంబున. 165

క. సుతుఁ డీల్గిన మద్రమహీ,పతి శోకక్రోధవేగభరితాత్మకుఁ డై
శితశరపరంపరల ను,ద్ధతిఁ బాండవసైనికులమోదం బడఁగించెన్. 166

శల్యభీమసేనులగదాయుద్ధము.

క. ఉరవడి రథికజనంబులఁ, దెరలిచి యేపారుతనదుతేరు మెఱయ ను
ద్ధురగతిఁ గౌంతేయాగ్రజు, నరదమునకుఁ గవిసె వాలుకొమ్ములు నిగుడన్. 167

సీ. కనుఁగొని భీముండు కన్నుల నిప్పులు, రాల శుండాలకీలాలరంజి
తంబును రిపుసైన్యదైన్యప్రదంబును, నాత్మీయవాహినీహర్షకరము
నై శతధారామహాభుజగక్షమా, ధరశృంగసమత నుదగ్రమగుచు
నెనిమిదియంచుల నెసఁగు మెఱుంగుల, దారుణం బగుగదాదండ ముగ్ర

తే. రేఖ సారించి రౌద్రముద్రేకమందఁ,గదిసి మద్రాధిపునితురంగములఁ జదియ
[2]మోఁదె నాతండు దోర్మదమునఁ దదీయ,విపులవక్షంబు భేదించె నృపవరేణ్య.

క. ఉరమున నాటినఘనతో, మరమును డాచేతఁ బెఱికి మారుతి మద్రే
శ్వరుసూతు వైచె దానన, ధరణిని బోరగిలఁబడ నుదగ్రస్ఫురణన్. 169

మ. విరథుం డై పొలివోనిదర్పమున నవ్వీరుండు ఘోరంపుము
ద్గరముం గేల నమర్చి తేరు డిగి దుర్దాంతాకృతిన్ వజ్రభా
సురశక్రుండును దండచండయముఁడున్ శూలోగ్రఫాలాక్షుఁడున్
సరి సేయం దగువారు గాఁగఁ బొలిచెన్ సంస్తుత్యసంరంభతన్. 170

వ. ఇట్లవష్టంభవిజృంభితుం డైనయాసేనాధిపతిం జూచి యేచి భీముఁ డుద్దామరభ
సంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగా నడరినఁ బణవాదివాదిత్రనిర్భరనినదంబులు సె
లంగె నప్పు డయ్యిరువాఁగు నిరువుర సేనికపోరు చూచువిధంబునఁ గనుఁగొనుచు

1 దోఃకలితములు. 2 మోఁద.

గదారణంబునకు శల్యుండు దక్క మారుతి మార్కొనఁ జాలుమేటిమగలు
నివ్వడముడి వెలి గా నిమ్మద్రపతిమీఁదఁ గవియునట్టిజెట్టిబిరుదులుం గలరే యను
చు నచ్చెరు వొందు చుండ. 171

ఆ. మండలప్రచార | మహితాకృతు లు గర్జ,నలుగఁ బోలిచి మాఱు | మలసి అంకె
లెసఁగఁ బోరి కమరి | యే పారువృషభయు,గంబునట్లు వారు | గవిసి రధిప.

చ. మదమున నిమ్మెయిం గదిసి | మద్రవిభుండును భీమసేనుఁడుం
గదలమెఱుంగు లాకసము | గ్రమ్మఁగ నుద్భటభంగిఁ ద్రిప్పి బె
ట్టిదముగ వ్రేయ నిప్పులు వ | డిం దొరఁగించె సమగ్రవిస్మయ
[1]ప్రదరవభంగు లై యవి ప | రస్పరఘోరవిఘట్టనంబునన్. 173

వ. ఇట్లు దొడంగి. 174

క. ధిక్కారంబులు చరణద, భక్కారంబులును మెఱయ | బలువు వెరవు పే
రుక్కును నెక్కుడు వేగము, నక్కజములు గా నుదీర్ణు | లై పోరునెడన్. 175

చ. వెరవున నంగముల్ నుసుల | వ్రేటులు వమ్ముగఁ [2]దాఁకినప్డు ది
క్కరిరదనప్రహారములఁ | గంపము నొందకయుండు మేదినీ
ధరములఁ బోల్పఁ బట్టగును | దగ్రపుమూర్తుల కిద్ద అందు ని
ష్ఠురరభసంబు శౌర్యము ప | టుత్వము ద్రాసునఁ బెట్టినట్లు గన్. 176

వ. ఒక్కొక్క[3]మాఱుబ్బున. 177

క. ఎనమిదియడుగులకొలఁదిని, వెను వెనుకకుఁ బోయి నిగిడి | వేగంబునఁ గి
[4]ట్టినతగళులకై వడిఁ దాఁ, కునగంబులభంగి దోఁచుఁ | గురుకులముఖ్యా. 178

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బెనంగి నెత్తుట జొత్తిల్లినయంగంబులు పుష్పితకింశుకంబులఁ
బోలఁ బరిశ్రమంబు నొందియుఁ బొలివోవనిదర్పంబున. 179

గదాయుద్ధమున మూర్ఛితుఁడైనశల్యునిఁ గృపుఁడు తొలంగం గొనిపోవుట.

క. ఇరువురును [5]సందు సూడఁక, వెర వెడలినయాగ్రహముల | వ్రేసినగద లొం
డొరులమెడలకెలఁకుల బ, ల్నరములు దాఁకుటయు వారి | లం బడి రధిపా.

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహావీరులు మూర్ఛిల్లుటయు నుభయసైన్యజనంబులును హాహా
కారముఖరు లై రట్టియెడఁ గృపాచార్యుండు శల్యుకడకుఁ దనరథంబు రయం
బునం బఱపించి. 181

క. పడియును గద విడువనియ, క్కడిఁదిమగనిఁ గ్రుచ్చి యెత్తి | గారవమున నం
దిడి తొలఁగం గొనిపోయెను, వడముడి దెప్పిఱియె నంత | వసుధాధీశా. 182

వ. తెప్పిఱి లేచి చూచి సేద దేఱనియమ్మద్రపతిం బేరుకొని యుద్దండగదాదండ
మండితంబైనకరంబునం బిలిచె నయ్యుద్ధతి సహింపఁ జాలక సింహనాదంబుతోడ

1 ప్రదరవిభంగు లై 2 దాఁక నప్పుడుం గరి 3 సమయంబున 4 ట్టినయెడఁ దగరులు వడిఁదాఁ. 5 సంధు లూఢఁగ.

దూర్యస్వనంబులు సెలంగఁ గురుభూవరునుందరిసైనికులు రభసంబు గా నతఁ
డునుఁ గూడికొని తఱుమఁ గవిసినం గౌంతేయాగ్రజునగ్రభాగంబున రథికులు
చేకితానపురస్సరు లై యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యనిలతనయుఁ దలకడచి
వారిం దలపడి పెనంగి రప్పుడు. 183

శా. ఆకౌరవ్యవిభుండు వజ్రకఠినంబై యొప్పుప్రాసంబు దీ
ప్తాకారోజ్జ్వలవృత్తి నెత్తి నిజసైన్యం బుబ్బనం గ్రాలఁ గే
లీకల్పంబు గ మింట జంటమెఱుఁగు ల్మిండం బ్రదీప్తక్రమ
శ్రీకాంతుం డగుచేకితానుఁ బడవైచెం జూప ఱగ్గింపఁగన్. 184

వ. ఇట్లు చేకితానుండు నీతాసుం డైనం గని కౌంతేయులు గోపాటోపంబున సైన్యోపేతగతిం గడంగి కౌరవసైన్యంబుపైఁ బటుబాణంబులు గురియుచు నడరిన శల్యుండు ధర్మపుత్త్రుని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్ను నమ్మహీపతి పనుప నశ్వత్థామత్రిగర్తులు మూఁడువేలరథంబులవారు విన్వచ్చుని మహోత్సాహంబున మాఱ్కొనిరి తక్కటియోధులు సేనయు నవ్విరోధివరూథిని గలయం బెరయుటయు నక్కజం బయ్యె నప్పుడు పెందూలి యెగసి చూడ్కులు నిగుడ కున్నను సైనికులు సింహనాదంబులు సెలంగం జేయుటయు బిరుదులు ప్రకటించుటయు బోధకంబుగాఁ బోరిన బోరనఁ దొరఁగుశోణితం బారేణువు నడంచినఁ బ్రియం బంది యిరువాఁగును ప్రేయుండు పొడువుం డనునెలుంగులు నింగి ముట్టఁ బెనంగునట్టియెడ. 185

చ. బరవస మొప్ప మద్రపతి పాండవముఖ్యునిమీఁదఁ గాండముల్
గురిసిన నానృపాలుఁడు సకుంఠితుఁ డై పదునాల్గుతూపు ల
న్నరపతిమేనఁ గ్రుచ్చి యెలనవ్వున నొప్పిన నమ్మహీశుపే
రురమున నాటె నారథికుఁ డొక్కసముజ్జ్వలబాణ మేత్తెఱన్. 186

వ. నాటినం గనలి యమ్మనుజేంద్రుండు చంద్రసేనుం డనుతదీయచక్రరక్షకుం దునిమి నవనారాచంబులు సారథిమేన నిగిడించె. 187

ఆ. అపుడు శినివరుండు ననిలపుత్త్రుఁడుఁ జేది, బలము శల్యుఁ దీవ్రభంగిఁ బొదువ
నాతఁ డాధనంజయాగ్రణిఁ బటుతర, పంచమార్గణముల నొంచె నధిప. 188

క. విను మిరువదియేడస్త్రుల, శినిమనుమనియు బ్బడంచెఁ జేదిరథికులం
దునిమెం దీవ్రశరోత్కర, మున నిరువదియేవురఁ సముద్భటభంగిన్. 189

క. కవలు దనమీఁద రయమునఁ, గవిసిన నిశితతరసాయకములను మౌర్వీ
రవము సెలంగఁగ వారల, యవయవముల నినిచె నతఁ డహంకృతి మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని ధర్మసూతి భుజగర్వ మెలర్పఁగ బెట్టు గిట్టి శ
ల్యుని మెయిఁ దీవ్రమార్గణసముత్కరముం బరఁగించి కేతువుం

దునిమిన నాతఁ డాపతికిఁ । దూపులవేఁడిమి సూపి వాయుసూ
నునిఁ గవలన్ శినిప్రవరు । నొంచె వడిం బదియేసి యమ్ములన్. 191

ఉ. నొంచి మదించి ఖేచరమ । నోహరుఁ డై వడి ధర్మపుత్రు స్రు
క్కించి మహోగ్రబాణపరి । కీలితదేహునిఁ జేసె దానఁ గో
పించి శితాస్త్రముల్ గవలు । భీముఁడు సాత్యకియుం గడంక గు
ప్పించిన వానిఁ ద్రుంచి శర । పీడితదేహులఁ జేసె వారలన్. 192

వ. చేసి యొండొకభాసితధ్వజం బెత్తించి మెఱసిన. 193

సీ. భీముఁ డాతనిమెయి । బెడిదంపునారసం, బడరించి వెండియు । నట్టి వేడు
వఱపె సాత్యకి శత । బాణంబు లతనిపై, బెట్టేసె మాద్రితో । బుట్టి యైదు
తీవ్రాస్త్రముల సహ । దేవుండు పదునాలు, గమ్ముల నవ్వీరు । నంగకములఁ
బరఁగించి రమ్మద్ర । పతి భీమసేనాదు, లైనయన్నలువుర । నతిరయమున

తే. వరుస డెబ్బదిమూఁటను । నిరువదేను, వాఁడితూపుల నేనింట । మూఁడుమార్గ
ణములఁ బీడితులు గఁ జేసి । నఱకె భల్ల, నిహతి సహదేవుచాపంబు । నృపవరేణ్య.

శా. ఆమాద్రీసుతుఁ డన్యచాపధరుఁ డై । యత్యుగ్రబాణంబులన్
మామా యెక్కుడఁ బోయె దంచు వెస న । మ్మద్రేశు నేయంగ ను
ద్దామోదగ్రత భీమసాత్యకులు శా । తప్రస్ఫురన్మార్గణ
స్తోమంబుల్ గురియంగ ధర్మసుతుఁడుం । దూపుల్ మెయిం గ్రువ్వఁగన్. 195

చ. కలయఁగ నెత్తురుల్ దొరఁగఁ । గైరికనిర్ఝరజాలరంజితా
చలమును బోలి పొల్పెసఁగి । శల్యుఁడు వారల నస్త్రపంచకం
బుల వెస నొంచి త్రుంచెఁ గురు । భూవర ధర్మజచాప మమ్మహో
బలమును శౌర్యమున్ సురలు । ప్రస్తుతి సేయ మహోగ్రమూర్తి యై. 196

ఉ. వేఱొకచాప మెత్తి పృథి । వీవర ధర్మతనూజుఁ డింతతోఁ
దీఱఁగఁ జేయుదుం బగ య । తిప్రకటంబు గ నంచు సూతుమైఁ
దూఱఁ దురంగమాంగములు । దూఁటులు వోవఁగ శల్యునెమ్ములన్
గీఱ సిడంబు గాఁడఁ బరఁ । గించె సముజ్జ్వలచండకాండముల్. 197

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించిన. 198

క. కోపించి యతఁడు దర్పా, టోప ముదగ్రము గ దశప । టుప్రదరము లా
భూపాలుమేనఁ జొనిపిన, భూపాలక యాతఁ డొల్లఁ । బోవుటయు వెసన్. 199

ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట.

క. శైనేయుఁ డడరి యుజ్జ్వల, నానావిశిఖముల మద్ర । నరపతిఁ బొదువం
దా నలిగి విల్లు దునియలు,గా నొకభల్లమున నేసె । గర్వోద్ధతుఁ డై. 200

క. ఆరథికవరుని నకులుని, మారుతి సహదేవు మూఁడు । మార్గణముల నే
పారఁగ బఱుపారఁగ రయ,మారఁగ నొప్పించె నమ్మ । హాభుజుఁ డధిపా. 201

వ. అంతం దెలిసి యక్కౌంతేయాగ్రజుండు మద్రపతి ముద్గరంబున నేయ నవ్విరోధి
పై సాత్యకి దోమరంబును వృకోదరుండు భల్లంబును నకులుండు శక్తియు సహ
దేవుండు గదయును బ్రయోగించిన నయ్యోధవరుండు వాని నన్నింటిని మింట
మెఱుంగు లడరు వెడఁదయమ్ములు వరఁగించి త్రుంచి యార్చినం జేర్చినరోషం
బున నాకృష్ణానుజుండు సారథి మూఁడువాఁడితూపుల నవ్విరోధి రెండుబాణం
బుల బెట్టేసినఁ గ్రోధదీప్తుం డై ప్రచండకాండంబుల నయ్యేవురను స్రుక్కిం
చిన నీపుత్త్రుం డతనిచేతఁ బాండుపుత్త్రులు పొలియుదు రని తలంచె నట్లు
భాసమానుం డైన సేనాపతిం గని భీమసేనుండు సహింపక తెంపున బెట్టు గిట్టిన.

క. శినిమనుమఁడుఁ గవలును దోడన యురవడి నడరి పొదువ నటయు నగ్గలికం
బెనఁగె నతం డానలువుర, కనలుఁ గడంకయును సరకుగాఁ గొన కధిపా. 203

వ. ఇట్లు పెనంగు చుండఁ బాండవాగ్రజుండు మున్ను దనచేతఁ జచ్చినచంద్ర
సేనుతోడివాని ద్రుమసేనుఁ దల ద్రెవ్వ నేసినఁ జక్రరక్షకహీనుం డయ్యును
బొలివోనికనలున శల్యుండు నటలు వెతికినం గోపించుసింగంబుచందం బై
సమీరణసుతాదు లగుజోదులనలువురయంగంబులఁ దురంగనికరశరీరసారథి
నికాయసహితంబు గా బహువిధవిశిఖంబులు వరఁగించి నెత్తురులు దొరఁగిం
చినం గని యాధర్మనందనుండు విషాదంబు నొంది నిజాంతర్గతంబున. 204

క. హరివచనంబు లసత్యతఁ, బొరయఁగ నేర్చు నొకో మద్రభూపతిబాహా
స్ఫురణము భీమాదిరథిక, వరు లోర్వనియట్లు గాఁగ వ్రాలెడిఁ దోడ్తోన్. 205

వ. అని తలపోసి తనబలంబునకుఁ జేయి వీచినఁ దోయధివీచివితానవిలాసంబు
చందంబునఁ జతురంగంబులు శల్యుపైఁ గవిసిన నాధైర్యధౌరేయుండు మందర
నగంబులీలఁ గైకొని వారలం గలంచి పాంచాలపుత్త్రప్రభృతియోధప్రకరంబు
లను బాండవాగ్రజునిం బరమసాంద్రతీవ్రశరాంధకారంబునఁ గప్పి సింహ
నాదంబు సేసిన. 206

క. దివిజగరుడఖచరాదులు, వివిధవచనరచన లెసఁగ వినుతించిరి శా
త్రవభీకరుఁ డగునమ్మ, ద్రవిభునిరణవిహరణములు ధరణీనాథా. 207

వ. ఆసమయంబున. 208

తే. గురుసుతుఁడు పెనుబ్రాపుగా నరునిఁ బొదివి, యధిపసంశప్తకులువివిధాస్త్రతతులఁ
గప్పి రతఁ డందఱను జండకాండవిదళి, తాంగులుగఁ జేసె దోర్లీలయతిశయిల్ల.

చ. తెరలక వారు పైపయి నుదీర్ణసముద్ధతిఁ గ్రమ్మి వాజులన్
హరిని సిడంబుపైఁ గదియ నాతఁడు సేడ్పడ బాణవర్షముం
గురిసిరి కౌరవేంద్రు మొనకుం బ్రమదం బగు ఘోరభంగి న
ప్పురుషపరాక్రమస్ఫురణ పార్థివసత్తమ కాన మెయ్యెడన్. 210

వ. ఇట్లు సవ్యసాచికిఁ జేయార్వ రాకుండ దర్పంబు సూపిన నాభూవరకుమార

వర్యుండు వీరాగ్రహావేశంబున విజృంభించి భల్లార్ధచంద్రక్షురికాముఖనారాచ
ప్రముఖవిశిఖపరంపరలు వరఁగింప నవి యాసైనికులరథ్యంబులం గూల్చియుఁ
గేతనంబులు ద్రుంచియు బాణంబులు నఱకియు బాణాసనంబులు విఱిచియు
సూతుల గీటడంచియు నరదంబులఁ జెక్కియు మైమఱువులు పోల్లు సేసియుఁ
జామరంబులు దునిమియు నాతపత్రంబులు రూపుమాపియు నెత్తురు లురిలిం
చియుఁ గండలు దొరఁగించియు నెమ్ములు పగిలించియుఁ గాళ్లు ద్రుంచియుఁ
జేతులు దునిమియు వ్రయ్యలుగా వక్షంబులు సీఱియు మర్మంబులఁ జొచ్చియు
మకుటంబులు డుల్చియుఁ దలలు రాల్చియుఁ బ్రాణంబులు పీల్చియు రౌద్రం
బావహించిన లయకాలరుద్రునిసంక్రీడనంబుచందంబు దోఁచె నప్పుడు రథిక
వరసహస్రద్వితయంబు దెగటారె నవ్వాఁడిమగండు పెనడవి దహించుదావపావ
కునిచందంబున వెలింగెఁ దదీయతేజోమహిమ సహింపక యుద్ధామగతి నశ్వ
త్థామ గదిసి యక్కవ్వడిం దొడరి దురం బొనర్చె నందు. 211

సీ. అతఁడు పండ్రెండువాలమ్ము లాబీభత్సు, మెయిఁ గ్రుచ్చి కృష్ణుని మేనియందుఁ
బదివాఁడితూపులు వఱపిన మదిలోన, నగ్గించి యవ్వీరుఁ డలఁతినగవు
తోడ రథ్యముల సూతుని గూల్చి యాతని, తనువున నెఱ తెగ గొనక నాటె
మూఁడుమార్గణములు ముసలంబు పరిఘంబు, నాతఁడు నిగిడింప నదియు నదియు

తే. నన్నరుఁడు దోడుతోడ నైదాఁడునిశిత
కాండములఁ ద్రుంచి పటుసాయకత్రయంబు
బూనిపె నవ్విప్రుమేన నూఱొక్కనియె నపుడు
గడఁగి యప్పార్థు సంశప్తకవ్రజంబు. 212

వ. అట్టియెడ. 213

సురథుఁ డనుపాంచాలకుమారుం డశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట.

క. సురథుఁడు గురుసుతుపైఁ దన, యరదము వఱపించి యేయ నప్పాంచాలో
త్తరు నొకనారసమునకును, నెర సేసె నతండు గినుక యొసకం బెసఁగన్. 214

వ. ఇత్తెఱంగున.

ఆ. సురథుఁ గూల్చి యతనియరదంబుపైకి ను, ద్ధురత నరిగి గురుసుతుండు చండ
కాండసమితి నిగుడ గాండివిఁ దాఁకి సం, శప్తకులకు సంతసం బొనర్చె. 215

వ. అయ్యవసరంబున. 216

క. కురుపతి ధృష్టద్యుమ్ముని, యురవడి గద నిలువరించి యుద్ధతి మెఱయన్ 217
శరపంచకమున నొంచెను, బరఁగించెను మఱియు నవతి బాణము లొడలన్.

తే. అతఁడు డెబ్బదియమ్ముల నతని నొంప, నన్నరేంద్రుండుఁ జేడ్పడ ననుజసమితి
బలయుతంబుగ నడరి యబ్బలియుమీఁదఁ, గురిసె రస్త్రశస్త్రంబులు నరవరేణ్య.

క. ఆపాంచాలోత్తముఁ డు, ద్దీపితకోపుఁ డయి వారి దీవ్రతరశరా

టోపంబునఁ గలఁచె రయం,బేపారఁగ నాత్మసేన కేర్పడ మెఱయన్. 220

చ. కృపకృతవర్మలం గడిమిఁ గిట్టి శిఖండిప్రభద్రకుల్ మహో
గ్రపువడి దోఁచ్చడంగ భుజగర్వము సూపిన నాబలాఢ్యులుం
గుపితమనస్కులై బలుపుఁగోల్తలఁ బేర్చినలావు సేన క
య్యపువెర వేపు దాల్మి సరి నచ్చెరుపాటున ముంచెఁ జూపఱన్. 221

వ. అప్పుడు శల్యుండు యుధిష్ఠిరభీమసేననకులసహదేవసాత్యకిప్రముఖులపైఁ బటు
బాణంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 222

క. నకులుఁడు రభసంబున సా,యకదశక మతనియురంబునందుఁ జొనుప స
భ్రుకుటి యగుచు నయ్యల్లునిఁ, ద్రికాండముల నొంచి యతఁడు దీపించె నృపా.

క. తక్కటినలువురు వృదివిస, నొక్కొక నిశరీరమున మహోగ్రాస్త్రంబుల్
పెక్కులు వెసఁ బఱపి మదం, బెక్కినకులుధనువు దునిమె నిషుసహితముగన్.

వ. ఇట్లు శల్యుండు విజృంభించినఁ గోపించి. 225

మ. నకులుం డొండొకచాప మెత్తి పటుబాణశ్రేణిఁ బర్వింపఁ గీ
చకవిధ్వంసి నిగిడ్చె నుస్త్రిశరముల్ శైనేయుఁ డుద్దీప్తసా
యకముల్ దొమ్మిది యేయ ధర్మసుతుఁ డీరై దస్త్రు లమ్మద్రనా
యకుపై నన్నియుఁ బిన్నతమ్ముఁడును దోడై నాట నాటెం గడున్. 226

తే. అతఁడు వెస నవసప్తతిశితశిలీము, ఖముల సాత్యకి నొంచి మార్గణముతోడ
ధనువు ద్రుంచి రథ్యమ్ములధరణిఁ గూల్చి, పదిపదుల్ బలుఁదూపులు నవఱపె మేన.

క. ఇవ్విధమున శినివీరుని, గ్రొవ్వు చెఱిచి పాండుపుత్రకులబాణంబుల్
నివ్వటిలనీక నలువుర, నవ్వీరుఁడు నొవ్వ నేసె నద్భుతభంగిన్. 228

ఉ. పాండవు లట్లు మద్రపతిబాణములం బెరలంగఁ జూచి తా
నొండొకతేరికిం జని సమున్నతి సాత్యకి దాఁకె నాతనిం
జండతరప్రచారణవిశారదుఁ డై వెస వారు గూడి యు
ద్దండత సూపి రక్కజపుదర్ప మెలర్పఁ బెనంగె నాతఁడున్. 229

ఉ. ఏవురతోడ నట్లొకఁడ యేచి పెనంగుటఁ గౌరవేంద్ర యో
ధావళి చూచి కూడికొని యారథికోత్తముగాఢవిక్రమ
శ్రీవిలసిల్ల నంపపెనుఁజీకటి యాకస మెల్లఁ గప్పఁగాఁ
జేవయు లావుఁ జూపుటయుఁ జేడ్పడి రాప్రతివీరు లంచఱున్. 230

వ. సేనయు నొక్కమ్మడి నద్దిక్కు[1] దఱిమినం గని కృష్ణార్జునులు నిజసైన్యంబు సమ
స్తంబు నేకముఖంబు సేసి మార్కొని రాసమయంబునఁ గిరీటి కృపకృతవర్మ
లను సహదేవుండు సౌబలుని ద్రౌపదేయులు గొందఱురాజులను శిఖండి యశ్వ

1 మొగం బై దఱిమినం.

త్థామను భీమసేనుండు సుయోధనునిఁ దాఁకఁ బాండవాగ్రజుండు దనకు నకు
లుండు బాసట గా శల్యు నిలువరించెఁ దక్కనుం గలయోధులుం దక్కటిసైని
కులుం దలపడి క్రమంబున నెల్లబలంబును గలయం బెరసె నిట్లు నాల్గోని
యంతంతకు రణంబు సమ్మర్దదారుణం బయ్యె న త్తఱి నమ్మద్రపతి రౌద్రంబు
రూపు దాల్చిన తెఱంగునం బొంగి పాంచాలయాదవాదిరథికనరులకును బాండు
కుమారులకును వారింపఁ గొలఁది గాక రథచిత్రగతులు మెఱయ నెక్కడఁ
జూచినం దాన యై నానావిధవిశిఖవితానంబుల నంబరభాగంబు సంపిహితంబుసే
సిన మధ్యందినగతం బయ్యును మార్తాండబింబంబు దోఁపక యుండె నట్టియెడ.

సీ. కరులఁ ద్రుంచెడువేళ గిరులఁ దున్మాడుసం
క్రందనుకైవడి గానవచ్చు
నరదముల్ దెరలించునప్పుడు పఱమొగుల్
విరియించుబలుగాడ్పువిధము మెఱయు
హయములఁ జెండాడ నరుగుచోట్లను లేళ్ల
గమిఁ గిట్టుకొల్పులికరణి యొలయు
భటులకు నరుగుచో బలువేసవిని గాన
దరికొనుచిచ్చుచందంబు గలుగుఁ

తే. గసి మసంగినయంతకుకరణి యంత్య
కాలరుద్రునిదర్ప మకాండమృత్యు
ముఖమునుగ్రభావము దోఁచు మొనయు వీర
సమితిఁ దెగటార్చునప్పు డాశల్యునందు. 232

వ. ఇట్లు విజృంభించి యత్యద్భుతవిక్రమంబున నుల్లసిల్లునమ్మద్రమహీపతి నుభయ
సైన్యంబులజనంబులు ప్రశంసించి రంత కంతకు నగ్గలం బగునగ్గలికఁ జెలంగి
యతండు భల్లాదికాండపరంపరలు పటురయంబునఁ బరఁగించుపరమాభీల
భంగికి నోహటించి ధర్మజుమోహరంబు దెరలి మరలి పఱవం దొడంగిన
నన్నరవరుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని నివారింప నిలువ దయ్యె
నయ్యుధిష్ఠిరుండు పౌరుషంబు పెంపునఁ దెంపు సేసి మామా యని పేరెలుం
గెత్తి యాశల్యునిఁ దాఁకి దర్పంబు సూపినం జూచి మగుడ నిగిడి సేన పోరికిఁ
బురికొనియె నప్పుడు పాండవాగ్రజుండు దమ్ములను దొరలను దనపాలికిఁ బిలు
వం బంచి వారలతో ని ట్లనియె. 233

చ. అమరనదీసుతాదు లగునక్కడివీరుల మీఱ లందఱుం
గ్రమమునఁ బిల్కుమార్చి భుజగర్వము సూపితి రేను శత్రుసై
న్యమథనకల్యు శల్యుఁ దెగటార్చెద నా కిది కృత్య మీసము
న్యమ మనివార్య మై నెగడునట్టి తెఱంగు వినుండు చెప్పెదన్. 234

వ. నాతేరికి నకులుండును సాత్యకియు వలపటను సహదేవుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును డాపటను గావలి యై రా వలయు వెనుకం గదిసి విజయుండును ముందటి కెలన మొనసి వడముడియును నడచునది యింత యేమిటి కన వలదు నన్నుండి నతం డతని నొండె నేను సమయించుట యవశ్యంబు[1]ను గలుగం జూచితి నిట్లు తెంపు చేసి యమ్మద్రపతి మూర్ఖునాకు దుర్దమప్రయత్నంబు కర్తవ్యంబు కృపకృతవర్మాశ్వత్థామసౌబలసుయోధను లయ్యోధముఖ్యు రక్షింపం జేయుపరాక్రమంబునకు మీరు ప్రతివిక్రమం బాచరింపుచుండ నుగ్రంబగుమదీయబాహుపాటవంబున నమ్మేటిమగని గీటడంగించువాఁడ నని పలికిన నారథికవరులును దక్కనుగలవార లమ్మానవపతిపూనికి నగ్గించి యతనిరథంబు సవిశేషకల్పితంబు సేసి యతండు సెప్పినతెఱంగున సన్నద్ధులై సముద్ధతిం దేజరిల్లుటయుఁ దత్సైన్యం బుత్సాహదీప్తం బై కడంగినఁ గరిఘంటారవంబులును రథనేమినిస్వనంబులును దురంగకింకిణీక్వణనంబులును సుభటసింహనాదంబులును నిస్సాణాదితూర్యనినదంబులును బెరసి యంబరంబు పిక్కటిల్లఁ జేసె నివ్విధంబున యుధిష్ఠిరుం డుద్భటుండై యురవడించిన. 235

శల్యధర్మనందనులద్వంద్వయుద్ధము.

క. కురువిభుఁడు దనదు[2] మొనలకు, బరవస మొప్పంగ మద్రపతి మును శౌర్యోద్ధురుఁ డయి కడఁగి నడరి యనన్యగూఢిని దాఁకె ధరణి వడవడ వడఁకన్.

వ. అట్టియెడ. 237

క. పులులు దలపడినయుబ్బును,బలుపును దోఁపంగ మద్రపతిధర్మసుతుల్ తలపడి యొండొరులపై, నలఘుప్రదరములు వఱపి రధికరయమునన్. 238

వ. వారి నాలోకించి యుభయసైన్యంబులు విజృంభించి సంరంభంబునం గలయం బెరసినఁ గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందు. 239

ఉ. నీతనయుండు సింహకమనీయతరం బగుభీమునుల్లస
త్కేతన మర్ధచంద్రశరతీవ్రహతిక్ మణికింకిణీవినా
దాతిశయంబుతోడఁ బడునట్లుగ నేసి శరాసనంబు బల్
వాతిశరంబునం దునిమె వారినరూథిని యే పడంగఁగన్. 240

చ. అతఁడు ప్రదీప్తకోపమునుఁ దై పటుశక్తి నురంబు వైచినం
బతి యరదంబుపైఁ బడియె బల్వగుమూర్ఛ మునింగి యప్పు డా
యతధను వెత్తి సూతుతల యక్కురుపుస్తరుఁ డేసె డొల్ల వే
గ తొలఁగ నీడ్చెఁ దేరు దురగంబులు మూఁక గలంగి పాఱ వఱన్. 241

క. కని యశ్వత్థామయుఁ గృపుఁడును గృతవర్ముఁడును నెక్కుడుబరవసమునక్ మనసేనకుఁ దలమిగిలిన, మనుజేశ్వర కవిసెఁ గ్రీడిమద మెలరారన్. 242

1 గ విచారించితి. 2 మొనకును బరవస మెసఁగంగ.

క. అమ్ముఖమున సమరము రౌద్రమ్ము వెనిచె మద్రవిభునిఁ దలకడచి యనీ
కమ్ము బహులాస్త్రశస్త్రచయమ్ముల ధర్మజునిఁ బొదివె నత్యుగ్రము గన్. 243

వ. పొదివిన నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 244

చ. అరదము చిత్రసంచరణ మక్కజమై విలసిల్లఁ దేరులుం
గరులును ఘోటకంబులును గాల్బలముం దన చేతఁ గూలఁగాఁ
బొరలఁగ మేదినిం దునియ ప్రోవులు గారుధిరంపుఁ రొంపి బ్రుం
గ రణవిహారముం జలిపెఁ గౌరవనాథ యనేకభంగులన్. 245

క. నరులు [1]మృదు వితఁ డనంగాఁ, బరఁగుయుధిష్ఠిరుఁడు శత్రుబలనముల కతిని
ష్ఠురుఁ [2]డయ్యె నపుడు సురల, చ్చెరు వందిరి చూచి ద్రోణునిశిష్యుఁ బొగడుచున్.

క. మునుము బయలైన నలిఁ జే, ర్చినయమ్మను జేంద్రుమీఁద శితవిశిఖము లే
పున నిగిడించుచు శల్యుఁడు, దనరుభుజాబలముతోడఁ దజటిమెం బెలుచన్. 247

క. అవ్వీరునివాలంపఱు, క్రొవ్వు నడఁచి తనదునంపకోల లదరఁగా
నవ్వసుధాధిపు[3]డల్లని, న వ్వేలయఁగ మాఱుకొనె ఘృణారహితుం డై. 248

వ. ఇవ్విధంబున మార్కొని ధర్మజమద్రపతులు నిజశంఖంబులు పూరించిరి భేరీ
ప్రముఖతూర్యస్వనంబులు నింగి ఘెంగార జెలంగె నయ్యిరువురు నొండొరువు
లపైఁ జండకాండపరంపరలు వరఁగించి తనువులనెత్తురు లురిలించి పూచినబూరువు
లపోలుపు దాల్చి రట్టిమెడఁ గనుంగొనుజనంబులు. 249

చ. వెరవును లావుఁ జేవయును వీరల కారయ నొక్కరూప దు
స్తరభుజశక్తి ధర్మజుఁడు శల్యునిరూపడఁగించి యివ్వసుం
ధర గొను నొక్కొ నేఁ డితనిఁ దా సమయించి సమస్తమేదినీ
శ్వరుఁడు గఁ జేయ నోపు నొకొ శల్యుఁడు గౌరవరాజనందనున్. 250

వ. అని సందేహడోలాయమానమానసులై రప్పుడు. 251

తే. మద్రపతి ధర్మజునివిల్లు రౌద్ర మెసఁగఁ
ద్రుంచి నూఱమ్ము లేసి యుద్ధురతఁ జేర్చ
నతఁడు వేఱొక్కధను వెత్తి యతనిధనువుఁ
దునిమి వెస నేసె మున్నూఱుతూపు లధిప. 252

—విరథుఁ డయినశల్యుని నశ్వత్థామ దనరథముపై నిడుకొని పోవుట.—

ఉ. తోడనె తేరివాహములఁ ద్రుంచి మదంబున సూతుప్రాణముల్
క్రీడయపోలెఁ బుచ్చికొని కేతువుఁ గూల్చిన సేన విచ్చెఁ జే
యాడక యున్నశల్యుని రయంబున నాత్మరథస్థుఁ జేసి పె
న్గీడునఁ బొంద కుండఁ దొలఁగించెను ద్రోణసుతుండు భూవరా. 253

వ. ఇట్లు శల్యుండు సమరవైకల్యంబు నొందుటయు ధర్మనందనుం డార్చి పేర్చి

1 మృదుఁ డితఁ. 2 డని సుర లచ్చెరువం, దిరి ద్రోణునిశిష్యు సన్నుతించుచు నధిపా. 3 డెల్లనినవ్వే.

తద్బలంబుఁ దఱిమె నంత నమ్మద్రపతి యొండురథంబు గల్పించుకొని కడంగి యాకౌంతేయాగ్రజుపైఁ గంకపత్త్రంబులు నిగిడించుచు నిగిడినం గని యద్దనఁ జేయఁ గలసైనికోత్తములు సంభ్రమంబున నయ్యోధవరు నెదుర్కొని రప్పుడతండు సాత్యకిఁ బదిసాయకంబులను భీమసేననకులసహదేవుల శరత్రయంబులను మ్రుక్కించి యెక్కుడుమదంబునం బొదలినయంగంబులతో నలిరేఁగి మఱియు నప్పుడు పొగడం దగి యుండె నాకర్ణింపుము. 254

సీ. కమలాకరములీలఁ గలఁచి యాడెఁ సుగంధ,దంతావళమునసముద్దండతయును
దరమిడి మృగసముత్కరము ఘోరంబు గా,వధియించుకంఠీరవంబు నేపు
నీరసారణ్యంబు నిర్భరాటోపతఁ, గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబు
ప్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమ,యించుఫాలాక్షునిరేయే త్తెఱయును

ఆ. [1]బొల్పఁ బట్టు లయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్ర,తాపదుస్సమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య, హాననకేళి సలుపునవసరమున. 255

వ. ధర్మనందనుం డల మిగిలిన చతురంగంబుల నివ్విధంబున వినిహతంబులు సేసి యమ్మహీపతిపైఁ గవిసినం గని కనలును శైనేయుండును భీమసేనుండును దోడ నడువ నతం డస్మేటిమగని మార్కొని పటుమార్గణంబు లురంబున నించి నొంచె నప్పుడు కురువిభుండు ననుప మనసైనికులు దల మిగిలి శల్యునికిఁ బ్రాపయి యప్పవనతనయ ప్రభృతులతోడఁ బెనంగి రతం డాపాండవాగ్రజు మేనఁ జండకాండసప్తకంబు నినిచిన నజ్జననాథుండు నవనిశితనారాచంబు ల వ్వీరునంగంబుల నాటించె నిట్లు దలపడి కోలుపులులపోలికఁ బేరేనుంగులతె అంగున బలుసింగంబులచందంబునం బోరి యొండొరుల నొప్పించి రప్పుడు.

సీ. శల్యుండు బలునారసము పాండవాగ్రజు, నురమున నాట నశత్యుగ్రదీప్త
ఘోరనారాచ మాకుంతీసుతుం డేయ, నతఁడు మూర్ఛిల్లినకనలరె [2]నధిపుఁ
డమ్మద్రపతి తేజియలుకఁ గెంపారెడు, కనుఁగవతోఁ జండకాండ మొకటి
నయ్యుధిష్ఠిరు నొంపనాతండు పసిఁడిమై, మఱు వాఱుతూపులు నఱికి వైచి

తే. వాలురమ్ములు దొమ్మిది వతుమున ని
గుడ్చ నయ్యోధవరుఁ డతి క్రూరభల్ల
యుగళఖండితచాపుఁ జేయుడును నొండు
ధనువు గొని యవ్విభుండు దర్పిత్తనువు సించె. 257

క. బొసటమైె భీముఁడు పి, ల్లెసను మద్రపతి నాతఁ డిరువురతోడం
జేసెం గయ్యము గృపుడు, ద్భుసితవిక్రమముఁతోడు పాటు గలుగఁగన్. 258

వ. అట్టియెడఁ గంకటాంతిబంబు ధరియించి కడంగి. 259

ఆ. మద్రవిభుఁడు ధర్మమారుతిసుతులమై, ఱుఱువు లుఱక నఱికి మార్గణములు

1 బొల్పఁ బట్టుగాఁగ. 2 నధిప యుమ్మద్ర.

దొమ్మిదింట రెంటఁ దూఁటులు సేసె నో,గ్దండములు ప్రదీప్తదర్పుఁ డగుచు.
క. ఆలో ధర్మజుసారథిఁ, గూలఁగఁ గృపుఁ డేయ మద్రకుంజరుఁడు భుజా
లీల మెఱయంగ హయము, ల్నాలుగు నొక వ్రేల్మిడిని నిలం బడవైచెన్. 261
వ. ఇవ్విధంబున విరథుం డై యమ్మహీకాంతుం డంతిర్గతంబున. 262
క. గెలువుము శల్యుని నీ వని, పలికి ముకుందుండు నన్నుఁ బనిచినవాఁ డ
ప్పలుకులకు నసత్యత్వము, గలుగఁగ నేర్చు నొకొ దైవఘటనబలమునన్. 263
వ. అని శంకించియుఁ గొంకు వొావక యజ్జగన్నాథువచనంబునకు నన్యథాత్వం బెల
గలుగునని యద్దేవునిం దలంచి యామాట యమోఘంబు గావలయు నని ప్రా
ర్థించి వెండియు. 264
చ. స్ఫురితపదర్ధనేత్రునిఁ ద్రిశూలసముజ్జ్వలు నిర్గుణుఁ గుణా
దరసముపాత్తమూర్తిఁ గలిత ప్రభవస్థితిసంహృతిక్రియా
నిరతి¹వివర్తిత త్రిభువనీమహనీయుని దైత్యమర్దిని న
ప్పురుషవరుం జతుర్భుజు విభుత్వమహోన్నతు నాశ్రయించెదన్. 265
తే. ఖండనము సేయునరునగ్రభాగమునఁ బ్ర,చండశూలోగ్రహస్తుఁ డై శత్రుకోటి
గీటడంచుచు నేఁ జూడఁ గెలి నలుపు,దేవు జయసిద్ధికై నన్ను దెంతు భక్తి.
వ. అనుచుఁ బురుషోత్తమునిఁ జిత్తమున నిలిపి యున్నతం బైనపూర్వకాయంబుతో
మందప్రకారంబున మార్గణంబు లమ్మద్రపతిదెస నిగిడింప నతఁ డది బెండు
వడుట గాఁ దలంచి తఱిమి యఱిముఱిశరంబులు గురియుటయు నప్పుడు. 267
చ. పవనసుతుండు విల్ నఱికి బాణయుగంబున మేను నొంచి శా
త్రవులు దలంక నారథికు రథ్యములఁ ధరఁ గూల్చి సూతుకం
ఠవిదళనం బొనర్చి ప్రకటస్ఫురణంబునఁ గంకటంబు భ
ల్లవితతి ఘోరసంహతి నిలం బడ నేసె రయం బెలర్పఁగన్. 268
వ. ఇవ్విధంబున. 269
క. విరథుండు నచాపుఁడు వ, ర్మరహితగాత్రుండు నై నమద్రవిభుఁడు భా
సురఖడ్గచర్మశోభిత, కరుఁ డై తేరు డిగి కన్నుఁగవఁ గెంపారన్. 270
మ. జముచందంబున నేచి ధర్మసుతుపై సంరంభదుర్దాంతద
ర్పమునఁ వేకవియంగఁ జండబలదుర్వారుండు భీముండు ద్రుం
చె మదం బారఁగ వాలునుం బలకయుఁ శీఘ్రత్వసందీప్తుఁ డై
తమది క్కార్పులుఁ దూర్యనాదములు నత్యంతంబు శోభిల్లఁగన్. 271
వ. అమ్మద్రపతి నేర్పును జేవయుం గలపరిజనంబులు చేర్పఁ గంకటగదాదండం
బులు ధరియించి యుధిష్ఠిరుమీఁద నురవడి నడరె నప్పు డప్పాండవాగ్ర
జునకు బాసట యై సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయు లేయు

1 నివర్తితత్రిభువనీ.

సాయకంబులు నరకుగొనక గదం జిత్రంబుగా జడియుచు వడముడివిక్రమం
బునఁ దవులంబడక నిగిడె నశ్వసూతరహితం బగురథంబుపై నున్నయన్న
రేంద్రుండు తన వెనుక సింహచంక్రమణాత్వనుండరుం డై వచ్చునవ్వీరు నాలో
కించి సక్రోధం బై నయనస్తంభంబున నుద్దీపితుం డై. 272

క. ఇతని సమయింప నయ్యచ్యుతుఁడు ననుం బనిచె నాకు నొనరించినపా
లితఁ డని తలంచి మొగము, గ్రతి నొందఁగ శక్తిమీఁదఁ గనుదో యొలయన్.

వ. హృషీకేశు నుద్దేశించి. 27

ఉ. నీదెస నాదుచిత్తమున నక్కొని యుండెడుభక్తి భద్రసం
పాదిని గావు టచ్చెరువె భక్తజనాభిమతప్రదానవి
ద్యాదయితత్వ మేర్పడ జయం బొడఁగూర్పుము దేవ సంశ్రితాం
హోదళనంబు నీకు వ్రతముల్లను నాపయి నిల్పు మిత్తఱిన్. 275

వ. అని హృదయంబునఁ బ్రార్థించి యప్పార్థివోత్తముండు. 276

ఉ. అచ్చపుభక్తికిన్ మదిఁ బ్రియంబున నొందినఫాలలోచనుం
డిచ్చినప్రీతియోగమున నెక్కుడుభక్తియు నానహిల్లఁగా
నిచ్చలు గంధపుష్పముల నిష్ఠమెయిం బరిశోభితార్చనం
బిచ్చుచుఁ దాను గొల్వ నుతి కెక్కినయమ్మహనీయశక్తికిన్. 277

మ. ప్రణతుం డై రభసోదయాభినవదర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లుచు
[1]న్మణిదండద్యుతిమంజరీస్ఫురణము న్సంశోభిఘంటాపటు
క్వణనంబున్ రిపుసైనికప్రకరదృక్కర్ణవ్యథం జేయ భీ
షణరేఖం [2]బగుదానిఁ బుచ్చికొని చంచన్ముష్టిదృష్ట్యుద్ధతిన్. 278

వ. అభిరామభీమాకారుం డై. 279

తే. నెరయుకినుకఁ బెన్పొడఁద యై నిప్పు లురులు
కన్నుఁగవ శల్యుఁ జూచిన నున్నయునికి
నతఁడు నీఱు గా కుండుట యరిది యయ్యె
మాకుఁ జూడంగ నప్పుడు మనుజనాథ. 280

వ. ఇట్లు రౌద్రోద్రేకంబునఁ బురత్రయదాహదోహలి యగుశూలాయుధులీల
దోఁప దుర్నిరీక్షుం డై. 281

ఉ. ఘోరతరప్రకార మగుకుంచితబాహువిలాస మొప్ప వి
స్తారము వింత యానురము సారతరంబుగఁ జూచి వజ్రధా
రారుచిసన్నిభప్రచురరశ్ములు పర్వఁగ బిట్టు వైచె న
ద్దారుణశక్తి నవ్విభుఁ డుదాత్తసమిత్కృతికల్యు శల్యునిన్. 282

తే. అట్లు పాండుభూపాలకు నగ్రసుతుఁడు, మద్రనాథుని వైచినరౌద్ర మొసఁగఁ

---

1 ఫణిరత్నద్యుతిమంజరీస్ఫురణముల్. 2 బగుపాణిఁ.

గంకటముదూఱి వక్షంబు గడచి వెన్ను, వెడలి చనియన్మహాశక్తి పుడమిఁజొచ్చె.

ధర్మరాజు శక్తి ప్రయోగించి శల్యునిం జంపుట.

వ. ఇట్లు శక్తి బెడిదంపుటురవడి నుచ్చి పోయిన. 224

చ. క్షతమున ముక్కునం జెవులఁ గన్నుల నొల్కెడు రక్త నుంగమా
ప్లుతము గఁ జేయఁగా నతఁడు బోరగిలం బడియెన్ ధరం గర
ద్వితయము సాఁచి ధర్మజునిదిక్కు శిరంబు గ వజ్రదారుణా
హతిఁ బడు భూరిభూధరమహోత్తరశృంగముభంగి భూవరా. 285

ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు బోరగిలం బడి, మద్రనాథుఁ డొప్పె మానవేంద్ర
లేమయురమునందు లీలమై వ్రాలిన, ప్రాణనాథుఁ[1]బోల్పఁ బట్టుగాఁగ. 286

ఆ. ధర్మసంగరమున ధర్మజుచేఁ జచ్చి, పొలిచెఁ జూడ మద్రభూవిభుండు
విధియుతంబు గాఁగ వేల్చి విడిచిన, నాఱి యున్నయగ్ని ననుకరించి. 287

మ. కని శల్యానుజుఁ డేచి ధర్మసుతు నుగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ దాఁ
కిన నాభూపతి చిత్రచాపధరుఁడై కేళీసమప్రక్రియన్
ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి తోడన సముద్యద్దీప్తభల్లాహతిం
దునిమెం గుండలకాంత మైనశిరమున్ దుర్దాంతదర్పంబునన్. 288

వ. ఇట్లు శల్యుండు సోదరసహితంబు గాఁ బడినఁ బాండవసైన్యంబుజనంబులు వృత్రవధం బొనరించుపాకశాసనుఁ బ్రశంసించుబృందారకు లట్ల ధర్మనందను నగ్గించి రమ్మొగ్గరంబునం దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుఁ జెలంగఁ గలంగి కురుసేన విఱిగి పఱచినఁ బోనీక పొదువుం డనుచు సాత్యకి వెను కొనుటయుఁ గనుంగొని కృతవర్మండు మార్కొనియె నయ్యాదవసింహుల రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 289

సీ. కృతవర్మ సాత్యకి నతిశితశరదశకమున నొంచి తురంగమముల[2]యుబ్బు
నడిపి విల్దునుముటయును నొండువింట, నబ్బలియుఁడాతని మేనఁబది మెఱుంగు
టమ్ములు పఱపి రథ్యమ్ముల నరదంబు, సూతుని నఱకినఁ జూచి కృపుఁడు
దన తేరిపైఁ బెట్టుకొని తొలఁగించె, నవ్వీరుపోరికి మూఁక వెఱచి పఱచెఁ

తే. గడఁగి వెనుకొన్న పాండవ్రాత్కరమునొకఁడ, నిలువరించె[3]నుద్దండుఁడై సినీతనూజుఁ
డంత వేఱొకతే రెక్కి యరుగుదెంచి, తాఁకె హార్దిక్యుఁ డరిసేనతల్లడిల్ల.

వ. ఇట్లెదిర్చి పేర్చినయలుకఁ బాండవాగ్రజుండు గృతవర్మని ఘోటకంబులను గీ టడంగించినఁ గురునందనుం డాహృదికనందనుని నిజస్యందనంబున నిడుకొని య వ్వలికిం గొనిపోయె నప్పుడు కృపాచార్యుండు గదిసిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డాఱమ్ము లెమ్ములం గీలింప నతండు పదాఱుతూపుల నాభూపాలునిఁ దదీయతురంగం బుల నేసె నాసమయంబున. 291

1 దలఁపఁ. 2 యుబ్బ, డంచి విల్ విసఁ ద్రుంచుటయు. 3 సముద్ధతి.

తే. భద్రకరి నెక్కి చామరప్రకరవీజ
నములు ధవళాతపత్రవిభ్రమసమృద్ధి
యతిశయిల్ల సైన్యోత్సాహ మావహిల్లఁ
బొలిచె నెంతయు భవదీయపుత్త్రుఁ డధిప. 292

శల్యుచుట్టంబు లాక్కపెట్టి ధర్మరాజుం జుట్టుముట్టుట.

ఉ. అమ్మనుజేంద్రుఁ డుంపిటికి నార్పులతోఁ జను దెంచి శల్యచు
ట్టమ్ములు సత్వరమ్ముగఁ గడంగి యనేకులు వీరయోధులు
గ్రమ్ముగ వీఁకఁ దేరులు నొగల్ దగ నెక్కఁగ దీప్తమైనకో
పమ్మున నేచి పాండవులకప్పుడు దడవం గని పేరెలుంగునన్. 293

వ. అన్నరనాథుండు. 294

తే. మీర [1]తేర్పడనడిదలవిడిచి చనఁగ, నలుడునాద్రోల బలుపారి నిలువుఁడనియె
వారు నిలువక పాండవబలము చేన, నలుగఁ జొచ్చి యుధిష్ఠిరుఁ దాఁకి రధిప.

వ. ఇట్లు చలంబున సర్వభూవల్లభుండు వివిధాస్త్రంబుల నొప్పించినఁ గవ్వడియును
వడముడియుఁ గవలును ద్రౌపదీకొడుకులును గోవిందుతమ్ముండును ధృష్ట
ద్యుమ్నుండును శిఖండియును జంఘాయంబున నుద్దండచతురంగసమేతులై
యారథికులఁ బొదువుటయును వారు వీరోద్రేకంబున సైన్యసాగరంబున
నున్మదమకరప్రకరంబులవిధంబున విహరించి రట్లు పాండవసేనాసంక్షోభ
సంపాదు లగునాజోదులయాటోపంబు విలోకించి గాంధారపతి గాంధారేయు
నాలోకించి. 296

తే. మద్రవిభువారి నమ్మెయి మార్తురాఁగ, కోసఁగ మనకు నుపేక్షింపఁ జనునె యనుఁడు
నతఁడు నామాట వినక వారిసరిగి రేమి, సేయువారము చెప్పు మాకు చిత్త్యమనియె.

వ. అని నన్ను నాపరివారంబును రక్షింపను దగ వెలింగింపను నర్హుండ వీవ
కావె యనుమాట లాడిన నతండు ప్రీతుండై బలపరిపాలనంబును గర్వంబు
సెప్పుటయును దనపనిగాఁ మనంబునం బూని యవి దోఁచునట్టియుచితవచనం
బుల నవ్వసుమతీపతికిఁ బ్రియుం బాపాదించి. 298

చ. వినుము నరేంద్ర సైనికులు విక్రమలీల నరాతిసేన నొ
చ్చినఁ బతి గాన కున్న నుపజీవులు మెత్తురె యన్నఁ గాతుఁ గా
కని బహుతూర్యనాదములు నార్పులునుం జెలఁగంగఁ ద్రోచి య
జ్జనపతి వీఁకమై నడచె సైన్యయుతంబుగ సత్వరంబుగన్. 299

క. అంత ధనంజయకిష్మిరాంతకముఖయోధవరమహాస్త్రప్రకరం
బంతకుకడ కనిచెఁ బరిశ్రాంతం బగుమద్రనాథురథికచయంబున్. 300

వ. ఇవ్విధంబున. 301

1 తేర్పడ-వడిఁదల-విడిదల.

మ. అరులం గీటడఁగించి పాండుసుతసైన్యం బుబ్బి సైఁ గ్రమ్మినం
గురుభూనాయకుసేన నొచ్చి కలయం గూలెన్ ధరన్ గుంపులై
తిరుగం బాఱఁగ జొచ్చె విచ్చె మరలన్ దిగ్భ్రాంతి వాటిల్ల స
త్వరతన్ నల్గడఁ బాఱె నవ్విభుఁడు గర్వం బేది వెల్వెల్లఁగన్. 302

క. మనవారి కపుడు భీష్ముని, చనుటయు గోవిందగురునిసమయుటయును గ
ర్ణునిపాలియుటయును గ్రొత్తై, మనమున[1] వెనుఁబాటు గదిరె మనుజాధీశా.

వ. అప్పు డద్దిక్కుజనంబులు. 304

చ. ధరణికి నింక నాయకుఁడు ధర్మతనూజుఁడు నేఁ డవశ్యముం
గురుపతి గూలు నెవ్వగలకుం గుదు రయ్యెడు నాంబికేయుఁడు
ద్ధురు లగుపాండునందనుల దుర్దమభంగి నెఱింగి ధర్మత
త్పరులకు గెల్పు గ్రాఁతె హరిభక్తులఁ బొందవె భూరిసంపదల్. 305

వ. అని రట్టియెడ నీకొడుకు నిజసారథిం జూచి మనబలం బాహవంబున కోహటించి పాఱెడు నిత్తఱి నేను బరవసంబు సేసినఁ గాని నిలువ దవ్విధంబునకు రథం బనువై యుండఁ జేసి చేరఁ దెమ్మనిన నాఁ డట్ల చేయు నతం డేనుంగు డిగ్గి రథం బెక్కి యెక్కుడుమగంటిమిం బొంగుసంగంబులం సైనికుల కడ్డంబు సని యెలుం గెత్తి. 306

ఉ. ఎక్కడఁ [2]బోవ వచ్చు గిరు లేనియుఁ గాననభూమియు డెసఁ దో
నెక్కియుఁ జొచ్చియుం బగతు రేడ్తెఱఁ గిట్టి చలంబునం దలల్
ద్రొక్కక తక్కరట్లయిన దుర్గతి వాటిలుఁ బోక నిల్చి పే
రుక్కునఁ బోరినన్ సుగతి యొందెదను సంశయ మొందెఁ జొప్పడున్. 307

వ. అట్లుం గాక. 308

క. పాండవబల మల్పం బై, యుండం గృష్ణుఁడు ధనంజయుండును డప్పిం
బెండువడఁగఁ గని మనకును, గండడఁగఁగ నేల గెలుపు గైకొన వచ్చున్. 309

వ. అని పలికి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మనిన నబ్బలం బతని నగ్గించుచు మరలె నమ్మేటిమగండు మునుఁగలి యయి నిలిచి పొంగారం గవియు కౌంతేయసేనా సముద్రంబునకుఁ జెలియకట్ట యయ్యె నయ్యవసరంబునందు మునుకొని వడిం దఱుమువడముడిం బొడివి మనపదాతిప్రకరంబు దర్పంబున నార్పులు బొబ్బలుం జెలంగ బహువిధశస్త్రాస్త్రంబులు నగఁగించినం బెరిఁగినమదాతిరేకంబున గదాదండంబు ధరియించి ఘోరాకారుం డగుచుఁ దేరు డిగ్గి పేరడవిఁ గూల్చు పెనుగాలికై వడి నతం డేకవింశతిసహస్రసంఖ్యసుభటుల నేల పాలు సేసె నప్పుడు. 310

క. కరిహయరథబృందం బు, ద్ధురత నడరెఁ బాండునృపసుతులమూఁకలపై

1 బెనుఁబాటు. 2 వోవ.

నరుఁ డబ్బలంబునకు ని, ష్ఠురగాండివముక్తశరపటుత్వము సూపెన్. 311

క. నకులసహదేవులును సా, త్యకియును రభసమున వాలురమ్ములు నిగుడన్
శకునిపయిఁ గవిసి రతఁడును, బ్రకటస్ఫురణంబునం దిరం బై పోరెన్. 312

చ. సమదగజాధిరూఢుఁ డయి సాల్వుఁడు పాండవసేనఁ జొచ్చి ఘో
టములఁ గలంచుచున్ గజఘటల్ విరియించుచుఁ గాల్బలంబుఁ జి
త్రముగ నధించుచున్ రథకదంబముల్ సమయించుచున్ మహో
గ్రముగఁ జరించువిస్ఫురణఁ గన్గొని కోపసముద్భటాకృతిన్. 313

ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకులచేత సాల్వుఁ డేనుంగుతోడఁ బీనుంగై పడుట.

వ. ధృష్టద్యుమ్నుం డెదుర్కొనిన నతనిఁ ద్రొక్కించువాఁ డై యవ్వీరుండు వారణ
పతిఁ గొల్పిన నతండు. 314

మ. పటునారాచచయంబు కుంభయుగళీభాగంబునన్ బెట్టు నా
టుటయుం గ్రొవ్వాఱి పాఱె నగ్గజము సాటోపంబుగాఁ గ్రమ్మఱం
చుటకున్ సాల్వుని మెచ్చఁ గన్గొనుజనస్తోమంబు కోపోద్ధమో
ద్భటవేగంబున వచ్చి పట్టె నది యాపాంచాలుతే రుగ్ర మై. 315

క. అతఁడు గద చేతం గొని, భీతి గదురుమనముతోడఁ బృథ్వికి దాఁటన్
సూతాశ్వసమేతంబుగ, నాతే రయ్యేనుఁ గెత్తె నాకసమునకున్. 316

ఆ. ఎత్తి త్రిప్పి యాడియిలతోడ వ్రేసి సా, దములఁ జదుపఁ జూచి దారుణాస్త్ర
తతులు నిగుడఁ బవనతనయశిఖండిసాత్యకులు సాల్వుఁ దాఁకి రతిరయమున.

క. అతఁ డందఱ బాణంబులు, వితథంబులు సేసి యస్త్రవిద్యాపారీ
ణత సూపె నవ్విధం బ, ద్భుతము [2]నినిచె గగనచరతతులచిత్తములన్. 318

వ. అప్పుడు. 319

తే. [3]అజ్జపాటించి మది వెఱయుజ్జగించి,రయము మెఱయ నప్పాంచాలరాజసుతుఁడు
గదిసి మొగసి కుంభస్థలిఁ గదఁ బగుల్పఁ,గొండ గూలిన ట్లక్కరిగూలె నధిప. 320

క. ఆలోనన శినివరుఁడు వి, శాలాస్యప్రదరనిహతి సాల్వునిశిర మా
భీలముగఁ ద్రుంప నాతఁడు, గూలిన మనమూఁక విచ్చెఁ గురువంశనిధీ. 321

ఉ. వాలి మెలుంగు సూపి కృతవర్ముఁడు సైన్యము నిల్వరించి యు
న్మీలితవిక్రముం డగుడు మేమెయి నాతనిఁ దాఁకె నస్త్రవి
ద్యాలసితుండు సాత్యకి యుదగ్రత వారలు పోర వారిదో
ర్లీలలు సూచి రోటువడి రెండుబలంబులయోధవీరులున్. 322

వ. ఇట్లు పెనంగు చుండి. 323

క. కృతవర్మ నొంచె నెనిమిది, శితశరముల శినివరుండు శినివరుచాపం
బతఁడు దునిమె బలువిలుగొని,యతనిహయంబులను సూతు నాతఁడు గూల్చెన్.

1. ను సంపద తొండె. 2 జెనిచె. 3 లజ్జ .. వెఱ బుజ్జగించి.

మ. విరథుండై యభిరామశూలమున నవ్వీరుండు శైనేయు నై
చె రయం బార నతండు భల్లమునఁ ద్రుంచెం బెక్కుతుండంబులై
తొరుఁగం జూచి విషాది యై నిజరథస్థుం జేసి తద్బాణగో
చరతాదుర్దశ కావృథోద్యముఁ గృపాచార్యుండు దప్పించినన్. 325

క. మనసేన విఱిగె నృప నీ, తనయుం డొక్కరుఁ డుదగ్రతరసుగుఁ గుంతీ
తనయుల నడ్డెసఁ గలయో, ధనికాయముఁ బొదివె బాణధారలఁ బెలుచన్.

మ. పతి యిట్లై సముదీర్ణవిక్రమకళాపారీణుఁడై విద్విష
చ్చతురంగంబులయందు నొక్కటియు విస్ఫారోల్లసన్మార్గణా
హతికిం దప్పక యుండునట్లుగ సమగ్రాశ్చర్యసంపాదకో
ద్ధతబాహావిభవంబు సూపె సురబృందస్తోత్రపా[1]త్రోద్ధతిన్. 327

వ. అప్పుడు రెండుపీళ్ల నతనిపాటిమేటిమగలు లేరనుబుద్ధి నాకుం బొడమెఁ బదంపడి పాండవులును జేయఁగలవారలును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డందఱ కన్నిరూపులై ధర్మసుతుని శతశరంబులను భీమసేను డెబ్బదిసాయకంబులను సహదేవుని నైదింటను నకులు నఱువదినాల్గింటను ధృష్టద్యుమ్నుని సప్తమార్గణంబులను ద్రౌపదేయుల నైదైదుతూపులను సాత్యకి మూఁడుకాండంబుల నొప్పించి సహదేవుధనువు దునిమిన నక్కుమారుండు వేఱొక్కవిలు గొని చలంబున నక్కురువిభుం గదిసినఁ దక్కటిరథికులుం గూడికొని యొక్కొక్కరుండు పెక్కమ్ములు పైఁగురియఁ గేలిచందంబున వాని నన్నింటి వారించుచుఁ దత్తనువుల శోణితంబు పూరించుచు నాజెట్టిజోదు బెట్టిదుండై పెనంగ మనయోధులుం బురికొని యద్దొరల మాఱ్కొనిరి మనసైన్యంబు దైన్యంబు విడిచి మరలి వారిబలంబులఁ దలపడియె నట్టియెడ. 328

క. భీముఁడు గురుతనయుఁడు ను, ద్దామభుజావీర్యశౌర్యధైర్యములు జన
స్తోమము లగ్గింపఁగ సం, గ్రామ మొనర్చిరి నితాంతగాఢస్ఫూర్తిన్. 329

చ. పరుషపరాక్రమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యునివాజులం జతు
శ్శరహతిఁ గూల్చె సౌబలుఁడు సత్వరుఁడై సహదేవుఁ డమ్మహీ
శ్వరుఁ దనతేరిమీఁద నిడి సంగరమధ్యము వాపె నాతఁ డొం
డరదముమీఁదికిం జని రయంబున నయ్యరిఁ దాఁకె నుద్ధతిన్. 330

క. శరములఁ బొదివిన నాతఁడు, దిరమై యేయంగ రణము దివిజగరుడఖే
చరసిద్ధప్రకరాద్భుత, కర ప్రకారమున నొప్పెఁ గౌరవనాథా. 331

సీ. శకునినందనుఁడును నకులుండు నొండొరు,లకుఁ జండబాహుబలంబు సూపి
రతులశౌర్యమున సాత్యకికృతవర్ములు, పోరిరి విలు ద్రుంచి కౌరవేంద్రుఁ
డేసె ధృష్టద్యుమ్ను నేచి యొండొకవింట, నతని నాతఁడు నొంప నక్కజంపుఁ

1 త్రస్థితిన్.

గయ్యమయ్యెరువురకు నయ్యె ద్రౌపదిపుత్త్రు, లేవురు పతిం గిట్టియింద్రియములు
తే. బాలిశునిం జిక్కు-నలిచినపగిదిం దలరం, జేయ నతం డీడంబోవక సాయకములు
పెక్కు రయమున నిగిడించి యక్కుమార, వితతిం గలంపం దత్సంగరమతిశయిల్లె.

వ. మఱియు ననేకు లనేకులం బొదివి పోరాడ నంతకంతకుం బేర్చినయగ్గలిక మొగ్గరంబులు రెండును గలయం బెరసినం బేర్చినపెందూళి భానుబింబంబు గప్పి యప్పుడు దొరుంగుసంరంభతురంగమాతంగరుధిరధారల నడంగిన నధికం బైనసంగరంబునకుం గడంగినకౌంతేయులయుననికి నోహటించి మనమోహారంబుదొరలు మరలిన మరల నీరు నీరొందుకు పురికొలుపుకొని తఱిమినం గనలి ధర్మసుతుండు.

తే. మూండునారాచములం గృపు నాండి చెఱిచి
వాలి కృతవర్మహాయనుల నాలుగింటం
గూల్పం దన తేరి సిపి గురుసుతుండు
దొలంగం గొంపోయె నవ్విరిఘుని నృపాల. 334

చ. కురుపతి చూచి చిత్తమునం గోపము పెంపెసలార నేడునూ
ఱరదము లాతనిం బొదువుసల్లుగం బంచిన నొక్క పెట్ట బం
ధురతరవారివాహనులు తోడ్తోయుజబాంధవుం గప్పుచాడ్పు దోం
ప రయమున్మెం గప్పంగి యవి క్రక్కొని యవ్విభుతోం బెనంగంగన్. 335

క. కనుంగొని శిఖండిముఖులు, ధనికాయం బడరి యోగకథప్రకరంబుల్
సునిశితశరప్రకరముల, దునుమాడిరి రౌద్రరసము దొలంకాడంగన్. 336

వ. ఆసమయంబున మనదెసనుల్కాపాతశర్కరావర్షాదు లగునుత్పాతంబులు గలిగె వానికి శంకింపక శకుని గడంగి యోధవరులతో మీరు కోల్తల సేయుం డేను బెడమట్టునం[1] దాంకి ధర్మనందనాదులను సమయించెద నంచు సముద్ధతిం గదిసె నప్పుడు మద్రేశబలపురస్సరం బైనయమ్మోహారంబు రభసంబునం దఱిమి పాండవసేనాసంరంభంబున కోర్వక తిరిగిన నాసుబలసూనుండు ప్రబలతురంగదళసహస్రంబులతో వేగంబు మెఱయ వైరిసేనవెనుకం గిట్టి యేను గలుగ మీకు భయం బేల యని యక్కౌరవసైనికులం బేరుకొని యదల్చి యార్చిన నాకౌంతేయవాహిని కలంగిన ధర్మనందనుండు సహదేవు నాలోకించి. 337

శకునిసహదేవు లాశ్వికసహాయు లై ఘోరంబుగాం బోరుట.

ఆ. వేగ తాంకు మైందువేలగుఱ్ఱంబులు, ద్రౌపదీతనూజతతియు నీవు
శకుని ననుడు నతండుసంరంభజృంభి యై, యట్ల చేయ ఘోరమయ్యెం బోరు.

వ. అట్టియెడ. 339

సీ. లీలం గట్టియతోడం గూలంగ వైచియు, డొంకెనపోటులం బొంక మడంచి
పడంద్రోచి[2] యును వాలంగడికండనులుగ ప్రేసియుం గఠారంబులం జీరి చెఱిచి

1 'పెడమట్టున' వ్రా. ప్ర. 2 వాలునం గడికండలుగను ప్రేసియుం.

గీటడంగించియుఁ జిగిట్టి యొండొరుఁ బట్టి, కొని మల్లుచందంబుననికిఁ జొచ్చి
నేలకు వంచియుఁ జేలిమై [1]గళముపై, నెక్కియుఁ బెక్కండ్రు రొక్కమొగిన
ఆ. యెక్కటియు సహించి యుక్కునఁ బెనఁగియు, నుఱక వివిధగతుల నుబ్బి చెలఁగి
బొమ్మలాడినట్లు [2]పోరి యారావుతు, లధిప నెరయ మెఱసి రందు నిందు.
వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల ఖండనంబు సేసిరి పదంపడి యమ్మాద్రీకుమారుని
వీరోద్రేకంబునకు నోహటించి గాంధారీసోదరుం డాఱువేలతురంగంబులతోడం
దిరిగి నతండును ద్రినహస్రహయశేషసేనాసమేతుం డై యన్నకడ కరిగె నా
సౌబలుండును జుట్టి వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుని మొనసొచ్చఁ బడిన నతండు సైన్యసము
ద్దండసంరంభం బెనంగ విక్రమాటోపంబు సూపినయపుడు పంచసహస్ర త్రిశతహ
యంబులు వడిన రౌద్రంబు రూపు దాల్చిన ట్లాయుధఖండితనాస్థిభంజనశబ్దశ్రవ
ణంబునను రక్తమాంసమేదోస్థిమస్తిష్కమజ్జాసమ్మిళితదారుణరణతలదర్శనంబున
ను దదీయవిస్రగంధాఘ్రాణంబునను యోధులు భీతచేతస్కులైరి తెగినతలయొక
చేతను నెత్తుట జొత్తిల్లినకరవాలం బొకకరంబునను బట్టుకొని యట్ట లాడినట్లు వె
నంగి యాశకుని హతావశిష్టంబులైనశతాశ్వంబులతోడఁ దొలంగి యచ్చటిజ
నంబులతోఁ గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁ డనిన వార లిట్లనిరి. 341
ఉ. అల్లదె కంటె పూర్ణశశియట్లు కడుం జెలువొందెఁ జూడఁ బే
రెల్లి రథప్రతాన మదె యేపున సంగరకేళిఁ జాల శో
భిల్లెడు నయ్యెడన్ రిపువిభీషణవిక్రమణప్రకారగా
ఢోల్లసనుండు భూపతి మహోన్నతి నొప్పెడుఁ బొమ్ము చెచ్చెరన్. 342
వ. అనిన విని తల యెత్తి చూచి తత్ప్రదేశంబున కరిగి యుద్ధరణోత్సుం గని యతని
కిట్లనియె. 343
క. పొలియించితి నేగుఱ్ఱం, బులఁ దేరుల కుఱికి యింక భూరిరయమునన్
బొలియింప వలయుఁ బ్రాణం, బులు డాఁచిన వారి మెపాండుపుత్త్రుల గెలువన్.
వ. రథంబులు గజంబులు దెగినం గాని కాలుబలంబుల సమయించుట పని గాదనిన
నమ్మాటకు సైనికులు సంతసం బంది బరవసంబు సేయ నమ్మహీనాయకుండు
సముత్సాహదోహలి యై తఱిమిన మూఁకలు కడంక మెలర్ప దర్పస్ఫురితంబు
లగుచు నురవణించినం గని గాండీవి గోవిందున కిట్లనియె. 345
క. మొనసి చను దెంచుదుర్యో, ధనసేనాసముదయంబుఁ దఱియ నురవడిం
జననిమ్ము మనరథము నా, సునిశితబాణముల సమయఁ జూచెద దీనిన్. 346

దుర్యోధనుమార్గ్యం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట.

వ అనుచు నమ్మొన యాలోకించి నిరూపించి. 347
క. వెనఁకువ యెడ త్రెవ్వక పదు, నెనిమిదిదివసములు సెల్లె నేఁ బెనఁగంగా

1 దళముపై. 2 పొలియు నారావుతు.

వనధిం బోలెడుకురుబల, మనఘా కనుఁగొనఁగ గోష్పదాకృతి యయ్యెన్. 348

ఆ. దైవ మిట్లు గలఁచునే వీరి మదిమది, నుండి ఘోర మైనయుద్ధమునకుఁ
దొడఁగ వలయునట్టితొడరువు కావించి, కొనిరి చీకురాజుకొడుకు లేచి. 349

చ. అమరనదీసుతుండు వడినప్పుడు వీరలబుద్ధి సంధికా
ర్యమునకుఁ జొచ్చు నింక నని యాత్మఁ దలంచితి నమ్మహాత్ముఁడు
న్సముచితవాక్యవృత్తిఁ గురునాయకుఁ దేర్పఁగఁ జూచెఁ జిత్తదో
షమహిమ నద్దురాత్ముఁడు ప్రశాంతత నొందఁడ యెన్నిభంగులన్. 350

క. గంగాతనయుఁడు దెగినను, సంగరమున కుత్సహింపఁ జనునే తమకుఁ
వెంగలు లని యప్పుడు దెలి, యంగా నెఱిఁగితి సుయోధనాదులఁ గృష్ణా. 351

ఉ. దంతియుఁ దాను నాజి భగదత్తుఁడు గూలఁగఁ జూచి సింధుభూ
కాంతునిచావు వెల్లముగఁ గన్గొని యాతనిఁ గానఁబూని య
ట్లంతలు రాజు లెల్ల సమయం గని ద్రోణునిపాటు గాంచి యా
వంతయు నాత్మలోనఁ దెలియండు సుయోధనుఁ డెంతమూర్ఖుఁడో. 352

క. తనయనుజు లకట దుశ్శాసనుఁడును లోనైనవారు సమసినచందం
బును బంధుసహితముగఁ గర్ణుని గిటడఁచినవిధంబునుం జూడఁ డొకో. 353

క. అది యెల్ల నేల చెప్పఁగఁ, దుది శల్యునిపాటు గనియుఁ దోఁప దితఁడు బ
లిదుఁ డని ధర్మజు దెసఁ దలఁ, పిది కురుపతి బుద్ధికొలఁది యేటికి వగవన్. 354

క. క్షోణీరాజ్యార్థము దన, ప్రాణము గలుగంగ నీఁడు రారాజు జగ
త్త్రాణపరాయణకరణాథు, రీణుం డగుపాండుసుతగరిష్ఠున కెట్లున్. 355

వ. కావునఁ గొఱంతయును దీర్పవలసియున్న దనిన విష్ణుండు జిష్ణున కిట్లనియె. 356

ఉ. అక్కడ సంధికిం జనినయప్పుడు నవ్విదురుండు కృష్ణ నీ
విక్కడ కేల వచ్చితి విహీనవివేకుఁడు [1]దుర్మదాంధ్యముం
దక్కనె సంగరంబ యుచితం బగుకృత్యము గాక యిమ్మెయి
న్మక్కున నూర్పు గల్గఁ గుజనుండు సుయోధనుఁ డుర్వి యిచ్చునే. 357

వ. అని బోధించె నదియునుం గాక దుర్యోధనుండు జనియించినప్పుడు ముని లిప్పా
పాత్ముండు నిఖిలక్షత్త్రియక్షయహేతు వగు నని యాదేశించిరి గాదే యనిన నర్జు
నుం డతని కిట్లనియె. 358

తే. అమ్మహాత్ములు చెప్పినయట్ల యయ్యె, నున్నవారలఁ బొలియించి తన్ను విడిచి
కాని విడువండు ధృతరాష్ట్రసూనుఁ డుర్వి, ధర్మసూనున కిది నిశ్చితంబు గృష్ణ.

క. దుర్బల మగునమ్మూఁకను, దోర్బల మెసఁగంగ నిపుడ త్రుంచెద [2]నాదు
ర్నిర్బంధపరుఁడు దన దగు, దౌర్బల్యము గనుచు మదము దక్కఁ గనుఁగొనన్.

వ. రయంబున రథంబు గడపు మనుడు నుత్తుంగమాతంగమహీరుహాశోభితంబును

1 దుర్మదాంధతన్. 2 సేనానిర్బంధ.

సాంద్రస్యందనగుల్మగహనంబును బహుళహయకకీర్ణంబును సముద్భసుభటల.
తాలసితంబును నైనసుయోధనుసేనాకాననంబునందు మాధవమహావాయువు
ధనంజయదారుణానలంబు దరికొల్పిన. 361

క. ఆకృష్ణవర్త్ముఁ డుజ్జ్వల,భీకరశరజిహ్వ లడరఁ బేర్చిన నధిక
వ్యాకులత నొందె రోదసి, నాకౌకస్సమితి మెచ్చు కనం బొదలంగన్. 362

వ. ఇట్లు దారుణరణవిహారణంబు సలిపి సవ్యసాచి యాసైన్యంబు నిపతితవిఘటిత
భ్రాంతపలాయితంబు సేసినఁ దెరలక నిలిచి కురుపతి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు
మని యెలుంగు సూపిన నది మగుడఁ బురికొని నిగిడి నేమినినదఘంటాక్వణనకింకిణీ
నిక్వాణంబులు సెలంగఁ బాండవబలంబుఁ దాఁకిన ధృష్టద్యుమ్న శిఖండిశతానీకు
లయ్యనీకంబు ననేకవిధసాయకనికాయంబులం గప్పి రప్పుడు ధృష్టద్యుమ్ను
నరదంబుచక్కటికి సంరంభంబున. 363

ఉ. భూపతి మించి యాద్రుపదభూపతనూజునురంబు నిర్భరా
టోపత యుల్లసిల్లఁగ బకెటు ప్రదరంబుల నొంప నాతఁ డు
ద్దీపితకోపుఁడై హరులు ద్రెళ్లఁగ సారథి డొల్ల సేయఁగా
నే పతి తేరు డిగ్గి యతఁ డెక్కె హయోత్తముఁ గౌరవేశ్వరా. 364

వ. ఎక్కి కొండొక తొలంగి మాతంగఘటలం బురికొల్పిన నవి పురందరనందను
నరదంబుఁ బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరనారాచధారల నవ్వారణంబులపైఁ
గురియం గని గదాహస్తుండై యరదంబు డిగ్గి యనిలపుత్త్రుండు గవిసినఁ
దుండంబు లవిసియు దంతంబులు దునిసియుఁ గుంభంబులు వగిలియుఁ
బ్రక్కలు చదిసియు వెన్నులు విఱిగియు నగ్గజంబు లొఱలుచు నెత్తురులు
గ్రక్కుచుఁ దెరలుచు నుడివడుచుండ వెండియుం బైపై నురవణించుకరులం గనుం
గొని ధర్మజనకులసహదేవులును ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులు నద్దిక్కు తఱిమి
రట్టియెడ నశ్వత్థామకృతవర్మకృపాచార్యులు దుర్యోధనుఁ దేరిగములలోనం
గానక కలనం బడియెనో యని యనుమానించుచు నచ్చటిమానవపతులం
గురుపతి యెచ్చటనున్నవాఁ డని యడిగినఁ గొందఱు శకునిదెసఁ [1]దొలంగె
ననఁ దక్కటివా రతని వెదక నేల బ్రదికియుండెనేనియుఁ గనికొందము పాండవుల
మీఁద నుఱికి [2]పొడుతము గాక యనిన విని యట్లు చేయ నారథికత్రయంబు
ను [3]దదనీకంబును వెడలి సౌబలుఁ డున్నచక్కటికిం జనియె నిట్లు దిక్కు మాలిన
యుమ్మెనచుట్టు ముట్టి. 365

దుర్విషహప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట.

క. పాంచాలకుమారాదు లు, దంచితభుజబలము మెఱయ నమ్ములవెల్లి
ముంచిరి నిజకరిహరిరథ, సంచయసంరంభ మెసఁగ జగతీనాథా. 366

1 గలంగె. 2 పోట్లాడుదము. 3 రథానీకంబును.

వ. అప్పుడేను ధృష్టద్యుమ్ను నిబారి కొకభంగిం దొలంగి తప్పియు నద్దెస నుద్దామగతి
చతుశ్శతస్యందనములతో నడరుసాత్యకిచేతం బట్టువడితి నట్టియెడ వడముడి
కుంజరప్రకరభంజనవిహారణపారీణతం బేర్చి యార్చినం జూచి నీకొడుకులు
దుర్విషహదుష్ప్రదర్శనప్రముఖులు శితవిశిఖంబులు గురియుచుం గవిసి య
బ్బలుమగనిం బొదివిన నతండు రథం బెక్కి యెక్కుడుమదంబున భల్లనారా
చాదిబాణంబులం బ్రాణంబులు గొనినం గనుంగొని హతశేషం బైనభవదీయ
బలంబు గ్రోధశోకావేశంబున నవ్వీరుం జుట్టుముట్టిన నాజెట్టిజోదు పంచశత
రథంబులును దంతిశతసప్తకంబును దురంగాష్టశతంబును బదాతిదశసహస్రం
బును తనసాయకసముదయంబులవేగంబున సమయునట్లుగా సంక్రీడనంబు
సూపినం దక్కటివారు దేఱిచూడనుం జాల కంతంత నిలువ భవత్కుమార
మారణం బప్రతిహతం బై చెల్లుటకు నుల్లంబు వికసిల్ల శిష్టైకసోదరుం డైన
సుయోధనునిం బగిసవానిన కాం గొని తన్ను నప్పుడు కృతార్థునిం గాం దలం
చుచు మల్లచఱచినం గించినవశిష్టం బైనయాకౌరవసైన్యంబు వెగడంది విచ్చ
వడియె నయ్యవసరంబున గుఱ్ఱపుందండంబులతో సుదర్శనుండును దాను నున్న
సుయోధను నాలోకించి గోపాలదేవుండు దేవేంద్రపుత్రున కిట్లనియె. 367

సీ. అదు లడంగిరి యుధిష్ఠిరుం డాది యగుభవద్భ్రాతలు నీపరిపాలనమున
నుల్లసిల్లిరి సంజయుని బాహువల వట్టి, కొని వచ్చి సాత్యకి వినుతి కెక్కె
నెలమి ధృష్టద్యుమ్నుం డెంతయు నొప్పె ని,ప్పడ కూడితఱుము మీర ప్రోవుగట్టి
నిలిచినహయములం బొలియింపవలయు నిం, దున్నాండు చూచి తేరయొద్దుచక్కం
తే. గా నమర్చుచుం జూడ్కులు గలయ దెసల, బోరినిగుద్ధ్యుచు ధృతరాష్ట్రపుత్రుం డల్ల
వాండె తెల్లనిగొడుగుతో వాండి దక్కి, నివుఱు గప్పిన నొప్పు నిప్పువోలె.

క. ఇతనిని భవదీయోజ్జ్వల, శితనారాచప్రసారశీఘ్రాభీలో
ద్ధతి గతజీవితుం జేయుము, కృతకృత్యుండ వగుదు జగము కీర్తింపంగన్. 369

క. వినుము ధృతరాష్ట్రనందను, లనిలతనయుచేతం బొలిసి రందఱు నింకొ
క్కనుజుండు నితండును ని, ల్చినవా రయ్యిరువు రిపుడు చెల్లెద రెట్లున్.

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవినయంబుగా నయ్యంబుజాక్షు వీక్షించి. 370

చ. అమరనదీతనూభవుని నస్త్రకళాగురుం గర్ణునిన్ మహా
సమరమునం దనేకబలసంఘములన్ బలవన్నృపాలవ
ర్గములను మద్రరాజు దుదిగాం దెగటార్చె భవత్ప్రసాదది
వ్యమహిమ యింక నల్పతరవైరిసమూహము దాని కడ్డమే. 371

వ. ఇన్నూఱురథంబులు నూఱేనుంగులు రెండువేలకాలుమానిసియు సౌబలుని
తోడియేనూఱుగుఱ్ఱంబులు నింతియ కాదె యీసేన యిది కృపాశ్వత్థామకృత

వర్గ్యులు గలసి నిలువ నిలిచినయది యేను దఱిమి యఱుముట కలిగెనే నింత వట్టును బరిమార్చెద నిమ్మ్యాఁక పడియును బొఱియుం దనచుట్టు బయలైన సుయోధనుం డెట్లయ్యెడినో యటు నూడుము మార్కొనియెనేని మదీయ మార్గణాగ్నికి నాహుతి సేసి కపటద్యూతంబున నపహృతంబులైనసకలధనంబులు నలుఁగుమొన మరల్చినవాఁడనై పాండవాగ్రజునిచింతవంత యంతయుం బుచ్చివైచెద నేఁ డెల్లపనులు నక్క నయ్యెడుఁ గరిపురపురంధ్రీజనులు తమ పతులుఁ బుత్త్రులుం బొలియుట విని పాండవు లుద్దండబాహువీర్యశౌర్య సమగ్రు లని యెఱింగెదరు గాక యనుటయు నన్నరుమాటకు మెచ్చుచు నతండు.

చ. అరదము గౌరవేంద్రు దెసకై నడపం గెలంకులం గడం
గిరి నకులానుజన్ముఁడును గీచకవైరియుఁ గౌరవేశ్వరుం
బొరిగొన నుత్సహించి వడి భూవర వారి కెదిర్చె సౌబలుం
డరిబలముం ద[illegible]కావలియుః విను తింప నుగ్రుఁడై. 374

వ. తక్కటివారు నుక్కెక్క పురికొని రాశకునియు సుశర్మండును సవ్యసాచిని సుదర్శనుండు సమీరనందనుని నీయగ్రనందనుండు సహదేవునిం దలపడి రట్టియెడ. 375

క. వడముడిఁ దలమిగిలి రయం, బడరఁగ సహదేవుఁ డత్యుదగ్రత మెఱయం
దొడరి భవత్సుతు మార్కొని, సిడుదవెడఁదతూపు లేసి నెఱిఁ దూలించెన్. 376

ఉ. కట్టియ వైచె నెన్నడుము గాఁడ భవత్తనయుండు మాద్రిలేఁ
బట్టె నతండు సోలియును బాహిరపోవక తేఱి యావిభుం
గిట్టి నిశాతబాణచయకీలితదేహునిఁ జేసె రావుతుల్
కట్టుపకాసులై నరునిఁ గప్పిరి శక్తులఁ దోమరంబులన్. 377

వ. గాంధారదేశీయు లగునాశ్వికు లట్లు పొదివిన నొదవినకినుకఁ గ్రూరభల్లంబుల శిరంబులు ధరం దొరఁగించినఁ ద్రిగర్తస్యందనసందోహం బడరి గోవిందపురందరపుత్త్రులపైఁ బటుప్రదరపరంపరలు పరఁగించి విజృంభించిన నవ్విజయుండు.

సీ. సత్యకర్ముని తలఁ జారుకుండలపరి, స్ఫురితత్వ మొందుచు ధరణి డొల్ల
నేసి మృగంబుపై కెరఁగుసింగముపోలెఁ, గిట్టి సత్యేషుని గీటడంచి
బహుదినసంచితప్రకటకోపానల, జ్వాలలు సాకారలీలఁ బర్వ
తెఱఁగున నరుణదృగ్దీప్తిజాలంబు ను, శర్మపై నిగిడించి సాయకత్ర
తే. యం బొడల నాటుటయుఁ దద్రథంబు లొక్క, పెట్టఁ గవిసిన నన్నిటఁ బిలుకుమార్చి
రథ్యములఁ గూల్చి యతనియురంబు ఘోర, భల్లమున వ్రచ్చి నిర్గతప్రాణుఁ జేసె

వ. ఇవ్విధంబునఁ ద్రిగర్తపతిం బ్రేతపతిపాలి కనిచి నునదెసజనంబులు ఖేదంబుం దమవారు మోదంబు నొంద నతనినందనుల నేడ్వుర నెనమండ్ర ముప్పదుండ్ర మూఁడుమూఁడుగోలలం దలలు నఱికెఁ దత్సైన్యశేషంబు బారి సమరె భీమసేనుబారిం బడినసుదర్శనుండు దదీయశరజాలంబుల నదర్శనగతుం

డై పడంపడి తచ్ఛరవిఖండితకంఠుం డైనం గోపంబు దీపింప వగ మిగుల
నక్కుమారుమూంక యమ్మారుతసుతుం జుట్టు ముట్టిన నతండు బెట్టిదంబు లగు
తూపుల నది రూ పడంగున ట్లీపున విహరింపం గనుంగొని సహింపక మహీపతి
ముందటిబలంబు బరవసంబునం గవిసిన నక్కౌంతేయసైన్యంబును సరభసం
బున నెదిర్చి పేర్చినసమయంబున సౌబలుండును సహదేవుం దాఁకినం దత్సుతుం
డులూకుండు బాసట యై యడరె నడుముడియుం జిన్నతమ్మునికి బాసట యయ్యె
నాకులుని మాద్రీతనయునిం బ్రశస్తభల్లత్రయంబున నొప్పించి పదినారాచం
బులతని మేన గుప్పించినం గోపించుచు నయ్యిరువురు సాయకనికాయంబు
నిగిడించిన నాగాంధారరాజు మొగ్గరంబునం గత్తళంబులు గరవాలంబులు
పల్యాణంబులు మావలు గంఠంబులు చరణంబులు గరంబులు శిరంబులు
దునియలై తొరంగిన ధాత్రి చిత్రాకారం బై యుండె నిట్లు దనతురగసముద
యంబు సమయుటయుం జలం బెడపక నీమఱంది యన్నకులానుజుం గిట్టె. 380

క. వెనుగడఁత దొడ్డయత్తళ, మును నైచిన నతఁడు మూర్ఛ మునిఁగి రథమునం
దన పడినం గనలి యుప్పొ, వని పొదివెను గౌరవేంద్రవాహినిఁ గడఁకన్. 381

వ. పొదివినయవ్వీరునారాచంబుల తోఁడుస. 382

క. అది గొంత పుడమిం బడ నుగ్నది సొంటినం గని యదల్చి యవనీశుఁడు బె
ట్టిదముగ నెలుంగు సూపెను, మద మారంగ సబ్బలంబు మగుడు విధమునన్. 383

వ. ఇవ్విధంబున [1]దొంగ యఱిమి తఱిమి యమ్మొన కుత్సాహంబుగాం జటులవాహం
బగురథం బెక్కి శకునిం గూడుకొని కవిసిన. 384

తే. పాండవులసైన్యమును సముద్దండలీల, మూఁకుకొనెనంత లో మూర్ఛ దేఱి నకులు
తమ్ముఁ డన్నాముసుఁ బదయమ్ము లొక్క, పెట్టఁ గ్రుచ్చి యాతని విలు బెట్టు ద్రుంచె.

ఉలూకుఁడు సహదేవుచేత మృతుండగుట.

సీ. ఆసౌబలుండు శరాసనాంతరదీప్తుఁ, డగుటయు నకులుఁడు ననిలసుతుఁడుఁ
దాఁకిన వారి నరతండు పెక్కమ్ముల, నొప్పింప నతనితనూజుఁ డనిల
సుతసహదేవుల సునిశితశరవర్ష, మునఁ గప్ప నయ్యులూకుని ననేక
సాయకంబుల నొంచి శకునిమ్మై నఱువది,యమ్ములు నాటించి యనుచరులను

తే. బెగడు పఱచె నాభీమునుండు బెట్టులూకుఁ
డడరి యన్నకులానుజు నంపవెల్లి
ముంప నతఁ డేచి పటుభల్లమున శిరంబు
ద్రుంచె నన్నులయెడలు సంతోష మొంద. 386

క. తనయుఁడు వడ శకుని కనుం, గొని శోకం బాత్మ నారం గూరంగ నశ్రుల్
కనుఁగొనలయందు నినిచెన్, మనుజేశ్వర విదురుభాషణంబులుఁ దలంచెన్. 387

1. దొయిది మగిడి తఱుము నశ్మైన.

వ. అట్లడలుచు నిట్టూర్పు నిగుడ సహదేవుపై నడరి మూఁడునారాచంబులు నిగి
డించిన. 388

చ. అవి వెసఁ ద్రుంచి యాతనిశరాసనముం దునుమాడె నక్కుమా
రవరుఁ డతం డనిందితపరాక్రముఁ డై పటుఖడ్గయష్టిదీ
ప్తవిపులముద్గరంబున విభాసితశక్తిని వైవఁ దోడుతో
నవియు ననేకబాణముల నానృపసూనుఁడు నుగ్గు సేసినన్. 389

క. కనుఁగొని పార్థచరులు వి,చ్చిన శకునియుఁ బాఱె నుల్లసిల్లిరి కుంతీ
తనయులు దదీయసేనా, జను లార్చిరి కురువిభుఁడు విషాదము నొందెన్. 390

వ. ఇట్లు పాఱిన. 391

చ. అరదము సత్వరంబుగ శరావళి పెల్లుగఁ బర్వఁ బాండవా
వరజుఁడు పోవనీక పొదువన్ వడిఁ బెంగలివారు పోరికిం
బురికొని త్రోచినన్ సుబలపుత్త్రుఁడు దత్తురగవ్రజంబుతో
బరవస మొప్పఁగా నతనిపైఁ గవిసెం గృతనిశ్చయాత్ముఁడై. 392

వ. కవిసినం గని గుణంబు సారించి శరాసారం బడరించి యాసహదేవుం డిట్లనియె.

చ. తలఁకుట యొప్పునే నృపతిధర్మము నూఁది యెదిర్చి మేమెయిన్
నిలుచుట యొప్పుఁ గాక సుహాసీయుల ధర్మతనూభవాదులం
బలికితి వీవు జూదపునెపంబునఁ దత్ఫల మందఁ దిప్పు మా
చలము బలంబు నేర్పడియెఁ జచ్చిరి మీయవివేకు లంపటున్. 394

వ. మమ్ము నపహసించినవారిలోఁ గురుకులదాహకుం డొక్కరుండ తక్క నద్దురా
త్ముండు నూచుచుండ భవదీయశిరంబుఁ దాలఫలంబు లగుడంబునం బడవైచు
పగిదిఁ బటుభల్లంబున డొల్ల నేసెద మామా పాఱక నిలుపుమీ యని యట్లు
బహుభంగులం బలికి యతం డేయుసాయకంబులు వారించి దశమార్గణంబులు
మేనఁ జొనిపి. 395

క. తురగములు సిడము గొడుగును, శరాసనముఁ దునిమి యాద్వసాహసమున ని
ష్ఠురశక్తిఁ బూన్చె నాతని, యురఃస్థలము వైవ శకుని యుర్వీనాథా. 396

మ. సహదేవుం డది శాతభల్లమున నుత్సాహగ్రుఁడై త్రుంచి దు
స్సహభల్లద్వితయంబునం గరయుగస్సైర్యచ్ఛిదాకేలి స
ల్పిహాసద్వక్త్రవిలాస మొప్పెసఁగ నాభీలద్యుతిస్ఫారభ
ల్లహతిం గంఠము ద్రుంప మస్తకము డొల్లన్ డొల్లె మేనున్ మహిన్. 397

వ. ఇట్లు కౌరవులదుర్నయంబునకు మూలం బగుశకునిఁ దెగటార్చి పేర్చి యార్చిన
యనుజన్ము నాలోకించి ధర్మతనయప్రముఖులు పరమప్రమోదభరితాంతఃకరణు
లై నిజశంఖంబులు పూరింప శౌరియుఁ బాంచజన్యారావంబున రోదసి నింప
సుయోధనుసేన చెదర బెదరక నిలిచి యాసౌబలుసైన్యంబు సహదేవునిపై నసే

కాస్త్రశస్త్రంబులు గురియుచుఁ గవిసినం గన్వడియు వడముడియు నవి యన్ని
యు మోఘంబు లగునట్లు చేసి యమ్మూఁక బడలువడ నేసి యుల్లాసభాసితు
లైనం గని జనపతి శోకాక్రాంతమతి యై హతశేషులైననిజసైనికులం బురి
కొల్పిన వారలు రక్షకరహితు లయ్యును దెంపువెంపున శంకింపక యాసవ్య
సాచిం బొదివి తదస్త్రశిఖాసందోహంబున మ్రంది పోయి రక్కసురాజు దనచుట్టు
ను బయ లగుటఁ గలయం జూచి కట్టడురఁ జెలంగునాకాం తేయులం గనుంగొని
తొలంగి పోవం దలంచ ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయుదిక్కు మొగంబై.

తే. అట్లు మనసైన్యములు పగఱచేఁ గూలి పాఱిన పుడు, కుంతికొడుకులలో బలరి మెంత గలిగె
నకట నాకొడు కెట్టివాఁడయ్యెఁ జెపుమ, యనుడు నతఁడిట్టు లనియె నమ్మనుజపతికి.

వ. అట్టియెడ రెండువేలు రథంబు లేడునూఱుగజంబు లైదువేలు గుఱ్ఱంబులు పదివేలు
కాలుమానిసియుఁ దానును ధృష్టద్యుమ్నుండు సంగరాంగణంబున మెఱసియుండె.

క. పలపలనిమూఁకలోఁ గాల్, నిలువక గుఱ్ఱంబు డిగ్గి నీకొడుకు గదా
కలితభుజుం డై యొక్కఁడు, దొలఁగి చనియె నేమి చెప్పెదుం గురునాథా.

వ. అని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు దుర్యోధనుపలాయనం బెఱింగించె నని
చెప్పిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెట్లయ్యె నని యడుగుటయును. 402

ఉ. [1]సంగవిదూరితాఖిలవికారతరసస్ఫుట[2]రోహదిద్ధబో
ధాంగసమాశ్రితాపదుదయజ్వలనప్రశమప్రవర్తకా
పాంగమరీచిరూపవితతామృతవీచివిహారవాసవ్యా
[3]త్సంగతలోపలాల్యపద [4]సంసృతినారణ దైత్యదారణా. 403

క. ఆశ్చర్యకరణకరుణా, నిశ్చలశుచిహృదయభావనీయవిహారణా
పశ్చిమ[5]నాడీసరణ పురశ్చరణధ్యేయ భక్తరమణవిధేయా. 404

మాలిని. ప్రణవమయగరిష్ఠోపాయ సంవేద్యభూమా
భణనమనసదూరస్ఫారవిస్తారసీమా
[6]గుణవిభవనిరాసాకుంఠితోల్లాసధామా
గణనరహితలీలాకల్పనిత్యాభిరామా. 405

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున శల్యపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 406

1 సంగవిదూరతా...రనస్ఫుట 2రోపయిద్ధ- లోమదిద్ధ-బోధాంగ. 3 త్సంగతలోపలాల్య;తలోపవాస్య.
4 సంశ్రితతారణ. 5 నాళీసరణ. 6 గుణభవనవిరా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

కరణనిపుణపదప
ద్మా కేవలసత్త్వసద్మ శమదమనిష్ఠాసంభూ
త్యేకాయనగమ్యా మధు
రాకృతి [1]సర్వత్వరమ్య శ్రీహరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నిజపుత్త్రుండు పరా
జయంబు నొందుట యాకర్ణించి యూరకుండె. 2

క. మద మడఁగి యొక్కరుండును, గద చేకొని రాజరాజు కాల్నడ నేట వ్రా
మది దలఁచి తొలఁగెనొకొ యా,పన లిట్టివి కలవె మనుజపతులకు నెందున్.

వ. అనంతరవృత్తాంతంబు తెలియంగ నెఱింగింపు మనుటయు నజ్ఞాననాథునకు సంజయుఁ
డి ట్లనియె. 4

సీ. ఏకాదశాక్షౌహిణీశుఁ డై పెంపుసొంపిరి వ్రాపుసేన్యము నతఁడు
వెనుక నొక్కరుఁడును జన లేక యేకాకి, యై పోయె నదటికి ననతిదూర
మై యుత్తరము ముట్టినట్టితూర్పున నొక్కమడుగు పున్న దానిలో నడఁగియుండు
వాఁడుగా నట్టు లవ్వలనికిఁ జని చని. విదురుని మాటలు మదిఁ దలంచి

ఆ. యధికమతినృపాలు ననుజుఁడు [2]సెప్పిన,ట్లగుట దానిఁ గొనసయనుచు శోక
తప్తచిత్తుఁ డయ్యెఁ దైవ మెవ్వరి నెట్లు, చేయఁ జాల దేమి సెప్పఁ గలదు. 5

వ. అట్టియెడ నుడిసి చిక్కిన మూఁకలు నీకమై నదిర్చినం బొదివి నిరవశేషంబుగా
సమయించి కృష్ణసారథికంబును ధవళహయంబును గపికేతనంబును నగునుజ్జ్వల
స్యందనంబున నప్పురందరనందనుండును బంధుమిత్త్రాభినందితుండై యొప్పె
నప్పుడు పొలికలన నీబలం బఖిలంబును బెనుగాలిం బడిన పేరడవిపగిదిం
గానంబడు చూడ నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు మువ్వురు బ్రదికి పోయి

1 సర్వత్రరమ్య. 2 సెప్పిన ట్లగుట.

రాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు నన్నుఁ గనుంగొని నగుచు సాత్యకి
నుద్దేశించి. 6

తే. వీని నేటికిఁ బట్టితి వీఁడు బ్రదికి,[1] యిచట వర్తించి మనకు నె గ్గేమి సేయు
నప్రయోజన మిది విడు మనిన నేల, విడుతు నీద్రోహితల దెగ నడుతు ననుచు.

వ. ఆశైనేయుండు వాలు వెలికి[2] శ్రేయం జూచునంతఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు సన్నిధి చేసి యతని వారించి సంజయుం జంపుట యనుచితంబు ముందల విడువు మని యానతిచ్చిన నతండును వినతుండై యట్ల కాక యని పలికి నన్ను విడిచెఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు మఱియానసం బాలోకించి బ్రదికి పోయి తెక్కడ కైనం బొ మ్మనుటయు నమ్మునీంద్రు వీడ్కొంటి నంత నతఁ డంతర్ధానంబు సేసె నేను నల్ప్వి దేశంబు వాసి నీసుతుండు సనినచక్కటికిఁ గ్రోశమాత్రంబు వోయి ద్వైపాయనంబనం బ్రసిద్ధం బైనయమ్మడుగుసమీపంబున. 8

తే. అతనిఁ గాంచితి నతఁ డుత్త లపడి నడలు
చూడ్కి నామీఁద చక్కఁగాఁ జూడ కోర
వ్రావఁ జూచుచు నీసుతుఁ బొంది యునికి
గని మనంబున శోకంబు గదుర నేను. 9

వ. ఒక్కింతసేపు పలుకు వెలువరింపఁ జాలక యూరకుండి యెట్టకేల కెలుంగు దెచ్చుకొని పరాశరప్రసాదంబున బ్రదికిన తెఱంగు సెప్పిన నమ్మహీకాంతుండును గొంతప్రొద్దు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి పదంపడి నాదెసఁ జూచి మన దెస బ్రదికినవారు గలరే యనినఁ గృపాచార్యాదిరథికత్రయంబును బేరుకొని వారలు బ్రతికిపోయిరి తక్కొరుండును బ్రదుకుట లే దని యెఱిఁగించిన నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నామూఁపుపైఁ జేయిడి యన్నరనాథుండు నన్ను నీకడ కనుపం దలంచి నాతో ని ట్లనియె. 10

తే. మాఱుమానిసి లేకుండఁ బొలిసి రెల్ల, వారు నీదెసఁ బాండుభూవరతనూజు
లాప్తులుం దామునున్న యారాహవమునఁ, బడక తొలఁగితిఁ బోటులఁ బడియు నేను. 12

వ. అని.

క. కౌంతేయులఁ బోరం బొడి, సింతేయు సిరి చాలు రాజ్య మెల్లను దా నై
పొంత నను బెట్టికొని రొకొ, కొంత యొసఁగరేని నట్టి కరా మేమిటికిన్. 13

క. అనుజులఁ దనుజుల నుత్పరి, జనులను నమయించి వారు సమరోల్లాసం
బున మెఱయఁ జూడ నేర్తురె, జననాథున కింతవట్టు సంజయ చెపుమా. 14

సుయోధనుఁడు ద్వైపాయనం బనుమడుఁగున డాఁగియుండుట.

క. ఇమ్మడుపులోన డాఁగెద, నిమ్ముల నెచ్చటికి నైన నేఁగెదఁ దగువృ
త్తమ్మునఁ బొలఁగి నిలిచి మఱి, యెమ్మెయి నేనియును దీర్ఘ నేఁ బగ యనుము.

1 యొచట వర్తించు. 2 తెగ శ్రేయం బూనినఁ గృష్ణ.

వ. అని చెప్పి యమ్మడుగు సొచ్చి మాయావిశేషంబున జలంబులు శరీరంబు
సోఁక కుండ సంస్తంభనంబు సేసికొని యుండెఁ నంత రథ్యంబులు పరి
శ్రాంతి నొంది తూఁగాడ నస్త్రశస్త్రోద్ధతంబు లగునవయవంబులతోడ
రాజదర్శనవిషణ్ణు లగుచుఁ గృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లచ్చటి మొలంగ డబ్బాటుగా
నన్నుం గని సంజయా బ్రదికితే యని పలికి కురుపతి ప్రాణంబులం గలఁడే
యని యడిగిన సజ్జననాథుఁ డొక్కరుండును బోలు తెంచి నీరిలోఁ డాఁగి యున్నతె
ఱంగెఱింగించి యా హ్రదంబు సూపి యే మిమ్మెప్పుడును నొండొరులతో నాడిన
మాటలు దేటపడం జెప్పిన వా రత్యంతవిషాదంబు నొంది. 16

చ. నరవరుఁ డేము సంగరముకై నం బడ నొక్కరుండుఁ గుక్కటిం
బరవస మేది వచ్చెఁ బిదపన్ వినియున్ మనముం గూర్చికోలు దు
స్తర మనుబుద్ధి నిప్పటికిఁ శత్రులకున్ జిక్కఁగా దలంచి యీ
వెరవున డాఁగె సర్వనృపవీపతి దుస్థితి నిట్లు పొందుచున్. 17

వ. అవ్విభుండు పెనుఁబ్రాప్తి నిలిచిన నేను పగతురంగోఁడం బనంగం జాలుదు
మనుసమయంబున విజయవిజృంభితు లగు పాండుపుత్రులు సబలంబుగా నచ్చేరువ
నడ తెంచిన నారథికులు చాఁ గనచ్చోట నిలుచుట కార్యంబు గా దని తలంచి
ననుఁ గృపాచార్యరథంబుమీఁద నిడికొని మనశిబిరంబున కరిగి రందు. 18

చ. కలగొనఁ బాఱుచున్ సతులు కన్గవల న్నస్రజలంబు లొల్క నీఁ
పులపయి పెన్నెఱుల్ విరియఁ బ్రౌఢ్యెసఁగ లోలలు సోఁడిసవ్వనుల్
సెలఁగఁగ మోములుం దలలుఁ జేతులుఁ గంపుగ మాఁదికొంచు భ
ర్తల సహజన్ములన్ సుతులఁ దండ్రులఁ బేర్కొని యార్తి నొందుచున్. 19

వ. హతశేషులైన పతాకాతపత్రచామరభృదాదిజనంబులవలన సకలజనసంక్ష
యంబు వినుచు నేలం బడి పొరలుచు లేచు మనుచు నత్యంతకరుణం బై
యుండె నప్పుడు మాన్యవనితాజనంబులఁ గావలివారును గడంగి వారలం
దగినవాహనంబులపై నిడికొని యెక్కడను నచ్చిరి తక్కినప్రతిజనంబులు పలు
దెసలం బాఱె రట్టిమొడ నీకొడుకు యుయుత్సుండు శోకసంతప్తచిత్తుండై 20

శా. గంగానందనుఁ డాది గాఁగ గురుసంఘంబు నెల్ల సంగ్రామధా
త్రిం గూలెం బతి యొక్కరుండు పటుకాంతిం దేయప్రతాపంబు సే
ర్రిం గీడ్పాటున కోర్చి పాటె విధి నాకమేబ్రాణముల్ నిల్పె నా
కుం గాంతాజనులం దగంగఁ బురికిం గొంపోవుట ట్ఠ్యం బగున్. 21

వ. ఏకాదశాక్షౌహిణీభర్త మన్నించుమానవతులు గాసి యగుదురే యని మనం
బునం దలపోసి రథంబు డిగి యత్తెఱంగు శౌరికి నజాతశత్రునకు నెఱింగిం
చిన నప్పాండవాగ్రజుండు పరమకృపాపరుండు గావునఁ బ్రీతుం డై శౌరి
యాననం బాలోకించి యది మేలు గాదె యని పలికి యతం డనుమతి సేయ

నవ్వైశ్యాపుత్రుఁ బరిరంభణంబు సేసి లెస్సతలంపు తలంచితని సంభావించి వీడుకొలిపిన నతండు రథారూఢుండై రథ్యంబులఁ ద్వరితగతి నడపి భూపతి ప్రేయసీజనంబుల కధ్యక్షు లగువృద్ధకంచుకులం గలసి వారును దానును వారల నుచితప్రకారంబులఁ జేర్చి పురంబు ప్రవేశించునప్పు డెదుర విదురుం గాంచి. 22

చ. అతఁ డడుగంగ శల్యసుబలాత్మజులుం బల మంతయుఁ రణ
క్షితిఁ బడు టేర్పడం బలికి చెప్పఁ దురంగము డిగ్గి మేదినీ
పతి యొకరుండు పాఱుటయుఁ బాండవముఖ్యుఁడు ప్రీతిఁ బంపఁగా
నతివల నిల్లు సేర్చుటకు నై యిటు రాకయు మానవేశ్వరా. 23

వ. అనిన విని యతండు శోకవ్యాకులుం డగుచు నవ్వైశ్యాపుత్రుం బొగడి కాలోచితకృత్యం బాచరించి లెస్స చేసి తని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 24

తే. ఎప్పుడును సంజయుఁడు వచ్చి యెఱుఁగఁ జెప్పు
బతికి సమరవిశేషంబు లతఁడు నేఁటి
తెఱఁగు చెప్పెడిఁ గాని యేతెంచి మున్న
మనము వినిపింపఁగాఁ దగ దనఘ నీని. 25

వ. ఒండుముఖంబున నివ్వార్త నగరు సొరకుండునట్లుగా సంవిధానంబు సేయ వలయు నీవు దుర్యోధనుప్రియాజనంబులను దద్రక్షకులను దోడ్కొని భవదీయమందిరంబునకుం జనునప్పుడు తక్కటివారి నంతంత నడఁకువతో నిలువ నియమింపవలయు నని పలికి తానును యుయుత్సుండును సావధానప్రయత్నంబున నవ్విధానంబు సంఘటించి నీతమ్ముండు పెద్దమొగసాలం జాలుమానిసులం గావలిపెట్టి యభ్యంతరంబు ప్రవేశించి యుండె నక్కడఁ గౌరవసేనాసన్నివేశం బత్యంతవికళజనం బయ్యె మున్ను మాతంగతురంగసుభటబృంహితహేషితభాషణంబులవలన శబ్దాంతరంబు గర్ణగోచరంబు గానియట్టియాశిబిరంబు నిశ్శబ్దం బయి యుండె ననిన విని యాంబికేయుం డిట్లనియె. 26

క. సూతసుత యిట్లు పగతుర, చేత మనబలంబు రాజసింహులు బంధు
వ్రాతమ్మును సమసినఁ దుది, నేతెఱఁగున నడచితిరి నరేంద్రుఁడు మీరున్.

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతునకు సంజయుం డిట్లనియె నంత నయ్యేడకుఁ గౌంతేయులు సైన్యంబును దాము సుయోధనాన్వేషణపరు లయి రయంబున నరుగుదెంచుకలకలంబు వీతెంచిన. 28

క. కృతవర్మయుఁ గృపుఁడును గురుసుతుఁడును గనుఁగొనుచు నొండుచోటికిఁ జని ర
ట్లతిరభసంబునఁ గుంతీ, సుతు లచటికి వచ్చి నీదు సుతుఁ బలుగడలన్. 29

వ. అన్వేషించి కానమికి విషాదంబు నొందుచు మరలి చనిరి చనునప్పు డజాతశత్రుండు నీపుత్రునగరిలోనిజనంబులఁ గృపతోడం గనుంగొని వెఱవ

కుండుం డని పలికి చనియె నట్లు వారు నిజశిబిరంబునకుం జనుటయు మనయోధ
వరులు నేను మనంబున నడలు గదుర నమ్మడువునకడకుం బోయితిమి కృపాదు
లగుమువ్వురు దమరాక యెఱింగించి యమ్మనుజపతి కి ట్లనిరి. 30

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట.

క. లెమ్ము కురునాథ కడఁగుము, మమ్ముం గొని పాండుపుత్త్రమథనమునకు సై
న్య మ్మదియును నీచేతఁ గృశ మ్మయ్యెడుఁ జుమ్ము వలదు శంకింపంగన్. 31

వ. అట్లు కాక గెలిచి భూమి యేలుట యొండెం జచ్చి నాకలోకసుఖం బనుభ
వించుట యొండెం గాని నీయట్టివాని కిట్టి తెఱంగు కర్తవ్యంబు గాదని పలి
కిన విని యవ్విభుండు వారల కి ట్లనియె. 32

చ. తనువు ఘనాస్త్రశస్త్రములఁ దాఁకున నొప్పిని డప్పి నుబ్బె నా
మనను వశంబు గా కెడలెఁ మాటలచందము సూచి మీరు డ
స్సినయటు లున్నవార లనుజీవులు లేరు తొలంగి నేఁటిమా
త్ర నిలువుఁ డెల్లి పైకొని యరాతుల గెల్తము లావు వచ్చినన్. 33

వ. అనవుడు నగ్గురునందనుండు. 34

ఉ. ఏ లనుమాన మేను సమయించెద వైరము నేఁటిలోనఁ బాం
చాలుర నెల్లఁ దీవ్రశరజాలములం బొలియించి కాని భూ
పాలక పుచ్చఁ గత్తళము పాటిగఁ బట్టుము నాదుమాట లి
య్యాలితనంబు వాపెదఁ బ్రియం బొనరించెద నీకుఁ దండ్రికిన్. 35

వ. అనియె నప్పు డనిలసుతునివేఁటకాఱులు మాంసభారంబులతోడఁ బరిశ్రాంతు
లై జలపానార్థం బమ్మడువునకు వచ్చి రంతకమున్న ధర్మనందనుం డొక్క
బోయం బోడఁగని దుర్యోధనుండు దొలఁగెం జెట్టుచేమల నడంగి యుండునో
మీరు మెలంగునెడల నరయ వలయు నని వాఁడును వృకోదరునిమృగయు
లలోనివాఁ డగుటఁ దమవారికి నెదురు వోయి యమ్మాట తెఱం గెఱిఁగించుటం
జేసి యప్పని మనంబులం దున్నట్టియాబోయ లట్లు కలన నేమఱి సల్లాపం
బులు సేయు చున్నయున్నరనాథునియారథికవరులవచనంబులు విని పూర్వా
భ్యాసంబువలన నయ్యుక్తిప్రత్యుక్తులపరిపాటి దేటపడిన నన్నీటిలో నీకొడుకు
డాఁగి యుంట నిశ్చయించి తమలో మెల్లన యి ట్లనిరి. 36

క. ఈరథికులు తను నిమ్మెయిఁ, బోరికిఁ దఱుమఁగఁ దాను బురికొస కిచటం
గౌరవపతి డాఁగినగతి, బోరనఁ జని చెప్పవలయు భూనాథునకున్. 37

తే. అతఁడు పసదన మొసఁగు మారుతతనయుని
మున్న గని మెచ్చు వడయుద మన్నరేంద్రు
నతఁడ కాన్పించు మనల రయమునఁ బోవ
వలయు మాంసభారంబులు వలదు లెండు. 38

వ. అని మోపులు దిగవిడిచి వేసం బాఁటి రయ్యవసరంబునఁ బాండునందనులు నీనందను వెదక ననేకచారులం బాలికలని కెలంకులకుం బుచ్చి యాతండు తమ కగపడమికిఁ జింతాక్రాంతు లై యుండ నాబోయలు భీమునిపణిహారులఁ ద్రోచికొనుచుం దన్మందిరంబు దఱియం జొచ్చి యతనిం గాచి యమ్మడువున నమ్మహీపతి డాఁగి యునికి యెఱింగించి. 39

క. తమవిన్నమాట లన్నియుఁ, గ్రమమునఁ జెప్పిన నతండు కడుఁ బ్రియమున న
ర్థము లొసఁగె వారికి ననేకసులు వహింపంగఁ గొలఁది కగా కుండంగన్. 40

వ. ఒసంగి యాబోయలకుల నగ్రజుఁ గానిపించి దేవా దుర్యోధనుండు ద్వైపాయన హ్రదంబున నొక్కటిస్తంభవిద్యం జేసి జలంబులు నిజశరీరంబు సోఁక కుండు నట్లుగాఁ జేసికొని డాఁగియున్నవాఁడు వీ రెఱింగి వచ్చి రని యతనికి విన్నవించి యాసుయోధనగుఁగుసంచరనాదులసల్లాపంబు లెఱింగించిన నతండు పరమహర్షంబున నాబోయలకు బహువిధంబు లగుపసదనంబు లిచ్చి తక్కినతమ్ములకును గృష్ణునకుఁ జెప్పికొని వారును సకలబంధుమిత్రపరిజనంబులును దోడన చనుదేర నుద్యానగమనంబున. 41

తే. తురగఖురపుటరథనేమికరిపదాతి, ఘట్టనంబుల నేల గ్రక్కదల శంఖ
పణవనిస్సాణకాహళీరవము లెల్ల, దిసలఁ బరఁగంగ వచ్చె నక్కొలఁకు నధిప.

వ. అట్లు ధర్మనందనుం డేతెంచుకలకలం బాలకించి యంతకమున్న రణోత్సాహంబున కై రాజు నిర్బంధించుచున్నయగ్గురుపుత్రకృపకృతవర్మ లతనితో నిట్లనిరి. 43

మ. ధరణీనాయక పాండుపుత్త్రులు సముద్యామోద్ధతిన్ వీరె వ
చ్చిరి నీరెక్కనకేఁ గిట్టి తాఁకుదమె నీచిత్తంబు పోరాటకుం
జొరదే నిష్పటికిం దొలంగి చని యెద్దం జెన్న నెముడ్చెద
చ్చెర రూపించినవేళఁ జెప్పెనెడకుం ... 44

ఆ. అనుడు నాసృపాలుఁ డయ్యోధవరులతో, నిప్పు డనికి నుత్సహింప కెచటి
కేనిఁ దొలఁగిపోయి కేఁచు చటికి మగుడంగ, రండు పగలు సనిన రాత్రి కేయగుడు.

వ. వారు వారణపురంబున కనివారణఁ బోయెదరు ప్రొద్దురుగాక యిచ్చేరువఁ బోయిరేనియు నిమ్మడువున నాయునికి యెఱుంగలే రట్లు గాక యెఱింగిరేనియు నన్నుఁ జేరరాదు మహీయువిద్యావిశేషసంస్తంభితాంభోదుర్గంబున నిర్భయుండ నై యుండెదఁ బొం డనినం బాగులుమసంబులతోడ నారథికజనంబులు ప్రొవం బతి జలంబులు శిలాసదృశంబులు గాఁ బరిస్తంభించె నేనును పాండుసూనుల చారు లెల్లకడల మెలంగుటం జేసి రాజు నప్పుడు వెలువరించుట కర్జంబు గా దనియు నతనితోయస్తంభనవైదగ్ధ్యం బెఱుంగుట నొలసినయూఱటను ముందటియట్ల వారలతోడం జని చని చిత్తంబు గలంగినం జనం జాలక యరదంబు

డిగ్గి యచ్చట నొక్కయెడ నొదిఁగి నిలిచెద నని వారలకుం జెప్పి యమ్మడువు నడుమ నొక్కపట్టు గలప్రదయీజలంబు దూఱి పొంచియుండె; నిట వారలు దూరంబు నని యొక్కవిపులవటంబుపొంత విశ్రాంతి నొంది సేనందనువలనికిం జనిన హృదయంబులతోఁ దదీయకార్యచింతాభరంబు పట్టుకొనఁ దదనుబంధసంభాషణంబులు సేయుచుండి రక్కడ. 46

క. కలకల నవ్వుచుఁ బెలుచం, బలుకుచుఁ దమకెలఁకులందుఁ బాంచాలకుమా
రులు సనుదేరఁగఁ బాండుసు,తులు వచ్చిరి సంతసంబుతోడ మడువునకున్.

వ. ఇట్లు వచ్చి ధర్మతనయుండు [1]భవత్తనయమాయాస్తంభితం బైనయాజలాశయంబు నిరూపించి తత్ప్రకారం బెఱింగించి యచ్యుతునితో నల్లన నిట్లనియె.

క. చొర రాదు మనుజులకు నె, వ్వరికిని నిజ్జలము దానవకృతపతి ని
ర్భరమాయాసంరక్షా, [2]భరితం బై కాన వీతభయుఁ డాతండున్. 49

ధర్మరాజు మడుగున డాఁగియున్న దుర్యోధనుని దూఱనాడుట.

క. అని వెండియు నాపతి గురు,జననాథుగుఱించి పలుకు నశక్తుఁడు దొడై
చను డెంచెనేని పోవ,చ్చునె నాచేఁ దప్పి యిందుఁ జొచ్చినఁ దనకున్.

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతనికి నల్పస్వరంబున నిట్లనియె. 51

ఉ. మాయలు గల్గుదుష్టులకు మాయపుభంగులె మందు గాన ని
ర్మాయత నుల్లసిల్లెడుపరాక్రమలీలలు గొల్చునట్లు వై
తేయులు ద్రొల్లి మాయల నతిప్రబలాత్మకు లైనఁ దద్వధో
పాయములన్ జయింపరె నృపాలక విష్ణుఁడు నింద్రుఁడుం దగన్. 52

వ. హిరణ్యకశిపువృత్రవధప్రకారంబులు వినవె రావణుండును హామాదిమాయాక్రియావిఘాతంబునఁ గాదె రాముచేత నిర్జింపంబడె నరకాసురు నేను బరిమార్చినతెఱం గెఱుంగవే యీఁ దగపడునట్టివిధంబు సూచికొమ్మనిన విని యప్పాండవాగ్రజుండు జలాంతర్గతుం డై యున్నభవన్నందను నుద్దేశించి యిట్లనియె. 53

చ. ఇటు తగునే సుయోధన మహీవలయంబున నిట్టిదైన్యమె
చ్చట వినఁ జూడఁ గల్గెనె యసంఖ్యులు రాజులు నీకుఁ గాఁగఁ జ
చ్చుటయును బంధుమిత్రులు విశుద్ధచరిత్రులు పోర నట్లు త్రుం
గుటయును జూచి తేమిటికిఁ గ్రుంకితి నీళ్లను జావు దప్పునే. 54

ఉ. శూరుఁడ వంద్రు నిన్ మడువు సొచ్చుట శౌర్యముచొప్పె మాన మే
యూరికిఁ బోయె నాజి నృపులోడుదురే నృపుఁ డన్నమాత్రయే
కౌరవవంశజాతుఁడవు గష్టపుఁ[3]జచ్చుట దెచ్చుకొంటి నీ
పేరును బెంపు మాలి యరిబృందము నవ్వఁగ నిట్లు సేయుదే. 55

1 భవత్తనయుమాయాస్తంభి. 2 పరిణత మై; పరీత మై. 3 జచ్చిట.

తే. క్షత్త్రధర్మంబు విడిచినఁ గలదె యిహము
బరముఁ జేకోలగంబునఁ బలుకుపలుకు
లెల్ల మఱచితె విను నువి బొల్లు లైనఁ
గష్టపాటు గాకును జేల గావ వచ్చు. 56

చ. కొడుకులుఁ దమ్ములుం గలన ఘోరవృకజావులు సావఁ జూచి యె
ట్లొడఁబడె నీదుబుద్ధి యొడలోముట కై నిను రాజరాజ యి
మ్మడువున కీడ్చి తెచ్చె విధి మానము ప్రాణముకంటెఁ జాల నె
క్కుడగుట సెప్పఁగా వినవు లోకకడునీచతఁ బొంది తక్కటా. 57

శా. అంభోగర్భము సొచ్చి దాఁగుట యిది శౌర్యాహంకారగర్వదుర్వారసం
రంభం బొప్పఁగ వీఁగి యుద్ధమున నిటు రాకరా జిస్సిరో చచ్చుచో
గాంభీర్యంబును ధైర్యసారము విడిచి దోర్గర్వంబు వెం డయ్యెనే
శుంభన్మానము దూలఁ గా నని జనస్తోమంబు నిందింపదే. 58

తే. కర్ణశకునిదుశ్శాసనుల్ ఘనులు గాఁగఁ దలఁచి వారలఁ గాని మమ్ము గెలుచువాఁడ
వై మనంబున శంకింప కిట్లు కీడు, చేసి తాపూఁవు దప్పిన గాసి వైతి.

వ. నీకొలంది గంటి మగసిరి నిఁక నెందుఁ బోవచ్చునని మఱియు నిట్లనియె.

మ. భయముం బాయఁగఁ ద్రోచి వీరగుణముం బాటించి సంగ్రామని
శ్చయబుద్ధిం దలకొల్పి పోరుము సమున్మోదంబుఁ జా వొందెదే గెల్పొందెదేఁ గా
క యనీకస్థ్వేము నాకు [2]నిడ యని వీఁకం బేర్చి వే తాఁకు మెం
తయుఁ బేరయ్యెడు దమ్ము లెత్తి మ్ముదిఁగినన్ దైన్యమ్ము వచ్చుం జుమీ. 61

చ. అని మను నోర్చినం బృథివి యంతయు నేలఁగ వచ్చు లేక చ
చ్చిన సురసద్మసౌఖ్యములు చేకుఱు రెండుదెఱంగులందు నో
ప్పనియది లేదు డాఁగ నగుఁ బాటును బ్రాణము చేటుఁ దెచ్చుకోల్
విను మను నీ వెదుప్పఁ దగు వేయువిధంబులఁ జాటి చెప్పెదన్. 62

వ. తెంపు చేసి మాఱుమోఁది నుఱుకుట నీకు ధాత నిర్మించినపరమధర్మంబు పురు
షుండ వైతేని దీని ననుష్ఠింపు మనిన విని యవ్వసుమతీశునకు సుయోధనుం
డిట్లనియె. 63

దుర్యోధనుఁడు నీటిలోన యుండి ధర్మజున కుత్తరం బిచ్చుట.

సీ. నరుఁడు ప్రాణభయంబుఁ గోరయుట యరు దయ్యె
వినుము తెల్లంబుగా మనుజనాథ
రథవాహసారథిరహితుండ నగుటను
బాణాదిహేతిసంపదలు లేమిఁ

మిత్రసహాయులు । మిడి యడంగఁ
జచ్చుటఁ బోటుల । నొచ్చి మేనును డప్పి
గూరి చిత్తంబును । బోర కెలయ

తే. కునికిఁ జేసియుఁ దొలఁగితి । నోడిఁగి సేద, దేర్చుకొని రణమునకు నుద్దీర్ణవృత్తి
వచ్చువాఁడను నీవు మీ । వారు విశ్రమింపు డంతకు నుఱకుండు । సొంపు సూప.

వ. అని పలికినఁ బాండవాగ్రజుండు. 65

క. ఇందాఁక విశ్రమించితి, మిందు నినుం దడవి కంటి । మిప్పు డిచట నీ
కుం దేఱ డప్పి కురుపతి, సందస ర మ్మింక రణము । సకు నాయిత మై. 66

వ. అనుటయు. 67

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ రాజ్యంబు । నెల్ల భోగ,ములును గోరుదు రక్కుమా । రులును నాదు
తమ్ములును లేరు తురగర । థద్విపప్రహీన యయ్యె నక్షౌహిణియు । నేల వెనఁగ.

చ. ద్రుపదతనూజులన్ గెలిచి । దోర్బలసంపద నుల్లసిల్లి మి
మ్మపజితదర్పహీను లగు । నట్లుగఁ జేసి సమస్తభూమిపా
త్వపదము గంటి నేనియు [1]వృ । థారంభసం బది యింపు గాదు క
ర్ణపడుట భీష్ము లేమిని గు । రుండు మృతుం డగుటన్ ధరాధిపా. 69

క. తనవారుఁ దానుఁ గూడఁగ, ననుభవనసుఖ మందఁ డేని । యది రాజ్యమె రా
జునకు భవత్పరిజనములు, ననుజన్ములు బ్రదికి యేలు । మఖిలధరిత్రిన్. 70

క. ఏ నింక సమర మొల్లను, హీనాయక నీక యుర్వి । నిచ్చితి శాంతిం
గానకుఁ జని వల్కలపరి, ధానుఁడ నై తప మొనర్చె । దను మునులకడన్. 71

ఆ. ఓడి వచ్చినాఁడ । నుద్ధతి నా కేల, యుడుకు మాని నీవ । యుర్వి యేలు
గుజ్జములును నేనుఁ । గులు లేని బయలు నీ, తలన కట్టు నుము । ధర్మతనయ.

చ. అన విని యన్న రేశ్వరుఁడు । హాసముతో నతనిం గుఱించి యి
ట్లనుఁ దనుజానుజస్వసుహృ । దాప్తసహాయులు సన్నగా దశ
ల్యునిఁ గొని మమ్ము గెల్చి సక । లోర్వియు నేలుట కుత్సహించి తీ
పనువుట లేల మాను మిది । పాటిగఁ బట్టుము తెమ్ము పోరికిన్. 73

సీ. నీయాగి నేను భూ । నాయకుఁ డగు టొల్ల, రాజకోటికిఁ బరి । గ్రహము సనునె
నిను ననిం దెగటార్చి । నేలఁ బాలించెద, నను నోర్చి తేని పం । పున సుఖంపు
మేమిటివాఁడ వై । యిచ్చితి పుడమి నీ, కనియెడు మాట యి । ట్లాడె దిపుడు
నీవు ధరిత్రి యీ । నేర్చినఁ గురుకులం, బునకు ని ట్లాడెడిఁ । బోవ నేల

తే. శాంతి నొందుటకై ధర్మ । [2]సంవిభాగ,కరణ మొనరింప వచ్చిన । కమలనాభు
వాక్యవృత్తిఁ బాటింపక । వాఁడిసూది, మోపినంతైన నుర్వి యీ । నోప నంటి.

క. ఏమివిధంబునఁ బోరలియు, భూమి కురునృపాల నీకుఁ । బుచ్చుకొనఁగ రా

1 వృథారంభసంబున నుబ్బు లెదు. 2 సంవిధాన.

కీమెయి దైన్యపడితి నా, కేమార్గము వట్టి యిచ్చె దేర్పడఁ జెపుమా. 75

క. అరులకు సిరి యిచ్చెద నను, వెరవిడియుం గలఁడె నీకు విడువుము నాకుర్వీ
ధర యిచ్చి తేనియును నినుఁ, బొరిగొనకే విడువ నట్టిమి పోరుట యొప్పున్.

క. నాచే నీప్రాణంబులు, నీచే నాజీవితంబు నిజ మున్నవి యి
ట్లీచత యనకార్యము రా, జోచితకర్మకృతనిశ్చయుఁడ వగుము నృపా. 77

వ. అని వెండియు నిట్లను జతుగృహంబు దహించితి పాములం గఱపించితి నీటం
ద్రోయించితి విషాన్నంబు పెట్టించితి వెన్నికపటోపాయంబులు సేసినను నీచేతఁ
జెడక యునికి యెఱుంగవే యింక నట్లు యిమ్మాయలం బ్రయోజనంబు లేదు. 78

క. తేలెమ్ము బిగుదప్పక, మ్మాలమునకు నీవు నెఱుఁగు దవ్విధము కడుఁ
¹మేలొందు తెఱువు లేదుగ, కేల యొదిఁగి కష్టపడ నరేశ్వర చెపుమా. 79

వ. అని యివ్విధంబున నమ్మనుజేంద్రుండు మఱియుం బలుకఁ బెఱవారు నట్లు పలికి
రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 80

తే. ఇట్లు జంకింపఁబడి సుయోధనుఁ డేమి సేసె, నాతనూజుండు ²మున్ను నెన్నఁడును జంకఁ
బడినవాఁడుగాఁ డక్కటా పుడమినాల్గు, చెఱఁగులును వెఱఁ దనపంపు సేయఁ బ్రదికె.

క. పరిజనహీనత దీనతఁ, బొరసినయెడ ముట్టుకొని రిపుప్రకరము ని
ష్ఠురవాక్యమ్ముల నమ్మెయిఁ, బరితాపము సేయ నేమిభంగి నిలిచెనో. 82

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లనియె నట్లు ధర్మతనయుండును
దమ్ములుఁ గొడుకులును ద్రుపదపుత్రులును బొదువుకొని పలుకుపలుకులకుఁ
జిత్తం బుత్తలపడ నాసనంబు పల్లటిల్లఁ గరంబులు విదిర్చి దురం బొనర్చువాఁ
డై యప్పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 83.

సీ. మీ రేవురును బరివారబాంధవమిత్ర, సహితుల రఖిలాస్త్రశస్త్రవంతు
లరు కరిస్యందనతురగసమేతుల, రే నొకరుండ విహీనసహాచ
రత్వంబు విగతాయుధత్వంబు వాహన, ³హీనత నొందితి నేవిధమున
నని యొనర్పఁగ వచ్చు నది గాక పోటుల, దస్సితిఁ గడు మీకు దప్పి లేదు

తే. వరుసఁదగ నొక్కఁడొక్కఁడ వచ్చి పోరుఁ, డిపుడ వెడలి మిమ్మందఱ నెల్ల చెలులఁ
జుట్టముల రూపుమాపెదఁ జుట్టుముట్టి, పలువు రొక్కని తోఁ బోరఁ బాడియగునె.

వ. అట్లు మీరు సాలరేని. 85.

ఉ. తమ్ముల నిన్నుఁ గేశవుని తమ్ముని ద్రౌపదియన్నదమ్ములం
గ్రమ్మన గీటడంచెద నొకండన యె నిదె వచ్చి బాహుద
ర్పమ్ముల నిర్గవారమును భానుఁడు దోఁచి సముజ్జ్వలాత్మ తే
జమ్మున రూపుమాపుక్రియఁ సజ్జత నిల్వుము సుస్థిరుండ వై. 86

తే. వినుము నీకుఁ గృష్ణునకును నెఱుచి కాదు, ముందఱ గే నట్టు లాడుట యొందుఁ జెల్లు

1 మే లొందవు తెరువు. 2 మునుప దన్నెఁడును 3 భావంబు నొం 4 రొకనితోఁ బెనఁగంగఁ బాడి.

సమరధర్మంబు తెఱంగు దేటలముగ నెల్ల వారలకుఁ జెప్పుటకుఁ గాని యనుమతిన్.
వ. నేఁడు మిమ్ముందఱ సమయించి భీష్మద్రోణకర్ణభగదత్తబాహ్లికజయద్రథశకుని శల్యాదు లగుబంధుమిత్రసహాయులఋణంబు దీర్చెద నని పలికినం బాండవాగ్రజుం డిట్లనియె. 88

చ. సమరముపాడి నీ వెఱిఁగి శత్రుల గెల్వఁగ నుత్సహించు టొ
ప్పు మనుజనాథ యొక్కఁడును బూని మహాద్భుతబాహుసంపద
మ్ము వడిఁ దాఁకెదం బిలుకు మార్చెద నంట యుదాత్త మైనధై
ర్యమహిమ గాదె యిట్లనిన యంతన యేనటు లేల చేసెదన్. 89

చ. వలసినయస్త్రశస్త్రములు వాహనముం గొను మొక్కఁగుండ నీ
కలన జయించువాఁ డతని గర్వము నీ నడఁగించితేని యీ
యిల సకలంబు నైకొని వహింపుము రాజ్యవిభూతి వాఁడు నీ
దలపడి పోరుఁ జుట్టలును దక్కటివారలు నిల్చి చూడఁగన్. 90

వ. అనిన విని భవన్నందనుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 91

చ. అరదము లెక్కి ఘోరవివిధాస్త్రచయంబుల మున్ను పోరుమే
నరవర క్రొత్తచందమునకుణంబు కరంబు ప్రియంబు సేయు ని
ష్ఠురగదలం బదాతు లయి శూరతయుం మహనీయధీరతా
స్ఫురణమునుం బొగడ్త వడఁ బోరుట మే లని నిశ్చయించితిన్. 92

తే. వింతకూరలు గుడుపున వేడ్క సేయు
భంగి సంగ్రామమున నూత్నభంగు లెడఁదఁ
గౌతుకము సేయుఁ గావున గద ధరించి
నిను సహోదరులను యోధులను జయింతు. 93

చ. అనుటయుఁ బొంగి ధర్మసుతుఁ డాతనితో గద నొక్కరుండ నేఁ
గొనియెద నీదుప్రాణము లకుంఠితబాహువిలాసభాసి నై
యనవుడుఁ బుట్టలోపలి మహాభుజగేంద్రుఁడు రోఁజునట్లు రోఁ
జె నధిప యవ్విభుండు దనచిత్తము నప్పలుకుల్ గలంచినన్. 94

దుర్యోధనుఁడు గదామండితుం డై హ్రదంబు వెడలి వచ్చుట.

వ. అట్లు నిశ్వాసంబు నిగుడ నొడలు పొంగఁ బటుకశాఘాతంబునం గెరలుశూకలాశ్వంబుచందంబునఁ గెరలి జలస్తంభం బుడిపికొని మడువు సంక్షోభింప నవహసితశిలాసారోదారంబును గనకపట్టికామండితంబును నైనగదాదండంబు విపులాంసపీఠంబున నమర్చుకొని వెడలె నట్లు సంరంభవిజృంభితుం డై. 95

తే. గదయుఁ దానును రుచిరశృంగమునఁ బొల్చు
పర్వతము శ్రేణి సేయునీ పట్టిఁ జూచి
కాలదండంబు చేకొని లీలఁ బొల్చు

జమునిఁ గా మదిఁ దలఁచిరి జనము లెల్ల. 96
వ. అతనిఁ గనుంగొని పాంచాలురును బాండవులును. 97
తే. చిఱుతనగవుతో నొండొరుల చేతు లప్ప
ళించి నిర్భరసంతోషలీల నొప్పి
రమ్మహీనాథుఁ డయ్యుపహాస మెఱిఁగి
బొమలు ముడివడఁ గనుఁగవఁ బొడమఁ గెంపు. 98
వ. కోపావేశంబు నొంది యున్నవృత్తాంగకంబుల వారల నెల్ల నాలోకించి. 99
క. ఈ గెలి నే లార్చెద మీ సాహసగర్వము మెఱయ మిమ్ము నందఱను మహీ
భాగమునఁ గూల్చి నెఱపెద, నాగదబెఱు [1]పెట్టు లైన నగుఁ డండాఁకన్.100
తే. అనుచుఁ బోటులఁ దొరఁగురక్తాంబుధార
లంగమెల్లను గప్పిన నప్పు డొప్పెఁ
గావిసెలయేఱు లెల్లెడఁ గలయఁ బర్వఁ
బొలుచుకులపర్వతంబుచాడ్పున నతండు. 101
వ. అట్లు ఘోరాకారుం డై నిలిచి నీకొడుకు పాండురాజుకొడుకులు బంధుమిత్త్రపరి
వారసమేతంబుగా నపరి యొక్కపెట్ట తన్నుం బొదువుదు రని శంకించి పాండవా
గ్రజుదెసఁ గనుంగొని. 102
ఉ. రం డిట యొక్కఁ డొక్కఁడ దురంబు బొనరింపఁగ మీరు పల్వు రొ
క్కండను నేను హేతిహయకాయులు దప్పినవాఁడ నన్న నా
తం డభిమన్యు బాలుని సధర్మతఁ బ్రౌఢు లనేకయోధు లొ
క్కం డన కెల్లు చంపి రటు గాఁ గొను మిబ్బవరంబు నావుడున్. 103
వ. నిరుత్తరుం డై యున్నభవత్తనయున కాధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 104
క. ఏ నట్లు సూపి చెప్పితిఁ, గాని యది రణంబుపాడి గాదు యెఱుఁగుదుర్యో
రా నీను నీదుపయిఁ ము, త్తైనికులను వెఱవ కాయితము గమ్ము నృపా. 105
క. తల సక్క మూఁడిచికొని ద్రిం, డలవడ బంధించి పోరి కమరి నిలువు నీ
వలచిన యట్టివ యిచ్చెద, నలఘుశిరస్త్రాణకంకటాదులు నెమ్మిన్. 106
వ. మఱియు నొక్క తెఱంగు నీమనంబున మెచ్చును నచ్చెరువును నెలకొనం బలి
కెద నాకర్ణింపుము. 107
తే. ఏఱికొను మాపు నొకని మాయేవురందు, వాఁడు నీతోడఁ దగఁ బోరు వాఁడు వానిఁ
జంపి మహి యేలు వానిచేఁ జచ్చి త్రిదివ, సౌఖ్య మొందుము చేసితిసమయ మేను.
వ. అని పలికి యుజ్జ్వలవివిధవర్మంబు లాతనిముందటం బెట్టించి. 109
క. విను జీవముతో నిన్నుం, జననిచ్చుట యొండు దక్క సమరంబునఁ గో
రినయది నీ కొసఁగెద నిం, తన చెడియెనె యకట యన్నదమ్ములకూర్మల్. 110

1 పెట్టు లౌనా.

వ. అనిన విని నీతనయుం డట్లు గాక నీవు నాకలిగెదవే యని కనకచిత్రితంబు
లగుశిరస్త్రాణకంకటంబులు గైకొని ధరియించి కాంచనాచలంబు ననుకరిం
చుచు గద చేత నమర్చి పాండవాగ్రజుం గనుంగొని. 111

సీ. కవలలో నొకఁ డొండె గాండివి యొండె వృకోదరుఁ డొండె నీవొండెఁ జేత
గద గొని యొక్కటి కయ్యంబునకుఁ బూని, యేర్పడ నిలిచిన నీక్షణంబ
సమయంగఁ జూచెదఁ గ్రమమున మీ రెల్ల, నొకఁ డొక్కఁడై తేరఁ బ్రకటబాహు
దర్పంబు వెగడొంద ధరఁ గూల వ్రేయుచు, వచ్చెద మఱియు నీవారిలోన

తే. నలిగి యెవ్వఁడు దాఁకిన నట్ల నాదు
గదకు నెర సేసి పేర్చెదఁ గడు గదార
ణంబు నాతోడఁ జేయ మన్మథహరుండు
గడఁగ లేఁడు మీ కెందుఁ బోఁ గలదు నేఁడు. 112

వ. ఇవ్విధంబున దుర్యోధనుం డుద్ధతుం డై మఱియుం బెద్దయెలుంగునఁ బలుకు
చుండ నతండు విన కుండఁ బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 113

చ. ఇతఁడు గదారణంబునకు నీకొలఁదికి నినుఁ బిల్చినన్ సురు
త్పతిసుతుఁ గోరినం జిఱుత తస్సుతులలో నొకనిన్ వరించినన్
మతి సెడి రాక్కొ వీర లనుమాటకుఁ బాత్రము గాదె సాహసం
బుతఱియె మేదినీశ యిది బుద్ధి దొలంగి తనుగ్రహంబునన్. 114

చ. ఒకరునిఁ జంపి తేని సకలోర్వియుఁ గైకొను మంటి నీవు మున్
శకునికి మాయజూదమున సంపద లెల్లఁ బ్రయోగశాబ్దభో
గ్యకృతి నమర్చి యొడ్డినటు లైనది పందెపుఁగయ్య మయ్యె శ
త్రుకులము నెల్ల దుఃఖపడి త్రుంచుట దాఁ దుదిఁ బంపె మాడనే. 115

చ. నరవర యొక్కటొక్కటి పెనంగఁగ భీముని నైనఁ బన్నఁ గా
దరయఁగ భీముకంటె గదయందలికౌశల మెక్కు డీమహీ
శ్వరునకు భీముమేన బలసంపద మిక్కిలి దానఁ బోవునే
వెరవునఁ గోలుపోవు భుజవీర్యము పోరుల నెందుఁ జూడమే. 116

వ. అనిన విని మహాబలనందనుండు వసుదేవనందనున కిట్లనియె. 117

శ్రీకృష్ణుఁడు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోడ గదాయుద్ధమునకుఁ బనుచుట.

మ. గద నా చేతికి వచ్చినప్పుడు మహోగ్రక్రీడనై లోకము
ల్పదునాల్గున్ సమయింతుఁ బొమ్మనుసముల్లాసంబు నన్పొందు దు
ర్మదసంరంభ[1]వికత్థనుం డయినకౌరవ్యాధముం డెట్లు నా
కెదు రై ప్రాణముతోడఁ బోవు నృపు నీ కిట్లేల లోత్తై దీమాత్రకున్. 118

తే. వాని[2]గదభారమునకు నొవ్వకయు నాదు, పటుగదాదండ ముద్దండబాహుదర్ప

1 వికత్థనుండు-వితర్కనుండు. 2 భార మను-మాట వలదు నాదు.

లీల విలసిల్లఁ బ్రియముఁ జేసెద నేలఁగూల, సంతసముతోడి మెచ్చు పుట్టింతు నీకు.

వ. అనుటయు నచ్యుతుండు ప్రియం బెసంగ నాకిమ్మీరమర్దను మొగంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 120

మ. బకవిధ్వంసన మాచరించితి హిడింబప్రాణముల్ గొంటి కీ
చకనిర్మూలన కేలి సల్పితి జరాసంధాంగకస్వైరభం
జకలీలన్ విలసిల్లితీ వని మనుష్యస్ఫూర్తిమాత్రంబు తే
యొక మర్త్యుండవె యెట్టు నీవు మదిలో నూహింప కిట్లాడితిన్. 121

క. కాళింగాదిక్షోణీపాలురు నున్మదమహాద్విపప్రకరములన్
నేల నిడి కాలఁ జమరితి, వాలిసుతగునృపకుమారవర్గంబులతోన్. 122

వ. అని పలికి కురుపతి యనఁగటాక్షవీక్షణంబు నిగుడ వెండియు. 123

తే. వాలి దుశ్శాసనుని యెమ్ము ప్రియ్యఁ జీరి, నీవు నెత్తురు ద్రావంగ నిన్ను నతఁడు
నూచుచుండియు వలసామ్ని ప్రక్కఁగాక, కవియఁజాలెనె నీపయిఁ బవనతనయ.

చ. అగపడి కచ్చు పట్టి యుటిఁ బాడినమాటల కిప్డు బల్లిదుం
డగఁ గాని యేను బలున్నగుఁ గపటన్నడి నీతనిఁ జంపకుండ నే
మిగ సమయంబు నీసి తెటఁ జేసి పలోకా యంటి నృపాలుతోడ నీ
మగఁటిమిచందముల్ దలఁచి మారుతినందన యూఱడిల్లితిన్. 125

చ. తులువతనంబునన్ సభను ద్రౌపది ముందల పట్టి యీడ్చి య
ట్లలఁపఁగఁ జూచి నీవు దగ నాడిన రెండు పెఱంగులందుఁ బెం
పొలయఁగ దుస్ససేనుఁ ననియొక్కటి దీర్చితి తీర్పు మింక బా
హులకసి వూన నీనిపనియుం ద్వరితక్రమవిక్రమంబునన్. 126

తే. పరజయము నొంది కట్టును పట్ట మఖిల,ధరణిరాజ్యంబునకు ధర్మతనయుఁ బ్రీతి
బంధులకు నల్లఁ గన్నులపండు వగుచు, నీవుఁదమ్ములు సుఖవృత్తి నెలవుకొనుఁడు.

వ. అని మఱియును. 128

చ. బరనస మొప్ప నీవు గదపంపును సేయఁ దలంచి తాఁకినం
గురుపతి నిర్జితుం డగుట కుం బవనాత్మజ యేను బూఁట పో
టరితన మెల్లఁ జూపును గడంగుము నీవని యేలిమాటమై
నరవర ధర్మసూనుఁడు పికనన్ విజయం బొసఁగెన్ మఱందికిన్. 129

వ. ఇవ్విధంబున నృకోదరునకు జయప్రదంబు లగుమాట లాడి దుర్యోధనుండు దండి
మగండు శ్రమంబునుం జాలఁ గలండు నీ వతిప్రయత్నంబునఁ బెనంగవలయుఁ జుమ్మీ
యని పలికె నప్పుడు సాత్యకి యూసమీరనందను నగ్గించెఁ బాంచాలురుఁ దక్కనుం
గలుగు ధరణీశులు సబ్బలుమగనిఁ బ్రశంసించి రతం డగ్రజునాననం బాలోకించి.

చ. వినుము నరేంద్ర యేను బలవిక్రమముల్ వొగడొంద నిక్కల
ఘ్ను నిపయి నానసంబునతికోపము పార్థుఁడు ఖాండవంబునం

దనలము పర్వఁ జేసినటు లగ్గలికన్ నిగిడించెదన్ గదం
గొనిమొదఁ బ్రాణముల్ మహి యకుంఠితశాస్తి గ నేలు మంతయున్. 131

ఆ. మహితకీర్తి పుష్పమాలికఁ బూన్చెద, నిన్నుఁ జీకురాజు నేఁడు వనరుఁ
గాక శకునిబుద్ధికతమునఁ దమ కింత, పుట్టె నని తనూజుపాలియు చెట్టెఁగి. 132

వ. అని పలికి సన్నాహంబు శోభిల్లుచుండ గదాదండంబుఁ గేల నమర్చి వృత్రున కభిముఖుం డగువాసవుండునుం బోలె దుర్యోధనునికి మొగం బై నిర్వ్యూహం బై నకుండాలంబుచందంబున నున్నయన్నరపతిఁ గనుంగొని తమయన్నయుఁ దమ్ములు నెమ్మనంబుల సంతసిల్లఁ దాను సమగ్రోల్లాసభాసితుం డగుచు నతని కిట్లనియె. 133

ఉ. ఇట్టిది క్రూరకర్మ మని యించుక కొంకక లక్కయింటఁ జి
చ్చొట్టితి మాయజూదమున నుత్తము ధర్మజుఁ [1]దూలఁ బుచ్చి తా
చుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడఁగ ద్రోవది భంగపెట్టితి
ట్టట్టన కింకఁ దత్ఫలము లన్నిటి నొందుము చేరి తగ్గ నైను. 134

సీ. గాంగేయకుంభజకర్ణశల్యాదులు, నీకుఁ గాఁ బెనఁగి యనేకబంధు
మిత్రులు మడిసిరి ధాత్రీపతులఁ దోడు, తెచ్చితి పలువురఁ జచ్చె గంత
వట్టువారును దోడఁబుట్టువు లెల్లను, గూలి రంతటికిని మూల మైన
శకుని గీటడఁగె నింకొకరుఁడ వీ వున్న, వాఁడవు నిను నిన్ను నేఁడు నాదు

తే. గదకు నెరసేసి లోకంబు కల్మషంబు, లేను బాపెద నీరజ్జు గేల నాతఁ
జక్కనై రమ్ము మద్భుజాస్తంభశుంభ, దుగ్రకేళికిఁ బాత్ర మైమోట దక్కి.

చ. అనుడు నెదిర్చి సీతనయుఁ డాతని కిట్లను నేల రిత్తగ
ర్జనములు గానవే పటుభుజాకలితోగ్రగదాసముద్భటున్
నను నిటు రమ్ము సూపుము రణంబున నీదుబలంబుఁ జేనయున్
మన మిటు చేరి నిల్చి వెడమాటల నాడుచు నుక్కి యొప్పునే. 136

క. వినుము గదారణమున నను, జెనయఁగ వాసవున కైనఁ జెల్లదు [2]నీవీ
యనిఁ బాడిదప్పకుండఁగఁ, బెనఁగుము ప్రాణంబుతోడఁ బ్రదిలెదు భీమా.

వ. అనిన విని పాంచాలురుం దక్షిణజనపాలురుం బ్రశంసించి మత్తమాతంగంబుఁ దలశబ్దంబుల నుబ్బం జేయునోజ రారాజుఁ బ్రహ్లాదంబు నొందించిరి గజబృంహితంబులు హయహేషితంబులును జెలంగె నాయుధంబు లెక్కుడుమెఱుంగులఁ బొలిచెఁ దదనంతరంబ యెల్లవారును నెడగలుగఁ గూర్చుండిరి రమ్మహావీరులు దలపడువా రై వీరోద్రేకంబునం జేసి యతిలోకం బగుసవష్టంభంబున విజృంభించి యొండొరుల నవలోకించి రట్టియెడ. 138

1. గోలుపుచ్చి. 2 నీవే, యనిపాడి; నీవే యొనపాడి.

భీమదుర్యోధనుల గదాయుద్ధము సూడ బలరాముండు వచ్చుట

సీ. యదుకులశేఖరుం డగురాముఁ డపూర్వ ర్థ, యాంతక మును విని యక్కుమారు
లాత్మశిష్యులు గాన యాహవ మీక్షింపఁ, దివ్యయానమున నేతెంచి దృష్టి
గోచరుం డగుటయుఁ గురునాథ తగ నెల్ల, వారు నెదుర్కొని గారవమునఁ
బ్రణమిల్లిన నతండు ప్రత్యభినందన, మాచరింపంగ ధర్మాత్మజుండు
తే. సమ్మదంబునఁ బరిరంభణమ్ము సేసె, నగుఁడుఁ గవలును ద్రౌపదీనందనులును
వందనం బొనరించిరి వారి నాతఁ, డర్హభంగి భాషణంబుల నాదరించె. 139
క. హరియును సాత్యకియు నిసుము, భరితాంతఃకరణు లగుచుఁ బ్రణతు లయిన న
య్యిరువుర నాప్యాయనమునఁ, బరిరంభణ మాచరించెఁ బరమప్రీతిన్. 140
వ. ఇట్లు బలభద్రుండు ... నాతులవిక్రముల గాంచి కుశలప్రశ్నంబు సేసి
రయ్యాదవపుంగవుండు నలువదిరెండు దినంబులు తీర్థయాత్ర సేసి పోయి వెక్కుడునంబు లయ్యె
నని యగ్రజుండు మీరు నన్ను నిచ్చటికి వచ్చుటయును నాశిష్యులగదాయుద్ధం బను
సంధించుటకును వచ్చితి ననిన నప్పుడు ధర్మనందనుండును భవత్సుతుండును గదలు సే
తులఁ దాల్చి యదునాథునకుఁ భక్తిం బ్రణామంబు లాచరించిన నతం డాదరించె
నంతఁ గాంగేయాగ్రజుండు రౌహిణేయుతో నన్నదమ్ములయిరువురయొక్కటిపోరు
సూడు మని పలికి వారి ద్వంద్వయుద్ధంబునకు సన్నద్ధులైన తెఱం గెఱింగిం
చిన నతండు లస్సు నీ యని యనుమతి సేసె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు
రాజునాగపురంబు సెప్ప ననిన విని తదీయప్రవర్తనశ్రవణకుతూహలాయత్త
చిత్తుండై జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 141
తే. ఉభయవాహినిసంగరోద్యోగసమయ
మున హలాయుధుఁ డేతెంచి మురహరుండు
పాండురాజసూనులమేలు బట్టి పాటి
యని విరాటుని బంధులు వినఁగఁ బలికె. 142
క. హరి మెఱుఁగనిచక్కటియును, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁ బోలునె యీని
ష్ఠురత వినఁ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకుఁ జనియెదుబుద్ధిన్. 143
వ. మీ కెఱింగించి పో నచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని వాసుదేవధర్మజుల లోడఁబడి
యనుపఁ జనియె నని వింటి బలదేవుండు తీర్థయాత్ర నిర్వర్తించిన తెఱంగును
భీమసుయోధనులగదాయుద్ధంబు చెల్లినభంగియు నతని కాలోన నచటి కేఁగు
దేర సమకూఱినవిధంబును వివరించి చెప్పు మనిన జనమేజయునకు వైశంపా
యనుం డిట్లనియె. 144
సీ. వినుము నరేంద్ర యుక్తవిధమునఁ జని యమ్మ, హాత్ముండు నోసువర్ణాదు లైన
దానార్హబహుపదార్థంబులు దనయగ్ని, హోత్రంబు దెచ్చుట కుచితజనులఁ
బుచ్చె ననేకవిప్రుల నాప్తసచివుల, నలయురథద్విపాశ్వములగముల

రావించెఁ దండులకుఁ బ్రముఖభోజనసాధనములు సంపన్నహృద్యములు గాఁగఁ
ఆ. చేరఁ బనిచె నిట్లు తీర్థయాత్రాసంవి, ధాన మాచరించి మానసీయ
మగుసరస్వతీమహాంభోధిసంగమ, స్థానమునకుఁ జనియె సవిసయముగ. 145

వ. అది ప్రభాసం బనుపేరం బరఁగు న[1]ట్లందులకుఁ జని తీర్థసేవనం బనుష్ఠించి యంతనుండియుఁ బథిశ్రాంతిప్రయాణంబుల సరస్వతి చేరువ నడచి తదీయసకల తీర్థంబు లాడుచు నన్నపానంబుల నాసనశయనయానంబులను ధేనుకనక రత్నాంబరాభరణాదిద్రవ్యంబులను విప్రుల నతిప్రీతులఁ జేయుచు బాలవృద్ధ వనితావికలాంగదుర్బలప్రాయులఁ బరిశ్రాంతు లైనయెడలం[2]దడిమికొని యథేష్ట ప్రకారంబుల శరీరస్థితి నడపింపఁ దగువారి నియోగించి మఱియు ననేకధర్మంబు లాచరించుచుఁ గురుక్షేత్రంబునకు వచ్చె ననుటయు జనమేజయుం డాతీర్థవిశేషంబులు వివరించి చెప్పు మనుడు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 146

క. మును చనియెఁ బ్రభాసమునకు, నని చెప్పితి నతని నచట మహాత్తరతీర్థ
మ్ము నరేంద్ర యందుఁ జంద్రుఁడు, [3]దనయక్ష్మం దీర్చుకొని గతవ్యథుఁడయ్యెన్.

ప్రభాసతీర్థప్రభావవర్ణనము.

వ. అత్తెఱం గెఱింగించెద దక్షకన్యకల నశ్వినాద్యలగున ష్టవింశతిసంఖ్యలఁ జంద్రుండు వివాహం బయ్యె నందు రోహిణి రూపాతిశయవతి యగుటం జేసి తదాసక్తుం డైనఁ దక్కటివారు వగ నొంది తండ్రికడకుం జని చంద్రుని యన్యాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి చంద్రునితో నుగ్గడించి యిది చాల నధర్మం బింక నిట్లు సేసి తేని శపింతుఁ జుమ్మీ సముఁడ వై వర్తింపు మనుటయు నమ్మాటదెస ననాదరంబు సేసి యతండు వెండియుఁ దొంటియట్ల వర్తించిన నెఱింగి యమ్మహాత్ముండు కోపించి యక్షుఁడవు గాను మని శాపం బిచ్చిన నయ్యోషధినాథుండు నానాఁటికిఁ గృశుం డయ్యె న ట్లాతనివలుచేత నతండు పోఁడిమి మాలిన నోషధులు పసచెడియె దానఁ బ్రజలు డయ్యం జొచ్చి రది చంద్రకార్శ్యహేతుకం బగుట యనుసంధించి. 148

క. దేవత లమృతాంశునితో, నీ వేటికిఁ గృశుఁడ వైతి నిక్కము చెపుమా,
నావుడుఁ దన తెఱఁ గేర్పడఁ, గా వారికి నతఁడు సెప్పెఁ గౌరవముఖ్యా. 149

క. విని వార లతనిఁ దోడ్కొని, చని ప్రార్థించుటయుఁ దగఁ బ్రసన్నుం డై యి
ట్లను దక్షుఁ డఖిలభార్యా, జనులయెడ నడవవలయు శశి సమవృత్తిన్. 150

వ. అట్లు నడచుచు సరస్వతీజలనిధిసంగమకలితం బైనతీర్థంబుజలంబుల నిమగ్నుం డై వృద్ధిఁ బొందు వరుసన పదియేనుపదియేనుదినంబులు సంక్షయంబును బ్రవర్ధనంబు నొందం గలవాఁ డని చెప్పి వెండియు. 151

క. అమవస నమవస నాతీ, ర్థమునఁ గృతస్నానుఁ డై సుధాకరుఁడు ప్రవృ

1 ట్లందు నని. 2 దఱిమికొని. 3 దనుక్షయము.

ద్ధిమహితతనుఁ డగు నని యతఁ, డమరుల వీడ్కొల్పి యామృగాంకునితోడన్.

వ. వనితలకు విప్రులకు సనమానంబు సేయకుమీ యని పలికి వీడ్కొలిపె నట్లు శాపమోక్షంబు గని చంద్రుం డాతీర్థంబునకుఁ జని తదీయజలస్నానంబున నాప్యాయితశరీరుం డై లోకప్రభాసుం డయ్యె నది గారణంబుగా నాతీర్థంబు ప్రభాసం బనుపేరం బ్రసిద్ధి నొందె నందుండి యారోహిణీనందనుం డరిగి చమసోద్భేదనం బనుతీర్థంబున నొకరాత్రి వసియించి యుదపానంబునకుం బోయె దానివిశేషం బాకర్ణింపుము. 153

క. త్రితుఁ డనఁగా ద్వితుఁ డన నే, కతుఁ డనఁగఁ దపస్విసుతులు గల రావిప్ర
త్రితయము భూపాలునివలను, గ్రతునకు లాసర్పి ధేనుగణముం బడసెన్. 154

వ. వడసి యొక్కెట నేకాంతమునఁ దయ్యేకతద్వితులు నిజభ్రాత యగుత్రితుని వంచించి తా రాగోవులఁ దోలంగ నడిచి కొనిపోవువారుగాఁ బాపబుద్ధి నుత్సహించి రాసమయంబునఁ దెరువున నొక్కవృకం బున్నఁ దద్భయంబునం దోలంగం బోయి ప్రమాదంబునఁ ద్రితుండు నూతం బడిన నయ్యిరువురు నతని నుపేక్షించి ధేనువులం గొనిపోయి రమ్మునికుమారుండు నిర్జలం బైనయయ్యుదపానంబున నుండి సోమపానంబు సేసినం గాని యీదురితంబు వాయ దని తలంచి యజ్ఞసాధనంబునకుఁ బ్రతినిధులు సంకల్పరూపంబున సంపాదించికొని క్రతు వొనరించిన దేవతలు సన్నిధి సేసి హవిర్భాగంబులు గైకొనిరి సరస్వతీజలంబు లయ్యూపంబున నుద్గతం బై యాసవనపతి నుద్ధరించె నయ్యమరులు వరం బడుగు మనిన నమ్మహాద్విజుండు. 155

తే. వినుఁ డుపస్పర్శ మిందుఁ జేసినయాతఁడు
వడయువాఁడు మహితసోమపానఫలము
వరము నాకిది యనుటయు వారలట్టు
లవుట సంప్రీతిమై[1] నిచ్చి దివికిఁ జనిరి. 156

వ. అట్టియయ్యుదపానంబును సేవించి వినశనంబునకుఁ జనియెఁ దత్తీర్థంబు హీనజాతులకుఁ బొడసూపక నశించుఁ గావున వినశనం బనం బరఁగె మఱియు భూమికంబునకుఁ బోయె నది యప్సరోగీతనృత్యవిహారభూమి యగుట భూమికం బనఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెఁ బదంపడి గంధర్వతీర్థంబునకు నేఁగె నది విశ్వావసుప్రభృతిగంధర్వతపస్సిద్ధిస్థానం బందుండి గర్గస్రోతంబునకుఁ జనియె నందు గర్గుండు సన్మునిసేవితుం డై చిరకాలంబు వసించె నచ్చోటు గదలి యాబలభద్రుండు. 157

ఆ. వినుము శంఖతీర్థమునకు నైసర్గికమునకు నాగధన్వమునకు వరుసఁ
జనియె నాగధన్వ మనునది వాసుకిస్థాన మచటఁ దొల్లి సకలసురులు. 158

1 జెప్పి.

వ. నాగేంద్రత్వమునకు వాసుకి నభిషేకించి యందుండి యాసీలాంబరుండు నైమిశంబున కరిగె నయ్యెడం దొల్లి [1]సరస్వతి యనునేఱు దూరంబై యుండ నైమిశారణ్యవాసు లగుమునులు క్రతువు సేయం దొడంగిన నాసరస్వతి వారల సంభావించుటకు మలంగి పాఱినకతంబున నదటసమీపం బయ్యె నవ్విశేషంబు విని విస్మితుం డగుచు నాహలాయుధుం డాతీర్థంబుఁ గొనియాడి సప్తసారస్వతంబునకుం బోయె నచ్చట మంకణుం డనుమహాముని వసించుఁ దొల్లి నలినభవుసత్త్రంబున నైమిశారణ్యమునులయాగంబున గయునిక్రతువున నుద్దాలకునధ్వరంబున వసిష్ఠునసత్త్రంబున గురునిసవనంబున వెండియు నొకమఱి యాపరమేష్ఠియజ్ఞంబున హిమవత్పృష్ఠంబునందు నైనం దత్తత్ప్రదేశంబులకు సుప్రభయుఁ గనకాక్షియు విశాలయు [2]సురేణువయు నోఘవతియు సువేణియు విమలోదకయు ననునామంబుల నేడువేషంబుల సరస్వతి చనియజమానసకలదేవమునిసంభావన వడసె నట్టిసప్తాకారంబుల నాసంయమియాశ్రమంబునఁ బ్రవర్తించుట నది సప్తసారస్వతం బనం బరఁగె నమ్మంకణునిచరితంబులు మఱియునుం గల వాశ్చర్యకరంబులు వినుము. 159

మంకణమహామునిమాహాత్మ్యాభివర్ణనము

సీ. అతఁడు సరస్వతీ నవగాహనము సేయు, చుండి యాచేరువ నొక్కతె తడువు
గట్టక నీళ్లాడఁ గాఁ జూడఁ దనదు శు, క్లము నిర్గమించిన ఘటసురక్షి
తము సేయ సప్తభేదము లొంది యది సప్త, ఋషులు నైరి వారు మరుద్గణంబు
నకు సంజననకారణం బైరి విను మొక్క, నాఁ డత్తపస్వి వ్రేల్కొక్కటి దర్భ
ఆ. గంటఁ గూరయసరుఁ గాఱిన నర్తించె, నతఁడు తపముసిద్ధిఁ గాత్మఁ బొంగి
జగము లెల్ల దానఁ సంక్షోభ మొందె ని, ర్జరులు భీతిఁ జనిరి శంభుఁ గాన.

వ. కని యంతయు నెఱింగించిన నద్దైవోత్తముం డాభూదేవోత్తముపాలి కరిగి యిది యెంతటివిశేషంబు తపంబు లిట్టివే నర్తించుట మాను మని పలికి తనయంగుటంబు వ్రేలం గీఱిన నందు భస్మంబు గాఱిన నాసంయమి సిగ్గువడి దండప్రణామంబు సేసి. 161

ఆ. దైవ మెల్లఁ దలఁప నీవ సమస్తజ, గంబులకును నేడుగడయు నీవ
కర్మఫలదుఁడవును గర్మప్రదుండవు, నీవ కరుణ సన్నుఁ గావు మభవ. 162

వ. అని వెండియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించినం బ్రసన్నుం డై పశుపతి యతనికిఁ దపఃప్రభావం బక్షీణంబు గా వరం బిచ్చి చనియె నమ్మహాముని నృత్యంబు మానిన జగంబులసంక్షోభంబు శాంతం బయ్యె నట్టియమ్మహాత్మునినివాసం బైనసప్తసారస్వతంబుననుండి యాసీరి యౌశనసంబునకుం బోయె వినుము తొల్లి రఘురామునిచేతఁ జచ్చినమహోదరుం డనునసురతలపునుక

1 'యయ్యేటికి దూరం బై యుండ నైమి' వ్రా.ప్ర. 2 సుతనువును.

యొక్క తపస్వికాలఁ దగిలి పుచ్చరా కున్న నతండు వేదనం బొందుచుండం
గని యార్యులు సరస్వతి నౌశనం బనుతీర్థంబు శుక్రుండు దపంబుసేసినచో
టందుఁ బొనర్పు నీదురితంబు నాయు ననిన మహోదరనామధేయం డగు నా
సంయమి యచ్చటికిఁ జనిసఁ గపాలంబు ముక్తం బయ్యె దానం జేసి యది కపాల
మోచనం బనం బరఁగు నచ్చోటు వదలి పృథూదకంబునకుం జనియెఁ దదీయ
విశేషంబు వినుము గాధి యనుమహారాజునకు విశ్వామిత్రుం డనునతండు.

ఆ. తండ్రియట్ల సకలధాత్రీశుం డై యుండి, దనుజమథనమునకు దండు వెడలి
యరుగునెడ వసిష్ఠునాశ్రమంబునపొంత, విడియఁ బరిజనములు వినయ మెడలి.

వ. అందు దుర్నయంబు లాచరించిన నమ్మునికోపించి నిజహోమధేనువు నాలో
కించి నీబలంబు సనుపు మనిన నది తనమాహాత్మ్యంబున నచట నావహిం
చినఘోరాకారు లగువీరులఁ బనుప వార లారాజునరూథిని మడియించిన
శేషించినజనంబులు పలుగడలం బాఱి నట్లు దురవస్థం బొందునాసేనం జూచి
యగ్గాధినందనుం డెల్లశక్తులకంటెఁ దపశ్శక్తి మెక్కు డగుట యెఱింగి యాపృ
థూదకంబునఁ దపంబు సేయుచుండ దానికి దేవపతి విఘ్నంబు సేయ నుఱియు
నియమనిష్ఠుం డై బ్రహ్మచేత బ్రాహ్మణ్యంబును బడసె న త్తీర్థంబుననుండి బల
భద్రుండు బకాశ్రమంబున కరిగె నయ్యెడ బకుం డనుమునీంద్రుండు తొల్లి.

క. ధృతరాష్ట్రుం డనాదరమున, నతని నమ్ము నధిక్షేపించి పలికినఁ గోపా
న్వితుఁ డై సరోషము మునిదైన్యము,ధృతనదమాంసముల నతనిరాష్ట్రం గీడ్పడవన్.

ఆ. నలుకఁబడినమునిపు తేజోగుణ సమనివరాష్ట్రంబు సకలజంతుసముదయములు
మడియ మిన్నవిన్నదుల మ్రులిక యాభూపతి, యాత్తపస్విపాలి కరుగుదెంచి. 167

వ. దండప్రణామం బాచరించి పెక్కు భంగులఁ దేలించి మున్ను ధేనునిమిత్తం
బగుదుర్భాషణంబుల నింత పుట్టుటం జేసి యాసంయమికి ననేకధేనువుల
నొసంగి దురితోపశాంతి యొనర్చె నట్టిబకాశ్రమంబుననుండి రేవతీరమ
ణుండు యయాతంబునకుం బోయె నందు యయాతియజ్ఞంబున భోజనసమ
యంబున ఘృతదుగ్ధాదులయందు నిష్ఫురం జెయ్యది గోరిన నది యెల్ల సరస్వతి
సంపూర్ణమనోగతంబు గా నొసంగుచు వచ్చె నయ్యెడ గదలి వసిష్ఠావగా
హంబునకు వచ్చెఁ దత్ప్రదేశంబు తొల్లి విశ్వామిత్రునాశ్రమం బతండు వసి
ష్ఠునెడఁ దపోవిషయమునుత్సాహంబునఁ గుపితుం డై. 168

సీ. అతని వధించుటకై సరస్వతి మదిఁ, దలఁచిన నానది తత్క్షణంబ
సౌమ్యవేషంబునఁ జనుదెంచి నిభృత యై, పని యేమి యనిన నమ్ముని వసిష్ఠుఁ
గొనిరమ్ము నాకడ కని పంచెఁ బంచిన, వార లిద్దఱతపోవైభవంబు
నకు భయ మందుచు నరనాథ యరిగి వ, సిష్ఠున కప్పని సెప్పెఁ దెలియ

తే. నాతఁ డవ్వాహినికి నిట్టు లనియె నన్ను, నీవు గొనిపోక తక్కిన నీకు శాప

మిచ్చు నగ్గాధిసుతుఁడు దరిదిచ్చు సలుపు, మించుకేనియుఁ గొంకక -యెప్పుడైన.

వ. అని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సరస్వతి యత్తపస్వి తనచేరువ నొకప్పుడు జపయుక్తుం డై యుండం గూలాపహరణంబు సేసి వఱుత నమ్మహాత్ముం గొనిపోయిన నతం డాంగిరసమంత్రంబుల నత్తరంగిణిం బ్రణుతించె నదియు సంప్రీత యగుచు నమ్ముని విశ్వామిత్రునకు సన్నిహితుం జేసిన నతని నగ్గాధిసూనుండు వధియింప సాధనం బన్వేషించునాలోన వంచించి యాప్రవాహం బవ్వసిష్ఠుఁ దొలంగించినఁ గోపించి విశ్వామిత్రుండు శోణితవాహిని యగు మని శపించిన నొక్కసంవత్సరం బత్తటిని దైత్యసేవిత యై యుండె నత్తీర్థంబునకుఁ గొందఱుమును లేతెంచి యాదురవస్థ యాలోకించి. 170

తే. అమ్మహానది నడిగి వా -ర త్తెఱంగు, దెలిసి నిజయత్నబలమునఁ -దీర్పఁ దీఱె
నట్టిదురవస్థ వారలు -నాత్మఁ బ్రీతి, యూనఁ జలిపిరి పావన-స్నానవిధులు. 171

వ. అప్పుడు గొందఱు బ్రహ్మరాక్షసు లమ్మునులకుఁ బ్రణమిల్లి తమ చేసినవిప్రద్వేషగురుజనావమానదుష్టాన్నభక్షణంబు లగుపాతకంబులు వేఱువేఱ యుపన్యసించి యే మిమ్మెడ వసియించి యున్నవారము మాకు నిష్కృతి యనుగ్రహింపవలయు ననుటయు వార లాపనికి సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది యరుణానదివలన నట్టితెఱం గగు తెఱుంగుం గావున నిగూఢంబుగా నరుణం దనలోనికిఁ దెచ్చి దీన మజ్జనంబు సేయుఁ డని యనుమతి సేసిన. 172

ఆ. అజ్జలమునఁ గ్రుంకి -యాబ్రహ్మరాక్షసుల్, తనువు లచట విడిచి -ధర్మపరుల
గతికిఁ బోయి రట్టి-లలితగూఢ మై యున్న, యరుణ తెఱఁ గెఱింగి-యమరపతియు.

వ. తాను సఖ్యంబు సేసి నమ్మించి నముచిఁ జంపినపాపంబు తదీయస్నానంబునం బాపికొనియె నట్టిపుణ్యస్థానంబుననుండి యత్తాలధ్వజుండు సోమతీర్థంబునకుం జనియె నది సోముండు రాజసూయంబు చేసినచోటు యమ్మెడ ననిమిషులు షణ్ముఖునకు నిర్జరసేనాధిపత్యంబునకు నభిషేకంబు సేసి రతండు తారకాదు లైనయసురులం దెగటార్చె నతనిజననాదివృత్తాంతంబు కౌరవవంశజాతుండ వగునీకు విను దగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 174

కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము.

ఆ. హరుఁడు దనదువీర్య-మగ్నియం దిడిన న, హింపఁజాల కజున-కెఱుఁగఁజెప్పి
యతఁడు వనుప దాని -నగ్ని గంగాగర్భ, భూతముగ నొనర్చె -భూపవర్య. 175

వ. తేజోమయం బైనయాగర్భంబు గంగ హిమవన్నగంబుమీఁద సముత్సృష్టంబు సేసినఁ గనకమయం బైనశరస్తంబంబున నగ్నిసన్నిభుం డగుకుమారుం డై యొప్పె నయ్యెడ మెలంగుకృత్తిక లక్కుమారుం గని పుత్రార్థిను లై యందఱు నొక్క పెట్ట వీఁడు మాకొడుకని పలుకుచుఁ గరతలంబుల నెత్త నప్పు డయ్యార్వుఱచన్నులుం జేపిన నద్దారకుండు చంద్రనిభంబు లైనయాననంబు

లాఁచు దాల్చి సప్తమాతృస్తన్యపానం బాచరించిన విస్మయప్రమోదభరిత లై వార లాశిశువు నెప్పటియెడన యునిచి రట్లయ్యగ్నిభవుండు గాంగేయుండును శరజన్ముండును గార్తికేయుండును నయ్యె నయ్యెడకు బృహస్పతి యేతెంచి జాతకర్మాద్యనుష్ఠానంబులు నిర్వర్తించి పోయెఁ దత్ప్రదేశంబు దనమహానుభావంబున జాతరూపమయం బై యుండు. 176

క. విను మఱి మాఘసుశుద్ధము, నున దగియెడుతపము దనవిహారముగా వ
ర్ధనమొందె ధాత్రి ధాత్రిగ, ఘనరాగమునను శ్రుతులును దనుఁ గొలువంగన్.

వ. ఒక్కనాఁ డక్కుమారునిం జూచువేడుక శివుండు శైలకన్యకయుం దానుఁ బ్రకృష్టబలపరాక్రమంబులు నానాప్రకారవదనశరీరంబులు గలుగు ప్రమథగణంబు గొలువ నరుగుదెంచె నప్పుడు బ్రహ్మవిష్ణులును నింద్రాదిదిక్పాలురును రుద్రాదిత్యమరుద్వసుప్రభృతిసకలసురులును గరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరయక్షాదిదివ్యులును మునులును మఱియుఁ బితృదేవతలును ననుచరసమేతు లై యేతెంచిరి మూర్తిమంతంబు లై యోషధిసరిత్సముద్రపర్వతంబులు నరుగుదెంచె నిట్లు నిజదర్శనకౌతుకంబున వచ్చిన యమ్మహాసమూహంబునకు షణ్ముఖుం డై యోగబలాన్వితుం డగునబ్బాలుండు రా నన్నిలగ్రీవుంగను నిరీక్షించి యంతర్ధానంబున. 178

తే. ఉమయు నగ్నియు గంగయు నేనుండ నన్ను, గారవంబున నధికునిఁగాఁ దలంచి
చక్కనాతనిఁ జేరెంచుకొనక్క వీఁడు, సంభృతస్నేహభక్తివిస్రంభుఁడగుచు.

క. అనుచుండఁగ నమ్మువ్వురు, మనమున దచ్చిత్తమున నట్లు తలంపఁగ నది యె
ల్లను దివ్యబోధమునఁ గని, కొని యబ్బాలుండు యోగకుశలత వెలయన్. 180

వ. మూర్తిచతుష్టయంబు దాల్చి యన్నలువురయొద్దకు నేకకాలంబునం జనినం గని యెల్లవారు నద్భుతమగ్నమానసు లైరక్కుమారుండు పదంపడి యొక్కరుం డై పొలిచి నిలిచె నప్పుడు. 181

చ. హరుఁడును గంగయుం శిఖియుఁ నంబికయుం బ్రణిపాతపూర్వని
ర్భరవినయంబుతోడఁ దనకున్ బద్మజుఁ జేరి మహాత్మ యిక్కుమా
రుగుచిరమూర్తికిన్ గుణగుణోన్నత్వవిభూతికి నీవు గాఁగ ని
మ్మరసి యుదాత్తమునఁ బదమున్న నతండు ప్రియం బెలర్పఁగన్. 182

వ. దేవహితపరుం డగుటం జేసి చిత్తంబునఁ దలపోసి వీఁడు దేవసేనకుం బతి యగుంగాక యని నిశ్చయించి వారల వీక్షించి యవ్విధ మెల్లవారును వినం దెలియఁ బలికి శక్రవరుణాదు లగు మేటివేల్పుల నబ్బాలునకుం జూపి వీరు నీకు రక్షణీయు లని యప్పగించె నయ్యమరవరు లక్కుమారు నభిషేకంబు సేయుద మని వారిజాసనుం బురస్కరించుకొని యెల్లవారును దోడన యరుగుదేర సరస్వతీసమీపంబునకుం జని సకలరత్నమయం బైనదివ్యపీఠంబు హిమవంతుండు వెట్ట నం

దాభూతపతిపుత్త్రు నునిచి బృహస్పతి హోమకార్యంబు నిర్వర్తింప నీశానవిష్ణువిధి కౌశికులు లోనుగా నమరముఖ్యు లభిషేకద్రవ్యంబులు సారస్వతజలపూర్ణమణి కనకకలశంబులు ధరియించి గంధర్వాప్సరోగణంబులు సంగీతమంగళం బాచరింప మహామునిప్రకరపుణ్యాహఘోషంబులు సెలంగ నుమాశ్రీసరస్వతీశచీప్రముఖ లైనపుణ్యాంగనలు దీవనలతో సేస లాలుక నభిషేకించి సమ్మోదంబున సేనాధిప త్యంబునకుం బట్టంబు గట్టిరి తొల్లి తత్ప్రదేశంబున దేవతలు జలాధిపత్యంబునకు వరుణు నభిషిక్తుం జేసి రవ్వరుణాభిషేకంబుకంటెఁ గుమారాభిషేకంబొప్పె నప్పా వకసంభవునకుఁ గాముదమనకమలభవశార్ఙ్గిశతముఖప్రముఖు లగుసకలప్రభువులు దమతమయనుచరులయందు రూపగుణబలపరాక్రమాధికు లైనవారి నేఱి భీమ ఘంటాకర్ణసంక్రమదండధరసహితు లగున నేకవీరుల నొసంగి వారల బెరసి వర్తించుటకుఁ దగిన సేనాంగసముదయంబు నమ్మహితాత్మునకు మూలబలంబుగా నొనర్చి రబ్బలంబులఁ జిత్రాభరణవర్మాయుధధరులును వివిధప్రకారాకారులు నగుగజకర్ణనికుంభకుముదాదు లైనసైనికులు మెఱసి యుల్లసిల్లి నమ్మాతృకలతో శత్రుభయంకరంబు లగుచు మాతృకాగణంబులు ప్రభాసిలి విశాలాక్షీపాలితా పురస్సరంబు లై పొలిచె నట్టియెడ. 183

సీ. శంకరుఁ డుదితభాస్కరనిభధ్వజమును, పావనుఁ డనుగవిశోధ్వంసకరణ
పరిణతశక్తియు ♦ హరి బలవర్ధని, యగువనమాలయు ♦ నగజ యొపుడు
మాయని వెలిపట్టు ♦ దోయిని గంగ యుజ్జ్వలసుధామయక మండలువు గురుఁడు
దీప్తదండము వైనతేయుండు మహితమయూరంబు వరుణుం డుదారరూప
తే. మైనతామ్రచూడంబును ♦ నగ్గివిభుఁడు, దర్పితచ్ఛాగమును శతోదళభవుండు
లసితకృష్ణాజినంబును ♦ ననమసమరజయము నొసఁగిరి ప్రీతి నాషణ్ముఖునకు.

వ. ఇట్లు సిద్ధస్వరూపదీపితుం డైనయతని నాపోవక చూచుచు శంకరుండు వీని కీవిభవంబునకు ననాయాసంబున నమరవిరోధినాశంబు గావించుటకు వలయు నని తలంచి భూతమయం బగుమహాసైన్యంబు సమర్పించె నప్పు డింద్రాది బృందారకులు నిజబలసందోహంబులతో నాబర్హివాహనుఁ బరివేష్టించిరి శంఖ భేరీపణవగోముఖప్రముఖతూర్యంబులు దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ జెలంగె నట్లు మహాతి యగుదేవసేనకుఁ బతి యై యమ్మహాసేనుండు సురముఖ్యులఁ జూచి మీ కెవ్వరినేనియుం జంపను జెఱుపను వలసియున్నది యట్టిబల్లిదంపుఁబగఱం బరిమార్చెద నని వరం బిచ్చిన వారలు బహుళప్రమోదంబు నొందిరి సేన యార్చినఁ ద్రిలోకంబులు నాదమయంబు లయ్యె నవ్విధంబున విశాఖుని నుత్తమపదస్థునిఁ గావించి విరించివైకుంఠశ్రీకంఠులు నిజేచ్ఛఁ జనిరి పదంపడి యగ్గుహుండు దేవతలు తారకాసురునివలన నలంగి యునికి యెఱింగి. 185

క. బలయుతముగ నడచిన నబ్బలియుండు ననేకదైత్యబలములతో న

గ్గలికి నెదుగు నడచెను ద, న్బలయుగమున కక్కజంపుశోభం డన మయ్యెన్. 186

కుమారస్వామి తారకాఖ్యుం జంపి దేవతలకు ముదంబు సేయుట.

వ. అట్టియెడ. 187

క. తనదారలుఁ దాను దారక, దనుజేంద్రుఁడు గార్తికేయుఁ దాఁకిన నమృతా
శనగణసమ్మదసంపా, దనుఁ డగుచును శక్తి యతఁడు ధరియించె నృపా. 188

వ. అమ్మహనీయసాధనంబున ననేకకోటిశక్తు లుద్భవించి నానాదానవప్రకరంబుల బడలుపడం జేసి యుల్కాసహస్రంబుల పిడుగులతండంబుల మోఁతచందంబున విరావం బొనరించు నది ప్రయోగించి యమ్మహాత్ముండు మహిషత్రిపాదభృత్యోదరు లనుదానుజసేనాపతులం బొలియింప నిలింపసైన్యంబులు సంరంభంబున దైత్యబలంబులం దగటార్చె నక్కుమారుండు ప్రయోగింప నాశక్తి పగతుం బిలుకుమార్చి క్రమ్మఱఁ గరతలంబునకు వచ్చుచుండె నత్తారకుం డట్లు దమవారు సనుటకు సక్రోధుండై యగ్గుహునిఁ గిట్టి పెట్టిదం బగు నతనిశక్త్యస్త్రంబులతాఁకునం బడియె నట్లు జయంబు సేకొని యక్కార్తికేయుండు వెలుఁగ విబుధులు ప్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి. 189

క. బలికొడుకు బాణుఁ డనిమిషు, బలమునకుం గిరివల్లభుఁడు బాధించు నమ
ర్త్యులఁ గ్రౌంచపర్వతాశ్రయ, బలిష్ఠుఁ డయి జగములెల్ల భయముం బొందన్.

వ. దాని విని యమ్మహాసేనుండు. 191

మ. కడిమిం బోయి మహాగ్రశక్తినిహతిం గ్రౌంచంబు భేదించి యొ
క్కఁడు గర్వంబున నచ్చి మార్కొనిన దైత్యనాథుఁ దత్సైన్యముం
గడువేగంబున గూల్చె మౌనిసంఘంబుల్ ప్రశంసింపఁ బె
ల్లడరన్ దిగ్గదుందుభిధ్వనులు పుష్పాసార మొప్పారఁగన్. 192

వ. త్రిభువనానందకరుం డై విజయవిభవాతిశయంబున నొప్పి నిఖిలలోకసంభావనీయం బగు నమ్మహాపురుషుచరితంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండ నైతి కౌరవాన్వయపావన యాబలదేవుఁ డవ్వృత్తాంతంబు లాలించి విను మతం డత్తీర్థంబునఁ బ్రతిష్ఠితుం డై నకుమారునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి యందలిపెద్దలు కుమారాభిషేకంబు సెప్పఁ జెవులపండువు సేసి. 193

ఆ. అగ్నితీర్థమునకు నరిగి సమ్మోదంబు దాల్చి, యగ్ని డాఁగియున్న నమరు లచటి
కేఁగుదెంచి కాంచి రిద్ధశమీగర్భ, లీనుఁ డై యతని మానవేంద్ర. 194

వ. భృగుశాపంబునం బ్రాపించుసర్వభక్షకత్వంబునకుఁ జాలక దాలంగినయగ్నిదేవు నట్లు గని బ్రహ్మాదిదేవత[1](లమ్మునివచనం బమోఘంబు గావు నీవు సర్వభక్షకుం డయ్యు మాలో నగ్రపూజ్యుండ వని యొడంబఱిచి) నిజస్థానంబులకుం జనుటయు నత్తీర్థంబు పరమపావనం బని తజ్జలంబులఁ గృతస్నాను లై రి యం

(1) ఇది కొన్నిటఁ గానిపింపదు.

దుండి యాసీరి కౌబేరతీర్థంబునకుం జనియె నది కుబేరుండు దపంబు సేసి ధనాధి
పత్యంబు మొదలైనవరంబులు వడసినచోటయ్యెడ గదలి యతండు. 195

ప్రభావతి యనుమునికన్యకమహిమాభివర్ణనము.

సీ. బదరిపాచననామ పరమతీర్థమునకుఁ, జనియె భరద్వాజతనయ తొల్లి
యచటఁ బ్రభావతి యనునది యింద్రుండు, పతిగాఁగఁ గోరి తపంబు సేయ
నతఁడు వసిష్ఠునాకృతి దాల్చి వచ్చిన, నయ్యింతి యర్ఘ్యపాద్యాదు లిచ్చి
భక్తితోఁ జేరి మత్పాణి శక్రున కిచ్చు, దాన నప్పూనికి మానసఁ గాని
తే. వలయుపనిఁ బంపుఁ డన్న న వ్వేలయ నమ్మ
హాత్ముఁ డది యట్ల యగుఁ గాని యతివ వీనిఁ
బక్వములు సేయు మని కొన్ని బదరిఫలము
లానితంబినిచే నిచ్చి యవ్వల నుండ. 196

వ. అదియును గృతస్నానయుఁ గలితధౌతపరిధానయు నై ప్రోయి నగ్ని రాఁజఁబెట్టి యాఫలంబులు జలంబులతోడఁ గూడ నెక్కించి వండుచుండ నవి పాకంబునకు రాకయుండ వెండియుఁ దనసవరించినకాష్ఠంబులు గ్రమంబున నిడి యనలంబు ప్రబలంబు సేయఁ గాష్ఠంబులు సమసెఁ గాని యారేఁగుఁబండ్లరి య వయ్యెఁ గాష్ఠంబులు గలయెడకుం బోయి తెచ్చునంత కగ్ని చూచెనేని దుష్పాకం బగు నని యామగువ తనకా లింధనంబుగా నిడి పాకంబు సేయఁ గనుంగొని పాకశాసనుం డచ్చెరు వొంది ప్రత్యక్షుం బై శుభాంగి నీదునిష్ఠాతిశయంబునకు మెచ్చితి భవదభిమతం బిచ్చితి నీతనువు విడిచి త్రిదివమ్మునకు రమ్ము సర్వపాపహరం బై యాతీర్థంబు లోకత్రయప్రఖ్యాతం బయ్యెడు నని యె నమ్మహాభాగయు నాసుమనోవిభునకు మనోరమ యై నెలసె నట్టిబదరిపాచనంబుననుండి. 197

ఆ. ఇంద్రతీర్థమునకు నేఁగె నాబలభద్రుఁ, డచట నూఱుక్రతువు లాచరించి
యనిమిషేశ్వరుండు గనియె శతక్రతుఁ, డనుప్రసిద్ధితోడ నతులపదము. 198

వ. అచ్చోటు గదలి హలాయుధుండు రామతీర్థంబునకుం బోయెఁ బలుమాఱు రాజుల నెల్లను బొరిగొని పరశురాముం డత్యృప్తుం డై ప్రాయశ్చిత్తంబు గా నయ్యెడఁ గశ్యపునుపదర్శనంబున రాజసూయంబులు నశ్వమేధంబులు వాజపేయంబులు ననేకంబు లొనర్చి యమ్మునీంద్రునకు దక్షిణ సమస్తక్షోణియు నొసంగె నందుండి యయ్యేకకుండలుండు యామునంబునకుం జనియె నది వరుణుండు రాజసూయంబులు సేసినపట్టయ్యధ్వరంబునవసానంబున దేవాసురులకు సకలభూతసంక్షయకరం బగుచున్నసంగరంబు ప్రవర్తించె. 199

ఆ. అచటు గదలి యాతఁ డాదిత్యతీర్థసం, సేవనమున కరిగె ధీవిశాల
యందుఁ గ్రతు వొనర్చి యాదిత్యుఁ డుజ్జ్వల, జ్యోతిషాధిపత్య శోభి యయ్యె.

వ. ద్వైపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును జైమినియు మఱియును దేవలజై
గీషవ్యాదు లగు నన్యస్థిరు లనేకు లయ్యెడ నద్భుతయోగసిద్ధిం బొందిరి. 201

తే. అచటనుండి సారస్వతాఖ్య మను వసిష్ఠ, తీర్థమున కేఁగె నాబలదేవుఁ డధిప
యందుఁ దొల్లి నిష్ఠాతిశయంబు మెఱయ, దధీచి యనుముని నియమంబు లాచరించె.

వ. ఆనియమాచరణంబునకు నింద్రుండు శంకించి తద్విఘ్నకరణంబునకు నలంబుస
యను నప్సరోవనితం బుత్తెంచినఁ దదీయదర్శనంబున నమ్మునివీర్యంబు స్ఖలించిన
దాని సరస్వతి గర్భంబుగాఁ ధరియించి పుత్త్రుం గాంచి తపస్విజనగోష్ఠి నున్న
యత్తపోధనునకడకుఁ దెచ్చి నీయందు నీకొడుకు భవత్తేజంబు వృథ వోనీక యేను
వహించి కాంచితి నీనిం గైకొను మనిన నతండు వాని నెత్తికొని యాలింగనం
బును మూర్ధాఘ్రాణంబును జేసి యాసరిద్వరి నాలోకించి నీవు బ్రహ్మసరస్సున
జనియించితి పుణ్యనదులయందు నుత్తమ వని సంస్తుతించి నీజలంబులం దర్ప
ణంబు సేసిన విశ్వేదేవతలుఁ బితరులు గంధర్వులుఁ దృప్తు లౌదు రని యను
గ్రహించి యిక్కుమారుండు నీ పేర సారస్వతుం డనం బరఁగుఁ బదంపడి పండ్రెం
డేం డ్లనావృష్టి యగు నయ్యవసరంబునం బెక్కండ్రు మునుల రక్షించి
వేదాధ్యయనంబు సేయించు నని చెప్పి యొప్పగించిన సరస్వతి ప్రీత యై తన
యుం గొని చనియె నాకాలంబున. 203

క. అమరులకు నసురులకుఁ గల, హవము గలిగిన బలవిరోధి యాయుధనికురుం
బము నవరించుటనుసారోద్యోగ, మునఁ బ్రవర్తించె వీరకౌతుక మలరన్. 204

వ. అట్లుద్యోగించి. 205

చ. జగముల నందునుం బడయఁ జాల కతండు దధీచియస్థులం
దగియెడు నాయుధంబు లగుఁ దప్పిరతం జని వేఁడ నాతఁ డి
చ్చు గురుతరాతిదయాజ్వలయుక్తోసిరతుం డని పంపఁగా నిలిం
పగణము వోయి వేఁడిన స్వకీయ ళికలు యిచ్చె నతండు ప్రీతితోన్. 206

వ. ఇచ్చి యతం డవ్యయలోకంబునకు నరిగె నమరవరుండును దదస్థుల వజ్రా
యుధంబు నొనర్చి యేర్చె నంత నాసారస్వతుండు ద్వాదశవార్షికం బగున
నావృష్టిదురితంబునఁ దన్నుం జేరి పిన్న యనక విద్యావిశేషకలితం బైన గౌర
వంబున శిష్యత్వంబు భజియించిన యఱువదివేవురు మునుల సరస్వతీప్రభావ
జనితం బగు నన్నంబున రక్షించుచు వేదంబుఁ జదివించె నాసారస్వతతీర్థంబున
నుండి యాసంకర్షణుండు వృద్ధకన్యాశ్రమంబునకుం బోయె నయ్యెడ గర్గవంశ
వర్యుం డగు కుణి యను తపోధనుండు. 207

సీ. పరమతపమున నొకకన్యకం బడసి పెంచి, దివమునకు నేఁగె నది తపస్స్థిరతఁ బూని
పతి వరింపంగ నొల్లక బ్రహ్మచర్య, మున వెలింగి యయ్యాశ్రమమున వసించె.
పదంపడి యత్యంతవృద్ధ యై పరలోకగమనంబు గోరె నప్పుడు యదృచ్ఛాధన్ని

హితుండై ననారదుం డక్కన్యక కిట్లనియె. 209

క. విను పాణిగ్రహణము సే, యనివనితకుఁ బుణ్యలోకము ప్రాప్యము గా
వున నేయుపాయమున నై, నను దగియెడువరు వరింపు నలినదళాక్షీ. 210

ఆ. అనిన నిజతపంబు నర్ధంబు లంచంబు, గాఁగ నిచ్చి యదియు గాలవాత్మ
జుని వరించె నతఁడు సుదతితో సమయంబు, పలికికొనియె ధరణిపాలవర్య. 211

వ. సమయంబు నేకరాత్రసహవాససమ్మతికలితం బట్లు పాణిగ్రహణసంస్కారవతి యై యావృద్ధకన్యక దైవయోగంబున నారాత్రి మనోహరయౌవనయుఁ బరమానులేపనమాల్యాంబరభూషణాభిరామయు నయ్యె నమ్మునియుఁ బ్రీతుండై యన్నాతిసంగతి నన్నిసి గడపెఁ బ్రభాతంబున నన్నితంబిని యతనికిట్లనియె.

తే. ఒక్కరేయి నీపాల నాయునికి గాఁగఁ, బలికికొన్నార మది సెల్లె నలఘుచరిత
పోయి వచ్చెదనని దివంబునకుఁ బోవ, నుత్సహించె నమ్ముని మది నుమ్మలింప.

వ. ఇట్లుత్సహించి యిత్తీర్థంబున దేవఋషిపితృతర్పణపరుండై యొక్కనాఁ డుపవసించినవాఁడు పంచాశద్వత్సరపరిపూరణీయం బగు నైష్ఠికబ్రహ్మచర్యఫలంబు వడయువాఁ డని పలికి తనువు విడిచి దివంబున కరిగెఁ గురువంశోత్తమా యయ్యెడ నా రేవతీపతి శల్యుండు రణంబునఁ బాండవులచేత నిహతుం డగుట విని వగచుచు నచ్చటికిఁ జేరువ యగుశమంతపంచకంబునకుం జని యందుల మునులఁ గురుక్షేత్ర విశేషంబు లడిగిన వార లతనికి నది ప్రజాపతియుత్తరవేది యనియును సమస్తదేవతలు నందు వరిష్ఠంబు లగుసత్త్రంబు లాచరించి రనియును దానిఁ గురుం డనురాజు దున్నుటం జేసి దానికిఁ గురుక్షేత్రం బను నామంబు గలిగె ననియు నెఱింగించిన నయ్యేకకుండలుం డాభూమీశ్వరుఁ డేమి ప్రయోజనంబునకు దున్నె ననుటయు నాతపోధను లిట్లనిరి. 214

కురుక్షేత్రప్రభావాభివర్ణనము.

సీ. ఇందుఁ బుట్టినజను లెల్లను దుదిఁ ద్రిది, వంబున కరుగంగ వలయు నని మ
నంబునఁ గోరి యన్నరపతి దున్నంగ, నింద్రుఁడు సనుదెంచి యేల యిచట
దునియెద వనిన నమ్మనుజాధిపతి తన, కోర్కి సెప్పిన గేలిగొనుచుఁ జనియెఁ
బలుమఱు నద్దేవపతి వచ్చి వెండియు, నుల్లస మాడుచు నుండు[1] నతని

ఆ. నతఁడు నిష్ఠ గుందక నిశంబు దున్నంగ, వరముఁ బ్రీతి నొసఁగువాఁడు గాఁగ
నమరు లెఱుఁగ నిశ్చయము సేసి యాశక్రుఁ, డచటి కేఁగుదెంచి యతనితోడ.

వ. ఈపుణ్యక్షేత్రంబున నిరాహారులై దేహంబు విడిచినవారలకును నిందు సమరంబు సేసి సమ్యక్ప్రకారంబున మృతిఁ బొందినసమస్తజంతువులకు సురలోకప్రాప్తి గలిగెడు మని పల్కి నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు చను చుండి యాశతమఖుఁడు సంభావనాతిశయంబున. 216

1 నతఁడుఁ, దనదునిష్ఠ.

క. గాలిం గురుక్షేత్రంబున, ధూళి తనువుం జెంది నరునికి దుష్కర్మములం
దోలి యతనికి ధరిత్రిం, దూలి [1]మధురలీల మైనకతులగతి యొసంగున్. 217

వ. అని నిర్దేశించినం గురునృపాలుండును గృతకృత్యుండనై సంతోషించె నని చెప్పుటయు నాప్రలంబవైరి ప్రమోదభరితుం డగుచు మెలంగి యశ్వత్థమధూకామ్ర బిల్వాదిభూరుహశోభితం బైన నిజపూర్వాశ్రమంబుం గనుంగొని యిది యెవ్వరియాశ్రమం బని యడిగిన నమ్మును లిమ్మెడం దొల్లి విష్ణుదేవుండు దపంబు సేసినచోటు మఱియు శాండిల్యప్రభృతు లిందు యోగసిద్ధిం బొందిరనిన విని యయ్యాశ్రమంబుం గొనియాడి తత్ప్రదేశంబున బహిఃపరివారంబు నెల్ల విడిసి కొల్పి యొక్కపుణ్యాచలం బెక్కి దానితటంబున సమస్థలంబున మునిజనసహితంబుగ నాసీనుం డయ్యె నాసమయంబున నచ్చటికి జటామండలకలితుండును [2]కుశచీరచ్ఛాదితాంగుండును గలహప్రియుండును నగు నారదుండు హేమదండంబును మణికమండలువును గచ్ఛపవీణయుం బొలుపు మిగుల నేతెంచిన నెల్లవారలుం బ్రత్యుత్థానప్రణామంబు లాచరించి సుఖోపవిష్టుం జేసి పరివేష్టించి రా దేవమునిం గొల్చియుండి యబ్బలదేవుండు. 218

క. కురువృత్తాంతం బడిగినఁ, గని మేల్పడఁ జెప్పె నతఁడు గాంగేయుండున్
గురుఁడును గర్ణుండు శల్యుఁడు, వరుస ననిం దెగుట కౌరవక్షితినాథా. 219

వ. మఱియును మృగాసుల సన్నృపకుమారాదియోధవీరులం జెప్పి పదునెనిమిదిదివసంబులం జెల్లినసంగరంబు తెఱంగును సంక్షేపరూపంబునం దెలియం బలికి దుర్యోధనసైన్యం బంతయు సమయుటయు నందుం గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు బ్రదికిపోవుటయు నన్నరపాలుం డోడి పాఱి ద్వైపాయనహ్రదంబు సొచ్చి జలంబుల నంస్తంభించి డాఁగుటయు నది పాండవు లెఱింగి సపరివారంబుగం జనుదెంచి యమ్మడువుఁ జుట్టుముట్టి పెట్టిదంపుమాట లాడుటయు దానం గనలి యమ్మనుజవరుండు మడుఁగు వెడలివచ్చుటయు నెఱింగించి బిరుదుమగ లగుపగతుర పెక్కండ్రు పొదివికొని యుండం గురుపతియు నుక్కు దక్కక యున్నవాఁ డద్దండితనంబుఁ జూచిన మెత్తు నీ వని యుగ్గడించి. 220

చ. అతనికి భీమసేనునకు నాహవ మయ్యెడు నొంటిమై మహో
ద్ధృతబలశౌర్యదర్పయుతులౌ బాల్చు భవత్ప్రియశిష్యులర్ సుశి
క్షితులఁ గనుంగొనం దలఁపు చిత్తమునర్ మొలతెంచునేనిఁ బో
మ్మతులగదాకృతోజ్జ్వలవిహారము దారనిరూఢి నొప్పెడున్. 221

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రునిం దక్కటిమునులను వీడ్కొని యచలంబు డిగ్గి యభ్యంతరపరిజనంబుల నిజపురంబున కనిచి యన్నీలాంబరుం డరదంబు సమీపంబునకుం జని సరస్వతి నాలోకించి. 222

1 యమరలీలమై. 2 కనకకాంతినిభ.

చ. అరయఁగ మేటిపుణ్యనదులందు సరస్వతి సౌఖ్యసంపదల్
నరులకుఁ గల్గు నిజ్జగమునం బరలోకమునందు నీసరి
ద్వర నొకనాఁడు సేరినను వాసవముఖ్యసమస్తదేవతా
వరులును నిందు మేల్ నడయ వత్తురు సంస్కృతి సాలు సిద్ధికిన్. 223

తే. అనుచుఁ బలుమాఱుఁ జూచుచు నధికభక్తి మోడ్పుఁ గేలుఁ గంబున మోపికొనుచుఁ
బుణ్యతమనిజమూర్తివిస్ఫూర్తి మెఱయ, నమ్మురారాతిపూర్వజుఁ డరద మెక్కి.

వ. అతిత్వరితగమనంబున ద్వైపాయనహ్రదంబునకుఁ జనుదెంచె నయ్యెడ. 225

తే. ధర్మపుత్త్రాదులును సుయోధనుఁడు నతనిఁ
గన్న తెఱఁ గాంబికేయుండు విన్న తెఱఁగు
నధిప మును చెప్పినాఁడ నట్లన్నరేంద్ర
కుంజరుఁడు విని యిట్లను సంజయునకు. 226

పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనహ్రదంబు విడిచి పాలికలకుఁ బోవుట.

క. బలభద్రుఁడు సనుదెంచిన, నలఘుగదాస్ఫురితభుజసహాయోర్వసము
జ్జ్వలుఁ డగుమత్పుత్త్రునకుం, దెలివి మిగుల కున్నె నాసుతుతెఱఁ గెట్లయ్యెన్.

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను న, జ్జనపతికి హలాయుధుండు సనుదెంచిన ని
మ్మనము దెలివొందె మూఁపులు, దనరె మొగం బలరె నీదుతనయున కధిపా.

వ. ఇట్లు ప్రీతుండై యాతండు ధర్మనందనుం జూచి శమంతపంచకంబు ప్రజాపతియుత్తరవేది యనఁ బ్రసిద్ధం బైనపుణ్యస్థలం బయ్యెడం బ్రధనంబున నిధనంబు నొందినవారికి సద్గతి యగుట ధ్రువం బని విందు మప్పటిపాలికలనికిం బోవుద మనిన నతం డాద్వైపాయనహ్రదం బాసీమలోనిది గామి యెఱుంగుం గావున నమ్మాట కియ్యకొని తదభిముఖుండై పోవ నాదుర్యోధనుండును గదాకలనంబున నంసపీఠంబు పొలుపార మత్తగజేంద్రయానంబున సమరప్రస్థాయమానుం డగుచుం జన శంఖభేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగె నిట్లు పాండవపరివృతుండై యచటికిఁ గొడుకు నడచి యమర్షసముజ్జ్వలుండై. 229

క. నిలిచిన సకలజనులు నెడ, గలసి బలసి నిలిచి రపుడు గదయుఁ బసిఁడిగ
త్తళము మెఱయ నతనియెదురఁ, జెలువొందె బకారి హేమశిఖరియుఁ బోలెన్.

చ. కనుఁగొని దర్పమంథరముగా నతఁ డిట్లనుఁ బాండవాగ్రజ
న్మునకు వడిం బెనంగఁగ నను బవనాత్మజుఁ జూచుచేడ్క నీ
జనతతి యంత కంత కిటు సందడి గాఁ దనయిచ్చఁ గ్రమ్మదెం
చునొ యుపవేశనిశ్చలతఁ జూచిన మేలఖిలప్రియంబుగన్. 231

వ. అని భూపాలుర నెల్ల నాలోకించినం బాంచాలాదు లగునయ్యందఱును ధర్మనందనుండు గూర్చుండ నియోగించి బలదేవవాసుదేవసహితంబుగఁ దాను నాసీనుం డయ్యె నమ్మహీనాథమండలంబున సితప్రభుం డై నయన్నీలాంబరుండు

తారకామధ్యవర్తి యై మెఱయుచున్నగాంగు ననుకరించె నట్టియెడ భీమసేనుండును దుర్యోధనుండును. 232

సీ. ఆభీలగర్జనశోభితదేహులై, యుద్భటవృషములయొప్పుఁ దాల్చి
రోషమహావిషభీషణవదనులై, చండోరగంబులచంద మొంది
మదసముజ్జృంభితోన్మదితాకారులై, భద్రద్విపంబులపగిదిఁ బొల్చి
చారుగదాశృంగసంగతమూర్తులై, మహితపర్వతములమాడ్కి మెఱసి
ఆ. వాసుదేవయుగళసహస్రాక్షయుగంబులై, శ్రవణయుగ్మకంబు రామయమము
వైరులై దన్నుసి నాఁటిల నహించి యుం,బోధియుగళ మనఁగఁ బొంగు మిగిలి.

వ. బండారులం జానువులుం గాంచుచుఁ బరస్పరవ్యాఘాతయవిదారణంబు లగు దారుణభాషణంబు లాడుచు శుంభన్నిస్తంభంబులం బోలిచి నిలిచి రనిన విని యాంబికేయుం డను 234

క. తనుఁ బదునొకండు క్షౌహిణు లనూనవిభవమునఁ గొలువ నఖిలనృపులుం బం
చినపని సేయఁ దగఁడునా, తనయుండు దీనకయుం బరదాతియు నయ్యెన్. 235

తే. సకలధరణికి నాథుఁడై సంచరించు, నెల్ల భాజన మగు కౌరవేంద్రుఁ డనద
తనము దోఁపఁగ నట్టి ... ని వినియెన్, ...మునఁ బోరికి నమరెనే యుక్కటకట.

వ. ఏ మనం గలదు సంజయా గ్రహంబు సేర్పంగాక యని పలికి యూరకుండె
నట్లున్న యమ్మహామహీపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 237

క. నీసుతుఁడు సమానవిక్రముఁడు, ల్లాసంబున నంగకంబులం బొంగారం
గా నున్నవాఁడు వాయుతనూజునిఁ బిలిచె నుద్ధతిఁ గ్రీడారణమునకున్. 238

వ. అయ్యవసరంబున. 239

క. ఉర్వీవలయము వడఁకెను, బర్వము గాకయును రాహు భానునిఁ బట్టెం
బర్వతములు లుదిలె పిడుగులు, సర్వదిశల నడచె నభము శర్కర గురిసెన్. 240

వ. మఱియు నిర్ఘాతపాతప్రభృతిమహోత్పాతంబులు గలిగె వాని నెల్ల నను
సంధించి గంధవహానందనుండు గాంధారీనందనుం జూపి ధర్మనందనున కి
ట్లనియె. 241

సీ. అశ్రమంబున గెల్వఁగను నాఁడు గాసిలకు,గొని మాఁడఁ బోరాడికయూల్చి తొడలు
పొడిసేసి యిస్సిచుఁ బాలింతు మద్గదా, దండసముద్దండతావిభూతి
యవధరింపుము నీవు చూచుచున్న దెగటారె, నిక్కులపాంసను నిట్టు లేను
గదిసియుఁ గ్రమ్మఱ సంపుగంబునకుఁ బో, నిత్తునే ధృతరాష్ట్రుఁ డింక వగలఁ
ఆ. బొగులువాఁడు గాక పోఁడిమియొం డుండు, వాఁడె వీఁడు మనల వాలి పఱుపఁ
దొల్లి పడినపాటు లెల్ల వెలారింతు, నధిప నీమనమున హర్ష మెసఁగ. 242

వ.. అని పలికి దుర్యోధనాభిముఖుం డై. 243

క. నెఱి మాలి వీరి నీచుఁడు, పఱిచినపాటులకుఁ దగినఫల మగు నని యి

త్తెఱఁగునకు నియ్యకొని చూపఱు వొగడఁగ నిన్ను నిపుడు పడవైచుటకున్.

తే. అమరి యున్నాఁడ నాహారి కగ్గమైతి, పదుదుగా కింక నీకు [1]నెక్కడకుఁ బోవ
వచ్చు ననవుడు నిది యేల పెచ్చుపెరిఁగి, యాల మెడసేసి యనిలజ ప్రేలె దిట్లు.

వ. అని కురువిభుండు వెండియు నిట్లనియె. 246

క. పలుకుల వెఱపించెద వా, కొలఁదియె దుర్యోధనుం డకుంఠితబాహా
బలుఁ డిదె యవలీల నినుం, బొలియించెడిఁ బలుకు లుడిగి పోరాడు ధృతిన్.

శా. వ్యూహాభావము సూచి న[2]న్నసదుగా నూహించె దో భీమ మ
ద్బాహాచండిమసారదుర్దమగదాదండంబు దృప్యద్భవ
ద్దేహోల్లాసము నెట్లు దీనదశకుం దే నోపునో చూడుమీ
యాహా పుట్టెడు లాఁతిచూపఱకు హాహా పుట్టు మీవారికిన్. 248

ఉ. నా కెదురై పినాకియుఁ బినాకము పట్టక యుద్ధతిన్ గదా
భీకరవృత్తి చూపుటకుఁ బేర్చిన నెక్కుడు పేర్చి చీరికిం
గైకొన కే పడంచి భుజగర్వసమున్నతి నిర్వహింతు నీ
[3]కేకడ డాఁగ వచ్చు గద నే నని సేయుటకుం గడంగినన్. 249

వ. అని మఱియును. 250

క. గదఁ గయ్య మెన్నఁడొకో చే, యుదు భీమునితోడ ననుచు నుల్లంబునఁ గో
రుదు నెప్పుడు నిప్పుడు నా, కది యొదవెన్ విధికృతిం గృతార్థుఁడ నైతిన్.

వ. నీ విట చక్కనయి రమ్ము. 252

చ. అన విని యెల్లవారు భవదాత్మజు మెచ్చి నుతించి రయ్యశో
ధనుఁ డరివీరు లట్లు ప్రథితంబుగఁ దన్ బొగడం బ్రమోదియై
వినుచుఁ బ్రవర్ధితం బయిన వీరగుణంబున నుల్లసిల్లె నా
తనిపయి భీముఁ డుద్యతగదాస్ఫురణన్ నడచెన్ నరేశ్వరా. 253

వ. అప్పుడు కుంజరబృంహితంబులును హయహేషలునుం జెలఁగె నిట్లు తనమీఁద నడచువడిముడిం జూచి నీకొడుకు కదల్చుచు గదాసముల్లాసంబు భాసమానంబుగ వీఁక నెదుర్కొని తాఁకిన. 254

భీమసేనదుర్యోధనుల గదాయుద్ధము.

సీ. చండగదాపరస్పరఘట్టనంబుల, మింటఁ బెల్లడరెడు మంటగములఁ
బరమఘోరము లగుపదతాడనంబుల, నొలయువసుంధరాచలనములను
నుద్భటక్రోధసముద్రేకములఁ జూడ్కు, లం దులసిల్లెడు నరుణరుచుల
దారుణధ్వను లగుతర్జనలీలలఁ, బరఁగుపర్వతగుహాప్రతిరవముల

తే. ననిమిషులదృష్టి మిఱుమిట్లు గొనఁగ భుజగ
పతియుఁ గూర్మంబు సంకటపడఁగఁ దరణి

1 నెక్కడికిఁ. 2 న్నసుదుగా. 3 కేకడ కేఁగ.

కిరణములు నల్కడఁ బాఱ విస్ఫులింగములు బెదర
నొప్పె నప్పొలితలపుల మసఁగె యుగ్ర మగుచు. 255

వ. ఇట్లు తలపడి మండలభ్రమణాదివివిధప్రకారంబులం బుడమికిం జిత్రగదాసారణ
బహుభంగుల నిడిసిరి [illegible] త్తిమియు [illegible] ప్పాలయుం దమలావును వేగంబును
నేర్పును నెప్పంబును [illegible] బుట్టింప నంతకంతకు నెక్కుడగు
మదంబులం [illegible] బలన్నైపుణంబు లగ్గింపం బేర్చుబీరం
బుల [illegible] యక్కురుపాండవపుంగవులు
జంభవాసవుల [illegible] బలుదెఱంగు లైనగదాప్రహతులం
దునియలుం [illegible] మనుష్యులు [illegible] త్తళంబులు ధరాతలంబునం
దొఱంగ నట్టిరుడు. 256

మ. ఒకఁడి [illegible] చూపి [illegible] క్రేయుఁ మేను వంచించి వ్రేఁ
తఁదఁ దప్పఁ [illegible] క్రేఁటు [illegible] దప్పించి వేగంబు గుం
దక నొప్పించుఁ [illegible] గదాదండంబు దూలించుఁ బాం
డుకుమారుం [illegible] గెలి సల్పుం దగన్. 257

వ. మఱియును [illegible] నుల్లసిల్లి. 258

మ. గదతోఁ [illegible] గద [illegible] కగం డొప్ప లంఘించి మా
ఱు దెసల్ [illegible] దాఁకుచుం బాయుచుం
బద [illegible] రాచిత్రితో
న్మదనానాగతి [illegible] దీప్తు లై. 259

ఉ. తప్పినయప్పు క్రేటు [illegible] దాఁకినయప్పు డనేక భంగు లై
యొప్పులు [illegible] నుల్లసులై సకలాంగకంబులం
[1]గప్పఁ [illegible] గ్రమ్మఁ [illegible] సుర వ్రజం
బప్పటి [illegible] వింత [illegible] పొంగఁ బోరి రేపునన్. 260

వ. ఆసమయంబున. 261

సీ. వితతవీరాగ్ర [illegible] త్త యొండొరు నొత్తగించు
నుగ్రమ [illegible] నుప్పట [illegible] లగుసమరవిభ్రమము లంగ
సంగతంబులు గాఁ [illegible] నాత్మ, గుణములవలనినైపుణము లెడలు
టయు నసగ్గళనిరూఢ ప్రసారంబు లం,దంద [2]బెట్టినపురకయందు నూడు

తే. పడఁగఁ దాఁకిన శోణితప్రసరణంబు, నిరతిశయ మైన నెడ సోలి నిలిచి గదలు
వామకరముల నూఁదియు నాగు మగుడఁ, బోరి కెలయుట నిర్భరాద్భుత మునేసె.
263

వ. ఇట్లు ధైర్యధుర్యోత్సాహంబులం బోదలి.

శా. రౌద్రోల్లాసము మూర్తిసంకలన ఘోరం బై పొరిం బేర్చి నా

1. గప్పఁ దలిర్చ్చి. 3 బెట్టియపురు నందు సూడు

నుద్రిక్తం బగునాత్మరక్తమున మఱిగోన్మగ్నతం బొల్చి త
ద్గదూర్ధ్వాగ్ర గదాయుగంబు విసరత్సంధ్యాంబుదద్వంద్వభా
స్వద్రేఖాలలితంబు చెన్నునడ సెన్ వారిద్దఱుం బోరఁగన్. 264

క. సుర లచ్చెరువును మెచ్చును, బెరిగొను చిత్తములతోడఁ బెద్దయుఁ బ్రొద్ద
య్యిరువుర గెలుపోటమి తెలియఁ, గరసి నిరూపింప నేరరైరి నరేంద్రా. 265

తే. అప్పు డప్పుడ తలపడికొనట్టు లప్పు, డేచి విలసిల్లు నేనులకియెఱ్ఱచెలువు
గలయఁ బూఁటనడమ్రోదుకిపులఁ దలఁపఁ, బట్టుగా నొప్పె నఘన నీకపట్టిదోయి.

వ. ఇవ్విధంబున నొండొరులకు వట్రపడక యసమానమగుచు సాటోపసంరంభం బులం బెనంగి రందు గాంధారీనందనుండు వలపలించి చుట్టుకొని రా నది సరకుసేయక బకవైరి దాపలించి తిరిగినం బెరిగినయాసంబున నుల్లసి తుం డై యాభూవల్లభుండు నిబిడియెనుక లగల త్రేసిన నవ్వెగుం డక్కౌ రవపతికంబుతో నగ్గద బీఱువోవ త్రేయం బాయక మగుడం బూన్చి సారించినం దోరంపు మెఱుంగు లెసంగం జెలంగి శబ్దంబులు నింగి ముట్ట బెట్టి దంబు గఁ దా వెనువునం దిరిగి యద్ధరణీశుండు శిరస్త్రాణంబు సిసెంజేసినం గౌంతేయుండు గంపింపమి యక్కజం బై యుండె నంత నగ్గలం బగునలుక నవ్వడముడి పుడమితేనివెడందయురం బులక్షించి లాఘవఘోరంబుగ గదాదండంబు ద్రిప్పి వైవ నాతం డది మేనినునులునం దప్పింప నది యిల చలింపం బడిన నన్నుసులు తెఱపిన యుఱికి యుద్భూతవేగం డగునవ్వాయు పుత్రుండు గద పుచ్చుకొని తిరుగునందున దుర్యోధనుండు తనిమానవక్షస్థలంబు దారుణప్రహారంబున నొప్పించిన నతండు నండినసంచాలురచి త్రాంబులు దూల సోలియు నాలోనన తెలివొంది బలవిక్రమంబులు మెఱయ నమ్మనుజపతి పార్శ్వ భాగంబు బెట్టడిచిన మ్రానిరిల బడియును వీఁక చెదక యెగసి యజ్జగతిపతి తన్ను నగుచు నార్చుపగతురు సిగ్గుపడ నగ్గలికసొంపు పొంపిరివోనఁ బవన తనయుఫాలకర్ణమధ్యప్రదేశంబు పటుప్రహతిం బగిల్చిన నొల్లబోయి శీఘ్రం బునం దేఱి యమ్మహాబలనందనుండు గండతలంబునం దొరఁగునెత్తురనుమదం బున మత్తకరి ననుకరించుచుఁ దుండంబుచందంబునం జెలువొందుగద యల్లార్చి పేర్చి వ్రేటుగొనిన మొదకెలను దాఁకి నీకొడుకు మహాపవనపతితం బగుసాలంబుపోలికిం గూలినం గని ధర్మపుత్రప్రముఖులు ప్రమోదంబు నొం దిరి గ్రక్కున లేచి కాలాకారుం డై ధాత్రీనాథుండు చిత్రభ్రమణంబుల వెగడుపఱిచి పలువ్రేటుల నొప్పించినం గిమ్మీరవైరి వసుధం ద్రెళ్లుటయు నది సావుగాఁ గొని యక్కురుసింహుండు సింహనాదంబు సేయ నవ్వాయుసుతుండు సావమి యెఱింగి యాభూపతి పెనంగుభంగియుఁ గనుంగొని మెచ్చునుర ప్రకరం బులు పుష్పవర్షంబులు గురియం బరులకు భయం బొలసె నంతం దెలిసి భీమసే

నం దున్న [illegible] త్రిగర్తదేశపతి [illegible] భంబునం బోలిచె నప్పుడు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న [illegible] భీముఁడు ననిసుయోధను సంగ్రామంబునకుం బిలిచిన విని [illegible] వారిం బల నని వారించి విగతఖేదుం డగుచు [1]నాకేశంబున [illegible] రారాజుం దలపడి బహుచిత్రగతులం జరింప [illegible] 267

[illegible] భీమదుర్యోధనులతారతమ్యంబు చెప్పుట.

క. భీముని సుయోధనుని [illegible] సంగ్రామంబు [illegible] నెవ్వరియం
[2]దేమే [illegible] చెప్పవె సీరజనాభా. 268

చ. అన విని [illegible] దేశనం
జనితసమున్నత [illegible] నిర్జితుఁడుం [illegible]
వనిమిగుల [illegible] లంబు పెం
పున నధికుండు [illegible] బధికంబు సేయుటన్. 269

ఆ. లావు [4]గలిగి [illegible] సొచ్చి [illegible] వరవు
వలన [illegible] నరటిజయము గొనుట.

వ. అన్యాయంబున [illegible] గలపగఱ మాయాప్రకారంబులు [illegible] విధవ్యాపారంబు వినమె జూదంబునన్ [illegible] సుయోధనుం [illegible] విఱుగ నడుచువాఁడ నని ప్రతిన [illegible] నాభికి దిగువ యైనశరీరభాగంబు [illegible] [6]గండడంచి మఱి పరిభవరూపంబుగ [illegible] పెనంగ నేని ధర్మ [illegible] భంజించి వధయించుట [illegible] ధర్మనందనునివలన మనకు భయం బావహిల్లె [illegible] బలవదరాతులం బొలియించుటం జేసి జయంబును [illegible] యున్న యొడ నవి సందిగ్ధంబు లైనయట్లు గానోపని [illegible] దుర్యోధనుతోడం బలికె యతని తోడ గదాయుద్ధంబున [illegible] నిరవధి యగునె హాత బంధుమిత్త్ర [illegible] దాస విడిచి మడువు సొచ్చినవాని వెదకి [illegible] బిలుపు కే [illegible] సంవత్సరంబులు [illegible] భీము జయించుట కయి గదా[7]పరిశ్రమం బాచరించె [illegible] మెఱయుచున్నవాఁ డీభీమునకుం బెద్దకాలంబేసి [illegible] ధర్మంబు దొఱంగి యైన

1 నాకేశుండు. 2 [illegible] 3 'శ్రవం' వ్రా. ప్ర. 4 'గలిమి. 5 గద సారించి పరిభవ. 6 [illegible] యతిఁ [illegible]. 7 'పరిశ్రమం' వ్రా. ప్ర.

నిక్కులపాంసనునిం బిలుకుమార్పకున్న నింక నించుకసేపునకుం దాన తెగం
దెగిన మీకు నెల్ల నిప్పాపాత్ముండు రాజగుట కోర్వవచ్చునే యనుటయు. 271

క. విని క్రీడి యపుడు మారుతతనయుండు దనుం జూడ నూరుతలను కరతలం
బున నప్పళించె నతండును, గనికొనియెను సన్న యగుటం గౌరవముఖ్యా.

వ. కనికొని యధర్మంబైన నూరుభంగంబు సేయుమని కృష్ణానుమతి
జిష్ణుండు వనిచె నాకు నొండుమెయి నెట్లునుం బగతునగపాటు లేక తక్కనే
నవ్విధం బాచరింతునకాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులం జరి
యింపం గురుపతియు బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసిల్లం బిత్సంగ్రామం
బామిషార్థిగరుడద్వయసమరంబుచందంబున దర్శనీయంబై యుండె నట్టియెడ.

ఆ. పాండురాజసుతుండు పటుతరోల్లాసియై, వైచుటయును ధరణీవల్లభుండు
తొలంగ దాటె రయమునఁ దలకొనిగదఁ బుచ్చి, కొనియె నాబకాంతకుండు నుఱికి.

దుర్యోధనుండు భీముగదాదండమునం దొడలు విఱిగి పడుట.

క. ఆలోనం గురుధరణీ, పాలుం [2]డడరి ప్రేయుటయును బవనసుతుని నె
సోలె నది గానం డాపతి, కేలీవిభ్రమము దోంప గ్రేళ్లుఱికె నృపా. 275

చ. ఉఱికినఁ దేఱి పై కుఱికి యుగ్రత భీముఁడు ప్రేయ నవ్విభుం
డుఱక మహాద్భుతస్ఫురణ నూర్ధ్వపరిభ్రమణంబు సేసినం
దెఱపి యతండు గాంచి సముదీర్ణరయంబున వైచెఁ బెన్గదల్
విఱిగి నగాగ్ర ముద్భటపవిప్రహతిం బడుచాడ్పునం బడన్. 276

వ. అప్పుడు మహోల్కాపాతంబులును బాంసుమాంసరక్తవర్షంబులును వికృ
తంబులగుకరితురగబృంహితహేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకోత్పా
తంబులును గలిగిన నట్లు కౌరవపతిపడుటకు నుబ్బసం బొదలినపాంచాలురుం
బాండవులు నుద్విగ్నచిత్తులైరి వియత్తలం బంతయు నొక్కమ్రోఁతగా
నగ్గదాయుద్ధవిశేషంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబు
లకుం జని రిట్లు తనగదతాఁకునం దొడలు విఱిగి సింగంబుచేతం గూలిన
గంధశుండాలంబుచందంబునం బడి యున్నసీకోడుకుం జేరం జని భీమసేనుండు.

తే. ఏకవస్త్రం బాంచాలి నట్లీడ్చి తేరం
బనిచి సభలోనం బఱిచిన పాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్మ యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాంగ శిరము దన్నె. 278

వ. తన్ని యలుక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279

క. పసు లని యార్చుచు మము ను, ల్లస మాడినధర్మహీనులను నృపధర్మం
బెసంగంగ నే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము మగుడ బంధుద్రోహీ.

1 తలఁగ దాఁటె రయము దళుకొత్త గద. 2 డు గద వ్రే.

క. విను మేను [1]కల్లసారెలు, గాని కపటపు నెత్తమాడు కుశలతఁ గాఁ డో
ప్పనివారు నే సహించుట, ఘనబాహుస్పర్ధ కేళిఁ గాని దురాత్మా. 281

వ. అని పలికి వెలుఁగు నవ్విధ ధర్మనందనగోవిందపాంచాలప్రకరపార్థసాత్యకినకుల
సహదేవుల నాలోకించి. 282

ఆ. శంక లేక కడఁగి సభ కీడ్చి పాంచాలి, నంట రానిదాని నొంటిచీర
తోన యున్నదాని వేఁడి నట్టి యిట్టి, ద్రొంచినతనిఁ జూడుఁ డంచుఁ బొదలి. 283

వ. పాంచాలి సేసినశపథంబు సఫలంబు నగుట సంతోషంబు సమకూరె ననిన విని వారు
ప్రమోదంబు నొంది మిక్కిలిసంతసంబునం దేలి యక్కురుకులస్మరుండు
నర్తించుచున్న నో పలికిరి. 284

చ. మును మనుమి గొల్లపుఁబాలు రసి సుయోధనుం జెడనాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ద్రౌపదిదాస్యవిమోచనంబు బంధువర్గమి
త్రనికరసైన్యనాశనము హీనతయుం గనుఁగొంపఁ గంటి మిం
క నమరలోకసౌఖ్యము నయోగము నంబునకు సరి మాకు నారయన్. 285

క. అని గదఁ ద్రిప్పి నృపునిఁ, గానయుఁ దుమికి నట్టి యడిమి తల గ్రమ్మఱఁ ద
న్నినఁ గని మును నిన్నుటను, న్నన మఱియు నిద గ్రజుం డతన్ముతోడన్.

వ. హర్షావేశలఘుచారిత్రుం డగునన్నాఁ డగుపుత్రున కిట్లనియె. 287

చ. తల యది యోల నిన్నదన ధర్మసుతు నొందుట కార్త్య రోయఁగా
వలవదె రాజరాజ జనుడు వర్తనముఁ దక్కినబంధుకోటియుం
గలపరివారముం దగిన గాదె మునుపఁ బోర సంగర
స్థలమునఁ బట్టి సీమ నుడివేయుచుఁ జేయ జనంబు మెచ్చునే. 288

క. మును లోకము గ్రస్తుఁ డగుం, డనుఁ బొంగినవాఁడ విట్టు లనుచితకృత్యం
బునకుఁ దనఁ దగున నీవు, గని యెమ్ముల మేమి దూష్యగర్వం బేలా. 289

వ. అని దూఱి సుయోధనుం జూచి బాష్పాకులలోచనుం డై. 290

సీ. విధి ప్రతికూలుఁ డై నేరంబు పుట్టించి, మాకు నీవును మేము నీకు నలిగి
యిత రేతరద్రోహశీలిత నగి యుంటిమి, సేయుట గావించె నీ యధర్మ
పరతయు లోభంబు బాల్యంబు, మనమును నిన్ను నింతకుఁ దెచ్చె నీ కతమున
నాకు బాంధవకులనాశంబు నాటిల్ల, ధృతరాష్ట్రకోడండ్రు తీవ్రశోక

తే. కారి యగుచున్న ఘనదుఃఖంబు కారణముగ
నన్ను నిందింతు రనునవకీనములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ గగురు మావ
హిల్ల దురపిల్లె నుల్లంబు దల్లడిల్ల. 291

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 292

---

1 కల్లసాళ్లుం.

చ. అనిలసుతుం డధర్మమున నమ్మెయిఁ గౌరవమేదినీశ్వరుం
దనయెదురన్ వధింపఁగ గదాసమరాఖిలధర్మవేది నాఁ
జనినహలాయుధుండు గని సంజయ యేమని పల్కె నంత వాఁ
డనుజులకున్ మఱందులకు నట్టియెడ న్వగమోడ నేర్చునే. 293

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మనుజేంద్రున కట్లు రోహిణీ
తనయుఁడు కోపవేగమునఁ దామ్రముఖుం డయి లేచి బాహువు లె
త్తి నృపతులార చూచితిరె తెల్లముగా బకవైరివిక్రమం
బున తెఱఁ గిట్టివాని మనభూములఁ గంటిమె యెన్నఁ డేనియున్. 294

వ. గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యగుశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా
దనుశాస్త్రోక్తి వినమె వీఁడు విచ్చలవిడిఁ జంపె నని యని పలుకునమ్మహాత్ముని
మనంబున రోషానలంబు సముత్థితం బగుటయు నప్పుడు. 295

క. నిజరథముఖోఁదివాలమును, భుజశిఖరమునం దమర్చి భూమి యుద్రున వా
యుజు దెసకు నడచె నుద్భట, గజరిపుచంక్రమణరేఖ గతియం దోలయన్. 296

శ్రీకృష్ణుఁడు బలరామునకుఁ గోపోపశమనంబు సేయుట.

వ. దానికిం బవమానసూనుండు సోదరభుజబలనిజబలంబు లేకముఖత్వంబున
నెప్పుడుం గలుగుమనోబలంబునలనం జలింప కుండ నట్టియెడ వేగంబ విన
యావనతుం డగుచు నచ్యుతుం డష్టంబు సాచ్చి దీర్ఘసృత్తపీనంబు లగు బాహు
వుల హలాయుధుఁ బట్టి కైలాసశైలంబు గదిసినయంజనమహీధరంబునాడ్కి
నొప్పి యనూనస్వరంబున నతని కిట్లనియె. 297

క. తనవృద్ధియు మిత్త్రునివృద్ధనమును దత్సఖసమృద్ధి ప్రబలంబయును శ
త్త్రునిదెస నిన్నియుఁ జెడుటయు, ననుషడ్విధములను నన్న సతి శుభ మొందున్.

వ. ఏతత్ప్రకారంబు విపరీతం బగుట యొప్ప దట్లు గావున మిత్త్రునకుం గీడు వాటిల్లి
నెడ నేర్పు గలుగునేని మైత్రిపరుం డయినపౌరుషశాలి యాతని శమింపం జేయు
సత్యపరాక్రము లగుపాండవులు మనకుఁ బరమమిత్త్రులు విశేషించి మనమే
నత్తకొడుకు లనీతిపరులచేతం బరిభవింపంబడినవారు గావున వీరల కభ్యుద
యంబు గలిగించుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 299

తే. ప్రతిన నెఱపుట నృపులకుఁ బరమధర్మ
మగుట మనమునఁ జర్చింపు మనిలసుతుఁడు
గద సుయోధనుతొడలు భగ్నములు సేయు
వాఁడు గా సభఁ బూనినవాఁడు గాఁడె. 300

వ. అట్లు గాక మైత్రేయమహాముని శాపంబున దుర్యోధనుతొడలు భీమసేనుగదా
ఘాతంబున భగ్నంబులు గాఁ గలయవి యై యుండె నిప్పు డట్లయ్యెం గావున

దీన దోషంబు దోఁపదు క్రోధం బుపసంహరింపుము కుంతీనందనులయభివృద్ధి మనకు సమృద్ధిఁ జేయు ననిన నతనికి హలాయుధుం డిట్లనియె. 301

తే. ఒపి ధర్మార్థకామంబు లొకటి నొకటి, నాశ మొందింప కుండంగ నడపవలయుఁ
గాక ధర్మంబు సెడ నర్థకామములను, గోరుపురుషుండు నిందకుఁ గుదురు గాఁడె.

క. మునిశాపంబును బ్రతినయు, నని చెప్పితి గలుగుఁ గాక యవి విను ధర్మం
బునవానికి నెఱపక యి, ట్లనిలసుతుఁడు గలఁచెఁ గాదె యన్నీతి యెల్లన్.

చ. అన విని కృష్ణుఁ డిట్టు లను నాతనికిన్ విను నిజ్జగంబు ధ
ర్మనిరతమానసుండు మధురత్వనిగూఢుఁడు రోషదూరుఁ డం
చనిశము సంస్తుతించును మహాత్ము యుడంపుము క్రోధ మీతఁడుం
దనదు ప్రతిజ్ఞ దీర్చ రిపు గదాహతుఁ జేసె సధర్మమే లగున్. 304

వ. అదియును నిలిచి మహాస్త్రయస్తుఁడును నడచు నడను గాదు పొడ వెగసి పై కుఱికినఁ దన్నుం గాచికొనుటయుం బ్రతిన నెఱపుటయును గారణముగా దొరకొనిన నాభికి దిగువ గదా యని యుఱికి చావ వచ్చునే గద నూరుభంగంబు సేయుదు ననుభీముసేనుపూనికి పదుమూఁడువత్సరంబు లేని వేఁచినయది[1] యిక్కులపాంసనుం డెల తలంప కుండెడి మఱచె నేనిం జెడుఁ గాక మన కేమి కలియుగంబు వొడమ యాసన్నం బయ్యె నివ్విధంబులు ధర్మంబులై చెల్లకుండునే యట్లుం గాక పుట్టినదాదిగ నుండియుం గపటంబున నపకారంబులు సేయుచున్నవీనిఁ గపటప్రకారంబునం బడవైచుట ధర్మహాని యై తోఁపదు వీఁడు పాండవయావదవస్థానుం డగుసుభద్రానందనుం డగటార్చిన తెఱం గెఱుంగమే యనిన నాబలదేవుండు నలుమొగంబుతో నిట్టిచెనఁటిగెలుపు గెలిచిన భీముండు నృశంసుఁ డగుం గాక రణధర్మంబు దప్పక పెనంగినట్టిధర్మాత్ముం డైనదుర్యోధనుఁడు సుస్థలోకం బయ్యెడు మనుచు నతనికిం జెప్పి రథాధిరూఢుం డై పాండవసేనాపాంచాలయదుప్రవరులు చిన్నంబోవ నిజపురంబునకరిగెఁ దదనంతరంబ వాసుదేవుండు ధర్మపుత్త్రు నాలోకించు నెడ నతండు దీనాననంబుతోడ నూహసంబు విషాదంబు నొంద నూరకున్న నారాయణుం డతని కిట్లనియె. 305

ఆ. బంధునాశకుండు పాపాత్ముఁ డీసుయో, ధనుఁడు వీని సమరధరణిఁ గూల్చి
శిరము దన్నె భీముఁ డగుయంగ నిది యధర్మంబె నీకు నేల కుఱుంగఁ జెపుమ

వ. తలఁ దన్నువాఁడ నను ప్రతిజ్ఞయుఁ గీచకారాతికిం గలదు గాదె యనిన విని కుంతీనందనుండు దేవకీనందనున కిట్లనియె. 307

క. కురుకులము వ్రాలియుటకు నుది, యొరియుంగా నున్ననాకు నితఁ డీరాజ్యా
శిర ముఱక తన్ని యిమ్మెయిఁ, బరిభవ మొందింప వగపు పాటిల కున్నే.

1. పూఁచినయది.

తే. ఇతఁడు వఱిచినపాటులు హృదయకీలి, తంబులై భీమసేనుండు తగవు మాలె
నేమి సేయంగవచ్చుఁ బో నిమ్ము పుణ్య,పాపచింత యిం కేటికిఁ బద్మనాభ.

వ. అనుటయు నట్లు కాక దీని నింత గొనియాడ నేల యని యతండు భీమసేనపక్ష
పాతంబున నతనిచింత గీటునంబుచ్చె బీభత్సుండును నెఱియం బ్రియం బందని
డెందంబుతోఁ గీడు మేలాడక యూరకుండె నమ్మారుతి మోదం బెసఁగ
మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబున మోపికొనుచు నుత్ఫుల్లంబు లగులోచనంబుల
నొప్పి నిజాగ్రజుం జేరం జని యిట్లనియె. 310

చ. పరిభవకారి యైనకులపాంసనుఁ డాహవభూమిఁ గూలెఁ ద
త్పరనుతి వైరముం బెనిచి పాపవినిశ్చయకారకత్వని
ష్ఠురు లగుదుస్ససేనుఁడును సూతసుతుండును సౌబలుండునుం ద్రుం
గి రితనికంటె మున్న మహిలోకిం బతి నీవ భరింపు ముర్వితిన్. 311

వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డనని కిట్లనియె. 312

క. హరితలఁపు గూడఁ గురుపతిఁ, బరిమార్చితి ప్రతిన తోడఁ బగ దీర్చితి నీ
కరయంగ దైవబలవి, స్ఫురితభుజాబలము లింత చొప్పడి యున్నే. 313

వ. అని సంభావించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయు నుద్దేశించి. 314

తే. అట్లు వడియున్నయక్కౌరవాధినాథుఁ, జూచి పాండుసూనులు సోమకులును
నేమి సేసిరి నాకది యెఱుఁగఁ జెప్పు, మనుఁడు నతఁ డిట్లులనియె నమ్మనుజపతికి.

వ. దేవా యేమి సెప్పుదుఁ బాండవులును బాంచాలురుం దక్కటిభూపతులును
కృష్ణసహితంబుగా నుబ్బునం బొంగి చీరలు వీచువారును విండులు విసరు
వారును గుణధ్వని సేయువారును శంఖంబు లొత్తువారును భేరీపణవాదులు
మ్రోయించువారునుం బెలుచ నార్చువారును నయి పేర్చినం బృథివి వ్రేఁ
గగున ట్లుండె నిత్తెఱంగునం జెలంగి మారుతిసూరెలం జేరి యిట్లనిరి. 316

మ. గదనే ర్పెక్కుడు గల్గుదర్పఘనుఁ డీకౌరవ్యరాజన్యుఁ డు
న్మదలీలం బయి నట్లు బిట్టుఱికిన న్వంచించి పోకిట్లు సే
యుదె నీవాటునఁ బెన్నొడల్ విఱిగి వీఁ డుర్విం బడఁగా మాకు నో
ప్పు దలిర్పం బులకాంకురంబు లెసఁగెం బో విప్పుసుం జూడుమీ.

ఆ. పరులచేతఁ గానిపని యైనవృత్రవ, ధంబుఁ బోని యరివధంబు నిర్వ
హించియున్ననిన్నుఁ నేమింద్రుఁ గొనియాడు, నమరులట్లపొగడ మోదము సెలంగి.

క. అవమానంబులు సేసిన, యవినీతుల దుస్ససేనుఁ డాదిగఁ గలవా
రి వధించి యడుగు పగతుని, యవుదల నిడి తింతవార లవనిం గలరే. 319

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించిరి భీముచేసినగదాసమర
ధర్మవిరోధంబు లాఁతిరాజులమనంబుల నుండునో యని శంకించి కృష్ణుం
డెల్లరాజులం గలయం గనుంగొని యిట్లనియె. 320

ఉ. చక్కటి లేనియాలమునఁ జంపె నసత్య వలన దీదురాత్మకుం
డక్కటికంబు లేక సతి సంతిలు నేసినను గృపారతిం
దక్కక తండ్రి సాలసిగ ధర్మజుఁ డన్నెటి సేయఁ డయ్యె వీఁ
డుక్కివుఁ డిట్టి చాపునకు యుగ్గుఁ డగుం దలపోసి చూడఁగన్. 321

క. విదురాదులు సెప్పఁగ నున్నదుఁ డై యీఁడయ్యెఁ దగినమాత్రయు భూసం
పద వీఁడు పాండవుల కది, యది యగునె బకారిప్రతిన కగ్గం బైనన్. 322

ఆ. నేలఁ గూలి మ్రాను పూలెనిట్లున్నయి, స్వపకర్మ గుణిచి పాడి తెలఁగు
తేటపడఁగ మాట లాట దా నేల మీ, రెక్కుఁ దరదముల మహీశులార.

వ. అని యిట్లు పుండరీకాక్షుండు దన్ను నాక్షేపించుట యాకర్ణించి కౌరవేశ్వ
రుండు గోపాయత్తచిత్తుం డై పీఁటుండు మోఁన లేచి చేతుల భూతలం బూఁది
కొని భూమునుఁ జేరి యతనిపయిం బఱపె నప్పు డపరభాగంబు
విఱుగ వ్రేటు పడి యుఁగిరి గాల నెత్తి మూచుమహానాగంబుచందంబు దోఁచె
నట్లు ప్రాణాంతికంబు ఖైనసేననాభరంబు దలంపక కూర్చుండి మున్నాకృ
ష్ణుండు జిష్ణుతోడ సంభాషించుటయు నతం డూరుతలంబుఁ గరపుటంబున
నప్పళించుటయు నడ నడ గనుటం జేసి భీముడాటునం దొడలు విఱిగి పడినప్పు
డప్పటిబుద్ధిబుద్ధిమాటలు నానన్నయు వినికిం గాకేమి యని యూహించి చేయు
నది లేక యున్నను గూఁడుముఁ దన్నుఁ డగుటం గోపాలదేవుతోడ నిట్లనియె. 324

—•—◆ తొడలు విఱిగిపడినదుర్యోధనుఁడు కృష్ణు నాక్షేపించుట. ◆—•—

సీ. కంసదాసునిపుత్త్రకా నీవు నేమురా, చారంబుఁ గృపయు లజ్జయును లేక
ప్రేలెదు నీవు సెప్పినఁ బార్థుఁ డేసిన, నన్ను గైకొని గదాసంగరంబు
పాడి దొఱంగి యుద్ధన్యాయనష్టుఁడు వైచెఁ, గాక చక్కటితోడి కయ్యమైన
లీల మిమ్మంద ఱొకనేలపాలుగఁ జేయ, నే శిఖండి గడంగి యేసె ననఁగ

తే. నర్జునుఁడు శాంతనవుఁ గూల్చినట్లు చేసి
తత్త్రగురుచాపునకుఁ బాండవాగ్రజున్ను
బొంకు మని పంచి తగదంబు పుడమిఁ గ్రుంగఁ
గర్ణుఁ జంపించి తే మనఁ గలదు నిన్ను 325

క. భూరిశ్రవుఁ డొక్కనితోఁ, బోరఁగ నేయించి తట్లు పాడిచీఁకటి నం
హారహేతు సైంధవుని నరు, బారిపఱిచి తిట్టనీకుఁ బల్కులు సనునే. 326

క. నను భీష్ము గురుని సూతను, మునిఁ భూరిశ్రవు జయద్రథుం జక్కటి ద
ప్పనియనిఁ గొల్వఁచ్చఁగ న, చ్చునె నీకుం గపటశూర సుచరితదూరా. 327

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని నవలోకించి నీవు భీముని బాలునిఁ బాములం
గఱపించియు విషం బిడియు నీటం ద్రోచియుం బలువాఱుం జంపఁ దెగితివి
కొంతియుఁ గొడుకు లేవురును నిద్రించుసమయంబున జతుగృహంబు

దహించితివి ధర్మోత్తరచరిత్రుం డగునజాతశత్రుసంపదలఁ గపటద్యూతం
బున నపహరించి తంతఁ దనివిం బోక యాజ్ఞసేని నేకవస్త్ర రజస్వలం గొ
లువుకోపల భంగపెట్టి తాఁబ్రొద్దు నిన్ను నిట్టిదురవస్థకుం దేరం దగి యుండ
నట్లు పోయి సమయంబు నడపి నీచేసినసకలదుష్కృతంబులు సహించిన
యప్పాండవాగ్రజుండు వనుప నేను బుడమిపా లడుగ వచ్చిన నీ నేరవైతి నీనే
రమి ని క్షైతిలభవదీయం బగులోభంబునం బాపనిశ్చయంబున మదంబున
శాంతచిత్తు గుశాంతనవద్రోణులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె వినుము ద్రుప
దునితపోయజ్ఞప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించినశిఖండిధృష్టద్యుమ్ను
లాభీష్మగురులమరణంబులకుం గారణంబులు గాక తక్కుడుగే పెక్కండ్ర
తోడం బోరి డస్సినసాత్యకిం జంపునాఁ డైనభూరిశ్రవుం జంప కుండుమే
యనేకప్రాభయోధు లొక్కరుని బాలు సౌభద్రుం బాదవి చంపినం
బూనినపూన్కి నిఖిలోపాయంబుల నెఱపక పుణ్యాత్మ యైనపాంచాలి నర
ణ్యంబునం బరిభవించినపాపాత్ముని సైంధవుని బ్రదికి పో విడిచి యర్జునుం
డగ్నిం బ్రవేశించునే యిన్నీతిపరులచరిత్రంబులు [1]నిర్మలంబులు ఘోషయాత్ర
నిన్ను గంధర్వులు పట్టుకొని పోవునప్పుడు (నీవారెల్లం జూడఁగ నర్జునుండు)నిన్ను
విడిపించుట యెఱుంగవే గాంగేయకుంభజకర్ణాశ్వత్థామకృపు లుద్దామసమ
గ్రసైన్యంబులతోడ నడవ నీవు విరటునిగోవులం బట్టికొని పోవుచోట
మీ రందఱుఁ దనసమ్మోహనాస్త్రంబున మూర్ఛితు లైనసమయంబున
నర్జునుండు నిన్నుం గాచుట యెఱుంగ రాదె నీ నాపాదించినపాపంబుల కెల్ల
మూలం బైనకర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంగినఁ గవ్వడి వాని నేయ కేల కాచి
కొని యుండు నుండెనేనియు భూసురశాపంబున నట్టిరథంబునకు నిష్కృతి
గలుగునే కావున నన్నియు సమయించుట సముచితంబు యుధిష్ఠిరుండు శల్యుం
డెగటార్చిన తెఱం గొప్పు నొప్ప దని యుగ్గడింపక మేలు సేసితి పాండునందనులు
పుట్టినంతనుండి నేఁడు దుదిగా నీయెడ ధర్మవిరోధం బాచరింపరు కురుకులంబు
నకు గుద్దలి గొని దుర్ద్యూతంబు నీవ తొడరితి దాన నింతలు పుట్టెఁ బవనతనయుం
డు పట్టినప్రతిన యెఱుంగవె గద నూరుభంగంబు సేయుదు నని పలికి పిడికిటం
బొడుచునే యవి యెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మనుటయు నజ్జననాథుండు
జనార్దనున కిట్లనియె. 328

చ. చదివితి నెల్లవేదములు జన్నములు లొప్పఁగఁ జేసితిన్ రమా
స్పద మగువృత్తిఁ బొల్చి నరపాలకు లెల్లను గొల్వఁ గంటి దు
ర్మదరిపుగాఢగర్వపరిమర్దనకేళి యొనర్చితిం దగం
దుది నని మిత్రబాంధవులతోఁ ద్రిదివంబున కేఁగు టొప్పదే. 329

1 నిర్మలత్వంబులు.

వ. నీకుం జూడ నెట్టివాఁడ నైనను నాకేమి మీరింకఁ బశ్చాత్తాపదుఃఖితులగుచు నుందురుగాక యనియె నప్పుడతనిపైఁ బుష్పవర్షంబులు గురిసె దేవదుందుభులు మొరసె దిశలు తెలివొందె మృదుసమీరణంబు సుగంధియై వీతెంచె నంతయు ననుసంధించి యకౌంతేయులు దారు ధర్మంబు దొలంగి గాంగేయ ద్రోణకర్ణశల్యదుర్యోధనాదుల వధించుట యత్తఱి గ్రొత్తయై తోఁచినఁ జిత్తంబుల వగయు లజ్జయు మిగులం బొడమి మొగంబులఁ దోఁప విన్ననై యున్నం జూచి వెన్నుండు తత్సమీపంబునకుం జని వారలతో ని ట్లనియె.

సీ. గాంగేయగురుకర్ణకౌరవపతులఁ జక్కటియనిఁ బరిమార్పఁగాన మైతి
మని మీరు వగవకుఁడు దర్పోరులుగ్రులు, వేదులు ప్రస్ఫుటవిక్రమమున
నడరి వారల గెల్చుటరిది గావున నేను, బహువిధోపాయముల్ వన్ని యిట్లు
దీర్చితిఁ గాక యతిక్రాంతిప్రపరాక్రము, లలఁతులఁ బోదురే యట్లుఁ గాక

తే. వారి విధి యివ్విధమునఁ జాలనంగఁ జేసె, దైవఘటనలు దప్పింప మీవశంబె
సురలు దనుజుల గెల్చినచొప్పు లిట్ల, సంతసపుసమయంబున వంత లేల. 331

పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుం బోవుట.

వ. కృతకృత్యుల మైతిమి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలె సేనయు సైనికవరులును విశ్రమింప వలయుఁ బోదము రెం డనినఁ బాండవులు దెలివొందఁ బాంచాలురునుం దక్షిణభూపాలురునుం బ్రమోదంబు నొంది రప్పుడు కృష్ణుండు పాంచజన్యంబు పూరించిన నర్జునుండు దేవదత్తంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును భీమసేనుండు పౌండ్రంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులును బూరించిరి సకలరథికోత్తములును దమతమశంఖంబు లొత్తిరి భేరీపణవాదితూర్యంబులు మ్రోసె నాసముత్థితనినాదంబులు నింగి నిండె నిఖిలజనంబులుం బాండవేయులం బొగడునులివు దిక్కుల దీటుకొనియె ని ట్లుబ్బునం జెలంగుచు వార లందఱు నచ్చోటు గదలిరి కౌంతేయులు గౌరవశిబిరంబునకుం జనిన సాత్యకి యనుగమనంబు సేసె ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖు లైన ద్రుపదజ్ఞాతులును ద్రౌపదేయులునుం దక్షిణధరణీశులును దమవిడిదలలం గాని విశ్రమంబునకు వెరవు గా దని తలంచి తా రందుఁ బోయి నాఁటిరాత్రి నిలిచి రేపకడ గరిపురప్రయాణంబున కొదవం జనుదెంచువారుగా విన్నవించి ధర్మతనయునను మతి వడసి సైన్యసమేతంబుగాఁ బోయి రట్లు వార లటు వోవ నప్పాండునందనులు సని సంగీతప్రవర్తకసంఘంబులు విరిసి చనిన రిత్తయై యున్నరంగస్థలంబు చందంబునం బొడరి యున్నయాశిబిరంబుఁ బ్రవేశించి నీనందనునగరు సొచ్చిన నచ్చట నున్నపరిచారకులును దత్సహవాసులును మణికనకాదివస్తుసంచయాధ్యక్షులును నయ్యుధిష్ఠిరుం గాంచి యాదరణంబు వడసి రక్కుంతీనందనులు రథంబులు డిగ్గునవసరంబున వాసుదేవుండు వాసవి నాలోకించి.

క. కవదొనలును గాండీవము, నవల నిడం బనుపు ముందర రదము డిగు [1]మే
న విడప డిగియెద శుభకర, మవు నివ్విధ మట్లు సేయు మనుడు నతండున్.
తే. ధనువు తూణీరయుగళంబుఁ గొనుచు రథము
డిగుడు శౌరి పగ్గంబుల నొగల ముడిచి
డిగియెఁ గేతనకపియు భూతగణయుతము
గాఁ దొలంగెన త్తేరు తత్క్షణము మండె. 334

అగ్నదత్తం బైనయర్జునరథంబు గాలిపోవుట.

క. తురగంబులతోఁ గూడఁగ, నరదము సకలంబు సుజ్వాలానలశిఖలం
జురచురఁ బోయినఁ గని య, న్నరుఁ డచ్చెరువంది కృష్ణునకు నభిముఖుఁ డై.
వ. వినయంబుతోడ మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబునఁ గదియించి వినతుం డై దేవా యిట్టియాశ్చర్యంబుం గలదె యీరథంబు దగ్ధం బగుటకుఁ గారణం బేమి నాకు వినం దగునేని యానతి మ్మనిన మురారాతి యతని కిట్లనియె. 336
క. గురుకర్ణులయస్త్రాగ్నుల, నెరిసినయది మున్ను దీని నిటు గా కుండం
భరపడి రక్షించితి సం, గరము దెగినఁ దొలఁగి యిపుడు గాల విడిచితిన్. 337
వ. అని చెప్పి యప్పు డద్భుతరసమగ్నులగుచున్నతక్కటిపాండవులం గనుంగొని యలరుమొగంబున నలంతినవ్వు కాంతి దళుకొత్తఁ గొంతేయాగ్రజుం గౌఁగిలించికొని యే నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి నిన్నుఁ గనిన నీవు నాకు మధుపర్కం బిచ్చి విన్వచ్చుఁ జూపి వీఁడు నీకు రక్షణీయుండు సుమ్మీ యని యప్పగించి తేనును నియ్యకొంటి నట్లు నాసఖుండును సురక్షితుం డై వీరక్షయకరం బగుమహాసంగరంబు భవద్భీమనకులసహదేవసహితంబుగ నిస్తరించి జయంబు గైకొనియె నిట మీఁదం జేయ వలయుకార్యంబులు నడపు మనవుడు నతం డచ్యుతున కిట్లనియె. 338
తే. ద్రోణకర్ణదివ్యాస్త్రముల్ క్రూరభంగిఁ, గవియునప్పుడు మమునీవు గావకున్న
బ్రదుకు టెంతద వ్యధికశుభంబులకు భ, వత్ప్రసాదంబు గని కాదె వాసుదేవ.
వ. అని వెండియు. 340
క. మునిపతి కృష్ణద్వైపా, యనుఁడు ప్రబోధించె నన్ను నచ్యుతుఁ డేది
క్కున నుండు నెమ్మి నాది, క్కునకు జయము గల్గు నని యకుంఠితకరుణన్.
వ. అనుటయు మాధవుం డమ్మనుజేంద్రున కిట్లనియె. 342
క. మనకుం గౌరవులకుఁ బదు, నెనిమిది యక్షౌహిణులు మహీశ్వర కల వ
వ్వెనుమొన లన్నిటిలో న, ర్జునునకుఁ బాటి యని యొక్కరునిఁ బేర్కొనుమా.
తే. ఈశ్వరుఁడు క్రీడి కస్త్రంబు లిచ్చుచోట, మత్సముండవుగ మ్మని వత్సలత్వ
గౌరవంబునఁ బల్కె నిక్కముగ నంత, వాఁడు గాఁడె నీతమ్ముఁడు వసుమతీశ.

1 'మేను విదప' అనియె వ్రా. ప్ర.

చ. కరుణ జనించి శాత్రవుల గాండివి సంపఁగ నొల్లఁ డయ్యె నేఁ
బరువడిఁ దెల్పి యైక్యపరిభావనిరూఢము గాఁగఁ జేసినం
దిర మయి పోరికిం గృతమతిన్ మతి చొచ్చి సరిత్సుతాదులన్
వెరవున గీటడంచెఁ దనవిక్రమ మెందుఁ బ్రసిద్ధి కెక్కఁగన్. 345

క. అచ్చెరువు సంపుటకుఁ దన, యిచ్చఁ జొరక కేలి సలిపెనిన్నాళ్లును వి
వ్వచ్చుఁడు హిత మేఁ జెప్పినఁ, బొచ్చెము లే కంతరంగమున నిల్పెఁ దగన్.

క. ఏ నుపదేశించితి ననఁ, గా నొకపెం పెంచినాఁడు గాని తలంపన్
మానవనాథ సురేశ్వర, సూనుఁడు నాయట్టివాఁడ చు మ్మేపనికిన్. 347

క. నిమిషార్థంబునఁ ద్రైలో, క్యమును సురాసురయుతంబుగా నోర్చుం గో
పము పొడమినఁ గవ్వడి క, య్యమునం గురుబలము గెలుచు టరుదే తలఁపన్.

వ. అని పలికె నిట్లు సల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించి వాహనమోచనం బాచరించిరి
తదనంతరంబ కౌంతేయులు గమనీయాభరణంబులుం గనకరాసులును రత్న
సంచయంబులు మొదలుగా మహనీయవస్తువిస్తారంబునం బ్రస్తుతిపాత్రం
బైన నీపుత్త్రుభాండాగారంబుఁ జేకొని నాఁడు పోలిగలనికిం బోవక యున్నరథర
థ్యమాతంగతురంగంబులం జూచికొని దాసదాసీకుబ్జవామనగణంబులం గైకొని
యధికప్రమదసముదచేష్టితంబుల నుల్లసిల్లిరి కొండొకసేపునకు శౌరి వారలతో
నిట్లనియె. 349

ఆ. వీడు పాడు గాన విశ్రాంతి కయ్యెడ, మనము మసల వలదు మంగళార్థ
ముగ శుచిప్రదేశమున కేఁగి యచ్చోట, నుచితవర్తనములనుండవలయు. 350

క. అని చెప్పి పాండునృపనం, దనులం దనతమ్ముని న్ముదం బెసఁగఁగఁ దో
డ్కొని పోయెను వసుదేవుని, తనయుఁడు శిబిరంబు వెడలి ధరణీనాథా. 351

వ. ఇట్లు పోవునప్పుడు శౌరిసారథి యైనదారుకుండు మున్నెప్పుడును విడిదలం దమ
తేరు నశ్వంబులనుం [1]బరికించి యుండెడువాఁడు బోయలు నీకొడుకు మడు
వున డాఁగినయునికిఁ జెప్పిన నయ్యెడకు వచ్చుకౌంతేయులతో వీ డెల్ల నొక్క
తలగా వెడలి వేసుకఁ జూడం జనుదేరఁ దాను నయ్యరదంబున శైబ్యసుగ్రీవ
మేఘపుష్పవలాహకంబులం బూన్చికొని వచ్చుటం జేసి తా నప్పుడు కౌరవ
శిబిరంబునకుఁ దోడన యరుగుదెంచెం గావున నాదవి సుకల్పితస్యందనుం డై
యద్దామోదరుదృష్టిపథంబున నిల్చె ధర్మనందనుండును దమ్ములును సాత్యకి
యును సముచితవాహనంబులు దెప్పించుకొని యారోహణంబు సేయ నన్నా
రాయణుండు నిజరథారూఢుం డై యత్తెఱంగునం బోయి. 352

తే. ఓఘవతి యనఁ బరఁగినయొక్కపుణ్య, తటిని చేరువఁ గల్గిన దానితీర

1. బరికల్పించి-బూన్చికొని.

భూమియం దర్ధ మగుతలమున వసించి, రమ్మహాత్ములు చిత్తంబులలర నధిప.

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవులవిజయంబు తెలుఁగుఁ జెప్పె నని వైశంపాయనుండు. 354

క. జనమేజయునకు నిట్లను, విను మప్పుడు ధర్మసుతుఁడు విష్ణునివదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపుర, మునకుం బోవలయు నీకుఁ బురుషార్థనిధీ. 355

వ. అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 356

చ. అని ధృతరాష్ట్రనందనుల నందఱ గీటడఁగించి వేఁడి యా
యనకడ కచ్యుతుం బనుపు నంతటికార్యవిశేష మేమి గ
ల్గెనో మునినాథ యానృపతికిన్ మది నాకు వినంగ వేడ్క వు
ట్టినయది యత్తెఱంగు ప్రకటింపు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్. 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యిట్లనియె. 358

ఉ. కౌరవముఖ్య ధర్మగతి గాని తెఱంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
మారుతి గూల్చె నట్లగుట మాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం
ధారి శపించు దీని విని తమ్మని యాత్మఁ దలంచి యిమ్మెయిం
గూరినభీతి నవ్వనితకుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

శ్రీకృష్ణుఁడు గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట.

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి కాదట యచ్యుతుం డరిగి యప్పటి కుచితం బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్ణింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన నప్పురుషోత్తముండు పసి తెఱంగడిగి పాండవాగ్రజుండు సెప్ప విని రథారూఢుండై యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయునకుఁ దనరాక యెఱింగించి పుచ్చి తగం జొచ్చి యంతక మున్న గాంధారీద్వితీయుం డై కొడుకులదెస వగలం [2]బొగులు చున్న యమ్మహీకాంతుని వలనికారుణ్యంబున నతనికడకుం జనుదెంచి యున్న కృష్ణద్వైపాయనమహామునిం గని వినయసంభ్రమంబులు దలకొనఁ దత్పాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురురాజునకు గాంధారరాజనందనకు నమస్కరించి కులపతిసన్నిధి యగుట నిలాతలంబునం గూర్చున్న యజ్జననాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

ఆ. అన్నరేంద్రుపాణి యల్లన తనకరా, బ్జమునఁ గీలుగొల్పి బహుళబాష్ప
కలితవదనుఁ డగుచు గళమున నెలుఁగు రి, యాడ వగచి యమ్మురాంతకుండు.

వ. తత్ప్రదేశంబున నున్నకనకకలశజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసి యెలుంగు నూలుకొనం జేసి యిట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
నికిఁ జొరనొల్ల రైరి మహనీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
ల్సకలము నీ వెఱుంగుదు చలంబును నీసును దక్కి నన్ను సం

ధికి నిట రా నొనర్చుట మకేదిం దలపోయు మ దెట్టిశాంతియో. 363

వ. అని యంత నిలువక. 364

క. గెలువరె జూదమును లెందును, గలదే తలఁ బట్టి పుణ్యాకాంతఁ గొలువులో
పలి కీడ్చి తెచ్చి వలువల, నొలుచుట యే మనఁగ వచ్చు కనుర్వీనాథా. 365

క. దానికి నొచ్చినమనముల, తో నడవికిఁ బోయి బహుళకేదుఃఖంబుల న
ట్లూని విరాటుపురిం బడఁ, గానియిడుమ వడియు వారు కగనలర కంటే. 366

ఉ. ఏవుర కుండ నొక్కొకటి కయి మ్మని యాళులు వేఁడి కాన రై
రే వల దన్న నీకొడుకు కెల్మెయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక మహాకనీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు సెప్ప గే యధిప కవింటె తగం బలు కొక్కఁ జేనియున్. 367

క. కాలోపహతమనస్కుఁడు, మేలు తెరువు వట్టు నెట్లు కమెయికొని యది యిం
కేల తలపోయ నుడుపం, జాలుదు రే నరులు [1]దైవకసంపాదితముల్. 368

వ. అని వెండియు ని ట్లనియెఁ బాండవులు గల్మషాయత్తచిత్తులు గామియు మీరు
నెఱి లేమియు విచారింపు మేను మ్రొక్కి వేఁడికొనియెద వారల దెసఁ గోపంబు
లేకుండ వలయు నట్లుంగాక నీకును గాంధారికిని వలయుపరలోకక్రియాక
లాపంబులు వారియుంన నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెస్స మీచి
త్తంబు నొప్పించితి నని యెప్పాట దురపిల్లెడునో ధర్మజు తెఱం గెఱింగెదు
గాక యని పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369

ఉ. నీ కెన నచ్చు రాజనమకేనిక ధర నెందును గంటి మే నృపా
నీకము వించు నుండ నునుకేనిం దగుపల్కుల నంత యొత్తుదే
నా కది సిక్కఁ జిత్తమున కనాఁటిప్రియంబ బగుచుండు నిప్పుడున్
లోకవిరుద్ధవృత్తిచనకలుం డతఁడి మ్మెఱుఁగండ యేమియున్. 370

క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయిఁ దాఁ ద్రుళ్లి పడక కయవుఁ గా కని నాఁ
డే మేనిఁ గొంత యుక్కట, భూమి యొసఁగె నేని యింత కవుట్టదు సుమ్మీ.

వ. కీడు వుట్టు నని నీవు సెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడెఁ బాండవులవలనం దప్పు
లే దని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం
ద్రిలోకంబులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపఃప్రభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున
నిన్నుం బ్రార్థించెద నని పల్కిన నద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని
వెండియు. 372

చ. విపులవిషాదతాపమున కవేదన నొందుమదీయబుద్ధికిం
దపగత మయ్యె నీదువచకనామృతసేచనఁ జేసి యిట్టిచో
నపరిమితప్రభావ వినుక మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధు నైనయీ

1 దైవసంపాదనముల్. 2 డెఱుఁగం డవివేకగర్వి యై.

నృపు నరయంగఁ బాండవులు నీవును [1]యుక్తులు గారె యెమ్మెయిన్. 373

వ. అని పయిచీరచెఱంగు మొగంబున నదిమికొని యేడ్చినఁ గృష్ణుండు వివిధవాక్యంబుల నద్దేవిం దేర్చి ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబు గాఁ బలికె నట్టియెడ నశ్వత్థామయుత్సాహం బమ్మహాత్మునకు హృదయగోచరం బగుటయు దిగ్గన లేచి పారాశర్యుచరణంబులకు వినతుం డై యవ్విభునకుం బ్రణమిల్లి యతనితో ని ట్లనియె. 374

క. గురుసుతుఁడు పాండవులకుం, గర మల్గును వారిఁ బొడువఁ గా నతఁ డీప్రొద్దురవడిఁ గదియును బోయెద, దురపిల్లకుమయ్య మది విధూతకళంకా. 375

చ. అన విని రాజు దేవులు మురారికి ని ట్లని రెంతయుఁగా రయం
బునఁ జనుమయ్య పాండునృపపుత్త్రుల నెమ్మెయి నైనఁ గాచికోల్
వినుతి గదయ్య నీకు నిను వేయివిధంబుల నాశ్రయించు టె
ల్లను ఫల మొందఁ జేయఁగఁ దలంచుట పెంపు సుమయ్య కేశవా. 376

శ్రీకృష్ణుండు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట.

వ. పొమ్ము పునర్దర్శన మయ్యెడు మని వీడ్కొల్పిన వాసుదేవుండు వెడలెం దదనంతరంబ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు వారలతో మీకు శోకోపశమనంబు గ నిప్పుడు శౌరి సెప్పినవచనంబు లాదరణీయంబులు సుండీ యని యుపదేశించి వెండియు వలయువాక్యంబుల వారికి నాశ్వాసంబు గావించి యంతర్ధానంబు సేసె నిత్తెఱంగున గోవిందుండు కృతకృత్యుం డై వెలువడి యరదం బెక్కి యతిత్వరితగతి నోఘవతీతీరంబున కరిగి పాండవులం గని తాను ధృతరాష్ట్రుసన్నిధి గాంధారిం గనుటయు వారలకు దుర్యోధనుండు చెడియె నని నెట్టనం జెప్పక పెరసుంబల్కులు గా నయ్యంబికేయుని యుపేక్షనుం గొడుకుల కీడునం దత్కులంబునకు సంక్షయంబు వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు నాసందునఁ బాండవులవలనఁ బాపంబు లేమి దెల్పుటయును నారాజును దేవులును వారిం గోపింపకుండం బ్రార్థించుటయు నుపచారవచనంబులచందంబున వార లావృద్ధులకు నిస్తారకు లని పలుకుటయు విశేషించి గాంధారికి నుచితభాషణంబుల నత్యంతోపశాంతి గలిగించుటయు నప్పలుకు లన్నింటను దుది నయ్యిరువురు దనచేసినది సామాన్యంబున ననుష్ఠించినయాపత్సమయసమాగమంబు గాఁ గొనినమాత్రయ కాని రోయం డెఱుంగక యునికియు నగ్గాంధారరాజనందన దనకు మగని నప్పగించుటయు నెఱింగించి యంతక మున్న వచ్చి యావిచిత్రవీర్యపుత్త్రుకడం బారాశర్యుం డున్నవాఁ డమ్మహాత్ముం డే నిట వచ్చినపిదప నాదంపతులకు నాయొనర్చినయుపదేశంబు దృఢం బగునట్టిమాటలాడ నోపు ననియు నతనియునికి యట్లు గాఁ దనపోయినపని సఫలం బగుటయుఁ బాండు

1 సుక్తులు.

నందనులకుం దెలియఁ జెప్పె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

క. విను మోఘవతీతీరం, బున కమ్మెయిఁ బాండురాజపుత్త్రులు ప్రీతిం
జనినతెఱఁగు సంజయుచే, విని ధృతరాష్ట్రుండు శోకవిహ్వలుఁ డగుచున్. 378

వ. అతని కిట్లనియె. 379

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁ బడియుండఁ దల దన్ని, నట్టి భీమసేనుఁ డగ్రజుండు
ననుజచయముఁ దాను నరిగినపిమ్మట, [1]నెట్టు లయ్యె నమ్మహీశ్వరుండు. 380

వ. అని యడిగిన సమ్మానవపతికి నాసూతసూనుం డిట్లను నేను బొదలోనుండి
యుధిష్ఠిరుండు యుద్ధసమయంబును నిశ్చయించిన నీకొడుకు పాలిగలనికి నడ
చునప్పుడు వెలి పాండవపరిజనంబులం గలసి వారు [2]నన్ను డాసినదృష్టిం
గనుంగొన నక్కురుపతికిం బొడసూపక చని గదారణం బనుసంధించి యునికిం
జేసి యక్కౌంతేయు లరిగినయనంతరంబ యమ్మహీకాంతునికడకుం బోగు
లుచుఁ బోయితిఁ బోయిన నతండు ధూళి పొదివినవదనంబుపై నెఱసినవెండ్రు
కలు వాయం ద్రోచికొని నామొగంబుఁ జూచి ధర్మనందను నిందించుచు నవుడు
గలఁచి కన్నీరు గ్రమ్మ నిట్టూర్పు నిగిడించి. 381

తే. నేల నాలుగుసెలఁగులు నేలి భీష్మ, గురుకృపాదులపైఁ గార్యభరము నిల్పి
యున్నవానికిఁ దుది నిట్టు లుండవలసెఁ, గాలసంప్రాప్త మేరికిఁ గడవ వచ్చు.

క. ననుఁ బదునొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొల్వ నఖిలనృపులు పం
చినపని సేసి మెలఁగి రి, ట్లునికి గనిననీవ యిట్టు లునికియుఁ గంటే. 383

ఆ. వాయునందనుండు గదాయుద్ధధర్మంబు, నుజ్జగించి నింద కోర్చి యిట్లు
సేసె నిత్తెఱంగు సెప్పుమీ సంజయ, మనకు నిపుడు గల్గుజనుల కెల్ల. 384

చ. అనిమిషవాహినీతనయు నస్త్రకళాగురు సోమదత్తిఁ గ
ర్ణుని రణధర్మహీనతకు రోయక చంపినభంగులుం మరు
త్తనయుఁడు నేఁడు సేసినవిధంబును లోకులు పాండురాజనం
దనతతిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టరె నృపోథావిజయం బది యెంత యొప్పెడున్. 385

క. అనిలజుఁడుఁబోలెఁ గపటపు, టనువునఁ బగవారి నోర్చి హర్షంబునఁ దే
లునె తూలపోనిమగఁటిమి, దనకుఁ గలుగునట్టికీర్తి తత్పరుఁ డొందున్. 386

చ. మఱియు నొకండు వింట పవమానతనూజునిచెయ్విఁ బెన్దొడల్
విఱిగి ధరిత్రిఁ బడ్డయెడ వేగమె వచ్చి శిరంబుఁ దన్నె నే
ర్పెఱు గలయట్టి శత్రు నవధీరితుఁ జేయుట యొప్పుఁ గాక యే
పఱినఁ బరాభవించిన జనావళి నవ్వదె నొవ్వదే మదిన్. 387

క. మనరాజును దేవులు భం, డనముతగవు నేర్పరించుటకు నేర్తురు భీ
మునిచేసినయది సంజయ, వినిపింపుము వారలకు సవిస్తారముగన్. 388

1 నమ్మహీశుఁ డెట్టు లయ్యెఁ జెపుమ. 2 నన్ను దాసీనదృష్టిం.

వ. మఱియును. 389

మ. చెలులం జుట్టలఁ బ్రోచి యర్థిజనులన్ శ్రీమంతులం జేసి వి
ప్రుల భవ్యస్థితి మన్చి యాగములు పేరుం బెంపు శోభిల్ల ని
[1]ట్టలపుంద్యాగము దానమున్ నడపి నిత్యం బెక్కు సెల్లించి యు
జ్జ్వలతేజంబున నిద్ధభూతి భుజగర్వస్ఫూర్తిఁ బొల్పారితిన్. 390

క. పగవారి నాశ్రయింపక, మగఁటిమియును బ్రాభవంబు మానము నెందుం
బొగడొంద నుల్లసిల్లితిఁ, దెగునంతకు లక్ష్మితోఁ బ్రదీప్తుఁడ నైతిన్. 391

క. సమరము శమంతపంచక, సమీపమున ధర్మవృత్తిఁ జలుపఁగ సత్యో
త్తమలోకము సమకూఱెను, విమలాత్ముఁడ నైతి నొంపు వేయును నేలా. 392

తే. ఎదిరి పెనఁగంగఁ జాలక నిదురవ్రావ, నోంచు తెఱఁగున విషము పెట్టించుపగిది
నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పున నిట్లు సేసి, పడయుదురు గాక రాజ్య మప్పాండుసుతులు.

వ. అని యంత నిలువక. 394

ఆ. పాపకర్ము లయిన పాండుతనూజులు, సమరధర్మ మెడలి జయము గొనుట
గురుసుతునకుఁ గృపునకుం గృతవర్మకుఁ, దేటపఱుపు నాదుమాట గాఁగ. 395

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల, దేవసములఁ బాడి దొఱఁగి దెగటార్చుటయున్
నీవు దలఁపించి వారల, తో వెండియు నిట్టు లనుము దుర్జనదూరా. 396

ఆ. కపటధర్మకంచుకంబున వెలసిరి, గాని సత్యపురుషకారపరులు
గారు పాండుసుతులు వారల నమ్మంగఁ, గాదు సేత గుండెకాయ యిడిన. 397

వ. ఇది నామాట గాఁ జెప్పు మని పలికె నప్పు డచ్చేరువపల్లెలవారు దన్నుం జూడ వచ్చిన సజ్జనంబులఁ గలయం గనుంగొని గాంగేయుండును గుంభసంభవుం డును మొదలైనబంధుమిత్త్రులను లక్షణుండు లోనుగాఁ గలకుమారులను బేరు కొని వారు మున్ను సనుటం జెప్పి వారు సనినలోకంబు లెనసఁ బొటిల్లుట యుగ్గ డించి తనదేవులును దుస్సలయు నాదిగాఁ గలయబలలు దాను లేనిపిమ్మటఁ బొందు దురవస్థలు వాక్రుచ్చి పనివిన విని వారలు గన్నీ రొలుక నుమ్మలికంబు గూరును ల్లంబులతోఁ జని రందుఁ గొంద అశ్వత్థామప్రముఖరథికత్రయం బయ్యెడ మె లంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజువార్త సెప్పిన వారలు సత్వరంబున నచ్చటి కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి. 398

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేర విలపించుట.

సీ. కడుబెట్టిదం బగుగాలిచేఁ గూలిన, మహనీయసాలభూరుహము పోల్కిఁ
బ్రబలకిరాతమార్గణములఁ ద్రెళ్లిన, రాజితవన్యవారణము మాడ్కిఁ
గల్పాంతవాయుసంక్షుస్ఫురణంబున, నివిరి పోయినమహార్ణవము కరణిఁ

1 ట్టలపుద్యోగము.

శతవార్షికోత్సవము.

ందుబింకబంబుపగిది

399

400

ండునీ

ంలం

ం భూవరా. 401

గంగ సీవురు కేల పట్ట

ాడవు కౌరవేంద్ర.

ంఁడుఁ

ెల్ల నె

వ్వరున్. 403

జెందెడు విధి య

యుదు నధిపా. 404

రలంగఁగరపుటములఁ

లొ్ంకల్పియిట్టులనిమె.

మోదము ఖేదం

పురుషుం డనఘా. 406

407

డలకయుద్ధ మరులు

పుత్రు లట్లు

నల్చుటయొప్పు నెట్లు

లైన సద్ధర్మవృత్తి

408

తే మిముం

శ్రీత్యాగరాజస్వామి

మద్బాహువీర్యంబు మహితధైర్యంబున

తే. సంగరము సేయఁ జాలక శత్రు లిట్లు

నొంప సద్గతి వడయుట సొంపు గాదె

యదియుఁ గాక విద్విషులచే నాజిఁ

యుండ మిముఁ గాంచునమ్మేలు నొ

చ. వినుఁడు మహానుభావుఁ డగువిష్ణు

1. ధరణిఁ బడి యుం... దఱుఁగప

వ. మఱియును.

మ. చెలులం జట్టలఁ బ్రో
ప్రుల భవ్యస్థితి మన్చి
[1]ట్టలపుం ద్యాగము ద
జ్జ్వల తేజంబున నిద్ధభ
క. పగవారి నాశ్రయింపః
బొగడొంద నుల్లసిల్లి
క. సమరము శమంతపం
త్తమలోకము సనుక
తే. ఎదిరి పెనఁగంగఁ జా
నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పు
వ. అని యంత నిలువక.
ఆ. పాపకర్ములయిన పాం
గురుసుతునకుఁ గృపు
క. దేవవ్రత గురుకర్ణుల,
నీవు దలఁపించి వార
ఆ. కపటధర్మకంచుకం
గారు పాండుసుతులు
వ. ఇది నామాట గాఁ
వచ్చిన సజ్జనంబులఁ
డును మొదలైనబం
కొని వారు మున్ను స
డించి తనదేవులును
దురవస్థలు వాక్రుచ్చి
ల్లంబులతోఁ జని రం

శ్రీత్యాగరాజ శతవార్షికోత్సవము

స్వస్తిశ్రీ వ్యయ నామ సంవత్సర పుష్య బ॥ ౫ శనివారము దివి॥ **11-1-47** సం॥ ప్రభృతి **13-1-47** వరకు శ్రీ శ్రీ శ్రీ త్యాగరాజ స్వామివారి ఆరాధనలు కింగ్స్‌వేలోని శ్రీ రావుసాహెబ్, బూర్గ మాదేవ్ సేటుగారి ధర్మభవనమున జరుపబడును గాన తామెల్లరు దయచేయ ప్రార్థన.

సికింద్రాబాద్. ఇట్లు
త్యాగరాజ భక్తబృందము

కార్యక్రమము

11-1-47 శనివారము ఉదయము ౧౧ గంటలకు
శ్రీ స్వామివారి ఆరాధన, మరియు భజన
" " సాయంత్రము ౪-౩౦ మొదలుకొని ౮ గం వరకు
శ్రీ త్యాగరాజులవారి దివ్యచరితామృత పారము హరిగానము,
శ్రీ బుద్ధవరపు కురంగేశ్వరావు ఎం. ఏ. యల్. టి. గారిచే
ఎన్. శ్రీరాములుగారు ఫిడేలు,
పి. శ్రీరాములుగారు మృదంగం.
" " సాయంత్రము ౮ గంటలనుండి
సంగీత విద్వాన్ బుఱ్ఱాపూర్ణయ్యశాస్త్రి గారు గాత్రము,
పి. వి. రామదీక్షితులుగారు ఫీడేలు,
శ్రీదాసరి చంద్రమౌళిగారు మృదంగం

లంగుట మొఱంగి వారలకు రాజరాజువార్త సెప్పిన వారలు సత్వరంబున నచ్చటి కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి. 398

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట.

సీ. కడుబెట్టిదం బగుగాలిచేఁ గూలిన, మహనీయసాలభూరుహముపోల్కిఁ
బ్రబలకిరాతమార్గణములఁ ద్రెళ్లిన, రాజితవన్యవారణముమాడ్కిఁ
గల్పాంతవాయుసంక్షుభ్స్ఫురణంబున, నివిరి పోయినమహార్ణవము కరణిఁ

1 ట్టలపుద్యోగము.

12-1-47 ఆదివారము ఉదయము ౭ గం॥ నుండి ౯ గం॥ వరకు

పూజ భజన విద్యార్థినులచే పాట కచ్చేరి
శ్రీమతి శాలావణి, శ్రీమతి పార్వతి,
శ్రీమతి గోదావరి శ్రీమతి పద్మావతి,
మొదలైనవారు కొందరు పాడగలరు

" " సాయంత్రము ౪ గం॥ నుండి ౬ గం॥ వరకు
ఎ. ఏ. ఆళ్వారుగారిచే ఫిడేలు,
కచ్చేరి
బి. యం. ఏ గోవిందరాజ్ మృదంగం

" " సాయంత్రము ౬ గం॥ నుండి ౯ గం॥ వరకు
సంగీత సాహిత్యభావ సమ్మేళన
చక్రి ... బ హస్మ శ్రీ మహావాది
వెంకటప్పయ్య శాస్త్రి గారు, గాత్రం
శ్రీ టి. యస్. కృష్ణమూర్తి అయ్యరు
గారు ఫిడేలు,
శ్రీ వి. శ్రీరాములుగారు మృదంగం
శ్రీ గణపతి అయ్యర్ గారు కంజుర.

13-1-47 సోమవారము ఉదయము ౭ గంటలకు
ఆరాధన మరియు భజన
" " సాయంత్రము ౪ గం నుండి ౫ గం వరకు
పాటకచ్చేరీలు

ందుబింకంబుపగిది

399

400

ండునీ

౯

ంలం

ు భూవరా. 401

గంగ సీవురు క లేల పట్టి

ాడవు క కౌరవేంద్ర.

ం

ండుగ

ెల్లనె

వ్వరున్. 403

క జెండెడు విధి య

యుదు నధిపా. 404

రులంగం కరపుటములం

ల్కాల్చి కయిట్టులనియె.

మోదము ఖేదం

పురుషుం డనఘా. 406

407

డలక యుద్ధ మరులు

పుత్రు లట్లు

... ల్చుట కయొప్పు నెట్లు

మద్భావానీర్యంబు క మహితధైర్యంబును, దలమున్కలైన సద్ధర్మవృత్తి

తే. సంగరము సేయఁ జాలక క శత్రు లిట్లు
నొంప సద్గతి వడయుట క సొంపు గాదె
యదియుఁ గాక విద్విషులచే క నాజిఁ బడక
యుండ మిముఁ గాంచుసమ్మేలు క నొదవె నాకు. 408

చ. వినుఁడు మహానుభావు డగు కవిష్ణు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం

1. ధరణిఁ బడి యుం...దఱంగకున్న. 2 వెక్కడ వోయె.

వ. మఱియును.

మ. చెలులం జుట్టలఁ బ్ర
ప్రుల భవ్యస్థితి మన్ని
ట్టలపుంద్యాగము ద[1]
జ్జ్వల తేజంబున నిద్ధభ

క. పగవారి నాశ్రయింప
బొగడొంద నుల్లసిల్లి

క. సమరము శమంతపం
త్తమలోకము సముత

తే. ఎదిరి వెనఁగంగఁ జ
నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పు

వ. అని యంత నిలువక.

ఆ. పాపకర్ము లయినకోపా
గురుసుతునకుఁ గృపు

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల,
నీవు దలఁపించి వార

ఆ. కపటధర్మకంచుకం
గారు పాండుసుతులు

వ. ఇది నామాట గా
వచ్చిన సజ్జనంబులఁ
డును మొద లైనబం
కొని వారు మున్ను
డించి తనదేవులును
దురవస్థలు వాక్రుచ్చి
ల్లంబులతోఁ జని ద
లంగుట మొఱంగి వారలకు రాజరాజువార్త సెప్పిన వారలు సత్వరంబున నచ్చటి
కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి. 398

కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట.

సీ. కడుబెట్టిదం బగుకోగాలిచేఁ గూలిన, మహనీయసాలభూరుహముపోల్కిఁ
బ్రబలకిరాతమార్గణములఁ ద్రెళ్లిన, రాజితవన్యవారణముమాడ్కిఁ
గల్పాంతవాయుసంఘస్ఫురణంబున, నివిరి పోయినమహార్ణవముకరణిఁ

1 ట్టలపుద్యోగము.

3

శ్రీమతి తంగమ్మగారు గాత్రం
శ్రీపి. కుప్పుస్వామిఅయ్యర్ గారుఫిడేలు
శ్రీ రామకృష్ణయ్యర్ గారు మృదంగం

„ „ సాయంత్రం ౫ గం నుండి ౭ గం వరకు
శ్రీ ఆర్ స్వామినాథఅయ్యర్ గారు గాత్రం
శ్రీ మూ...పరం పద్మనాభ గారు గాత్రం
శ్రీ పి. కుప్పుస్వామి అయ్యర్ గారు ఫిడేలు
ఆత్మనాథఅయ్యర్ మృదంగం.

„ „ సాయంత్రము ౭ గం నుండి ౯ గం వరకు
శ్రీ ఎం. యస్ సుబ్రహ్మణ్య అయ్యర్
గారు గాత్రం
కృష్ణమూర్తి అయ్యర్ ఫిడేలు
శ్రీ బి. నటరాజ్ మృదంగం
శ్రీ గణపతి అయ్యర్ గారు కంజిర

మరా:- సమయానుకూలముగా కార్యక్రమములు
మార్చబడును.

శ్రీనివాస ప్రింటింగ్ వర్క్సు, సింగరాయకొండ.

గాలపర్యాయమునఁ గూలి మేదినిమీఁదఁ, బడినపూర్ణేందుబింబంబుపగిది
తే. [1]దుఃస్థుఁడై యుండియును నొప్పు దొరఁగకున్న
యన్నరేశ్వరుఁ గనుఁగొని యడలు నెడల
తోడ మేనులు దూలఁగఁ దొట్రుపడుచుఁ
జేరి యాతనిచుట్టును నాసీను లైరి. 399

వ. ఆసీను లైన నయ్యశ్వత్థామ యిట్లనియె. 400

ఉ. అక్కట యెప్డుఁ బెక్కండ్రు ధరాధిపతుల్ గొలువంగ నుండు నీ
వెక్కడ యున్నవాఁడవు మహాసముదగ్రపీఠ మలంకరించు నీ
వెక్కలిఁ బాఁసి ధారుణి నిట్లు వ్రాలియున్నట్లుగఁ జేసె నీబలం
[2]బెక్కడఁ బోయె నిన్నునిటు లేలొకొ యిక్కడ రారు భూవరా. 401

తే. కడలుకొనఁ బట్టఁ బట్టమునుగాను లెవ్వి, యొసకమొసఁగంగ నీవురు లేల పట్ట
రంగనున నాసనంబున నునునినూళి, గదిరె జలక మేలాడవు కౌరవేంద్ర. 402

చ. అనిమిషవాహినీపతిసమానుఁ డనఁ బరఁగుచుండును నీకు నెప్పుడుం
గనుఁగొను నీ చరణములు వినిపింపఁదగుఁ గర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడున్
నిను నొకయప్డుఁ బాయ కనిశంబును లోకులో నృప వార లెల్ల నె
మ్మనమున శంకలేక యిటు మాటను నిక్కడఁ జేర రెవ్వరున్. 403

క. నీయెడఁ బంచల యగుట్టును, శ్రీ యొవ్వరి నచలవృత్తిఁ జెందెడు విధి య
ట్లై యున్నవారి నిట్టులు, నీయాఁదో యే నింక నేమి సేయుదు నధిపా. 404

తే. అని విలాపంబు సేసినకవిని విభుండు,గన్నుఁగవ నశ్రు లురులంగఁ గరపుటములఁ
దుడిచికొనుచు దుర్గతి నెవ్వాడగు నెఱుఁగు, నట్టకేలకు నాల్కొల్పి యిట్టులనియె. 405

క. మనుజులకు నిట్టిచందము, మును ధాత సృజించినది ప్రమోదము ఖేదం
బును వచ్చును బర్యాయము, బున దీని నెఱుంగవలదె పురుషుం డనఘా. 406

వ. అని యాగతులనగుల నాలోకించి. 407

సీ. పయిపయి నెంతి లాసనిలు వచ్చిన నైన, నుత్సాహ మెడలక యుద్ధ మరులు
నేడ్పడునట్లుగాఁ జేసెడి బంధులు, మిత్రులు సోదరుల్ పుత్రు లట్లు
బలసమేతంబుగా భండనంబునఁ ద్రుంగ, నొక్కఁడు నిల్చుట యొప్పు నెట్లు
మద్భాహువీర్యంబు మహితధైర్యంబును, దలమున్కలైన సద్ధర్మవృత్తి
తే. సంగరము సేయఁ జాలన శత్రు లిట్లు
నొంప సద్గతి వడయుట సొంపు గాదె
యదియుఁ గాక విద్విషులచే నాజిఁ బడక
యుండ మిముఁ గాంచున ట్లేలు నొదవె నాకు. 408

చ. వినుఁడు మహానుభావుఁ డగు విష్ణు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం

1. ధరణిఁ బడి యుం...దఱుంగకున్న. 2 బెక్కడ వోయె.

గాని వెఱపేది కాదె పగఱకుం దలకొంటి జయంబు గోరి మీ
రును బలశౌర్యసంపదనురూపముగాఁ బొగ డొందుభంగులం
బెనఁగితి రేమి సేయుదురు పెట్టిదుఁడై విధి తప్పఁ జూచినన్. 409

వ. పగవ కుండుం డని యేఁ బొదలోనం బొంచి యున్నది మొదలుగ గదాయుద్ధంబుపాడి విడిచి వడముడి పుడమిఱేనిం బడవైచి తలదన్నుట తుదిగా నైనవృత్తాంతం బెల్ల నప్పు డారథికవరులకుఁ దేటపడం బలికిన విని పాండవులదెస నీసును రోసంబు నెత్తి గురునందనుం డరుణాననుం డగుచు నవుడు గఱచి కఠినాక్షరకలితంబు గా నక్కౌరవేశ్వరున కిట్లనియె. 410

ఉ. పాండవు లట్లు మజ్జనకుఁ బాపవిధిం దెగఁ జూచినప్పుడుం
జండతరప్రకోపము నసహ్యపుశోకము నిట్లు చిత్తమొం
డొండఁ గలంప వే నిపుడ యొక్కెడఁ దక్కక యుండ వారి ను
ద్దండమదస్త్రవహ్నిఁ బరిదగ్ధులఁ జేయక యెట్టు లుండుదున్. 411

తే. వినుము సత్యంబు వల్కెద మనుజనాథ
యదరి యందఱఁ బాంచాలు రాది గాఁగఁ
గలుగుబాంధవమిత్రసంఘములతోడఁ
గూడ నేఁ డిదె కృష్ణుండు సూడఁ ద్రుంతు. 412

వ. పనుపు మనిన హృష్టుండై యజ్జనపతి గృపాచార్యుం గనుంగొని యొక్క కలశంబున జలంబు నినిచికొని రమ్మనుటయు నమ్మహీసురవరుండు దమ్ముం జూడ వచ్చి యచ్చట నున్నసమీపాశ్రమమునికుమారులం బ్రార్థించి యొక్క కలశంబు దెప్పించి దానిం దోయపూర్ణంబుఁ గావించి తెచ్చిన. 413

చ. అతనికి నెమ్మి నిట్లనియె నమ్మనుజేంద్రుఁడు నీవు వేగ మం
చితముగ ద్రోణపుత్రు నభిషిక్తునిఁ జేయుము ప్రీతి మచ్చమూ
పతియుఁగ భూసురుండు నృపుఁ బంపునఁ గయ్యము సేఁత లోకవి
శ్రుత మగుధర్మ మట్లగుటఁ జూవె యొనర్చెద నవ్విశేషమున్. 414

వ. అనవుడు నతండు సంప్రీతుండై యగ్గురునందనునకు సేనాధిపత్యాభిషేకం బాచరించిన. 415

ఉ. ఆరథికోత్తముం డధికహర్షముఁ బొందుచు నమ్మహీశ్వరుఁ
గారవ మొప్పఁ గ్రుచ్చి యిఱిగౌఁగిటఁ జేర్చి యుదాత్తసింహనా
దారవ ముల్లసిల్లఁగఁ బ్రియంబు మెయిం గృపయాదవోత్తముల్
సేరి కెలంకులం జనఁగఁ జెచ్చెర నేఁగె నుదగ్రమూర్తియై. 416

వ. ఇట్లశ్వత్థామకృపకృతవర్మలును మహోద్యోగంబున. 417

క. అరినిరవశేషనిరసన, పరమానందప్రచరితపాండవపుత్రో
త్కరబాంధవనికరపరి, స్ఫురణాఢ్యతదీయశిబిరమున కభిముఖులై. 418

వ. చని రని యిట్లు ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డశ్వత్థామోత్సాహంబు తెఱం
గెఱింగించె నని వైశంపాయనుండు సెప్పిన విని జనమేజయుం డటమీఁదివృత్తాం
తం బెఱింగింపు మని యడుగుటయు. 419

మ. శ్రుతివాక్యార్థనయప్రభావ మునిసంస్తుత్యానుభావా శచీ
పతిముఖ్యానిమిషాభివాద్య [1]నిరసోద్భావైకవేద్యా మహో
న్నతహేతుత్వవిరాజమానచరణా సన్మార్గవదుత్తారణా
సతతోన్నిద్ర[2]విధిస్థకీర్తనసులభా సంవిత్ప్రభావల్లభా. 420

క. సితనీలాదికవర్ణా, హితనిష్కృతిదూర మానసేజ్యాధారా
శతదళభవసత్యవతీ, [3]సుతాదిబుధమతిలతాప్రసూనాకారా. 421

మాలిని. భరితవికసనాంతః[4]పద్మనిశ్రేణికాసం
చరణపరిణతిత్వజ్ఞాఘనీయప్రమోద్య
స్మరదుపగమలీలాముఖ్యమానేందుబింబ
క్షరదమృతవిగాహోత్సాహసాంద్రరూపా. 422

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందు
సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి శల్యపర్వము

సమాప్తము.

శ్రీ
హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తిక పర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీమత్కౌస్తుభరత్నో
ద్దామారుణరశ్మిభూతిధవళమరీచి
స్తోమపరభాగరమ్య మ
హా[1]మహితస్ఫురితతనుఁడ హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె 2

తే. సంజయునిచేత గురుసుతోత్సాహ మట్లు
వినినధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను వీరసభ్యుఁ
డనఁగఁ జాలునశ్వత్థామయును సహాయ
రథికులును విక్రమించినక్రమము సెపుము. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతి కాసూతసూనుం డిట్లను నవ్విధంబునఁ గురుపతి యశ్వత్థామ కభిషేకంబు సేయించిన నాకృపాచార్యులును గృతవర్మయు గురుపుత్త్రునుత్సాహంబున కుపోద్బలకం బగునుద్యోగంబునం బొదలి రమ్మువ్వురు మహీపాలుండు పాండవులం బరిమార్చుటకుం బనిచిన నట్లు పూని దక్షిణంబు ముట్టి పడమట నున్నపాండవశిబిరంబున కభిముఖులై చని రత్తెఱంగున నవ్వీటికెలని కనతిదూరంబుగాఁ జని యొంటిఁ గనఁగు లాలించి. 4

ఉ. అందలివార లెల్లను జయంబునఁ బొంగుచుఁ జేసెలుంగు లం
దంద చెలంగఁ గాఁ బలుక నార్వఁగ నొత్తిలి నవ్వ నాకసం
బందినయట్టిమ్రోఁత విని యక్కడ పోవఁగ నుల్కి రప్పుడ
మ్ముం దడవక వడిన్ వెడలు నూఁకలు మ్రోయుటగాఁ దలంచుచున్. 5

వ. ఉలికి యట పోవు టుడిగి యెచ్చటికేనియుం దొలంగి నిలిచి మఱి కర్జంబుఁ జూచికొనువారై యారథికవరులు మగిడి తూర్పుదెస కొంతద వ్వరిగి రనిన

1 మహిమ.

నమ్మాటలు వెడనెడ వినుచుం దనకుం బాటిల్లినదురవస్థ చింతించుచు నాంబి
కేయుం డిట్లనియె. 6

సీ. సంజయ కురురాజు సమయునే యిట్లు భీ,మునిచేత బలశౌర్యముల నజయ్యుఁ
డని నమ్మియుండితిఁ దనయులు నూర్వురు, మడియుట వినియు నామనము వెక్క-
పఱియలై పోననిభంగిఁ జూడఁగ ఱాతి, నొనరించినది గాఁగ నోపు నింక
నడియరితనమున నప్పాండవుల నాశ్ర,యింపఁగఁ జాలనే నెక్కడేనిఁ
ఆ. బోదుఁ గాక యట్టిభూపాలుతండ్రి నై, ప్రాభవమునఁ బేర్చి పరమదైన్య
వృత్తి కోర్వఁ దగునె విన వశమే మాట, లామరుత్తనూజుఁ డాడ నాకు. 7

వ. అని పలికి యశ్వత్థామప్రభృతు లేమి సేసి రనుటయు నజ్జనపతికి సంజయుం డి
ట్లనియె. 8

క. ఇమ్మెయి నారథికవరులు, గ్రమ్మఱి చని యడవి సొచ్చి కని రొకమడు వం
దిమ్ముల సూతజనులు ర,థ్యమ్ముల నీళ్లకును దిగువ నప్పుడు దారున్. 9

వ. రథంబులు డిగ్గి యంబుపానంబు సేసి యామ్రోఁతదెస నాలించు చుండిరి. 10

తే. అంతఁ బశ్చిమధరణీధరాగ్రపశ్చి, మంబునకుఁ బోయె మార్తాండమండలంబు
సాంధ్యసమయకృత్యంబులు సలిపి రపుడు, రథికవర్యులుమువ్వురు రాజముఖ్య.

వ. సలిపి వా రొక్కవటవిటపిసమీపంబున నాసీనులై రాసమయంబున. 12

తే. వారిముఖమండలములతో వారిజములు
మొగిడె శోకతమంబుతో నిగిడెఁ దిమిర
పటలి బహువిచారములతోఁ బరఁగఁ బొల్చె
భూతబేతాళగణములు భూపవర్య. 13

క. కలుగు గురుసుతున కెల్లం, గలహం బని చూడ నమరగణ మధికకుతూ
హలమున వచ్చెనొ యనఁ జుక్కలు దోఁచెఁ గగనవీథిఁ గౌరవనాథా. 14

వ. ఇట్లు రాత్రి యగుట దివాచరంబులైనజంతువు లుపశాంతవర్తనంబు లయ్యె
రాత్రిచరంబులైనవి సంచరింపం దొడంగె నప్పు డమ్మువ్వురు నెవ్వగలఁ
గూరినమనంబులతోఁ గురుబలంబు కారణంబ పొలియుట యుగడించి తత్సంబం
ధకలితంబులైనభాషణంబులు చెల్లుచుండ నుండి డప్పి గూరి కొండొకసేపునకు
మహీతలంబున మేనులు వైచి వందురుచుండి రందుఁ గృపకృతవర్మలు నిద్ర
వొందిరి గురునందనుండు క్రోధాతిశయంబునం జేసి నిదుర వొందక వటవిటపంబు
గలయం గనుంగొనువాఁడు తదీయశాఖోపశాఖల నానాకాకంబులు నిలీనంబు
లై నిద్రించుచుండ నాలోకించె నయ్యవసరంబున. 15

సీ. మిడుఁగుఱుగములు గ్రమ్మినయట్లు నిగిడెడు, రోచులు గలమిడిగ్రుడ్లు దనర
మెఱుఁగారుకెంజాయ మెఱసినయెఱుకల, మోపున నెసఁగుపెఁ మ్రోఁతతోడఁ

గాళులభీషణాకారత వేళ్లతోఁ, [1]లీలమై నెగసినశైల మనఁగఁ
గరము గ్రమగు మొగమిరు దెసముఱియించి, యామివంబులయుక్కలరసికొనుచు
తే. నచటిబయ లెల్లఁ దాన యై యక్కజంపుఁ
జందమును ఘోర మైనని స్వనముఁ జండ
గతియు భూతవితానభీకరముగా ను
లూక మొక్కటి వచ్చె భూలోకనాథ. 16

అశ్వత్థామ యులూకంబు కాకంబులఁ జంపుట నాలోకించుట.

వ. వచ్చి యవ్విటపివిటపంబు నూఁది యక్కాకంబుల నాలోకించి యంగంబుల యుద్భటత్వం బుడిపికొని గమనంబు తిన్నఁదనంబు దలకొనఁ జొచ్చి వాని నాక్రమించి. 17

ఉ. కొన్నిటికంఠముల్ నులువుఁ గొన్నిటికాళులు ద్రుంచు నుగ్రతం
గొన్నిటిపక్షముల్ నఱకుఁ గొన్నిటిపొట్టలు వ్రచ్చు లీలమైఁ
గొన్నిటి నప్పళించుకొని కోలెముకల్ నుఱుమాడు నిట్టు ల
య్యన్నిటి నయ్యులూకము రయం బెసఁగన్ వధియించె భూవరా. 18

వ. ఇవ్విధంబున నిద్రావివశంబు లైనయవ్వాయసంబుల వివిధంబు లగువధంబుల గీటడఁగించి యాకౌశికంబు శత్రువులం బొదివి సమయించిన నేటిమగని మాడ్కి మోదంబు నొందినం గని యగ్గురుసందనుం డాచందం బొనర్చుటకు డెందంబున నుత్సాహంబు వెడమి పొంగి తనలోన. 19

తే. ఇవ్విహంగమ ముపదేశమిచ్చె నాకు, నిద్రవ్రాలంగ శత్రుల నిగ్రహింతు
నింతలె స్సగునే ముందరేమి తెలియఁగ, గాన నై తిని నాపూనుకార్యమునకు. 20

వ. అని వెండియు. 21

ఉ. పాండునరేంద్రనందనుల బాంధవపుత్రయుతంబు గాఁగ ను
ద్దండత నే వధింతు నని దర్ప మెలర్పఁగఁ గౌరవాధినా
థుండు వినంగఁ బల్కితిని దుర్దమదోర్బలు లమ్మహాత్మకుల్
గండున బెట్టు పైఁ బడుట కార్యము గాదు దలంచి చూడఁగన్. 22

క. అరవాయి గొనక బెట్టుగఁ, బరిగొని యక్కడిఁదిమగలబ్పు నడరుట యు
ద్ధురగతి నగ్నిజ్వాలో, త్కరముపయిన్ మిడుత యుఱుకు కరణి కాదే. 23

వ. పాండవులం బరిమార్చుపని నేఁడ చేయక మఱి చేసిన రారాజు నిర్గతప్రాణుండై న నాకెలసం బెవ్వరి కెక్కెడుఁ జక్కటిలో షిబవరంబున నబ్బలుమగల గెలువరా దని యి ట్లురియాడునాచిత్తంబుచింతాపరంపర వాయ నీపక్షివిచేష్టితంబు లో చనగోచరం బయ్యెఁ బగతురఁ దెగటార్చు నెడ నన్యాయం బనక యుపాయం బె య్యది దొరకొనిన దాన నుత్సహింపవలయుట శాస్త్రసిద్ధంబ కాదే యెట్లనిన.

[1] నెగసినతుంగశైలేంద్ర మనఁగ.

తే. ఎత్తినప్పుడు విడియుచోఁ గనిఱకటంపుఁ, దెరువునందు నడపు సెడి తిరుగఁబడిన
యట్టియెడ నిద్రవోయెడు నవసరమున, శాత్రవుల బెట్టు వైఁబడి చంపవలయు.

వ. అనునీతివాక్యంబులు విందు నంగీకృతక్షత్త్రధర్ముం డగువానికి నిట్టివి కర్తవ్యంబు లట్లుఁ గాక పాండవేయులు పితామహగురులైనభీష్మద్రోణులఁ దెగటార్చునెడం జక్కటిగల తెఱంగున సంగరంబు చేసిరె యంగరాజును రారాజును బరిమార్చినభంగులఁ దలంపం గూడునె కావునఁ గల్మషోపాయు లగుకౌంతేయుల నిద్రాసమయంబున (గొబ్బున) నిగ్రహించుట నీతియ కాని నింద్యంబు గాదని నిశ్చయించె నట్లు క్రూరవ్యవసాయుం డగునగ్గురుసుతుండు దనమామను గృతవర్మను మేలుకొల్పి యిట్టిసమయంబున నిద్రించితి మని లజ్జించుచున్నయారథికవరులతో ని ట్లనియె. 26

సీ. మొగదప్పితిమి రణమ్మున మన మకట ము,ప్పురము రారాజు నొక్కరునిఁ బాండు
తనయులు దమసారుఁ దారును బెక్కండ్రు, గూడి చుట్టును ముట్టి గుల్లపఱచి
రేకాదశాక్షౌహిణీశ్వరుఁ డట్లొంటి, మెయిఁ జిక్కి పోరుచుండియును బాడి
దప్పఁ డవ్విభుని నధర్మవిక్రమమునఁ, బాపాత్మకుం డగుబకవిరోధి

ఆ. గూల్చె నంతెఁ బోక కురుదేశరాజ్యాభి, షిక్తమైనయతనిశిరము దన్నెఁ
బరిభవంబు నొంచెఁ బ్రాణాంతకరవేద, నాతిశయముకంటె నన్న రేంద్రు. 27

క. లావును వెరవును గలుగుమ, హావీరు లనేకు లట్టు లన్నిదినము లా
భూవిభునకై పెనఁగి జయ, మీవలఁతులు గాక పోయి రే మన వచ్చున్. 28

ఆ. ఎవ్వ రెంతఁ జేసి రేనియు విధి యొండు, దలఁప నాఫలంబు దలఁగ కేల
యుండు నిట్లు గాఁగ నున్నది గాకేమి, యొసకమెసఁగు కౌరవేంద్రు మనుపు. 29

వ. అని పలుమాట లాడి మీమది కలంగకున్న దేని యీమహావ్యసనంబునకుఁ గర్తవ్యం బెద్ది చెప్పవలయు ననినఁ గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందను మొగంబు గనుంగొని నీవు చెప్పఁ దలఁచినయంతవట్టునుం జెప్పి కార్యం బడిగి తేని నాకుఁ దోఁచినదానిం జెప్పెద విను మని యి ట్లనియె. 30

కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట.

సీ. ప్రారంభముల కెల్లఁ బౌరుషమ్మును దైవ, మును సాధనమ్ములు వినుము వాని
లోన నొక్కటి చేతఁ గానేర దనఘ త, త్ఫలసిద్ధు లెట్లన్నఁ దఱచు వాన
కారుపొలంబునఁ గల్లెనేనియుఁ గొల్చు, గావింప నేర్చునే యేవిధమున
వల నేర్పడఁగ దున్నఁ బోలములో నైన వ, ర్షంబు లేకున్న ధాన్యంబు లగునె

ఆ. కాఁపు లావు వెరవు గల్గి కర్షనము సే, యంగ వృష్టి దగినయట్లు గలుగ
ఫలము గల్గునట్లు పౌరుషంబునకు దై, వంబుతోడుపాటు వలయు నెందు. 31

వ. అదియునుం గాక. 32

క. తగుపని కుద్యోగించుచుఁ, దగ వెఱిఁగెడు హితుల కనుమతంబుగఁ జేయఁ

జగతీసురవరకార్యము, లగు వారికిఁ గలుగు విధిసహాయత్వంబున్. 33
క. ధర్మము దప్పక నయగతిఁ, గర్మాచరణంబు సలుపఁగా[1] ఫలసిద్ధిన్
నిర్మలయశ మగుఁ దప్పినఁ, బేర్మి సెడదె నింద రా సభేద్యోత్సాహా. 34
ఉ. నీతి దొఱంగి కార్యముల నెట్టన యాగ్రహవృత్తిఁ జేసినం
బ్రీతిగ సిద్ధిఁ బొందినను భీతియు గుత్సయుఁ బుట్టు భూజను
ల్వేతురు చేటు సేఁతలు ఫలింపక తక్కిన మున్న నచ్చు న
త్యాతురతాస్పదంబు లగు నాపద లిద్ధవివేకవైభవా. 35
ఉ. క్రోధము లోభమున్ భయముఁ గూరిచి త్రిప్పుఁగోప దుష్క్రియా
సాధనవృత్తి దుర్జనుఁడు సజ్జను లాఁగఁగఁ జేయు కార్యముల్
బాధలఁ బెట్టుకున్న సిరి పాయఁగఁ జేయక యున్న వానిఁ దీ
ర్వ్యాధినితాంతదుఃఖహృదయత్వము చేరక యున్న వానికిన్. 36
చ. వినుము కురుక్షితీశుఁడు వివేకవిదూరుఁడు క్రోధలోభముల్
మనమునఁ జేర్చినన్ దురభిమానమునన్ హితు లెంత చెప్పిన
న్వినక బహుప్రకారముల నిందకు నోర్చి పరాభవించె స
జ్జను లగుపాండుపుత్త్రుల నసత్పథవృత్తికిఁ జేటు దప్పునే. 37
వ. అని పలికి యతండు మీఁదు గలఁగక యున్న దేని కర్తవ్యంబుఁ జెప్పవలయు నని
యడిగినమాట లుగ్గడించి. 38
క. జగ మెఱుఁగఁగ దుశ్శీలుం, డగుభూనాథుండు వ్రాయుసత్తుతె పోఁగాఁ
దెగడుం జేటుఁ గలిగి వగ, మిగులను మది గలఁగదే యమిత్రధ్వంసీ. 39
వ. అది యట్లుండె మన కిప్పు డిది కర్తవ్యం బని నిశ్చయింపు మన మేమి నేర్తుము
తగవు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 40
క. మన మందఱమును ధృతరా, ష్ట్రుని కడకుం బోయి కార్యసూత్ర మతనిచే
వినవలయు నాతఁ డెయ్యది, గని పలికిన నదియ మనకుఁ గర్తవ్య మగున్. 41
వ. అమ్మహీకాంతుండు. 42
క. తానును గాంధారియు నె, ద్దానిం గార్యంబు గాఁగఁ దలఁచి పనిచినన్
దానికిఁ గా దన వలవదు, పూని యనుష్ఠింత మదియు బోగ డొందించున్. 43
వ. వారలకడ విదురుండు నుండు నమ్మువ్వురు విచారించి చెప్పినకార్యంబునకు నింద
గలుగ దట్లుం గాక యెట్లు పొరలినను దైవోపహతంబు లగుకార్యంబులు సిద్ధిఁ
బొందునె యడిచిపడ వలవదు విచారించికొంద మనవుడు శోకదందహ్యమాన
మానసుం డగుచు నగ్గురుపుత్త్రుండు కృతవర్మను నతని నాలోకించి. 44

అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్మలతోఁ దనపూన్కి స్థిరీకరించుట.

సీ. వెర విట్టి తెఱఁ గిది వెంగలితన మని, యెల్లవాఁడును దనయెఱిఁగనట్టి

1 ఫలసిద్ధుల్.

తెఱఁగున నిజకార్య[1]దృష్టియ కయికొను, నొరులనేర్పులు పట్టకొల్లఁ డాత్మ
బుద్ధియ మేలని పొగడు నన్యులచిత్త, వృత్తుల నిందించు వివిధగతులఁ
జెందెడునాత్మయు చేతఃప్రవృత్తిన, మఱయఁడు దాన బాల్యమునఁ దలఁచు

ఆ. తలఁపు గీడు చేసియొలప్రాయమున నొందు, తలఁపునందుఁ బట్టుకొలుపుఁ బ్రీతి
ముదిమి వచ్చినతఱి నడిమియును విడిచి య, న్యంబు లైననేర్పు లాచరించు. 45

క. ఆపదఁ బడి యొక్కఁడు న, వ్యాప్తపారము గాఁగఁ జూచి [2]దాని నడపు శ్రీ
ప్రాపించిన నదిఁ దాఁటడొకొ, మాఁపున వర్తించు నది విశుద్ధపదముగన్. 46

క. తగు నని మును మనుజులకు, తెగువ దెసకా మానవుండు దృఢనిశ్చయతం
దగిలినయది మహిమాతిం, బుగ నడలక నడుపు నన్యబుద్ధులు గొనమిన్. 47

వ. మీ రెఱుంగనియది లేదు నాకుం దోఁచినకర్జంబు మన కందఱకును శోకనాశం బగునట్టిది దాని వినుండు చెప్పెదఁ బ్రజాపతి ప్రజల సృజించి విప్రునకు శమంబును క్షత్త్రియునకుఁ దేజంబును వైశ్యునకు దక్షత్వంబును శూద్రునకుఁ ద్రివర్ణానుగామితయు వలయుగుణంబులుగా విధించెం గావున శాంతుండు గానివిప్రుండును దేజస్వి గానిరాజును దక్షుండు గానివైశ్యుండును ద్రివర్ణానుగాముండు గానిశూద్రుండును నిందం బడుదు రది యట్లుండె నేను విప్రకులంబునందు బూజ్యతమం బైనవంశంబునందు జనియించి భాగ్యహీనత వలన క్షాత్త్రధర్మం బనుష్ఠించితి నడుమ నానిష్ఠ వదలి విప్రధర్మంబు మహనీయం బైన దాని యాచరించువాఁడ నగుట నామదికిం జూడ మేలై యుండ దదియుం గాక. 48

తే. మేటివిల్లును దివ్యాస్త్రకోటియును ధరించి మెఱయంగ నాజి వధించెఁ దండ్రి
నొకఁడు నాయనుఁగురూపుమీఱనుండునట్టు, లెట్లుతలయెత్తి మెలఁగుదు నేను జెపుఁడ.

క. వాఁడు మొదలుగాఁ బగతుర, వాఁడి గలుగుతూపుగములవలను మెఱసి యే
నేఁడు వధింపనునెప్పుగ, వేఁడిమిఁ బడఁ జాల కొక్క వెరవు దలఁచితిన్. 50

క. లేదింక బగ యని ధను, రాదుల దెస వాహనములయందును సంత్య
క్తాదరులై పగతురు నేఁ, డాదమఱచి నిద్రవోదు రది తఱి పొడువన్. 51

ఆ. ఓడిపోయి తప్పినూని గట్టును జెట్టుఁ, జేరి యొదిఁగి యున్నవారిఁ గాఁగఁ
మనలఁ దలఁప రరులు మనముల నావంత, శంక లేదు సంతసంబు ఘనము. 52

చ. మదమునఁ దేలి యేమఱినమార్తుర దాడిగఁ బోయి బెట్టు ము
ట్టెద శరజాలసత్వరపరిప్లుతిఁ బల్వురఁ ద్రుంతుఁ గొందఱం
జదుపుదు నుల్లసత్పరిఘసంహననంబునఁ గొన్నికంఠముల్
చిదుముదు నేల రక్తపరిషిక్తము గాఁ గరవాలలీలలన్. 53

తే. గెలుపునూఱట నగ్గలమొదవునిద్రఁ

1 దృష్టిఁ గనుంగొను. 2 దాన నపుడు.

బీనుఁగులుఁబోలె నున్నయాబిరుదుమగలఁ
జంపి పీనుంగుఁబెంట గావింపవలయు
శిబిర మెల్లను భూతముల్ సెలఁగుచుండ. 54

వ. అని వెండియు.

క. కరిహయనరశవముల భ, గ్నరథంబుల నెరసి ద్రుపదనందనగాత్రో
త్కరము పడి యుండఁ జూడక, పరిభవతాపోపశాంతివడయఁగ నగునే. 55

శా. ధృష్టద్యుమ్నుని ముట్టి పట్టుదు మదోద్రేకం బడంగింతు ను
త్కృష్టాస్త్రంబులఁ జంపనల్క పశుభంగిం జంపినం గాని పో
దిష్టావాప్తి యనంగ నా కిదియె భూయిష్ఠంబు గౌంతేయులన్
గష్టస్వైరవిధాభియోగమృతులం గావింతు నుగ్రాకృతిన్. 56

క. అలిగినపినాకిచందం, బలవడ శిబిరంబుఁ జొచ్చి యందఱఁ బగఱం
బొలియింతును శుద్ధుఁడఁ గా, వలదే జనకునకు నాదువల నేర్పడఁగన్. 57

క. పాండవులం బాంచాలురఁ, జండభుజావిభవ మొసఁగ సమయించి కృతా
ర్థుండ నయి పెంపుఁ దేజము, గండును దక్కొండు లేదు కార్యము దలఁపన్. 58

వ. అనవుడుఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె. 59

సీ. పఱచినవారికిఁ బగ మాఱు పలుపంగ, నుత్సహించుట కడు నొప్పు గాదె
దైవయోగంబునఁ దగినయుద్యోగంబు, నీమానసంబున నెలవుకొనియె
మాకు నీపూన్కి సమ్మత మేము దీనికి, నీతోడివారము నీవు డస్సి
యున్నవాఁడవు నిద్రయును లేక యున్న[1]నీ, వెడగరపడియె దీ యడవిలోన

ఆ. నెమ్మి డప్పిదేఱ నిద్రించి వేగినఁ, దెలివితోడ నత్యుదీర్ణవృత్తిఁ
గడఁగి యేము దోడ నడతేర నడరిన, నరిగణంబు గెలుతు వశ్రమమున. 60

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ పైఁ బోవ ను
ద్ధురలీలం గృతవర్మయుం గృపుఁడు నుద్యోగస్ఫురన్మూర్తులై
వెరవుం జేవయుఁ జూపి తో నడవ దోర్వీర్యోద్ధతిన్ మార్కొన
న్నరయోధావళి గాదు దేవతతికి న్రా దెమ్మెయిం జూడఁగన్. 61

వ. అని మఱియును. 62

చ. విను కృతవర్మ దివ్యశరవేది బలాఢ్యుఁడు శౌర్యశాలి యే
నును సమరోద్యమంబునకు నూల్కొనఁ జాలుట నీ వెఱుంగు ది
ట్లని గణుతింప రాదు గురునట్టిఁడ యీతఁ డనంగ వచ్చు ని
న్ననఘచరిత్ర యిట్టిరథికావలి వైరుల నెట్లుఁ జేయదే. 63

వ. కావునఁ గోదండంబు నెక్కుడించి కంకటం బూడ్చి నిద్రింపు మేము నిద్రాగమ
నంబున జడుల మై యున్నవారము ప్రభాతం బగుటయు నెల్లవారలకు నుల్లంబు

1 'ది,వేగిరపడియెద • వేల యింత' వ్రా. ప్ర.

దలివ్రెందు నప్పుడు గడంగి యోధులం బొదివి పేరువాడి పొలియింతము మనము పాంచాలసహితంబుగాఁ బాండవులం దెగటార్చుట యొండె వారిచేతం దెగుటయొండె నయ్యెడుం గాక రిత్త మరలుదుమే యనిన మామకు నశ్వత్థామ యిట్లనియె.

ఆ. [1]అలుక యెత్తినవానికి నర్థచింత,కునకు నాతురునకుఁ గామగోచరాత్ము
నికిని వచ్చునే వినుము నిద్ర నీవు నెఱుఁగు, దెలిసియుండి యిట్లేటికి నేఁప నన్ను.

క. ఎన్నఁబడి జనులెఱిఁగిన, యిన్నాలుగు తెఱఁగులందు నెయ్యది యైనన్
గన్నుమొగుడ నీయదు నా, కిన్నియుఁ గలుగంగ నిద్ర యేటికి వచ్చున్. 66

చ. గురుదెసనంత నాతురతఁ గూరెద వైరిఁ దలంచి కోపసం
భరితుఁడ నయ్యెదన్ సమరభంగినిరూపణ చింత నొందెదం
గురుపతికిం బ్రియం బొసఁగఁ గోరుట నుత్తలపాటు నొందెదం
బురుషవరేణ్య యే నిదుర పొందఁగ నెమ్మెయి నేర్తుఁ జెప్పుమా. 67

శా. సారాచారనిరూఢుఁ డైనధనురాచార్యున్ వధింపంగఁ గ
న్నారం జూచితి నీవుఁ దత్పరిభవం బట్లుండె భగ్నోరుఁ డై
రారా జెంతయు దీనవృత్తిఁ జెవులారం బల్కఁగా విన్న యే
నీ రేయూరక నిద్రవొందునటె యిట్లేలంటి వీరోత్తమా. 68

ఆ. మనము వినఁగ రాజు పనివినభంగి కే, క్రూరచిత్తుఁ డైనఁ గుందకున్నె
కరుణ లేక యున్నపురుషున కేనిఁ గ, న్నీరు దొరుఁగకుండునే మహాత్మ. 69

చ. అతఁడు మదీయసఖ్యపరుఁ డక్కట యేఁ గనుగంద కుండ నా
క్షితిపతి యిమ్మెయిం బరులచేతఁ బరాభవ మొందె దానిఁ జూ
చితి మును లోకు లవ్విభునిచేటును బాండుతనూజకోటియు
న్నతియును జెప్ప వింటి నది నామది సూడదు నిద్ర వచ్చునే. 70

వ. అదియునుంగాక. 71

మ. కవ్వడియున్ ముకుందుఁడును గావలిగా భయమేది యున్నవీ
డెవ్వరి కైన ముట్టుకొని యే నని పేర్చి జయింప వచ్చునే
యెవ్విధి నైననుం బగఱ యే పడగించుట పౌరుషంబ యే
నొవ్వక గెల్తు రాత్రిమెయి నూల్కొని తాఁకితినేని మాతులా. 72

ఆ. ఇట్లు నిశ్చయించి యొసకంపుఁ గడఁకతో, నున్నవాఁడ నిట్టినన్ను మాన్ప
రామి యెఱుఁగ కంటి రారాజుమన్నన, వమ్ము చేసి మరల వచ్చు నెట్లు. 73

క. సమయింతుఁ బొదివి సౌప్తిక, సమయంబున నెల్లభంగిఁ జతురంగసమే
తము గాఁగఁ బాండునృపసుత, సముదయమును ద్రుపదభూపసంతానంబున్.

వ. సమయించి మఱి విశ్రమించియు నిద్రించియు సుఖించెద నీవు నిద్ర పేరు సెప్పి యు

1 'అలుకవొడమువాని ♦ కర్థచింతునకును, నాతురునకు మన్మథార్తునకును, నిద్రవచ్చునెట్లు ♦ నీవును దీనిని, నెఱిఁగియుండి యేటి కేఁప నన్ను'. అ.ప్ర

ద్యోగంబు మాన్పి మరల్పఁ జూచెద నిది తగ నగునే యనిన గురునందనునకు గౌతముం డి ట్లనియె. 75

కృపాచార్యుఁడు నిద్రాసక్తులఁ జంపఁ దగ దని యశ్వత్థామునకు హితవు చెప్పుట.

చ. అలుక మనంబునం గదిరి | నాతఁడు దాను నెఱుంగఁ డొల్లఁ జేఁ
దెలియఁడు కార్యతంత్రములు | ధీమహితుం డగువాని నైననుం
జెలులును జుట్టలుం దగిలి | చెప్పఁగఁ జొప్పడుఁ గాక తక్కని
ర్కల మగునీతితంత్రము | దిరం బయి చిత్తమునందు నిల్చునే. 76

క. మతి నెప్పుడుఁ దా ధర్మ, స్థితి నూహించుచును హితులు | సెప్పెడి నెర వు
ద్ధతి దక్కి యాచరించుచు, జితేంద్రియత గలిగి నడచుఁ | జెందు శుభంబుల్. 77

తే. దుష్పథంబులఁ జొరనీక | తొలఁగఁ దివుచు
రాప్తజనములు దగ వశ్యు | లయినవార
లందుఁ బుణ్యంబు దొలఁగని | యతఁడు దొలఁగుఁ
దొలఁగ నేరఁడు భాగ్యంబు | దొలఁగువాఁడు. 78

క. మతిమంతు లైనవారికి, హితు లగు వెరవుగలవార | లెఱిఁగింపుగ దు
స్థితి గాకుండఁగఁ గార్యము,గతి యొత్తియుఁ దప్ప నీకియుఁ | గడనఁబలికియున్.

క. నాపలుకువట్టి యాగ్రహ, దీపితుఁ డగు టుడిగి మదికిఁ | దిన్నఁదనము నీ
వాపాదింపుము సలమును, గోపముఁ గ్రౌర్యంబు విడువు | గుణరత్ననిధీ. 80

వ. అట్లైనం బశ్చాత్తాపంబునం బడవు నిద్రించినవానిని నాయుధంబులు విడిచినవానిని వాహనవైకల్యంబు నొందినవానిని శరణుసొచ్చినవానిని వలనీడినవానిని వధియించుట ధర్మంబు గాదీసమయంబున సమస్తసైన్యంబును శొంపనపాంచాలురు నిద్రవోవుదురు నిదుర సావుసట్టిద కాదె పీనుంగులుం బోలెఁ బడి యున్నవారిం బొడిచి పాపంబు గట్టుకొని నరకంబునఁ బడుట మేలె మహాస్త్రవిదు లగురథికముఖ్యులయందు మేటి యనం బరఁగి యింతకు మున్నెమిటం గల్మషంబు సేనినీయట్టివానికిట్టి దుష్కర్మంబు గర్తవ్యం బగునే యిది మడుఁగుఁజీరయందు మసి దాఁకినట్లయ్యెడు సూర్యసంకాశుండ వగునీవు సూర్యోదయసమయంబునఁ బ్రకాశప్రకారం బైన పరాక్రమంబున నుపక్రమింపు మనవుడు నశ్వత్థామ కృపాచార్యున కిట్లనియె.

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల | నిజము శాసింపంగఁ, దగువాఁడ వై హితం | బగు తెఱంగు
నా కెఱింగించితి | నీ కేను జెప్పెద, నేర్పడ వినుమయ్య | యెల్లనృపులు
గనుఁగొనుచుండ మ | జ్జనకుని సన్న్యస్త, శస్త్రుని నట్లు పాం | చాలరాజ
సుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ | డతిపాతకం బని, కొంకక తల పట్టు | కొని వధించె

తే. భీష్ము నాశిఖండి పేరఁ | గృత్రిమసమ,రమున నర్జునుండు | సమయఁ జూచె
నరద ముర్విఁ గ్రుంగి | యనువు దప్పిన డిగ్గి, యెత్తుచుండఁ గర్ణు | నేసె నరుఁడు. 82

ఆ. చేయి నరుఁడు దునుమఁ | బ్రాయోపవేశప్ర,వృత్తిమైఁ బ్రశాంత | చిత్తుఁ డైన

పుణ్యపురుషు నట్టి భూరిశ్రవుని గృష్ణు, ననుజుఁ డట్లు సంపె నాగ్రహమున. 83

చ. పలువురు గూడి కౌరవనృపాలకు నొక్కరుఁ జుట్టుముట్టి వి
చ్చలవిడిఁ బాపకర్మ మనుశంక యొకించుక యేని లేక యూ
రులు గద నుగ్గు సేయఁగ మరుత్సుతునిం బురికొల్పి రిన్నిభం
గుల మును వారె కాదె చెడఁగ్రొచ్చిరి సంగరధర్మసేతువున్. 84

వ. వారి నెట్లు నిందింపవు మమ్ము నెట్లు వారించెద వాలింపుము. 85

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁబడియుండి ననుఁ గని, మానవేంద్రుఁ డట్లు దీనవృత్తి
నాడెఁ గొన్ని మాట లవి యంతరంగంబు, నందుఁ జిక్కికొనక యలఁత సేసె.

వ. వాని వెలార్చవలయు మజ్జనకహననసంతుష్టుం డగుధృష్టద్యుమ్నుండు లో
నై నయపాపాత్ములఁ బాపంబు తెరువున రూపుమాపెద దీనం జేసి కీటజన్మంబు
పాటిల్లినను మేల కాని యీకడంక మాన నేర నన్ను వారింప నెవ్వరివశం బగు
నని దిగ్గన లేచి యగ్గురుతనయుండు రథం బెక్కినం గనుంగొని యగ్గౌతముండును
గృతవర్మయును 87

ఆ. ఏకనిశ్చయమున నిట యేఁగుదెంచితి, మనఘ నీవు నేము నధిపునికి
నిట్టిమమ్ము వేఱు పెట్టి యొక్కటి కార్య, మాచరించువాఁడ వగుట దగునె. 88

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మహితాత్ములకే నవశ్యముం
జని ద్రుపదాత్మజుం బొదివి చంపెద దుర్గతిఁ బోవుచావుగా
ఘనభుజశక్తిశౌర్యము నకంపితధైర్యమురుఁ వెలుంగ మీ
రును దెలివొంది కూడికొన రాత్రికి నెక్కుడ మెల్లభంగులన్. 89

ఆ. ఒండుతలఁపు లుడిగి రం డని పోవ నా, రథికవరులు గడగి రథము లెక్కి
మొనసి చనిరి వారు మువ్వురు నగ్నిత్ర, యంబుఁ బోలి యొప్పి యప్పు డధిప.

వ. అట్లు చని నిద్రావివశం బైనపాండవశిబిరంబు డగ్గఱి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు
సంజయున కిట్లనియె. 91

ఆ. రాజు గూల్చి జయముఁ దేజంబుఁ బొందిన, యత్యుదగ్రవిభవు లైనయరుల
శిబిర మాక్రమింపఁ జిత్తంబులందుఁ దెం, పొదవి మువ్వు రట్లు గదియు టరిది. 92

వ. వారు చేసినవిధంబు వివరింపు మనిన నాసూతసుతుండు విచిత్రవీర్యనందనున
కిట్లనియె నట్లు శిబిరద్వారప్రదేశంబునకు నడచి సహాయులం గడచి యశ్వత్థామ
యుద్దామరభసంబునం జన నుత్సహించె నట్టియెడ. 93

అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతాకృతి యై తోఁచుట.

సీ. క్షురితశోణిత మగుశార్దూలచర్మంబు, పరిధానకరణి విభాసితముగ
నురగాత్మకము లైనయుపవీతములు హారములు నంగదంబులు పొలుపుమిగుల
వివృతవిశాలాస్యవివరంబు నిశితదంష్ట్రాసికరంబు ఘోరంబు గాఁగ
భాసురకాంతివికాసంబు లగులోచనంబులు బహుసహస్రంబు లొప్ప

తే. నుగ్రమును సుందరంబును నుజ్జ్వలంబు, నై మహాకార మద్భుతమావహింప
భూత మొక్కటి భీషణస్ఫురణ మెసక, మెసఁగ నగ్గురుపుత్రుకట్టెదుర నిలిచె.
క. విను మాభూతం బిట్టిది, యని కలరూ పేర్పఱింప నమరులకు నశం
బె నరేంద్ర తదాకృతి గనుఁ, గొనినఁ భేదిల్లవలయుఁ గొండకు నైనన్. 95
వ. ఇట్లతనియగ్రభాగంబున నావిర్భూతం బైనయమ్మహాభూతంబు నాస్యకుహరం
బున నాసికావివరంబులఁ జెవులఁ గన్నుల నన్నింట మంటలు వెడలి మింట
నడరఁ దదీయతనుతేజోమరీచిసంఘంబుల శంఖచక్రగదాహస్తు లైన హృషీకేశు
లనేకులు వెడలి రిట్లఖిలభూతభయంకరం బగునమ్మహాభూతంబు నాలోకించి
యవ్వీరవరుండు. 96
చ. హృదయమునం గలంక యొకయించుక యేనియు లేక వీఁకసం
పద యలరంగ భల్లముఖబాణతతుల్ నిగిడింపఁ బెద్దగా
వదనము విచ్చి భూత మనివార్యవిధంబునఁ ద్రావె బాడబం
బుదధిజలంబు ద్రాగెడుమహోగ్రసముద్ధతి వాని నన్నిటిన్. 97
చ. అతులశరంబు లట్లు వృథ యైనఁ గనుంగొని ద్రౌణి రక్తిమం
డితమహనీయశక్తి నిగిడించిన భూతముఁ గాంకె యంత్యకా
లతిమిరవైరిమండలవిలగ్నమహోల్కయుఁ బోలెఁ బిన్నపి
న్నతునియ లై యడంగె నరనాథ యతండు విషాద మందఁగన్. 98
చ. అలఘుతరాత్మసారుఁ డగునగ్గురుపుత్రుఁడు ఘోరఖడ్గముక్
బిలగతసర్పముం దిగుచుభీషణరేఖ నటించుభంగి న
గ్గలపురయంబునం బెఱికి గాఢవిముక్తము గాఁగ వైచినం
బొలుపఱి పోయె దూఁదిక్రియ భూతశరీరసమాగమంబునన్. 99
తే. సరభసంబుగఁ దోమరసమితిఁ జక్ర, వితతిఁ బఱఁగించి పేర్చె నవ్వీరవర్యుఁ
డదియు నదియును దోఁట్టోడనల్ల నగుచు, మ్రింగె నమ్మహాభూతంబు మేదినీశ.
క. అలిగి యతండు నితాంతో, జ్జ్వలగద వైచుటయు నదియు సత్వరలీలన్
జలచర మామిషముం గొను, పొలుపు నెఱయ మెఱయ మ్రింగెభూతం బధిప.
ఆ. ఇవ్విధమున సకలహేతులు నష్టమయి, పోన నతివిమగ్నబుద్ధి యగుచు
నట్టు నిట్టుఁ జూచు నతనికి బహుజనా, ర్దనులు దోఁచి రంబరమున నెల్ల.
ఉ. భీకరవిష్ణురూపములు పెక్కిటు లొక్కటఁ దోఁచఁ దీవ్రతా
పాకులమానసుం డగుచు నగ్గురుసూనుఁడు దుర్మనంబునం
జేకొన నైతి నట్లు కృపుచెప్పిన సత్యహితోపదేశముల్
నాకిది పెద్దయే యని మనంబున నిట్లని పల్కె వెండియున్. 103
ఆ. మహితశాస్త్రకలితమార్గంబు విడిచి ని, జేచ్ఛఁ బగఱ గెలువ నెవ్వఁ డరుగు
వాని నయ్యధర్మవర్తన క్రౌర్యము, యెవ్విధమునఁ జెఱుచు నింత నిజము. 104

సీ. గోవు బ్రాహ్మణు బాలకుని వృద్ధు నంధుని, సఖుఁ దోడఁబుట్టువు జడుఁ బ్రమత్తు
మత్తుని గురుని సన్న్యస్తుని సుప్తుని,[1]నంగన భీతుని నస్త్రశస్త్ర
నిహతి నొప్పించుట విహితంబు గాదని, యార్యులు సెప్పుదు రట్టిధర్మ
మార్గంబు దొలఁగి దుర్మంత్రంబుమైఁ బగ, యడఁగింపఁగడఁగిన నసురవృత్తిఁ
ఆ. జేట కాక కార్యసిద్ధి గా నేర్చునే, పెద్ద యెత్తికొనిన భీతి మగుడఁ
బడుట గష్టసరణి బలిమి దయ్యముతోడఁ, జెల్ల దింక నేమి సేయువాఁడ. 105
ఉ. అక్రమవృత్తి గీసుతెరు వైన ఫలియింపదె ద్రోణసూతి దు
ర్వ్యక్రమనింద కిష్టుఁడె సవిస్మయ మైనమనంబుబు భూతవృ
త్తిక్రమవేది గాదు గణుతింపఁగ నేమియొ యిమ్మహాద్భుత
ప్రక్రియ కాదికారణము పాపనిరూఢుఁడు నీతిఁ గాంచునే. 106
వ. అని పెక్కుభంగుల వగచి పల్లటిల్లినచిత్తంబుఁ బట్టుకొల్పి యిట్లని నిశ్చయించె.
శా. భావం బేకముఖంబుఁ జేసికొని యాపద్ధ్వాంతభానున్ మహా
దేవుం బన్నగకన్యకాప్రియు దయార్ద్రీభూతచేతస్కు లో
కావిర్భావవినష్టనాలయకృతివ్యాపారపారంగతున్
దేవేంద్రప్రముఖామరార్చితుని భక్తిప్రౌఢతం గొల్చెదన్. 108
ఆ. అఖిలదేవతానుయాతుఁ డద్దేవుఁ డ, ట్లగుట నిఖిలదైవికాపదుదయ
నిరసనం బొనర్చు నియతి నప్పరమేశుఁ, గొలిచి యిపుడ కీడు దొలఁగఁ ద్రోతు.
వ. అని యిట్లు నిశ్చయించి నియతుం డై రథంబు డిగ్గి ధరణీతలంబునం గూర్చుండి
భావంబున భూతనాథు నెలకొలిపి యక్కుంభసంభవుండు. 110

అశ్వత్థామ శివున కాత్మోపహారం బొసంగ నిశ్చయించుట.

సీ. స్థాణు నుగ్రుని శివు శర్వు నీశానుని, భద్రప్రదుని శంభు రుద్రు గిరిశు
నవ్యయు శ్రీకంఠు హరుఁ బరమేశ్వరుఁ, బురహరు నజుని శంకరుఁ ద్రినేత్రు
బహురూపు విశ్వరూపత్వసంవ్యాప్తుని, నంబికాహృదయేశు నమరువంద్యు
గణనాథు విభు శూలఖట్వాంగధరు జటా, మండలాలంకృతమౌళి నభవు
ఆ. నాశ్రయించి యతని కాత్మోపహారమ, ర్పించువాఁడఁ గాక పెక్కుతలఁపు
లేల నాకు నమ్మహేశ్వరేశ్వరుఁ డిట్టి, గతి యొనర్చె నది సుఖంబ కాదె. 111
వ. అని తలంచి భూతకృత్యం బైనపరాక్రమప్రతిబంధరూపం బుగ్గడించి. 112
క. ఏ నీయాపదఁ గడచిన, నానాభూతోపహారనవ్యార్చన నీ
శానునిఁ బ్రీతుం జేసెదఁ, బూని ప్రమథగణము నన్నుఁ బొగడునటులుగన్.
చ. అని హృదయంబునం బలుకు నమ్మహనీయచరిత్రు ముందటం
గనకపువేది దోఁచె నధికద్యుతిజాలము లుల్లసిల్ల నం
దనలము విస్ఫురత్పటుశిఖావలి నొప్పి వెలింగె దానికి

---

1 నంగనాభిరతుని.

న్మనము దలిర్ప నిశ్చయ మొసంగ దెలిపెం బె నతండు నెంతయున్. 114

వ. అప్పుడు ప్రదీప్తవదనులుం బ్రజ్వలితనేత్రులు నేకపాదులుం గరితురంగసింహసూకరాననసమానముఖులును దీవ్రదంష్ట్రాకరాళాస్యులును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగువక్త్రంబులం బొలుచువారును వక్రాంగులు దీర్ఘదేహులు హ్రస్వశరీరులు నతిస్థూలకాయులుం గృశమూర్తులుం బింగళగాత్రులు నీలతనులు మఱి నానావర్ణంబులు గలుగువారును [1]బంచశిఖులును జటాధారులును గపాలధరులును మఱియు బహుభంగికంబు లైనమహాశిరోజంబులం బొలుపొందువారును లోనుగా వివిధవిశేషవికృతస్వరూపు లగునసంఖ్యాతప్రమథులు చిత్రాంబరమాల్యాంగరాగంబులు రత్నకనకమయభుజగాస్థిమాలాభూషణంబులును ధనుస్తూణకృపాణముసలముద్గరపరశుభిండివాలశూలప్రభృతిస్ఫారప్రహరణంబులు మెఱయ మృదంగపణవడమరుఘంటాగోముఖాదితూర్యంబులు మొరయ విస్ఫురద్ధ్వజపతాకాకుంచికలు శోభిల్లఁ బాడుచు నాడుచు నార్చుచు బొబ్బలిడుచు నవ్వుచు గఱచుచుఁ ద్రుళ్లుచు గురువులువాఱుచుఁ గరటిబృంహితంబులుఁ గంఠీరవగర్జితంబులు శంఖరవంబులు భేరీధ్వనులుం బోనిమెలుంగులు సెలంగ బెట్టిదంబు లగుపలుదెఱంగులపలుకు లెసంగ బ్రహ్మద్వేషు లగువారిమాంసరుధిరంబులఁ బూర్ణంబు లగుకపాలంబులు గరతలంబులం గొని యాభీలంబు లగుభక్షణపానంబు లాచరించుచు సోమపానశమదమతపోబ్రహ్మచర్యప్రముఖంబు లగుతపోనిష్టకర్మంబులకు భవుండు విస్మయంబు నొందుం గాని యష్టగుణం బగు నైశ్వర్యంబు నొందియుఁ దారు విస్మితులు గానియట్టిమహానుభావు లద్దేవునకు గౌరికి గజముఖషణ్ముఖులకంటె నర్మిలికిం బట్టగుభవ్యులు దివ్యజనస్తవ్యు లయ్యుగ్రగుణానుభావు తెంపెఱుంగుటకు సాత్త్వికవ్యాపారఘోరత్వంబుఁ గనుంగొని వినోదించుటకు వచ్చి యతనిచిత్తంబునకు బెదరుపుట్టించువారై భీషణాకారంబుల నుల్లసిల్లిన నాధైర్యధుర్యుండు.

మ. [2]వెఱ పావంతయు లేక వారిఁ గలయన్ వీక్షించి నెమ్మోమునం
జిఱునవ్వున్ మదిఁ దెంపుసొంపు వెలయన్ శౌర్యంబు రెట్టింప నం
దఱుఁ గీర్తింప రథంబుమీఁదిఘనకోదండంబు చే నంది చి
చ్చుఱుకం జేరె నుదాత్తభంగి మహనీయోత్సాహసందీప్తుఁడై. 116

ఆ. ఇవ్విధమునఁ జేరి యవ్వేదిలోపల, భాసమానుఁ డైనపావకునకు
దేహ మొక్కయాహుతిగఁ జేయుటకుఁ దగు, నంతలేక యునికి నతఁడు సూచి.

క. తనయరదముమీఁదం గల, ధనుర్వితానము లసత్ప్రదరజాలములం
గొనివచ్చి వేదియం దిం, ధనములుగాఁ బేర్చి తెంపు దలకొను మదితోన్. 118

వ. పేర్చి యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 119

క. తెఱఁ గెట్టిదియో నామది, నెఱుఁగ మదాత్మోపహార మిచ్చెద నీకుం

1 బంచశిరస్కులును. 2 వెఱపా వెంత.

గఱకంఠ వరము నాకుం బ, గఱుం బరిమార్పంగ శక్తి గలుగుటయ చుమీ.

వ. అని ప్రార్థించి. 121

క. ఆంగిరసకులజనిత మీా, యంగము శిఖియందు దీని నాహుతిగాఁ జే
యం గంటె భవద్భక్తను, సంగతమతితోఁ గృతార్థజన్ముఁడ నైతిన్. 122

క. అని పలుకుచుం బరమేశ్వరు, మనమున నిడి యూర్ధ్వబాహుమహితాకారుం
డును ఘనసమాధి యగుచున్, విను ముఱికెను గురుసుతుండు వేదికపైకిన్.

ఆ. ఉఱికి మంటలోన నుల్లంబు తెలివొంద, యింతయేనిఁ గుంద కిద్ధమూర్తిఁ
దేజరిల్ల నున్న ద్విజనవర్యునకుఁ బ్ర, త్యక్షమయ్యె శివుఁడు దయ దలిర్ప. 124

అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షుం డై ఖడ్గం బొసంగుట.

వ. ఇట్లు దుర్నిరీక్ష్యభక్తవత్సలుం డగుభవానీవిభుండు దరహాసితముఖుం డగుచు
దివ్యావలోకనామృతంబు వెల్లిగొల్పిన నవ్వేదియందుఁ గమలాకరంబులో ను
న్నచందంబునం బ్రమోదంబు నొంది యున్నయన్నరోత్తమునకు నారాయణ
ప్రియుం డిట్లనియె. 125

క. ఇమ్మెయి నీ దగుశుశ్రూషమ్మున సేవమునఁ జేసి మానస మత్యం
తమ్ము ప్రియమునం ద నీకు వ, రమ్మొసఁగఁగ వచ్చితిన్ ధరాసురవర్యా. 126

వ. అనవుడు. 127

తే. తనువు పులకలఁ బ్రోవఁగా మనసు గాఢ
సంభృతానందమునుగ నాచార్యసుతుఁడు
వితతసంభ్రముఁ డై వేది వెడలి సాఁగి
మ్రొక్కి లేచి ఫాలంబున మొగిచెఁ గేలు. 128

వ అప్పుడు. 129

చ. అతనిమొగంబుమీఁద నోలయుచున్ మధురం బగుచూడ్కి పార్వతీ
పతి మృదురీతి నిట్టు లను భవ్యము లైనతపంబు సత్యము
న్ధృతియును శౌచముం గలిగి నిశ్చలభక్తి యొనర్చుఁ గృష్ణుఁ డ
ప్రతిమసపర్య నాకు ననురక్తుఁడ నేనును నమ్మురారికిన్. 130

క. అతనికి నన్యాయము సే, యుతలంపున భూతరూపయుక్తుఁడ నై వ
చ్చితి నినుఁ బాంచాలురపై, నతిస్ఫురణం బోవ నీక యడ్డం బైతిన్. 131

తే. తెల్లముగ నీదుచిత్తంబు తెలియఁ గొలుఁగ, వలసి నే నిట్లనేకమాయలు పొనర్చి
యస్త్రశస్త్రనిరాసంబు నాచరించి, కేలి సలిపితి వేయును నేల చెపుమ. 132

వ. కృష్ణసమ్మానంబును గృతం బయ్యెఁ బాంచాలురకుఁ గాలంబు డగ్గఱియె నేఁడు దెగు
దురు నీవు నాయనుగ్రహంబు వడసి తని యొక్క మహనీయఖడ్గం బవ్విప్రునిచేతి
కిచ్చుచు నతం డెఱుంగ కుండఁ దేజోరూపంబున నతనితనువున నావేశించె నిట్లు
రుద్రుం డొలసినయగ్గురునందనుం డమందహర్షమయమూర్తి యై యతులప్రభ

నొప్పి మున్ను భూతంబుచేత నపహృతంబు లైనయస్త్రశస్త్రంబులును బిదపవే
దియం దిడినయాయుధంబులు నమ్మహావీరుని తేరిపైఁ బూర్వప్రకారంబున నుండె
నప్పుడు ప్రమథగణంబు లదృష్టాకారంబు లై యమ్మహాత్మునిఁ బరమాత్ముఁ గొలు
చు చందంబున బలసి రా రథారూఢుం డై పాండవశిబిరంబునకు నాతండు
నడవఁ దోడన కృపకృతవర్మలు నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున
కి ట్లనియె. 133

చ. అతఁ డటు లేపునం జనఁగ నా కృపుఁడుం గృతవర్మయుం మహా
స్త్రవరలాభగర్వితమనస్కుఁడు ద్రోణసుతుండు పూనఁగా
నితనిక్రియం బలోద్ధతి సహిష్ణుత గల్గునె యొడ్డ కంచు సం
భృతభయచిత్తవృత్తు లయి పెంపఱఁ బోరు గదా పిఱిందికిన్. 134

వ. మఱియును. 135

మ. పటువేగంబున ముట్టి ద్రోణసుతుఁ డప్పాంచాలలోకంబుఁ ద
క్కటిభూపాలుర ద్రౌపదీతనయవర్గంబుం భుజాఖేలనో
ద్భటఖడ్గోల్లసనంబుపాల్పఱిచి తద్ధాత్రీతలం బెల్ల నె
త్తుట జొత్తిల్లఁగఁ జేసెనే రిపుచమూదుర్వారఘోరాకృతిన్. 136

క. పాండవశిబిరముఁ జొచ్చి య, ఖండితపౌరుషము పెలయఁ గాఁ గలశజపు
త్త్రుం డది యంతయు మత్పు, త్త్రుం డరిగెడి తెరువునం దపసుగఁ జేసెఁ గదే. 137

వ. సమరప్రకారం బంతయు సవిస్తరంబుగా నెఱిఁగింపు మనుటయు సతం డి
ట్లనియె. 138

తే. ఇవ్విధంబున గురుసుతుఁ డేపుమిగిలి, చనఁగఁ గృపుఁడును గృతవర్మయును దలిర్చు
కడఁక నతనితో నడచిరి గాని వారి, వలన నించుక యును నరవాయి లేదు.

వ. ఇట్లు తన కెలంకుల నడచునవ్వీరుల నాలోకించి యాచార్యసుతుండు సంతోషించి.

ఉ. మీరును దెంపు సొంపెసఁగ మిక్కిలి బీరము లావు చూపఁగాఁ
గోరి కడంగి పైఁబడుటకుం దగి [1]యుండదు వీడు మీబలో
దారత ప్రాపునం జని యుదగ్రభుజావిభవంబు పెంపు సొం
పారఁగ నవ్విరోధినిచయంబు సమస్తము నేన త్రుంచెదన్. 141

వ. అని యిట్లు వారి నగ్గించి వాకిట నిలిపి మహనీయబాణబాణాసనంబులు వహించి
సుప్రసుప్తసకలజనం బైనయాశిబిరంబుఁ జొచ్చి తాను మున్న గతాగతజనంబుల
వలనఁ బ్రసంగాధీనతం జేసి యవ్విడిదల తెఱంగును నిట్టిట్టివి వారినన్నివేశంబు
లిచ్చటిచ్చట నని సాభిజ్ఞానంబుగా విని యునికికతంబున సరసికొని పోవ
నేర్చి తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుసదనంబునకు నరిగి బాణబాణాసనసహితం బై
యున్నరథంబు డిగి రుద్రు ను ద్దేశించి మానసంబున. 142

1 యుండుఁడు మీఱి.

క. పూనితి నిష్ఠమెయి న్నిను, నానాభూతోపహారనవ్యార్చన నీ
కే నొనరించెద నది యీశా, నా కైకొనుము సుప్రసన్నుఁడ వగుమీ. 143

వ. అనుచు నరిగి. 144

తే. అచటిజనములు పగలింటియాహవమున, శ్రమముఁ బొందియు నిశ్శేషశత్రునాశ
నమున నూఱటఁ జేసియు నమితనిద్ర, నొంది యత్యంతవివశులై యుండ నతఁడు.

వ. మందగతిం బ్రవేశించి యన్వేషించి. 146

చ. తెరయును మేలుకట్లుఁ దగుతివియలుం జెలు వొంద మేటిచ
ప్పరమునఁ జాలఁబ్రాన్పు మగుపాన్పున నూఱడి నిద్రవోవున
గ్గురువధకారిఁ గాంచి కసుఁ గ్రోధము మోదము సందడింప సు
స్థిరతఁ బదప్రహారమునఁ [1] దట్టెఁ దృణీకరణాభిరాముఁడై. 147

వ. తెలిపినఁ గను విచ్చి తన్నుం జూచి యెఱింగియుఁ గలంగక రణదుర్మదుండైన
యాద్రుపదనందనుండు దిగ్గన లేచినం దనచేతివిల్లు విడిచి యతనితలఁ బట్టుకొని పె
డమఱలఁ దిగిచి యుబ్బలియుండు. 148

ఉ. నేలపయిం బడంగ దిగిచి నిష్ఠురభంగి నురఃస్థలంబు మోఁ
కాల నొగిల్చి యేపున మొగం బతిదారుణముష్టి నొంచె ని
ద్రాలసవృత్తి సంగసులయందు బలంబును బుద్ధినేర్పునుం
జాలనియవ్విరోధి వివశత్వముఁ బొందఁగఁ జేసె వ్రేల్మిడిన్. 149

వ. ఇవ్విధంబున నతనిచేత ధృష్టద్యుమ్నుండు. 150

చ. వివశత భీతిఁ బొందఁ గడువిహ్వలుఁడై తనుఁ జూడ ద్రోణసం
భవుఁడు వెసన్ శరాసనము వాపి గుణంబు తదీయకంఠముం
దవులఁగఁ జేర్చి వాగురవిరోధం బొడఁగూర్చి మనంబు విక్రమో
త్సవమున నుబ్బఁగాఁ బశువుఁ జంపెడుచాడ్పునఁ జంపువేడుకన్. 151

వ. ఉరంబును మెడయు నిరుగాలం ద్రొక్కినఁ ద్రోచియు దైన్యంబు దోఁప
గొల్లగీఱియు నిస్తరింప లేక యెలుంగు వెడలకున్న నెట్టకేలకు మాట వెడవెడ
యెఱుంగ నచ్చు తెఱంగునఁ బాంచాలవరుం డమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 152

క. గురుపుత్ర శస్త్రనిహతిం, బొరిపుచ్చుము తడయ నేల పుణ్యగతికిఁ జె
చ్చెరఁ బోవునట్లు సేయుట, పరికింపఁగ మేల కాదె పగతురకైనన్. 153

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ యతనిమొగంబు చూచి. 154

క. వినుము గురుద్రోహికిఁ గ, ల్గునె యుత్తమగతి నితాంతకుత్సితభంగిం
దునిమెదవు నీవు గురు నే,నును దుర్వ్యధకరణమున యిదె నినుం దెగఁజూతున్.

ఆ. అనుచుఁ బెలుచ నొంప నచ్చటిజనములు
గలఁగి యపుడు మేలుకాంచి చూచి

1 దట్టెను ద్రాణిరణాభిరాముఁడై.

భయము దోఁపఁ గడిఁది బలుగాముగాఁ దమ
యుల్లములఁ దలంచి యొదిఁగి యుండ. 156

అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశుం డగుధృష్టద్యుమ్నుం జంపుట.

ఉ. కాలను దోలనుం జదిపి గంధకరిం దెగటార్చుసింహముం
బోలుచుఁ జేర్చి యాద్రుపదభూపసుతున్ సమయించె నేదనన్
ఊలఁగ రోఁజఁగాఁ బలుమఱుం బొరలంబడి లాల గ్రక్కఁ న
వ్వాలుమగండు వాక్పరిభవంబుఁ దలంచుచుఁ గ్రౌర్యధుర్యుఁడై. 157
క. ధృష్టద్యుమ్నుని నిట్లతి, కష్టవిధిప్రాప్తమరణుఁ గావించి మహా
వష్టంభోజ్జ్వలుఁడును సం, హృష్టాత్ముఁడు నగుచు వింట నిడియె గుణంబున్.
వ. ఇట్లు సజ్యం బయినచాపంబు ముష్టి నమర్చి యాచార్యనందనుండు. 159
ఆ. చప్పరంబు వెడలి చను దెంచి [1]యల్లని, నగవు నెఱయ సూతు మొగమునందుఁ
జూడ్కి వ్రేలయ రత్నసుందరం బగునిజ, స్యందనంబు పైకెఁ జనియె నధిప. 160
మ. అరదం బిమ్మెయి నెక్కి యుబ్బి శిబిరం బాప్రొద్దు నిశ్శేషతం
బొరయం జేయుకుతూహలంబు మది నుప్పొంగన్ లసన్నేమిని
ష్ఠురనాదంబు ప్రమోదముం బెనుప రక్షోభూతచిత్తంబులం
బరవీరావలియిండ్లకందున లెడం బాటించుచుం బోయినన్. 161
తే. పీనుఁగై యున్నపాంచాలసూనుఁ జూచి, రక్షకులును దవీయపురంధ్రులును స
మగ్రశోకాంధకారనిమగ్నచిత్త, వృత్తులై యేడ్చి రెలుఁగులు విన్ను ముట్ట.
క. ఆకలకలమున మేల్కని, యాకెలఁకులయిండ్లరాజు లది యే మనుచున్
వే కదియం గని యాజను, లాకులరవ మెసఁగ నిట్టు లనిరి నరేంద్రా. 163
క. రక్కసుఁడో మానిసియో, నిక్క మెఱుంగము వధించె నృపసూనుని వీఁ
డొక్కరుఁ డుదగ్రుఁడై రథ, మెక్కి యరిగెడున్ దురాత్ము నెయిదుఁడు కడఁకన్.
వ. అనిన విని యన్నరపతులు తల లెత్తి చూచి పోనీక పొదువుం డనుచు సపరి
వారంబుగా నడరి యశ్వత్థామం బొదివిన నుద్దామప్రకారంబునం దిరిగి
మూఁపులు పెరుఁగ గొనయంబు సారించి. 165
మ. ఖరనారాచపరంపరావిహరణక్రౌర్యంబునన్ శాతని
ష్ఠురభల్లప్రవిసారదారుణతరక్షోణీశులం దద్బలో
త్కరముం గెలియ వ్రేలె గీటడఁచె దోర్గర్వం బఖర్వంబుగా
వెరవుం జేవయు భూతముల్ వొగడ నవ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్. 166
వ. తదనంతరంబ యుత్తమౌజునిలోఁగిలి చొచ్చి కృపాణపాణి యై యరదంబు డిగ్గి
యరసికొని యతనియభ్యంతరమందిరంబుఁ [2]బ్రవేశించి. 167
సీ. అలికిడి మేల్కను నతని ధృష్టద్యుమ్నుఁ, బట్టిన క్రియఁ దలపట్టి యీడ్చి

1. యొట్టని నగవు. 2 జొచ్చి.

యాతనిఁ జంపినయట్టులు పశుమరణాతికౌతుకమున నవనిఁ బెట్టి
చంప నచ్చెరువఁ జప్పరంబున శయనించుయుధామన్యుఁ డెఱిఁగి కడఁగి
చను దెంచి రాతిసుఁ డని తలంచియుఁ గొంకు, వెట్టక వెనుకదబెట్టు వ్రేయ
ఆ. వ్రేటు వడి చలింప కాటోపదీపితుఁ, డగుచు గురుతనూజుఁ డక్కుమారు
నగ్రజన్ముఁ బోలె నుగ్రత వధియించెఁ, గాని ఖడ్గలీల గలుగదయ్యె. 168

వ. ఇట్లు ద్రుపదపుత్రుల నొక్కుమ్మడి నిరువుర గీటడంచి యబ్బలుమగండు. 169

శా. కాలాకారతఁ బేర్చి దోర్లసితఖడ్గస్ఫారసాంద్రప్రభా
జాలం బొప్పఁగ నిండ్లు సొచ్చి లఘుసంచారంబు శోభిల్లఁ బాం
చాలవ్రాతముఁ గ్రీడన్ దునిమె రక్తశ్రేణి మాంసంబుఁ గీ
లాలంబుం గలిగించి త్రావి మదలీలాలోలతం గ్రాలఁగన్. 170

వ. అట్టియెడ. 171

శా. నిద్రాసక్తుని గొంత మేల్కనినవానిన్ సుప్రబుద్ధాత్ముఁ డై
యుద్రేకంబును శౌర్యసారమును శౌర్యోల్లాసముం జూపఁ జం
చద్రేఖం దగ మొనవానిఁ దను సోత్సాహోగ్రతం దాఁకి యు
న్నిద్రస్వైరసముద్ధతిన్ మెఱయువానిం దున్మె నేకాకృతిన్. 172

వ. మఱియు నతండు. 173

అశ్వత్థామ కరితురంగంబులపై కుఱికి నఱకుట.

స్రగ్ధర. తుండంబుల్ మ్రగ్గను గ్రత్తోరుఁగఁగఁ జులుకం ద్రుంచుఁ గుంభస్థలంబు
ఖండించున్ మూర్తకంబుల్ గలచుఁగఁ జెదరం గాయముల్ వ్రేవుఁ బ్రోవుల్
చండంబుల్ సాంద్రరక్తస్రవమున బెరయన్ జాల్వడన్ వ్రేయ నిష్ఠై
శుండాలశ్రేణి మాయించుచు వెలిఁగి హయస్తోమశాలాగతుం డై. 174

ఉ. కొన్నిటిపాదముల్ నఱుకుఁ గొన్నిటిమోరలు సెక్కు లీలమైఁ
గొన్నిటికంఠముల్ దునుముఁ గొన్నిటివీఁపులు వ్రచ్చు నుబ్బునం
గొన్నిటిసర్వగాత్రములు క్రూరవిచేష్టితవిభ్రమంబు దోఁ
ప న్నఱుమాడుఁ బ్రౌఢబలభాసితభూరిభుజావిహారుఁ డై. 175

వ. ఇబ్భంగిఁ బీనుంగుపెంట లైనపాంచాలురవిడిదల వెడలి విజయోద్ధాముం డగున
శ్వత్థామ చల్లడము దట్టి మొదలయినపరికరంబులు పాటించి యున్నగనపలోఁగిళ్ల
కుం జని తోలుత దొరలం దునుముచుఁ బరిజనమాతంగతురంగమండలంబుల
ముట్టి విదళనవినోదంబులు సలుపుచు నొక్కొక్కయెడ మార్తురు మేల్కని
వన్ని మూఁగ్కొనిన మారి మసంగినట్లు మృత్యుదేవత గెరలినచాడ్పున జముండు
నలిరేఁగినకరణిఁ గనుపుగొట్టి కాలుకాలం బెనంగినపీనుంగులను గనకర
త్నవలయంబులఁ జెలువందు చేతులను దునిసిపడినకరికరంబులతో సరసమాడు
చెలువునం జలనంబు నొంధుచరణంబులను నావులించుతలలను వేదండదంత

ఖండంబులను ఘోటకముఖలేశంబులను రథావయవశకలంబులను మడుపులు
గట్టునెత్తురులను గుప్పలు గొనుకండలను బెనంగొనుప్రేవులను బెనుతిట్ట లగు
నెమ్ములను మూర్తిమంతంబు లయినట్టియద్భుతంబునకు భయానకంబునకు బీభ
త్సంబునకు నన్నెల నెల వగునట్లుగాఁ జేయుచుఁ జెలంగి చెలంగి మలంగి మలంగి
తనకరవాలలీలలు భూతబేతాళంబులకుఁ బ్రీతిఁ బెనుపఁ జతురంగంబులం బాఱి
నను బీఱువోయినను దెరలినను గలంగినను దొలంగినను దఱిమినను నఱిమినను
గిట్టినను ముట్టినను దాను వానిం బొదివి పొలియించుచు బలువిడియు నుబ్బును
వెరవును బరుసఁదనంబు నొక్కచందంబునఁ జెల్లనం దొక్కటి నైనను దక్కనీక
యంతకంతకు నెక్కు డగుకోపంబున నాటోపంబు దీపింప వాదరఁ జిక్కినయెముక
తునుకలు గోఱదాడలకై వడి గలిగి రుధిరానులేపనంబున నాభీలం బగునసిపట్టిక
ఘోరాకార యైనరాక్షసి పగతుర గిటడంగించుటకుఁ దనకుం దోడు వచ్చిన తెఱం
గున మెఱయఁ జేదిసైన్యసన్నివేశంబు లోనుగాఁ గలపలుచోట్లఁ గమలాకరంబు
సొచ్చినఘనలులాయంబు రేఖయుఁ గేలివనంబుఁ దఱిసినమత్తశుండాలంబుపోల్కి
యును గాంతారంబు దరికొనుదావపావకువిధంబును దోఁప విహరించుచు వల
యుతఱి రథం బెక్కుచుఁ బాదచారి యై విక్రమించుచు వెరవు దొరకొనినయ
ప్పుడు డిగ్గుచు నగ్గలికమై బెరయఁ బెనంగి పగతురరక్తంబున సిక్తం బైనశరీరంబు
దారుణప్రకారంబున నుల్లసిల్లఁ దన్ను సకలజనులు దానవుం డని తలంపఁ బెం
పారుభీషణోద్ధతిఁ బ్రవర్తిల్లుపరాక్రమక్రీడ నతిశయిల్లి రాజమందిరంబు సొర
నప్పళించుచుఁ దద్ద్వారంబున కభిముఖుం డై యరిగె నట్టియెడ. 176

సీ. కలయంగ వీడు మేల్కని యమ్మహావీరుఁ, డొక్కఁడ మెలఁగుటయును నతండు
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తద్బంధుసం, తతి గీటడఁచి యోధదంతితురగ
చయముల నెల్లను సమయంగఁ జూచుచు, రాకయుఁ గర్ణపరంపరావ
గతమున సన్నాహగాఢమై యెక్క డె, క్కడ యని కడఁగి శిఖండి ద్రౌప

తే. దేయులును దానుఁ బన్ని యుద్వృత్తశౌర్య
మానతుంగప్రభద్రకమాత్స్యతతులుఁ
దోడ బలువిడిఁ దఱుమంగ ద్రోణతనయు
ముట్టి శస్త్రాస్త్రచయముల ముంచుటయును. 177

వ. వారల నేర్పడ నాలోకించి. 178

ఉ. అగ్గురునందనుండు హరిణావలిఁ గాంచి కుభృత్తటంబు వే
డిగ్గుమృగేంద్రుచాడ్పునఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
డిగ్గి రథంబు చోద్యపువడిం [2]గలయన్ బెరసెం గరంబులం
దగ్గల మైనఖేటకము నద్భుతఖడ్గముఁ దేజరిల్లఁగన్. 179

1 భంగి ద్రుపద ప్రభద్రక బలవితతులు. 2 గవిసెం గినుకం

మహాస్రగ్ధర. చతురంగచ్ఛేదకేళీ ◆ సరభసకలనాశ్చర్యధౌరేయనానా
గతులం దన్నెల్లవారిం ◆ గడిఁదియసుర నాఁ ◆ గా నతిక్రూరచేష్టో
ద్ధతి యొప్పం జొచ్చి పైనాస్త్రముల నతనియస్త్రంబులం ద్రుంచి వీఁకం
బ్రతివింధ్యుం గిట్టి రెం డై ◆ పడఁగఁ దునిమెఁ దద్భాసమానాంగయష్టిన్. 180

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మతనయనందనుని నడుము దెగ నడిచి యార్చి పేర్చిన. 181

మహాస్రగ్ధర. అతిశోకక్రోధవేగవ్యథితహృదయుఁ డై ◆ యశ్వసాదిత్వవీరో
ద్ధతిఁ [1]ప్రాపస్ఫూర్తి సెల్వొందఁగ సబళముఁ దద్గాత్రముం జొన్పఁ బూఁచె
న్నృపతి సోముం డల్లఁ బట్టి ◆ న్గురుసుతుఁ డదియున్ ◆ [2]సుక్కు చెన్నార నల్క
న్ధృతిఖడ్గుం బ్రసన్నఁ జేయు ◆ స్థిరముఁ దురగము ◆ న్వ్రాల్మిడిం ద్రుంచివైచెన్.

వ. ఇవ్విధంబునఁ బుత్రనాశంబునకు గోచరుం డైనకీచకాంతకతనయుం గనుంగొని.

మహాస్రగ్ధర. నిను సూడన్ నేఁడ వచ్చెన్ ◆ నృపుఁ డనుచు శతానీకుఁ డాభీలచక్రం
బున సత్వస్థాయనంబునను రుధిరముం ◆ బొంగఁగాఁ జేయ నప్పా
టున సిదంబుగాన బట్టీయఁబున నిలఁబడ నాటోపముం జూపి యంతం
దని ప్రౌఢాదుష్టయుం డాతనిశిరమును దద్గాత్రముం బాపె లీలన్. 184

వ. ఇట్లు నకులసూనుం డమసిన. 185

మహాస్రగ్ధర. శ్రుతసేనుం డప్డు కోపస్ఫురదరుణమరీచుల్ దలిర్పంగఁ జక్షు
ర్ద్వితయం[3]బుగ్రంపునం బొందిన చెలువము నందీప్తఘోరంబుగా బె
ట్టితనిం బంచవ్గదన్ ప్రేయుఁగ నుఱక తదాస్యచ్ఛిదాస్ఫారకేళీ
చతురుం డై యక్కుమారున్ ◆ జముకడ కనిచెం ◆ జండదోర్దర్ప మొప్పన్.

వ. ఇత్తెఱంగున విక్రృతాసనుం డై పడి మృతుం డైనసహదేవసుతుం జూచి రోషం
బునం బేర్చి. 187

మహాస్రగ్ధర. వితతజ్యానాద మాశావితతి నినిచి దోర్వీర్య మేపార బాణ
ప్రతతిం దన్నుం దప వీఁకం ◆ బలక జడియుచున్ ◆ బల్విడిం బేర్చి చంచ
ద్గతిఁ గ్రీడం దంతి హేలాదళనరత మృగేంద్ర [4]స్ఫురన్మూర్తి దోఁపన్
శ్రుతకీర్తిం గిట్టి కంఠత్రుటనవిలసనారూఢి నవ్విప్రుఁ డొప్పెన్. 188

వ. ఇట్లు ద్రౌపదీతనయపంచకంబు పంచత్వంబు నొందినఁ గ్రోధాతిరేకంబునఁ బ్రభ
ద్రకులును శాంపసనాంతకుండును ధృష్టద్యుమ్నాంతకుఁ జుట్టుముట్టి. 189

చ. శరములఁ దోమరంబులను ◆ జక్రములన్ వెసఁ గప్పి బెట్టు ము
ద్గరకరవాలకుంతముఖదారుణహేతుల నొంప నాతఁ డు
ద్ధురగతులం బ్రభద్రకులఁ ◆ ద్రుంచుచుఁ గేళి యొనర్పఁగా శిఖం
డిరుచిరమార్గణంబు భ్రుకుటిస్థలి నొంచె సముద్భటోన్నతిన్. 190

1 మూర్తిస్ఫూర్తి. 2 నుగ్గుగాఁ జేయు. 3 'బుగ్రంబునం బొంది' వ్రా. ప్ర. 4 క్రమస్ఫూర్తి దోఁపన్.

అశ్వత్థామ శిఖండిం బొడిచి చంపుట.

క. గురుసుతుఁడు క్రోధమయ మగు, బరవసమున నప్డు ద్రుపదనందను మే
నిరువఱియ గాఁగ నేసెను, [1]శిరము నదగ్రతఁ గృపాణశిఖ మెఱయఁగన్. 191

వ. ఇవ్విధంబున ద్వారలు దెగినను బాంచాలప్రభద్రకమత్స్యసైన్యశేషంబులు వ్రేక వెనంగిన నతండు మాతంగవితానవిదళనం బప్పుడు సలిపినకంఠీరవంబు తనమీఁద హరిణకులంబు గవిసిన నెట్టి దగు నట్టివాఁ డగుచుఁ బేర్చి యార్చి నత్తెఱంగుతుములంబునఁ బొడగానమిఁ బాండునందనులు కృష్ణసాత్యకులును నాశిబిరమున లేక యునికి యెఱింగె నప్పుడు గనుంగొనుజనంబులకు నితం డశ్వత్థామ యనుబుద్ధి వొడమె నది యె ట్లనినఁ గురుపాండవులు ఖండనంబుఁ జేయం దొడంగినయది మొదలుగా రాత్రు లచ్చటిజనులు నీలతనువును రక్తాస్యనయనయు రక్తాంబరధరయు రక్తమాల్యానులేపనయు నగు లేమ యొక్కతె తమవీటివారు నిద్రవోవుచుండఁ దలలు వీడ మేనులు వికృతంబులై ప్రేలం బాశంబులఁ గరితురగసహితంబుగా బంధించి ఘోరసంరంభంబునం దెచ్చి తెచ్చి యశ్వత్థామయగ్రభాగంబునం బెట్ట నుగ్రభావంబున నతండు దునుముచు నార్చుచునికిఁ గలలు గాంతు ర ట్లగుటం జేసి నిద్రాసక్తులం జంపుటయు నవ్విధంబు నార్పును నేర్పడ ననుసంధించి యక్కలలఫలంబు గాకేమి యని తలంచి చొచ్చి పోటునకు నయ్యారాతి రాత్రియై వచ్చుట నిశ్చయించి యశ్వత్థామఁగా నెఱింగి రవ్వీరుండు మెఱుంగు మెఱచినట్లు వివిధగతులఁ జరించినం జెండాడినం జూచియు నీడంబోక రణక్రీడ సల్పిన నబ్బలుమగండు సముద్దండబాహుదండవిలాసుం డై. 192

మహాస్రగ్ధర. తలలన్ హస్తములం బాదములఁ దనువులం ద్రెవ్వ దేశంబు గప్పం
దొలఁగించున్ వానిఁ గ్రొన్నెత్తురు వఱపి హయస్తోమదంతిప్రతానం
బుల మేదోమాంసఖండంబుల దనుజమహాభోజనం బావహించు
[2]న్నలఁగం బాఱుం జెలంగు న్నలి నెసఁగు జయోత్సుకుం డై మానవేంద్రా.

తే. అట్లు విహరించి హతశేషు లైనజనులు
పాఱఁ గనుఁగొని రథ మెక్కి పటురయమున
వారి వెనుకొని మెఱుఁగువాలారుతూపు
గములు వరఁగించి యందఱ సమయఁ జూచి. 194

క. [3]ఆకలన నట్లు సేసి మ, హాకులజనతతులు గాఁగ నస్వస్థలులున్
భీకరరథగతుల నుద, గ్రాకృతి యై మెఱసి యమ్ము లడరింపంగన్. 195

వ. ఇ ట్లైనఁ గుబబహుళకోలాహలంబున హయంబులు నిభంబులుఁ గట్లు దెంచుకొని కలయం బాఱెఁ బాఱుటయు గోడిగ లై దంతపాతకలహంబులం గొరలుగుండ్ల క్రందునను నొండొంటిమదగంధంబులు సహింపక మార్కొని పోరాడు

1 శిరంబు మున్నుగ. 2 న్నలిఁ బాఱున్ లీల నవ్వు • న్నలి. 3 ఆకలన నట్లు.

సామజంబులనశ్వంబులను గాళ్లు దునిసియుఁ జేతులు నలిసియు నురంబు లవిసియు వెన్నులు విఱిగియుఁ బ్రక్కలు నొగిలియుఁ దలలు వగిలియుఁ జాఁపకట్టువడి చదిసియుఁ గ్రంతల నిఱుకటంపుఁజోట్ల మానవకోట్లు పీనుంగుతిట్ట లగుచుండఁ బలకయు వాలునుం గొని యవ్వాలుమగండు వేడుకం దేరు డిగ్గి యగ్గజంబులను ఘోటకంబులను బొడిచి పాటవాటోపం బొప్ప విపాటనవినోదంబు సలిపె నప్పుడు గొందఱు నెఱియ మేల్కనివిభ్రమను భయంబునను బాదంబులు గుదియఁడఁ బోఁజాల లేక నేల వెడలినయెలుంగుల నస్తవ్యస్తపుమాట లాడఁ గొందఱు జనకసహోదరాదు లగుబంధువులఁ బేరువేరం బిలుచుచుం దిరిగి కనుదిరిగి తమవారు గానివారలచట్టలు వట్టుకొని చనఁ గొందఱు కైదువులు గొని కదిసి నిదురకన్నులం బొదువుచెలులను జుట్టంబులను బగఱ యని సమయింపఁ గొంద ఱెదురుగాఁ జనుదెంచినవారిని యేమి యని యడుగ నశ్వత్థామ సొచ్చి పొడుచుచున్నవాఁ డనిన వాసుదేవార్జునులు శిబిరంబున లేమి నప్పాపాత్మున కిట్లు సేయ నచ్చెం గాక వా రున్నఁ దన్ను గాసి సేయరే యని పలుకఁ గొందఱు బీభత్సుం డిట్టిపరాక్రమంబు సేసినం జూచి మనంబున రోయకుండునే యతం డన్నఁ డేనియు వాహనవికలుఁ డైనవానినిఁ జేత నాయుధంబులు లేనివానిని దల వీడినవానిని వెఱచినవానిని వెఱఁగు పడినవానిని నిద్రించువానిని నొంచునే యని యుగ్గను నగ్గింప నయ్యెందఱు నగ్గురునందనుండు గురుతరం బయినకురురాజుపరిభవంబు లప్పటప్పటికిఁ దలంపఁ బెంపారుదారుణక్రూరత్వంబునఁ గోలుమసంగి యుంచుకయుగవాయి గొనక చెండియుం ద్రుంచియుం జించియుఁ దుంగమడుగుఁ జొచ్చినమాతంగంబుపగిది బడలువడం జేసె నాసమయంబున. 196

సీ. ఆయోధవరుఁ బోరి కగ్గంబు గాక త, న్నవ్వల భీతిఁ దలలచీరలును వీడఁ
పాదంబు లటు దొట్రువడఁ బాఱి కొందఱు, మానవాధీశులుఁ సైనికులును
విడిదలవాకిటఁ వెడలుచోఁ గృపకృత, వర్మలఁ గని వెఱవట్లు వట్టు
వెదవులు దమవుచు సదయతఁ గావరే, యనుచు మ్రొక్కఁగ నమ్మహాత్ము లపుడు
తే. రాక్షసావేశసంభృతక్రౌర్యు లగుట, నధిప యాత్మీయమానుషహాని దలఁప
లేక వారలఁ బొడిచి యనేకభల్ల, దారితులఁ జేసి రందఱఁ దరతరంబ. 197

క. ధరణి నెఱి దప్ప నొఱగిన, కరిహయనరచయము లొఱలఁగాఁ గరుణము భూ
వర యొలసె శిబిరమునఁ దన, కరయఁగఁ జేరుగడ లేమి నది వృథ యయ్యెన్. 199

వ. అట్టియెడ.

మహాస్రగ్ధర. దనుజవ్రాతంబు కాంతాతతియును బ్రజలుం దారు నానావిధోగ్ర
ధ్వను లాకాశావకీర్ణత్వనుహిమఁ బొరయం దంష్ట్ర లత్యంత ఘోర
త్వనిరూఢిం బొంద నార్పుం దఱచుగ నగు నుత్తారసల్లాపముల్ సే
యు నలిం గ్రందారఁ బైపైనురవడిఁ గవియుం హుంకృతాభీలభంగిన్. 200

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవికారాననంబులు బహుభంగికకరపాదంబులు గలుగునపరిమిత క్రవ్యాదులు గవిసి మేదోమాంసమస్తిష్కమజ్జంబు లానుచుం జవి యైన వానిం బుత్రమిత్రకళత్రాదుల కొసంగుచు నన్యోన్యకోటి బెరసినయెడం ద్రోద్రో పులాడి యవియుం గైకొనుచుం గీలాలపానంబున మత్తిల్లి నృత్యంబులు సేయుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల విహారంబు సలుపుచు నుల్లసిల్లిరి పదంపడి యట పీనుంగు లొఱలుటయును దానవగణంబుకలకలంబును డిందువడియె నప్పుడు జగంబులు గొని కాలినకాలాగ్నియుంబోలెం బాండవశిబిరంబు నిరవశేషం బుగా నమయించి శమియించి చాపాచార్యనందనుండు మేనెత్తుట జొత్తిల్లి మో హాంధ్యంబుతోడం గలసి యునికింజేసి సాంద్రతరరక్తసిక్తంబు లైనబాహుఖ డ్గంబు లేకద్రవ్యంబుచందంబు నొంద మరలి తాను బ్రవేశించుతఱి నె ట్లుండె నట్ల నిశ్శబ్దం బైనయవ్విడిదల వెడలుచుండం దెలతెల వేగె నిట్లు ప్రతిన నె ఱపి కృపకృతవర్మలపాలికిం జనుదెంచి వారలతో ని ట్లనియె. 201

అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్మలం గూడికొనుట.

సీ. సకలపాంచాలురు నమసిరి పాంచాలి, కొడుకు లందఱు జముకడకుం జనిరి
చేదిమాత్స్యప్రభద్రాదిబలంబులు, నిరవశేషంబుగా నేలం గలిసె
మాటలు పెక్కేల మానిసి గుఱ్ఱ మే, నుం గనుపే ర్గెల్లం ద్రుంగెం బాండు
భూవరనందనుల్ లేవురుం గృష్ణుండు, సాత్యకియును [1]నెందుం జనిరొ కాని
తే. తండ్రియును నేలినాతండు దైన్యపడిన, దాని కరుల పై వచ్చి యీశానువరము
గాంచిమీరలు వెనుం బ్రాపుగాంగ వీడు,దఱియుటకు నెంతదగునంత సఱుపఁగంటి.
వ. అని చెప్పిన వినుచు మున్న రాత్రి సావేశంబునం జేసి నీచపరాక్రమంబు లాచరించి తదనంతరంబ తెలిసి యారథికవరులు వగం బొగులుచున్నవారు గావున నగ్గురు నందను నగ్గింపం దలంపక యూరకుండి తమమనోవికృతి యతం డెఱుంగక మున్న తలలు వంచుకొని తగు తెఱంగునం బొగడిన నతండు. 203
తే. పాండుతనయులు నాచేతం బట్టువడుట, తెగుట గలిగిన నుం గొంత పొగడందగును జలమువై రి త్తవాండ్రను జంపుటరయ, మీరు గొనియాడునంతటి పౌరుషంబె.
వ. అనిన విని వారలు ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖపాంచాలురను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదే యులను బేరుకొని వారివారిబలంబులను మాత్స్యనీకప్రభృతిసైన్యంబులను నొ క్కరూపేనియుం ద్రిక్కకుండ నొక్కరుండవ రెండుజాలలో నేలం గలిపితి కరం బచ్చెరువు గాదె యని యతనిం గౌఁగిలించుకొని రనుటయు సంజయునకు ధృత రాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 205
క. కురుపతికి జయము గోరెడు, గురుపుత్రుండు మున్న యేలొకో యిటు తఱికిం [2]జొరక యెడమడిసినను మఱి, వెరవుం జేవయును జూప వేడుకవడియెన్. 206

1 నెందు నవిరో. 2 జొరయక మడిసినచో మఱి.

వ. అనిన నమ్మహీపతి కతం డిట్లనియె. 207

ఉ. పాండునృపాలనందనులు బాహుబలంబున గోడి యార్తఁ డు
ద్దండతఁ గుంది యుండ సనుజాధిపు నూరులు నుగ్గుసేసి భీ
ముండు నదుత్తమాంగము సరోషముద్ధతిఁ దన్నిన దాన శోకముం
జండతరప్రకోపమును నసహ్యపువేదన సేయ నత్తఱిన్. 208

ఆ. గురునిచావు దలఁచుకొనఁ గ్రొత్తయై మనమున, నావహిల్లుటయు మహాగ్రహమున
బాస యిచ్చి రాజనుపును బడసి యు, దగ్రవృత్తి నరిగి యట్లు సేసె. 209

ఉ. తా వెనఁ బాన్పునఁ బ్బలదర్పసమగ్రులు పాండుపుత్రు ల
చ్చో వసియింపకున్కిఁ దన[1] నాచిన కార్య మతండొనర్చె దే
వానలి తైన నత్తెఱఁగు నా క్రమలీలలు సెల్ల నేర్చునే
భూవర నాఁటి లబ్బున విధిపోకలఁ బోవుట గాక యంతయున్. 210

వ. అని చెప్పి విను మట్లు కృపకృతవర్మలచేత సంభావితుం డై కుంభసంభవసంభ
వుండు నాయిలువాని మనమిలిని మనుజపతికడకుఁ దడయక పో వలయుఁ బుణ్యంబున
మనము ప్రాప్తకాలంబగుం బ్రాణంబులు గలిగి యుండితేని యిత్తెఱం గెఱింగింత
మనుటయు వారు నట్ల కాక యని యచ్చోటు గదలి యమ్మువ్వురును భూవల్లభ
సల్లాపకుతూహలంబున నయంబునం జనుదెంచి. 211

అశ్వత్థామాదిరథత్రితయంబు దుర్యోధనుం గనుంగొనుట.

తే. రక్తసంసిక్తమున నొప్పు ధరాతలమున, నార్తిఁ బొరలుచు నూర్పు లందంద సంద
డింప జీవంబు వెడల నుంకింపఁ జేష్ట, లొయ్యనొయ్యనయడఁగంగ నున్నయధిపు.

మహాస్రగ్ధర. కని శోకం బెత్తలం దగ్గలముగ రథముల్ గ్రక్కునన్ డిగ్గి భూమిన్
ధనువుల్ వ్రాల్చి బాష్పోద్గమము వెదుపు వక్త్రంబులన్ విప్రలాపం
బును దైన్యం బావహిల్లం బొరలుచుఁ బొరి నాభూవిభున్ శాంతదృష్టిం
గనుఁగొంచుం జేరి కేలం గముపయి నిడుచుం గౌఁగిటం జేర్చికొంచున్. 212

చ. పురపురఁ బొక్కి యానృపతిపుంగవుచుట్టును నుండి యక్కటా
ధరణి సమస్తమున్ భవదుదారమహాజ్ఞకు లోను సేసి యి
ప్పరుసున నీవు దీనతకు భాజన మైతి విధాత కెందు దు
ష్కర మగుకార్యముం గలదె కౌరవనాయక మమ్మెఱుంగుదే. 214

క. అన నప్పలుకులు వెడ వెడ, విని యావిభుఁ డల్లఁ గన్ను విచ్చిన వదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కలశజ, తనయుం డిట్లనియె గద్గదగళుం డగుచున్. 215

చ. అమితబలంబు దర్పమును నద్భుత[2]ధీరతయున్ గదాపరి
శ్రమముఁ బొగడ్త కెక్కనినుఁ జక్క నెదుర్చుట గాక పోర రం
ధ్రము గని యొక్కఁ డుద్ధతి గదం దెగటార్చుట గ్గె నట్టె యిం

1 పూరత సాతఁ డొనర్చెఁ గాక దే. 2 విక్రమమున్.

క మగల కెట్టివారలకుఁ । గల్గ దపాయము దైవ మల్గినన్. 216

చ. దురమునఁ బెంపుఁ జేవయును । దుర్దమలీల వెలుంగుచుండ సు
స్థిరత శమంతపంచకవిశిష్టతలంబునఁ బోరి సద్గతిన్
బొరసెదు నీవు నై వగవు । పుట్టదు బంధులు రాజు దేవులుం
దిరియుదు రింక వారి దగు । దీనత కోర్వక యుమ్మలించెదన్. 217

ఉ. సీరి యనారతంబుఁ దన । శిష్యులలోపల నెల్ల నిన్ను దు
ర్వారపరాక్రమాఢ్యుఁ డని । వర్ణన సేయుట గేలి చేసి యా
మారుతికిన్ జయం బొసఁగె । మాలవిధాతృఁడు వానిగెల్పుకో
లేరికి సమ్మతం బగునె । యిట్టిది దీనను బెంపు గల్గునే. 218

చ. కురువర నీమగంటిమియుఁ । గొల్లలయున్ బలముం జలంబు దు
స్తరగతిఁ బేర్చి భీమునకుఁ । జావక పోవఁగ రానియట్టి దై
నరు బెదరించి కేశవుమ । తంబు గలంచి యధర్మవృత్తికిం
జొరుఁ డని పంచె దీని దివి । జుల్ గని రిం కిట వేయు నేటికిన్. 219

ఉ. ధర్మము మాని యూరులు గ । దం బొడిచె సేసినయంతఁ బోక దు
ష్కర్ముఁడు వాయుజుం డెడమ । కాల శిరం బటు దన్నెఁ జూచి యా
ధర్మసుతుండు శాస్తిఁ దగ । దానికిఁ జేయఁడ యాతఁ డెప్పు[1]నం
తర్మదదుష్టుఁ డీగెలుపు । దైన్యము సేయదె కీర్తి మాయదే. 220

క. కౌరవనాయక నీదుగ, దారుణగౌరవము సకల । ధరణీజనచే
తోరంజన మై నిర్మల, సారయశోధనము నీకు । సంపాదించెన్. 221

వ. అని పలికి తనమానుషంబు తెఱంగు నూహించి. 222

చ. కుడువఁగఁ గట్ట బంధులకుఁ । గోటివిధంబులఁ బెట్ట జన్నము
ల్నడుప ననేకధర్మవిధు । లం బొగ డొందఁగఁ జాలునట్టి యె
క్కుడుసిరి యిచ్చి పేర్మి నొక । కొండగ మన్చిననీవు సావఁగా
నొడ లిటు లోమితిం గురుకు । లోత్తమ యే నొక సేవకుండనే. 223

వ. అని తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు మఱియు. 224

ఉ. న్యాయము దప్పకుండఁగ ర । ణం బొనరించి దివంబు గైకొనం
బోయెద వందు రాఁ దగిన । పుణ్యము సేయుట లేదు గాని మా
చేయు మనంబునుం దనియఁ । జెండఁగఁబడ్డవిరోధివర్గమున్
నీయెడ కింపొనర్పఁగ గ । ణింపఁగ భాగ్యము గల్గె భూవరా. 225

ఆ. పుణ్యలోకమునకుఁ । బోయినయప్పుడు, ద్రోణుఁ గాంచి నీవు । ద్రోహి యైన
జనవినింద్యచరితుఁ । జంపె ధృష్టద్యుమ్నుఁ, డనఘ నీతనూజుఁ । డనుము తొలుత.

వ. అని నామాలు గా నమస్కరించి కౌఁగిలించికొనుచు మఱియు వలయుసల్లాపం

1 డెప్పుడున్ ధర్మ తుమష్కుఁ డీగెలు.

బలు సేయుము బాహ్లికసోమదత్తభూరిశ్రవస్సైంధవప్రముఖభవదీయబాంధవ
జనంబులతో నాచేసిన కుశలప్రశ్నంబుగా సంభాషింపు మది యట్లుండె రేయిం
టితెఱం గెఱింగించెద. 227

సీ. అమృతంబునింపు కర్ణములకు నొసఁగెడు, మాట లాకర్ణింపు మనుజనాథ
శాత్రవశిబిరంబు సౌప్తికవేళఁ బ్ర, వేశించి నీచుఁ గిరీటిప్రియమయాత్ముఁ
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచితిఁ బశుమర, ణంబుగాఁ దదనంతరంబ కవిసి
వానిబంధుల నెల్ల వరుస గీటడఁగించి, ద్రౌపదీసుతుల నందఱను బొదివి
తే. మిడుకమిసుకంగఁ జంపితి మప్పుడమియెల్లఁ, దునియ వెంటగఁ గరివాజిమనుజతతుల
నెల్లనఱికితిఁ బాండవులేవురును ము, రారియును సాత్యకియును నాకుఁ బారిఁబడరు.

వ. అని చెప్పి. 229

ఉ. ఏ మటు పోక శౌరి మదినేర్పడ మ్రుక్క గని డాఁగురించెనో
యేమిటి కిందుఁ బోయిరొ నరేంద్ర యెఱుంగను ధర్మదూష్యసం
గ్రామవిధంబులం జయము గల్గియు వారికి దక్క దయ్యె వా
రే మయి రేమి నూకెలస మెక్క నెఱుంగుము మమ్ము మువ్వురన్. 230

వ. అని కలిపికొని పలికి కృపకృతవర్మలనలనుం జూపి. 231

క. వీరి పెనుఁబ్రాపు నడిపినఁ, గౌరవకులనాథ యేన కా దరయంగాఁ
జీరికిఁ బోవని వాగును, వైరుల సమయంగఁ జేయ వలఁతుల కారే. 332

వ. అనిన నమ్మాటలు మనఃప్రియంబులై నాలుకకు లావిచ్చిన నాభూవరుం డమ్మ
హీసురవరున కిట్లనియె. 233

క. నీవును నీయోధవరులు, నావైరులఁ బఱిచినంత యాచార్యుండున్
దేవవ్రతుండుఁ బఱిచిరె, భావింపఁగ దుష్కరంపుఁబని యిది యనఘా. 234

ఆ. కర్ణు మనము పెద్దగాఁ గొనియాడుదు, మతనికంటె శల్యుఁ డధికుఁ డందు
రతఁడు నతఁడు నిట్టియాక్రమంబున నాకుఁ, బ్రియము సేయఁజాలిరే మహాత్మ.

వ. అని యమ్మువ్వుర మొగంబులు గలయం గనుంగొని మీరు కృతకృత్యులరు సుఖు
లరై యుండుఁడు పునర్దర్శనంబు త్రిదివంబున నయ్యెడుఁ గాక వగలు మాని
పొం డని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన వార లవ్వసుమతీపతిఁ గౌఁగిలించుకొని
వలగొని వచ్చి మరలి మరలి చూచుచు నరదంబు లెక్కి యరిగి రంత నుదయ
గిరిశిఖరంబునకు ఖరకరుండు వచ్చె నేను నిత్తెఱంగు నీకెఱింగింప వచ్చితి నా
హావప్రకారం బంతయు నీకు వినిపించుటకు నాఁడు మునీశ్వరుండు నన్నుఁ బనిచి
యొసంగినదివ్యదర్శనత్వంబు నీకొడుకుతోడిద యయ్యె నని యిట్లు సంజయుండు
ధృతరాష్ట్రునకు సశ్వత్థామాదిరథికత్రయవ్యాపారకథనపూర్వకంబుగా దుర్యో
ధనులోకాంతరగమనంబు సెప్పె ననిన విని యటమీఁదఁ బాండునందను లెవ్వి
ధంబునం బ్రవర్తించి రని యడుగుటయు. 236

మహాస్రగ్ధర. పరమజ్ఞేయస్వభావా ఽ భవభయహరణాఽ ప్రౌఢనామానుభావా
కరఖేలచ్చక్రశూలా ఽ కలుషహృదయసాంఽగత్యవైముఖ్యశీలా
కరుణాయత్తాంతరంగా ఽ కమలభవమనఃఽకంజసంవాసభృంగా
దురితధ్వాంతప్రదీపా ఽ తులనిరసనసంఽస్తుత్యనిర్వ్యాసరూపా. 237

క. పరిణామగమ్య నిగమా, [1]పరనిష్ఠాసంపదచలఽభావసరమ్యా
నిరుపమసౌందర్య తప,శ్చరణనిరతహృదయకమలఽసముదితసూర్యా. 238

మాలిని. [2]చరణయుగళకాంతిఽస్ఫారలీలానిరూఢా
దరసుఖమయయుక్తా ఽ ధర్మశీలానురక్తా
సురసముదయరక్షా ఽ సువ్రతాసంగహేలా
కరమహిమకటాక్షా ఽ గాఢసర్వానుపేక్షా. 239

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము. 240

1 పరినిష్ఠా...భావన; పరిపాకసుసంపదలనభావన.
2 స్మరణశమితపాపా • స్ఫారలీలానురూపా
పరసుఖమయభక్తా • భక్తిశీలానురక్తా
సురసముదయరక్షా • సుప్రసాదానుశిక్షా
సరసశుభకటాక్షా • చారునిర్వాణదక్షా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తిక పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ శాశ్వతతత్త్వకరణక
లాశాలిదయాదినిర్మలజ్ఞానమయా
నాశోత్పత్తిరహిత [1]శు
ద్ధాశయసంభజనమహిత హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు సూర్యోదయం బైనయా సమయంబున సమీరనందనాదిసోదరులును శౌరిసాత్యకులుం బరివేష్టింప నున్న ధర్మతనయుపాలికిం బఱతెంచి ధృష్టద్యుమ్నునిసారథి సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి. 2

సీ. నరవర మనవీడు నడిరేయి కృతవర్మ, యును గృపాచార్యుండు దనకుఁ దోడు
గా వచ్చి జనులు నిద్రావివశాత్ము లై, యుండ నశ్వత్థామ యొకఁడు సొచ్చి
తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తత్సోదర, తనయాదిపాంచాలతతుల మట్టి
యన్యాయవిధిని నిర్దయం బైనవిక్రమ, లీలాతిశయమున నేలఁ గలపి

ఆ. చేదిబలము నెల్లఁ జెండి మాత్స్యప్రభ, ద్రకులు మేలుకాంచి ద్రౌపదేయు
లను శిఖండిఁ గూర్చికొని తన్నుఁ దాఁకిన, బెట్టు చంపె నంతవట్టువారి. 3

వ. మఱియును. 4

స్రగ్ధర. వీఁ డెల్లం దల్లడిల్లన్ వివిధగతులమై విక్రమోల్లాస మొందం
గ్రీడాకల్పంబుగా నాకృతిఁ గని ప్రజ శంకించి దైత్యుం డనం జె
డ్డాడన్ శీఘ్రవ్రజంబున్ హరులగముల వేఁటాడె నేనుంగులం దు
న్మాడెం గాఢీయహేలాభ్యసనలసితబాహార్గళాభీషణుం డై. 5

తే. అడవి దరమిడి నఱుకంగ నందుఁ గలవి
హంగమంబులు గలగొన నఱచు తెఱఁగు

---

1 శుద్ధాశనసంభూత.

దోఁచె నాతఁడు యోధులఁ దునుమఁ గలఁగి
యన్యజనము లాక్రందించు నప్పు డధిప. 6
క. అఱచినఁ బఱచిన వ్రేళులు, గఱచిన నతఁ డించుకయును గరుణింపక యం
దఱ నుఱుముసేసె గుంపుల, కుఱికి యుఱికి ఖడ్గదారుణోల్లసనములన్. 7
వ. ఆసమయంబున. 8
మహాస్రగ్ధర. కృపుఁడున్ హార్దిక్యుఁడున్ వాకిట నిలిచి భయాక్షిప్తయోధవ్రజంబున్
నృపులన్ వే నిర్గమింపన్ వివిధశరములన్ మేదినిం గూల్చుచున్ ఘో
రపుసంరంభంబు దుర్వారముగఁ గెరలి రౌద్రంబు రూపంబు దాల్పం
గుపితక్రవ్యాదులో నాఁ గుచరితనిరతిం గ్రూరతాధుర్యులై నన్. 9
వ. తత్ప్రదేశంబు నవ్వీటిలోనుం బోలెఁ బీనుంగుపెంట యయ్యె నట్లు శిబిరంబునం
గలకరితురగనరనికరంబులు నిశ్శేషత్వంబు నొందె నాయుశ్శేషంబుకతంబునం
గృతవర్మ చేతం బట్టువడి యతండు మందల విడువ నిట వచ్చితి నని చెప్పినం
బాండవాగ్రజుండు. 10
తే. శోకవేగసంతప్తుఁడై సొలసి వ్రాల, సంభ్రమమ్మునఁ బట్టిరి సాత్యకియును
గవలు భీమసేనుండును గరతలముల, నుమ్మలికము నెమ్మనములఁ గ్రమ్మ దేర. 11
వ. కొండొకసేపునకు మూర్ఛ దేఱి యస్సరసాలుం డెలుంగు రాల్పడ ని ట్లనియె.

ధర్మరాజు తనపుత్రు లశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట విని పలవించుట.

సీ. ఎట్టివారలకైన నెఱుఁగంగ నగునె కా, ర్యంబులగతు లుపాయంబు బలుపు
వెలయంగ నట్లు శత్రుల బంధుమిత్రపు, త్రామాత్యయుతముగ నాహవమున
నందఱ నేఁ దెగటార్చినవాఁడనై, విజయంబు సేకొని విభవ మెసఁగ
నిట యేఁగుదెంచితి నట బంధుమిత్రపు, త్రామాత్యయుతముగ నస్మదీయ
తే. బలము నెల్లను ముట్టి శత్రులు నితాంత, ఘోరముగఁ దెగటార్చిరి కుత్సితంపు
విధము వాటిల్లె నస్థిరవిజయమునఁ బ, రాజయము నొందు నింక ధర్మరాజనంబు.
స్రగ్ధర. బాణజ్వాలానితాంతప్రసరణముల శుంభద్ద్విషత్సాంద్రసైన్య
శ్రేణీకాంతారముల్ చూర్ణితములుగఁ బటుక్రీడమైఁ దేజరిల్లన్
ద్రోణాచార్యాగ్ని వేఁడిం దొడరక మెఱసెన్ దోర్విలాసంబు వైరుల్
ప్రాణంబుల్ [1]నాఁచికోల్ దప్పదు తుది విధి యబ్బాలురం ప్రెళ్లవైచెన్. 14
మహాస్రగ్ధర. శరదంష్ట్రాభీషణంబై చటులరిపుమృగసైన్యవిధ్వంసలీలా
స్ఫురణన్ శోభిల్లు రాధాసుతుఁ డనుపులి విస్ఫూర్జితంబున్ సహింపన్
వెరవున్ దర్పంబుఁ గల్గెన్ వికలరిపులచే వీటిఁబోయెం గుమారో
త్కర మిం కేమందు నాపత్పరికలన ప్రమాదంబు సంగాక యున్నే. 15
స్రగ్ధర. శాతాస్త్రస్ఫారవీచీసముదయరథసాశ్చర్యసంపాదిహేలా

1 దోఁచికోల్; దాఁచికోల్.

స్ఫీతం బై క్రమ్మఱ దేరన్ బెదరక కలఁచెన్ భీష్మవారాశిఁ దుష్పా
రాతివ్యాపారదుర్వారతఁ దెగియెఁ గుమారవ్రజం బక్కటా ని
ర్వ్రాతం ద్రావ్యాప్తి సక్రూరతఁ బొరసి భుజాప్రౌఢి వమ్మయ్యెఁ జుమ్మీ. 16

ఆ. అధికబలము గెల్చి యవనీపతులు గొంద, ఱతివిహీనరిపుల యాక్రమమున
మడిసి రకట జలధి వెడలి సన్నపుఁగ్రయ్య, మునిఁగి రూపడంగ జనులమాడ్కి

చ. జనకుఁడు లేమికిం గడువిషాదము నొందెడి కృష్ణ యిమ్మెయిం
దనయులు భ్రాతలుం దెగుట దా విని మూర్ఛ మునుంగు నెమ్మనం
బును నవశంపుమేను నయి భూస్థలిఁ ద్రెళ్లక యున్నె తేఱనే
రని బటుశోకవేగమున నిర్భరవేదనఁ జెంద కుండునే. 18

క. మున్నిట్టి తెఱఁగు శోకం, బెన్నఁడు దా ననుభవించి యెఱుఁగ దకట నేఁ
డన్నలఁత యలఁత పెల్లున, నెన్నియవస్థలకు వచ్చి యెట్లయ్యెడినో. 19

వ. అని వగలం బొగిలి పాంచాలి రావింపం దలంచి తనపనుపున నవ్వేలంది ద్రుపదవిరాటులు చచ్చిన మఱునాఁడు తదీయపత్నులకు శోకాపనోదంబు సేయుటకై సుభద్రయు నుత్తరయును దోడనుగ విడిదలనుండి విరాటుపురంబున కరిగి ద్రుపదుండును గొడుకులు నవ్వీటికి వచ్చునాఁడు దోడన వచ్చి కోడండ్రను దానును నంద యున్నయా ద్రుపదుపత్నిం గాంచి పదంపడి సుభద్ర యర్జునునను మతి నడపి ద్వారావతికిం బోవ నమ్మత్స్యపురంబున నునికిం జేసి యన్నరనాథుండు నకులుం గనుంగొని యతిత్వరితగమనంబునకుం దగురథంబునం జటులంబులైన రథ్యంబులం బూన్చికొని యుపప్లావ్యంబునకుం జని ద్రుపదనందనను దక్కనుమనసదేశం గలుగు నంగనలను ద్రుపదమత్స్యపతిపక్షంబు భామలను దోడ్కొని యవ్విడిదలకుం జనుదెమ్మని చెప్పి యేము నయ్యెడకుం జనుదెంచెద మనుటయు నతండు తదుక్తప్రకారంబునం జనియె నజ్జనవల్లభుండు తక్కటితమ్ములును దామోదరసాత్యకులును నడలుచుం దన్నుం బొదివికొని చనఁ గౌరవశిబిరంబునం గలజనంబులు గొల్చి వ్రొవ నేడ్చుచు నిజశిబిరంబునకుం బోయి తత్ప్రదేశంబున. 20

మహాస్రగ్ధర. స్ఫురదశ్వత్థామచంచద్భుజలసదసివిస్ఫూర్జితక్రూరధారా
పరికృత్తావ్యక్తగాత్రప్రకరుల సఖులన్ బంధులం బుత్రులం దాఁ
గరుణం బుష్పాంగ నార్తిం గనుఁగొని వికలాంగత్వముం బొంది మూర్ఛా
పరతంత్రుండై ధరిత్రిం బడినఁ బడిరి తద్భ్రాతలుం గేశవుండున్. 21

వ. ఇట్లు పడి సాత్యకిప్రయత్నంబున నందఱుం దెలిసిరి ధర్మనందనుండు వెడవెడ దెలిసియు మగుడ నిగుడుసడలున మనంబు మునుంగ వెగడొంది నందనుల తనువులమీఁద వదనంబు బాష్పాంబుధారాక్రాంతంబుగాఁ బ్రకటాక్రందనంబు సేయుచుఁ బలవించుచుండెఁ గృష్ణార్జునులు సముచితభాషణంబుల బోధించిరి తక్కటివారును దగుమాటల నుపచరించిరి కొండొకసేపునకు నవ్విభుండు రోద

నంబు దక్కె. 22

తే. పుత్త్రులకు బాంధవులకును ✽ మిత్త్రతతికి
నగ్నికార్యంబు వేగులుచు ✽ నాచరించి
యొక్కచోట నాసీనుఁ డై ✽ యుండె ద్రుపద
తనయ వచ్చుట వార్చి నెమ్మనము దలర. 23

వ. అద్దేవియు నకులునిచేత నుపప్లావ్యంబున సుతసోదరమరణప్రకారంబు విను
టం జేసి. 24

క. అలఁత గదిరి నో రెండఁగఁ, బలవించుచుఁ దోఁడుతోఁడ ✽ బాష్పజలం బ
గ్గల మై క్రమ్మఁగ సొలయుచుఁ, దెలియుచు నాతనికి నడలు ✽ దీపింపంగన్. 25

వ. అరుగుదెంచి యంతంత నవనీకాంతుఁ గాంచి యధికశోకాక్రాంత యై యార్తిం
గూరి యాక్రందనంబు సేయ నమ్మాద్రీపుత్త్రుం డొయ్యన యయ్యంగన నర
దంబు డించె నుచితవాహనంబుల నెక్కి తోడన వచ్చినవనితాజనంబు లవతర
ణంబు సేసి వనట వందురుచుఁ బరివేష్టించి రప్పు డాపధూరిత్నంబు. 26

క. వెనుమంచునఁ జెలు వేదిన, వనజంబునుబోలె నశ్రు ✽ వారిపరీతా
ననము[1] చెలువెడలఁ గొడుకులఁ, బనువుచుఁ జరణములు తొట్రు ✽ వడ దీనగతిన్.

వ. కొన్నియడుగులు వచ్చి వసుధాతలంబున వ్రాలిన వేగంబ వాయునందనుం డా
ద్రుపదనందనఁ గ్రుచ్చి యెత్తి ధర్మసూనుసమీపంబునకుఁ దెచ్చిన నమ్మగువ
మగుడ నిలం బడి యమ్మహీపతియాననం బాలోకించి యెలుంగు రాలువడ దైవ
మానుషంబులు సుసంగతంబు లై యుండుటయు నతనికి సామ్రాజ్యంబు చొప్ప
డుటయు నుగ్గడించి. 28

చ. కలిమికి నొప్పు గాఁగ బలఁ ✽ గం బయి నీకడ నాతనూభవుల్
మెలఁగఁగఁ జూడఁ గానన య ✽ మేయభుజాబలశాలి విక్రమో
జ్జ్వలుఁడు సుభద్రపట్టియును ✽ వమ్మయి పోయె ననూనభోగముల్
గలిగెనయేనియున్ మఱవఁ ✽ గా వశమే మన కాకుమారులన్. 29

వ. అని యప్పు డశ్వత్థామోద్దామరణకరణస్మరణంబు దనచిత్తం బుత్తలపెట్టఁ
గోపంబు దీపింప నాసీన యై. 30

క. భూరమణ గాఢనిద్రం, గూరినసమయమున ముట్టి ✽ కొని నాసుతులం
క్రూరతఁ దెగటార్చెను బా, పారంభుఁడు గురుతనూజుఁ ✽ డక్రమలీలన్. 31

క. అది యాఱని వెనుఁజిచ్చై, మదిఁ గాల్పఁ దొడంగె దీని ✽ మాన్ప నుపాయం
బు దలంప నొండు లేద, య్యుదయుని ముట్టుకొని నాము ✽ మడఁచుట దక్కన్.

క. వాయుసుతుఁ బనిచి నేఁ డటు, సేయింపక తక్కితేనిఁ ✽ జెప్పెద విను మేఁ
బ్రాయోపవేశమున నీ, కాయ ముపేక్షింతుఁ జుమ్ము ✽ కౌరవనాథా. 33

1 నెలవెడల.

వ. అనుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మానిని కి ట్లనియె. 34

క. క్షితిపతితనయులు పోర, న్మృతిఁ బొందుట తగున కాదె నీసోదరులుం
సుతులు నతిపుణ్యపురుషో, చితసుగతులు గనిరి వగలఁ జేడ్పడ నేలా. 35

వ. మనస్విని వైనసీ కుపశమించుట కర్తవ్యంబు శోకంబు దక్కు మశ్వత్థామ యొనర్చినపరాభవంబునఁ బుట్టినయలుక వాని సమయింపక పోదని చెప్పుటయు కాదు నాతలంపును నిట్లు వాఁ డడవిం గలసినవాఁడు గానోపు సమయించుట నీ కె ట్లుఱుంగ నగుఁ జెప్పు మనిన నప్పొలఁతి యప్పాత్మునకు సహజం బైనశిరోమణి గలదు దానిం దెచ్చి యిచ్చినం జూచి జీవంబుతో నుండెద నని తలంచితి నని పరుషాక్షరంబుగాఁ బలికి యప్పవమానతనయుఁ దనపాణితలంబున సంస్పర్శించి.

ఆ. క్షత్రధర్మ మాత్మఁ గైకొని రయమున, నరిగి పాపకర్ముఁ డైనకుంభ
జన్మతనయు ముట్టిచంపుదు నామది, కనలు నడలు నుడిపి కావు నన్ను. 37

వ. అని పెంపియు. 38

—ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవింప భీమసేను నియోగించుట.—

సీ. జతుగృహదాహనసమయమునఁ జేసిన, సముదీర్ణతరపౌరుషంబుతోడ
నత్యుగ్రుఁ డగుహిడింబాసురువచ్చిన, చోటఁ గైకొన్ననిష్ఠురతతోడ
యక్షులు పొదివినయపుడు వాటించిన, యాభీలదోర్బలవ్యాప్తితోడ
సమధికబలుఁడు కీచకుని మేఁచినయెడఁ, బూనినవిక్రమస్ఫూర్తితోడఁ

ఆ. గూడ నిన్ను జనులు గొనియాడునట్లుగఁ, జనుము నీదుబలముఁ జలము మెఱయ
గీటడంపు మనల గెలిచితి నని గర్వ, మునఁ దనర్చుద్రోణతనయు నెట్లు. 39

వ. అనిన విని యగ్గురుపుత్త్రు దెసం బొడమినయమర్షంబున మేను వొంగఁ బవమానసూనుండు ద్రుపదనందనతో ధర్మనందనుం డాడినమాట లశ్వత్థామపైఁ బోవుట కనుమతిగా నంతరంగంబున నంగీకరించి. 40

మహాస్రగ్ధర. కనకప్రస్ఫీతరత్నోత్కరపరివిసరత్కాంతిరాజన్నిజస్యం
దనముం బన్నంగ సత్యాదరమున నకులుం డా నియోగించె నాతం
డును దీప్తోత్సాహుఁ డై గంకడున సబలరయాటోపరథ్యాదిసత్సా
ధనయోగం బొప్ప సారథ్యమునకు నమరెం దన్మనోవృత్తియుక్తిన్. 41

వ. ఇట్లు సహదేవపూర్వజుం దనకు సారథిం జేసికొని సమీరనందనుండు కోదండగదాదండాదిహేతిసంపన్నం బైనయారథం బెక్కి శిబిరంబు వేగంబ వెడలి గురుతనయాదియోధులయరదంబులచొప్పు వట్టికొని యతిత్వరితగతిం జని కురుక్షేత్రసంచారిజనంబులం గని యశ్వత్థామ యెక్కడ మెలంగెనో యెఱుఁగుదురే యని యడిగిన వార లతండు కృపకృతవర్మలతోడం గరినగరంబుదెసకు నరిగి మగిడి భాగీరథీతీరంబున కరుగుదెంచి యయ్యెడ నయ్యిరువురుం బాసి యొక్కవలని కరుగం జూనును గృష్ణద్వైపాయనమహామునియాశ్రమంబునకై తొలఁగి

తత్ప్రదేశంబున వసియించె నని చెప్పుటయు నద్దిక్కు తేరు నడప నియోగించె
నట్టియెడ ధర్మనందనునకు వసుదేవనందనుం డి ట్లనియె. 42

చ. అనిలసుతుండు శోకమును నల్కయుఁ జిత్తమునం గరంబు పే
ర్చిన గురుపుత్త్రు ముట్టికొనఁ జెచ్చెరఁ బోయెడు నీతఁ డొంటి యా
తనిపయిఁ బోవ భూరమణ తప్పదె కార్యము పెద్ద గూర్తు వీ
వనుజులలోన నాతనికి నండయుఁ బోవుట మేలు పోరికిన్. 43

వ. వినుము సకలపృథివియు దహింపఁ జాలునట్టి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రం బశ్వత్థామకు ద్రోణుం డిచ్చెఁ బ్రియాతిశయంబున వివ్వచ్చునకు నొసంగె నశ్వత్థామ వివ్వచ్చుతోడిమత్సరంబునఁ దదీయబలనైపుణంబునకు నసహ్యంబు వడుఁ బదంపడి యెఱింగి పాండవులపై వీఁడు దీనిఁ బ్రయోగింపకుండవలయు నని తలంచి యమ్మహనీయసాధనంబు మనుష్యులపైఁ బ్రయోగించుకొలఁది గాకునికి యుం గలదు గావున సర్వధర్మవిదుం డైనయగ్గురుం డొక్కనాఁ డస్త్రవిషయ సంభాషణసమయంబున నతనితో ని ట్లనియె. 44

క. మనుజులపై బ్రహ్మశిరం, బనునస్త్రం బేసితేని నశుభం బొలయున్
విను మెన్నియాపదలు వ, చ్చిన నపరోపాయములన చెఱుపుము పుత్త్రా. 45

వ. అని చెప్పి మనోగతం బవశం బై నాలుకకు వచ్చిన వీఁ డిట్లును సజ్జనులవృత్తం బునఁ బ్రవర్తిల్లెడు నే యని యతండు విన నుగ్గడించె దానికి నశ్వత్థామ విషా దంబునఁ గుందియుండుఁ గాని యగ్గురుని చెప్పినట్లు నదుపదేశకరణనిష్ఠుండు గాఁ డతనికి దురభిమానంబును గలదు వినుము [1](చెప్పెదఁ జిరజీవిత్వంబును భర్గవర ప్రసాదజనకకారణంబును గలిగి యుండు ననియును దివ్యాస్త్రశస్త్రవిద్యారహ స్యంబునకు మూలం బైనయగస్త్యుచేత ద్రోణుండు వడసినబ్రహ్మశిరోనామ కంబు దనకుం గల దనియును దత్ప్రభావంబు దేవమనుజదనుజలోకంబులు భ స్మీభూతంబులు సేయు నని యుండుం గావున మున్ను) మీరు వనవాసుల రై యున్నతఱిఁ దాను మాపురంబునకు వచ్చి యాదవకుమారులతోడివినోదంబు లం దగిలి యుండి యొక్కనాఁ డే నొంటిమై నుండ నాకడకుం జనుదెంచి నగుచు ని ట్లనియె. 46

తే. విను మగస్త్యుఁడు మాతండ్రి వినుతతపము
పేర్మి కెంతయు నాత్మలోఁ బ్రీతిఁ బొంగి
బ్రహ్మశిర మనుదివ్యాస్త్రరత్న మొసఁగె
నగ్గురుండు నా కిచ్చె నత్యాదరమున. 47

వ. ఆదివ్యాస్త్రంబు నీ కిచ్చెద నీవు నాకుఁ జక్రం బొసంగ వలయు నని పలికిన నే నద్దురభిమాని నాయెడం బరమస్పర్ధ గలిగి య ట్లడుగుట యెఱింగియు నొం

1 ఈకుండలీకరణములోనిది వ్రాఁతప్రతులం గానిపింపదు.

డనక యతనికి మదీయచక్రధనుర్గదాఖడ్గంబులు చూపి వీనిలోన నీకు ధరింపఁ బ్ర
యోగింప శక్యం బైనదాని ధరియింపు మని చెప్పి నీవు నీయస్త్రంబు నాకు నీవల
వదు మిత్త్రునికోరినయది యిచ్చుచుండి దానికి మాఱుగా నొకటి పుచ్చుకొనుట
పురుషార్థంబు తెఱువే యనుటయు నతండు సుదర్శనంబు వరియించినఁ బుచ్చుకొ
మ్మంటి నమ్మాటకు ముదితుం డగుచు నమ్మాధుండు దనవామకరంబునఁ జక్రం
బవలంబించి యెత్తం జాలక దక్షిణపాణిం బట్టి యెట్లును గదలం దివియ శక్తుండు
గాక యుభయహస్తంబులను లావు సేసి తివిసినను నది కదల కుండె నాతండు
డస్సి నిలిచి విషణ్ణుం డై యున్న నతని నాలోకించి యి ట్లంటి. 46

తే. అధికనిష్ఠమై బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
తోడ రుక్మిణీయుతముగాఁ గ దుహినశైల
తటమునందుఁ బన్ద్రెండువత్సరము లుగ్ర
తప మొనర్చి యిమ్మహితసాధనము వడసి. 47

వ. దివిజదానవగంధర్వాదిసమస్తభూతంబులు నాతోడియెత్తురా కుండెడునట్టిదోర్వీ
ర్యంబున వెలసి వర్తిల్లు నట్టిది దీనిమహత్త్వంబు నన్నీచక్రం బింతకమున్న
బలభద్రప్రద్యుమ్నసాంబాదియాదవశ్రేష్ఠు లెవ్వరు నడుగరు గాండీవి శ్వేతాశ్వక
పిధ్వజంబులు దపోబలంబునఁ బడసి యెక్కటికయ్యంబున రుద్రు మెప్పించి పాశు
పతంబు గొనియెఁ బ్రాణంబులకంటె నే నతనికిం గూర్తు నద్దేవసమునకు నొసం
గఁ దగనిది యెద్దియు లే దట్టియర్జునుండును దీని నడిగనే భరతవంశాచార్యపు
త్త్రుండవు సకలజనమాన్యుండవు నీ వి ట్లెఱుఁగక యడుగుదె దీని నెవ్వరితోడ
రణంబు సేయఁ దలంచి యడిగి తనిన నగ్గురునందనుం డి ట్లనియె. 48

చ. సకలజనప్రసిద్ధ మగుచక్రము నీ వొసఁగంగ నిప్పు డు
చ్చికొని భవత్పదాంబురుహసేవ పదంపడి చేసి యైనఁ బో
రికి నిను నియ్యకొల్పి మదిఁ బ్రీతి యెలర్పఁ బెనంగి నీకు నో
డక విలసిల్లి యెల్లఁ బొగడం బెనుపొందఁగఁ గోరి వేఁడితిన్. 49

వ. ఈచక్రంబు నీక ధరియింపం దగి యుండుం గాక నా కిది లేకున్న నేమి యగు
నెట్లును నీతోడ సంగరంబు సేయం గలవాఁడ ననియె నేను నవ్వుచు నట్లు గాక
యని ద్రోణాచార్యపుత్త్రత్వబహుమానంబున మాననీయరథ్యంబులు నభిరామ
రత్నాంబరాభరణంబులు నిచ్చి పుచ్చినం జనియె నట్టిమహాహంకారంబునకుం
గారణం బైనబ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబున నవ్యాహతసంరంభుండును
(ననద్వాశ్వపారారంభుండును) గ్రూరదర్శనుండును నగునశ్వత్థామచేత భీముం
డు బాధితుండు గాకుండ వలయు నని పలికి పద్మనాభుండు సాత్యకిసహదేవులం

జూచి మీరు శిబిరంబున నిలువుం డని నియోగించి. 50

ధర్మజధనంజయకృష్ణు లశ్వత్థామమీఁదికిఁ బోవుట.

సీ. ప్రద్యోతితానేకరత్నశోభితమును, సంభృతాయుధపరిష్కృతంబు నైన
మాన్యరథమ్మున సైన్యసుగ్రీవంబు, లను మేఘపుష్పవలాహకములఁ
బూన్పించి యాభీలభుజగారికేతనం, బెత్తించి వేనొగ లెక్కుటయును
గాండీవధరణోద్భటుండును దూణీర,యుగళసన్నాహసముజ్జ్వలుండు
ఆ. నై ధనంజయుఁడు రథారోహణము సేసె, నగ్రజుండు నెక్కె నతనికి నమరి
యొప్పి రమ్మురారియును వారు నప్పుడు, బలహరుండు నశ్వినులును బోలె. 51
వ. ఇట్లు సన్నద్ధం బైనయారథంబు భాసురప్రతోదంబు పుచ్చుకొని యద్దామోద
రుండు వఱప నయ్యుత్తమరథ్యంబులరయాతిశయంబున సమీరనందనస్యందనం
బు గొండొకసేపునకుం గూడె నప్పుడు భాగీరథీతీరంబునఁ గ్రోధాయత్తచిత్తుం
డగుచు నశ్వత్థామ యున్నయెడ రోయుచుఁ బోవునప్పావని నమ్మువ్వురు
వారించి రట్లు వారించిన నిలువక వారిముందటం జని యతండు సూడ్కి
యట నిగిడించి. 52

చ. సలిలసమీపదేశమున సంయమిసంఘము గొల్వఁగా సము
జ్జ్వలమహనీయమూర్తి యగుసాత్యవతేయుఁ[1]డు తారకాగణం
బులనడుమం బ్రదీప్తుఁ డగుపూర్ణసుధాంశునియట్టు లుండ న
వ్వలనికిఁ బోక భక్తి నభివాదనముం మదిలోనఁ జేయుచున్. 53
వ. కెలంకులు గలయం బరికించి యొక్కెడ. 54
ఆ. మేన భసిత మలఁది మానసీయతపవిత్ర, యుక్తి నాదరించి యున్నద్రోణ
తనయుఁ గాంచి చాపదండంబు సజ్యంబు, సేసి సుహితశరము చే నమర్చి. 55
వ. భ్రుకుటితవికటఫాలభాగుం డై. 56
తే. ఓరి ధాత్రీసురాధమ క్రూరకర్మ, కపటధార్మిక యత్యంతకల్మషాభి
యుక్తిఁ బోయిన రేయి మహోగ్రవృత్తిఁ, దగిలి తెంతవేగిరమునఁ దపసివైతి.
వ. ఇట్టు లొదిఁగినఁ జావు దప్పునే లేలెమ్ము తపమ్ము సాలు రణమ్మునకు రమ్మని కఠి
నాక్షరంబులుగాఁ బలికె నటు వలుకునాభీమసేనుం గనుంగొని యతనివెను
కఁ గదియ నడచినసవ్యసాచిధర్మజులం జూచి సవ్యథం బగునంతఃకరణంబుతో
నగ్గురునందనుండు వారలదివ్యాస్త్రవేదిత్వం బూహించి దుస్సహం బగునమ్మహా
దురితంబునకుఁ దలంకి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దలంచి యొక్క
యిషీకంబు పుచ్చికొని యం దయ్యస్త్రంబు నావహించి యపాండవం బయ్యెడు
మని దారుణభాషణంబులతోడ రోషప్రదీప్తుం డగుచుఁ బ్రయోగించిన. 58

1 'మదారతారకంబులనడుమం' వ్రా. ప్ర.

స్రగ్ధర. ఆదివ్యాస్త్రంబునం దుద్యత మయి ఘనఘోరాగ్నియర్చిర్వితానం
బేదిక్కుం దాన యై పెల్లెనఁగుచు భువనం బెల్ల భస్మంబుగా నా
పాదింపం బేర్చుమాడ్కిం బరఁగి పెరిఁగినం బార్థునిం జూచి తద్బా
హాదిప్రజ్ఞానముద్రావ్యపగతభయుఁ డై యంబుజాక్షుండు వల్కెన్. 59

వ. అర్జున యర్జున యిది బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దీని నొండస్త్రంబు ప్రతిహతంబుఁ జేయం జాలదు బ్రహ్మశిరంబు నీవునుం బ్రయోగించి దీని నుడిపి నిన్నును నీసోదరులను గాచికొనుము సత్వరుండవు గమ్ము. 60

క. అనవుడు నవ్వీరుఁడు స, య్యన నరదము డిగ్గి నియతుఁ డై ధనురాచా
ర్యుని సంస్మరించి చాపము, గొని మంత్రముతోడ శరము గుణమునఁ గూర్చెన్.

అశ్వత్థామార్జునుల బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లొండొంటిం దాఁకుట.

వ. కూర్చి తొలుత గురునందనునకుం గీడు వొందకుండవలయు నని ప్రార్థించి పదంపడి నాకును సోదరులకును శుభం బయ్యెడు మని పలికి యస్త్రదేవతలకు నమస్కరించి యస్త్ర మస్త్రంబునన శమియించుఁ గావుత మని శివంబుఁ జింతించుచుం బ్రయోగించిన నాదివ్యాస్త్రంబు కల్పాంతజ్వలనంబునుం బోలె నాభీలజ్వాలామాలాకరాళం బై యుప్పరంబెల్లను దనమయంబుగా నిగిడి యశ్వత్థామాస్త్రంబు గ్రమ్మఱింప నుత్సహించిన నది క్రమ్మఱక పెరిఁగి సముద్దామధామం బగుటయు నయ్యస్త్రద్వితయంబునాటోపంబున. 62

మహాస్రగ్ధర. జలధుల్ ఘూర్ణిల్లె నుల్కాశతములు వడియెం జండభానుండు మాసెం
గులశైలంబుల్ నడంకెం గురిసె సురవడిన్ ఘోరపాషాణధారా
వలి నాకాశంబు ధాత్రీవలయముఁ దిరిగెన్ వజ్రనిర్ఘోష మెందుం
జెలఁగెం జొచ్చెన్ జనం బచ్చెరువును భయముం జెంది నిశ్చేష్ట మయ్యెన్.

వ. ధర్మాత్ముం డగునారదుం డప్పుడు సాత్యవతేయునకు సన్నిహితుం డయ్యె నతండును భరతకులోద్వహుం డగునప్పారాశర్యుండును గూడి యిట్లు జగద్భయంకరప్రక్రమోద్దాము లగునయ్యర్జునాశ్వత్థామల నుపశమింపం జేయుట కై నడుమ నిలిచి యయ్యిరువురు నాకర్ణింప నిట్లనిరి. 64

క. పలువురు మహాస్త్రవిత్తము, లలఘుభుజావీర్యశౌర్యు లవనిఁ జనిరి వా
రలు దీనిఁ బ్రయోగించుట, గలిగెనె మానవులపై నకల్మషులారా. 65

వ. అనిన విని సవ్యసాచి దివ్యాస్త్రజ్వాలాకలాపమధ్యంబున నిస్సంభ్రము లై యున్నసర్వధర్మరక్షణసర్వలోకహితాచరణపరిణతు లగునప్పరమమునులం గనుంగొని తత్కాలోచితానుష్ఠానంబు నూహించి యమ్మహాత్ములతో నిట్లనియె. 66

తే. అస్త్ర మస్త్రముతో శాంత మగుటఁ గోరి
సొలవ కిట్లు ప్రయోగింప వలసెఁ గాని

యొండుదలఁపునఁ గాదది యుడుపవలయు
నేని యుడిపెదఁ బరమమునీంద్రులార. 67

క. ఏను మదస్త్రం బుడుపం, గా నీపాపాత్ముఁ డస్త్రఘనదహనమునం
దా నేర్చు నందఱను మీ, మానసములఁ దలఁపవలయు మా సేమంబుల్. 68

తే. అనుచుఁ జయ్యన యస్త్రవిద్యాప్రవీణ, మానసుం డగునరుఁ డయ్యహీనరూప
సాధనము నశ్రమంబున సంహరించె, మెచ్చి యమ్మహాముని వెఱఁబిచ్చలింప. 69

చ. తపమును బ్రహ్మచర్యమును దానము సత్యము గల్గునాసురా
ధిపతనయుండు దక్క సముదీర్ణముగా నిగిడించి యమ్మహో
గ్రపుమహితాస్త్ర మొండ్లకును రాదు మగుడ్పఁగ నట్టిభంగి భూ
మిపతుల కాదు దేవతలు మేకొనఁ జాలరు కౌరవేశ్వరా. 70

వ. బ్రహ్మశిరోనామకం బగునమ్మహాస్త్రంబు దలంచి బ్రహ్మతేజోమయం బగుటం జేసి
యిట్లు ప్రయోగించి వారింప శక్యంబు గాకుండు వారించి రేని వారించినవారి
తల ద్రెంచు గురుభక్తియు వ్రతయుక్తియు నెక్కుడు గలుగుట నక్కౌరవశ్రే
ష్ఠుండు నివారణపటిష్ఠుం డయ్యె నవ్విధంబునఁ గవ్వడి యాదుర్నివారసాధనంబు
వారించుట నాలోకించి యమ్మునీశ్వరు లన్మహాశ్చర్యం బూహించి రశ్వత్థామ
నిజాస్త్రసంహారంబు సేయం జూచి యది శక్యంబు గాకుండుటయు దీనమానసుం
డగుచు మానసీయోపాయుం డగుసాత్యవతేయున కిట్లనియె. 71

తే. చంపెఁ గురువిభు నాకు లజ్జాకరముగ, భీముఁ డదియు నధర్మసంగ్రామవృత్తి
నంతఁ బోవక వచ్చి ప్రాణాపహార, మాచరింపఁగఁ బూని నన్నాక్రమించె.

చ. పరిభవజాతరోషమునఁ బ్రాణభయంబునఁ జేసి యిమ్మహా
శరము వివేకవర్జితవిచారుఁడనై యిటు లేసితిన్ మునీ
శ్వర యిది పాండుభూపసుతవర్గము[1] నంతటి నేర్చుఁ గాని మె
ప్పరుసున మాన దివ్విధము పాపము యేనియుఁ దాని కోర్చితిన్. 73

వ. అనిన విని యమ్మునిపతి యతనియాననంబునఁ జూడ్కి నిలిపి మీతండ్రి య
ప్పాండవమధ్యమునకు వాత్సల్యంబున నీయస్త్రం బొసంగె నీయోధవరుండు నీకుఁ
గీడు దలంపఁడు భవదస్త్రం బుపశమించుటకునై నిజాస్త్రంబు ప్రయోగించె
మేము వలవ దన్న నుపసంహరించె నిట్లస్త్రవిద్యావైదగ్ధ్యంబున నడిసన్న కవ్వడి
వధింప నీకు వశం బగునే నీయస్త్రం బితనియస్త్రంబుచేత నివారితం బయ్యెడు
నది యట్లుండె విను మమ్మహాస్త్రంబు మనుష్యవిషయంబుగాఁ బ్రయోగించు
వానికి నశుభం బగు నొకనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడి యన్యునస్త్రం బుపశమించె
నేని యద్దేశంబునకుఁ బండ్రెండేం డ్లనావృష్టిదురితం బగుం గావునఁ బాండవు

1 సంతతి నేర్చుఁ.

లను నిన్నును నిర్దేశంబును రక్షించుటకుం జెప్పితి మెప్పాటనయిన దీని నుపసంహరింపవలయుఁ దపంబునకుఁ జొచ్చినవాఁడవు రోషంబునకుఁ దొలంగి సుఖివి గమ్ము ధర్మంబున జయంబుఁ గొన నొల్లనియిప్పార్థుండును బ్రీతుండై చనవలయు భవదీయశిరోమణి యీతని కిమ్ము ట్లయిన నితండ కాఁడు పాండవు లందఱును నీ దగుజీవనంబు నపహరించినంతియ సంతసిల్లుదు రిది సమీచీనం బయిన సంధిప్రకారం బిట్లు సేయుట మే లనుటయు నుమ్మలికంబుతో నగ్గురునందనుండు పరాశరనందనున కిట్లనియె. 74

సీ. పాండునందనులకుఁ బ్రాఁతె రత్నంబులు, కౌరవనాథుభండార మెల్లఁ
గైకొన్నవారు నాగభయంబుఁ దస్కర, భయమును దానవభయము దేవ
భయమును బొరయవు బాధింప దాఁకలి, తృష నిద్ర రోగంబు దీనికతన
నిట్టిరత్నము నీ కీఁ జాలుదునె ముని, నాయక నీవచనం బలంఘ్య

ఆ. మగుట దీని నీకు నర్పించితిని మద, స్త్రంబు పాండవేయరాగపాత్ర
గర్భములకు హానిఁ గావించి సంతృప్తిఁ, బొంది తాఁ బ్రశాంతిఁ బొందుఁగాత.

క. అన విని కృష్ణద్వైపా, యనుఁ డట్టులు సేయు మొంటి కాస పడకుమీ
యని పలుక నప్పలుకునం, గనియెను దనపలుకు తప్పగా నతఁడు మదిన్.

వ. కని పాండవేయరాగపాత్రగర్భంబు లని తత్సంతానసంజాతగర్భంబుల నెల్ల నుద్దేశించినవాఁడ నయితి నది పారాశర్యుండు పాండవేయభార్యాగర్భంబులన పేరుకొనుటగాఁ జేసి యొంటి కాస పడకుమీ యనియె దీని నెఱింగినవాఁడఁ గానేల యిది యనుమతిగా భావించి సకలగర్భవిధ్వంసనంబు గావించెదం గాక యని నిశ్చయించి యమ్మునీంద్రునితో నట్ల చేయువాఁడ నని పలికె వారలసంవాదప్రకారంబు హృషీకేశుం డెఱింగి వీఁడు సంయమివరుమాట గీటునం బుచ్చి తనవలసినట్లు సేయువాఁ డయ్యె నిప్పాపాత్మునుపక్రమంబునకు నడ్డపడి చూచెదఁ గాకున్నఁ దుది నాచేయుతెఱం గున్నదియ కాదె యని వితర్కించె నప్పు డశ్వత్థామచేతోవృత్తి సాత్యవతేయుం డెఱింగియుం గృష్ణుం డెఱుంగుటయు నతం డతనితో సల్లాపంబు సేయం దలంచుటయుఁ గనుంగొని యూరకుండె.

శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు దగ్ధంబు గాకుండఁ జేయ నిశ్చయించుట.

క. వనజాక్షుఁడు ద్రోణికి ని, ట్లనుఁ దునిమితి పాండుపౌత్రులందఱఁ బాపం
బునఁ బోయితి గర్భంబులఁ, దునిమెద వం దొకటియైనఁ దొలఁగింపఁ దగున్.

క. ఏ నొక్కనిఁ బాండవసం, తానార్థము గాఁగ నిత్తు ధర్మముల మహా
దానంబులఁ గ్రతువ్రజ జన, తానందితుఁ డగుచుఁ బెంపుఁ దలకొనువానిన్.

తే. అట్టిగర్భంబు నిలుపు తక్కన్ని గర్భ
ములును భవదస్త్రమున దగ్ధములుగఁ జేయు

మనుడు సంరంభజృంభితుఁ డగుచు ద్రోణ
తనయుఁ డిట్లను నమ్మురాంతకునితోడ. 80

వ. పక్షపాతంబున నీ విట్లు పలికిన నే నెల్లల చేయుదు మదస్త్రంబునకు లక్ష్యంబులు గా గర్భంబులోనుండు గలుగు లే కుండు నది యట్లుండె విరాటనందన యగు నుత్తరగర్భంబు రక్షించెద నని చూచె దప్పనికిఁ బూనితేనియు నాయస్త్రంబున నవశ్యం బదియును విధ్వంసంబు గావింతు నని పలికినఁ బద్మనాభుండు.

క. అనఘుఁ డభిమన్యు తేజం, బనూన మై మాత్స్యపుత్రియం దున్నది నీ
తునుముట గలిగినను దద్, తనయున కే నాయు విచ్చెదను దీర్ఘముగన్. 82

క. అనిన విని నగుచుఁ గుంభజ, తనయుం డిట్లనియె నస్త్రదగ్ధుని బ్రతికిం
చిన మేల కాదె నీవి, న్ననువు నెఱుంగెదము కాక నరసఖ దీనన్. 83

వ. అని పలికి పరమాదరణీయు లగుసాత్యవతేయదేవకీనందనులవాక్యంబు లాదరింపక పాండవసంతానసకలగర్భవిషయంబుగా నస్త్రప్రమోచనంబు సేసిన నుపలక్షించి వాసుదేవుం డతనితో ని ట్లనుఁ ద్రికాలవేది యగునొక్కబ్రాహ్మణుం డుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి యుత్తరను జూచి నీపుణ్యంబునఁ బ్రాణంబులు పరిక్షీణంబు లైన పుత్త్రుండు జనియింపం గలవాఁ డది కారణంబుగా భవదీయగర్భస్థునకుఁ బరిక్షిన్నామధేయం బగు నని పలికె నమ్మహాత్మునివచనం బనృతంబు గా నేరదు భవత్కృత్యం బకృతసమంబ యబ్బాలకుండు పాండవవంశకరుం డగు నని చెప్పి తనచిత్తంబున రోషం బావహిల్లుటయు బాలఘాతి వగునీకు నశనంబు దుర్లభం బై సహాయరహితుండ వై దుర్గంధరక్తంబున నంగంబు దిగ్ధంబగుచుండ మూఁడువేలేండ్లు దిరుగుము నాచేత రక్షితుం డై యక్కుమారుండు గృపాచార్యువలన ధనుర్వేదవిదుం డై సర్వశస్త్రాస్త్రంబులు వడసి బహుసంవత్సరంబులు వసుధఁ బాలింపంగలవాఁడు వానికి జనమేజయుం డనుమహారాజు ప్రభవించి నీవు సూచుచుండ నుజ్జ్వలుం డై ప్రవర్తించు మదీయంబు లగుతపస్సత్యంబులమహనీయప్రభావంబులు సూడు మని యాడె నప్పుడు కృష్ణద్వైపాయనుండు గురునందనున కిట్లనియె. 84

తే. బ్రాహ్మణుఁడ వయ్యు నిట్లు క్రూరతకు రోయ, కస్మదీయవాక్యంబులకు నాదరంబు
సేయ కీపాపకర్మంబు సేసినాఁడ, వచ్యుతుఁడు వల్కినట్టుల యగుము నీవు. 85

వ. అని యిట్లు శపియించి నీచకర్ముండ పొ మ్మనిన విని యశ్వత్థామ యమ్మహాత్ముని యాననం బాలోకించి మునీంద్రా నీవు మనుజులలోనన యుండువాఁడ వని ప్రతిశాపం బిచ్చి నీకడన యేను వర్తిల్లఁగలవాఁడ నీవును శౌరియు సత్యవాదు లగుదురు గాక యని తనశిరోమణి పాండవుల కిచ్చి తపోవనంబునకుం జనియెఁ బాండవులును గృష్ణుండును నమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి వీడ్కొని యతిత్వరిత

గతి నరుగుదెంచి. 86

క. అరదములు డిగ్గి నగలం, బరితాపముఁ బొందు చున్న । పాంచాలిం గాం
చిరి తమచేతోవృత్తులఁ, గరుణము మిగుడంగఁ బొడమఁ । గౌరవనాథా. 87

వ. అట్లు గాంచి యక్కాంతచుట్టు నాసీను లై రప్పు డగ్రజుండు వనుపఁ బవన
తనయుం డమ్మణి యద్దేవికి సమర్పించి. 88

భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపది కిచ్చుట.

క. పగతుపని సక్కనయ్యెన్, వగ మానుము రాజధర్మ । వైశిష్ట్యము పెం
పుగ నాదరింపు నీతా, ల్మి గదా భూపాలునుమ్మ । లికముం బాచున్. 89

చ. జనపతి పంపఁ గేశవుఁడు । సంధికిఁ బోయెడునప్డు నీవు సె
ప్పినగరువంపురాజసపు । బెట్టిదపుందగుమాట లెల్ల నె
మ్మనమున నెక్కొనన్ నిలుపు । మా వగవం బని యేమి సంగరం
బునఁ బగవారు పేర్చి పొరి । వృచ్చక పువ్వులకోల సాఁతురే. 90

క. వినుము ధృతరాష్ట్రవంశం, బున మగపీఁచంబు నెల్లఁ । బొలియించితిఁ గృ
ష్ణునికారుణ్యము జిష్ణుని, పెనుఁబ్రాపును గలుగ నేను । విగతభయుఁడ నై. 91

ఉ. త్రావితి దుస్ససేనురుధి । రం బుర ముగ్రతఁ జీఱి వ్రచ్చి క్రీ
డావిధి వానియగ్రజుతొ । డల్ వడి నుగ్గుగఁ జేసి యార్చి యా
భూవరుమౌళిఁ దన్నితి నృ । పుల్ గని సంతస మంద నింత హ
ర్షావసరంబు శోకసమ । యంబుగఁ జేయుట నీకు నర్హమే. 92

క. గురుతనయుఁ డగుటఁ బ్రాణము, హరియింపఁగఁ జొరక విజయుఁ । డశ్వత్థామం
బరిభూతుఁ జేసి యాయుధ, పరిగ్రహముతోడ [1]లజ్జఁ । బాయం జేసెన్. 93

వ. చూడామణి గోలుపోవుటం జేసి యాకుంభసంభవసంభవుకీర్తిశరీరంబు వడియె
ముఱికిఁబొంది యున్న దింతియ యిటు వైరంబు [2]పేరు లేకుండఁ దీర్చుట యెవ్వరి
కిం జను నేమియుం గీడాడఁ దెఱపి లేక ధర్మతనయుండు నిర్మలకీర్తికి భాజనం బై
యుల్లసిల్లెడు నూఱడిల్లుము. 94

తే. అనినఁ గొండొక తెలివొందు । నాననంబు, తోడ నుత్థిత యైనయా । తోయజాక్షి
ప్రభలు పర్వంగ నొప్పు నా । పద్మరాగ, రత్న మఱచేత నిడికొని । రాజుఁ జూచి. 96

వ. భీమసేను నుద్దేశించి.

ఉ. నా మన మార దీనిఁ గని । నందముఁ బొందితి నింత సాలు నా
కీమహనీయరత్నము వ । హింపఁగ నర్హుఁ డితండ యంచు నా
భూమిపుచేతఁ బెట్టుటయు । భూవర యాతఁడు ద్రోణిగౌరవ
శ్రీ [3]మది భక్తిఁ బెంపఁగ ధ । రించె శిరంబున దానిఁ బ్రీతుఁ డై. 97

1 మణియుఁ. 2 వేరులేకుండ. 3 మణి.

వ. ఇవ్విధంబున. 98

తే. విలసితం బగునమ్మణి చెలువు మిగుల
ఫాలియందు ధరించి యమ్మనుజనాథుఁ
డుదయరాగనితాంతసముజ్జ్వలేందు
బింబమునఁ బొల్చుపూర్వశైలంబు వోలె. 99

వ. ఇత్తెఱంగునం బాండవాగ్రజుండు పాంచాలికిఁ బ్రియం బాచరించి తత్ప్రభృ
తికాంతలును సహదేవప్రముఖపురుషులును వినఁ బవనతనయుం డశ్వత్థామఁ
బొడఁగనుట మొదలై గురునందనుండు చూడామణి యిచ్చుట తుదియైన
వృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్ప నాభూవల్లభుండు లోనుగా నెల్లవారును నపత్య
బాధకం బైనయాబ్రహ్మశిరంబుప్రభావం బూహించి కృష్ణునిప్రతివిధానంబు
గలుగుట నాఱడిల్లియు నెట్లగునో యనుశంక నుండి రత్తఱి నుత్తరకుం దక్కఁ
బాండవేయవంశవధూజనంబులకు గర్భంబులు లేక యుండె నయ్యస్త్రోత్తమం
బవ్విరాటపుత్త్రియుదరంబున నున్నపిండంబు బాధితంబు సేయుట గనుంగొని
యప్పుండరీకాక్షుండు ద్రౌణితో సల్లాపంబు సేయునవసరంబున నయ్యస్త్ర
ఘాతవేదన లేకుండఁ దనచిత్తవృత్తిన యుడిపెంగాన యవ్విశేషం బయ్యభిమన్యు
వల్లభ యాదిగా నెవ్వరు నెఱుంగ రది యట్లుండెఁ బుత్త్రులదెస వగ దొఱఁగ
కున్నయాధర్మనందనుండు దేవకీనందనున కిట్లనియె. 100

చ. బలమున శౌర్యసంపద నభంగపరాక్రము లైనద్రౌపదే
యుల నొకరుండ ముట్టికొని యుద్భటవిక్రమ ముల్లసిల్ల దు
ర్బలుల వధించుచాడ్పునఁ గృపాణకళాలలితంబు లొప్ప వి
చ్చలవిడిఁ ద్రుంచె నట్టె గురుసంభవుఁ డంతకు నెట్లు సాలెనో. 101

శా. ఉద్యోగస్ఫురితుం డజయ్యభుజవీర్యుం డిద్ధవిక్రాంతిసం
పద్యోగప్రథితుండు శక్రసుతసంభావ్యక్రమాద్యద్ధను
ర్విద్యావైభవశాలి సంగరకళావిస్తారసంవేది ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డతఁ డోర్వ కున్కి యెటు లశ్వత్థామయుద్రేకమున్. 102

క. తక్కను గలపాంచాలుర, నొక్కఁడ శిబిరంబు సొచ్చి యుక్కు దలిర్పం
బెక్కండ్రఁ దునిమెనటె యిది, యక్కజ మగు నేమికతన నధికుం డయ్యెన్.

వ. అనిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డిట్లనియె. 104

ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుఁడు శివప్రభావంబు చెప్పుట.

చ. హరుఁ బరమేశ్వరేశ్వరుఁ గృపాతిశయార్ద్రు నమేయమూర్తి శం
కరు నచలైకభక్తిరసగమ్యుని నవ్యయు నిందుమౌళిఁ ద
త్పరమతి నాశ్రయించి యనపాయబలోద్భటశౌర్యసంపదన్

గురుతనయుండు గాంచి యధికుం డగుటం బగదీర్చె నమ్మెయిన్. 105

చ. శివుఁడు ప్రసన్నుఁ డైన నజి చేయునె యెవ్వరి కైన రాజపుం
గవ యమరత్వ మైన బలఘస్మరు గెల్వఁగ నోపునట్టిద
ర్పవిభవ మైన నిచ్చుఁ బరిపంథు లనేకుల నొక్కరుండు బా
హువిలసనంబు ఘోరముగ నోర్వఁగఁ జాలుట యాగి సోద్యమే. 106

ఉ. తెల్లమి గాఁగ నేను శివదేవు నెఱుంగుదు భూతసంచయం
బెల్ల జనింప నిల్వఁగ లయింపఁగఁ జేయు నతండె యవ్విభుం
డుల్లమునం దలంప భువనోత్కరవిశ్వవిధానయుక్తి వ
ర్తిల్లుచు నుండు భక్తికి విధేయుఁ డమేయుఁడు కౌరవేశ్వరా. 107

వ. అమ్మహాదేవునిదివ్యలీలలు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 108

సీ. భూతసంచయసృష్టి బుద్ధిఁ దలంచి యప్పరమేశుఁ గానఁగ బ్రహ్మ యరిగి
తనదుమనోవృత్తి దగ నెఱింగించిన, నమ్మహాత్ముండు తదభిమతంబు
గావింపఁ బూని తపోవిభవం బేమి,పనులకు నైనను బ్రథమసాధ
నం బని యూహించి యంబుసమ్మార్జిత, నిజమూర్తి యై తపోనిష్ఠ నుండె

తే. నావిరించియు నద్దేవదేవు రాక, బహుసహస్రవర్షంబులు వార్చియుండి
నిజతపఃప్రభావంబుననిపుణచిత్తు, దక్షుఁ డనువాని సృజియించె ధరణినాథ.

వ. ఇట్లు సృజియించి యువ్విరించి యతని నాలోకించి ప్రజల సృజియింపు మని పంచిన నతండు పెద్దనా రొండ్లు లే రై రేనియు సృజియించెద ననిన నప్పరమేష్ఠి పరమేశ్వరుండు జలనిమగ్నుం డై యున్నవాఁ డేను నిన్ను నియోగించెద నింక సృజియించు పెద్ద లెవ్వరును లేరు సృజియింతువు గాక యనవుడు నమ్మహాత్ముండు దేవాసురమనుష్యతిర్యగాత్మకభూతంబుల సృజియించిన నాఁకొని యవి దక్షప్రజాపతి భక్షింపం గవిసిన. 110

ఆ. అతఁడు బ్రహ్మపాలికతిరయంబునఁ బాఱి, భూతతతులు నన్నుఁ బొదువకుండ
నాఁగవలయు వానికాహారములు గల్పి,తములు సేయవలయుఁ దగ మహాత్మ.

వ. అనిన విని యాజగత్కర్త యోషధులును ఫలమూలాదిభక్ష్యసంపదుపకారంబులుగా వృక్షలతాగుల్మంబులును గల్పించి యాభూతంబులకు వాని నాహారంబులుగా సమర్పించి మఱియును బలిష్ఠభూతంబులకు దుర్బలభూతంబులు భక్ష్యం బగుం గాక యనియు నాదేశించె నంత నాభూతంబులు ప్రీతంబు లై చని తత్ప్రకారంబున వృద్ధి నొంది సంతానరూపంబున సమృద్ధంబు లగుచు నుండెఁ బెద్దకాలంబునకు బాలేందుధరుండు జలంబులు వెడలి వచ్చి భూతకోట్ల నాలోకించి కోపించి నిజలింగంబుఁ బుచ్చి నేల నిడినం గని యానీరజాసనుండు భవునిం బ్రశమనవాక్యంబుల ననునయించుచుఁ జేర నరిగి లింగంబు నిల్లేల చేసి తనుటయు నద్దేవుండు, 112

క. భూతంబుల సృజియించుటకై తోయములందు మునిఁగి యత్యుగ్రతపః
స్థితుఁడనై వచ్చితి నొరు, చేత సృజన మగుట నిట్లు సేసితి దీనిన్. 113

వ. భూతంబుల సృజియించుటకుం గాక లింగంబు [1]దన కేల యని పలికి సంరంభ
విజృంభితుం డగుచు మాల్యవంతంబునకుఁ జని మహాతపంబు సేయుచుండ. 114

క. (ఆసమయంబున లింగము, భాసురగతిఁ జూడ నొప్పె బ్రహ్మాదులకుం
జేసిరి పూజలు వారలు, వాసవముఖ్యామరాదివర్గముఁ దారున్. 115

వ. అంతం) బెద్దకాలంబునకు. 116

క. సురలోకమహాధ్వరమ్మా, చరింపఁగఁ దలంచి ద్రవ్యసంపద మిగులం
దొరకొల్పి భాగయోగ్యామరుల నిరూపించి యతిసమాహితమతులై. 117

వ. తొడంగి యనుష్ఠానప్రపంచప్రవర్తకు లగు చుండిరి గాని రుద్రునిమహానుభావం
బెఱుంగమిం జేసి యయ్యాగమూర్తికి భాగకల్పనం బొనర్ప రైరి దాని నెఱింగి.

రుద్రుఁడు దేవతలు సేయుయజ్ఞంబు నేయుట.

సీ. అతులతపోమయం బయి యద్భుతావహం, బగుచున వైభవ్యంబున నతిశయిల్లి
బాలార్కసన్నిభప్రభఁ దేజరిల్లెడు, నట్లుగా నొక్కశరాసనంబు
సృజియించి దానికి శింజినీప్రముఖంబు, లగునంగకములు యజ్ఞాంగకల్పి
తములు గావించి యుద్దామకోపానల,జ్వాలలు సాకారలీల నిగుడఁ

ఆ. గేలియం దమర్చి కృత్తివాసుఁడు సుర,శ్రేణి క్రతువు నియతిఁ జేయునెడకు
నరుగుదెంచె సత్వరాభీలహేలావి, కాసభాసి యగుచుఁ గౌరవేంద్ర. 119

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగెఁ బాతాళంబు ఘూర్ణిల్లె భూ
ధరముల్ పెల్లగిలెన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు నొందెన్ దివా
కరచంద్రాగ్నులదీప్తి మాసె సురలోకం బాకులం బయ్యె న
ప్పరమేశుం డటు తా మరుత్క్రతుపరిభ్రంశార్థియై వచ్చినన్. 120

చ. అనిమిషసంఘ మెల్లను భయంబునఁ జేష్టలు దక్కి యధ్వరం
బు నడప నేర్పు లేది కురుభూవర చిత్రగత ప్రకార మ
య్యె నడరి యేసె నాక్రతువు నీశుఁడు డెందము గాఁడఁ బాఱి పో
యె నది మృగంబుచందము వహించి హుతాశనసంయుతంబుగన్. 121

వ. ఇవ్విధంబున యజ్ఞం [3]బపక్రాంతం బగుటయు నిర్జరులు నిశ్చేతను లై రందు
సవితృనిబాహువులును బూషునిదంతంబులును భగునిలోచనంబులును ద్రిలో
చనుండు గోదండాగ్రంబునఁ దునియను డొల్లను బగులను బొడిచె నప్పుడు
దలరి దివిజులు యజ్ఞాంగంబులతోడం గూడఁ బలుగడలం బాఱం దొడంగిన. 122

క ఆదేవుఁడు వారందఱు, నేదిక్కులఁ బోవ కుండ నెయిది భయం బా
పాదించుచు నలి నాఁగెం, గోదండమునారి సాఁచి గుములు గొనఁగన్. 123

1 ద శ్కేల. (2) ఇది వ్రాఁతప్రతులందుఁ గనుపట్టదు. 3 బు ప్రశాంతం.

తే. ఏయ నొల్లక యమరులు నివ్విధమునఁ
బొదివికొని యీశ్వరుఁడు దూలఁ బుచ్చ వార
లొక్కట మొగి వింటిగొనయంబు వెక్కుదునియ
లయ్యెడుమ యనవుడు నది యట్ల యయ్యె. 124

వ. ఆలోన. 125

క. సుర లాక్రతువుం దారును, శరణం బనుపలుకుతోడఁ జరణానతు లై
కరుణకుఁ బాత్రము లగుటయు, శరణాగతవత్సలుఁడు ప్రసన్నతఁ బొందెన్. 126

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డై. 127

తే. ఆత్మకోపంబు పుచ్చి జలాశయమున, వైచి బాలేందుధరుఁడు దేవతల నాద
రమున నీక్షించె సమ్మహోగ్రంపురోష, మనలరూప మై యిగిరించె నజ్జలముల.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గృపాయత్తచిత్తుం డై సర్వేశ్వరేశ్వరుండు సవితృనకుఁ బూషునకు
భగునకుఁ గరంబులును దంతంబులును నయనంబులును నొసంగి యజ్ఞం
బెప్పటియట్ల ప్రవర్తిల్ల ననుగ్రహార్ద్రభావంబునం బనిచిన. 129

క. అమరులు భక్తిం గ్రతుభాగము నప్పరమేశ్వరునకుఁ గల్పించి రతం
డు మనంబునఁ బ్రీతుం డై, సమాహితుం డయ్యె జగము సంతోషించెన్. 130

వ. అట్టివి యుద్దేవదేవునిదివ్యలీల లతండు కోపించిన భువనంబు లస్వాస్థ్యంబును బ్ర
సన్నుం డైన సుఖిత్వంబును గను నాభూతనాథుండు గురుసుతునకు సన్నిహితుం
డయ్యెఁ గావున నయ్యోధవరుం డొక్కరుండ శిబిరంబు ప్రవేశించి యిత్తెఱంగు
పరాక్రమం బాచరించెఁ గాని యివ్విశేషం బారథికవరునిశక్తి నైనది గా దది చి
త్తంబున నిడం బనిలేదు భీష్మద్రోణకర్ణశల్యాదు లైనమహావీరులం బోరఁ బరి
మార్పం దొరకొనుటకును దర్పదుర్ధము లైనధృతరాష్ట్రనందనాగ్రేసరు లైన దు
శ్శాసనదుర్యోధనులఁ జలంబు నెరయ వక్షోరక్తపానంబున నూరుభంజనంబునం
బరిమార్చుటం జేసి ప్రతిజ్ఞాపూరణాచరణశోభనంబు నొంద సంభావించుటకును
గారణం బైనభవదీయదైవమానుషయోగంబునకుఁ బరమానందంబు నొందు
మని యిట్లు గోవిందుండు ధర్మనందనునకు నాశ్వాసం బొనరించె నని జనమేజయు
నకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 131

స్రగ్ధర. సాయంప్రాతర్హుతప్రజ్వలితహుతవహస్వైరనిర్ధూతజాడ్య
స్ఫాయచ్ఛ్వేతప్రసా[1]దప్రసృమరవిమలప్రౌఢబోధానుమోదీ
మాయా[2]వ్యాపారదూరా [3]మఖతతివ్యాప్తినిర్మాణసంపాద్యమానా
శ్రేయోరాజత్త్రిలోకాశ్రితజనదురితక్షేపలీలావిలాసా. 132

క. సురనికరానందకరా, సురారికాంతావిలాసశోభాపహరా
కరుణాసక్తమనస్కా, సరిద్వరాబర్హిబర్హచారుశిరస్కా. 133

---

1 దాస్పదవిమలతర. 2 వ్యాహార. 3 మధురవి-వ్యాప్తి-ధృతి-నిర్మాణ.

మాలిని. అకలుషహృదయాభి। వ్యక్త సర్వోపయుక్తా
సకలనిగమవేద్యా। స్వాస్థ్యవిద్యోపపాద్యా
ప్రకృతివికృతిభావ। ప్రాప్త సాంఖ్యప్రదీప్తా
[1]సుకృతమయవిలాసా। సుస్థిరానందభాసా. 13

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కన సోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 135

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలిసౌప్తికపర్వము

సమాప్తము.

1 సుకృతమయకలాపా ♦ సుస్థిరైశ్వర్యరూపా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

సాంగత్యవిధాయివి
కాసోల్లాసితకటాక్ష కరుణామయమూ
ర్తీ సారబోధభరిత
వ్యాసాదిమనోనివాస హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయజగ, తీవరుఁడు గుతూహలము మఱిదిఁ మొలతేరం
గా వైశంపాయనవద, నావేశితదృగ్విలాసుఁ డై యిట్లనియెన్. 2

వ. తనసుతుండును సైన్యంబును బాండుసుతులచేత నట్లగుట సంజయువలన విని ధృతరాష్ట్రుం డెబ్బంగి వర్తించె నశ్వత్థామకృపకృతవర్మ లారాత్రి తమచేసిన పరాక్రమంబు తెఱంగు దుర్యోధనున కెఱింగించి పోయి రని వింటిఁ బదంపడి కరినగరంబు దెస కరిగి మగిడి రనియు నాకర్ణించితి వార లట యెవ్వలనికిం జని రేల మగిడి రశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబునకుం బోవం దక్కినయిరువురు నెక్కడ వోయి రవ్విధంబున విజయంబు నొందినధర్మనందనుం డేమి యాచరించె నంతయుం బరిపాటిం దేటపడం జెప్పు మనిన నమ్మునివరుం డిట్లనియె.

తరల. ధరణినాయక యట్లు పుత్రశతంబు వైరికులంబుచే
నిరవశేషత నొందుటన్ మహనీయగౌరవహీనతం
బొరసి కొమ్మలు దున్మ మ్రోడ్పడుభూరుహంబును బోలె ని
[1]ర్భరవిపద్వికలాత్ముఁ డై ధృతరాష్ట్రుఁ డుల్లము వెమ్మఁగన్. 4

వ. చింతాభరంబున నూరక యున్నం జూచి సంజయుం డతని కిట్లనియె. 5

ఆ. నీకు నితరులట్లు శోకింపఁ దగునె యె, వ్వరిఁ దలంచి యింక వనరువాఁడ
వీవు శోకమునకు నెయ్యది తుది యిది, వలవ దుడుగు వినుము వసుమతీశ.

వ. పదునెనిమిదియక్షౌహిణులు సమసెఁ బితామహపితృభ్రాతృపుత్రపౌత్రసఖిసుహృ

---

1 ర్భరముతో వికలా.

త్సహాయులుం దెగి రందు వగపునకుం బని గానివారలు గలరే యేది కొలందిగా
వగచె దండఱుకు నగ్నికార్యంబు నిర్వర్తింపను దగినవారలకుం దిలోదకప్రదా
నంబులు సేయను వలయుఁ బొలిగలనికి నేంచేయు మనుటయు. 7

క. విపులార్తిఁ గూరి మనుజాధిప యాభూవల్లభుండు ధృతి లేమిం జం
డపవనపతితం బగుపాదపంబుచందంబు దోఁప ధరణిం బడియెన్. 8

వ. పడి యుండి తల దోర్చికొనుచు ని ట్లనియె. 9

వసంతతిలకము. హా పుత్త్రవర్గ మిటు లాఱడిఁ బోవ దీప్త
వ్యాపార మేది మది వందుచు దీనవృత్తిం
బ్రాపించి యన్యులకృపం బదికింప నింకే
నోపఁ భవం బెడలి యుండఁగ జీవితోడన్. 10

క. ఎఱకలు విఱిగినగరుడుని, తెఱఁగునఁ దేజంబు సెడినదినకరుగతి నం
దఱు బంధులు దెగి విభవం, బఱి వెలువెలఁబోఱు చునికియది బ్రదుకగునే. 11

సీ. సంధికిఁ గృష్ణుండు సను దెంచి పెక్కుభంగులఁ జెప్పె భీష్ముండు గుంభజుండు
నట్లు హితార్థులై యంతలంతలు మాట, లాడిరి జామదగ్న్యాదులైన
మునివరు లవ్విధంబున నార్తి చెప్పి రా,బుద్ధు లన్నియును దుర్బుద్ధి నగుటఁ
బాటింప నైతి లోభమునఁ బాండునృపాలు, పాలు తత్సుతులకుఁ బంచి[1] యీని

తే. నాకతంబునఁ బొలిసిరి నందనులును
జెలులుఁ జుట్టంబులును సహాయులును ధైర్య
మెట్లు కలుగు వైదికముల కెట్లు మనసు
గొలుపుఁ బ్రాణంబుతో నెట్లు నిలువ వచ్చు. 12

క. నాకీడు దలఁప నేరక, [2] శ్రీకి నెడపి పాడి యింత సేయక పుత్త్రా
నీకసుహృద్బాంధవులం, బోకార్చితి బ్రదుకు టింకఁ బొసఁగునె చెపుమా. 13

వ. దైవంబు దుఃఖభాజనత్వం బొనర్చుటం బూర్వజన్మాచరితం బైన నసుకృతంబు లేమి
గాన నయ్యేడు వయ్యఃపరిణామంబునఁ బంచభూతక్షయంబును దుర్వినయపరిపా
కంబున సకలబంధునాశంబును సమయసంప్రాప్తంబు లయ్యె నింక బ్రహ్మపద
ప్రాప్తియ తగునది యై యున్నది యది యాచరించుట సంశితవ్రతపరాయణు
లైనపాండుసుతులు చూతురు గాక యనిన విని యజ్జనపతిశోకంబు శాంతంబు
సేయుటకు సంజయుం డి ట్లనియె. 14

క. శ్రుతులును శాస్త్రములు బహు,శ్రుతులవలన వింటి శాంతి చొప్పడ వలదే
మృతికి నృపు లడలుదురె ధీ, యుతు లీవిధమునకు రోయ కుందుదురె నృపా. 15

వ. తొల్లి సృంజయుండు పుత్త్రశోకార్తుం డైన నమరమునిసత్తముం డగునారదుం
డుపన్యసించినయితిహాసం బభిమన్యుమరణశోకసంతప్తుం డైనధర్మతనయునకుం

1 యీన. 2 శ్రీకి నడపి పాడి; శ్రీకై తగుపాడి.

బరాశరతనయుండు సెప్పినచొప్పునన యేనును జెప్ప నాకర్ణించితి గాదె యట్లు
ను గాక సుహృజ్జనంబు లుపదేశించినమాటలు విననైతి నని నీవ చెప్పె దుమ్మ
లింపం బని యేమి నీకును నీకొడుకునకు మంత్రులు దుశ్శాసనుండును గర్ణుం
డును శకునియు నట్టి యేమి సెప్పఁ గల దవధరింపుము. 16

ఆ. కొలఁది నెఱుకుఁగాని కొడుకెన్నఁడును గార్య,తంత్రమునకుఁ జొరఁడు దాని నీవు
మాన్పనొల్ల వతనిమగఁటిమియును లావు, నచ్చి లోభ మెదఁ బెనంగొనంగ.

క. ఆర్యులు తఱితోఁ దగియెడు, కార్య మనుష్ఠింతు రట్లుగా కప్పని మా
త్సర్యమునఁ దిగిచి పట్టి య, నార్యులు దుదిఁ దూర వగతు రాపద యైనన్.

ఆ. జున్ను చెప్పఁగంపుఁజో నైనచలి నున్నఁ, జూచి విఱుగఁబడుటఁ జూడ కాత్మఁ
దీపుఁ గోరి యుఱుకుతిండికాఁడును బోలె, నయితి వగచు టింక ననుచితంబు.

క. వగచినఁ బోయినకార్యము, మగుడునె వగవంగ లోకమాన్యం డగునే
వగ పుణ్యగతికి మూలమె, వగ యెల్లవిధముల నుడుగవలయు నరేంద్రా. 20

మత్తకోకిల. తాన చుట్టుఁ దగిల్చి యగ్ని యుదగ్రతం దరికొన్నఁ దా
పానుభూతిక నోర్వఁ జాలక యప్రయోజనవాక్యసం
తానశోషితవక్త్రుఁ డై యతిదైన్య మొందెడువానియ
ట్లైననీదువిలాప మన్యులకు కాడఁ బట్టగు భూవరా. 21

ఆ. నీవుఁ గొడుకుఁ బలుకునిష్ఠురవచనంబు, లనుసమీరగతుల నతిశయిల్లు
పార్థరోషవహ్నిఁ బాల్పడి రధిప నీ, వార లెల్ల నింక వగవఁ దగునె. 22

వ. అని యనేకభంగులం బలికిన సంజయుపలుకులకుం జెవి యొడ్డి ధైర్యంబు చిక్కఁ
బట్టి యంకిలి దేఱినయవ్విభు నాలోకించి యేల నేలం బడి పొరలెదు లె మ్మని
పలికి విదురుం డిట్లనియె. 23

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట.

క. పెరుఁగుట తగ్గఁగ రుచులం, బొరయుట యరుచంబు గాఁగఁబుట్టుట సావం
బెరయుట సాయఁ బదార్థో, త్కరముల నైజ మది యెట్లు దప్పింప నగున్. 24

సీ. బిరుదుల నైనను బిఱికివాండ్రను నైనఁ, జంపుచోఁ గడపఁడు జముఁడు నేర్పు
లావును మర్త్యుని చావు మాన్పఁగ లేవు, రణ మొనర్చినఁ గాని రాదె మరణ
మెయ్యది యవధి యిందెల్లవారును దెగు, వార కాకది గడవంగ వశము
గా దింత యుమ్మలికం బేల యట్లును, గాక నీసుతులు సంగ్రామకేళి

తే. సలిపి యింద్రుని కతిథులై చనిరి యజ్ఞ, దానవిద్యాతపోలబ్ధమాననీయ
గతులు సమరానివర్తనవ్రతులయరు గు,నట్టిగతులకుఁ బాటిగా వండ్రు బుధులు.

వ. కావున వారికి వగవం బనిలే దది [2]యట్లుండె సంసారంబున మాతృపితృసోదరదార
పుత్రసహస్రంబు లనుభవగోచరంబు లయ్యె నం దెవ్వరికి వగచెద వని వెండియు.

1 కాటపట్టగు. 2 యిట్లుండేని.

తే. యౌవనంబును రూపంబు జీవితంబు, ద్రవ్యసంచయములు ననిత్యములు గావె
నీనిహానికి నగ నవివేక మగుటఁ, బండితులు వగఁ గూరరు పౌరవేంద్ర. 27

వ. పాండిత్యసంపన్నుండ వగునీవు బంధుజీవహానికి వగవం దగునె వగవ కూరకు
నికి నే లాకర్ణింపుము. 28

ఇంద్రవజ్రము. చింతాపరత్వంబునఁ జెందు దుఃఖా
క్రాంతత్వ ముర్వీశ్వర కాన నీవుం
[1]జింతింపఁ డార్యాత్ముఁ డచింతనుం డై
యంతఃపరీతాపము నార్పఁ జాలున్. 29

క. ప్రియవస్తు వెడలుటయు న,ప్రియంబు వాటిల్లుటయుఁ బరిజ్ఞానవిని
శ్చయహీను లైనయల్పా,శయులకు దుఃఖంబుఁ జేయు జగతీనాథా. 30

వ. పండితుల నవి గలాపం జాల వనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డతనిదిక్కు మొగంబు
గాఁగఁ గూర్చుండి నీసుభాషితంబులకతంబున శోకంబు డిందు పడియెఁ బండి
తులు ప్రియాప్రియవస్తువియోగసంయోగంబులవలన జనించుమానసదుఃఖం
బుల నేమిటం జేసి పొరయ కుండుదు రది సెప్పు మనుటయు నమ్మనుజపతి కతం
డి ట్లనియె. 31

క. ఈ లోకము నిస్సారం, బాలోకింపంగ ననఁటియట్టుల యని తా
లోలతఁ బొందనిపురుషుం, డేలా నెవ్వగలఁ జెందనిచ్చు మనంబున్. 32

తే. అరయవచ్చినఁ దనమేను నెరవ తనకు, నొండురూపులు దక్కక యునికి యరుదె
యనుతలంపు ధ్రువంబుగ నలవరించి, బుధజనంబులు శోకంబుఁ బొరయ రధిప.

సీ. ఒకయింటనుండి వేఱొకయింటి కరిగిన, విధమును వస్త్రంబు విడిచి యొండు
వస్త్రంబు గట్టినవడువును నై యుండు, నోడలు దొలంగి యొండొక్క యొడలు
గైకొంట నృప వినుకడవకు సారెపై, నమర మృత్తిక యిడునపుడు విరియు
టయు వెరవారఁ బట్టఁగ రాక చెడుటయు, వానియెత్తునెడ వ్రయ్యుటయును

తే. నెత్తి యొకచోట డించిన నెడలుటయును
నెండి యవియుటయును నావమిడినఁ బగిలి
పోవుటయు వాడుజనులచేఁ బొలియుటయును
గలుగుగతి మేని కెట్లును గలుగుఁ జేటు. 34

వ. అది యెట్లంటేని గర్భాధానవేళయందును బిండావస్థయందును బ్రసూతిమా
త్రంబున బాల్యంబునను యౌవనంబునం బ్రౌఢత్వసమయంబునను వార్ధకంబు
నం గర్మానురూపం బగునాశంబు శరీరంబునకు సంప్రాప్తం బగు నిది కొలందియని
యెఱుంగ రా దట్లగుటం దమతమసుకృతదుష్కృతంబుల తెరువులఁ బోయిననీత
నయాదులవలనివగలం బొగులం బ్రయోజనంబు లేదు ప్రాజ్ఞులు వివేకంబున సం

1 జింతింప కార్యుండు వి•చింతనుం డై

సారంబు దుఃఖబహుళం బని యెఱింగి తద్రూపగహనంబు గడచి శాశ్వతసుఖం
బుఁ బడయుదు రనిన విని యాంబికేయుండు సంసారదుఃఖబహుళతయును దద్గ
హనత్వంబును నెఱింగింపు మనుటయు నవ్విభునకు విదురుం డిట్లనియె. 35

తే. కలసి శుక్లశోణితములు కరుడుగట్టి, విను మమేధ్యమధ్యమునఁ బ్రవృద్ధిఁ బొంది
కాలవశత నప్పిండ మంగంబు లెల్లఁ, గలిగి శిశు వయి మారుతగతి యెలర్ప.

క. వెడలునెడ గాఢపీడం, బడి సుడివడి యోని నొత్తువడి యొకభంగిన్
వెడలఁగ గ్రహభూతము లప్పుడు దొడఁగి యనేకదురితములు గల్పించున్.

వ. ఇట్లు జనియించి మనుజుండు. 38

క. బాలత్వంబున నవివే, కాలోలత శుచియు నశుచి యైనదియు సమం
బై లీల జుగుప్సితవిధ, శీలత నొందంగ దుర్విచేష్టలఁ దిరుగున్. 39

క. యౌవనమున విషయపర, త్వావేశము దుఃఖకారి యై యలఁపఁగ నా
నావిధదుర్వినయములకుఁ, బావల మై మెలఁగు నిందితప్రక్రియలన్. 40

మత్తకోకిల. వృద్ధుఁ డైనతఱిన్ బలంబును వీఁకయుం దఱుగంగ దు
ర్బుద్ధి వాటిల వ్రగ్గి యింద్రియముల్ విశక్తతఁ బొంద దో
షోద్ధతిన్ రుజ లుద్భవింపఁగ నొందు రూపగు పాశసం
బద్ధుఁ జేసి జముండు దివ్వఁగఁ బాయు నబ్భవముం దుదిన్. 41

వ. కావున సంసారంబు దుఃఖబహుళం బగుట విస్పష్టం బది యట్లుండె లోభక్రో
ధమదోన్మత్తు లై దుర్మతు లింద రమింతు రిందలిసుఖలేశంబున కై యొండొరు
లం జెఱుపను జంపను జొచ్చి ధర్మపథంబు దప్పి యమకింకరులచేతం బడుదు
రిత్తెఱంగు బుధులవలనఁ దెలియ విని విమలస్వాంతులు సన్మార్గంబున వర్తి
ల్లి [1]నిత్యానందస్వరూపు లగుదురు దీనిగహనత్వంబు పెద్దలచేత వినినతె
ఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 42

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱంగెఱింగించుట.

తరువోజ. అతిదుర్గ మగునరణ్యప్రదేశమున, నవనీసురుం డొకఁ డరుగుచునుండ
మితిలేని ఘోరంపుమృగములు శరభ, మృగపతిప్రముఖముల్ మిక్కిలిభయము
మతి గావహించుచు మార్గంబునందు, మల్లడిగొనుడు నున్మార్గయానమున
ధృతి దూలఁ జన నవి తిరిగె వెన్వెనుకఁ, దెక్కలికాఱుఁ దోఁతెంచి రాతనికి.

వ. అట్టియెడ. 44

తోటకము. గరుపాఱఁగ మేను ప్రకంపమునం
బొరిఁ దొట్రు పడం బదముల్ దొలఁగం
జొర నెచ్చోటు లేమి నసువ్యయభీ
భర మొందినఁ జేడ్పడుభావముతోన్. 45

1 విద్యానంద.

గీ. దెసలు గలయంగఁ జూచుచు దిక్కు దనకు
నెవ్వరును లేమి వెగడందు నెంతదవ్వు
ననిన నడవికిఁ గడ లేమియును మృగవ్ర
జంబు పొదువుటయును గొందలంబు సేయు. 46

వ. అప్పు డాభీషణారణ్యంబున నేదిక్కు సూచినను దఱచుగా నొడ్డినయురులు దోఁచె ఘోరాకార యగునొక్కయువిద యతనిం గౌఁగిలించుకొనియెఁ బంచశిరంబులును నగనిభంబులు నగునాగంబు లనేకంబు లవ్వనంబునం గ్రందుకొనం దిరుగుచుండెఁ దత్ప్రదేశంబున నొక్కయుదపానంబు వల్లీవితానంబుచేత సంవృతం బై మీఁదఁ దృణంబులు నరఁగి నిగూఢం బై యున్న నప్పురుషుం డానూతం బడి యొక్కబలుదీఁగం దవిలి తలక్రిం దై వ్రేలుచుఁ గొమ్మ నున్న పనసపంటిచందంబున నుండె న ట్లయ్యవస్థ నొందియు నక్కూపంబులో నొక్కభీమభుజంగంబు నాలుకలు గ్రోయ నాఱుదలలును బం డ్రెండు కాళ్లును గృష్ణశబలవర్ణంబును గలమహాగజం బానూతిదరి నున్నతరువుఁ జేరం జను దేర నందు శాఖోపశాఖల నానావర్ణంబు లగుమధుకరంబులు మధుసంచయనం బాచరించి వర్తింప సితాసితంబు లగుమూషికంబు లమ్మహీరుహంబుమూలంబు నఱకు చుండ. 47

ఉత్సాహావృత్తము. ధరణినాథ వినుము మధువుధార లెల్ల ప్రొద్దునుం
దొరుఁగుచుండఁ నతఁడు వాని దోహలమున నానుచుం
బొరయఁ జెప్పఁ దృప్తి వగల ప్రోక యైనయట్టిదు
స్తరపుటున్కి కొల్లఁబాటుఁ దన్కుఁ డించు కేనియుఁన్. 48

వ. ఇ ట్లున్నయతనికి నాబహువ్యాళంబులం దెక్కలికాఱులయురులవలనను నయ్యుగ్రకామినీకారణంబుననుం బంచశిరస్కంబు లగుసామజంబుల సందడి నాకూపంబులో నున్నయద్దారుణదర్వీకరంబుకతంబునను నూతిదరిం జరించునగ్గజంబు ఘోరత్వంబునం జేసియు మూషికంబులతరుపతనహేతుభావంబునను నాచంచలచంచరీకంబులకారించుటనుం జేతోవృత్తంబు వికలతాయత్తం బై యుండ నతండు జీవితాశయు విడువం డనిన విని విదురునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 49

క. మనమునఁ గృప పుట్టెడు న, ట్లనయముఁ గీ డైనయునికి కాతం డెట్లోఁ
గనియెను విడుమర దానికి, విన వలతుం జెప్పవే వివేకనిగూఢా. 50

కవిరాజవిరాజితము. అనవుడు ని ట్లనునన్నరపాలునకాతఁడుమోక్షముకర్థి జగ
జ్జనులకుఁ బుట్టుట సన్మతిఁ గోరి విశారదు లాదరసంభృతు లై
యనఘ సుదుస్తర మైనభవంబునక చ్ఛగునీయితిహాసము బో
ధనమహనీయవిధంబునఁ జెప్పి రుదాత్తగుణాశ్రయతామహితా. 51

. కావున నేతత్స్వరూపం బభివ్యక్తంబుగా వివరింప వలసి యుండు వినుము

చెప్పెద నాదుర్గంబు సంసారగహనంబు వాలుమృగంబులుఁ దెక్క-
లికా ఉగులు రోగంబులు కామిని జర పంచశిరస్కంబు లగుగజం
బు లింద్రియప్రపంచంబు లాకూపంబున నున్ననాగం బంతకుండు తీఁగ జీవి
తాశ కూపంబునుపాంతంబున నున్నయవనీరుహం బాయువు దానిదెస నడచు
సామజంబు సంవత్సరంబు తదీయశిరంబు లాఱును ఋతువులు తత్పాదం
బులు పండ్రెండును మాసంబులు తరుమూలంబు నఱకునెలుక లహో
రాత్రంబులు మధుకరంబులు కామంబులు మధుధారలు కామరసంబులు
మధుసంచయనం బాయువు వానివలన మానవు లాసక్తు లగుదు రిట్టిసంసార
చక్రంబుపరివర్తనంబు బుధు లెఱుంగుదురు వారు దీనిపాశంబులు ద్రెంపం
జాలుదు రనిన విని యాంబికేయుండు విదురున కి ట్లనియె. 52

క. హితము పదేశించితి వీ, వతినిర్మలచిత్తవృత్తి వగుట సుజనసం
స్తుతగుణ యింకను జెప్పుము, ధృతికారకవచనపద్ధతిన్ విశదముగన్. 53

వ. అనుటయు విదురుం డవ్విభున కి ట్లనియె. 54

కవిరాజవిరాజితము. అనయము లోలతమై విషయప్రచయం బనుదుస్తరపంకమునన్
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండఁగఁ గాలము ముట్టి రుజన్ జర నెవ్వగ పై
కొన దారకొల్పి క్రమంబున నంగము క్రొవ్వును జెల్వును బాపి ప్రయో
జనరహితంబుగఁ జేసి యపాత్రపుఁజా ఫైనరించుఁ గురుప్రవరా. 55

వ. అని మఱియును. 56

క. తేరు శరీరము దానికి, సారథి సత్త్వంబు తురగచయ మింద్రియముల్
దారుణతరబుద్ధివ్యా, [1]పారము లోనరంగ గనపపగ్గము లధిపా. 57

క. నరవర యెప్పుడ వినుమ, త్తురగంబులపటురయంబుతో [2]ననుసరతం
దిరుగుపురుషుండు సంసృతిఁ, బరువడి భ్రమియించు నవశభావవ్యాప్తిన్. 58

క. వానిఁ దమయిచ్చ నెందుం, బోనీ కుండంగ నాఁగుపురుషుఁడు సంసా
రానేకదుఃఖభాజన, తానిరసనమునకు నేర్చు ధరణీనాథా. 59

క. యమునియథీనం బిది దుఃఖముల ననేకములఁ జేయఁగా నోపు నృపో
త్తమ యీరథ మది యడఁతురు, విమలవివేకౌషధమున వినుమార్యజనుల్.

వ. ఆపగ్గంబులు శీలం బనువెరవుతో నలవరించి తద్రథవేగం బార్యు లుడువు
దురు వారలు జననమరణాదులవలనిభయంబు నుజ్జగించి పరమసుఖంబునొందుదు
రింతయు నెఱింగి శాంతి నొంది పుత్రాదిజ్ఞాతులకు నౌర్ధ్వదైహికంబులు సేయిం
చి సుఖివి గ మ్మనిన విని యమ్మాట లన్నియుం బోవిడిచి తుదిం జెవి సూఁడినట్టి
దయినఁ బుత్రపరలోకక్రియావిషయం బగుమాటకు శోకం బతిశయిల్ల మూర్ఛిల్లె
నట్టి సమయంబునం గృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుఁ డయ్యెడకు విజయంచేసిన

1 'పారంబులు దనరు జనుపపగ్గ' అ. ప్ర. 2 నను నఱుతం.

విదురసంజయాదులు సంభ్రమంబున నెదురువచ్చి ప్రణతులై ధృతరాష్ట్రునకు
శిశిరజలసేచనలలితవ్యజనవీజనంబుల నాచరించిన నతండు సేదదేఱుటయు నతని
కమ్మహాత్మునిరాక యెఱింగించిన నమ్మహీపతి యతనికి దండనమస్కారంబు సేసి
గద్గదిక నెలుంగు రాలుపడ నిట్లనియె. 61

దోదకవృత్తము. మానుషజన్మము । మాన్యవివేకా
మానసదుఃఖసమాజము నెల్లం
దాన ఘటించుచు । దైన్యము దెచ్చుం
గాన భవం బిది । గాల్పనె తండ్రీ. 62

మంజుభాషిణీవృత్తము. ధన మంతయుం బోలియ । దారుణంబుగాఁ
దనయవ్రజంబు దెగ । దైన్య మారఁగాఁ
దనబంధు లందఱు మృ । తంబుఁ బొంద నె
వ్వని నైన శోక మను । వహ్ని గాల్పదే. 63

ఉపజాతివృత్తము. మునీంద్ర నిర్భాగ్యత । ముట్టి చావుం
గా నేర దయ్యెం గడు । గట్టిచిత్తం
బనూనమూర్ఛం దెగ । టాఱియుం దా
రా నేర్చె నిమ్మేనికిఁ । గ్రమ్మఱంగన్. 64

కృష్ణద్వైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమంబు చేయుట.

వ. ఇంక నేమి సేయువాఁడ నని పలికి యూరకున్నయన్నరనాథునకు మునినాథుం
డి ట్లనియె. 65

ఉత్సాహవృత్తము. నీవు ధర్మభంగి నెఱుఁగ । నేర్తు నీతికౌశలం
బావహిల్లు [1]నీదుమనము । నందుఁ గాన యేను శో
కావిలత్వ ముడుపఁ బూని । యరుగుదెంచితిన్ సుతా
భావజనితదుఃఖవార్ధి । పార మెద్దుము పుత్రకా. 66

క. భూతము లనిత్యములు నీ, వీ తెరు వెప్పుడును విం దక । హీనధృతిన్ నీ
చేతోగతి నలవఱుపుము, భూతానిత్యత్వ మదియ । పుచ్చును వగలన్. 67

ఆ. అరయ జీవలోక । మధ్రువ మన నరు, నొడలిబ్రదుకుఁ జావుఁ । గడవ దనఁగ
వినియు నెల్లఁ గనియు । వీతవివేకతఁ, బుత్రమరణమునకుఁ । బొగుల నగునె. 68

వ. అదియునుం గాక. 69

సీ. నీ వెఱుంగకయుండఁ । గా వచ్చెనే వైర,బంధంబు కౌరవ । పాండవులకు
నీపుత్రకుండ దీ । నికిఁ గారణం బిది, విధినిర్మితం బైన । విధము సువ్వె
కౌరవజాతిసం । క్షయ మపశ్యంబుగాఁ, గలయది యై చెల్లెఁ । గాక క్రొత్త
యైనది యే బంధు । లాజివిహారత, త్వరత మై సద్గతిఁ । బడిసినారు

1 నీమనంబునందు.

ఆ. వారి కేల యింత కనఁగ నట్లును గాక, విమలబుద్ధి యైన విదురుఁ డిట్టు
లగుట యెఱిఁగి బుద్ధి యొగిఁ జెప్పె నీకు జూ, దంబుసమయమునను దాని వినవ.

[1]దోదకవృత్తము. దేవకృతంబులు ధీరుల కైనన్
భూవర మాన్పఁగఁ బోలునె యెట్లుం
గావున శోకము గ్రాఁచియ దల్లం
గా వలదే తుది గాంచిన మొప్పన్. 71

వ. దేవతలకుం గృత్యం బయినదానిఁ దత్ప్రత్యక్షంబున వింటి నది నీకు
మేలు గోరి చెప్పెద నాకర్ణింపు మే నశ్రమంబున నెం దయినఁ జరింతు నొక్క
నాఁడు దేవసభకుం బోయితి నందుఁ బురందరప్రముఖబృందారకులను నార
దాదిమునిబృందంబులనుం గాంచి సుఖగోష్ఠి నున్నసమయంబున భూదేవి
యచ్చటికి వచ్చి యవ్విబుధులతో ని ట్లనియె. 72

క. మీరలు బ్రహ్మసభను మ, ద్భారము మాన్పుటకు నలినభవుఁ బూనితి రె
క్కారణమునఁ దడసితి రొకొ, యేరూపునఁ దలఁగుదాన నేను భరంబున్. 73

వ. అనిన విని సర్వలోకసమస్కృతుం డగు నారాయణుండు నవ్వుచు నవ్వెలంది
కి ట్లనియె. 74

తే. వినుము ధృతరాష్ట్రుఁ డను రాజు తనుజశతముఁ
బడయు దుర్యోధనుం డనఁ బరఁగు పెద్ద
కొడుకు నీభార మంతయు నుడుపు నతఁడు
తడయ కయ్యెడు నది వగఁ దక్కు మబల. 75

వ. ఎ ట్లనిన. 76

క. వానిం జగవను గావం, బూని సకలరాజలోకమును నీనుమెయిన్
సేనాసముదయములునుం, దానుఁ గురుక్షేత్రసమరదారుణతఁ దెగున్. 77

వ. సోదరసముదయసహితంబుగా నతండును మృతుం డగు దానం జేసి భవదీయ
భారంబు వాయు నిశ్చింతంబునం జనుము భూతధారణం బాచరింపుము పొమ్మని
పలికి యద్దేవిని వీడుకొలిపెఁ బదంబడి సకలప్రజాసంహారకారణం బై కల్యం
శంబున దుర్యోధనుండు జనియించె నక్కుమారుండు. 78

తే. ఒరుల యున్నతి సయిరింపనోపఁ డధిక, బలుఁడు క్రోధి శూరత్వసంపన్నబుద్ధి
బుద్ధి సెప్పిన వినియెడు ప్రోడ గాఁడు, [2]గాన వైరంబు విడువఁడు కౌరవేంద్ర.

క. తమ్ముఁడు శకుని యుఁ గర్ణుఁడు, నమ్మానవపతికిఁ దగిన యనుచరు లతనిన్
సమ్మదమునఁ గలసిన నృపు, లమ్మెయి వారలు వినాశమగు టే లుడుగున్. 80

తోదకవృత్తము. తిమతమతప్పులఁ దా రెరియంగా

1 రుగ్మవతీవృత్తము. దేవకృతంబుల్ ధీరుల కైనన్, భూవరమాన్పం బోలునె యెట్లుం, గావు నీశోకంబు దొఱంగం, గావలదే నీ గౌరవ మొప్పన్. 2 కందగరువంబు.

విమలమతీ యిటు వీరికి నై శో
కమున దహింపఁగఁ గాదు మనంబుల్
సముచిత మిత్తఱి శాంతము సుమ్మీ. 81

వ. అని చెప్పిన నవ్విభుండు దనకుం బాండవాగ్రజుం డవమానం బాచరించు నను శంక నూని యునికి యమ్మహామునిదివ్యబోధంబునం దేటపడి యుండుం గావున నత్తాపసోత్తముండు వెండియు నిట్లనియె. 82

క. పాండవులవలనికీడొ, క్కొండును లే దధిప నీదుకొడుకులు ధరణీ
మండల మంతయు బ్రింగిరి, పాండునృపతిభాగమునకుఁ బాసిరి వారిన్. 83

వ. దానం జేసి యిట్లు సకలకౌరవ్యులకు నఖిలభూపతులకు నిఖిలప్రజలకును బొలియ వలసె నిది యంతయు మున్న యెఱుంగుదుఁ గావున. 84

ఉత్సాహవృత్తము. వినుము నారదుండు దీని వినఁగఁ జెప్పె ధర్మనం
దనున కతనిమనము కరుణ దవిలి యున్కి హింసకున్
గొనకొనంగఁ జొరమి నతఁడు కురుకులంబుతోడిపొం
దునకు పడఁడె జగము మెచ్చఁ దొడఁగి పెక్కుభంగులన్. 85

తే. ఏను నతనికిఁ జెప్పితిఁ గాన యాతఁ, డధికయత్నంబు సేసెఁ దా నంతవడియు
వైర మెమ్మెయి మాన్పంగ నేరఁ డయ్యె, నియతిఁ దప్పింప నేరికి నేర నగునె.

క. ఏ నిది యంతయు నెఱుఁగుదుఁ, గాన వృథాశోకవహ్నిఁ గాలమికిని నీ
మానసమునఁ గృప కలిమికిఁ, గా [1]నొడివితి దేవగుహ్యగతియుఁ దెలిపితిన్. 87

భుజంగప్రయాతవృత్తము. వినీతుండవై ధర్మవేదిత్వబుద్ధిం
దన గ్గొందునీ విట్లు దైన్యాతిరేకం
బునం బొంది శోకాగ్నిఁ బొక్కంగఁ గుంతీ
తనూజాగ్రజుం డాత్మఁ దాఁ గుంద కున్నే. 88

క. డెందము తిర్యగ్యోనుల, యందును గరుణాసమగ్రమై యుండు భవ
న్నందనుఁ డజాతశత్రున, కుం దచ్చరితంబు నీవుఁ గొంత యెఱుఁగవే. 89

మానినీవృత్తము. కావున నీదెస నాతనికిన్ విముఖత్వము గల్గదు భక్తిమెయిం
దా వినయం బెనయం గొనియాడుట దప్పదు కాంచెద వాతనిపై
నీవును నెయ్యముఁ గారుణికత్వము నెక్కొనఁ దమ్ములు నవ్విభుఁడు
న్నేవుర పెట్టుగ సంతతికల్మియు నీమటి నిల్పుము పెంపొలయన్. 90

తే. దైవకృతము నాపంపు చిత్తమునఁ బెట్టి
పుత్రశోకంబు విడు పాండుపుత్రు లధిప
తగరె నినుఁ గొనియాడి పుత్రత్వవృత్తిఁ
బరఁగ నదికీర్తిధర్మసంపాది గాదె. 91

---
1 నాడితి-నొత్తిలి.

వ. వనట యనియెడునగ్ని నెఱుక యనియెడునీట నార్పుము ప్రాణంబులు ధరి
యింపుము సముచితవృత్తి జరియింపు మనిన విని చింతాక్రాంతుం డై
కొండొకసే పూరకుండి ధృతరాష్ట్రుండు తేజోధనుం డగునత్తాపసోత్తమున
కిట్లనియె. 92

క. మును శోకానలతాపం, బునఁ బొగులుట నొం డెఱుంగఁ బోలక దుఃఖం
బున మునుఁగ నలసె నీదువ, చనములు విని మునివరేణ్య శాంతుఁడ నైతిన్.

క. ధరియించెదఁ బ్రాణము మది, నెరియక యుండంగ శోకమేఁ దొఱఁగెద ని
ర్భరబాంధవంబు నొందెదఁ, బురుషోత్తము లైనపాండుపుత్త్రకులదెసన్. 94

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముం డట్లగుట మే లని పలికి యంతర్ధానంబుఁ జేసె నిట్లు
ప్రబోధితుం డై యాంబికేయుండు గొండొకప్రొద్దూరకుండి సంజయుం బేరు
కొని పయనం బాయితంబు సేయు మని చెప్పి విదురుతో నీవు గాంధారిని గుం
తినిం దక్కుఁగలకౌరవవధూవర్గంబును దోడ్కొని రావలయు మనము పొలిక
లనికిం బోవు చున్నవార మని యెఱింగించి వెలువరింపు మనిన నయ్యిరువురు
నట్ల చేసిన. 95

ధృతరాష్ట్రుఁడు సపరివారంబుగాఁ బొలికలనికిం బోవుట.

క. ఆరం గూరినశోకము, భారంబున మేను దూలఁ బరవశగతి గాం
ధారి చను దెంచె నవ్వసు, ధారమణునికడకు జనవితానము వ్రేగులన్. 96

వ. కుంతీప్రముఖం బైనకురువృద్ధనారీజనంబును బరివారవనితాజనసహితంబుగాఁ
దగతరంబ యరుగుదెంచె నట్టియెడ. 97

సీ. చేతులు నడుదలఁ జేర్చు టుత్కటశోక, మాకారములు దాల్చినట్టు లుండ
విరిసినవేనలి వెన్నులఁ బ్రక్కల, నెఱసి చూపఱదృష్టి నీఱు సేయ
నందంద దొరఁగెడు నశ్రుజలంబుల, వెంపున మోములు ముంపఁబడఁగ
నేమియుఁ దొడవులు లేమిఁ బాడఱియున్న, యంగంబులందు దైన్యంబు నెరయఁ
తే. బతుల నన్నలఁ దమ్ములసుతుల హితులఁ, బేరుకొని వాతు లెండంగఁ బ్రేముడించి
పనువుపలుకులు వినువారి వనటఁ దేల్పఁ, గురుకుమారనారీజనకోటి వచ్చె. 98

క. చెలు లైనఁ జూడఁ బయ్యెద, దొలఁగుటకును సిగ్గు వడువధూజనతతి య
త్తలయెదుర నేకవస్త్రం, బులతో నంగములు వికృతిఁ బొందఁగ నడచెన్. 99

క. కొండొకవగపున కేనియు, నొండొరువులఁ దెల్పునట్టియువిదలు చిత్తం
బొండొండ వనట మునుఁగఁగ, నొం డెవ్వరుఁ దెలుపలేక యుండి రవశ లై. 101

వ. అట్టియెడఁ బురంబున నచ్చు టచ్చుట.

తే. విపులహర్మ్యతలంబులు వెడలునట్టి
వెలఁదిమొత్తముల్ వెల్చె బల్వేఁటకాఱు
పతులఁ జంపిన గిరిగుహాప్రతతి వెడలఁ

బాలుసింగంపుఁబెంట్లకుఁ బాటి యగుచు. 102
క. మున్నెన్నఁడు నెవ్వరికిం, గన్నులెదురఁ బడనియట్టికాంతలు జను లె
ల్లన్నిలిచి చూడ వెడలిరి, కన్నులు గమరఁగ సుహృన్నికాయంబులకున్. 103
వ. అప్పుడు కురువీరాగారంబులయందు హాహాకారంబు లెసంగె నిట్లు వనితాజ
నవ్రాతం బేతెంచి ధృతరాష్ట్రుసూఁడెల నాక్రందనధ్వనులు సెలంగ నిలిచె విదు
రుండు డగ్గుత్తికపడుచు నయ్యువిదల నూఱార్చుచుఁ దగువారల నుచిత వాహనం
బులపై నిడియె నద్ధరణీనాథుండు నిజయోగ్యయానంబునఁ జనఁ దోడన యాత
మ్ముఁడును గాంధారీప్రభృతులం దోడుకొని సంజయసహితంబుగాఁ జనియెఁ బి
న్నలు పెద్ద లనక సకలపౌరలోకంబునకు శోకం బానహిల్లినం బెల్లైనరోదనప్ర
ణాదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ బ్రళయకాలజ్వాలసజ్వాలలం బొదువంబడుజం
తువు లాక్రోశించుచందంబు దోఁచెఁ బురిఁ గల వైశ్యశూద్రశిల్పికర్మార తక్షక
క్షౌరక స్వర్ణకారకరజకాదు లమ్మహీపతి బలసి చని రివ్విధంబునం గ్రోశమాత్రం
బు చని రాసమయంబున. 104
సీ. ఆచార్యసుతుఁడుఁ గృపాచార్యుఁడును గృతవర్మయు నెదురుగా వచ్చి రథము
లంతంత డిగ్గి శోకార్తి నంగంబులు, దూల బాష్పంబులు దొరఁగుచుండఁ
గా ధృతరాష్ట్రునిఁ గాంచి గద్గదకంఠు, లగుచు నాతని కిట్టు లనిరి నీదు
తనయుండు భుజబలదర్పంబు దుర్వార, శౌర్యంబు మెఱయంగ సంగరంబు
తే. సేసి యింద్రాదిసురల మెచ్చించి వారి, కతిథి యై చని పరమసుఖానుభవము
దగిలె నేము మువ్వురమును దక్క నమ్మ,హీశుతోడన సైన్యంబు లెల్లఁ జనియె.
వ. అనినఁ దదనంతరంబ. 106

—— కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూఱార్చినప్రకారము. ——

తే. తనుజశోకార్త యైనగాంధారిఁ జూచి, యడలు తనదుచిత్తంబున నతిశయిల్ల
నలఁతఁ దేర్పంగఁ దలఁచి తా నల్లఁ జేరి, యమ్మహాదేవితోడ నిట్లనియెఁ గృపుఁడు.
మణిమాలావృత్తము. భవదీయసూను లరిసైన్యపఙ్క్తిఁ గొని కాల్చి రెల్లఁ బొగడఁగ
వివిధాస్త్రశస్త్రమయసాంద్రవృష్టిఁ దెగటాఱి పెంపు మిగులఁగ
దివి కేఁగి యందు మహనీయతేజ మెసఁగంగ హృద్య[1]బలభి
ద్భువనసౌఖ్యసంపదలు గాంచి సంతోషమునఁ దేలి రేల వగవన్. 108
స్వాగతవృత్తము. అం దొకండును రణావనిభీతిం, బొంద కేటులను పోటుల దప్పిం
బొంది యైనఁ బొలివొందఁడ దానం, బొంది యూర్ధ్వగతిఁ బుణ్యచరిత్రా. 109
వనమయూరవృత్తము. ఘోర నొడ లస్త్రపరిపూతముగ ధీరో
దారతఁ బిఱిందికిఁ బదం బిడక దృప్య
ద్వైరితతి నొంచి తెగువా రగుట మేలు

1 బహుళ.

క్ష్వీరమణకోటికని కి వేదములు సెప్పున్. 110

క. దానాద్యుత్తమకర్మవి, ధానంబులఁ బడయుగతు లుదాత్తరణమునం
జా నేర్చువాని చని యెడు, మానితగతిఁ బోల వండ్రు కి మహనీయాత్ముల్. 111

వ. కావునం గురుకుమారులమరణంబు సంభావనీయం బది దా నట్లుండెఁ బాండు
కుమారులు గెలిచితి మని సంతసింప లే దది యెట్లనిన. 112

మత్తకోకిలము. వినుము మరుత్తనూభవుఁడు కి విశ్రుతధర్మగతిం
జనక కురుక్షితీశ్వరునిఁ కి జంపె గదాసమరం
బున నని గమి నుఱింగి చని కి పోయిన రేయి గడుం
గనలున నుగ్ర మున్పుగముఁ కి గ్రౌర్య ముదగ్రముగన్. 113

వ. పాండవశిబిరంబున. 114

బంధురవృత్తము. సకలరథములును సకలగజములుఁ కి సర్వహయంబులతో బెరయన్
శకలములుగ భటనికరమఖిలముం కి జావఁగ ద్రౌపదిపుత్త్రులతో
నొకఁడును బ్రదుకక పొడిపొడియుఁగ నయ్యుర్వికి వారలమామలమ
స్తకములు కడమ నడక వడి బలిగా కి సంతస మందఁ బిశాచతతుల్. 115

వ. సమరంబు సేసితి మట్లగుట నప్పాండవులవిజయంబు వితథం బయ్యె నిట
యేము సేయం దలంచినదాని నెఱింగించెద నాకర్ణింపు మే మట్టిసమయం
బున వారలశిబిరంబున లేమింజేసి యాభంగిపరాక్రమం బాచరింప నోపి
తిమి గాని యమ్మహాబలుల మార్కొన శక్తులము గా మవ్వీరు లట్లు దమతన
యులు మాతెగువం దెగటాఱుట విని శోకక్రోధాక్రాంతంబు లగునంతరంగంబు
లతో మమ్ము నెనుకొనుట దప్పదు వారలబారికిం దప్పి పోవలయుం బోయెద
మని తలం పనుజ్ఞ యిమ్ము నీవు నుమ్మలింపకుండు మని పలికి ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి
దేవా ధర్మపుత్త్రాదులబారిం బడక తొలంగుట భీతు లగుమాకుం గర్తవ్యం బై
యున్నయది మీచేత ననుజ్ఞాతులమ నీ వింక దైవకృతం బలంఘనీయం బగుటఁ
దలంచి సగ పుము గు మని యచ్చట నాకృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లారాజునకును
నద్దేవికిం బ్రదక్షిణంబు గా వచ్చి మరలి మరలి వారలం జూచుచుఁ దేరు లెక్కి
భయంబున గయుంబున నరదంబులు దోలుకొని గంగాతీరంబున కరిగి యచ్చట
నన్యోన్యామంత్రణంబు సేసి పాసి రందుఁ గృపాచార్యుండు గరిపురి కేతెంచెఁ గృత
వర్మ నిజపురంబునకుఁ జనియె నశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబు నాశ్ర
యించి గ్రక్కునం దపస్వి యయ్యెఁ దదనంతరంబ ధర్మజభీమార్జునులు దాడిమై
వచ్చి యతని ముట్టుకొని రావృత్తాంతం బంతయు నీవిన్నయదియ తరువాతికథ
సెప్పెద విను మవ్విధంబునఁ గృపప్రముఖరథికులు మువ్వురుం దన్ను విడిచి చనిన
నాంబికేయుండు గ్రొత్త మైన నెవ్వగ వెల్లునఁ జిత్తంబు విషాదవేదనాయత్తం
బగుచుండ నెడనెడ నిలుచుచుఁ జనుచుండె నక్కడ నయ్యజాతశత్రుండు గురు

నందనుశిరోరత్నంబు దెచ్చి యిచ్చి యట్లు పాంచాలి నూరార్చి యున్నంత నట
వ్రాయినజనంబులవలన వైచిత్రవీర్యుండు పొలిగలనికి వచ్చుచున్నవాఁ డని విని
తదభిగమనోన్ముఖుం డై. 116

ధర్మరాజు దమ్ములతోడ ధృతరాష్ట్రునొద్దకుఁ బోవుట.

తే. తనయు లందఱుఁ బొలియుట వినినయడలు
మానసంబు దహింప నమ్మనుజవిభుఁడు
వెగులుచును వచ్చె ననుతలపోఁతఁ జేసి
యుల్ల మక్కటికమున జొత్తిల్లుచుండ. 117

క. వదనమున విన్నఁదనముం, గదురఁగ వారిఁ జూచి రాజు గాన వలయు నా
కది యెట్లు నుడుగ వచ్చునె, కదలుం డని పలికి చనియెఁ గలనివలనికిన్. 118

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. చనఁగ నాతఁడు సాత్యకి వాయునం
దనుఁడు గాండివి దమ్ములు నూరెలం
జనిరి ద్రౌపది సంభృతశోక యై
చనియెఁ జుట్టపుఁజానలు సుట్టి రాన్. 119

వ. ఇట్లు మాత్స్యపాంచాలభామలు నరిగిరి తొలునాఁడు దుర్యోధనుండు మన్నించు
మానవతులం గరినగరంబునకుం గొని చని యారాత్రి యందు నిలిచి ధృతరా
ష్ట్రుం బొడగానక రేపకడ మగిడి వచ్చి యున్నయుయుత్సుండును నన్మానపతి
తోన చనియె నట్లు ధర్మసూనుండు సని సమరతలంబు దఱియునంతకు నయ్యో
డకు నాంబికేయుండు సనుదెంచె నతనిముందటివలనివనితాజనంబు లక్కాంతే
యాగ్రజుం గనుంగొని కరంబు లెత్తి యేడ్చుచు నెదుర్కొని. 120

సీ. ధర్మవేదిత్వ మీధరణీశ్వరునకు నె, క్కడియది కృప యెందుఁ గలదు తలఁపఁ
దండ్రుల మామలఁ దాతలఁ గొడుకులఁ, దోడఁబుట్టువులను ద్రుంచివైచెఁ
గ్రూరత మెఱయంగ గురుజనంబులఁ గూల్చె, సఖులసంబంధులఁ జంపెనదయుఁ
డని పల్కుదురు కొందఱు అప్పార్థుఁ జేరి గాం, గేయుని ద్రోణునిఁ గెడయఁ బొడువఁ
ఆ. బనుప నెట్లు నేర్చె తని పల్కుదురు గొంద
ఱకట సింధురాజు ననుజమగనిఁ
దునిమి తేటిరాజ్య మని పల్కుదురు గొంద
ఱతఁడు మోము వాంచి యరుగుచుండ. 121

వ. మఱియుం గొందఱు. 122

క. ఇందఱఁ జంపితి నని యు, బ్బం దీఱద ద్రుపదతనయపట్టుల నభిమ
న్యుం దెగటార్చితి మఱఁదుల, నందఱ ద్రుంగితి విభూతి యస [1]నీ కెద్దీ. 123

వ. అని పలుకుదు రిట్లు బహుప్రకారంబులం బలుకుచుండం బలుకు వెలువరింపక

1 నిం కెద్ధీ.

పుత్త్రశోకార్తుం డగునప్పాండురాజపుత్త్రుండు పుత్త్రశోకార్తిం బొగులువిచిత్త్ర
వీర్యపుత్త్రున కడకుం జని తత్పార్శ్వవర్తులచేత నావేదితుం డగుచు నాభూవల్లభు
పాదంబులకుం బ్రణతుం డగుటయు. 124

శుద్ధవిరాటివృత్తము. ఉల్లం బప్రియ మొందఁ గ్రొత్త సం
ధిల్లన్ నెవ్వగ దీనవక్త్రుఁడై
యొల్లంబోవుచు నున్న నవ్విభుం
డల్లం గౌఁగిట నానృపాలకున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి సాంత్వవచనంబుల నుపచరించెఁ దదనం
తరంబ భీమార్జుననకులసహదేవులు సేరిన నతనియొద్దివారు వారిం బేరు వేర
నెఱింగించిన. 126

తే. భీముఁ డనుమాట విని యతిభీమ మైన
యలుక యనువహ్ని యవ్వీరుఁ డనువనంబు
దరికొనంగ నుంకింప నధర్మ విధికి
నాయితం బగుసయ్యాంబికేయుఁ జూచి. 127

క. మన సెఱిఁగి హృషీకేశుఁడు, దనమనమున నిద్దురాత్ముతలఁ పొప్ప దిసీ
యనుచుం బవనజు సద్దనఁ, జన కుండఁగఁ బట్టి వీతసంభ్రమలీలన్. 128

వ. ధృతరాష్ట్రుం డిట్టివాఁడు గాఁ గలవాఁ డని తొల్లి యెఱింగి త్రికాలవేది యైన
కృష్ణుం డయోమయంబుగా భీమప్రతిరూపంబు సేయించి సంగ్రహించి నిగూ
ఢప్రకారంబునం దత్ప్రదేశంబునకుఁ దెప్పించినవాఁడు గావునఁ గ్రక్కున నయ్యు
నుపరూ పజ్జగతీశ్వరుం జేర నిలిపె నిలిపిన నది భీమసేనుండ కాఁ దలంచి. 129

క. కోపం బుత్కటమై యా, రూపము నిరుగేలఁ బట్టి [1]రూఢత ఘోరా
టోపం బెసక మెసఁగ నా, భూపతి వెసఁ గౌఁగిలించి పొలుపఱ విఱిచెన్. 130

లయవిభాతి. పెరుఁగఁగ నిజాంగములు సరభసపరిస్ఫురణ
మరుదుగ జనానలులు నిరుపమవిధం బి
న్నరపతిబలం బనఁగఁ గరయుగముతో లవియ
నుగము నదియుం బెలుచఁ దొరుఁగఁగఁ బొరిన్ నె
త్తురులు ముఖరంధ్రములఁ బరవశత మానసము
బొరయుటకుఁ జొచ్చియును సరి గొనఁగఁ గంటిన్
వరసుతున కిప్పు డనుపరమపదవిన్ మగుడఁ
గురునృపతి యాప్రతిమఁ బొరి నిటులు పుచ్చెన్. 131

వ. ఇత్తెఱంగున దశసహస్రసామజసమానబలుం డగునయ్యంధనృపతి గంధవహానం
దన ప్రతిరూపంబు భగ్నంబు సేసి పెంపున నెడఁద నిర్భరహర్షంబు నొందియు నె

1 క్రూరత.

దురమెచ్చున నై భీమునిం బేర్కొని హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేసినఁ
జెఱునవ్వునం దనవదనకమలం బొప్పం గమలనాభుం డతని కిట్లనియె. 132

తే. అడల నేటికి నీచేతఁ బడఁడు భీముఁ, డిపుడు భంజింపఁబడినది యినుపరూపు
వినుము నీకోప మెఱిఁగియ వెనుక కతనిఁ, దిగిచి యేను నీముందట దీనినిడితి.

క. బలమున నీతో [1]దొరయఁగ, నిల నెవ్వఁడు గలఁడు నీమహితభుజశాఖల్
తలఁపగఁ బ్రళయాంతకుదం, ష్ట్రిలు వీనిం దగిలి వశమె చాకుండంగన్. 134

వ. కావున. 135

ఉపేంద్రవజ్రావృత్తము. మరుత్తనూజుం బొరిమాల్పఁ జూచు
బరిస్ఫురత్కోపనిబద్ధుఁడై యి
ద్ధరావిభుం డంచిది తల్లనే సం
స్మరించి [2]యీకోపు నమర్చికొంటిన్. 136

తే. తనయశోకాతురుండవై ధర్మ మెడలి, యనిలసుతుఁ దెగటార్చెదనని తలంచి
తట్టిపని నీదుచే నేల యగు విధాతృ, లీలఁ బరికింప నేరక చేల నైతి. 137

వ. అదియునుం గాక. 138

క. విను మొకని నేల భవగను, జనిపుత్రుల నెల్లఁ జంపఁ జొప్పడినను నీ
తనయులు మగుడఁగ వత్తురె, యనయము పాపంబు సేసి తాఱడిఁబోవన్. 139

స్రగ్విణీవృత్తము. ఏము నీపుత్రుచే నెన్నియేఁ భంగులన్
వేమఱుం బాటు నీవెంట భావించుచున్
సామసంపాదివై సైఁపు మాతప్పులన్
ధీమహత్త్వంబు సంధిల్లు నీకిమ్మెయిన్. 140

వ. అని చెప్పి నప్పుడు ధృతరాష్ట్రపరిచారకులతనియవయవంబులరుధిరంబు ప్రక్షా
ళనంబున నపనయింపం దలంచి జలంబులు దెచ్చి యొఱంగించిన నజ్జనపతి యప్పని
యాచరించె నప్పుండరీకాక్షుండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె. 141

సీ. జగతీశ వేదముల్ సదివితి శాస్త్రముల్, వింటి వర్తిల్లితి వృద్ధగోష్ఠి
నఖిలపురాణపర్యాలోచనము సేసి, తెల్లధర్మంబులు నెఱుఁగు దిట్లు
నీతప్పు దలఁపక నెవ్వగఁ బొందెదు, కనలెద వేను శంతనుసుతుండు
గురుఁడునువిదురుండుఁగూర్కొనికూర్కొని, చెవులఁ బోయమె సవిశేషకార్య

తే. వచనములు సంజయుఁడు పెక్కువరుస నుభయ
బలవిధంబులు దెలియఁగఁ బలుకఁ డెట్లు
నీకు నాబుద్ధు లన్నియు నెమ్మనమునఁ
జేర్పఁ బోలవ యిం కేమి సేయ వచ్చు. 142

క. భీమార్జునులరణసము, ద్దామత్వం బెఱిఁగి యెఱిఁగి తగునే తొడరం

1 వొరయఁగ. 2 యీరూపు.

గా మనుజుల కవ్వీరుల, నేమనఁ గల దింక నేల యీచందంబుల్. 143

క. తన మేలుఁ గీడుఁ దా మదిఁ, గనుచు హితులు సెప్పు బుద్ధిఁ గైకొని శుభముం
గొనకొని నడపు పతికి వ, చ్చునె పశ్చాత్తాప మెట్టిచోట నరేంద్రా. 144

ప్రణవవృత్తము. నీయుల్లం బాకనియతిం గార్యం
బాయత్తంబుగ ననుసంధింపం
జేయం జాలవు చెడు తెర్వుం బోఁ
బాయం ద్రోవవు బలిమిం బుత్రున్. 145

తే. ద్యూతమున [1]గెల్చునెపమున నుఱికి పుణ్య
కాంతఁ దల వట్టికొని సభాభ్యంతరమున
కీడ్చి వలువ లొలుచుటయు నెఱిఁగి సుతులఁ
జంపె నని భీముఁ జంపఁ దలంప నగునె. 146

వ. నీయవినీతియుం గొడుకులదుశ్చరిత్రంబునుం దలంచి శోకరోషంబులు విడిచి
శాంతుండ వై యుండు మనిన నుపేంద్రునకు నన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 147

జలధరవృత్తము. నీపలు కెల్ల నిక్కము యనింద్యగుణా
యీపుగుసాధహాని సుతు లీల్గుటకుం
దాపముఁ బొంది తాల్మి దిగఁద్రావి మహా
కోపుఁడ నైనఁ [1]బాటిలెఁ దగుం గినియన్. 148

క. తెలిసితి నీమాటలఁ బు, త్రులదెస నెవ్వగల నెల్లఁ దొఱఁగి యనుజపు
త్రుల నాకుఁ బ్రియ మొనర్పం, గలవారుగ నడచువాఁడఁ గంసారాతీ. 149

వ. అనుటయు సమ్మహాత్ముండు భీమార్జుననకులసహదేవులం గానిపించినఁ గ్రమం
బున నమ్మానవపతి వారలం గౌఁగిలించుకొని దీవించె నప్పు డాశ్రితవత్సలుం
డగు శ్రీవత్సలాంఛనుండు యుయుత్సునకుఁ దదీయసందర్శనంబు సముచితప్ర
కారంబున నడపె నట్లు గాంచినవణిక్కన్యాజాతు నెడం బొడమినవాత్స
ల్యంబున వైచిత్రవీర్యుం డతనిఁ దిగిచికొని యక్కునం జేర్చికొనియెఁ దదనం
తరంబ యద్ధరణీవిభుండు ధర్మపుత్రప్రభృతు లగున య్యేవుర నుద్దేశించి మీరు
గాంధారిం గనుం డని పంచిన నప్పాండవేయులు పద్మనాభపురస్సరం
బుగాఁ జని వినయంబున వినతు లైన నద్దేవి దీవింప నొల్లక యుల్లంబు నిజత
నూజులమరణంబునకుం దాపంబు నొంద శాపం బిచ్చునది యై యజాతశత్రు
నుద్దేశించిన నత్తెఱంగు సకలప్రాణిచిత్తవృత్తంబులు దనదివ్యబోధంబునం దేట
పడం గనియెడువాఁడును మనోజవుండును సర్వలోకసంపూజ్యుండును నగుసత్య
వతీసూనుం డెఱింగి తత్క్షణంబ సన్నిహితుం డయ్యె నఖిలజనంబు లభివందనంబు
సేయం గైకొనుచు నక్కోడలిం జేరి యోహో శపింపకు శమింపు మని

1 గెల్చునేపున.

పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 150

ధర్మజుని శపింపఁ బూనినగాంధారిని వ్యాసుఁ డూఱార్చుట.

సీ. పాండవేయాగ్రజుపై § నల్క మానుము, రాజనం బేల యీ § రాజు ధర్మ
పరుఁడు నీ వించుక § పాటించి వినవమ్మ, చెప్పెదఁ గౌరవ § శ్రేష్ఠుఁ డనికిఁ
జనుచుండి తల్లి దీ § వన యిమ్ము జయముగా, నాకని పలికిన § నాకుమారు
తోడ నీపేర్మి కి § నీడుగాఁ [1]గొడుక యెక్కడనుండు ధర్మ మ § క్కడకు జయము
ఆ. సేరు ననవె భూరి § ఘోరయుద్ధంబున, గెలుపు గొనిరి గాన § తలఁప ధర్మ
పరుల కాఁగవలయుఁ § బాండుతనూజు ల, సూయ లేనిబుద్ధిఁ § జూడు మెల్లు.
మేదినీవృత్తము. విను మిటు లేటికిం జనిన § వృత్తి మూఁది యల్గన్
జనము నుతించు నీదుగురు § సారధీరబుద్ధిన్
నిను నతిశాంతచిత్త యని § నిక్క మేనుఁ గందున్
మనమున నిట్టినీ కగునె § మత్సరంబు వత్సా. 152
వ. ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకొడుకు లగుపాండవులదెస గోపంబు నిగ్రహింపు
మనిన గంధవతీనందనునకు గాంధారరాజనందన యి ట్లనియె. 153
సీ. ఏ నసూయాగ్రస్తఁ § గాను వీరలఁ జెడఁ, దలఁతునె యొట్టు లు § స్సులికఁ జేసి
కలఁగితిఁ గాక యి § క్కాంతేయవర్గంబు, గొంతి కె ట్లట్ల నా § కును భరింప
వలదె దుర్యోధను § తులువతనంబున, శకునియుఁ గర్ణదు § శ్శాసనులును
దుష్టాత్మ లగుటను § ద్రుంగెఁ గౌరవకుల, మడరి పాండవులు గ § య్యంబు పాడిఁ
తే. జంపి రంద ఱ నది మది § నొంపఁజాల, దచ్యుతుఁడు సూడఁ గురుపతి § సనిలసుతుఁడు
దగునె గదపోర నాభికి § దిగువ నొంచి, చంప న త్తెఱఁ గుల్లంబు § నొంప కున్నె.
క. విడుతురె శూరులు రణమునఁ, బడునట్టియవస్థ తమకుఁ § బాటిల్లినను
బుడమి సమస్తజనంబులు, నడపెడుతెఱఁ గలుక తప్పు § నకు రాకున్నే. 155
వ. అనిన భీముండు భీతికంపితుం డగుచు గాంధారికి వినతుండై వినయంబున ని ట్లనియె.

భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమంబుగా నుత్తరంబు లిచ్చుట.

సీ. తలపోసి చూడంగ § ధర్మమయ్యె నధర్మ, మయ్యె నేఁ బ్రాణభ § యంబు కతన
నట్లు సేసితిఁ గృప § యార సైరింపుము, నీదుపుత్త్రుఁడు లావు § నేర్పుఁ గలఁడు
గావున [2]నమ్మెయిఁ § గాని యోర్వంగ రా, దది యట్లు లుండ ధ § ర్మాత్మజునకుఁ
బాడితో వచ్చునే § పరిభవం బతనిచే, ద్రౌపది యేకవ § స్త్రయు రజస్వ
ఆ. ల యనుగాదె యపుడు § దయమాలి కొలువున, కీడ్చి తేరఁ బంచి § యేమి యనియె
నతఁడు వినవె యూరు § లప్పణ్యకాంతకుఁ, జూపు టెఱుఁగవే వి § శుద్ధచరిత. 157
వ. తత్కాలోద్దీపితం బైనకోపంబున నెసంగుమనస్సంతాపంబు దాల్చి దహిం
చినఁ దదూరుభంగంబు గదాదండంబునం జేయం గలవాఁడ నని యుప్పరో

1 నెక్కడఁ గలుగును ధర్మ మక్కడను. 2 నష్మేన.

లగంబునఁ బ్రతిన నట్టితి నుత్తమక్షత్త్రధర్మజ్ఞులు ప్రతిజ్ఞాహాని నిందింతురు గాన పూనిక సెఱపితి విను మాసభలో నప్పుడ తొడలు పొడిసేసి యతనిం దెగఁ జూడఁ దగియుండ నజాతశత్రునాజ్ఞ మిగుల రామింజేసి యమ్మహాత్ము చేసినసమయంబు దప్పింపక యవ్విధంబున విపినంబున కరిగి యనేకదుఃఖంబులం బడి మగిడి వచ్చి యజ్జనపతి సంధి గోరి. శౌరిం గౌరవసభకుం బుత్తెంచుటకుం దగుమాటలాడునవసరంబున నేనును. 158

తే. అన్నదమ్ముల మైత్రి యుండి యకట మనల
నొగులు దల యెత్తి చూడక నొంకెడారులతోడఁ
బెనఁగ నేటికి [1]నీ సేల పెద్దవారి
బుద్ధి విని సంధి కడుచుట పోల [2]దొక్కొ. 159

వ. అని నీకొడుకునకుం జెప్పి పుత్తెంచితి దానను శాంతిం బొందక యద్దురాచారుండు చలంబున వైరంబుఁ బెనిచె నట్లగుట నవశ్యంబును ధర్మరాజునకు రాజ్యంబు సేకొనుటయు నాకుఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుటయుం గర్తవ్యంబు లయ్యెం గావున నేనుభంగిన నది బగ దీర్పవలసె నీవును సువిచారవంతయు విచారింపు మనవుడు నద్దేవి యతని కిట్లనియె. 160

క. ఆచావు పాపఁ దగు న, న్నీచునకుం వానివలన నిక్కం బరయన్
నీచెప్పినయన్నియుఁ గల, వాచెట్టియుఁ దగవ నీకు నది యట్లుండెన్. 161

తే. వైరి నని జంపుమగు గాక వచ్చి నెత్తు
రెత్తికొని క్రోలు క్రూరాత్ము లెచట నైన
నెన్నఁ జేసియుఁ గలిగిరే యీవు దక్క
నది వృకోదర నృపవిధ మసురభంగి. 162

వ. అనవుడు ననిలపుత్త్రుండు సుబలరాజపుత్త్రి కిట్లనియె. 163

జలధరవృత్తము. ఆసభలోని కట్లు ద్రుపదాత్మజ దాఁ
[2]బై సిగ యూడ్చి నల్వ లొలుకవం గినుకం
జేసినబాసకై పదవిఁ జేర్చితి దు
శ్శాసనుశోణితం బిది నిజం బరయన్. 164

వ. అదియునుం గాక విను మతని నేఁ బొదివినప్పుడు. 165

క్రౌంచపదవృ. కౌరవసేనావీరులు లావుం గడిమియుఁ జలమును గడఁక యెలర్పన్
ధీరతసొంపుం గ్రూరతపెంపుం దెగునయు నెఱపఁగఁ దెరలక వీకన్
బోరనఁ ద్రోవంగా రభసం బేపును గలితనమును బొలుపు వహింపన్
వారు భయంబుం గూర్చుటకుం గా వలసెను రుధిరము వదనము సేర్పన్. 166

వ. ఆరెండుపనులకై యట్లు త్రావుటగా నటించితిం గాని. 167

---

1 నీ సేలఁ బెద్ద. 2 దొండు, 3 గాసిగ నీడ్చి వల్వ్యాలువఁ•గా.

తే. అన్యజనములశోణిత । మైనఁ ద్రావు, టధికపాతక మని విందు । ననుజరక్త
మాన నే నంత వెట్టినే । యంతపాప, కర్ముఁడనె తల్లి యంత ని । ష్కారుణమతినె.

వ. అనుటయు. 169

తే. అంధులకు నూఁతకోలగా । నకట యొకని, నైన నిలుపక నూర్వుర । నదయవృత్తి
మ్రింగి తం డెవ్వఁ డేనియు । మీకు నెగ్గు, లాచరింపనివాఁడు లేఁ । డయ్యె నయ్య.

క. ఒక్కరుని నీవు సంపక, తక్కిన నంతటనె ప్రతిన । దప్పనె విభవం
బెక్కఁగ మాయన్న నతం, డొక్కటి రాజ్యంబు సేయ । నీఁడె కుమారా. 171

వ. అని పలికి ధర్మనందనుదెస మనసు నిగుడం బుత్రపౌత్రవధసంపీడితస్వాంత యగునగ్గాంధారి క్రోధపరుషాక్షరంబుల నమ్మహారాజె చటు నున్నవాఁ డనిన నాభూపతి భయకంపితగాత్రుం డగుచుం జేతులు మొగిచి సవినయంబుగా మెత్తనిమాటల నిదె వచ్చితి దేవీ యేను బాండవాగ్రజుండ ననుచుం జేరం బోయి.

క. నీపుత్రులఁ జంపించిన,పాపాత్ముని క్రూరచిత్తుఁ । బరివాదార్హున్
శాపంబునఁ బొలియింపుము, భూపాలకవల్లభాభి । పూజితచరణా. 173

క. ధరణిం గలరాజులకుం, బరివారమ్మునకుఁ జావు । పాటిల్లుటకై
పరుషత గైకొన్నయుధి, ష్ఠిరు దారుణదండకలితుఁ । జేయం దగదే. 174

మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్య మేటికిఁ । [1]జెల్లుఁ జుట్టల బిడ్డలం
జావఁ జూచినయట్టిద్రోహికి । సర్వభోగము లేటికిన్
నావుడున్ మఱుమాట లాడఁగ । నాలు కాడక యుండె య
ద్దేవి యూర్పు నిగిడ్చె నుష్ణము । దీర్ఘముం బరుషంబుగన్. 175

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రమహిషి యతనియుచితవచనంబులు విని యూరక యుండె నతం డంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యానతుం డయ్యెఁ బట్టావృతనయన యగు నప్పతివ్రతదృష్టి పట్టంబునంచుసందునం జని యజ్జనపతిపదనఖంబులం జెందిన నవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దను వెనుకకుం జనియె సమీరసుతుండును మాద్రీసుతులునుం దిరుగుడువడి రప్పుడు గాంధారరాజనందన క్రోధంబు దక్కి ధర్మపుత్రాదులదెస మాతృభావం బలవడ సాంత్వనస్వరంబునం గుంతీసందర్శనంబు సేయరన్నా యని పలికిన నప్పురుషసత్తములు చిత్తంబులకలంక డిందు వడ నందఱు నొక్కటఁ గుంతి యున్నదెసకుఁ జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం గలయం గనుంగొని. 176

పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపునం బోవుట.

అంబురుహావృత్తము. పెద్దయుఁగాలము వారలఁజూడఁగఁ । బ్రేముడించుచు దుర్భరా
పద్దశ [2]నొందుట నమ్మహాత్ముల । పట్టు లందఱుఁ ద్రుంగుటం
దద్దయు శోకమునం బొరి నశ్రుల । ధార లొల్కఁ వగర్పుతో

1 జెలులఁ. 2 నుండుట.

నద్దురవస్థతెఱంగు గనుంగొని యంతకంటెను నార్తయై. 177

వ. చరణంబులు దొట్రిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి. 178

తే. ఏడ్వ నందఱపైఁ జేతులిడుచుఁ బెలుచ, నేడ్చి యద్దేవి వారల నెత్తి వేఱు
వేఱ మేనులు నివురుచు వివిధదారు,ణాస్త్రశస్త్రవ్రణప్రచయములు గాంచి.

క. అచ్చోటులు లంటి చూచుచు, వెచ్చనియూర్పులు నిగుడ్చు వేఁగుచుఁ బొగులుం
గ్రుచ్చి కవుంగిటఁ జేర్చును, వచ్చితిరే నృపకుమారవరులార యనున్. 180

సీ. ఆసనుయంబున నప్పాండుభూపాల, పత్నికి శోకాగ్ని ప్రజ్వరిల్లఁ
దత్సమీపమునకు ద్రౌపది విన్నని, మోముపైఁ గన్నీరు ముసుఁగు వడఁగఁ
బదముల నట దొట్రుపాటు వాటిల్లంగ, దైన్య మాకారంబు దాల్చినట్టి
తెఱఁగునఁ జనుదెంచి దేవి సౌభద్రాదు,లైననీమనుమ లెం దరిగి రెంత

తే. యేనిఁ గాలంబు నినుఁజూడ రిప్పు డిచటి, కేల రా రంచు నడుగుల మ్రోల నేల
వ్రాలె నిశలాంగి యై తెంచి వైన నెండ, దాఁకి [1]వందినతీఁగచందంబు దోఁప.

వ. ఇట్లు మేదినిం బడి రోదనంబు సేయునయ్యగ్గలిమీఁద నొఱగి తానునుం బెద్ద
యెలుంగున నేడ్చి గ్రుచ్చి యెత్తి యక్కునం జేర్చి యూరార్చి యత్తన్వియుం దన
యులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారికడకుం జనియె నప్పుడు ద్రౌపది యా
ధృతరాష్ట్రపత్నిపాదంబులకు మ్రొక్కి యడలున వెక్కుచున్న నద్దేవి యమ్ము
ద్దియ నుద్దేశించి. 182

మత్తకోకిల. పుత్త్రి యిట్లగునమ్మ శోకముఁ బొంది కుందుచు నున్న నీ
గాత్ర మొండొకకీడు పాటిలి కందుఁ బాండుతనూభవుల్
పుత్త్రవర్గము చన్న చో నెద భూరితాపముఁ బొందుడుం
బౌత్రహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ బాయ నేర్చునె నెవ్వగల్. 183

క. నిను నే నిట్టూరార్చెద, నను నీ వూరార్ప వలదె నానీతెఱఁగుల్
విను మొక్కరూప మన కే, మనఁగలదు విధాత క్రూరుఁడై పలుపంగన్.

ప్రహరణకలితవృత్తము. ఇది యిటు లగుట క్లెఱఁగి పలికెనా
విదురుఁడు సభఁ గోవిదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే నడఁపన దురితం
బాదవెఁ [2]గలఁక నే టొలయ కుడుగునే. 185

వ. ఇట్లనియెదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వరు నేమి సేయుదురు కాలవశంబున
నవశ్యభావి యైనది యన్యో నుపశమింపు మని పలికె నని యిట్లు పాండవులు
ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని ననునయించినతెఱం గెఱింగించిన నాభంగి నుపశమిత
క్రోధ యైనగాంధారరాజనందన పదంపడి యెవ్విధంబున వర్తించె ధర్మతనయున

1 ప్రందిన. 2 నకట గలఁగ.

నంతరవర్తనం బెప్పాటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును. 186

శిఖరిణీవృత్తము. తపస్స్వాధ్యాయాదిక్షపితమలచి।త్తప్రకలితా
విపజ్జాలజ్వాలావిరమణసుధా।వృష్టిలలితా
జపాపుష్పశ్రీరచ్ఛవికిరణసం।సర్జనధురా
సపర్యానిర్వాహ [1]ప్రచురకలన।స్థైర్యమధురా. 187

క. సాత్యవతేయాదిమహా, మత్యవగమ్యప్రకార।మధురవిలాసా
సత్యత్వానంతత్వని, రత్యయశుభసారమయస।మగ్రవికాసా. 188

మాలిని. సదసదనభిషిక్తా।సంభృతానందభక్తా
విదళిదురితాలీ।విశ్వనిర్వాహశాలీ
మదవదసురభేదీ।మానసానుప్రమోదీ
వదనజనితవిప్రా।వైభవానందదీప్రా. 189

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 190

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

మత్కీర్తిమదత్యభి
రామాకృతిసద్గుణాభిరతిమత్పుణ్యా
రామాకృతి[1]మత్సంప
త్త్యామాదితభక్తలోక హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు పాంచాలి నూఱడం
బలికినయనంతరంబ పతివ్రతాశిరోమణియు మహాభాగయు సత్యవచన యు
నగునయ్యాంబికేయుభార్యకుం బారాశర్యమునీంద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తం
బై తాత్కాలికం బయినదివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున
సంగరతలం బఖిలంబును నధికవిస్తారదూరప్రాప్తం బయ్యు నాలోకనగోచరం
బగుటయు. 2

మణిగణనికరము. గొడుగులపఱియలు గుఱుకులు గొనుటన్
సిడములతునియలు సెదరి యునికిం బెం
డడిగలుం బడగలు దఱచు మురియలై
పుడమిం గలయుటకుం బాగు లొలయ మదిన్. 3

క. నుఱుమైనకాల్బలంబులు, నఱవఱ లయి యున్నయట్టియరదంబులుం బెం
దఱ చగుసూతాంగకములు, నొఱగినరథ్యములగములు నుల్లమలంపన్. 4

లయగ్రాహి. రావుతులతుండములు మావుతులనుగ్గుం దుర
గావలిశవంబులు గజావయవరాశీ
భావభయదస్థలులుం బ్రేవులును గండలును
బ్రోవు లయి పెన్మెదడుపై విరిసి రక్త
స్రావమునం బెల్లయినరేవమున జూడం గడు
నేవ మగుపట్లు మృతభావగతు లయ్యున్

1 మత్సవవర్త్యామోదిత.

జీవములఁ బాయరో కో నా వికచవక్త్రముల
తో వఱలు రాజులు మనోవికృతి సేయన్. 5

లయగ్రాహి. హారరుచులున్ హృదయహారితరమూర్తు లగు
వారు హరినీలమణిభారవిలసత్కే-
యూరబహులాంశుచయచారుతరరేఖు లగు
వారు నవవజ్రరుచికోరుఘృణిమత్కో-
టీరరమణీయు లగువారు గరుడాశ్మమయ
భూరికటకద్యుతివిహారపరిశోభా-
స్ఫారు లగువారలును బోరఁ బడి నెత్తురులఁ
గూరుటఁ గరం బెడఁద కారటము సేయన్. 6

లయగ్రాహి. అమ్ములును విండ్లుఁ బరిఘమ్ములును దోమరచ
యమ్ములును గుంతనికరమ్ములుఁ గనత్ఖ
డ్గమ్ములు నహీనముసలమ్ములును జక్రనిన
హమ్ములును లోనగునసమ్మితమహోగ్రా-
స్త్రమ్ములును గండలును నెమ్ములుఁ గపాలములు
సమ్మిళితరూపశకలమ్ము లయి సంగ్రా-
మ మ్మతులదారుణవిధ మ్మగుటఁ దెల్పు టధి-
క మ్మగుకలంక హృదయమ్మున కొనర్పన్. 7

లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగునెత్తురులు దోయిళుల
నెత్తి చవి గ్రోలుచును జిత్తములు దృప్తిన్-
జొత్తిలి నితాంతమదమత్తములుగాఁ జటుల
నృత్తములు సేయుచుఁ జలత్తనువికారో-
ద్వృత్తిపటుహాసముల రిత్త లగుదుర్వచన
వృత్తులను నొండొరుల నెత్తికొని మాంసం
బత్తి తినుటన్ వికటవృత్తు లగురాక్షసుల
మొత్తము పరిక్షుభితచిత్తత యొనర్పన్. 8

సీ. ప్రేవులు గండలు పెఱికి [1]పేటాడి యం,గదఁ గొని మెదళు లగల్చికొనుచు
రాగిలి రక్తంబు ద్రావుచు లోచన,గుళికల నొలిచి మ్రింగుచును గుండె
కాయలాదట మెయిఁగబళించుచును గ్రొవ్వు, దెమలిచినమలుచు నెముక యూట
చవి గొని యానుచుఁ జావక యున్నరూ,పులుసచ్చుటకుఁగాఁగఁ బెలుచఁ దన్ని
తే. కొనిన వెఱఁ బాయఁ బొఱలుచుఁ జెనకి తొడరి
కాటు లాడుచు నున్నసృగాలములును

1 పెట్లాడి.

గాకములు రాపులుఁగులును గ్రద్దలును వృ
కంబులును మానసము వికలంబు సేయ. 9

వ. అగ్గాంధారరాజనందన కలను గలయం గనుంగొనియెఁ దదవసరంబున సాత్యవతేయుండు కౌంతేయుల రావించి బంధుశవంబులకుఁ [1]గాలోచితాచారసహితంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యంతర్ధానంబు సేసె వారు ధృతరాష్ట్రుం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరు లయి యప్పనికిం జనుచుఁ గౌరవ కాంతలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతులును సుతులును సోదరులును పౌత్రులును మిత్రులును గుణపంబు లై పడియున్నఁ జూచి చెయ్వేది మేదిని నొఱగువారును వావిడిచి యఱచువారును బురపురం బొక్కువారును బడి పొరలుచుఁ బొగులువారును వేనలులు వీడి వెన్నుల విరియం దిరుగువారును బలవించువారును బేర్కొని యగ్గించువారును మ్రాన్పడువారును మోములుం దలలును మోఁదుకొనువారు నై రప్పు డాదుర్యోధనజనని జనార్దనుం బేర్కొని చేరం బిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కిట్లనియె. 10

గాంధారి పాలికలను చూచి కృష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట.

సీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రుకోడండ్రఁ గన్నార, వీరె కన్నీరు పై వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొందెడునాననంబుల విప్ర, లాపంబు లైనసల్లాపములను
నడలు చొండొరులకు నన్నలఁ దమ్ముల, రూపించి వేర్వేఱఁ జూపుటయును
బోరి మొగంబులుసూచిపురపురఁబొక్కుచుఁ, దలలల్లఁదూలంగనిలుచుటలును
తే. గలిగి [2]యలిగెడువారికన్నులకుఁ బండు, వగుచునున్నారు కాంతలుమగలతనువు
లెక్క యున్నను చేష్టలు దక్కికొంద, ఱడువఁ జేయాడకున్నవాకారంబుజూతు.
మానిని. కూలియుఁ గాంతి యెగుర్పఁగఁ దేజము గుందక వహ్నులు గ్రూరశిఖా
జాల మడంగియుఁ జాయ వెలింగెడుచందము నొందిరి శల్యుఁడుఁ బాం
చాలుఁడుఁ గర్ణుఁడుఁ జాపగురుండును శాంతనవుండు నిజంబున కీ
బాలుఁడు వీరిప్రభం గడచెం గుణభద్రునిఁ గంటె సుభద్రసుతున్. 12
ఆ. ప్రభువు లంతనంత రాజిల్ల నెడనెడ, వీరయోధతతులు వెలుఁగుచుండ
గ్రహచయమునఁ దారకప్రకరంబునఁ, బొలుచుగగనతలముఁబోలెఁ గలను.
సీ. అర్జునభీష్మచాపాచార్యభీమక, ర్ణాదులమహితదివ్యాస్త్రవితతు
లాడిన నొండొకకీడు రా నేరమి, వీతవికార మై వీరయోధ
చారుశరీరసంచయ ముండఁగా దీనిఁ, గంకశివాగృధ్రకాకకులము
లాదిగాఁ గలుగుక్రవ్యాదముల్ పీఁకువీఁ, కాడుట నెంగిలి యయ్యె నకట
తే. హంసతూలికాతల్పములందుఁ బొందు
భోగిజనములమృదుగాత్రములు ముకుంద

1 గాలోచితోపచారంబుగా. 2 యల్లెడ.

కంటెఁ బరుసనిధరణిభా।గమునఁ గూలి
యున్నయవి సూచువారల।యుల్ల ముడుక. 14
క. చెవిని సొగియించువీణా, రవమును గానంబు వేణు।రావము నిత్యో
త్సవముగ వినురాజులకడ, శివారుతము చెలఁగు చునికి । చిత్తమలంచెన్. 15
తే. సారచందనహృద్యక।స్తూరికాది, లేపనాలి[1]ప్తి నుండెడు । భూపవర్యు
లకట శోణితపంకదిగ్ధాంగు లగుటఁ, గనుట కోర్వ రావయ్యెడుఁ । గమలనాభ.
క. వనితలు మేలపుమెయి మెలు, పునఁ దిగిచిన నొప్పహార।ములు మొదలగు ప్ర
న్ననితొడవులు గ్రద్దలు దివి, య నరేంద్రులు గొంద ఱునికి । యచ్యుత కంటే.
క. ప్రాణంబులు విడిచియును గృ, పాణాదులు విడువ కున్న।భటు లారయ స
ప్రాణుల పోలెం బ్రథన, క్షోణికిఁ దొడ వగుచు నున్కి । చూడుము కృష్ణా. 18
క. సూరెలను వందిజను లిం, పారఁగ నుతియింప నొప్పునట్టిమహీశుల్
నారీజనములు సుట్టుం, జేరి పనువుచుండ నునికి। సేసె నలంతన్. 19
తే. కూరుమొన వెట్టినట్టులు । గొంద ఱుజ్జ్వ
లాయుధములు గంకటములు । నమర నున్నఁ
జూచి చావనివా రని । చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంకగృ।ధ్రాదు లనికి. 20
వ. ఇది యంతయు నీచే సాధితం బైనకార్యం బని పలికి వెండియు. 21
సీ. అట్టలకడ నుత్త।మాంగముల్ గానక, యలమట నలుగడ । లరయువారుఁ
దలలు చేతులఁ గొని । తనువు లత్తలమునఁ, దఱచు పీనుఁగులలోఁ । దడవువారు
శిరములు మేనులఁ । జేర్చి భావించి ని, జాస్యముల్ ద్రెసికొం । చఱచువారు
తునియలు పెక్కైనఁ।బనివడి గూర్చిరూ, పులు గనుంగొని మూర్ఛఁ।మునుఁగువారు
తే. నైనకౌరవపాంచాల।మానినీజ, నముల నచ్యుత చూడుము । నాథజనక
పుత్రసోదరశవముల।పొంత కేఁగి, పెక్కుదురవస్థ లొందెద । రక్కటకట. 22
తే. అవయవములు రూపఱఁగఁ గ్ర।వ్యాదభక్షి
తంబులై యున్కిఁ గొన్నిశ।వంబు లువిద
లెంత సూచియు నవి గొంద । తెఱుఁగఁజాల
రయ్యెదరు సూడు తమబంధు। లగుటఁ గృష్ణ. 23
క. ఇట్టివి యెల్లను గనుఁగొను, కట్టిఁడితన మొందునట్లు।గా నేమొకొ తొ
ల్పుట్టువునం జేసితి నీ, చుట్టల నిటు సూడకుండఁ। జొప్పడ దయ్యెన్. 24
క. అని పలుకునపుడు దుర్యో, ధనునికళేబరము దృగ్గ।తం బగుటయు న
వ్వనిత యిలఁ ద్రెళ్లె నఱికిన, యనఁటిక్రియన్ మూర్ఛఁ జిత్త।మువశం బైనన్.

1 లేపనాలిప్త మొందెదు.

గాంధారి దుర్యోధనునికళేబరంబు చూచి పలవించుట.

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకుం దెలిసి గాంధారి పరిచారిక లూఁదికొని పోవ నప్పుత్త్రశవంబుకడకుం బోయి. 26

తరల. విపులవక్షమునిూఁద నశ్రులు వెల్లిగొల్పుచు వ్రాలి యో
నృపతికుంజర కౌరవేశ్వర నేల నిమ్మెయి నీయుదా
త్తపుశరీరము పొందఁ బాడియె తల్లి వచ్చిన భక్తితో
నుపచరింపక లాఁతి వై యిటు లూర కుండుట యుక్తమే. 27

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించుచు హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు చేసి యాసుబలనందన తనసమీపంబునకుఁ జనుదెంచియున్న యుపేంద్రున కిట్లనియె. 28

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
ఈతఁడు రణంబునకు నెత్తి చనుచుండియును నెంతయును భక్తిఁ గని నాకుం
బ్రీతిమెసఁగం బలికి ప్రేమ మొలయం బొగడి పెద్దయు వినీతినిరతుం డై
చేతులు మొగిడ్చి జయసిద్ధియగఁ దీవన విశిష్టదయ నిమ్మనిన ధర్మం
బేతల ననూన మగుసిద్ధజయ మాతలకు నెట్లయిన సిద్ధ మగు నంటిన్. 29

వ. ఇట్లన నేల యనంటేని. 30

మానినీవృత్తము. జూదమునప్పుడు సర్వజనంబులు చూచి భయంపడి యిప్పని యి
మ్మేదిని సేసలగుం గురుకోటికి మృత్యువు గాని నిజం బలఁతిం
బో దని యూఁడరె యమ్మెయి నాదగుబుద్ధికిఁ దోఁచినసత్యము దా
మోదర పాటిలదే కొడుకంచుఁ బ్రియోక్తులు వల్కినఁ బెంపు సెడున్. 31

వ. వినుము దీవనకుం జొరక మధ్యస్థపుమాట లాడుటయ కాదు మఱి నే నప్పు డతనితోడ. 32

తే. ఆహవంబునయందు నీవు ప్రాహటించి, పోవ నడి నచ్చు నడికంటెఁ జావు మేలు
శస్త్రజీవితఁ బగలోకసౌఖ్య మనుభ, వింపు మమరత్వసంపద వెలయు మంటి.

క. అని చెప్పి యుంటి నాచెప్పినయట్టులు సేసి యితఁడు పేరును బెంపుం
గని యుండఁగ నిట్లడలున, మునుఁగు టరయఁ గడుపుశోకమున పెంపుసుమీ.

ఆ. అరివిమర్ది యితనికై వగ పేటికిఁ, బుణ్యలోకమునకుఁ బోయె ననుచు
నుండ నోపనేని నుల్లంబు ధృతరాష్ట్రు,దిక్కు లేమిఁ దలఁచి పొక్క కున్నె. 35

వ. అని వెండియు. 36

సరసిజవృ. శ్రీరమ్యత్వం బారఁగఁ బెంపూర్జితముగ మణివిరచితమకుటములుం
దారుం జూడన్ సారవిభూతిన్ ధరణిపు లనిమిషధవనిభు లగుచున్
భూరిప్రీతిన్ సూరెలఁ గొల్వన్ భువనవినుత మగుపొలుపు వెలయ ము
న్నీరా జుండున్ దారుణదైవం బిటు వఱచునె తుది నితనిఁ గటకటా. 37

తే. కనకబహురత్నమయపీఠమున మృగాక్షు, లాలవట్టంబు లిడఁ జెలు వమరునట్టి
కౌరవేంద్రుండు పెనునేలఁ గంకపక్ష, పవనహతుఁ డయ్యెఁ జూచితె పద్మనాభ.

క. ఈరాజు భీమసేనును, దారోగ్రపరాక్రమమున ధరణి నొఱిగి దు
ర్వారమదవారణము కం, ఠీరవమువిహారమునఁ బడినగతిఁ బొలిచెన్. 39

క. విదురుఁడుఁ దండ్రియుఁ దనకుం, బదివేలవిధములఁ జెప్పఁ బాటింపఁడు దు
ర్మదమునఁ దగియెడుబుద్ధులు, విధి మూఁడినమర్త్యుఁ డేల విను నుచితోక్తుల్.

క. పదునొకఁడక్షోహిణు లే, [1]పాదవఁగ నలిఁ గొలువ నొప్పు నుర్వీశ్వరుఁడే
తుది నిప్పరివారుం డై, గదఁ జేకొని యొంటి పోరఁ గలనం బడియెన్. 41

తే. ధరణిగజఘోటకములొప్ప ధార్తరాష్ట్రు, లెల్లఁ బొలుపారఁగాఁ గంటె నిప్పు డవి వి
నాశ మొందినఁ బాడఱె నలిననాభ, యది పరాధీనముగఁ జూచు నట్టి దయ్యె.

వ. అని దుర్యోధనవల్లభ [2]నిరీక్షించి మాధవు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 43

ఆ. కొడుకుచావు కంటెఁ గోడలియడలునఁ, బెరిఁగి శోకవహ్ని దరికొనంగ
నంతరంగ మిప్పు డగ్గల మెరియంగఁ, దొడఁగె దీని కేది తుది యుపేంద్ర. 44

సీ. చూడు మిమ్ముద్దియ సుతుఁ జూచి వదన మ, ల్లార్చుచుఁ బ్రాణేశు నాననంబు
పైఁ జూడ్కి యడరించి పాణితలంబున, నందంద నెమ్మొగ మడిచికొనుచు
మరలఁ బుత్త్రునిదెస కరిగినమనసు పే, రడలున మునుఁగంగ నతని చెన్ను
మోమునఁ దనమోము మోపి మూర్ఛిల్లుచుఁ, దెలిసి వల్లభునురఃస్థలము గ్రుమ్ము

తే. నుడుకుఁగన్నీరఁ దడియంగ నొఱగుచును వి
చేష్ట యై యూరకుండుచుఁ జెలులతోడఁ
దిరిగి పొగులంగ వేనలి విరియ మేన
నవులఁ దిరుగుచు నున్నది యక్కటకట. 45

వ. అని వెండియు. 46

సీ. ఈసుమధ్యమ యిమ్మహీశ్వరు బాహుత, లంబున లలితోపలాలనంబు
నొంది రాగిల్లెడు నుల్లంబుతో నుండు, నింకిట నిమ్ముగ్ధ నెట్లు సూడ
వచ్చుఁ గనుంగొన వశముగా దిది యిట్టి, కొడుకును మనుమండుఁ బుడమి నిట్లు
పడియుండఁ జూచెడు పాపజాతికి నిప్పు, డవియక నిగ్గడి యైనయినుప

తే. గుండియకుఁ జేటు పా టింకఁ బుండరీక, నయన యెన్నఁడు లేమి నిర్ణయము గాదె
యింత కోర్చెడునట్టివా రెన్నఁ డేని, నుర్వి నెందేనిఁ గలుగుదురొకొక్కొ యొరులు.

క. జననియు భార్యయు నే మై, న నేమి వేదములు బొంకునకుఁ జొరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని, తనకార్యము సూచె నిట్లు తగునె యితనికిన్. 48

వ. అని యనేకభంగుల విలాపంబు సేసి తక్కటితనయులదెస నాలోకించి విష్ణు
దేవునితో నిట్లనియె. 49

1 పాదవఁ బొడువ నొప్పనట్టియుర్వీ. 2 యగు భానుమతి.

భాస్కరవిలసితవృ. కౌరవనృపతితనూజశతంబుం గంటె పవనసుతుపటుభుజలీలా
ఘోరతఁ దడఁబడ మేదినిమీఁదం గూలె వికటముఖకర[1]చరణత్వం
బేరి కయినఁ గనుఁగొన్న విషాదం బెంతయు మది నొలయఁగఁ బ్రియకాంతల్
చేరి విలపనము దద్దయు నార్తిం జేయఁగ నునికి వనట [2]తిరిఁ బెట్టన్. 49

తే. చందనార్ద్రకుట్టిమములఁ జరణతలము, [3]లొందుటకు నేవగించున య్యువిదలిపుడు
నెత్తురుల తేపమెక్కిన నేలఁ బొరలు, చున్నవారేమి సెప్పుదు నుడుకుపేర్మి.

క. బాలలుఁ దగుణులుఁ బ్రౌఢలుఁ, దూలెడువికలాంగకములతో డెందములన్
వాలినవిరహానలముల, పాలై వందురెద రొక్కభంగిన యకటా. 51

క. బలదర్పధైర్యశౌర్యో, జ్జ్వలు లగుధృతరాష్ట్రసుతులసతులకు నిట్లా
కులతేమము వనట పెల్లునఁ, దలరవలసె దిక్కుమాలి దైవము చెయిదిన్. 52

క. నిజభూషణాతపత్ర, ధ్వజకంకటఖండవేష్టితము లైనకురు
ప్రజగాత్రశకలములు వారిజనాభ కనుంగొనంగ రెట్టించె వగల్. 53

క. జననియుఁ దండ్రియుఁ [4]దొలుబాముఁ జేసినపాపకర్మమునఁ గాక సుయో
ధనుఁడు మొదలయినసూర్వీర, నఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామమడఁపఁగఁ దగునే.

గాంధారి దుశ్శాసనునికళేబరంబు చూచి విలపించుట.

సీ. అచ్యుత వీఁడె మహాభీలభుజుఁ డగు, భీముగదాహతి భూమిఁ గూలి
యాతనిచేత సర్వాంగంబులందును, గలుగు క్రొన్నెత్తురు కాంతుఁ ద్రావఁ
బడి మఱి తెగటారి పడియున్నవాఁడు దు, శ్శాసనుఁ డీతండు సభకు ద్రుపద
పుత్రి నీడ్చి తెచ్చి పొలుపఱనమ్మునఁ, బతులసన్నిధిఁ గురుక్షితివిభునకుఁ

తే. గర్ణునకుఁ జిత్తసంప్రీతి గాఁగఁ దూల, వుచ్చెఁ బెక్కువిధంబుల నొచ్చి యామృ
గాక్షి యప్పుడు మారుతి యంతరంగ, మేర్పఁ దలఁపించుదానన యింత వుట్టె.

క. ఆసభ నమ్మెయి నీదు, శ్శాసనుఁ డప్పాండుపుత్రసతిఁ గ్రూరాత్ముం
డై [5]సంక లేక పెద్దయుఁ, గాసి వెట్టంగ నెఱిఁగి కలఁగినమదితోన్. 56

వ. ఏను దుర్యోధనునితో నిట్లంటి. 57

తరువోజ. [6]హరిచేత రక్షిత యైనపాంచాలి, కగునయ్య యిమ్మెయి నత్యంతనీచ
పరిభవదుఃఖంబు పాల్సేత మీఁదు, పరికింప కున్నఁ గీడ్పాటిల్ల కున్నె
యరికంజకుంజరుఁ డగుభీముఁ బల్కు, లనుబరిగోలల నలఁచుట మేలె
వెరవిడి వేవేగ విడువుము గార, వింపు మీవంశపవిత్ర నోపుత్ర. 58

క. క్రూరాత్ముఁడు నీచుఁడు గాం, ధారవిభునిఁ దొఱఁగు పాండుతనయులఁ బుణ్యా
ప్రారంభులఁ గూడి మనుము, కౌరవకులమెల్ల బ్రదుకఁ గాఁ బొగ డొందన్. 59

క. అని యెన్నిభంగులను జెప్పినఁ దా నప్పలుకు లెల్లఁ జెడచెవులం బె

1 చరణంబై, యేరికయిన. 2 యిగిరించెన్. 3 నొవ్వుటకు. 4 బ్రియలును, మును నేసిన. 5 సంకట పడఁ బెద్ద. 6 అరయక సభలోన నత్త్యజాక్షి • నమ్మెయి దయమాలి • యత్యంత.

ట్టె నుదగ్రుఁడు దగు కార్యము, గనునె వశం బగునె దైవగతిఁ దప్పింపన్. 60
తే. నాఁటిమాట లుల్లంబున నాటియుండ, నొవ్వుతోఁ దఱి వేచి నేఁడివ్విధమునఁ
బఱచె భీముండు నొప్పింపఁబడిన త్రాఁచు, పాము పగ సాటి తెగటార్చు భంగిఁ గృష్ణ. 61
క. తగుఁ బగ దీర్చుట యిష్టెఁ, దగ వగునే నెత్తు రెత్తి త్రావుట భీముం
డు గడుఁ ఘోరము సేసెను, మగల కతిత్తు ద్రవృత్తమా పొగ డొనఁగున్.
తరల. కరములుం జరణంబులుం [1]విరిగల్గి సాఁగి వికీర్ణమై
యురము నిర్భరవైకృతంబుగ నుర్విఁ ద్రెళ్లి సుతుండు గే
సరినఖంబుల వ్రన్వఁబడ్డగజంబుచాడ్పున నుండఁగాఁ
గరుణ మాత్మకు నింత మిక్కిలి గాక యున్నె జనార్దనా. 63
సీ. వీఁడె వికర్ణుండు వాఁడిమెఱుంగు మేఁ, ఘంబులగములమధ్యంబునందుఁ
దేజరిల్లెడుమాడ్కి రాజిలుచున్నవాఁ, డతిసాంద్రహస్తికాయములలోనఁ
గార్ముకజ్యాకిణకఠినమై యున్నయు, బ్బాలునిముంజేయి బాలగృధ్ర
మోపదు కబళించియును జంచుపుటమునఁ, జీరంగఁ జూచితే శౌరి యితని
తే. రమణి పొరిఁబొరిఁ గన్నీరు గ్రమ్మఁ జుట్టు, మెలఁగి కాకుల గ్రద్దలఁ దోలఁగనడుచు
చున్నయది [2]పాసి యవి వ్రాలకున్న నిట్లు, సూతురే తల్లులెందును సుతుల నకట.
క. మారుతనందనుగ్రపునారాచము లోడల నాటినం జచ్చియు న
వ్వీరకుమారుం డుజ్జ్వలచారుత్వముఁ బాయ కున్న చందనుఁ గంటే. 65
క. అని మొన నెవ్వరికిని మార్కొన రానిఘనుండు దుర్ముఖుఁడు భీమునిచే
వినిపాతితుఁడై భూరజమున బ్రుంగుడువడ్డవాఁడు మురహర కంటే. 66
తే. నక్కతోఁడెలు వీనియాననము సగము, దిన్నయవి యట్టులయ్యును నున్నయొప్పు
దొరసి సప్తమినాఁటిచందురునిఁ [3]బోలె, చూడు భావించి దీపితశూరవంశ. 67
మత్తకోకిల. శూరసేనుఁడు భీమసేననిషూదితుం డయి చుట్టు నం
భోరుహానన లార్తిమూర్తతఁ బొందిన ట్లతిరూక్షహా
హారవంబులతోడఁ గ్రుమ్మర నల్లవాఁడె వికారితా
కారుఁడై పడియున్నవాఁడు వృకంబుఁ బఱులు జించినన్. 68
సీ. అంగంబు కోమల మంతరంగంబు చాఁ, తుర్యనిరూఢంబు శౌర్యఘనుఁడు
వీఁడె గోవింద వివింశతి యాతండు, సొబగుండు మెలఁతలు సుట్టు నెపుడు
నప్సరోగణ మమరాధిపుఁ గొలిచెడు, చాడ్పునఁ బాయక సమ్మదంబు
చిగురొత్త నుండుదు రగరుకస్తూరికా, చందనాద్యనులేపశాలి యిపుడు
తే. గ్రద్దలును గాకులును జుట్టుఁ గదిసియుండఁ, దఱచు నెత్తుటఁ దోఁగిన తనువుఁ దాను
నున్నవాఁడు గానాకర్ణనోత్సుకుండు, నక్క లఱచెడుచేరువ నక్కటకట. 69
తే. కనకపుంఖశరావృతగాత్రుఁడైన

1 బఱి. 2 గాని యవి వ్రాయ ♦ వన్న యిట్లు. 3 బోలి.

దుష్ప్రహారుఁడు చచ్చి యుండియుఁ దోయజాక్ష
వికచనవకర్ణికారసంవేష్టనంబు
గలుగు శైలంబు తెఱఁగునఁ బొలిచెఁ జూడు. 70

గాంధారి యభిమన్యుకళేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 71

లయవిభాతి. అరయ నిది పెద్ద యని పరులమొనఁ జిత్తమున
నరకుగొన కుగ్రమగు బరవస మెలర్పం
ద్వరితగతిఁ జొచ్చి కురువరుఁడు దలరం గవిసి
కరితతులుఁ దేరులనికరములుఁ దురంగో
త్కరములును గాల్బలము[1] నెరవులునుఁ గీటడఁగ
శరగురుఁడుఁ గర్ణుఁడును గురుసుతుఁడు మద్రే
శ్వరుఁడుఁ గృపుఁడుం [2]బరవఁ బరఁగి దివిజుల్ పొగడ
ధరఁ బడి ముకుంద మననరతనయుఁ డొప్పెన్. 72

ఆ. పాఁడి మాలి తన్నుఁ బలువురు పొదివినఁ, బోరి తద్ద డప్పిఁ గూరి నిదుర
పోయెనొక్కొ సుభద్రపుత్త్రుండు మృతుఁ డైనఁ, జెలువ మింత యేల కలుగ నేర్చు.

సీ. ఉత్తర యుక్కుమారోత్తమునురమున, వ్రాలి మోమునఁ దనవదనకమల
మందంద సేర్చుచున్నది మున్ను గన్నంత, మెలఁగంగ నేరక చెలులమాటు
గాను సిగ్గు పెంపునవనట నిట్లయ్యె ని, ప్పుడు మాటిమాటికిఁ బొలఁతి ప్రియునిఁ
గనుఁగొని బిగియారఁ గౌఁగిలించుచు శిర, మూరుతలంబున నునిచి పాణి

తే. పల్లవంబున నాననమల్లనల్లఁ, దొడయుచును నిన్నుఁ జూచుచుఁ దోడుతోడఁ
బొడము[3] పిల్లునఁ గన్నీరు దుడిచికొనుచు, నలఁత పెను వెల్లిఁ దేలెడునంబుజాక్ష.

వ. వింటె యువ్వనితవిలాపంబు. 75

సీ. భద్రచారిత్ర సుభద్రను నిర్జర, ప్రతిమాను లగుపాండురాజసుతులఁ
బాసి యెందరిగితి పార్థునిపట్టి న, చ్యుతునియల్లుని సమరోర్విఁ జెనసి
పరిమార్పఁ [4]జాలి రెవ్వరు పెక్కుభంగుల, మాటలాడఁగ మఱి మాట లేల
చూడవు నాతోడ శస్త్రగురుండుఁ ద, త్తనయుండుఁ గృపుఁడు రాధాసుతుండుఁ

తే. పాడిమానినులండ్రు నిన్నాలు నొకనిఁ, బొదివి రిస్సిరో పెక్కండ్రు ప్రోడ లిదియు
మగఁటిమియె క్రించుపనికిట్లు దెగిన యప్పు, డుల్లములు వారలకు నెట్టు లుండెనొక్కొ.

క. పాండవులును బాంచాలురు, దండిమగలు వారు సూడఁ దలఁకక నిన్నుం
భండనమునఁ బడ వైవఁగ, గండు గలుగుటద్భుతంబు గాదె తలంపన్. 77

క. తన లేనిచోటఁ బలువురు, నినుఁ జుట్టును ముట్టి యొక్కనిం జేరి వధిం
చినవంచనకు ధనంజయు, మన మెమ్మెయి [5]నురియునొక్కొ మన్మథమూర్తీ.

1 నెరవులను. 2 బఱపఁ. 3 పెల్లగు కన్నీరు. 4 జాల రెవ్వరుఁ బెక్కు. 5 నెరియుఁ; మురియు

తరల. అరుల నెల్లను గెల్చి మేదిని యంతయుం గొని తేజముం
సిరియుఁ బెంపును గీర్తియుం విలసిల్లఁగా మనుచుండి యుం
బురుషసింహులు పాండుభూవరపుత్రు లక్కట మోదముం
బొరయ నేర్తురె నిన్నుఁ గోల్పడి పోయి పుష్కరలోచనా. 79

క. నీమూర్తి యందుఁ బ్రాణము, లేమిఁ దెలిసి యుండఁ జంచలింపక జీవం
బేమికతంబునఁ గలిగియొ, నామేను దొఱంగి పోదు నాథ యెఱుంగన్. 80

సీ. దేవలోకంబున నీవిప్పు డెవ్వతెఁ, దీపారుపలుకులఁ దేర్చి కురులు
పుడుకుచుఁ దగ నన్నుఁ బోలె లోలాత్మఁ గాఁ, జేయుచున్నాఁడవు చెలువు నేర్పు
మెఱయంగ నచ్చరతెఱవలమనములు, గలఁచియాడుదు గాక యలఁతిఁ బోదె
యంగనాగోష్ఠి నున్నపుడు నానడవడి, బుద్ధిఁ దలంతె ని న్నొందఁ గాంచి

ఆ. యాఱునెలలు వ్రాయె నంతియ యింతియు, కాని లేదె తొంటిమేనఁ జేసి
నట్టిమేలు మోహనాకార యభిమన్యు,వీర నిర్వికార వినుతసార. 81

వ. అను చున్నది యిట్లు పలవింప విరాటనందనం దదీయజననీప్రముఖబాంధవస్త్రీ
జనంబు లచ్చటు వాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయిరి వారలం గనుం
గొనుము. 82

కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు దాఁకిన మేదినిఁ గూలి విరాటుఁడు పేరిననె
త్తురుల మునింగిన మేనును దానును ధూళి సమీరుఁడు మోముపయిం
బోరిఁబోరిఁ జల్లఁగ నున్కి గనుంగొని పొడమఁగ నశ్రులు హా యనుచుం
బురపురఁ బొక్కెద రెమ్మెయిఁ జోపినఁ బోవక మూఁగెడుఁ బత్నితతుల్. 83

క. అకటకట యుత్తరుఁడు గొం,డొక కాంభోజుండునుం గడుం బాలుఁడు వా
లికకైదువు లాడిన నేల కొఱగి యొప్పి రభిమన్యులక్ష్మణుల క్రియన్. 84

సీ. పాండుపుత్రులభుజాబలమున కులుకక, యొప్పీరుప్రాపున నెదురు నడచె
దుర్యోధనుఁడుగొంతితొలుచూలికెవ్వఁడు, హృదయశల్యంబయి నిదుర సెఱుచు
నట్టికర్ణుండు మదాంధసింధురము బ,లోద్ధతద్విరదమహోగ్రవిక్ర
మమునఁ గీటడఁగిన మాడ్కి నర్జునుబలు, గడిమిచేఁ దెగటార్పఁబడియె వీని

ఆ. బాహువిలసనమునఁ బడినమహాయోధ,వరు లనేకు లితఁ డవార్యరోష
దూషితుండు పరుషభాషణశీలుండు, ధైర్యధనుఁడు దాన శౌర్యశాలి. 85

వ. విను మహీంద్రోత్తముండు. 86

క. పిఱుఁదం గురుధరణీపతి, నఱచేతం బ్రాణములు ఘనారాతిబలం
బుఱని తెగువ ముందటఁ బెన్గొఱలుట చిత్తమునఁ బెట్టికొని విహరించెన్. 87

తే. ఇతనిచుట్టును గలకలమెసఁగ రోదనంబు సేయుపత్నీనివహంబులోనఁ
గంటె వృషసేనుతల్లి యగ్గలపుటడలు, మూర్తి యైన తెఱంగున నార్తిఁ దూలె.

వ. ఈరమణీరత్నంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు. 89

తే. పరశురామునిశాపంబు । బాణశక్తి, గ్రాఁప బ్రాహ్మణశాపంబు । రథము సిక్క-
వలుప గాండీవధరుచేతి । మెఱుఁగుటమ్ము, మన్ని గొనియెనె యొకర్ణ । మగలరాజ.
వ. అని మఱియుం బలుదెఱంగులం బలవించి యుత్థితయై యాలోకించి. 91
తే. కాకులును గ్రద్దలును దిన్నఁ । గడును ద్రెస్సి
యపరపక్షచతుర్దశీ । యమృతకరుని
కరణి నొప్పెడుకర్ణు మొ । గంబుమీఁద
వనిత యందంద మూపెడుఁ । దన మొగంబు. 92
ఉత్సాహావృత్తము. వాఁడిమగఁడు నిద్ర వోవు । వాలుమృగముఁ బోలె నై
పీఁడె బొహ్లిసంచు సృష్టి । వీర చూడు చచ్చియుం
బోఁడి దొఱఁగ కున్నయట్టి । పొల్పునకు వెలింగె వె
న్నిఁ డిలించు బలము లెన్ని । యేనిఁ బెల్లు ద్రోచినన్. 93
తే. మేనఁ బ్రాణము వాసిన । మీఁద మొగము
మెఱసి యుండును వెండు ని । త్తెఱఁగు కాంతి
తోడఁ బున్నమనాఁటిచం । దురునిచంద
మును రేఁ జూడు మిక్కురువృద్ధ । నాననంబు. 94

గాంధారి సైంధవుని కళేబరము చూచి వాపోవుట.

సీ. పల్కుతిప్పమి నెఱ । సంగఁ దలంచి యుత్సాహంబు వాటించి । సవ్యసాచి
దుర్యోధనుండును । దొరలు ననేకసైన్యంబులు నంతంత । నడ్డపడఁగఁ
బరలించి వడి మెడ । ద్రెవ్వ నేసినఁ బడి, యున్నాఁడు సైంధవుఁ । డుఱక ద్రుపద
తనయఁ గాననమునఁ । గొనిచన్ననాఁడ తాఁ, దెగినాఁడు గాఁడె కౌం । తేయు లపుడు
తే. దయ దలిర్పంగ దుస్సలఁ । దలఁచి యలుక, గ్రాఁచి మందల విడిచిరి । గాక దైవ
కృతము దప్పింప రాకున్కి । కతన నిపుడు, వారు విడిచి రిమ్ముద్దియ । వలనికరుణ.
తే. హృదయమున వగ లేనియ । ట్టిట్టు నట్టుఁ, దిరుగుచున్నది దుస్సల । వరునిశిరముఁ
గాన కీకాంతు నిమ్మెయిఁ । గనుటకంటెఁ, దలఁప నెక్కుడుదుఃఖంబు । గలదె కృష్ణ.
వ. నాఁటిరాత్రి యరులు చేసికొనినప్రతిజ్ఞ నేగులవారిచేత దుస్సల విని సైంధ
వునికి బుద్ధి చెప్పిన తెఱంగు లవి వినుము. 97
సీ. విజయుప్రతిజ్ఞకుఁ । ద్రిజగంబులోపల, నడ్డంబు లేదు సు । మ్మధికుఁ డంటిఁ
గురురాజుసైన్యంబు । బిరుదు నమ్మకుమంటి, గురుఁడు పార్థునకు మా । ర్కొనఁడ యంటి
నరు డాయ నొకని కై । వసను బుద్ధిగొన దంటి, సమరంబు నీకు న । సాధ్య మంటి
ధర్మపుత్రుఁడు నిన్ను । దయఁ గాచుఁ బొమ్మంటి, నామాటవినఁగ దే । నాథ యంటి
ఆ. రాజతిలక రాజ । రాజకంఠీరవ, రాజరత్న దివస । రాజతేజ
రాజరాజ యనుచు । రాజన్య సైంధవ, రాజుఁ బనువుచుండె । నాజిలోన. 98
తే. తోఁడఁబుట్టువు విధవయై । తొలఁగి యునికి

కోర్చి చలమునఁ బతిఁ దెగ✽టార్చి సంత
సించితిరె తండ్రులార మీ✽రంచుఁ బొందు
పుత్రకుల దూఱుచున్నది✽పొలఁతి వింటె. 99
ఉత్సాహావృత్తము. తనయుఁ గాచుపనికిఁ బూని✽ధర్మపుత్రవాయునం
దనులుఁ గవలుఁ జేయఁ గలుగు✽దండినుగలు సేనలం
గొని వడిం గడంగ సరకు✽గొనక నిల్చి యొక్కఁడుం
బెనఁగి యాఁగె సైంధవుండు✽బిరుదు దక్షుఁడుం గదే. 100
తే. తప్పు సైంధవుపైఁ బెట్టఁ✽దగునొ తగదొ
పార్థుప్రతినకు నొక్కండ✽పాత్ర మయ్యెఁ
దాన యందఱు నాఁగుట✽తప్పు గాదె
యదియ సౌభద్రుమృతిహేతు✽వగుట లేదె. 101
తే. బోరగిలఁ బడ్డవాఁడు గ✽పోల మొకటి
పుడమి మోచినయది మోము✽పొలుపు సెడదు
వీఁడె చూచితె శల్యుండు✽వెడలి యున్న
జిహ్వ దినియెడు వాయస✽శ్రేణి కృష్ణ. 102
క. ఇట్లవునె మాద్రితోడం, బుట్టె ననక యితని ధర్మ✽పుత్రునకుఁ గడుం
బెట్టిదుఁ డై చంపవలసెఁ, జుట్టపుఁదన మేల రాజ✽సుతులకుఁ గలుగున్. 103
క. సెల్లుఁడు యమతనయునితో, నెల్లగుణంబులను జాల✽నెనయుదు నని తా
నుల్లమున నిశ్చయించుం, జెల్లం బో పోరఁ బగఱ✽చే నిట్లయ్యెన్. 104
వ. అమ్మహీవిభుండు. 105
భుజంగప్రయాతము. కురుక్షోణినాథుండు✽గోరంగ మైత్రీ
ధురం దాల్చి తా నేర్పు✽తో సారథిత్వం
బరిశ్రేణిసంత్రాసి✽యై పూని కర్ణుం
బరిక్షోభితుం జేసె✽భాషాస్త్రపఙ్క్తిన్. 106
ఆ. అధికపంకపతిత✽మై యున్నయాఁబోతుఁ, బాదివి యున్నమొదవు✽కదుపువోలె
నున్నవారు సూడు✽మువిదలు దైన్య మాస్యముల నెలవుకొనఁగ✽శల్యు బలసి.
మత్తకోకిల. చూచితే భగదత్తు నీతఁడు✽శూరతామహిమన్ నరున్
వీచిసన్నిభ బాణపఙ్క్తుల✽[1]వెట్టిఁ జేసె మహేంద్రుతో
నేచి పోరుబలుండువోలె స✽హింప కీతని నిట్లు గాఁ
జూచి తాతనిమీఁదినెయ్యము✽సొంపునన్ మురమర్దనా. 108
క. పులుఁగులును మెకంబులునుం, దొలిచి తినినఁ [2]నెలవు దప్పి✽తొలఁగియుఁ గంటే
తల నున్నకనకదామము, పొలుపు దిగంబాయ దీనృ✽పుం గమలాక్షా. 109

1. వేఁడిఁ జేసి 2. జెలువు నెలవు దొంకియుఁ.

గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్ము నుద్దేశించి శోకించుట.

సీ. బలశౌర్యములఁ దనపాటిగా నెందును, మానవు నొరుఁ జూప లేనియట్టి
శంతనుపుత్త్రుఁడే శత్రులబాహుదర్పంబున రణభూమిఁ బడియెఁ దన్ను
వాలాయమును గెల్వ వచ్చునే చంపికొం, డని పాండుసుతులపై నగ్గలంపుఁ
గరుణ మర్మము సెప్పఁ గాక యొమ్మెయి నైన, నతినిష్ఠ యెప్పుడు నతనియందుఁ
ఆ. గలదు గాదె తండ్రికార్యంబునకుఁ గాఁగ, రాజ్య ముడిగి పూనె బ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పి చెప్ప నితరుండు పౌరుషకలితసంభవుండు గలఁడె కృష్ణ. 110
క. కురువంశ మొసల వచ్చినఁ, బరమోపాయమున మగుడఁ బడసెఁ గడిసెం
గురునికరముతోడన యి,ప్పురుషుఁడు పురుషాగ్రసారభూషణుఁడు గదే. 111
క. దేవుఁడు గాకితఁడు నరుఁడె, నా నచ్చునె నిష్ఠవెంపున నం బ్రాణంబుల్
తా నలసినపుడ విడువం, గా నేఁడుక నునిచినాఁడు గాదె తనువునన్. 112
ఆ. తీవ్రబాణజాలతీక్ష్ణులు పరఁగించి, పాండుతనయసైన్యబహుశతమము
లీలఁ బదినదినములు నోలి వినోదించి, యకట భీష్మభానుఁ డస్తమించె. 113
క. శరనాలమునందుఁ బోలుపుం, బొరసినగాంగేయుతోడఁ బోల్పఁగ ననువై
శరతల్పంబునఁ దేజో,భరితుఁడు గాంగేయుఁ డొప్పెఁ బంకజనాభా. 114
తే. అర్జునుఁడు నట్టి సితిని కంపపాన్పు,నకుఁ దగంగ నిశాతబాణముల మూఁట
నలవరించినతలగడ యస్త్రజనిత,వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె నవీరవరుఁడు. 115
క. వీరశయనమున గంగకు,మారుఁడు కల్పక్షయమున మార్తాండుఁడు సం
చారము డిగి ధరఁ బడి యొ,ప్పారెడుచందమున వెలిఁగె నంబురుహాక్షా. 116
క. దేవవ్రతుఁడు గీర్వా,ణావాసంబునకుఁ జనినయట కురునికరం
బేవాని నడిగి తెలియు నొ,కో విశ్రుతధర్మసంప్రయోగవిధంబుల్. 117
సీ. పగవారి మొన లను [1]పల్లెరులం గాల్చి, మడిసెఁ గుంభజుఁ డని యెడుదవాగ్ని
యెన్నియస్త్రము లింద్రుఁ డెఱుఁగు నన్నింటను, బరిణతుం డితండు భార్గవునకు
నెట్లట్లు నువిధేయు డిమ్మహాత్మునకు ధనుర్వేద మితనికి సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము లియ్యలఘుతేజునిశిష్యుఁ, గాదె పార్థుఁడు గార్ముకమున మేటి
ఆ. యయ్యెఁ దక్కఁ గౌరవాన్వయజాతులు, సాత్యకియును నిప్పుశాలబుద్ధి
నాశ్రయించుటను మహాస్త్రవిత్తము లైరి, యోధు లింతవార లుర్విఁ గలరె.
క. వివిధమహాస్త్రంబులు గా,లవశతఁ జెడెఁ గాక శౌర్యలంపటు నియ్యో
ధవరునిఁ బగవారికిఁ జే,ర వశం బగు నెట్లు సంగరంబునఁ గృష్ణా. 11
తే. గురుని మున్నిడుకొని కాదె కురుకుమారు,లనికిఁ బిలిచిరి ధర్మపుత్త్రాదు లయిన
వాలుమగల నట్లింతటివాఁడుఁ బగఱు, నడికివైచినఁ బడియున్న తెఱఁగు గంటె.
తోటకము. సతతంబును శిష్యులు సద్వినయా

1. బలాఢ్యసముఁ గాల్చి.

న్వితులై ప్రణమిల్లెదు । వీరిపద
ద్వితయంబు గదుం జెడఁ । దిన్నవి సూ
చితె నక్కలు దైవము । చెయ్దిఁ గటా. 121

ఆ. ద్రుపదతనయుఁ డట్టె । ద్రోణునితలఁ గోయు, వాఁడు విధికి నెట్టె । వారి నెట్టి
తెఱఁగు సేయ రాదు । దీనికి నే మను, వార మిది యసంభ । వంబు గాదె. 122

సీ. కృపునితోఁ బుట్టువు । కృపి తనభర్త ద్రో, ణాచార్యుపాల దై । న్యంబు విపుల
వేణియు మొగమున । వెంట మునుంగు వ, డంగ రాల్పడినయ । లుంగుతోడఁ
బలవించి పలవించి । బహుశిష్యు లయ్యతి, రథవర్యు నస్త్రశ । స్త్రములు రథము
నవయవంబులును జి । తాకలనంబు సేయుచు సామగానసం । యుక్తవదను

ఆ. లగుట సూచి సామ । మతికరుణంబుగాఁ, దాను బాడఁ జొచ్చె । మానితాగ్ని
సొద నమర్చి యవ్వి । శుద్ధాత్ము నొండొక, యగ్నిపోలెఁ బెట్టి । రందుఁ గృష్ణ. 123

క. కృపి మున్నుగ శిష్యులు సొద, యపసవ్యముగాఁగఁ దిరిగి । యరిగిరి శోకా
ర్తపుటాడఁ గులతో గంగకు, నపగతశరవిద్య యయ్యె । నవని కటకటా. 124

ఆ. సోమదత్తసుతుని । జూడుము సాత్యకి, దూష్యభంగి శిరముఁ । దునుమ నొఱఁగి
యున్నవాఁడు గ్రద్ద । లాలించి తినఁగ నీ, సుకృతపరుని నిట్లు । సూడ వలసె. 125

వ. సోమదత్తుండు పుత్రశోకాయత్తచిత్తుండై యుండి తన్ను సాత్యకి గవిసినప్పుడు తనకొడుకునెడ నతండు సేసినయధర్మంబు బుగ్గడించి గర్హించినవిధంబు మృతుండైనను మొగంబునం దోఁచుచున్నది భూరిశ్రవుతల్లి యది [1]యతనిని వల్లభుని బోరింబోరిం గనుంగొనుచు గద్గదకంఠంబుతో నాసోమదత్తు నుద్దేశించి. 126

సీ. ఓరాజ కల్పవృ । క్షోపమానం బగు, కౌరవజాతిసం । క్షయము చూడ
కున్నాఁడ వధికదా । నోజ్జ్వలు బహుమహా, ధ్వరకర్త భూరిశ్ర । వసుఁడు నీదు
గారాబుపట్టి సం । క్రందననందను, దుర్విక్రమంబునఁ । దునుమఁబడిన
బాహువు సాత్యకి । పాపకర్మంబున, సంఛిన్నమైనమ । స్తకము నై మ

ఆ. హీతలమునఁ బడియె । నిష్పుణ్యసంతతి, దిక్కు సూడ వేల । యొక్కమాటు
కొడుకుచుట్టు నేడ్చు । కోడండ్ర యలమట, యరయ విట్లు దగునె । యధిప నీకు.

క. వీ రేవు రొంటిచీరలుఁ, దారును విరిదలలతోడఁ । దద్దయు నడలుం
గూరి పలవించెదరు నిను, సారసికలభీకరుతుల । చందము దోఁపన్. 128

ఆ. అలమునకు వెడలు । నప్పుడిచ్చితి నీదు, పసిఁడిగొడుగు సుతుఁడు । లసితవిభవుఁ
డగుట కది నికృత్త । మై పడి యున్నది, యక్కుమారురథము । నందుఁ జూడు.

క. అని పనువుచున్న యది య,వ్వనితను గోడండ్రఁ జూడ । వశమే ఘనుఁ డ
ర్జునుఁ డిట్టినీచకర్మం, బున కెట్టులు సొచ్చెనో కు । పురుషుఁడపోలెన్. 130

కవిరాజవిరాజితము. విను మది సాత్యకి చచ్చుట కోర్వక । వీరవరుం డగుపార్థుఁడు సే

1. యతనివల్లభలం.

సినతఁగ వైనను నయ్యో నతం డటు చే నఱకఁ మునియైనమహా
త్మునిఁ గని యుబ్బుచు సాత్యకి యే మని త్రుంచె శిరంబు కడంగి జగం
బున నొరు లింత నికృష్టపుఁగర్మము పొంతను బోదురె చక్రధరా. 131

క. ఇక్కురువరునాంద్రురలో, నొక్కత యతిరమ్యమూర్తి యుత్సంగమునం
దక్కర మిడికొని పనివెడు, నెక్కుడువగ నూని యదె మహీధర కంటే. 132

సీ. మెలుపారఁగాఁ బట్టి మొలనూలిమణులు గ్రందల్చుచుఁ దిగుచుచుఁ దగులొనర్చుఁ
జనుఁగవమీఁది కల్లన వచ్చి లలితవి,మర్దనంబున లజ్జ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘనము మెత్తమెత్తన,యొత్తి ముదంబున నుల్ల మూన్చు [1]
ననయంబుఁదిన్ననియనువునఁగనయంబు, ప్రిదులంగ మెలఁగి సొక్కొదవఁ జేయు
ఆ. నిక్కరంబు నెయ్య మెక్కింప నేరంగఁ, దగిలి [2]సంతతంబుఁ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱయఁ గీడువఱుపంగఁ గొనియాడ, వలఁతి నీఱు సేయవలసె దీని. 133

ఆ. ఒరునితోడఁ బోరఁ హరి సూడ సిగ్గఱి, యేసె విజయుఁ డతని యేటు సభల
నమ్ముకుందుఁ [3]డెట్టు లగ్గించు నట్టివి,వ్వచ్చుఁ డేమిభంగి మెచ్చుఁ దన్ను. 134

వ. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూర కున్న దిన్నాతిం దక్కటియెలనాగ లేలిన
దానిఁ బోలెఁ బొదివికొని యున్నవా రాలోకింపుము. 135

గాంధారి శకుని శరీరంబు గాంచి యతనిచేఁత లుగ్గడించి శోకించుట.

సీ. మేనల్లుఁ డగుసకులానుజు నేటులఁ, బడియుండి శకునులపాలు వడ్డ
శకునిఁ జూచితె ముగసంహార యితఁడు మా, యాజాలములకు నాఁడోజ సకల
మాయలు నీచేత మడిసె దుర్ద్యూతంబు, నొనరించి రాజ్యంబు గొనియె ధర్మ
తనయునిచే నిష్ఠదన చెయ్యి ఫలియించె, నని యనుజూదంబునందుఁ బ్రాణ
ఆ. మోటుపడియె నెత్తమాటకు నీతండు, గఱచు టెల్ల గురునికాయనాశ
మునకు నయ్యె నీన్నపుఁడ కాఁడె పొందునం,దనులతోడివైరమునకుఁ గర్త.

క. హిత మొనరించెద నంచుఁ, ధృతరాష్ట్రతనూభవునకుఁ దెక్కలికాఁడై
మృతియొనరించెం దానును, మృతుఁ డయ్యెను భ్రాతృపుత్త్రమిత్త్రయుతముగన్.

మత్తకోకిల. వారలస్త్రహతాంగులై యనవద్యలోకము గాంచిరీ
వైరకర్తయు నట్లు గాంచెను వారి నల్పవిచారులం
బోరికె త్తెడునట్లుగాఁ దగఁ బొంది వెట్టులఁ జేసె నీ
క్రూరుఁ డందును నన్నదమ్ములకుఁ విరోధము సేయఁడే. 138

క. రుచిరాంగదు నస్త్రనిచయ,నిచితాంగకునిం గళింగనృపుఁ గంటె సమి
ద్వాచరణవిహరణమున నితఁ, డచలితధృతి యగుట యెఱుఁగనయ్యెడుఁ గృష్ణా.

ఆ. ఇతనిచుట్టు నున్నయెలనాగ లడలునఁ, గూరి వందియును ముకుంద యొప్పు

1 మాన్చు. 2 సంతసంబు. 3 డట్టు లగ్గించునట్టె విన్వ.

వాయ కున్నవారు బలితంపువడఁ బడ్డ, పుష్పదామకములపోలుపు దోఁప.

ఉత్సాహవృత్తము. మానినీజనంబు సేరి మగధనాథుఁ డగుజయ
త్సేనుచుట్టు నేడ్వ నధిక దీననాదములకు నా
మానసంబు సాంద్రకరుణ మయతఁ బొందె మోహనం
బై నయిట్టియేడ్పు లెందు నంబుజాక్ష వింటిమే. 141

సీ. కోసలనాథుండు భానురమూర్తి బృహద్బలుచుట్టుఁ బ్రియాంగనాజ
నంబులు సేరి కంపంబుతోడఁ జెమర్చు,కరముల నభిమన్యు కరవిముక్త
శరములఁ బెఱుకుచుఁ బోరిమూర్ఛఁ బొరయుచు,నప్పటికప్పటి కతనిముఖముఁ
దేఱి చూచుచు విధిఁ దిట్టుచు శోకాగ్ని, నుల్లంబు లెరియంగ నున్నవారు

ఆ. తునిమి వైవ నెండఁ దనికినఁ బెద్దయు, వంది చూడ్కి దిగువ నలను కలిమి
దొఱఁగ కున్నయట్టితోయజంబులచంద, మయ్యెఁ జూడ వీరియాననములు.

వ. ద్రోణబాణపరిపీడితప్రాణు లై పడియున్నవారు ధృష్టద్యుమ్ననందనులు. 143

మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంకణంబులు హారవల్లులు నాదిగా
నంగకంబులభూషణంబులు హారికాంతి నెలుంగఁగా
సంగరాంగణభూమికిం దమచారుభావ మలంక్రియా
సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి శౌరి చూచితె వీరలన్. 144

నర్కుటము. త్వరితరథాశ్వమారుతగతస్ఫురితాకృతి వై
శరబహుళార్చిరుద్గమవిశాలతఁ బొల్పుధను
ర్ధురుఁ డనుచిచ్చుపై శలభకోటిగతిం బడి ప్రాం
దిరి గనుఁగొంటె యేపుర నుదీర్ణులఁ గేకయులన్. 145

క. పంచాననంబుచేతం, బంచత్వముఁ బొంది యున్న బంధురకరిఁ బో
లించుటకుం దగి యొప్పెం, బాంచాలుఁడు ద్రోణుకడిమిఁ బడి కంసారీ. 146

క. ద్రుపదనృపాలునిధవళా,తపత్ర మస్త్రంబు లెచోటు దాఁకక జిగి యా
రి పోలిచె శారదచంద్రుం, డుపమాపాత్రంబు గాఁగ నుర్వి యనుదివిన్. 147

తే. వల్లభులును గోడండ్రు నీవసుమతీశ్వ,రునకు నగ్నిసంస్కారంబు నొనరఁ జేసి
యుమ్మలికమునఁ దద్దయు వెమ్మునంత,రంగములతోడ నరిగిరి గంగదెసకు.

క. ద్రోణుఁడు దలరం దలపడి, బాణకళావేది చేదిపతి యుజ్జ్వలత
ద్బాణహతిఁ గూలి సమరక్షోణిపరిష్కార మగుచు శోభిల్లెఁ గడున్. 149

తే. తలయుఁ గాళులుఁ దమయూరుతలములందుఁ
బెట్టికొని వీనిభార్యలు బెట్టిదంపు
టడలు తాఁకునఁ [1]గడు బెగ డారఁ గూరు
నల్లములతోడఁ బలవించు చున్నవారు. 150

1 బలుబెగ డార; గడువగ నార.

క. మానవనాథు లనేకులు, నీనిభుజావిక్రమంబునే వేఁడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱఁది శిశుపాలుని,సూనుం డీధృష్టకేతుఁ జూచితె కృష్ణా. 151

ఉత్సాహవృత్తము. అతనినందనుండు సుకేతుఁ డల్లవాఁడె ద్రోణపా
తితుఁడు వీనిఁ జూడఁగా మదిన్ సుయోధనుండుఁ ద
త్సుతుఁడుఁ దోఁచు చున్నవారు శోకవహ్నితాప మూ
ర్జితము గాఁగ బంధుజనులచిత్త మెంత గుందునో. 152

తే. అల్లవాఁడె యవంతీశు లధికబాహు,బలులు విందానువిందులు బహుళభూష
ణోజ్జ్వలులు పడియున్నవా రుగ్రవాయు,పతితకుసుమితనవసాలభంగి దోఁప.

వ. అని చూపి యిట్లనియె. 154

సీ. శాంతనవుండు నాచార్యుండుఁ గర్ణుండు, భూరిశ్రవుఁడు గురుపుత్రకుండుఁ
గృపుఁడు సైంధవుఁడును గృతవర్మయును గురు,రాజు [1]సమానుషరథికవరులుఁ
గలయంగ నన్నిదుకొలఁదులవారె వా, రలిగినఁ జెడుదు రయ్యమరు లైన
నట్టివీరులబారి కగపడి యుండియు, నేమియుఁ గాకైతి రీవుఁ బాండు

తే. తనయు లందఱు నిక్కారి తమ్ముఁడును మ
హాద్యుతి మ్మిది దలఁప భీష్మాదు లైన
వారి నడఁచు పోరి సర్జింప నచ్చు నెట్టి
పనియు భరమె దైవమునకుఁ బద్మనాభ. 155

వ. దైవంబు దుర్యోధనాదు లగునూర్వురకు నొక్కతుత్తున నిట్లగునే యని వెండియు.

తరువోజ. కురురాజు మొద లైనకొడుకులనెల్లఁ, గోల్పోవు టిప్పుడుగోవింద కలిగె
నరిగితి సంధి సేయఁగ రాక యున్న, నట యప్డు నీచెప్ప కైనది కాదె
పరమహితంబుగఁ బలికిరి గంగ,పట్టియు విదురుండు పాటించి పెక్కు
వెరవుల నొత్తిన విన నైతి నావి,వేకులచూ పేల వృథ వోవ నేర్చు. 157

వ. అని పలికి పశ్చాత్తాపదుఃఖంబు పెల్లున నొల్లంబోయి తెలిసి చిత్తస్థాయి యైన
పుత్త్రశోకం బడరి యలఁతి గానియలఁతఁ బెట్ట నూర కుండి యక్కురవరాజ
పత్ని పద్మనాభు దెసఁ గనుంగొని కోపోద్దీపిత యై. 158

సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతులకుమారులు, తమలోన నీసున సమరమునకుఁ
దొడఁగిన నీ వడ్డపడ వైతి తగు చాలు, మానుసుల్ గలిగియు మాననీయ
వాక్యంబ వయ్యును శక్యసమస్తకా,ర్యుం డనఁ బేర్కొనియును నుపేక్ష
చేసితి కురురాజుఁ జెఱుపన తిరిగితి, నిఖిలరాజులఁ దదనీకములను

ఆ. నామ మడఁచి తెల్లభూములుఁ బాడయ్యె, నంతవట్టు ఫలము ననుభవింపు
మే పడంగ నిన్ను శాపానలజ్వాల,దగ్ధమూర్తిఁ జేయుదాన వినుము. 159

1 సమాళవ.

గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపం బిచ్చుట.

సీ. పూని పాతివ్రత్య | పుణ్యఫలంబున, సంపాదితం బైన | సార[1]తపము
బలిమి సాధనముగాఁ | బలికెద నుత్తమ, జ్ఞాతులఁ దమలోన | సంగరమునఁ
బొలియఁ జేసితి గాన | బొలియుదు రన్యోన్య, ఘాతుకు లై భవ | జ్జాతిజనులు
నీవును దప్పక | నేఁటాదిగా ముప్ప, దాఱగు నేఁ డైన | యద్దినమున
తే. నరయ దిక్కెవ్వరును లేని | యగ్గలంపుఁ, గుత్సితంపుఁ దెఱంగునఁ | గూలువాఁడ
విట్లు మా వధూజనములు | నేడ్చువారు, పతుల సుతులను బంధులఁ | బనివి పనివి.
క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన, విని విపులమనస్కుఁ డైన | విష్ణుఁడు చిఱున
వ్వున నానన మొప్పఁగ న, వ్వనితకు నిట్లనియె గౌర | వస్తుత్యముగన్. 161
తే. మున్న కాదె యాదవులకు | మునివరేణ్య, కలితదారుణశాపంబు | గలదు నీకు
నేల చర్వితచర్వణ | మిట్లు సేయ, దీన నీ వేమి త్రవ్వితి | దానిఁ జెపుమ. 162
క. యదువంశజాతులకుఁ ద, ప్పదు నాశము వారి సురలుఁ | బరిమార్పఁగ లే
రది కారణంబు గాఁగఁ దె, గుదు రొండొరుచేత రణము | ఘోరత్వమునన్. 163
తే. అనిన పలుకులు విని పాండు | తనయు లెదల, వెఱపు పెంపునఁ గంపింప | విహ్వలించి
యాత్మ జీవితముల దెస | నాస లపుడు, వదల విడిచిరి కౌరవ | వంశవర్య. 164
వ. ఇట్లు పలికినయచ్యుతుం డద్దేవి నుద్దేశించి లేవమ్మా మృతు లైనసకలబంధుమి
త్రులకు నగ్నికార్యంబులు సేయింప వలయు నని వెండియు. 165
సీ. వినుము గాంధారి నీ | తనయుండు చేయు దు, ర్నయము తెఱుంగవే | నాకు నీకు
శాంతనవునకు నా | చార్యునకును బాహ్లి, కునకుఁ దండ్రికి మాన్పఁ | గొలఁది గాని
[2] దుర్మానమున నట్లు | దొడరి యిట్లయ్యె మీ, యపరాధమున వచ్చి | నట్టికీడు
నకు నింత నొవ్వంగ | నను బల్కఁ దగునె యు, మ్మలికంబు ధృతిఁ బట్టి | మాన్పుమింకఁ
తే. చేటునకుఁ జావునకు వగఁ | జెందుజనుల
కిను మడింపదె మానస | మున నలంత
రాచకూఁతుండ్రు సుతుల సం | గ్రామనిరత
హృదయు లగువారిఁ గాంచఁ గో | రుదుర కాదె. 166
వ. అని చెవి సూఁడినట్లు పలికిన విని నిరుత్తర యై గాంధారి యూరకుండె నట్టియెడ
ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుతో నీవు మనమునలం గలజనులకొలంది నెఱుం
గుదు చచ్చినవారి లెక్క దలం తేని నా కెఱింగింపు మని పల్కిన విను మెఱుక
పడ్డవా[3]రుత్తమజనంబులు డెబ్బదియాఱుకోట్లు నిరువదివేలును ముక్కడిమూఁక
యిరువదినాలుగువేలు మున్నూటయిరువండ్రుఁ దెగి రని చెప్పిన నమ్మనుజపతి
వీ రిందఱు నేగతికిఁ బోదు రనుటయు. 167
తే. ఎవ్వ రాత్మదేహములు స | మిద్ధ మైన

1 ఫలము. 2 దుర్మానియట్టులు. 3 ముప్పరంబులు.

యస్త్రవహ్ని వేలిచిరి వా । రమరలోక
మునకుఁ జని నిర్జరాంగనా।జనవిలసితుఁ
డై నయమరేంద్రునకుఁ బూజ్యు । లగుదు రధిప. 168

క. తఱుచుగ శస్త్రాస్త్రంబులు, నెఱఁకులు దూఱినఁ జలించి । నిజధైర్యంబుల్
మఱచి తెరలి చచ్చిరి కొం,దఱు గుహ్యకగతికిఁ బోవఁ।దగుదురు వారల్. 169

క. సమరమున నత్తఱిఁగున, సమసినను గీడుతెరువు । చన రుత్తమలో
కమునకె పోదురు జనములు, ప్రముదితులై యంద్రు బుధులు । పౌరవముఖ్యా.

క. అనిన విని నాథవంతులు, ననాథులును నైనవీరి । కందఱకుఁ గృపా
ధనలోలు చేయఁగా వచ్చున కాదే యగ్నికార్య।శోభనముఁ దగన్. 171

వ. అని పలుకుటయు ధర్మనందనుం డిట్లను నీయఖిలజనంబులు నాహితాగ్నుల యట్లు యట్లుం గాక వీర లిందఱ కుదకదహనక్రియాకరణయోగ్యులును వేరు మన మీద కొలఁదిగా నిప్పని సేయుద మని పలికి తా రజ్ఞాతవాసంబు నిర్వహించి సముచితప్రకారంబున విరాటాదులచేతం బరిజ్ఞాతులై నసమయంబున సంగతుం డై యది మొదలుగాఁ జెల్లెడుశాంతికపౌష్టికాదిశ్రౌతస్మార్తక్రియాకలాపంబులు నడపుచుం దమయొద్ద నున్నధౌమ్యు నాలోకించి విదురుని సంజయుని యుయుత్సునిం గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం దక్కు ననాథవంతులైనవారలకు విధ్యుక్తంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యత్తఱింగునకుం దోడుపడుటకై సూతజనంబులను దత్కాలసమాగతులై నకరిపురజనంబులోనం దగువారి నిరూపించి మున్న తెప్పించినచందనాగురుఖండక్షౌమవసనకస్తూరికాకుంకుమఘృతతైలప్రభృతు లగువలయువస్తువు లాధౌమ్యముఖ్యుల కొప్పించిన వా రయ్యవసరంబునం గూడికొనినబహుబ్రాహ్మణసంఘంబులతోఁ జని దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్ణశల్యాదులకు నభిమన్యుఘటోత్కచవిరాటధృష్టకేతుప్రముఖులకును దక్కను బేరెఱుకపడునానాదేశాధీశులకుం బ్రచురకాష్ఠసంచయంబులను భగ్నరథావయవధ్వజధనుశ్శరకుంతాదులను సొదలు వేర్పించి పితృమేధక్రియలు నడపి చిచ్చునం జొనిపి యనాథవంతులైనభూకాంతుల ననేకసహస్రసంఖ్యలం బ్రోవులుగాఁ బెట్టించి సమగ్రదారుసముదయంబు లమర్చి యగ్నియిచ్చి రప్పుడు ఋగ్యజుఃపఠనరవంబులును సామగానాదంబులును రమణీరోదనధ్వనులును రోదసీకుహరంబు నిండె ధూమంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ జేతనభూతంబుల కెల్ల విపులవిషాదం బావహిల్లె నివ్విధంబునం దగవు నడపించి.

కుంతి ధర్మజునకుఁ గర్ణుండు దనకొడుకగుట దెలుపుట.

సీ. భూవర కురువంశ।పుంగవుం డగుధర్మ,తనయుండు ధృతరాష్ట్రు। వినయ మొప్ప
ముందిడుకొని యేఁడు।మొత్తంబుఁ దోడ్కొని, బంధుజనంబులు । బలసి రాఁగ
నరిగి గంగాస్నాన । మాచరించి తిలోద,కప్రదానము సర్వ।కౌరవులకు

నయ్యాంబికేయుఁడు । నక్కురుభార్యలు, ననుజులుఁ దాను । నధికనిష్ఠఁ
ఆ. జేసి రతనికడకు । నానసమయంబున, నడలు నెమ్మనమున । నడరి క్రమ్మ
కన్నునీరు మొగము । గప్పంగఁ జని కుంతి, యెల్లవారు వినఁగ । నిట్టు లనియె.
తరల. వినుము కౌరవకోటికిం దన । విల్లు పెట్టనికోటగా
నని యొనర్చి భవద్బలంబుల । నన్నిటిన్ మిము నేవురం
దనిపి యంబరచారు లెల్లను । దన్ను మెచ్చి నుతింపఁ బా
ర్థునిమహాస్త్రము బల్విడిం దల । ద్రుంపఁ గూలినకర్ణునిన్. 174
క. జను లెల్లను రాధేయుం, డనుటను మీరలును వాని । నట్టులకా నె
మ్మనమునఁ దలంతు రటు గా, దనఘ మదీయాత్మజన్ముఁ । డాతం డరయన్. 175
ఆ. మీకు నగ్రజుండు । నాకు భాస్కరుదయ,లలితకవచకుండ । లములతోడఁ
బుట్టినాఁడు గాన । పోయంగనలయుఁ ది,లోదకంబు లమ్మ । హోన్నతునకు. 176
వ. అని తదీయజన్మప్రకారంబును దివాకరుప్రసాదభావంబును జెప్పుటయు దుస్స
హంబు లగునమ్మాటలు చెవులు సూఁడిన ట్లయినఁ బాండవులు పరమదుఃఖా
వేశంబు నొంది రందు భీమాదులు నివ్వెఱపడి యుండ ధర్మనందనుండు దల్లడి
ల్లుచుం దల్లితో ని ట్లనియె. 177
సీ. అనిలజార్జునుల మా । ర్గోన నేర్చె నెవ్వని,యుత్సాహ మూఁది సు । యోధనుండు
వై దేహపాండ్రా । వసుధేశు లెవ్వని,కడిమిసొంపున నరి । గాఁపు లైరి
మనసైన్యకోటి యె । వ్వనిబాహువీర్యసం,పద కోడి యంతంత । నోడుఁగుచుండు
నద్భుతం బొనరించె । నమరుల కెవ్వని,యసమానవివిధది । వ్యాస్త్రమహిమ
తే. మమ్ము నందఱ నెవ్వని । మహితశక్తి, యెక్కుడై సంగరంబునఁ । జిక్కుపఱిచె
నట్టికర్ణునిఁ గొంగున । నగ్ని డాఁచి, నట్టు లెమ్మెయి డాఁచి తో । యమ్మ చెపుమ.
క. అర్జునుఁ డొకరుఁడు దక్క ను,పార్జితశౌర్యమున నమ్మ । హాబాహుని వి
స్ఫూర్జితరథమున కెదు రై, గర్జిల్లఁగ రథికుఁ డెందుఁ । గలుగునె జననీ. 179
తే కర్ణుఁ దొలుచూలుగా నేల । కంటి తల్లి, నీదుమంత్రంబు పరమవి । షాదకారి
యయ్యె మాకెల్ల నట్టిమ । హాబలైక,గణ్యు బ్రుంగుడుపఱచుట । కారణమున.
తరువోజ. భానుపుత్రునిచావు । బంధుల నెల్లఁ,బరమసంతాపంబు । సొల్పడఁ జేసె
మానితబలుఁ డభి । మన్యుండు పోర, మడిసినప్పుడు నిట్టి । మఱుకువ నాత్మ
నూనదు ద్రౌపదే । యులనాశమునకు, నుడుక దివ్విధమున । నుల్లంబు ద్రుపద
సూనులు ధృతరాష్ట్ర । సుతులును ద్రుంగు,చొప్పున కిమ్మెయిఁ । జోర దడల్ చాల.
ఆ. అతఁడు మాకు నన్న । యని మున్న యెఱుఁగంగఁ
గన్నఁ గురుకులంబు । గలఁగఁబడక
మనుదు మట్టు లైన । మనుజలోకమునకుఁ

గలుగ దడలు మాకుఁ గలుగ దడలు. 182

వ. అని విలాపంబు సేసి విషాదశిథిలవర్ణంబులతో గోత్రనామంబు లుగ్గడించుచు నమ్మార్తాండనందనునకుం దిలోదకప్రదానంబు సేసెఁ దదనంతరంబ భీమార్జుననకులసహదేవులుం జేసి రట్లు గర్ణుండు పాండవాగ్రజుం డగుట యెఱింగి కురువధూజనంబు లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారీకుంతీపూర్వకంబుగా నతనికి నుదకకర్మం బాచరించె నయ్యజాతశత్రుం డాదినేశపుత్త్రునివలని సౌభ్రాత్రంబువలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ దద్భార్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకవిధపుణ్యకర్మంబులు భూరిదక్షిణంబులుగా ననుష్ఠించి కృతకృత్యతానందంబు నొంది సకలబంధుసహితంబుగా గంగానము త్తరణం బాచరించె నని యిట్లఖిలజనాభినందితుం డగుధర్మనందనుండు గర్ణుం దమయన్న యని యెఱింగిన తెఱంగు వైశంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించిన నజ్జనపతి కురువంశుం డగునయ్యుధిష్ఠిరువర్తనం బటమీఁద నెట్లు సెల్లె నని యడుగుటయు. 183

మందాక్రాంతము. వీణానాద ప్రతిమనిగమాశీర్వచస్సారపుణ్య
శ్రేణీసంపాదిత[1]విమలతాశ్లేషనిర్లేపచిత్త
త్రాణక్రీడాకలనసతతోత్సాహవద్దివ్యభావా
ప్రాణాపానాహరణనిపుణప్రాపణీయానుభావా. 184

క. త్వంతాహంతానిరసన, శాంతాంతఃకరణయోగిజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్న, భ్రాంతజనాధ్యేయ పరమభక్తివిధేయా. 185

మాలిని. భరితనియమచేతశ్శ్రీపద్మవిజ్ఞానకేలీ
పరిమళపరిపాకప్రౌఢసంపర్కశాలీ
పరిణతికృత[2]దూష్యద్భంగిభూతాళిహేలా
కరణభృతిజగ[3]త్సంస్కర్తృతానందశీలా. 186

గద్య. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందు సర్వంబును

సమాప్తము.

1 సువిమలాశ్లేషనిర్లేపచిత్తా. 2 దృష్యద్భంగి. 3 త్సంక్రాంతతానంద.

శుద్ధపత్త్రిక.

పుట.	పద్యము.	తప్పు.	ఒప్పు.
8	65	దానచి	దాను నిలిచి
8	68	వీఁ డొకరుండె	[3]వీఁ డొకరుండై
14	115	బట్టు లయ్యె	బట్టు నయ్యె
14	116	శూరుఁడు	మైగలి
45	69	బీరుపడి	బీఱువడి
61	208	నావుడు దేరు	నావుడుఁ దేరు
64	227	లూడుకొనం	[3]లూడుకొనం
87	29	డగణ్యుండు	డు కల్యుండు
146	176	బెట్టినట్లుగన్	బెట్టిన ట్లగున్
152	232	బలువేసవిని గాన	బసలేని పెను గాన
212	328	శాంతచిత్తుగుశాంత	శాంతచిత్తు లగుశాంత
270	10	వసంతతిలకవృత్త	వసంతతిలకావృత్త
272	29	ఇంద్రవజ్రము	ఇంద్రవజ్ర
283	132	నెమరు మెచ్చు	మెఱ మెచ్చు
287	162	దే. వైరి నని	తే. వైరి నని
290	189	విదళిదురిత	విదళితదురిత
291	5	మావుతుల	మావఁతుల
291	5	సేవ మగుపట్లు	సేన మగుపట్ల
300	84	గొండొక	గొండుక